

LOKALITETSBESKRIVELSER, TBU DISTRIKT 12.

TBU distrikt 12 dækker Anholt. Øen er ca. 22 km² stor og størstedelen på 1856 ha. er fredet af flere omgange i perioden 1939 til 1980.

Øen kan naturligt deles i tre vel adskilte områder. Øens vestlige del domineres af morænebakkelandet mellem Nordbjerg og Sønderbjerg, der med sine 48 m er det højeste punkt på øen, mod nord det marine forland Flakket og mod øst Ørkenen.

En samlet oversigt over øens flora, der omfatter små 750 taxa af højere planter, er opstillet af Løjtnant og Wessberg (1981), mens en samlet oversigt over lichénerne findes hos Degelius (1986). En grundig, nyere gennemgang af øens naturforhold er foretaget af Nielsen (1975).

12/1 Anholt Havn

Anholt Havn er anlagt i perioden 1899 - 1903. Da havnen er hovedindfaldsvej til resten af landet, er den med sine ruderaer og affaldsdynger findested for mange nyindvandrede planter på Anholt.

Lokalitetskode: ++ B III r

Kilder: 155, 178.

Fig 1: Klit-Stedmoderblomst. Anholt. Peter Wind fot. 1980.

12/2 Flakket

Den karakteristiske nordvest kalot, Flakket, er øens yngste landskabsdel. Som følge af ændrede strøm- og aflejringsforhold i forbindelse med byggeriet af Anholt Havn 1899-1903 begyndte en pålejring af sedimenter og en opbygning af et strandvolds- og lagunesystem. Flakket blev fra første færd invaderet af salttolerante pionerplanter. En vegetation bestående af en blanding af rørskov domineret af Tagrør og strandengsplanter har etableret sig. Nogle laguner er med tiden afsnøret fra havet, og en brak- og ferskvandsvegetation har indfundet sig.

På grund af stedets unge karakter og stadige opbygning, opstår til stadighed nye biotoper, hvorfor mange nyindvandrede planter netop kan findes her. Som eksempler herpå kan nævnes Tornløs Hornblad, Dusk-Fredløs, Kær-Svovlrød, Dild, Storkronet Ærenpris, Kirtlet Dueurt, Grøn Mynte, Bakke-Gøgelilje, Kongebregne(x), Kløftet Storkenæb og Plettet Gøgeurt.

Lokalitetskode: + K-E III r-s

Kilder: 43, 119, 155, 178, 146, 220, 284, 393b, 962.

12/3 Nordbjerg

1. Nordbjerg. Skrænten ved Nordbjerg har tidligere været lysåben og dækket af hedevegetation domineret af dværgbuske, men den er nu ved at gro til med træer af Skov-Fyr og Bjerg-Fyr. Lokaliteten har tidligere været kendt som det eneste findested i Danmark for den rødlistede Bjerg-Ulvefod(ox), der ikke har kunnet genfindes i de senere år, tillige med Flad Ulvefod(o), Alm. Ulvefod(o) og Hjertebladet Fliglæbe(x).

2. Vilhelminelyst. Om sammensætningen af Vilhelminelyst (Anholt Gods) foreligger

oplysninger ikke. I og ved skoven er fundet Alm. Gedeblad, Vedbend, Linnæa, Snylterod, Ensidig Vintergrøn og Enblomstret Vintergrøn.

Lokalitetskode, 1. Nordbjerg: ++ E-H II s
, 2. Vilhelminelyst: + S II r

Ved Humleløkke er i en plantet lund fundet Tandrod, der formodentlig er udsat.

Kilder: 43, 71, 85, 119, 128, 139, 148, 155, 178, 146, 284, 298, 316, 340, 344, 393a, 401, 463, 962.

Fig 2: Hede-Melbærris. Ørkenen, Anholt. Peter Wind fot. 1980.

12/4 Sønderbjerg

1. Sønderbjerg. Området mellem Anholt By (omr. 12/6), Kæret og Sønderbjerg har været anvendt til landbrugsarealer, men opdyrkning og græsning er indstillet. De uopdyrkede dele rummer i første række overdrevsvegetation især på den mægtige havskrænt mod vest. Herfra kan nævnes Strand-Limurt og Alm. Månerude.

2. Kæret har tidligere været havarm. Ved afspærring fra havet dannedes en sø. Vådområderne i Kæret har været af større omfang, men gennem afvanding er det samlede areal reduceret væsentligst.

En række kær- og moseplanter er angivet fra Kæret. Det er tvivlsomt, om alle fortsat forekommer. Herfra foreligger et belæg (1930) af Nøgleblomstret Løvefod(+). Dette er det eneste fund i Danmark, men planten er ikke fundet siden.

Lokalitetskode, 1. Sønderbjerg: ++ H-K II r-s
, 2. Kæret: ++ V-B III r-s

Kilder: 85, 119, 155, 178, 146, 284, 342, 347, 393b, 718.

Fig 3: Ørkenen og Anholt By. Peter Wind fot. 1980.

12/5 Ørkenen

Ørkenen er opstået ved materialevandring fra morænedelen af Anholt ved dannelse af strandvoldssystemer. Ørkenen udgør nu 3/4 af øens samlede areal. Den har tidligere været dækket af skov domineret af Skov-Fyr(+), men gennem hugst til brændsel og til bygningstømmer er skoven ryddet så langt tilbage som i 1600-tallet. Ved udvaskning og sandfygning er opstået det småkuperede landskab med en vekslen mellem klitter og afblæsningsflader, der er fremherskende nu. Især lige øst for Anholt By er i randen af Ørkenen plantet en bræmme af nåletræer af især Bjerg-Fyr. På Ørkenen er plantet nåletræer tre steder: plantagen Hermannsgave ved Skejnæs Hage, sydvest for Ostebakke og i klitlavning sydvest for Anholt Fyr.

Vegetationen udgøres af en enestående sammenhængende lichénhede, der er landets største, tillige med nogle fugtige lavninger især ved Pakhusbugten. Vegetationen domineres foruden lichéner af spredte dværgbuske af Hedelyng, Revling og Krybende Pil. Herfra kan i øvrigt fremhæves Hede-Melbærris og Purpur-Gøgeurt. Fra nåletræsplantagerne kendes svampene Amanita mappa(o), Amanita muscaria(o), Amanita pantherina(o), Boletus granulatus(o),

Boletus luteus(o), Boletus piperatus(o), Boletus scaber(o), Cantharellus cibarius(o), Gomphidius roseus(o), Lactarius rufus(o), Russula sardoniana(o) og Tricholoma equestre(o). Af lichéner kan fremhæves den nordlige Alectoria sarmentosa.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at den enestående lichénhede i Ørkenen bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at uvedkommende, motoriseret slitage forhindres, ligesom opvækst af uønskede træer og buske fjernes.

Lokalitetskode: ++ H-V I s-ms
(kategori I på grund af I-biotop: Lichénhede)

Kilder: 31, 63, 79, 85, 110a, 119, 128, 142, 155, 159, 178, 193, 284, 337, 340, 393b, 671, 962, 981.

12/6 Anholt By

Anholt By rummer flere forskellige biotoper end den øvrige del af øen. Byens mange gamle haver, de forskelligartede beplantninger og ikke mindst ruderater og affaldsdynger er findested for mange for øen nye, indslæbte planter. Her kan nævnes Bukketorn, Vinterporutulak, Tandrod (indplantet), Fladkravet Kodriver (dyrket?), Gul Anemone (dyrket?), Langstillet Lærkespore (forvildet fra dyrkning?), Aks-Bærmispel, Have-Løvemund, Ærtebusk, Gemserod, Hanespore, Nikkende Fuglemælk og Ungarsk Vejsennep.

Lokalitetskode: ++ B III r

Kilder: 119, 155, 178, 146, 671, 962.

12/7 Anholt Fyr og Totten

Anholts østligste spids, Totten, er vildtreservat med adgangsforbud for at give sæler og fugle ro. Herfra kendes (1970) Sølv-Mælde tillige med Alm. Sct. Hansurt.

Foreløbig lokalitetskode: 0-+ K IV 0

Kilder: 43, 137, 178, 284, 962.

Nedenfor er givet en samlet oversigt over henvisninger til kilderne, idet mange blot anvender stednavnet Anholt som reference.

Kilder: 2, 6, 31, 32, 43, 63, 71, 79, 81, 84, 85, 86b, 110a, 119, 128, 133, 136, 137, 139, 142, 148, 155, 157, 159, 169, 172, 174, 176, 178, 146, 193, 220, 226, 227, 284, 298, 316, 318, 337, 338, 340, 342, 344, 343, 345, 347, 349, 351, 354, 355, 358, 393a, 393b, 401, 437, 458, 460, 462, 463, 493, 494, 495, 671, 699, 712, 718, 894, 899, 962, 973, 981.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 13a.

13a/1 Udbyhøj

1. Udbyhøj. De lave partier mod Randers Fjord (omr. 13a/2) er strandeng med mindre stykker rørsump yderst mod fjorden. Den nordligste del anvendes til høslet (1980), mens en mindre del er ugræsset og den sydlige benyttes til græsning. Her forekommer Rød Svingel, Kryb-Hvene, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Engelskgræs, Gåse-Potentil, Spyd-Mælde, Strand-Asters, Sandkryb, Strand-Malurt, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Kogleaks, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Læge-/Dansk Kokleare, Jordbær-Kløver, Alm. Kvik, Strand-Kogleaks, Tagrør og Kveller. Fra Udbyhøj foreligger et ældre fund (1915) af Skønbægret Mælde.

Lokalitetskode, 1. Udbyhøj: + K III r

Kilder: 176, 355, 457, 492, 995.

13a/2   Randers Fjord

1. Randers Fjord. Grænsen mellem TBU distrikt 13a og 13b følger Randers Fjord. Af praktiske årsager er alle oplysninger vedrørende fjorden samlet her, mens Grund Fjord (omr. 13a/15) og engene langs fjorden beskrives separat. I denne fremstilling følges Ostenfeld's opfattelse (1918) af, at Randers Fjord er den ydre del af Gudenåens udløb fra Randers til Kattegat.

Fjorden har fået sit nuværende leje ved flere anlægsarbejder, af hvilke de mest betydningsfulde blev udført i 1906-08 for at uddybe sejlrenden. De overskydende materialer blev anbragt på lavt vand langs sejlrenden. Herved skabtes flere kunstige holme, mens andre lavvandede områder blev inddæmmede ved hjælp af diger.

Uden for digerne forekommer ofte smalle strimler med enten strandeng eller rørsump. Disse er registreret og undersøgt af amtet. Derfor er de enkelte delområder beskrevet separat under eget områdenummer, jf. 13a/1, 13a/3, 13a/6, 13a/11, 13a/18, 13b/13, 13b/26, 13b/27, 13b/30, 13b/32 og 13b/33. I fjorden ligger flere selvstændige øer, hvoraf flere er af kunstig oprindelse som nævnt.

Skanhagen er en opfyldt holm. Der foreligger kun ældre oplysninger (1918) om vegetationen. Da domineredes rørsumpen af Tagrør(o) dog pletvis af Strand-Kogleaks(o), Blågrøn Kogleaks(o), krydsninger(o) mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks, Bredbladet Dunhammer(o), Smalbladet Dunhammer(o) samt deres indbyrdes krydsninger(o). På åben bund optrådte Strand-Asters(o) som karakterplante tillige med Udspærret Annelgræs(o), Læge-Kokleare(o), Tigger-Ranunkel(o) og Kødet Hindeknæ(o). På holmens højere dele har Strand-Svingel(o) domineret.

Rørskoven ved Piggen var i hvert fald omkring 1920 domineret af Tagrør(o) og af krydsninger(o) mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks og i mindre grad af Blågrøn Kogleaks og Strand-Kogleaks. Inden for rørskoven ændrede artssammensætningen ganske karakter, idet der her forekom en pionervegetation med buske af Selje-Pil(o), Grå-Pil(o) og Øret Pil(o) tillige med Kvan(o), Ager-Tidsel(o), Gederams(o), Ager-Svinemælk(o), Følfod(o), Grøn Høgeskæg(o), Mælkebøtte(o), Lugtløs Kamille(o), Høst-Borst(o), Fløjlsgræs(o), Alm. Rapgræs(o), Blød Hejre(o), Rød Svingel(o) og Kryb-Hvene(o).

Stenrevet består af syv små øer med et samlet areal på omtrent 5000 m². Øerne er opbygget af sten og er opstået af det materiale, der er bortgravet ved uddybningen af sejlrenden i Randers Fjord. De lettere partikler som ler- og sandkorn er eroderet bort og har efterladt den tungere fraktion, som sten udgør. Øerne er bevokset med en pionervegetation, der er sparsom på arter. Wessberg (1987) angiver således i alt 20 arter fra øerne. Af de dominerende kan nævnes Strandgåsefod, Strand-Kogleaks, Alm. Kvik, Tagrør, Kveller, Strand-Vejbred, Strand-

Malurt, Læge-Kokleare, Rød Svingel, Vingefrøet Hindeknæ, Strand-Annelgræs og Spyd-Mælde.

De store anlægsarbejder har givet medført en væsentlig ændring af Randers Fjords vegetationssammensætning, ligesom forureningen utvivlsomt spiller størst rolle som plantefordelende faktor. Allerede ved århundredets begyndelse satte forureningen sit tydelige præg på vegetationen. Ostenfeld (1918, s. 194) anfører, at "I selve Randers Havn er Vandet saa forurenat af de mange Kloaker og Afløb fra Byen, at der ikke findes nogen højere Plantevækst deri". Ostenfeld giver endvidere en samlet oversigt over vegetationsforholdene i fjorden før og efter de store anlægsarbejder 1906-08 ved hjælp af vegetationskort (fig. 44, s. 224, fig. 45, s. 229 og fig. 47, s. 235). Disse kort viser de enkelte plantesamfunds udbredelse samt salinitetsgrænser for arter af ferskvands- og saltvandsplanter udbredelse. Mathiesen og Nielsen (1956) har foretaget lignende analyser af Randers Fjord. Her kan henvises til deres vegetationsbeskrivelser.

Fra Randers Fjord som helhed kendes Langstillet Havgræs(o), Tornfrøet Hornblad(o), Vandpest(o), Tykbladet Andemad(o), Stor Andemad(o), Kors-Andemad(o), Liden Andemad(o), Vandkrans(o), Hårfliget Vandranunkel(o), Pilblad(o), Alm. Bændeltang(o), Dværg-Bændeltang(o), Børstebadet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Brodbladet Vandaks(o), Butbladet Vandaks(o), Hjertebladet Vandaks(o), Kruset Vandaks(o), Spinkel Vandaks(o), og Aks-Tusindblad(o). Mathiesen (1980) gør i en status over vegetationsforholdene opmærksom på, at alle kransnålealger og at Svømmende Vandaks(+), Glinsende Vandaks(+), Hestehale(+), Kortskaftet Skeblad, Stor Najade(+), Hestehale(+), Kredsbladet Vandranunkel(+) og Fontinalis antipyretica(+) er udryddet fra fjorden som følge af forurening og reguleringer. Af samme årsager er de øvrige undervandsplanter gået katastrofalt tilbage.

Mathiesen & Mathiesen (1976) har foretaget en grundig analyse af havalgevegetationen i fjorden. Heraf kan med fordeling efter faldende salinitet nævnes *Callithamnion corymbosum*, *Fucus serratus*, *Dumontia incrassata*, *Petalonia fascia*, *Laminaria saccharina*, *Scytosiphon lomentaria*, *Chorda filum*, *Polysiphonia elongata*, *Ceramium rubrum*, *Polysiphonia nigrescens*, *Chaetomorpha linum*, *Ceramium fucicola*, *Fucus vesiculosus*, *Ulva lactuca*, *Monostroma oxyspermum*, *Polysiphonia violacea*, *Cladophora flexuosa* og *Pilayella littoralis*.

Lokalitetskode, 1. Randers Fjord: ++ V III s

Kilder: 1, 53, 95, 118, 176, 225, 268, 288, 289a, 289b, 290, 320, 333, 334, 341, 343, 349, 355, 357, 401, 458, 460, 462, 463, 491, 507, 893.

13a/3 Udby Enge

1. Udby Enge rummer både græssede og ugræssede strandenge med enkelte saltpander tillige med mindre partier med strandrørsumpe. Her forekommer Rød Svingel, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kryb-Hvene, Jordbær-Kløver, Alm. Kvik, Strand-Kogleaks, Tagrør, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Kødet Hindeknæ, Harril, Sandkryb, Strand-Trehage, Strand-Svingel, Dansk/Læge-Kokleare og Kveller.

Lokalitetskode, 1. Udby Enge: ++ K II r-s

Kilder: 492, 995.

13a/4 Søledet

1. Søledet rummer ca. 33 ha. græsset eller ugræsset strandeng med enkelte saltpander og ca. 5 ha. strandrørsumpe. Her forekommer den indplantede Vadegræs, der er under spredning, Kveller, Strand-Annelgræs, Strand-Vejbred, Vingefrøet Hindeknæ, Sandkryb, Læge-/Dansk Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Strand-Asters, Harril, Strand-Malurt, Rød Svingel, Tagrør, Strand-Kogleaks, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Engelskgræs, Gåse-Potentil, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Trehage, Eng-Rapgræs, Mark-Rødtop og Kryb-Hvene. På lavt vand er tillige kendt (1934) Dværg-Bændeltang(o).

Her har i hvert fald tidligere forekommet hede(o) på højere dele af nogle af parcellerne. Herfra er kendt Hedelyng(o), Klokkelyng(o), Vestlig Tue-Kogleaks(o), Mose-Bølle(o), Revling(o), Klokke-Ensian(o), Bredbægret Ensian(o), Eng-Ensian(o), Børste-Siv(o), Engelsk Visse(o), Tusindfrø(o), Alm. Vibefedt(o), Knudearve(o), Eng-Troldurt(o), Leverurt(o) og Rundbladet Soldug(o). Om der fortsat forekommer rester af denne interessante vegetation, er uvist.

Lokalitetskode, 1. Søledet: + K-(H) II r-s

Kilder: 238, 457, 492, 995.

13a/5 Udby

1. Udby og Ingerslev Bjerger. Mod Kattegatsiden af Udby-halvøen rejser litorinaskrænten sig stejlt op til 40 m over det marine forland. Den nordlige del benævnes Udby Bjerger og den sydlige Ingerslev Bjerger. Lokaliteterne behandles samlet her, da der i litteraturen ofte ikke skelnes mellem dem.

Skrænterne rummer en frodig skov af løvtræer og buske med en for egnen usædvanlig vegetation. Jordbunden er sandblandet muld. I skræntskoven indgår i skovlaget Stilk-Eg, Vinter-Eg, Ahorn, Alm. Røn, Selje-Pil, Hassel, Skov-Elm, Ask, Dun-Birk, Bøg og Bævreasp mens busklaget opbygges af opvækst af flere af de førnævnte vedplanter tillige med Vedbend, Slåen, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Hyld, Benved, Vild Æble, Alm. Gedebled, Hunde-Rose, Stikkelsbær, Korbær, Fugle-Kirsebær, Kvalkved, Mirabel og Vild Ribs.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Håret Frytle, Skovsyre, Stor Konval, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Alm. Bingelurt, Skov-/Krat-Viol, Alm. Mangeløv, Miliegræs, Blå Anemone, Druemunke, Firblad, Alm. Bjørneklo, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Skov-Galtetand, Lund-Rapgræs, Alm. Rapgræs, Liden Lærkespore, Feber-Nellikerod, Hunde-Kvik, Liljekonval, Vild Kørvel, Kær-Høgeskæg, Storblomstret Kodriver, Skovmærke, Skov-Star, Glat Dueurt, Lund-Padderok, Skov-/Alm. Hundegræs, Ægbladet Fliglæbe, Krat-Fladbælg, Skovarve, Fjerbregne, Stor Nælde, Skovbyg, Fladkravet/Hulkrauet Kodriver, Korsknapp, Måjblomst, Stinkende Storke næb, Enblomstret Flitteraks, Knoldet Brunrod, Kransbørste, Fruebær, Trenervet Snerre, Alm. Kohvede, Sød Astragal, Sildig Skov-Hejre, Skov-Kohvede, Bølget Bunke tillige med mosserne Plagiomnium undulatum, Thuidium tamariscinum, Brachythecium rutabulum og Hypnum cupressiforme.

På åbne, kratløse partier forekommer Alm. Sct. Hansurt, Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Hedelyng, Farve-Visse, Alm. Gyldenris, Eng-Brandbæger, Tjærenellike, Gul Evighedsblomst, Gyvel og Alm. Agermåne. I krattene og på åbne steder har i hvert fald i 1934 tillige optrådt Skov-Fladbælg(o), Bjerg-Perikon(o), Kæmpe-Svingel(o), Gærde-Vikke(o) og Skov-Stilkaks(o). I væld(o) i skræntskovens sydlige ende er fundet Vedbend-Vandranunkel(o) og Butblomstret Sødgræs(o).

Herfra foreligger et belæg (1967) af Lådden Perikon(x), der sjældent i Århus amt. Planten

kendes inden for de seneste tredive år i øvrigt kun fra Havkær Skov (omr. 13b/7), Gydeløkke (omr. 21/63) og Rugård Sønderskov (omr. 22b/37).

2. Store Sande. Nord for Udby ligger stærkt kuperede, græssede arealer ved Store Sande og ved Rævebakke med en artsrig vegetation bestående af græshede, dværgbuskhede og lichénhede. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Alm. Engelsød, Mark-Frytle, Gul Evighedsblomst, Vellugtende Gulaks, Hulkravet Kodriver, Alm. Mælkeurt, Mark-Bynke, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Bidende Stenurt, Bølget Bunke, Engelskgræs, Flipkrave, Engelsk Visse, Farve-Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Læge-Oksetunge, Katteskæg, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tandbælg, Alm. Pimpinelle, Blåmunke, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Rødknæ, Djævelsbid, Gul Snerre, Blåhat, Hare-Kløver, Rundbælg, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand og Stinkende Krageklo.

3. Ryderne. Her optræder på kratskrænter og på overdrev en artsrig vegetation. Her forekommer Plettet Gøgeurt, Kornet Stenbræk, Krat-Fladbælg, Hulkravet Kodriver, Alm. Pimpinelle, Tormentil, Tjærenellike, Alm. Mælkeurt, Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Hjertegræs, Rundbælg, Djævelsbid, Knold-Ranunkel, Hunde-Viol, Fruebær, Kattefod, Alm. Ene, Plettet Kongepen, Engelsk Visse, Druemunke, Gul Evighedsblomst, Bakke-Jordbær, Bakke-Nellike, Skov-Gøgelilje, Hylster-Guldstjerne og Skælrod.

4. Holbækgård Skov. Den 57 ha. store, privatejede Holbækgård Skov er overvejende blandet løvskov tillige med lidt nåleskov. Dele af skoven har i hvert fald tidligere været anvendt til løvengsdrift og stævning samt til hugst af gærdsel. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Udby og Ingerslev Bjerger: + E-S-V II r-s
, 2. Store Sande og Rævebakke: + E II r-s
, 3. Ryderne: + E II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 4. Holbækgård Skov: + S III 0

5. Udby. Fra Udby kendes *Rubus wessbergii*.

Kilder: 128, 145, 238, 359, 457, 479, 723, 786, 896, 962, 973, 985, 991.

Fig 4: Hare-Kløver. Tissø. Peter Wind fot. 1978.

13a/6 Kare Holm

1. Kare Holm. Den inddæmmede Kare Holm rummer opdyrkede marker. Uden for dæmningen mod Randers Fjord ligger mod nordvest ca. 6 ha. strandrørsump domineret af Tagrør tillige med Strand-Kogleaks, Kvan og Strand-Malurt. Syd for Voer Færgested ligger langs Randers Fjord ca. 3,5 ha. smal, græsset strandeng og ca. 2 ha. smal strandrørsump. Her dominerer Tagrør strandrørsumpene tillige med mod syd Strand-Kogleaks og Blågrøn Kogleaks. På strandengene optræder Rød Svingel, Kryb-Hvene, Engelskgræs, Gåse-Potentil, Dansk/Læge-Kogleaks, Sandkryb, Spyd-Mælde, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Tigger-Ranunkel, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Knæbøjlet Rævehale, Alm. Kvik, Strand-Annelgræs og Harril.

Lokalitetskode, 1. Kare Holm: + K III r-s

Kilder: 334, 492, 985, 995.

13a/7 Holbæk

1. Silkeshøj rummer et mindre parti med dværgbuskhede, græshede og lichénhede. Her forekommer Alm. Bjerg-Fyr, Bølget Bunke, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Sand-Star, Blåmunke, Gul Snerre og Rødknæ.

2. Fjordplantagen. Om sammensætningen af den 37 ha. store, privatejede Fjordplantagen foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Silkeshøj: + E III 0
, 2. Fjordplantagen: 0 S IV 0

Kilder: 128, 479, 991.

13a/8 Estruplund

1. Estruplund. På stranden ved Estruplund forekommer græssede hede- og mosearealer med græshede og dværgbuskhede, der i hvert fald tidligere rummede en artsrig vegetation. Her forekommer Alm. Ene, Bølget Bunke, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Katteskæg, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tormentil, Gul Snerre, Alm. Kongepen, Alm. Engelsød, Gul Evighedsblomst, Bitter Bakkestjerne, Alm. Pimpinelle, Rank Evighedsblomst, Skov-Angelik, Drue-Hyld, Klatrende Lærkespore, Blåhat og Stinkende Krageklo.

Selve Kattegatkysten domineres af strandenge (ca. 16 ha.) og strandrørsump (ca. 6 ha.). Enkelte parceller græsses endnu, mens hovedparten ikke græsses længere. Her forekommer den indplantede Vadegræs, der ekspanderer, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kveller, Strand-Vejbred, Sandkryb, Dansk/Læge-Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Strand-Asters, Harril, Strand-Kogleaks, Strand-Malurt, Udspærret Annelgræs, Rød Svingel, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Alm. Kvik, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver og Eng-Rapgræs på strandengene, mens Tagrør tillige med Strand-Kogleaks dominerer strandrørsumpene.

2. Kølbakker nord for St. Sjørup rummer en del græsset overdrev med nogen tilgroning af selvsåede træer af Fyr og Bævreasp. Her optræder en temmelig artsrig urte- og dværgbuskvegetation med Opret Købjælde, Nikkende Købjælde, Alm. Ene, Farve-Visse, Engblomme, Tjærenelike, Alm. Agermåne, Blåhat, Blåmunke, Mark-Bynke, Tidlig Dværgbunke, Gul Evighedsblomst, Vellugtende Gulaks, Vild Gyldenris, Gyvel, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Hare-Kløver, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Bakke-Nelike, Alm. Pimpinelle, Sandskæg, Bidende Stenurt, Smalbladet Timian, Fåre-Svingel og Liden Snerre.

3. Estruplund Skov. Den 128 ha. store, privatejede Estruplund Skov rummer en blanding af nåle- og løvskov, der sammensættes af træer af Bøg og Alm./Vinter-Eg tillige med noget blandskov. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Estruplund: + K-E II r-s
, 2. Kølbakker: + H-E II r-s
Foreløbig lokalitetskode: 3. Estruplund Skov: + S III 0

Kilder: 128, 492, 708, 720, 896, 973, 985, 991.

13a/9 Hevring Hede

1. Hevring Hede. Den statsejede Hevring Hede, der anvendes til skydeterræn, omfatter i alt ca. 385 ha., af hvilke ca. 22 ha. er fredskov. Jordbunden er hævet havbund overlejret med strandvolde og flyvesand. På lysåbne steder breder græsser, især Bølget Bunke, sig på bekostning af Hedelyng, der kun har mulighed for foryngelse på brandpletter. Opvækst af selvsåede træer, i første række Alm. Bjerg-Fyr, Bævreasp, Vorte-/Dun-Birk og Alm. Røn, dominerer stedvis. Foruden egentlige hedeartier rummer Hevring Hede tillige strand, strandoverdrev, skov og fattigkær.

Vegetationen er karakteristisk og ganske artsrig med flere i Østjylland sjældne arter. Her forekommer Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Pors, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Hunde-Viol, Tormentil, Vestlig Tue-Kogleaks, Alm. Engelsød, Gul Evighedsblomst, Gul Snerre, Rundbælg, Vår-/Lyng-Star, Forskelligfarvet Forglemmigej, Kattefod, Kornet Stenbræk, Lav Skorsoner og Blåbær. Herfra foreligger et ældre belæg (1940) af Benbræk(o), der er sjælden i Østjylland.

Bevaring: Det er af stor betydning, at større, sammenhængende hedeområder i Østjylland bevares. Området har formodentlig ikke været dyrket og repræsenterer derved et område med oprindelig vegetation. Det er derfor ønskeligt, at Hevring Hede bevarer sin nuværende status for at hindre udstykning til sommerhuse. Dette kan sikres gennem en fredning. Det er tillige ønskeligt, at lyngen sikres spiringsgrundlag, og at selvsåede buske og træer ryddes i fornødent omfang.

Lokalitetskode, 1. Hevring Hede: ++ H-K II r-s

Kilder: 65, 107, 128, 492, 717, 721, 896, 962, 973, 985, 991.

Fig 5: Flerårig Knavel. Torup Sø. Peter Wind fot. 1984.

13a/10 Stenalt Skov

1. Stenalt Skov. I den 128 ha. store, privatejede Stenalt Skov indgår fugtig, tidligere stævnet Elleskov. Træernes nuværende stammer har en alder på omkring 45 år (1988).

Undergrunden er hævet havbund overlejret af kærtørv. Skovlaget er sammensat af Rød-El, Grå-El og Ask, mens busklaget tillige huser Alm. Hæg, Solbær, Alm. Røn, Bøg, Ahorn, Engriflet Hvidtjørn, Vild Ribs, Benved og Hindbær. I skovbundsvegetationen indgår Kær-Star, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Dusk-Fredløs, Kær-Snerre, Alm. Skjolddrager, Hvid Anemone, Kær-Mangeløv, Småblomstret Balsamin, Klatrende Lærkespore, Alm. Mjødurt, Gul Iris, Bittersød Natskygge, Feber-Nellikerod, Stor Nælde, Mose-Bunke, Kær-Høgeskæg, Eng-Rørhvene, Eng-Nellikerod, Korbær, Stinkende Storkenæb, Knippe-Star, Rørgræs, Miliegræs, Sump-Snerre, Skov-Galtetand, Spring-Balsamin, Glat Dueurt, Alm. Mangeløv, Alm. Rapgræs, Liden Steffensurt, Sværtevæld og Bredbladet Dunhammer.

Om skovens sammensætning i øvrigt foreligger oplysninger ikke og er derfor meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Stenalt Skov: + S-Sv II r

Kilder: 128, 786, 896.

13a/11 Hollandsbjerg Holme

1. Hollandsbjerg Holme. Langs Randers Fjord forekommer tætte rørskove domineret af Tagrør isat Kvan. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hollandsbjerg Holme:
0-+ K-B IV 0

Kilder: 492, 985.

13a/12 Ørsted

Nyere botaniske oplysninger foreligger ikke.

13a/13 Lystrup Strand

1. Bennedskær Skov er stærkt kulturpræget. Heri indgår en retstammet løvskov af Bøg med en alder på omkring 85 år tillige med fugtige, men grøftede lavninger samt et væld og et lysåbent kær. I skov- og busklag optræder tillige Skov-Elm, Ask, Alm. Hyld, Ahorn, Tjørn, Alm./Vinter-Eg, Rød-El, Grå-El, Hassel, Alm. Hæg, Alm. Røn, Spids-Løn samt træer af Hestekastanie med aldre op til 200 år. I skovbundsvegetationen indgår Stinkende Storkeæb, Knold-Ranunkel, Stor Nælde, Haremad, Feber-Nellikerod, Eng-Nellikerod, Dunet Steffensurt, Vild Kørvel, Knoldet Brunrod, Rørgræs, Svaleurt, Kæmpe-Svingel, Kål-Tidsel, Miliegræs, Alm. Bingelurt, Skov-Galtetand, Hvid Anemone, Skovarve, Skov-Viol, Stor Konval, Lund-Rapgræs, Vorterod, Marts-Viol, Sanikel, Spring-Balsamin, Skov-Burre, Nøgle-Skræppe, Nyrebladet Ranunkel og arter af Høgeurt. I væld optræder Vandkarse og Alm. Mjødurt.

Lokalitetskode, 1. Bennedskær Skov: + S-Sv-V II r

2. Hevringholm Strand. Her er Havtorn almindelig.

Kilder: 506, 978.

13a/14 Rygård Strand

1. Skovgårde. Ved Skovgårde ligger et 75 ha. stort areal med oldtidshøje fredet 1970. Kendelsen giver det offentlige mulighed for naturpleje, hvilket der på fortidsminderne og de ikke tilplantede dele er stort behov for.

Arealet er hede- og overdrevsområde delvis bevokset med krat af Hindbær, Brombær og Rose. En mindre del er heget, er ryddet for opvækst af buske og er græsset. Her forekommer Eng-Havre, Blåhat, Blåmunke, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Gyvel, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Liden Klokke, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Sand-Star, Djævelsbid og Flipkrave.

Omkring resterne af voldstedet Skovgårde Borgruin er et lille areal tillige fredet. Herfra kendes Fruebær.

Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Torshøj. Ved højen ligger et stykke hede med Eng-Havre, Nikkende Kobjælde og Alm. Ene. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode, 1. Skovgårde: + E-H III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Torshøj: + H III 0

Kilder: 43, 85, 284, 666, 668, 794, 896, 995.

13a/15 Grund Fjord

1. Grund Fjord. I modsætning til Randers Fjord (omr. 13a/2) har der kun fundet mindre reguleringer af Grund Fjord sted. De største indgreb er foretaget på de omkringliggende enge, især på nordsiden, med inddigning, grøftning og afvanding.

På grund af den ringe vanddybde, den stadige tilførsel af rent ferskvand og ferskvandets opblanding med saltere fjordvand har Grund Fjord været en enestående lokalitet for brakvandsplanter. Denne vegetation er desværre trængt tilbage til bunden af fjorden og udløbet af Alling Å i takt med den stigende tilledning af urensset spildevand fra Gudenåen og fra Randers Fjord (omr. 13a/2). Her forekommer (1988) Glinsende Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Kruset Vandaks, Langbladet Vandaks, Brodbladet Vandaks, Liden Vandaks, Spinkel Vandaks, Børstebadet Vandaks, Svømmende Vandaks, Bændel-Vandaks, den rødlistede Tæt Vandaks, Vandkrans, Pilblad, Vandpest, Gul Åkande, Tornfrøet Hornblad og mindst en art af Vandstjerne. Langs bredderne optræder Smalbladet Dunhammer, Bredbladet Mærke, Kalmus, Vandpeberrod, Sø-Kogleaks, Vand-Brunrod og Gul Frøstjerne.

Her har i hvert fald tidligere forekommet Stor Najade(+), Kortskaftet Skeblad(+), Høst-Vandstjerne(+), Butbladet Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Aflangbladet Vandaks(o), Aks-Tusindblad(o), kransnålealgerne *Chara baltica* og *Chara aspera*.

Om vegetationens sammensætning kan yderligere oplysninger findes hos Mathiesen og Nielsen (1956), mens der hos Mathiesen og Mathiesen (1976) er opstillet en oversigt over de forekommende alger. Endelig giver Mathiesen (1980) en status over vegetationsforholdene i fjorden.

For de rødlistede Stor Najades og Kortskaftet Skeblads vedkommende var dette indtil for få år siden en klassisk lokalitet for planterne og på landsplan et af deres få voksesteder i det hele taget. Tæt Vandaks har her et af sine recente voksesteder i Danmark. I Århus amt kendes planten inden for de seneste tredive år tillige kun fra Tebbestrup Kær (omr. 13a/16), Albæk Enge (omr. 13a/32), Tjærby Enge (omr. 13a/33) og Randers (omr. 13a/34).

Bevaring: Med elleve arter af Vandaks er Grund Fjord en af landets bedste lokaliteter for denne slægt og enestående i Århus amt. Dette gør, at lokaliteten er af overordentlig stor botanisk betydning. Det er derfor meget ønskeligt, at mængden af spildevand til Gudenåen og Randers Fjord reduceres.

Lokalitetskode, Grund Fjord: +++ K I t (kategori I på grund af I-art: Tæt Vandaks og på grund af antallet af arter af slægten Vandaks)

Kilder: 172, 268, 281, 288, 289a, 289b, 290, 294, 299, 328, 333, 334, 349, 357, 457, 507, 708, 849, 864, 896, 973, 985.

13a/16 Tebbestrupkær

1. Tebbestrupkær. Neden for skrænten ved Tebbestrupkær ligger vidtstrakte opdyrkede eller græssede enge. Her forekommer endnu rester af, hvad der formodentlig har været et leje til Gudenåen, Bredningen. Her forekommer (1988) Spinkel Vandaks og Brodbladet Vandaks. I og ved Bredningen har i hvert fald tidligere optrådt flere sjældne planter. Her kan nævnes den rødlistede Tæt Vandaks(o), der er set så sent som i 1973, Pilblad(o), Vadegræs(o), Stivtoppet Rørhvene(o), Spæd Pindsvineknop(o), Enkelt Pindsvineknop(o), Frøbid(o), Langbladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Kребseklo(o), Kalmus(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Aks-Tusindblad(o). Lokalt er nu stærkt amputeret af motorvejsanlægget vest om Randers (omr. 13b/34).

Fra engene ved Tebbestrupkær kendes i øvrigt Vand-Klaseskærm, Vand-Brunrod, Alm. Blærerod og Tyndskulpet Brøndkarse. Her har tillige ved århundredets begyndelse forekommet veludviklede vældmoser(o) med en interessant vegetation. Ostenfeld (1918) nævner Butblomstret Siv(o), Sump-Hullæbe(o), Sump-Kællingetand(o), Kær-Høgeskæg(o), Gul Stenbræk(o), Philonotis fontana(o) og Paludella squarrosa(o).

Lokalitetskode, 1. Tebbestrupkær: + V-E-B III r

Kilder: 150, 225, 316, 330, 333, 334, 357, 457, 849, 864, 896, 956, 962, 973.

13a/17 Vorup og Kristrup

1. Kristrup. Mellem Randers rensningsanlæg og Randers Fjord (omr. 13a/2) ligger flere, græssede enge præget af høj fugtighed. Her vokser Liden Andemad, Mose-Bunke, Dunet Dueurt, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Kryb-Hvene, Fløjlsgræs, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Dynd-Padderok, Grå-Pil, Øret Pil, Vand-Pileurt, Kær-Ranunkel, Glanskapslet Siv, Vejbred-Skeblad, Manna-Sødgræs, Kær-Tidsel, Vand-Brandbæger, Tigger-Ranunkel, Knæbøjet Rævehale og Fliget Brøndsel. Herfra er tillige angivet Butblomstret Siv(o) og Dynd-Skræppe(o). De omgivende, tørrere områder er intensivt dyrkede.

Lokalitetskode 1. Kristrup: + V-E III r

2. Vorup. Herfra kendes Giftig Kronvikke, Hjertebladet Karse, Rundbladet Mynte, Rubus allegheniensis, Rubus horridus og Rubus radula.

Kilder: 657, 849, 896, 920, 956, 985.

13a/18 Sydsiden af Randers Fjord fra Paderup Enge til Uggelhuse

1. Romalt Enge. På engene mellem jernbanen og Randers Fjord (omr. 13a/2) ses intensivt dyrkede marker samt stærkt gødskningsprægede, græssede engarealer. En udyrket parcel er groet til med træer af især Dun-/Vorte-Birk. På den sidste rest af eng mellem Romalt og fjordens sydside er fundet (1967) Butblomstret Siv(o).

2. Volk Mølle. Engene mellem jernbanen på strækningen mellem stationen og vandmøllen og ud mod Randers Fjord er gennemsat af flere grøfter. Her ses græssede engarealer præget af gødskning. På disse forekommer vældprægede partier domineret af Mose-Bunke tillige med Kær-Fladstjerne, Sump-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Sump-Kællingetand, Kær-Ranunkel, Vand-Skræppe, Manna-Sødgræs, Kær-Tidsel, Fliget Brøndsel, Kær-Galtetand, Lådden Dueurt, Høj Sødgræs og Vand-Brandbæger.

En ugræsset parcel er groet til med træer og buske af Dun-Birk, Femhannet Pil, Grå-Pil, Alm. Hyld, Alm. Røn, Hindbær, Brombær, Rose og Solbær. Bundvegetationen rummer høje urter. Fra engene kendes tillige Eng-Kabbeleje, Top-Star, Trævlekrone og Vinget Perikon.

Ved Volk Mølle forekom i alt fald omkring århundredeskiftet veludviklet ekstremrigkær(o). Herfra foreligger flere belæg (1910-14) af Sump-Hullæbe(+), Butblomstret Siv(+) og Mygblomst(+).

På litorinaskrænten optræder Tyttebær, Gul Snerre, Blåhat, Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Alm. Pimpinelle, Alm. Ene, Hedelyng, Mark-Krageklo, Alm. Engelsød, Alm. Kohvede, Djævelsbid, Fåre-Svingel, Blåbær, Lyng-Snerre, Engelsk Visse, Blåmunke, Rubus plicatus, Skovstjerne, Forskelligfarvet Forglemmigej, Gyvel, Krat-Viol, Hare-Kløver og Tormentil. Vest for Volk Mølle ligger Sønderhald kommunes rensningsanlæg omgivet af Ellesump.

3. Drastrup Enge. På de inddigede enge har i alt fald tidligere forekommet strandenge med Rød Svingel(o), Harril(o), Knæbøjet Rævehale(o), Enblomstret Sumpstrå(o), Høst-Borst(o), Hvid-Kløver(o) og Strand-Trehage(o).

Lokalitetskode, 2. Volk Mølle, overdrev: + E II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Romalt Enge: + E-B IV 0
    , 2. Volk Mølle, enge: + V-B III 0
    , 3. Drastrup Enge: + K III 0

Kilder: 333, 334, 491, 896, 922, 956, 985, 995.

Fig 6: Gudenå Dal øst for Randers. Peter Wind fot. 1988.

13a/19 Langkastrup

1. Floes Skov. I den 22 ha. store, privatejede Floes Skov indgik i hvert fald tidligere (1934) i skov- og busklag Alm./Vinter-Eg(o), Bævreasp(o), Bøg(o), Skov-Elm(o), Ahorn(o), Slåen(o), Tørst(o), Rød-El(o), Alm. Hyld(o), Benved(o), Alm. Røn(o) og Selje-Pil(o) tillige med indplantede nåletræer(o).

I skovbundsvegetationen indgår (1981) Vedbend, Alm. Engelsød, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Liden Lærkespore, Nyrebladet Ranunkel, Stor Nælde, Skov-Galtetand, Desmerurt, Håret Frytle, Gederams, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Alm. Guldstjerne, Majblomst, Stor Konval og Firblad.

Fra skoven er tillige kendt (1934) Krans-Konval(o), Forlænget Star(o), Tykakset Star(o), Hieracium jutlandicum(o), Vinget Pileurt(o), Skov-Angelik(o), Eng-Rørhvene(o), Hulsvøb(o), Alm. Steffensurt(o), Alm. Mangeløv(o), Bredbladet Mangeløv(o), Kæmpe-Svingel(o), Stinkende Storkenæb(o), Smalbladet Høgeurt(o), Spring-Balsamin(o), Enblomstret Flitteraks(o), Blåtop(o), Skov-Skræppe(o), Sommer-Hyld(o), Knoldet Brunrod(o), Alm. Gyldenris(o), Skovstjerne(o), Blåbær(o), Krat-Viol(o) og Skov-Viol(o).

Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Assentoft. På markstengærde i byen forekommer en artsrig epifytvegetation af mosser og lichéner tillige med Alm. Engelsød, Alm. Sct. Hansurt, Guldnælde, Blåhat, Stor Nælde, Vild Kørvel, Bidende Stenurt, Hvid Okseøje, Gul Snerre, Burre-Snerre, Liden Singrøn, Rødknæ, Haremad, Mark-Bynke, Liden Klokke og Alm. Brandbæger. I byen er fundet (1976) Bøffelburre(o), Tag-Hejre(o), Knopnellike(o) og Stor Væselhale(o). I grusgrav mellem Assentoft og Paderup (omr. 13a/34) foreligger et belæg (1972) af den indslæbte Pindsvine-

Kartebolle.

3. Kodal nord for Assentoft er en nord-syd gående dal i skrænten til Randers Fjorddalen. Her forekommer overdrevsvegetation med Alm. Ene, Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Bølget Bunke, Alm. Engelsød, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kællingetand, Rams-Løg, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Alm. Røllike og Gul Snerre samt opvækst af selvsåede træer og buske.

4. Langkastrup. På tidligere dyrket mark ved landsbyen, nu tilplantet med nåletræer, optræder en artsrig skov- og sandmarksvegetation. Her kan nævnes Gærde-Kartebolle, Marts-Viol, Roset-Karse, Skov-Hullæbe, Hunde-Kvik, Tidlig Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Sølv-Potentil (både ssp. argentea og ssp. impolita), Rundbælg, Knold-Ranunkel, Mark-Krageklo, Mark-Bynke, Hedelyng, Gul Evighedsblomst, Rank Evighedsblomst, Engelsk Visse, Bitter Bakkestjerne, Kornet Stenbræk, Gyvel, Fladstrået Rapgræs, Stribet Kløver, Pomerans-Høgeurt, Nyrebladet Tvetand, Fliget Tvetand, Alm. Dværgløvefod, Tormentil, Dværg-Perikon, Storblomstret Hønsetarm, Liden Museurt, Ager-Museurt, Kugle-Museurt, Bakke-Knavel og Brudurt.

5. Uggelhuse. Strandengene omkring landsbyen er ikke inddæmmede. Her optræder Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Strand-Kogleaks, Blågrøn Kogleaks, Strand-Asters, Udspærret Annelgræs, Strand-Annelgræs, Tigger-Ranunkel, Knæbøjet Rævehale, Kødet Hindeknæ og Kvan. Herfra kendes tillige (1918) krydsninger(o) mellem Bredbladet Dunhammer(o) og Smalbladet Dunhammer(o) og mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks.

6. Virring. På og ved markstengærder i landsbyen forekommer Alm. Katost, Akeleje, Alm. Mangeløv, Blodrød Storkenæb, Burre-Snerre, Bidende Stenurt, Alm. Brandbæger, Bjerg-Stenurt, Bukketorn, Cerastium tomentosum/biebersteinii (nellikefamilien), Døvnælde, Eng-Storkenæb, Filtet Kongelys, Gyvel, Gul Lærkespore, Gærde-Valmue, Ensidig Klokke, Hundepersille, Hulsøv, Hvid Stenurt, Have-Tulipan, Kost-Fuglemælk, Krat-Viol, Krokus, Liguster, Lucerne, Matrem, Mørk Kongelys, Marts-Viol, Mark-Bynke, Pinselilje, Perlehyacint, Rød Stenurt, Busk-Potentil, Rød Tandbæger, Rød Sct. Hansurt, Svine-Mælde, Sæbeurt, Stor Nælde, Skvalderkål, Kæmpe-Bjørneklo, Storkronet Ærenpris, Stikkelsbær, Sibirisk Skillia, Snebær, Småkronet Gedeskæg, Smalbladet Klokke, Vild Kørvel, Vorterod og Vibeæg.

Lokalitetskode, 1. Floes Skov: + S-Sv II r-s

, 2. Assentoft: + B II r-s

, 3. Kodal: + E-S III r-s

, 4. Langkastrup: + S-E-B II r-s

, 5. Uggelhuse: + K II r

, 6. Virring: + B II s

7. Ammelhede. Fra en sø ved landsbyen foreligger et ældre fund (1938) af den i Jylland sjældne Gul Rævehale(o).

Kilder: 128, 152, 334, 343, 355, 457, 657, 667, 708, 799, 849, 896, 962, 985, 995.

1. Fausing By. Fra landsbyen kendes Alm. Guldstjerne, Bidende Stenurt, Døvnælde, Hundepersille, Hvid Stenurt, Hylster-Guldstjerne, Dansk Ingefær, Marts-Viol, Matrem, Rød Stenurt, Skvalderkål, Stor Nælde, Svaleurt og Vintergæk.

2. Overdrev ved Fausing. Sydvest for Fausing mod Virring (omr. 13a/19) ligger et overdrev. Her forekommer Blåhat, Alm. Pimpinelle, Alm. Sct. Hansurt, Bitter Bakkestjerne, Alm. Markarve, Storbægret Storkenæb, Blåmunke, Tåmurt, Hare-Kløver, Tjærenellike, Mørk Kongelys, Kløftet Stenbræk, Storblomstret Hønsetarm, Fladstrået Rapgræs, Gyvel, Stor Knopurt, Hunde-Viol, Kornet Stenbræk, Vellugtende Gulaks, Hedelyng, Mark-Frytle, Mark-Krageklo, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Gul Evighedsblomst, Liden Museurt, Alm. Gyldenris, Udspærret Dværgbunke, Rubus plicatus, Rubus radula og Slangehoved.

Lokalitetskode, 1. Fausing By: + B III r-s
, 2. overdrev ved Fausing: + E II r-s

Kilder: 708, 896.

13a/21 Allingåbro

1. Allingåbro. Fra kær og enge omkring Alling Å ved Allingåbro kendes Eng-Kabbeleje, Gifttyde, Kløvkrone, Vandpeberrod og Gul Frøstjerne samt flere småarter af Mælkebøtte. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Allingåbro: + E-V III 0

Kilder: 708, 896.

13a/22 Vivild

1. Nielstrup Hede. Størstedelen af Nielstrup Hede er græsset. Heden rummer en varieret og temmelig artsrig vegetation bestående af græshede og dværgbuskhede samt hedekær. Her forekommer Hjertegræs, Alm. Ene, Blåtop, Djævelsbid, Eng-Troldurt, Eng-Viol, Hirse-Star, Smalbladet Kæruld, Stjerne-Star, Tormentil, Vandnavle, Børste-Siv, Hedelyng, Hare-Star, Katteskæg, Lyng-Snerre, Smuk Perikon, Tandbælg, Spæd Pindsvineknop, Skov-Gøgelilje, Skov-/Plettet Gøgeurt, Musehale, Dværg-Star, Storblomstret Hønsetarm, Nikkende Kobjælde, Kær-Ranunkel, Alm. Mælkeurt, Bukkeblad, Håret Høgeurt, Lav Skorsoner, Klokkelyng, Engelsk Visse, Blåmunke, Vinter-Eg, Liden Siv, Tue-Kæruld, Guldblomme, Farve-Visse, Liden Skjaller og Alm. Kællingetand.

2. Dyrehave. Om den 11 ha. store Dyrehave (Løvenholm skovdistrikt) ved Sorvad foreligger botaniske oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at Nielstrup Hede bevares. Det er derfor ønskeligt, at dræning, gødskning eller opdyrkning ikke tillades, at den nuværende drift bibeholdes, at opvækst af selvsåede træer og buske ryddes, og at tilplantning ikke finder sted.

Lokalitetskode, 1. Nielstrup Hede: ++ H-V II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Dyrehave: 0 S IV 0

Kilder: 121, 128, 506, 717, 820, 995.

Fig 7: Alm. Mjødurt. Utterslev Mose. Peter Wind fot. 1978.

13a/23 Nørager

1. Tustrup Jættestue. Omkring oldtidsmindet er et mindre areal fredet på grund af koncentration af fortidsminder, hvor der udføres naturpleje. Arealet gennemskæres af slugter, der fører mod Hevring Ådal. Her forekommer hedevegetation tillige med spredt opvækst af især Bøg, Bævreasp og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tustrup Jættestue: + H-S IV 0

2. Nørager. Fra Nørager er kendt *Rubus wessbergii*.

Kilder: 43, 359, 573, 985.

13a/24 Fuglsø Mose

1. Fuglsø Mose rummer stærkt kulturpåvirket ekstremfattigkær og rester af højmose dækket af omfattende Birkeskov. På området forekommer lavvandede, vegetationsløse søer, der er opstået efter afskrabning af tørv og tørvegrave under tilgroning med træer af især Vorte-/Dun-Birk. På endnu uforstyrrede flader forekommer Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Blåbær, Tyttebær, Bølget Bunke, Blåtop, Smalbladet Mangeløv, Tue-Kæruld, Ørnebregne, Tormentil, Lyng-Snerre og Alm. Star, mens der på sandede marker tillige optræder Alm. Mælkeurt, Flipkrave, Mark- Hindeknæ, Tjærenellike, Liden Snerre, Mark-Ærenpris, Gyvel, Kornblomst og Alm./Småfrugtet Dværgløvefod.

2. + 3. Dyrsø Skov og Kvasbro Skov. Om den 11 ha. store Dyrsø Skov og om den 88 ha. store Kvasbro Skov (Pindstrup Mosebrugs skove) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fuglsø Mose: + H-V-B III 0

, 2. Dyrsø Skov: 0 V IV 0

, 3. Kvasbro Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 978, 985.

13a/25 Værum

1. Værum Enge øst for Gudenå er overvejende afvandede og anvendes til græsning eller høslet. Ved og i åen optræder Gul Frøstjerne, Brudelys, Vedbend-Vandranunkel og Smalbladet Vandstjerne.

Ved Frisenvold Laksegård ligger i kanten af Gudenå Dalen en vældpræget eng på omkring én ha. Engen har frem til og med sommeren 1976 været drevet som hø-eng uden gødskning og er blevet slået mindst én gang årligt. Efter høslet har engen visse år været anvendt til ekstensiv græsning. Denne driftsform har formodentlig været benyttet siden begyndelsen af forrige århundrede. I foråret 1977 ændredes driften radikalt med uddybning af en mindre grøft, tilførsel af gødning og hård græsning, et forhold, der i hvert fald varede frem til 1982. Dette bevirker, at engens naturlige, lavtvoksende vegetation udkonkurreres af en betydelig mere ensartet domineret af halvkulturarter af især høje græsser. En gennemgang af disse ændringer er grundigt beskrevet af Worsøe (1982), der ligeledes har en nøje oversigt over vegetationens

sammensætning og udvikling. Af engens naturlige arter kan nævnes den rødlistede Tørve-Viol(x), Tue-Star, Engblomme, Krybende Læbeløs, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Trindstænglet Star, Stjerne-Star, Blågrøn Star, Krognæb-Star, Top-Star, Kær-Høgeskæg, Kær-Dueurt(o), Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Sump-Hullæbe(o), Bredbladet Kæruld(o), Trenervet Snerre, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs(o), Dunet Havre, Vinget Perikon, Sump-Kællingetand, Bukkeblad, Leverurt, Eng-Troldurt, Tormentil, Fladkravet Kodriver, Hulkravet Kodriver, Kornet Stenbræk, Seline, Djævelsbid, Kær-Trehage og Tvebo Baldrian(o). Flere af de nævnte arter er på grund af ændringer i driftsform enten reduceret i antal eller er helt forsvundet fra engen.

Tørve-Viol er meget sjælden i Danmark. I Århus amt kendes planten inden for de seneste tredive år kun fra to andre lokaliteter Kjellerup Mose (omr. 13b/16) og Møllebæk Ådal (omr. 14/13).

Engen er opkøbt af Danmarks Naturfredningsforening og overdraget Århus amtskommune, der udfører naturpleje.

2. Christianslund Skov og Frisenvold Skov. De privatejede Christianslund Skov (33 ha.) og Frisenvold Skov (14 ha.) ligger i forlængelse af hinanden på siderne omkring den sydøst-nordvestgående, dybt nedskårne bæk. Skovlaget i bunden af dalen domineres af træer af Ask og Ahorn, mens Bøg beklæder siderne. I urtelaget indgår en artsrig vegetation, der på bunden af dalen består af Bjerg-Ærenpris, Druemunke, Skov-Galtetand, Fladkravet Kodriver, Vedbend, Spring-Balsamin, Bredbladet Klokke, Guldnælde, Aks-Rapunsel, Alm. Mangeløv, Fjærbregne, Stor Konval, Sanikel, Dunet Steffensurt, Hvid Anemone, Nælde-Klokke, Blå Anemone, Kristtorn, Skavgræs og Alm. Bingelurt.

På skrænterne er forholdene præget af mor. Her forekommer Majblomst, Liljekonval, Aks-Rapunsel, Rank Høgeurt, Miliegræs, Alm. Mangeløv, Skovsyre og Skov-Hundegræs.

Fra skovene kendes tillige Gulgrøn Løvefod, Blå Anemone, Skov-Rørhvene, Alm. Hæg, Liden Lærkespore, Tredelt Egebregne, Benved, Skov-Storkenæb, Kristtorn, Smuk Perikon, Skælrod, Skov-Kohvede, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks, Firblad, Vinge-Pileurt, Nyrebladet Ranunkel, Fruebær, Skov-Vikke og Kvalkved.

3. Tebbestrup. I den østlige udkant af landsbyen ligger Egeskov med Alm. Eg og Vinter-Eg vokset frem af Egekrat på tidligere græsset vang. I busklaget indgår Hassel, Bævreasp, Alm. Røn, Skov-Elm, Alm. Hyld, Fugle-Kirsebær og Tjørn tillige med nogen opvækst af Bøg. I urtelaget optræder Miliegræs, Liljekonval, Krybende Hestegræs, Vild Kørvel, Alm. Bjørneklo, Stor Konval, Hvid Anemone, Krat-Viol, Stor Fladstjerne, Stor Nælde, Dag-Pragtstjerne, Gederams, Eng-Rørhvene, Skovsyre, Bredbladet Høgeurt, Skov-Galtetand og (plantet) Strudsvinge.

4. Lundbjerg Skov. Den 37 ha. store, privatejede Lundbjerg Skov er en blanding af nåle- og løvskov af Bøg og blandskov. Fra skoven kendes Jordbær-Potentil og Hylster-Guldstjerne. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. Værum. På og ved diger og gærder i landsbyen kendes Alm. Guldstjerne, Alm. Hyld, Akeleje, Aften-Pragtstjerne, Alm. Katost, Alm. Mangeløv, Bidende Stenurt, Døvnælde, Feber-Nellikerod, Ensidig Klokke, Hulsvøb, Kost-Fuglemælk, Marts-Viol, Skov-Galtetand, Stor Nælde, Skvalderkål, Svaleurt, Vedbend, Vorterod, Vild Kørvel, Italiensk Skillia, Bellis, Vedbend-Ærenpris, Vår-Gæslingeblomst, Storblomstret Kodriver(o) og Stikkelsbær.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den enestående eng ved Frisenvold Laksegård bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende suppleres med

sensommergræsning. Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige skræntskove Christianslund Skov og Frisenvold Skov bevares. Det er derfor ønskeligt, at skovenes nuværende driftsform bibeholdes, og at nåletræer ikke indplantes.

Lokalitetskode, 1. Værum Enge: ++ V-E I s (kategori I på grund af I-art: Tørve-Viol)
, 2. Christianslund Skov og Frisenvold Skov: ++ S-Sv I r (kategori I på grund af antal biotopstypiske arter > 20)
, 3. Tebbestrup: + S II r
, 5. Værum: + B III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 4. Lundbjerg Skov: + S III 0

Kilder: 128, 227, 284, 413, 479, 482, 485, 489, 677, 682b, 708, 791, 810, 834, 849, 962, 973, 985, 995.

Fig 8: Stævningskov ved Vissing sydvest for Randers. Hovedtræart er Rød-El. Eiler Worsøe fot. 1974.

13a/26 Gammel Estrup

1. Klibokær. Dele af den 45 ha. store skov Klibokær (Løvenholm skovdistrikt) rummer løvskov. Her indgår i skov- og busklag Ahorn, Ask, Hestekastanie, Rød-Eg, Vinter-Eg, Alm. Hæg, Kvalkved, Benved, Bøg, Dun-Birk, Rød-El, Hassel, Alm. Hvidtjørn, Alm. Hyld, Skov-Elm, Berberis og Hunde-Rose.

Mod vest glider skoven over i engene ved Alling Å. I skovens fugtigere dele og i engene optræder en temmelig artsrig vegetation med Hvid Anemone, Alm. Mangeløv, Firblad, Stor Konval, Krans-Konval, Spring-/Småblomstret Balsamin, Stinkende Storkenæb, Skov-Burre, Alm. Bingelurt, Kål-Tidsel, Haremad, Lav Ranunkel, Bidende Ranunkel, Nyrebladet Ranunkel, Alm. Mjødurt, Skovarve, Røgræs, Lund-Rapgræs, Vorterod, Majblomst, Korsknapp, Alm. Lungeurt, Desmerurt, Tykbladet Ærenpris, Stor Fladstjerne, Tykbladet(?) Fladstjerne, Miliegræs, Dag-Pragtstjerne, Lund-Fladstjerne, Fjerbregne, Skov-Galtetand, Alm. Baldrian, Skov-Angelik, Vild Kørvel, Burre-Snerre, Kær-Star, Alm. Rapgræs, Eng-Rapgræs, Hjortetrøst, Eng-Forglemmigej, Manna-Sødgræs, Knæbøjlet Rævehale, Gul Frøstjerne, Kæmpe-Svingel, Skov-Stilkaks, Mose-Bunke, Eng-Rævehale, Vandkarse, Lådden Dueurt, Kær-Snerre, Trævlekrone, Skov-Salat, Hvid Snerre, Gul Snerre, Sværtevæld, Eng-Rørhvene og Krybende Læbeløs samt flere småarter af Mælkebøtte.

2. Lunden. Den 72 ha. store Lunden (Løvenholm skovdistrikt) er overvejende løvskov på stejle skrænter. Skovlaget domineres af ældre Bøg. I skoven er tillige indplantet lidt nåletræer. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Liden Lærkespore, Vorterod, Alm. Lungeurt, Alm. Guldstjerne, Alm. Bingelurt, Desmerurt, Mose-Bunke, Bølget Bunke, Stor Frytle, Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Sød Astragal, Hulsvøb, Drue-Hyld og Aks-Rapunsel.

Umiddelbart vest for skoven ligger to kæmpehøje i dyrket mark. Om vegetationen foreligger ingen nyere oplysninger, mens der fra 1926 findes en fortegnelse over plantefund hos Andersen (1931). Fra listen kan nævnes Guldblomme(o), Engelsk Visse(o), Håret Visse(o), Farve-Visse(o), Alm. Ene(o) og Lav Skorsoner(o). Nyere oplysninger er meget ønskelige

3. Nørrekær. I den 42 ha. store skov Nørrekær (Løvenholm skovdistrikt) på hævet havbund i Alling Ådal nord for Gammel Estrup har tidligere indgået Aske- og Ellemoser med mindre Egepartier. Inden for de seneste 20 til 30 år er på bekostning af løvskoven indplantet nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I disse beplantninger indgår Alm. Ædelgran, Kæmpegran,

Sølvgran, Langnålet Ædelgran, Rød-Gran og Ædelcypres.

Af de førhen udbredte løvskovspartier er stort set kun en rest Askemose i østsiden tilbage tillige med enkelttræer. Urtelaget var i 1976 præget af anvendelse af herbicider. I skovbundsvegetationen her optræder Mose-Bunke, Kæmpe-Svingel, Eng-Rævehale, Eng-Rørhvene, Skov-Stilkaks, Hunde-Kvik, Rørgræs, Skov-Kogleaks, Skov-Star, Kær-Star, Kvalkved, Hjortetrøst, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-Angelik, Skov-Burre, Skov-Galtetand, Majblomst, Skov-Skræppe, Alm. Bjørneklo, Kær-Høgeskæg, Knoldet Brunrod, Alm. Bingelurt, Stor Nælde, Lådden Dueurt, Gul Frøstjerne, Alm. Mjødurt og Feber-Nellikerod, mens busklaget rummer Kvalkved, Alm. Hæg, Tørst, Fugle-Kirsebær, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Alm. Gedeblad, Vild Ribs, Solbær, Korbær, Brombær og Humle.

4. Liltved. På markstengærder ved landsbyen optræder Alm. Hjertespannd, Alm. Katost, Asperges, Cypres-Vortemælk, Filtet Kongelys, Hulsvøb, Liden Singrøn, Rundbladet Katost, Læge-Oksetunge, Skarntyde, Skvalderkål, Svaleurt og Sæbeurt.

5. Hulkær. Sydøst for Liltved ligger Hulkær, hvor der forekommer mose og overdrev samt en plantage mod øst. Her optræder Vellugtende Gulaks, Alm. Ene, Stor Konval, Firblad, Dag-Pragtstjerne, Storblostmret Kodriver og Nikkende Kobjælde. Ved Allingå forekommer (1988) Gul Frøstjerne og Kær-Fnokurt. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Klibokær: + S-Sv-E-V II r-s

, 2. Lunden: + S-E III r

, 3. Nørrekær: ++ S-Sv III r-s

, 4. Liltved: + B II s

Foreløbig lokalitetskode: 5. Hulkær: + S-V-E III 0

6. Gammel Estrup. Ved herregården er fundet svampene *Ciboria rufo-fusca* og *Hydnum cirrhatum*.

Kilder: 19, 56, 128, 191, 232, 506, 677, 708, 717, 786, 896.

Fig 9: Krans-Konval. Draved Skov. Peter Wind fot. 1975.

13a/27 Auning

1. Tårup Skov. I den 210 ha. store Tårup Skov indgår i hvert fald løvskov af Bøg med en alder på ca. 140 år. I skovlaget her indgår tillige Ahorn og Rød-Gran. I skovbundsvegetationen optræder Hindbær, Alm. Gedeblad, Skov-Salat, Skovsyre, Majblomst, Stor Nælde, Haremad, Alm. Kohvede, Skov-Galtetand, Stinkende Storkeæb, Lund-Fladstjerne, Skovmærke, Hvid Anemone, Skov-Brandbæger, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Alm. Hundegræs, Skov(?) -Hundegræs, Miliegræs, Bølget Bunke, Mose-Bunke, Lund-Rapgræs, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Fjerbregne, Kæmpe-Svingel, Alm. Høgeurt, Håret Frytle, tillige med bladmosserne *Hypnum cupressiforme*, *Brachythecium rutabulum* og *Polytrichum formosum*. Skoven står på en jordbund af overvejende morænesand med en surhedsgrad på mellem pH 4,5 og pH 5,5.

Fra skoven foreligger i øvrigt ældre oplysninger (1919) om forekomst af Alm. Eg(o), Alm. Hæg(o), Bævreasp(o), Alm. Ene(o), Gyvel(o), Vedbend(o), Skovstjerne(o) og Bjerg-Rørhvene(o).

2. Porsbakkerne er tidligere græsningsskov på stejle, sandede bakker med fugtige lavninger

imellem. Det dominerende træ i skovlaget er Bøg i aldre op til 200 år tillige med Ahorn, Alm. Eg, Ask, Alm. Røn, Tørst, Alm. Ene, Fugle-Kirsebær og Drue-Hyld.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skov-Salat, Majblomst, Håret Frytle, Skovsyre, Bølget Bunke, Lund-Rapgræs, Alm. Gyldenris, Krat-Viol, Miliegræs, Stor Nælde, Svaleurt, Stinkende Storkenæb, Alm. Gedeblad, Enblomstret Flitteraks, Krat-Fladbælg, Alm. Kohvede, Håret Høgeurt, Sød Astragal, Hedelyng, Farve-Visse og Blåbær.

3. Auning Skov. Om sammensætningen af den 353 ha. store Auning Skov (Løvenholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

4. Auning Kær. Her er fundet Nikkende Star. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode, 1. Tårup Skov: + S III r

, 2. Porsbakkerne: + S-Sv II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Auning Skov: 0 S IV 0

, 4. Auning Kær. 0-+ ? IV 0

5. Auning By. Fra ruderater og vejkanter i by er kendt Eng-Storkenæb, Alm. Spergel, Storblomstret Hønsetarm, Kølle-Valmue, Kiddike, Judaspenge, Løgekarse, Sølv-Potentil, Have-Kørvel, Flerfarvet Ærenpris og Eng-Gedeskæg.

Kilder: 128, 439, 506, 786, 978.

13a/28 Løvenholm skovene

Skovene omkring Løvenholm består af flere skovparter, der alle tilhører Løvenholm skovdistrikt: 1. Eldrup Skov, 2. Løvenholm Østerskov, 3. Løvenholm Skov, 4. Karhus Plantage, 5. Nielstrup Skov, 6. Højholt Skov, 7. Troldkrat og 8. Voldbakker.

1. Eldrup Skov. Om sammensætningen af den 263 ha. store Eldrup Skov foreligger oplysninger ikke. Fra skoven foreligger et ældre fund (1938) af Hvid Næbfrø(o). Af svampe kendes Stinkende Slørhat, der blev fundet her for første gang i Danmark, Cortinarius scaurus, den sjældne Løvegul Skærmhat, Violetbrun Duftpigsvamp, den sjældne Sistotrema confluens, den meget sjældne Citrongul Ørebæger, Bæltet Pigsvamp(o), Nåle-Bruskhat(o), Rodfordærver og Spinkel Skørhat.

Den 127 ha. store Eldrup Hede er beplantet eller groet til med Vinter-Eg, Vorte-Birk, Bævreasp, Selje-Røn, Alm. Røn, Skov-Fyr og Øret Pil. I skovbundsvegetationen optræder Bølget Bunke, Skov-Brandbæger, Hedelyng, Ørnebregne, Majblomst, Alm. Kongepen, Sand-Star, Blåtop, Vellugtende Gulaks, Håret Høgeurt, Skovmærke og Gyvel

3. Løvenholm Skov. Om sammensætningen af den 484 ha. store Løvenholm Skov foreligger kun få oplysninger. I skov- og busklag vides at indgå Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg, Vorte-Birk, Dun-Birk, Selje-Pil, Kristtorn, Alm. Røn, Selje-Røn, Sitka-Gran, Sølvgran, Rød-Gran og Skov-Fyr. Efter stormfaldene i begyndelsen af 1980'erne er der sprøjtet en del med Round-up herbicid på de åbne flader bl. a. for at hindre opvækst af Birk. I skovbundsvegetationen optræder Ørnebregne, Hedelyng, Blåbær, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Fjerebregne, Alm. Engelsød, Alm. Mangeløv, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Stor Nælde, Smuk Perikon, Skovstjerne, Blåbær, Skovsyre, Skov-Jordbær, Skov-Hanekro, Alm. Kohvede, Lyng-Snerre, Skov-Salat, Skov-Brandbæger, Skovarve, Læge-Ærenpris, Majblomst, Liljekonval, Håret Frytle, Mangelblomstret Frytle, Grå Star, Pille-Star, Bølget Bunke, Mose-

Bunke, Eng-Rørhvene, Miliegræs, Enblomstret Flitteraks, Krybende Hestegræs, Blåtop, Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Krat-Viol, Lund-Rapgræs, Skov-Rørhvene og Grønlig Vintergrøn(x).

I fugtige, lysåbne lavninger træffes arter af tørvemos, Smalbladet Kæruld, Tråd-Siv, Børste-Siv og Hare-Star.

Af svampe kendes *Boletus versicolor*(o), *Trichia contorta*(o), *Rutstroemia bulgarioides*(o), *Lepiota haematosperma*, *Lactarius chrysorrheus*, Drue-Koralsvamp, Troldsmør, Rødært, Bævreaskive, Slank Snyltekølle, Kødfarvet Sejgbæger, Hekserings-Hjælmmorkel, Broget Hjortetrøffel, Hare-Ørebæger, Lerfarvet Køllesvamp, Sand-Poresvamp, Rodfordærver, den sjældne Skinnende Lakporesvamp, Tragt-Læderpigsvamp, Bævreasp-Ildporesvamp, Grenet Frynsesvamp, *Agaricus rubellus*, Skønfodet Rørhat, Melhat, Slimet Svovlhat, Tørve-Svovlhat, Bøgeblads-Bruskhat, Svovl-Mælkehat, Anis-Savbladhat, Sodet Parasolhat, *Mycena elegans*, Flamme-Skælhat, Voks-Rødblåd, Duftende Rødblåd, Klidhat og Gul Kam-Slørhat.

For lichénernes vedkommende er der foretaget en samlet registrering af Rose og Söchting (1976) og af Svane (1976), hvis undersøgelser der kan henvises til. Af nyere fund kan nævnes *Peltigera horizontalis*, *Trapeliopsis pseudogranulosa* og *Pertusaria coronata*.

Grønlig Vintergrøn er sjælden i Danmark. Dette er således plantens eneste, kendte voksested i Århus amt.

4. Karhus Plantage. I den 86 ha. store Karhus Plantage vides at indgå Alm. Eg, Bævreasp, Alm. Gedeblad og *Rubus mucronulatus*. Ved skoven er fundet Opret Kobjælde.

5. Nielstrup Skov. Om sammensætningen af Nielstrup Skov (61 ha.) foreligger oplysninger ikke. I skovbrynet vides at indgå *Rubus wessbergii*, mens *Rubus mucronulatus* optræder ved savværket.

9. Gjesing Mose rummer rester af højmose. Tørven er skrællet af omkring 1950 og mosen fremstod i hvert fald i 1986 med vegetationsløse, sandede flader. Her forekommer på endnu ikke ødelagte dele Hedelyng, Tue-Kæruld, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Tranebær, Revling, Mose-Bølle, Blåbær, Hvid Næbfrø, Rundbladet Soldug, Smalbladet Kæruld og Tyttebær tillige med en del opvækst af træer og buske af Birk, Pil, Gran og Fyr. Endvidere kendes herfra svampen *Clavaria argillacea*.

Hvid Næbfrø optræder her på sit østligst, kendte voksested i Århus amt og lokaliteten her tillige med Steen Blichers Plantage (omr. 13b/24) er de eneste, tilbageværende forekomststeder øst for israndslinien i amtet.

10. Langsø (= Løvenholm Langsø) er en ren, meget sur (pH målt til 4,5 i 1977 og 3,7 i 1978), næringsfattig, brunvandet sø med dybder op til 6,5 m. Søens bund består af sand. Langs bredden forekommer en åben rørskov af varierende bredde og kun svagt udviklet hængesæk, mens den submerse vegetation domineres af mosser i første række *Drepanocladus fluitans* og *Sphagnum cuspidatum*. I rørskov og i hængesæksdannelse indgår Tagrør, Høj Sødgræs, Manna-Sødgræs, Smalbladet Dunhammer, Dusk-Fredløs, Alm. Sumpstrå, Smalbladet Kæruld, Bukkeblad, Alm. Star, Næb-Star, Blære-Star og Alm. Rapgræs, mens flydebladsvegetationen kun består af Vand-Pileurt.

Søen er omgivet af Ege- og Bøgebevoksninger tillige med løvblandingsskov eller Ellesump stedvis med Birk. I søens nordlige ende er løvskoven erstattet med beplantninger af Rød-Gran og Sitka-Gran.

2., 6., 7. + 8. Løvenholm Østerskov (72 ha.), Højholt Skov (345 ha.), Troldkrat (53 ha.) og Voldbakker (148 ha.). Om deres sammensætning foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Eldrup Skov: + S III r

, 3. Løvenholm Skov: + S II r

, 9. Gjesing Mose: ++ V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)

, 10. Langsø: + V II S

Foreløbig lokalitetskode, 2. Løvenholm Østerskov: 0 S IV 0

, 4. Karhus Plantage: + S III 0

, 5. Nielstrup Skov: 0 S IV 0

, 6. Højholt Skov: 0 S IV 0

, 7. Troldkrat: 0 S IV 0

, 8. Voldbakker: 0 S IV 0

11. Løvenholm. Ved godset er i voldgrave og i parken fundet Kalmus, Sump-Kællingetand, Kær-Galtetand, Knippe-Star, Gul Iris, Rubus wessbergii og Hundesalat.

Kilder: 6, 36, 46, 56, 64, 81, 88, 91, 128, 168, 211, 236, 250, 287, 358, 359, 411, 506, 507, 566b, 568, 717, 786, 842, 864, 870, 962, 973.

Fig 10: Snylterod. Løvenholm Skov. Peter Wind fot. 1989.

13a/29 Georgsminde

1. Kvejslet. Den privatejede skov Kvejslet har været lysåben græsningssskov domineret af Alm./Vinter-Eg og Bøg i aldre fra 150 til 200 år. Nu består halvdelen af skoven af beplantninger af nåletræer. Endnu forekommer spredte store træer af Vorte-Birk og Vinter-Eg og på lysåbne steder en karakteristisk morbundsvegetation af bl. a. græsser.

2. Østenfjeld Gård. Ved gården ligger ugræsset mark, hvor dyrkning er indstillet i 1956, med meget lav, tørkepræget vegetation domineret af Håret Høgeurt. Her optræder tillige Alm. Månerude, Alm. Ene, Mark-Bynke, Hedelyng, Brudurt, Liden Fugleklo, Mark-Tusindgylden og Hare-Kløver. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kvejslet: + S III r-s

, 2. Østenfjeld: + E II 0

Kilder: 481, 506, 667, 722, 985.

13a/30 Løjstrup Skov og Nørskov

1. Løjstrup Skov. Den 133 ha. store, privatejede Løjstrup Skov ligger på den vestvendte skråning af Gudenådalen. Skoven rummer både nåle- og løvskov med Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg og blandsskov. I skov- og busklag indgår tillige Alm. Hyld, Dun-Birk, Alm. Røn, Vild Pære, Hunde-Rose, Vorte-Birk, Gedeblad, Rød-El, Tjørn, Hassel og Alm. Ene.

I skovbundsvegetationen optræder Bølget Bunke, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skovsyre, Lyng-Snerre, Majblomst, Mose-Bunke, Smalbladet Mangeløv, Skov-Jordbær, Krat-Viol, Stor Nælde, Skovstjerne, Skov-Galtetand, Korsknapp, Miliegræs og Gærde-Vikke. Herfra er tillige kendt Nikkende Kobjælde(o), Hulrodet Lærkespore(o), Alm. Lungeurt(o) og Liden Lærkespore(o) samt svampene Ciboria rufo-fusca(o), Ramaria formosa(o), Cantharellus umbonatus(o), Russula violeipes og Tricholoma spermaticum.

2. Nørskov. Den 38 ha. store, privatejede Nørskov rummer overvejende løvskov af Bøg tillige med noget blandskov og lidt nåleskov. Fra skoven kendes svampen *Myriosclerotinia curreyana*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Bjergskov Bakker. Hvor landevejen Langå-Jebjerg skærer ned gennem Gudenådalen østside ligger på nordsiden de skovklædte Bjergskov Bakker. På skrænten mod vejen forekommer Egekrat. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode, 1. Løjstrup Skov: ++ S-Sv III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Nørskov: + S IV 0
, 3. Bjergskov Bakker: 0 S IV 0

Kilder: 54, 56, 77, 97, 128, 309, 363b, 482, 573, 976a, 973.

Fig 11. Lysnet massivet. Peter Wind fot. 1988.

13a/31 Lysnet massivet

1. Lysnet. Omkring toppen og på vest- og sydsiden af den 131 m høje bakke Lysnet, hvoraf 8 ha. mod syd ejes af staten (adm. Fussingø statsskovdistrikt), forekommer lysåbne arealer med en artsrig hede- og overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Vår-Star, Lav Tidsel, Alm. Ene, Lav Skorsoner, Gyvel, Alm. Knopurt, Blåbær, Alm. Pimpinelle, Alm. Syre, Bakke-Forglemmigej, Djævelsbid, Gul Snerre, Hedelyng, Blåhat, Hulkravet Kodriver, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Katteskæg, Tormentil, Kantet Perikon, Krat-Fladbælg, Mark-Frytle, Kommen, Blågrøn Star, Vellugtende Gulaks, Hvid Okseøje, Hvid Anemone, Engelsk Visse og Farve-Visse tillige med i væld Alm. Mjødurt, Eng-Kabbeleje, Mose-Bunke, Top-Star, Seline, Smalbladet Kæruld, Krybende Læbeløs og Blære-Star.

2. Bjerre Skov ligger på nordsiden af Lysnet massivet og rummer sidste rester af fordums drift. På grund af jordbundens indhold af plastisk ler har jorden været for vanskelig at opdyrke, og skoven har undgået rydning. Den er i stedet blevet anvendt til stævning for at skaffe brændsel og gærdsel, ligesom nogle parceller er tyndet for at lysstille undervegetationen til fordel for græsning. Skoven fremstår derfor som en mosaik af skovklædte dele, af hvilke enkelte er krat med gamle, lave Egetræer, og lysåbne græsgange med krat af Tjørn, Hunde-Rose, Vild Æble og Slåen. På de lavere, fugtige dele optræder Rød-El. Ca. 125 ha. i den centrale del er fredet 1986 - en fredning, der sikrer det offentlige ret til naturpleje ved benyttelse af de hidtil anvendte driftsformer.

Af Bjerre Skovs artsrige vegetation kan nævnes Blå Anemone, Hulkravet Kodriver, Storblomstret Kodriver, Hylster-Guldstjerne, Kantet Perikon og Bakke-Gøgelilje.

3. Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov og Tusø Skov. På østsiden af Lysnet massivet ligger flere småskove, der typisk er parcelskove. Alle har været anvendt til eller anvendes stadig til græsning og stævning. Skovene har undgået rydning på grund af undergrundens indhold af plastisk ler, der har besværliggjort opdyrkning. Disse småskove, Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov og Tusø Skov, behandles derfor her under ét.

Skovene består overvejende af Elleskov og Ellesump. I skovlaget indgår Rød-El og Alm. Eg, tillige med en del Grå-Pil og Selje-Pil og i lysninger Tjørn, Slåen, Vild Æble og Hunde-Rose samt i Bybæk Skov Bøg. I skovbunden optræder Storblomstret Kodriver, den i Jylland meget sjældne, men lokalt hyppige Fladkravet Kodriver, deres indbyrdes krydsninger, Stor Konval, Firblad, Hvid Anemone, Tyndakset Gøgeurt, Bredbladet Klokke, Blå Anemone, Jordbær-

Potentil og Hylster-Guldstjerne. Som dominant i Ellesumpe optræder Vorterod, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Alm. Mjødurt, Eng-Rørhvene, Rørgræs, Kær-Star, Lådden Dueurt, Stor Nælde og Gul Iris.

4. Vissing Bæk. Langs bækkens øvre løb forekommer en rig mosflora. Her optræder *Plagiomnium undulatum*, *Brachythecium rutabulum*, *Brachythecium reflexum*, *Oxyrrhynchium swartzii* og *Eurhynchium striatum*, der alle er karakterplanter for næringsrige kår som i netop Ellesumpe, tillige med de sjældne overdrevsplanter *Pleuridium subulatum* og *Acaulon muticum* samt de sjældne epifytter *Homalia trichomanoides*, *Hygroamblystegium tenax*, *Leskea polycarpa*, *Plagiothecium latebricola* og *Atrichum tenellum*. På den åbne østskråning forekommer overdrev med Hunde-Rose, Slåen og Vild Æble.

Lokalitetskode, 1. Lysnet: ++ H-E II r-s

, 2. Bjerre Skov: + S-E I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Naturskov)

, 3. Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov, Tusø Skov: + S-Sv II r-s

, 4. Vissing Bæk: + V-E II r-s

Fra Lysnet området kendes tillige Lund-Fredløs og de indslæbte Ager-Galtetand og Østrigsk Guldkarse.

Kilder: 40, 85, 110a, 150, 163, 284, 413, 471, 479, 483, 489, 504, 573, 657, 672, 708, 802, 849, 961, 962, 973, 985, 995.

Fig 12: Stævningskoven Tusø Skov sydvest for Randers. Stævningsdrift pågik endnu i 1989. Eiler Worsøe fot. 1975.

13a/32 Haslund Skov

1. Haslund Skov. Den 25 ha. store, parcelskov Haslund Skov ligger delvis på skrænterne omkring den dybt nedskårne nordsydgående Værum Bæk. Undergrunden består af plastisk ler, der er overlejret af moræneler. Visse steder forekommer kalk i jordbunden, formodentlig søvindmergel. Det plastiske ler kommer især til syne langs den uregulerede bæk, der ved erosion fremkalder åbne skredflader med vekslende lag af hornsten og vulkansk aske.

Skoven består hovedsageligt af blandet løvskov med en ofte tæt underskov af buske, der visse steder danner næsten uigennemtrængelige krat. På morænefladen i den vestlige del er Bøg dominerende i skovlaget. På de tørreste steder er Bøg dog afdrevet og erstattet med indplantet nåleskov af Nordmannsgran, Rød-Gran og Sitka-Gran. I den østlige del dominerer ca. 100-årige træer af Alm. Eg, mens skovens sydende rummer et stort vældområde bevokset med Rød-El. Skoven har tidligere været anvendt til plukhugst og til græsning, hvilket sammen med jordbundens beskaffenhed er medvirkende årsag til artsrigdommen. Disse driftsformer er imidlertid ophørt. Skoven er fredet 1979.

I træ- og busklag ses for skoven som helhed tillige Ahorn, Ask, Benved, Vorte-Birk, Bævreasp, Bøg, Alm. Eg, Rød-Eg, Skov-Elm, Alm. Gedeblad, Hassel, Hindbær, Drue-Hyld, Fugle-Kirsebær, Korbær, Rød Kornel, Kvalkved, Spids-Løn, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Røn og Slåen.

Af den særdeles artsrige skovbundsvegetation kan nævnes Blå Anemone, Druemunke, Firblad, Ægbladet Fliglæbe, Skov-Forglemmigej, Tyndakset Gøgeurt, Sildig Skov-Hejre, Nælde-Klokke, Hulkravet Kodriver, Alm. Lungeurt, Krybende Læbeløs, Lådden Perikon(x), Aks-Rapunsel, Rederod, Skov-Skræppe, Skov-Star, Tæt blomstret Hullæbe og Forskelligblomstret Viol(x).

Fra skoven kendes tillige Jordbær-Potentil, Skov-Stilkaks, Skov-Hullæbe, Skovbyg, Hylster-Guldstjerne, Skov-Vikke, Bjerg-Perikon, Hunde-Kvik, Glat Hullæbe, Guldnælde(o), Gærde-Vikke (ssp. montana), Storblostmret Kodriver, den i Jylland meget sjældne men her hyppige Fladkravet Kodriver, deres indbyrdes krydsninger, den sjældne, men lokalt hyppige Krans-Konval, Nøgle-Skræppe, Spidsbladet Steffensurt samt svampene *Plectania coccinea*, *Sclerotinia ficariae* og *Sclerotinia tuberosa*.

Både Lådden Perikon og Forskelligblomstret Viol er meget sjældne i Århus amt. Den sidste er det tillige på landsplan. Disse to planter er kun kendt fra henholdsvis fire og to andre lokaliteter i amtet inden for de senest tredive år.

Lokalitetskode, 1. Haslund Skov: +++ S-Sv I r-s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 54, 85, 128, 135, 147, 150, 234, 236, 279, 284, 351, 396, 471, 472, 576a, 655b, 711, 849, 959b, 962, 973, 985, 995.

Fig 13: Forskelligblomstret Viol. Møllesø Skov. Peter Wind fot. 1988.

13a/33 Området mellem Laurbjerg og Lerbjerg

1. Essendrup Skov, Gammel Essendrup Skov, Høgebjerg Skov og Pindsballe Bakke. Sydsiden af Lysnet massivet (omr. 13a/31) skrånede mod Lilleå. Jordbunden er af vekslende sammensætning. Flere steder går plastisk ler helt op til overfladen. På randen af Lilleå Dal ligger flere parcelskove, Essendrup Skov (Bidstrup skovdistrikt), Gammel Essendrup Skov, Høgebjerg Skov og den tilplantede Pindsballe Bakke. Her indgår både nåleskov og løvskov af Bøg såvel som blandskov af Rød-El, Vild Æble, Slåen, Birk, Bævreasp og arter af Pil.

I Høgebjerg Skov forekommer tillige tidligere engstykker og udgåede skovbryn af Slåen, der nu er overvokset af skov af lavstammede, bredkronede træer af Bøg eller af højt krat som følge af græsningsophør. Flere steder forekommer både levende og døde buske af Alm. Ene.

Skovbundsvegetationen er i flere af skovene åben som følge af jordbundsforholdene. Her optræder Skov-Star, Skov-Padderok, Jordbær-Potentil, Sylt-Star, Elfenbens-Padderok som de almindeligste arter tillige med en del Håret Høgeurt.

Mellem skovene forekommer endnu rester af overdrev med Hedelyng og Alm. Ene.

Lokalitetskode: + S-Sv-E II r-s

2. Laurbjerg By. Fra byen kendes Smalbladet Rapgræs, Mark- Hindeknæ og *Prunella laciniata* (læbeblomstfamilien).

Kilder: 97, 128, 145, 172, 347, 351, 428, 471, 489, 962, 985.

Fig 14: Overdrevsskrænt ved Lerbjerg nær Hadsten. Eiler Worsøe fot. 1974.

13a/34 Paderup

1. Paderup Mose er groet til med buske af Pil. Om mosens tilstand i øvrigt foreligger ingen oplysninger. Fra mosen foreligger en indsamling (1965) af den sjældne Småfrugtet Vandstjerne(o) og en ældre angivelse af den i Østjylland meget sjældne bregne Pilledrager(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Paderup Mose: 0-+ V IV 0

2. Frederiksdal. I teglværksgraven ved Frederiksdal er samlet (1978) det sjældne bladmos *Cratoneuron commutatum*. Langs motorvejen syd for Vorup optræder Giftig Kronvikke.

Kilder: 152, 298, 349, 657, 864, 963, 985.

13a/35 Ølst Bakke området

1. Ølst Bakke. På Ølst Bakke forekommer på nordsiden hede- og overdrevsvegetation på en undergrund bestående af plastisk ler. Ved bakkefoden løber en renvandet bæk omgivet af løvskov. Her forekommer på bakken som helhed Kommen, Krat-Fladbælg, Fåre-Svingel, Hedelyng, Knold-Ranunkel, Krat-Viol, Hvid Anemone, Bølget Bunke, Alm. Ene, Tormentil Djævelsbid, Trævlekrone, Gyldenlak-Hjørneklap, Alm. Pimpinelle, Tornet Salat, Stribet Kløver, Mark-Krageklo, Blodstillende Bibernelle, Gyvel, Farve-Visse, Rundbælg, Salomons Lysestage, Alm. Agermåne, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Bakketidsel, Bakke-Jordbær, Alm. Mælkeurt, Blåhat og Krybende Læbeløs.

2. Gunderup Mose rummer spor af tidligere engdrift. Det meste af det oprindelige tørvedække er bortgravet, og den nøgne flade er under tilgroning med krat af arter af Birk og Pil. På resterne af engarealerne optræder en artsrig vegetation med Seline, Maj-Gøgeurt, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Top-Star, Trindstænglet Star, Blåtop, Eng-Rørhvene, Alm. Baldrian, Eng-Viol, Kragefod, Alm. Syre, Tormentil, Kær-Tidsel og Skov-Angelik.

I tørvegrave optræder Bredbladet Mærke, Frøbid, Vandrøllike, Sværtevæld, Dusk-Fredløs, Bredbladet Dunhammer, Vandpeberrod og Billebo-Klaseskærm. Fra mosen foreligger tillige et belæg (1946) af Stortoppet Rapgræs(o).

3. Hinge. Øst for landsbyen ligger en mindre skov, hvor Alm. Lungeurt forekommer. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. Årslev. På og ved gærder i landsbyen optræder Akeleje, Alm. Hyld, Alm. Mangeløv, Døvnælde, Erantis, Ensidig Klokke, Hvid Stenurt, Hulsvøb, Hundepersille, Have-Tulipan, Italiensk Skilla, Jødekirsebær, Krat-Viol, Krokus, Liden Singrøn, Mørk Kongelys, Matrem, Marts-Viol, Påskelilje, Prikbladet Perikon, Perlehyacint, Rød Stenurt, Rundbladet Katost, Stor Nælde, Sæbeurt, Skvalderkål, Skov-Forglemmigej, Stikkelsbær, Sibirisk Skilla, Vintergæk og Vild Kørvel.

5. Årslev Krat, vest. Vest for Årslev ligger på nordsiden af Ålling Ådal et mindre krat. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 2. Gunderup Mose: + V-E II r-s

, 4. Årslev: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ølst Bakke: + H-E III 0

, 3. Hinge: 0-+ S IV 0

, 5. Årslev Krat, vest: 0 S IV 0

Kilder: 172, 355, 573, 708, 896, 962, 973, 978.

13a/36 Hadsten

1. Kollerup Vandmølle. Her ligger en vældpræget Elleskov, der gennemskæres af en renavandet bæk. Her forekommer en karakteristisk Elleskovsvegetation med flere mindre almindelige arter. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kollerup Vandmølle: + S-Sv IV 0

2. Hadsten By. I og ved byen er fundet Cypres-Vortemælk(o) og Langbladet Ærenpris(o).

Kilder: 97, 849, 973.

13a/37 Selling

1. Spørring Ådal. Den øvre del af ådalen ligger i TBU distrikt 21. Af praktiske årsager er ådalen fra Spørring til distriktsgrænsen beskrevet her. Den uregulerede å har en rigelig vandføring af relativt rent vand. Åen snor sig mod vest i en snæver ådal med stejle sider. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Nordsiden af Lilleå Dal. På den sydvendte side af Lilleå Dal mellem Spørring Å og Hårvad Bro (omr. 21/7) ligger flere mindre skræntskove og åbne overdrev tillige med rigkær i dalbunden med artsrig vegetation.

I skræntskovenes træ- og busklag indgår Ahorn, Ask, Bøg, Vorte-Birk, Bævreasp, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm, Skov-Fyr, Rød-Gran, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Spids-Løn, Grå-Pil, Øret Pil, Alm. Røn, Slåen, Tørst, Kvalkved, Fugle-Kirsebær, Vild Ribs, Stikkelsbær, Alm. Hvidtjørn og Engriflet Hvidtjørn. I urtelaget optræder Hvid Anemone, Alm. Bjørneklo, Skov-Burre, Glat Dueurt, Fjerbregne, Krat-Fladbælg, Stor Fladstjerne, Skov-Galtetand, Hulsvøb, Kær-Høgeskæg, Skov-Jordbær, Stor Konval, Korsknapp, Vild Kørvel, Rams-Løg, Løgekarse, Krybende Læbeløs, Liden Lærkespore, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Miliegræs, Stor Nælde, Dag-Pragtstjerne, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Salat, Skavgræs, Skovarve, Skovsyre, Skov-Skræppe, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Krat-Viol og Vorterod.

På overdrevene forekommer Alm. Agermåne, Blåhat, Bølget Bunke, Tidlig Dværgbunke, Krat-Fladbælg, Mark-Frytle, Vår-Gæslingeblomst, Gåsemad, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Alm. Kællingetand, Alm. Markarve, Tjærenellike, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Kornet Stenbræk, Tormentil, Hunde-Viol, Farve-Visse, Rank Forglemmigej og Flipkrave.

Af planter i kærene kan nævnes Alm. Baldrian, Mose-Bunke, Dunet Dueurt, Engblomme, Engkarse, Eng-Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Krybende Læbeløs, Kær-Ranunkel, Alm. Rapgræs, Knæbøjet Rævehale, Alm. Syre, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Trævlekrone og Vandkarse.

3. Lynghøj. På den 56 m. høje Lynghøj forekommer Bølget Bunke, Tidlig Dværgbunke, Alm. Ene, Alm. Engelsød, Krat-Fladbælg, Alm. Gyldenris, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Prikbladet Perikon, Rundbælg, Lyng-Snerre, Kornet Stenbræk, Guldblomme, Tormentil og Blåtop.

Lokalitetskode, 2. Lilleå dal, Selling: + S-Sv-E-V II r-s

, 3. Lynghøj: + E III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Spørring Ådal: + E-V ? 0

Kilder: 110a, 630, 733b, 734, 973.

13a/38 Hadbjerg

1. Ulstrup Buske består overvejende af ældre træer af Bøg tillige med en del Alm. Eg og på fugtigere steder Ask. I øvrigt indgår i træ- og busklag Ahorn, Benved, Bævresp, Dun-Birk, Vorte-Birk, Rød-El, Skov-Elm, Hassel, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Fugle-Kirsebær, Kvalkved, Spids-Løn, Alm. Røn, Selje-Røn og Alm. Hvidtjørn. I skoven er tillige indplantet lidt Rød-Gran, Japansk Lærk, Douglasgran, Alm. Edelgran og Sitka-Gran. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Hvid Anemone, Knoldet Brunrod, Druemunke, Krybende Læbeløs, Liljekonval, Majblomst, Miliegræs, Nyrebladet Ranunkel, Nælde-Klokke, Kær-Høgeskæg, Sanikel, Skovmærke, Dunet Steffensurt, Krat-Viol, Skovbyg, Engblomme og Krans-Konval.

Lokalitetskode, 1. Ulstrup Buske: + S-Sv II r-s

Kilde: 697.

13a/39 Voldum

1. Mygind Skov. Om sammensætningen af den 186 ha. store Mygind Skov (Clausholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Blå Anemone, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Dag-Pragstjerne, Skov-/Krat-Viol, Alm. Milturt, Alm. Bingelurt, Sanikel, Korsknep, Skovmærke, Alm. Guldstjerne, Liden Lærkespore, Skov-Forglemmigej, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Skov-Galtetand, Majblomst, Desmerurt og den i Jylland sjældne, men lokalt hyppige Fladkravet Kodriver. Herfra er tillige kendt svampen *Sclerotinia ficariae(o)*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Kær ved Ålling Å. Her forekommer Seline, Kær-Svovlrod, Leverurt, Langbladet Ranunkel, Knude-Firling, Rød-El, Stor Nælde, Trævlekrone, Alm. Mjødurt, Skov-Angelik og Kær-Fladbælg.

Kær-Fladbælg er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra Havkær Skov (omr. 13b/7), Tvede (omr. 13b/30), Randers (omr. 13b/34) og Røjenkær (22a/18),

Lokalitetskode, 2. kær ved Alling Å: + V II s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Mygind Skov: + S III 0

3. Clausholm. Ved godset forekommer én allé af Bøg og én af Lind. Den tilhørende park rummer en artsrig vegetation. Herfra er kendt Bleg Fuglegræs, Bulmeurt(o), Forskelligbladet Svingel(o), Finbladet Svingel(o) og lichénen *Calicium quercinum* som epifyt på Lind.

4. Hvalløs. På vejkant ved grusgrav mellem Rud Kirke og Hvalløs er fundet (1969) den sjældne Seglblad.

5. Voldum. Herfra foreligger et fund (1981) af Hulrodet Lærkespore, der er sjælden i Jylland og da oftest forvildet eller udplantet.

Kilder: 6, 128, 148, 173, 191, 236, 261, 342, 355, 677, 840, 962, 985.

13a/40 Søby

1. Halling Skov. Den 68 ha. store, parcelskov Halling Skov rummer både nåle- og løvskov med Bøg, Alm./Vinter-Eg og blandskov. I skovbundsvegetationen indgår Stor Fladstjerne, Stor Konval, Alm. Bingelurt, Lund-Rapgræs, Kæmpe-Svingel, Løgekarse, Hvid Anemone, Hylster-Guldstjerne og Hvid Hestehov. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Estrup Birke. Den 79 ha. store Estrup Birke (Clausholm skovdistrikt) er overvejende nåleskov. Skoven står på noget bølget terræn af grusblandet ler. Mor er fremherskende. Herfra kendes tillige Sødskærm.

3. Skørring. Fra kirkegården kendes Skvalderkål, Vild Kørvel, Vebend, Liden Singrøn, Alm. Engelsød, Snebær, Hvas Randfrø, Dag-Pragtstjerne, Tårnurt, Navr, Stor Nælde, Rødknæ og Aften-Pragtstjerne. Kirkegårdsdiget huser tillige flere arter af lichéner.

4. Sibirien. Om sammensætningen af den 16 ha. store skov Sibirien foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 2. Estrup Birke: + S III r

, 3. Skørring: + B III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Halling Skov: + S III 0

, 4. Sibirien: 0 S IV 0

5. Fårup. Her er fundet Strand-Svingel(o).

Kilder: 128, 174, 191, 657, 708, 962, 985, 995.

13a/41 Rosenholm Skov

1. Rosenholm Skov. Grænsen mellem TBU distrikt 13a og 22a går gennem Rosenholm Skov. Skovens østlige del, Gammel Dyrehave, ligger således i TBU 22a, men er medtaget i beskrivelsen her af praktiske årsager.

Skoven udgøres overvejende af løvskov på udrænet bund. I skov- og busklag indgår Ask, Alm. Røn, Alm. Eg, Alm. Hyld, Ahorn, Dun-Birk, Slåen, Grå-Pil, Tørst, Rød-El, Solbær, Snebær, Alm. Berberis, Kvalkved og Hassel.

I skovbundvegetationen optræder Stor Fladstjerne, Majblomst, Hvid Anemone, Krat-Viol, Skovstjerne, Skov-Galtetand, Nøgle-Skræppe, Glat Dueurt, Enblomstret Flitteraks, Gærde-Vikke, Krybende Læbeløs, Alm. Bingelurt, Stinkende Storkeknæb, Mose-Bunke, Skov-Burre, Skov-Jordbær, Skovsyre, Skovmærke, Stor Nælde, Skov-Salat, Fjerbregne, Skov-Star, Billebo-Klaseskærm, Vandrøllike, Alm. Mangeløv, Skov-Padderok, Eng-Rørhvene, Ørnebregne, Skov-Angelik, Korsknep, Vild Kørvel, Krans-Konval, Glat Hullæbe, Skov-Kogleaks, Sødskærm, Langstillet Lærkespore, Lund-Rapgræs, Skov-Springklap, Sanikel og Tykakset Star.

Tyakset Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra seks andre lokaliteter Gudenåen (omr. 20/7), Kasted/Geding Mose (omr. 21/66), Lisbjerg Skov (omr. 21/48), Skærbro Kær (omr. 21/85), Havkær Skov (omr. 13b/7) og Ahl Hage (omr. 22a/38).

Lokalitetskode, 1. Rosenholm Skov: + S-Sv II r-s

Kilder: 896, 962, 976b.

13a/42 Hørning

1. Årslev Krat, øst. Øst for Årslev (omr. 13a/35) ligger på siden af Alling Ådal et mindre krat, om hvis sammensætning oplysninger ikke foreligger.

2. Hørning. På og ved diger i landsbyen kendes Alm. Hyld, Alm. Katost, Bjerg-Stenurt, Bidende Stenurt, Dansk Ingefær, Døvnælde, Erantis, Hvid Stenurt, Ensidig Klokke, Hundepersille, Krat-Viol, Marts-Viol, Rød Stenurt, Skvalderkål, Seksradet Stenurt, Svaleurt, Stor Nælde, Vild Kørvel og Vorterod.

Lokalitetskode, 2. Hørning: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Årslev Krat, øst: 0 S IV 0

Kilder: 573, 708.

13a/43 Øster Alling

1. Øster Alling. På og ved gærder i landsbyen optræder Alm. Hyld, Alm. Mangeløv, Akeleje, Alm. Guldstjerne, Bidende Stenurt, Døvnælde, Erantis, Alm. Engelsød, Ensidig Klokke, Hundepersille, Hylster-Guldstjerne, Krat-Viol, Håret Høgeurt, Himmelblå Skilla, Italiensk Skilla, Korsknapp, Matrem, Marts-Viol, Sæbeurt, Stikkelsbær, Skov-Forglemmigej, Skov-Galtetand, Skvalderkål, Svaleurt, Stor Nælde, Vedbend, Vedbend-Torskemund og Vintergæk.

Lokalitetskode, 1. Øster Alling: + B II r-s

Kilder: 708, 849, 896.

13a/44 Hvilsager

1. Hvilsager Skov er overvejende nåleskov med enkelte partier af løvskov med Bøg iblandet Alm./Vinter-Eg. Et enkelt parti rummer Bøgetræer med aldre op til 250 år. I skovbundsvegetationen indgår Hulsøv, Alm. Hundegræs, Skov-Hundegræs, Skovmærke, Krat-Viol, Skov-Burre, Korsknapp, Alm. Kohvede, Krybende Læbeløs, Kæmpe-Svingel, Skov-Forglemmigej, Hvas Randfrø, Skov-Hullæbe, Alm. Engelsød, Enblomstret Flitteraks, Alm. Gyldenris, Majblomst, Liljekonval, Skov-Rørhvene og Hunde-Kvik. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Hvilsager Skov: + S II r-s

Kilde: 978, 985.

13a/45 Pindstrup

1. Pindstrup Mose rummede tidligere højmoser. Størstedelen af tørvelagene er nu afskrabede og er groet til med træer af Birk. Enkelte rester af moser med fattigkær forekommer fortsat. Botaniske oplysninger om moser foreligger ikke. Langs en vej optræder (1988) Sandkarse.

2. Auning Smørmose. Om mosens tilstand foreligger oplysninger ikke. I mosen optræder Dynd-Padderok, Lyse-Siv, Hulrodet Lærkespore, Liljekonval, Majblomst og Leverurt. Hulrodet Lærkespore er meget sjælden i Jylland og da ofte som forvildet eller udplantet. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Pindstrup Mose: 0 V IV 0

, 2. Auning Smørmose: + V III 0

3. Skaføgård Herfra foreligger et fund (1965) af Liden Guldstjerne.

Liden Guldstjerne sjælden i Århus amt. Inden for de seneste 30 år kendes planten i øvrigt kun fra Skaføgård (omr. 13a/45), Kvottrup Skov (omr. 21/45), Gydeløkke (omr. 21/63), Hørslev Krat (omr. 21/67) og Ringelmose Skov (omr. 22a/14).

Kilder: 102, 142, 191, 341, 506, 834, 896, 985.

13a/46 Fjeld Skov

1. Fjeld Skov. Den 1089 ha. store, privatejede Fjeld Skov rummer nåleskov domineret af Rød-Gran tillige med en del løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg og lidt blandskov. Jordbunden er ofte meget magert sand, men visse steder forekommer ler. Skoven ligger på højt, kuperet terræn. Om skovbundsvegetationen foreligger ingen nyere oplysninger.

Af svampefloret kan nævnes den sjældne Ræve-Poresvamp, Vinter-Stilkporesvamp, Tenstokket Rørhat, Plettet Flammehat, Mørkprikket Vokshat, Sortfiltet Netbladhat og Fastkødet Skørhat.

2. Rosen er en retableret, brunvandet skovsø med en veludviklet hængesæk langs bredden. Her optræder Smalbladet Kæruld, Mose-Bølle og Tue-Kæruld samt Løg-Bruskhat(o). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. Bøjstrup Skov. Heri indgår en del gammel løvskov med Bøg, Alm. Eg og Vinter-Eg tillige med lidt Skov-Fyr og meget Sitka-Gran og Rød-Gran. I skovbundsvegetationen indgår Blåbær, Bølget Bunke, Håret Frytle, Alm. Kohvede, Majblomst, Stor Nælde, Skov-Salat, Skovstjerne, Skovsyre, Hedelyng, Lyng-Snerre og Tormentil. Af svampe kendes Skælstokket Rørhat(o), Afsmittende Topsvamp(o), Køllestokket Tragthat(o), Gulfnugget Slørhat(o), Ege-Mælkehat(o), Anis-Savhat(o), Nåle-Bruskhat(o) og Psalliota semota(o).

4. Klemstrup Krat. Heri indgår Askemose med en karakteristisk vegetation, der er usædvanlig for denne del af Djursland. Her optræder Akselblomstret Star, den sjældne, men lokalt hyppige Krans-Konval, Firblad, Sandkarse, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Nælde-Silke og Tykbladet Ærenpris. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

5. Brunmose. Ved Viborg Gård ligger de sidste rester af en tidligere udstrakt hedemose, Brunmose. Her forekommer lidt naturlig vegetation med Tue-Kæruld, Tue-Kogleaks og Smalbladet Kæruld. Yderligere oplysninger er meget ønskelige

6. Stadsborg Skov. Den 243 ha. store Stadsborg Skov (Løvenholm skovdistrikt) er hovedsagelig yngre granplantninger. Der findes dog et større parti af relativt gammel Birkeskov på tørbund. Birkeskoven har i en årrække været beskyttet af skovdistriktet og rummer utvivlsomt interessante arter. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

7. Stadsborg Mose (inkl. Hjortemose) rummer en mosaik af både kraftigt kulturpåvirkede og næsten helt uforstyrrede mosetyper. Her forekommer tillige en del uforurenede småsøer og kær, der så vidt det vides er ekstremfattigkær. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er meget ønskeligt, at den enestående sø Rosen bevares i sin nuværende tilstand. Det er derfor ønskeligt, at søen ikke udsættes for udtørring eller afvanding, at de omgivende skove ikke udsættes for en samlet afdrift og gødskning.

Lokalitetskode, 2. Rosen: + V I s (kategori I på grund af I- biotop: Brunvandet sø med veludviklet hængesæk)

, 3. Bøjstrup Skov: + S III r

, 4. Klemstrup Krat: + Sv II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fjeld Skov: + S IV 0

, 5. Brunmose: + V II s

, 6. Stadsborg Skov: 0-+ S IV 0

, 7. Stadsborg Mose: 0-+ V IV 0

Kilder: 91, 110a, 128, 191, 250, 411, 439, 506, 507, 698, 836, 973, 995.

Fig 15: Alm. Engelsød. Kjellerup Dal, Gjessø Skov. Peter Wind fot. 1986.

13a/47 Ryomgård

1. Overdrev ved Koed. Ved landsbyen ligger mod sydøst et tidligere græsset overdrev på skrænt under tilgroning og tilplantning med Skov-/Bjerg-Fyr, Havtorn og Rynket Rose. Her forekommer en artsrig overdrevsvegetation med Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Eng-Havre, Mark-Bynke, Kegle-Limurt, Læge-Oksetunge, Rank Forglemmigej, Hare-Kløver, Stribet Kløver, Alm. Markarve, Bakke-Nellike, Sølv-Potentil, Fladstrået Rapgræs, Slangehoved, Bakke-Svingel, Smalbladet Timian og Tårnurt.

I Fyrreskov ligger en østvendt, ugræsset, lysåben skrænt med overdrevsvegetation. Her dominerer Knoldet Mjødurt. Endvidere optræder her Knold-Ranunkel, Dunet Havre, Eng-Havre, Alm. Agermåne, Blåhat, Tårnurt, Bakke-Forglemmigej, Mark-Krageklo, Alm. Markarve, Rundbælg, Bakke-Nellike, Tjærenellike, Alm. Pimpinelle, Fladstrået Rapgræs, Gul Snerre, Bakke-Svingel, Dusk-Syre, Farve-Visse og Slangehoved.

2. Overdrev ved Marie Magdalene. Ved byen ligger flere, græssede overdrev, der delvis er tilplantet med

Fyrretræer. Især det nordvestlige rummer en interessant, artsrig overdrevsvegetation med mange årlige planter. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Kobjælde, Lyng-Star, Blåmunke, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Mark-Frytle, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Hare-Kløver, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Alm. Mælkeurt, Tjærenellike, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Rødknæ, Sandskæg, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Pigget Star, Bidende Stenurt, Fåre-Svingel, Tandbælg, Smalbladet Timian, Tormentil, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Farve-Visse, Djævelsbid, Flipkrave, Rundbælg, Læge-Oksetunge, Slangehoved, Vår-Ærenpris, Enårig Knavel, Brudurt og Fin Kløver.

3. Vallum Sø. Om forholdene i søen foreligger ingen nyere oplysninger. I 1940 optrådte i afløbet Hvid Åkande(o), Gul Åkande(o), Kredsbladet Vandranunkel(o) og Vandpest(o). Nyere

botaniske oplysninger er ønskelige.

4. Koed Skov. Om sammensætningen af den 15 ha. store, privatejede Koed Skov foreligger oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botaniske betydning, at de fine overdrev øst for Koed og nordvest for Marie Magdalene bevares. Det er derfor ønskeligt, at skrænten friholdes for tilplantning og opvækst af selvsåede træer og buske, og at der iværksættes en let græsning.

Lokalitetskode, 1. overdrev ved Koed: + E II s
, 2. overdrev ved Marie Magdalene: + E II s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Vallum Sø: + V III 0
, 4. Koed Skov: 0 S IV 0

5. Vestsiden af Nimtofte Dal. Herfra den foreligger fund (1969) af Krans-Konval og Engblomme.

6. Ryomgård. Herfra kendes *Rubus wessbergii* og Krybende Ambrosie(o) samt svampene *Rutstroemia firma(o)* og *Sclerotinia tuberosa(o)*.

Kilder: 54, 128, 343, 359, 412, 700, 702, 703, 962, 973

LOKALITETSBESKRIVELSER, TBU DISTRIKT 13b.

Grænsen for TBU distrikt 13b følger amtsgrænsen i Mariager Fjord mellem fjordens udmunding og et punkt vest for Katbjerg Odde, hvor den drejer mod syd mellem gårdene Cæcilieborg og Strandholt i henholdsvis Århus og Nordjyllands amt. Yderligere hører et mindre område på næsset omkring Hadsund syd til Nordjyllands amt, ligesom den vestligste del af TBU distrikt 13b vest for amtsgrænsen, der løber fra Katbjerg Odde mod syd gennem den østlige del af Glenstrup Sø til Fårupmark og mod vest gennem Fårbæk til Skals Å. Denne markerer grænsen mellem TBU distrikt 13b og 14.

Mariager Fjord og Glenstrup Sø vil blive beskrevet i bindet om Nordjyllands amt, mens oplysninger om Randers Fjord henføres til omr. 13a/2.

13b/1 Katbjerg området

1. Katbjerg Odde. Nord for landsbyen Katbjerg ligger stærkt kuperet, afvekslende morænelandskab med slugter, der fører ned til Mariager Fjord, og med stejle skrænter ud mod fjorden. På disse skrænter ses flere steder terrasser, hvor der optræder væld. Jordbunden er overvejende leret med et stort indhold af kalk. Området som helhed rummer agerland, småskov, permanente græsgange, overdrev og væld og på Katbjerg Odde lidt strandeng, strandoverdrev og væld. 123 ha. er fredet 1986 og en pleje af overdrevs- og kærområdet er iværksat i efteråret 1988.

Her forekommer en artsrig og varieret vegetation. På overdrevene vokser Hjertegræs, Lav Tidsel, Dunet Vejbred tillige med Vår-Star, Stivhåret Borst, Skov-Gøgelilje, Guldblomme, Kattefod, Tyndakset Gøgeurt, Bakke-Gøgelilje, Eng-Havre, Dunet Havre, Alm. Mælkeurt, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Hulkravet Kodriver, Engelsk Visse, Hedelyng, Kommen, Alm. Pimpinelle, Blågrøn Løvefod, Glat Løvefod, Håret Løvefod, Gulgrøn Løvefod og Bredbægret Ensian.

På skrænterne optræder spredte buske af Alm. Ene og naturligt forekommende krat af Lugtløs Æble-Rose, Blød Filt-Rose, Hunde-Rose, Blågrøn Rose, Håret Blågrøn Rose, Kvalkved, Vild Æble, Fugle-Kirsebær, Slåen, Selje-Røn, Alm. Røn, Rubus wahlbergii, Rubus plicatus, Rubus armeniacus, Alm. Gedeblad og Vrietorn.

Især i kærene, af hvilke flere er ekstremrigkær, ses stor artsdiversitet. Her vokser Sump-Hullæbe, Bukkeblad, Engblomme, Vild Hør, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Leverurt, Blågrøn Star, Skede-Star, Kær-Tidsel, Sump-Kællingetand, Tormentil, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Trævlekrone, Vibefedt tillige med Måj-Gøgeurt, Skov-Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Plettet Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Vinget Perikon, Liden Skjaller, Børste-Kogleaks, Fladtrykt Kogleaks, Tandet Sødgræs, Spæd Mælkeurt, Trindstænglet Star, Hare-Star, Top-Star, Stjerne-Star, Krognæb-Star, Tvebo Star, Loppe-Star, Tue-Star, Dværg-Star og Grøn Star, samt den sjældne Lyng-Vikke(x).

I de skovklædte partier optræder Blå Anemone, Hvid Anemone, Desmerurt, Lund-Padderok, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Aks-Rapunsel, Alm. Milturt, Storblomstret Kodriver, Kær-Høgeskæg, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Krybende Læbeløs, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Hvas Randfrø, Hulsvøb, Skov-Galtetand, Alm. Guldstjerne, Enblomstret Flitteraks, Skovarve, Krat-Viol, Skov-Jordbær, Skovmærke og Skovsyre samt ved en dam Tæppegræs. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm. Eg, Ask, Rød-El, Skov-Elm, Bævreasp, Hassel, Selje-Pil og Femhannet Pil. For området som helhed kendes 40 arter af Mælkebøtte, af hvilke flere er sjældne eller endog meget sjældne i Danmark. Her kan anføres Taraxacum diversilobum(x) og Taraxacum edytomum(x).

Bredbægret Ensian og Lyng-Vikke er meget sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes førstnævnte tillige kun fra Sepstrup Sande (omr. 20/36), mens den anden kun kendes fra Gunderup (omr. 13b/14).

Bevaring: Det er af største betydning, at de artsrige kær- og overdrevssamfund bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform, græsning, opretholdes eller måske intensiveres. Det er ønskeligt, at indplantning af indførte planter, f. eks. Rynket Rose og Bjerg-Fyr, undgås på skrænterne, ligesom det er af allerstørste vigtighed, at kærene ikke drænes eller tilføres gødning.

Lokalitetskode, 1. Katbjerg Odde: ++ S-E-V-K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og på grund af, at skrænter og kær rummer et antal af biotopstypiske arter > 20)

Om vegetationen på kæmpehøjene Jordhøj og Ormhøj foreligger oplysninger ikke.

Kilder: 43, 85, 284, 414, 467, 468, 857, 859, 863, 895, 928, 956, 962, 973, 984.

Fig 16: Katbjerg Odde. Peter Wind fot. 1987.

13b/2 Marsilleborg

1. Mariager Vesterskov ligger på stærkt kuperet terræn på skrænter og slugter på sydsiden af Mariager Fjord og består af frodig løvskov domineret af Bøg tillige med Alm. Eg, Rød-El, Ahorn, Fugle-Kirsebær. Jordbunden er kalkrig. Ud mod fjorden optræder skrænter, der skiftevis er dækket af træer og buske eller lysåbne. Stedvis træder væld frem.

Skovbundsvegetationen er artsrig, og her indgår Rederod, Skov-Gøgeurt, Glat Hullæbe, Aks-Rapunsel, Skavgræs, Lund-Padderok, Glat Dueurt, Krat-Viol, Skovmærke, Skovarve, Knoldet

Brunrod, Skov-Angelik, Kær-Høgeskæg, Gærde-Vikke, Stinkende Storckenæb, Lund-Rapgræs, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Skov-Jordbær, Stor Fladstjerne, Majblomst, Løgkarse, Skovsyre, Skov-Galtetand, Sanikel og Skov-Forglemmigej samt Hieracium sagittatum, Hieracium pinnatifidum, Hieracium jutlandicum og Alm. Høgeurt.

På skrænten og i vældene, der er under voldsom tilgroning, optræder Alm. Agermåne, Smalbladet Klokke, Vild Kørvel, Alm. Baldrian, Alm. Rapgræs, Kornet Stenbræk, Kødfarvet Gøgeurt, Plettet Gøgeurt og Maj-Gøgeurt. Herfra foreligger tillige gamle oplysninger (1907) om fund af Vild Hør(o), Alm. Ene(o), Revling(o), Skovstjerne(o), Hedelyng(o), Kambregne(o), Lav Tidsel(o), Storblomstret Kodriver(o), Bjerg-Mangeløv(o) og Tyttebær(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Marsilleborg Skov og Frandsbjerg Skov. I de privatejede Marsilleborg Skov og Frandsbjerg Skov på i alt 58 ha. indgår løvskov af især Bøg og nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår Storblomstret Kodriver. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode, 1. Mariager Vesterskov: + S-E-V II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Marsilleborg Skov og Frandsbjerg Skov: + S III r

Kilder: 24, 128, 190, 537, 846, 847, 849, 854, 863, 973.

13b/3 Mariager By

1. Mariager Kirke. Omkring søen ved Mariager Kirke forekommer delvis græssede skrænter og opdyrket mark. Her optræder Vellugtende Gulaks, Alm. Rapgræs, Rød Svingel, Vår-Star, Knold-Ranunkel, Storblomstret Hønsetarm, Hunde-Viol, Sølv-Potentil, Flerfarvet Forglemmigej, Bakke-Forglemmigej, Rank Forglemmigej, Læge-Oksetunge, Mørk Kongelys og Håret Høgeurt. I og ved søen forekommer Kær-Star, Butbladet Vandaks, Vandpest, Bredbladet Dunhammer, Vand-Pileurt, Tandfri Vårsalat, Håret Løvefod og Blågrøn Løvefod.

2. Maren Finn's Dal. I dalen forekommer krat og overdrev på skrænter. Her optræder Alm. Engelsød, Lund-Padderok, Bølget Bunke, Lund-Rapgræs, Mark-Frytle, Hassel, Bøg, Skov-Elm, Hvid Anemone, Knold-Ranunkel, Flipkrave, Ahorn, Navr, Spids-Løn, Krat-Viol, Kornet Stenbræk, Bidende Stenurt, Blåbær, Vedbend, Ask, Blåhat, Djævelsbid, Skov-Salat og Mark-Bynke.

3. Munkholm Skov syd for Mariager Kloster rummer skrænter og damme. I en skovsump optræder Tue-Star. Skoven er en god svampelokalitet med bl. a. Drue-Koralsvamp. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. Himmelkol. I den 27 ha., privatejede skov, Himmelkol, indgår både nåleskov af Alm. Ædelgran og løvskov af især Bøg tillige med blandskov af Ahorn, Ask, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Skov-Elm, Vorte-Birk, Selje-Pil, Grå-El og Hassel.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skovsyre, Krat-Viol, Enblomstret Flitteraks, Alm. Engelsød, Lund-Rapgræs, Alm. Bingelurt, Sanikel, Stor Nælde, Alm. Mangeløv, Skovmærke, Desmerurt, Bjerg-Ærenpris, Stor Konval, Smalbladet Mangeløv, Vorterod, Håret Frytle, Miliegræs, Skov-Galtetand, Aks-Rapunsel, Hindbær, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Glat Dueurt, Alm. Gyldenris og Rubus sciocharis.

5. Mariager Kloster. På og ved diger og gærder, på plæner, i krat og i tilsvarende udyrkede eller ekstensivt drevne arealer ved klosteret forekommer en vegetation bestående af talrige,

vildtvoksende eller forvildede arter. Her kan nævnes Glat Burre, Alm. Engelsød, Blå Anemone, Alm. Sct. Hansurt, Vintergæk, Svaleurt, Stor Nælde, Alm. Hjertespad, Skvalderkål, Døvnælde, Hunde-Viol, Perlehyacint, Hulsvøb, Prikbladet Perikon, Skov-Galtetand, Seksradet Stenurt, Hundepersille, Vedbend-Torskemund, Kost-Fuglemælk, Hvid Anemone, Himmelblå Skilla, Erantis, Marts-Viol, Vellugtende Aftenstjerne, Rød Stenurt, Dunet Vejbred, Mørk Kongelys, Alm. Mangeløv, Ensidig Klokke, Alm. Pimpinelle, Løgekarse, Sød Astragal, Japan-Pileurt, Dorthealilje, Enbo Galdebær, Humle og Glat Burre.

Lokalitetskode, 1. overdrev og sø, Mariager Kirke:

- + E-V III r-s
- , 2. Maren Finn's Dal: + S-E III r-s
- , 3. Munkholm Skov: + S III r
- , 4. Himmelkol: + S III r
- , 5. Mariager Kloster: + S-Sk-B II r-s

6. Mariager By. I byen er fundet Ru Kulsukker, Nedliggende Surkløver og Dunet Gedeblad ligesom her foreligger gamle oplysninger om fund af Cypres-Ulvefod(o) (1902), Lådden Løvefod(o) (1910), Småfrugtet Vandstjerne(o) (1942), Smalbladet Kællingetand (øst for havnen, 1946) og Orientalisk Gedeskæg.

7. Færgehage. Her er fundet Salomons Lystage (1980).

Kilder: 128, 159, 173, 236, 341, 343, 347, 349, 463, 849, 856, 708, 861, 862, 863.

13b/4 Fladbjerg

1. Fladbjerg. Ved Fladbjerg ligger flere kalkbrud, der ikke længere anvendes, bl. a. Mariager Kridtbrud, og er derfor under tilgroning. På de kalkrige skrænter kan under et nævnes Smalbladet Klokke, Hvid Okseøje, Slangehoved, Dunet Vejbred, Eng-Havre, Hjertergræs, Vingefrøet Bibernelle, Rundbælg, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Vild Hør, Bakketidse, Alm. Høgeurt, Rød Kornel, Eng-Brandbæger, Alm. Brunelle, Vild Gulerod, Alm. Knopurt, Hulkravet Kodriver, Alm. Kællingetand, Blågrøn Star, Blåhat, Alm. Pimpinelle, Fladstrået Rapgræs, Stivhåret Kalkkarse (talrig), Liden Snerre, Stor Knopurt, Skov-Jordbær, Farve-Gåseurt, Liden Snerre, Bidende Stenurt, Korbær, Tandfri Vårsalat, Hunde-Viol sammen med mosserne *Campyllum chrysophyllum*, *Barbula fallax*, *Camptothecium lutescens*, *Ctenidium molluscum*, *Anomodon viticulosus*, *Streblotrichum convolutum* og den meget sjældne *Entodon concinnus(x)*.

Fra området foreligger tillige ældre angivelser (1942) af Strand-Limurt(o) og Alm. Soløje(o).

2. Hov Skov. Sammensætningen af den 86 ha. store, privatejede Hov Skov er meget blandet. I skoven indgår bevoksninger med nåletræer og løvskov af især ældre Bøg.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skovsyre, Skov-Jordbær, Stinkende Storkenæb, Glat Dueurt, Skov/Krat-Viol, Gederams, Majblomst, Skov-Angelik, Håret Frytle, Stor Fladstjerne, Blåbær, Vild Gedeblad, Hedelyng, Lyng-Snerre, Ensidig Vintergrøn og Liden Vintergrøn. Fra nåleskov foreligger oplysninger om fund (1942) af Enblomstret Vintergrøn(o).

Skovens nord- og vestvendte bryn ligger på skråninger af vekslende stejlehed. Disse skråninger er overvejende lysåbne med en artsrig overdrevsvegetation. Her kan nævnes Nikkende Kobjælde, Alm. Ene, Eng-Havre, Hjertergræs, Lav Tidsel, Alm. Soløje, Alm. Brunelle, Rundbælg, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Hulkravet Kodriver, Mark-

Krageklo, Blåhat, Blåmunke, Vellugtende Gulaks, Nikkende Kobjælde, Bakke-Soløje og Prikbladet Perikon. Her foreligger tillige ældre oplysninger om fund (1946) af Opret Kobjælde(o).

3. Marenmølle. Her forekommer dels vandløb, Marenmølle Bæk, dels strandoverdrev. Herfra kendes Alm. Syre, den nordlige Dynd-Skræppe, Vand-Skræppe og deres indbyrdes krydsning *Rumex x maximus* samt i bækken Vandkrans og Eng-Forglemmigej (i submers form). Herfra er tillige kendt Stivtoppet Rørhvene, Ru Kulsukker og Glat Rottehale(o).

På strandoverdrev optræder Dunet Vejbred, Hjertegræs, Lav Tidsel, Knoldet Mjødurt, Alm. Brunelle, Alm. Pimpinelle, Blåhat, Engelskgræs, Alm. Kamgræs, Tandbælg, Vild Hør og Blågrøn Star. Yderligere oplysninger om især vådområderne omkring Marenmølle er meget ønskelige, da der i følge litteraturen er foretaget vandstandssænkning.

4. Overdrev ved Hou. Omkring Marenmølle Bæk øst for landsbyen Hou ligger syd til sydvest eksponerede skrænter, der enten er ugræssede eller stærkt græssede. Her forekommer en interessant overdrevsvegetation domineret af græsser og halvgræsser. Her forekommer Alm. Ene, Tandbælg, Alm. Kamgræs, Bølget Bunke, Fåre-Svingel, Sand-Star, Bakke-Knavel, Bakke-Nellike, Krat-Viol, Blågrøn Rose, Håret Blågrøn Rose, Glat Hunde-Rose, Vellugtende Gulaks, Knold-Rottehale, Tidlig Dværgbunke, Rød Svingel, Alm. Rapgræs, Pille-Star, Rødknæ, Dusk-Syre, Alm. Firling, Tjærenellike, Nikkende Kobjælde og Hunde-Viol.

Entodon concinnus(x) blev påvist ved Fladbjerg for første gang i Danmark i 1968. Det er siden samme år påvist i kalkgravene ved Dania (omr. 13b/5). Planten kendes ikke fra andre lokaliteter i Århus amt.

Lokalitetskode, 1. Fladbjerg Strand: + K-E II r-s
, 2. Hov Skov: ++ S-E II r-s
, 3. Marenmølle: + K-E-V II r-s
, 4. overdrev ved Hou: + E II r-s

5. Pedersminde. Herfra kendes Smalbladet Klokke, *Mentha spicata* x *suaveolens*(o) og den meget sjældne *Hieracium orbicans*(ox), der blev fundet her første gang i 1922.

6. Jomfruebakken. På vejkant nær Jomfruebakken er i 1975 fundet den meget sjældne, adventive Hjertebladet Pengeurt(o).

Kilder: 67, 128, 182, 198, 336, 425, 439, 458, 573, 657, 662, 663, 685, 708, 732b, 751, 754, 823, 849, 858, 860, 863, 984.

13b/5 Assens

1. Dania. Her har gravning af kridt til industrielt brug foregået gennem omkring hundrede år. Herved er skabt nøgne afskrabningsflader, kalkdynger og -skrænter, der er kolonisationsgrundlag for planter. Her optræder en interessant og enestående pionervegetation med flere meget sjældne eller nyindvandrede planter. Her tiltrækker orkidéerne sig speciel opmærksomhed på grund af deres artsantal og deres rigelighed. Indvandringen af orkidéer er tilsyneladende foregået inden for de seneste tyve år. Før 1967 foreligger ikke indsamlinger eller angivelser om fund i litteraturen fra Dania.

I gravene er fundet omkring 150 forskellige planter og mosser. Af blomsterplanter nævnes den rødlistede Ridder-Gøgeurt(x), Purpur-Gøgeurt(x), Sump-Hullæbe(x), Glat Hullæbe(x),

den indslæbte, men her fuldt naturaliserede Sortehavs-Kål(x), Bakke-Fnokurt(x), Bredbægret Ensian(ox), tillige med Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Skov-Gøgeurt, Tyndakset Gøgeurt, Bakke-Gøgelilje, Plettet Gøgeurt, flere krydsninger mellem arter inden for slægten Gøgeurt (Dactylorhiza), Håret Viol, Bitter Mælkeurt, Farve-Reseda, Gul Reseda(o), Stivhåret Kalkkarse, Blodstillende Bibernelle og adventiven Gaffel-Høgeurt.

Flere af bladmosserne er karakterarter på kalk. Her kan nævnes *Campylium chrysophyllum*, *Barbula fallax*, *Camptothecium lutescens*, *Ctenidium molluscum*, *Anomodon viticulosus*, *Streblotrichum convolutum*, *Thuidium philibertii*, *Abietinella abietina*, *Cirriphyllum piliferum*, *Aloina rigida*, *Brachythecium glareosum* og de meget sjældne *Entodon concinnus(x)* og *Barbula acuta(x)*. De to sidstnævnte bladmosser blev påvist her for første gang i Danmark i henholdsvis 1968 og 1977. *Entodon concinnus* er siden samme år påvist i Mariager Kridtbrud (omr. 13b/4).

2. Hede ved Assens. Syd for byen ligger et mindre stykke frodig, ugræsset hede på kuperet terræn under tilgroning med græsser og træer. Vegetationen består af artsrig græshede og dværgbushede. Her forekommer Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Håret Visse, Lav Skorsoner, Kattedod, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Tyttebær.

Ridder-Gøgeurt optræder her i meget få individer på sit hidtil eneste kendte voksested i Danmark og blev fundet her første gang i 1981. Purpur-Gøgeurt er meget sjælden i Århus amt og kendes i øvrigt kun fra tre andre lokaliteter Anholt (omr. 12/5), Søften Dal (omr. 21/40) og Gjerrild Nordstrand (omr. 22b/5).

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige pionérsamfund i Dania bevares. Fra bl. a. Dansk Botanisk Forenings side er foreslået fredning for dele af kalkgravene. Det er særdeles uheldigt, at Dania i regionplanen er udlagt til lokaliseringssted for særligt forurenende virksomheder i Århus amt. Det er under alle omstændigheder ønskeligt, at de lysåbne betingelser opretholdes, at opvækst af vedplanter forhindres gennem pleje, at grenaffald ikke afbrændes i de meget sårbare dele af gravene, at opgravning af især orkidéer forhindres og at enhver form for uvedkommende færdsel i gravene undgås. Adgang til området er ikke tilladt uden ejernes tilladelse!

Det er af interesse, at den artsrige hede syd for Assens bevares. Det er derfor ønskeligt, at der på området indføres pleje i form af græsning og rydning af uønsket opvækst af træer, ligesom det er vigtigt, at gødskning undgås.

Lokalitetskode, 1. Dania: +++ B I ms (kategori I på grund af I-art og meget sjældne mosser)
, 2. hede ved Assens: + H II s

Kilder: 20a, 51, 67, 96, 127, 158, 182, 198, 202, 212, 278b, 301, 341, 348, 387, 407, 414, 425, 657, 662, 663, 707, 711, 732b, 750, 849, 956, 962, 973, 991.

13b/6 Falslev og Norup

1. Falslev Mark. På strækningen mellem Refsbæk Gård og Åmølle og igen mellem Åmølle og Kongsdal Huse forekommer en blanding af strandeng (ca. 4 ha.) og strandrørsump (ca. 3 ha.) samt kystskrænt med græsset overdrev, hvor tilgroning er ringe.

Strandrørsumpene ved Falslev Mark domineres af Tagrør tillige med Strand-Kogleaks. På de smalle strandenge indenfor strandrørsumpen optræder Strand-Annelgræs, Læge/Dansk Kokleare, Harril, Jordbær-Kløver og Rød Svingel. Herfra er tillige kendt Tæppegræs(o),

Vedbend-Vandranunkel(o), Vandarve(o) og Kalmus(o).

På strandoverdrevene ved Falslev Mark optræder artsrig og karakteristisk vegetation med Knold-Ranunkel, Dunet Vejbred, Hjertegræs, Lav Tidsel, Eng-Brandbæger, Alm. Kamgræs, Katteskæg, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Alm. Markarve, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre og Bidende Stenurt. Herfra er tillige kendt Kransbørste(o).

I væld nedenfor skrænten forekommer overgangsrigkær med Djævelsbid, Alm. Skjolddrager, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Glanskapslet Siv, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Skov-Angelik, Sump-Kællingetand, Sump-Snerre, Sværtevæld, Top-Star, Trævlekrone, Alm. Sumpstrå, Fladtrykt Kogleaks, Gifftyde, Kalmus og Nikkende Brøndsel tillige med Maj-Gøgeurt(o) og Kødfarvet Gøgeurt(o).

2. Åmølle. Den nu nedlagte jernbane fra Hadsund til Randers drejede ved Åmølle bort fra kysten og ind i dalen omkring Kastbjerg Å (se tillige omr. 13b/19 & 13b/20).

Banestrækningen mellem Åmølle og Havndal (omr. 13b/10) blev købt af det offentlige (adm. Fussingø statsskovdistrikt) og er udlagt til cykelsti. Dalen rummer skrænter med overdrevsvegetation domineret af høje græsser, skræntskove og enge tillige med dyrkede marker. Jordbunden i skrænterne består af skrivekridt overlejret af smeltevandssand og øverst moræneler.

Baneterrænet omkring Åmølle er kendt som voksested for flere sjældnere planter, der er indslæbt som følge af banedriften, eller er indført med græsfrø, der ved banens anlæggelse udsåedes på skrænterne. Her er kendt Fransk Høgeskæg, Jordkastanie, Dusk-Hyacint, Blodstillende Bibernelle, Vingefrøet Bibernelle, Esparsette, Tårnurt, Stivhåret Kalkkarse, Grådodder, Ager-Gåseurt, Farve-Gåseurt, Akeleje, Kløvplade, Gold Hejre, Opret Hejre, Tag-Hejre, Liden Torskemund, Smalbladet Snerre, Kløftet Storkenæb, Ager-Stenfrø, Løgrodet Rapgræs, Nat-Limurt, Småkronet Gedeskæg, Eng-Gedeskæg, Orientalisk Gedeskæg, Sæbeurt, Mangeblomstret Hejre(o) (senest set 1976), Sortehavs-Kål(o) (senest set 1950) og Ager-Hejre(o) (senest set 1972). Hos Andersen (1932) er tillige omtalt Glat Vikke(o), Vår-Ærenpris(o), Ager-Ranunkel(o), Bidende Ranunkel (ssp. *friesianus*)(o), Bakke-Stilkaks(o) og Guldhavre(o). Skrænterne rummer på begge sider af åen artsrig overdrevsvegetation. Her forekommer Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Dunet Havre, Vår-Star, Forskelligfarvet Forglemmigej, Bakke-Forglemmegej, Dunet Vejbred, Skov-Løg, Vild Løg, Tandfri Vårsalat, Hedelyng, Hulkravet Kodriver, Storbloomstret Kodriver, Storbloomstret Hønsetarm, Smuk Perikon, Farve-Visse(o), Alm. Pimpinelle og Bakketidse. Her foreligger tillige oplysninger om fund af Mark-Tusindgylden(o) (senest set 1971), Kransbørste(o) (senest set 1971), Bakke-Nellike(o) (senest set 1971), mens Andersen (1932) tillige omtaler Soløje(o), Kambregne(o), Engelsk Visse(o), Håret Visse(o), Alm. Ene(o), Guldblomme(o), Lyng-Star(o), Kattefod(o), Tjærenellike(o), Gul Evighedsblomst(o), Ager-Museurt(o), Brudurt(o), Knold-Fladbælg(o), Plettet Gøgeurt(o), Revling(o) og Tyttebær(o). Herfra kendes de kalkbundne bladmosser *Camptothecium lutescens*(o) og *Thuidium philibertii*(o).

Skræntskovene består overvejende af Bøg tillige med på fugtigere steder Ask. Skovbundsvegetationen er frodig og rummer Nælde-Klokke, Rød Kornel, Aks-Rapunsel, Alm. Guldstjerne, Gærde-Vikke, Stor Frytle, Storbloomstret Kodriver, Sanikel, Desmerurt, Blå Anemone, Hvid Anemone, Skov-Viol, Krat-Viol, Nyrebladet Ranunkel, Vedbend, Skovmærke, Liden Lærkespore, Firblad, Alm. Milturt og Sort Fladbælg(x). Andersen (1932) omtaler tillige Liden Steffensurt(o) og Dværg-Perikon(o) mens Sørensen (1942) anfører Bjerg-Perikon(o).

Engene rummer overgangsrigkær med en artsrig vegetation. Her forekommer Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Langbladet Ranunkel, Alm. Star, Kær-Star, Nikkende Star, Trindstænglet Star, Frøbid, Gifftyde, Bredbladet Mærke, Kattehale, Stivtoppet Rørhvene og Bukkeblad. Her

er tillige kendt Engblomme(o), Tue-Star(o), Eng-Hejre(o), Vinget Perikon(o) og Eng-Troldurt(o) (Andersen 1932) samt Kalmus(o), Krans-Tusindblad(o), Spæd Pindsvineknop(o), Hestehale(o) og Storlæbet Blærerod(o) (Sørensen 1942).

I strandsumpe ved Åmølle er fundet Liden Tusindgylden(o), Kær-Fnokurt(o), Vandarve(o), Kvan(o), Tykbladet Fladstjerne(o) og Smalbladet Kællingetand(o).

3. Norup. Engene omkring Kastbjerg Å (se også omr. 13b/19 & 13b/20) vest for Norup er afvandede og græssede både nord og syd for Norup-Falslev landevej. Fra lokaliteten foreligger en ældre angivelse af Sump-Hullæbe(o).

4. Refsbæk Gård. Fra kalkskrænt ved gården kendes flere kalkbundne mosser *Aloina rigida*, *Barbula rigidula*, *Barbula unguiculata* og *Camptothecium lutescens*.

Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Sort Fladbælg er meget sjælden i Århus amt og kendes inden for de seneste tredive år i øvrigt kun fra Havkær Skov (omr. 13b/7) og Vosnæs Pynt (omr. 22a/8).

Lokalitetskode, 1. Falslev Mark: + K-E II r

, 2. Åmølle: +++ E-S-V-B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Norup: 0-+ E-V IV 0

, 4. Refsbæk Gård: + E III 0

5. Falslev. I landsbyen er fundet (1950) *Crepis virens*(o) (kurvblomstfamilien), Kløvplade(o), Bidende Stenurt(o), Blodstillende Bibernelle(o), Vår-Ærenpris(o), Knoldet Mjødurt(o), Alm. Hjertespad(o), Alm. Katost(o), Rundbladet Katost(o), Aftenstjerne(o), Mørk Kongelys(o), Toårig Natlys(o), Vindaks(o) og Gold Hejre(o).

Kilder: 20c, 67, 85, 143, 150, 173, 182, 227, 235, 340, 343, 351, 355, 407, 425, 492, 662, 689, 708, 732b, 766, 801, 848, 849, 855, 863, 956, 962, 973, 984, 995.

Fig 17: Eng-Forglemmigej. Lille Rørbæk. Peter Wind fot. 1983.

13b/7 Ajstrup

1. Heder ved Ajstrup og Lystrup. Omkring landsbyerne ligger flere hedestykker, der indgår i amtets hederegistrering (1982). Disse stykker ligger alle på kuperet terræn og omgives af plantager eller dyrkede marker. Ingen af stykkerne anvendes til græsning, men flere har indtil for ganske nylig været græsset. Vegetationen består overvejende af græshede eller dværgbuskhede. Et enkelt sted forekommer lichénhede. På de fleste stykker er Hedelyng på retur som følge af manglende muligheder for selvfornyelse. Samtidig er tilgroning med græsser og Revling eller selvsåede buske og træer af arter af Pil og Birk de fleste steder kraftig.

Af den artsrige vegetation kan nævnes Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Lyng-Snerre, Tandbælg, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tormentil, Gul Snerre, Krat-Fladbælg, Skovstjerne, Alm. Kohvede, Blåbær, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Tyttebær, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Hjertegræs, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Blåhat, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Liden Snerre, Alm. Mælkeurt, Alm. Tjærenellike, Rødknæ, Sandskæg, Alm. Engelsød, Stinkende Krageklo, Smuk Perikon, Blåmunke og Rundbælg.

På fugtigere bund forekommer overgangsrigkær med Maj-Gøgeurt (rigelig), Plettet Gøgeurt

(rigelig), Engblomme, Sump-Kællingetand, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vibefedt, Krognæb-Star og Ægbladet Fliglæbe. Fra eng ved Ajstrup foreligger et ældre belæg (1941) af den i Århus amt sjældne Tykakset Star. Denne lokalitet er muligvis identisk med Havkær Skov (se nedenfor).

Yderligere botaniske oplysninger om overgangsrigkærene er ønskelige.

2. Ajstrup Krat. Mellem Havkær Skov (se nedenfor) og amtsgrænsen samt nord og nordvest for denne ligger på litorinaskrænten og på det marine forland flere lunde. Disse omtales som Ajstrup Krat. På GI's kortblad 1316 III SØ Havndal anvendes betegnelsen kun for den del, der ligger nord og nordvest for amtsgrænsen ved gården Lindskov. Som følge af opvækst af selvsåede buske og træer sløres grænserne mellem disse lunde, og vegetationen fremstår derfor som et homogent hele. Beskrivelserne i litteraturen af Ajstrup Krat tager derfor ikke hensyn til den administrative grænse mellem amterne. Oplysningerne om Ajstrup Krat er som en følge heraf samlet her.

Flere lunde har været stævnet eller anvendt til græsning. Vegetationen består overvejende af løvskov. Dette kan være rene bestande af Rød-El med underskov af Alm. Hæg, skov af Ask eller af Alm./Vinter-Eg iblandet Skov-Elm, Bøg og Småbladet Lind og ofte med en artsrig underskov med buske og opvækst af Hassel, Alm. Røn, Ask, Bævreasp, Vild Æble, Alm. Hvidtjørn, Grå-Pil, Femhannet Pil, Dun/Vorte-Birk, Alm./Vinter-Eg og Benved tillige med Vedbend og Alm. Gedeblad. I urtevegetationen i Ajstrup Krat som helhed optræder Blå Anemone, Dunet Steffensurt, Alm. Mjødurt, Eng-Kabbeleje, Sværtevæld, Vand-Mynte, Trævlekrone, Kær-Tidsel, Alm. Brunelle, Maj-Gøgeurt, Nælde-Klokke, Skov-Kohvede, Skov-Rørhvene, Rød Kornel, Tyndakset Gøgeurt, Skælrod, Forskelligblomstret Viol(x) samt bladmosserne *Leucodon sciuroides*, *Neckera complanata* og *Orthotrichum lyelii* og svampen *Licea variabilis*. På fugtigere steder forekommer Engblomme, Alm. Mjødurt, Alm. Fredløs, Hjortetrøst, Kær-Star, Gul Iris, Kær-Høgeskæg, Vandkarse og Festgræs.

Et ca. 6,5 ha. stort areal, Ajstrup Strandenge, er ejet af det offentlige og administreres af Fussingø statsskovdistrikt. Her forekommer en artsrig stævningskov på hævet havbund og gammel skræntskov og krat på litorinaskrænten. Hele arealet græsses og grænserne mellem skov/krat og eng/overdrev er flydende. Skovlaget består af især ældre træer af Bøg (80-150 år) og af stævnede træer af Rød-El (ca. 40 år) iblandet buske og opvækst af Hassel.

3. Havkær Skov. Den 32 ha. store Havkær Skov (Trudsholm skovdistrikt) ligger på det flade, marine forland neden for litorinaskrænten mod Ajstrup Bugt (omr. 13b/8). Skoven er næsten ren løvskov og skovlaget domineres af Ask. Træerne har en alder på omkring 110 år. Her forekommer tillige en del Bøg og Skov-Elm med aldre op til 80 år. Især i skovbryn mod bugten optræder mange store træer af Alm./Vinter-Eg med en alder på omkring 200 år. Buskvegetationen er flere steder tæt som følge af de lysåbne forhold i skovlaget og består af Hassel, Hæg, Kvalkved og Benved, samt opvækst af Ask. I dele af skoven bærer træerne spor af tidligere stævning.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Storblostmret Kodriver, Tyndakset Gøgeurt, Hylster-Guldstjerne, Skov-Skræppe, Skov-Star, Skov-Stilkaks, Bjerg-Ærenpris, Kær-Høgeskæg, Lådden Perikon(x), Vår-Fladbælg(x), Blå Anemone, Kransbørste, Sanikel, Spring-Balsamin, Kæmpe-Svingel, Skælrod og Rød Kornel, samt den sjældne lichen *Hypogymnia farinacea*.

4. Enge ved Havkær Skov. Omkring skoven ligger udstrakte ferske eller salte enge, hvor græsning er ophørt. Engene øst for skoven rummer overgangsrigkær med en interessant, artsrig vegetation. Her forekommer Kær-Tidsel, Sump-Kællingetand, Engblomme, Skov-Angelik, Trævlekrone, Alm. Baldrian, Eng-Svingel, Pile-Alant(x), Seline, Eng-Kabbeleje,

Alm. Sumpstrå, Blågrøn Kogleaks, Kær-Fladbælg(x), Blåtop, Kær-Snerre, Gul Fladbælg, Alm. Rapgræs, Rørgæs, Liden Skjaller, Kål-Tidsel, Tykakset Star, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Vand-Brandbæger og Gulgrøn Løvefod. Nærmere kysten glider de ferske enge over i mere saltprægede og flere karakteristiske strandengsplanter som Rødbrun Kogleaks, Smalbladet Kællingetand og Jordbær-Kløver optræder tillige med Vadegræs, der er indplantet og under spredning.

Lådden Perikon, Vår-Fladbælg, Kær-Fladbælg, Pile-Alant og Tykakset Star er alle sjældne til meget sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planterne kendt fra henholdsvis 3, 2, 3, 1 og 4 andre lokaliteter i amtet. Lådden Perikon optræder her på sit hidtil nordligst, kendte voksested i Danmark.

Forskelligblomstret Viol er meget sjælden i Danmark. I Århus amt kendes i øvrigt kun to andre lokaliteter, hvor planten er fundet inden for de seneste tredive år Haslund Skov (omr. 13a/32) og Skåde Skov (omr. 21/76).

Lokalitetskode, 1. heder omkring Ajstrup og Lystrup: ++ H II s

, 2. Ajstrup Krat: + S-Sv-E I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter >20 og forekomst af flere i Århus amt meget sjældne arter og på grund af forekomst af den meget sjældne Forskelligblomstret Viol)

, 3. Havkær Skov: ++ S-Sv II r

, 4. enge ved Havkær Skov: ++ E-K I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter >20 og forekomst af flere i Århus amt meget sjældne arter)

Kilder: 6, 46, 128, 150, 317, 413, 475, 479, 492, 493, 573, 657, 770, 849, 850, 961, 962, 973, 991, 995.

13b/8 Ajstrup Bugt og Ajstrup Enge

1. Ajstrup Enge. Engarealerne omkring Ajstrup Bugt er hovedsageligt afvandede. Førhen har de været anvendt til græsning og høslet, men denne ekstensive driftsform er ophørt og mange parceller ligger ubenyttet hen. Langs kysten forekommer smalle strandenge og strandrørsumpe.

Her forekommer Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Kveller, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Malurt, Strandgåsefod, Harril, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Rød Svingel, Strand-Mælde, Jordbær-Kløver, Kryb-Hvene, Sandkryb, Strand-Trehage, Kær-Trehage og Gåse-Potentil tillige med Tagrør og Strand-Kogleaks samt Vadegræs, der er indplantet og under spredning.

Et enkelt sted forekommer ugræsset ekstremrigkær. Her optræder Butblomstret Siv, Alm. Brunelle, Alm. Mjødurt, Alm. Syre, Blågrøn Star, Blåtop, Djævelsbid, Engblomme, Maj/Kødfarvet Gøgeurt, Hjertegræs, Kragefod, Krognæb-Star, Kær-Trehage, Kål-Tidsel, Leverurt, Skov-Angelik, Smalbladet Mærke, Smalbladet Kæruld, Sump-Kællingetand, Sump-Snerre, Tormentil, Trævlekrone og Seline. Fra området foreligger belæg (1967) af den sjældne Søpryd.

Lokalitetskode, 1. Ajstrup Enge: + K-V I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Kilder: 85, 110a, 145, 462, 491, 492, 962, 955.

13b/9 Nørrekær og Treskelbakke Holm

1. Nørrekær. Hovedparten af Nørrekær er afvandet og beskyttes mod Mariager Fjord af et dige. Uden for diget findes smalle strandrørsumpe domineret af Tagrør, Harril, Rød Svingel, Smalbladet Kællingetand, Alm. Kvik og Tæt blomstret Hindebæger og strandenge domineret af Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs og Kveller.

2. Treskelbakke Holm med omkringliggende øer i Mariager Fjord består af et system af lave, græsbevoksede småøer, der er marine dannelser. En mindre del har været anvendt til græsning. Området er udlagt til vildtreservat.

Vegetationen er domineret af salttolerante planter. Her forekommer Vadegræs (indplantet og optræder nu som dominant), Spyd-Mælde, Strand-Annelgræs, Kødet Hindeknæ, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Strand-Asters, Rød Svingel, Læge-Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Stilket Kilebæger og Strand-Malurt.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de typiske pionérsamfund på Treskelbakke Holm og omliggende øer bevares, da mange af disse planter har deres naturlige voksested her. Det er derfor ønskeligt, at græsning genindføres på de højere dele. Et forslag til plejeplan og beskyttelse er fremsat af Løjtnant og Wessberg (1983), der tillige opstiller en fyldig floraliste.

Lokalitetskode, 1. Nørrekær: + K II r

, 2. Treskelbakke Holm: + K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: store, naturligt forekommende pionérsamfund)

Kilder: 355, 492, 708, 713, 833, 962,

13b/10 Udbyneder og Overgård

1. Overgård Skov. Den 207 ha. store Overgård Skov (Overgård skovdistrikt) er overvejende løvskov. I skovens kystnære dele og i slugter optræder tillige Askesump. Omkring godset Overgård forekommer ældre, forhugget skov af Bøg. Oplysninger om sammensætningen foreligger i øvrigt ikke.

I skovbunden indgår frodig bregnevegetation med arter af Mangeløv og Fjerbregne tillige med Rams-Løg, Skov-Rørhvene, Skov-Kohvede, Nikkende Flitteraks, Storblomstret Kodriver, Firblad, Korbær, Rubus fasciculatus, Skov-Stilkaks, Kvalkved og på skrænterne gamle buske af Hassel. I skovbryn er fundet Bredbladet Klokke (1964). Ved godset er kendt Pengebladet Fredløs(o) og Bulmeurt(o).

2. Ellekær. Om sammensætningen af Ellekær foreligger kun få oplysninger. Skoven er tidligere stævningssskov, der nu mest rummer nåleskov. I skovlaget indgår desuden Ask, Skov-Elm og Bøg, mens der i busklaget indgår Benved, Kvalkved, Alm. Røn, Alm. Hæg, Hassel, Hindbær, Vild Ribs og Tjørn.

Skovbundsvegetationen er artsrig, og her optræder Alm. Milturt, Alm. Bjørneklo, Krat-Viol, Skov-Stilkaks, Skavgræs, Vorterod, Vild Kørvel, Skov-Galtetand, Glat Dueurt, Gærde-Vikke, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Konval, Rams-Løg, Skov-Padderok, Storbloomstret Kodriver, Stor Nælde, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Kogleaks, Alm. Fredløs, Akselblomstret Star, Liljekonval, Kål-Tidsel, Dag-Pragtstjerne, Firblad, Alm. Bingelurt, Skov-Burre og Kær-Star.

3. Vellinggård Skov. Om sammensætningen af den 5 ha. store Vellinggård Skov (Trudsholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Overgård skovene: + S III r
, 2. Ellekær: + S-Sv III r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Vellinggård Skov: 0 S IV 0

4. Havndal. Tracéen på strækningen mellem Havndal og Åmølle (omr. 13b/7) af den nedlagte jernbane mellem Hadsund og Randers er købt af det offentlige (adm. Fussingø statsskovdistrikt) og er udlagt til cykelsti. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Kilder: 85, 128, 142, 227, 355, 372, 424, 493, 708, 971.

13b/11 Bjerre

1. Det inddæmmede areal. Området rummer overvejende afvandede og intensivt opdyrkede enge samt flere plantager. Ud mod Mariager Fjord er rejst et havdige. Endnu kan de tidligere øer Mejlplet og Pletterne anes i terrænet som forhøjninger.

Uden for dette dige findes nordvest for Pletterne rester af strandeng. Vegetationen domineres af Strand-Annelgræs, Strandgåsefod og Kveller tillige med Udspærret Annelgræs, Strand-Malurt, Sandkryb, Strand-Mælde, Kødet/Vingefrøet Hindeknæ, Læge/Dansk Kokleare, Harril, Rød Svingel, Alm. Hvene, Alm. Kvik, Vadegræs, Strand-Kogleaks, Tagrør samt Smalbladet Kællingetand(o).

Fra det inddæmmede område foreligger tillige oplysninger om fund af Stakløs Hejre.

2. Inderhede Plantage er nåleskov med lysninger på tidligere hede. Her optræder Alm. Knopurt, Alm. Hvene, Nælde-Klokke, Liden Klokke, Djævelsbid, Krat-Fladbælg, Kær-Svovlrod, Pors, Bølget Bunke, Blåtop, Kvalkved, Lav Skorsoner, Tandbælg, Hedelyng, Alm. Kællingetand, Lyng-Snerre, Skovstjerne, Engelsk Visse, Skov-Angelik, Hunde-Viol, Alm. Ene, Rubus plicatus, den sjældne Rubus fioniae, Tidselkugle, Klokkelyng, Kattesæg, Gul Evighedsblomst, Gyldenlak-Hjørneklap, Udspærret Dværgbunke og Humle-Kløver.

3. Yderhede Plantage. Den 58 ha. store Yderhede Plantage består udelukkende af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. Arenborg Skov. Om sammensætningen af den 4 ha. store Arenborg Skov (Overgård skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 2. Inderhede Plantage: + S-H-E II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. det inddæmmede areal: + K-E-B IV 0
, 3. Yderhede Plantage: 0-+ S IV 0
, 4. Arenborg Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 170, 173, 355, 492, 863, 895, 984.

13b/12 Sødring og Sødringholm Skov

1. Sødringholm Skov. Den 400 ha. store, privatejede Sødringholm Skov vides at bestå af både nåleskov og løvskov af selvsået Bøg. I skovens nordlige del er bunden tørveholdig og her optrådte i hvert fald i 1950 Blåbær(o), Tyttebær(o), Mose-Bølle(o), Hønsbær(o) og Tormentil(o). Fra skoven kendes tillige Rørgræs(o), Eng-Rørhvene(o), Grå Star(o), Akselblomstret Star(o), Liljekonval(o), Smalbladet Mangeløv(o), Majblomst(o), Miliegræs(o) (fåtallig), Blåtop(o), Fingerbøl(o), Skov-Brandbæger(o), Enblomstret Flitteraks(o),

Skovmærke(o), Stor Fladstjerne(o), Guldnælde(o), Gærde-Vikke(o), Skov-Viol(o) og Skov-Hundegræs(o). Nyere oplysninger er meget ønskelige.

2. Hede ved Sødring. Syd for Sødringholm Skov ligger et stykke tidligere græsset indlandsklithede, der rummer en karakteristisk vegetation af græshede, dværgbuskhede og lichénhede. Som en følge af græsningsophør breder græsser sig på bekostning af dværgbuske, ligesom her i mindre omfang foregår en spredning med nåletræer. Her forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Sandskæg og Læge-Øjentrøst.

I fyrreplantage er fundet Asperges (1979) og på marker optræder den nordamerikanske adventiv *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien).

Lokalitetskode, 2. hede ved Sødring: + H III s

Foreløbig lokalitetskode: 1. Sødringholm Skov: + S III 0

Kilder: 128, 158, 159, 235, 355, 973, 984, 991.

13b/13 Kysten mellem Udbyhøj Vasehuse og Eskeplet

1. Tangen. Langs kysten fra havdiget ved Eskeplet over Tangen ved Sødringholm Skov (omr. 13b/12) til Havneholm findes ca. 114 ha. strandeng og ca. 4,5 ha. strandrørsump. En del af strandengene græsses fortsat. Andre steder er græsning ophørt, og disse enge er ved at gro til med Tagrør. Et 38 ha. stort areal med typisk strandeng med forgrenede loer på Tangen er fredet 1978. Kendelsen giver gode muligheder for naturpleje.

Over store strækninger dominerer den indplantede Vadegræs, der er under spredning. I øvrigt forekommer her Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Harril, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Malurt, Kveller, Strand-Tusindgylden, Strand-Vejbred, Sandkryb, Tæt blomstret Hindebæger, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Kogleaks, Alm. Kvik, Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Strand-Trehage, Strand-Firling(o), Læge-Kokleare, Udspærret Annelgræs, Smalbladet Kællingetand, Fliget Vejbred, Fjernakset Star og Dansk Kokleare.

På lavt vand optræder Alm. Ålegræs, mens der på strandoverdrev optræder Sand-Frøstjerne, Gul Evighedsblomst, Asperges, Hare-Kløver, Pyrenæisk Storkenæb og Mark-Bynke.

I et rigkær er her i 1977 fundet bladmosserne *Cratoneuron commutatum*, *Rhytidiadelphus squarrosus* og *Oxyrrhynchium praelongum*.

2. Mellempolde. Ved udløbet af Randers Fjord (omr. 13a/2) ligger Mellempolde, der er to små øer af marin oprindelse. Den nordligste pold er den største. Øernes samlede areal omfatter i alt 12 ha. Øerne domineres af strandeng med typisk zonerings og af strandoverdrev på de højeste dele.

I vegetationen på strandengene optræder Strand-Annelgræs, Harril, Rød Svingel, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Smalbladet Kællingetand (rigelig), Muse-Vikke, det indplantede Vadegræs (*Spartina anglica*) og Tæt blomstret Hindebæger, mens overdrevene domineres af Alm. Kvik isat Kruset Skræppe, Strand-Mælde, Skov-Hanekro, Strand-Kamille, Lugtløs Kamille og Alm. Hønsetarm. En fyldig floraliste findes hos Løjtnant og Wessberg (1984).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at det sammenhængende strandengsområde med marskagtig præg ud for Sødringholm Skov bevares af hensyn til den karakteristiske vegetation, idet områder af denne type nu er meget sjældne i Århus amt. Det er derfor ønskeligt, at tidligere tiders ekstensive driftsformer genindføres med græsning eller høslet.

Det er tillige af stor botanisk interesse, at den veludviklede strandengszonering på Mellempolde bevares. Det er derfor ønskeligt, at rørsumpsdannelse forhindres ved et sensommerhøstet.

Lokalitetskode, 1. strandenge omkring Tangen: ++ K-V I r-s (kategori I på grund af de store relativt velbevarede strandenge med en karakteristisk vegetation)

, 2. Mellempolde: ++ K-E II r-s

Kilder: 85, 133, 173, 235, 284, 355, 491, 492, 714, 962, 963, 973, 977, 978, 984, 995.

13b/14 Fjelsted

1. Hede ved Gunderup. Nordvest for landsbyen Gunderup lå i hvert fald i 1973 på vest-, nord- og østeksponerede skrænter dværgbuskhede, der domineres af Hedelyng. Heden er opstået ved udpining af jorden som følge af dyrkning af ensidig afgrøde uden tilførsel af gødning og af hård græsning kombineret med en kraftig vindpåvirkning. Denne hede er eksempel på typisk hededannelse i Østjylland betinget af vejrlig og kulturhistoriske årsager.

Vegetationen er karakteristisk og temmelig artsrig på grund af hedens topografi og vekslende eksponeringer. Her optræder i øvrigt Blåbær, Engelsk Visse, Kornet Stenbræk, Plettet Gøgeurt, Alm. Syre, Majblomst, Hvid Anemone, Tormentil, Høst-Borst, Knold-Ranunkel, Skovstjerne, Krat-Fladbælg, Håret Høgeurt, Vellugtende Gulaks, Bølget Bunke, Bakke(?) - Star, Lund(?) - Padderok, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Flipkrave, Blåmunke, Alm. Mælkeurt, Alm. Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Fåre-Svingel, Tidlig Dværgbunke, Kambregne, Rødknæ, Lyng-Snerre, Ørnebregne, Farve-Visse, Lav Skorsoner og Alm. Månerude.

2. Nonneholt. Om skoven foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. hede ved Gunderup: + H II s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Nonneholdt: 0 S IV 0

3. Gunderup. På vejkant nær landsbyen forekommer den sjældne Lyng-Vikke(x). Planten kendes i Århus amt inden for de seneste tredive år tillige kun fra Katbjerg (omr. 13b/1).

Kilder: 672, 895, 962.

13b/15 Vester Tørslev

Amtsgrænsen mellem Århus og Nordjyllands amt forløber i den østlige ende af Glenstrup Sø fra udløbet af Østerkær Bæk til Søbjerg Gård. Selve søen beskrives i bindet om Nordjyllands amt.

1. Østsiden af Glenstrup Sø. Omkring udløbet af Østerkær Bæk ses afvandede, græssede enge eller ugræssede, tilgroede parceller. Langs østsiden af Glenstrup Sø mellem Østerkær Bæk og Søbjerg Gård strækker sig en smal stenet søbred. Bredzonen er uden egentlig rørskov, mens de dyrkede arealer ligger tæt på bredden. I sydøsthjørnet af søen ligger en tidligere, nu græsset mergelgrav, hvis dybeste dele er vandfyldt og adskilt fra søen af en smal tange. Bunden er vældpræget, og siderne er stejle med fårestier.

I og ved mergelgraven vokser Blæresmælde, Høst-Borst, Blåhat, Eng-Brandbæger, Udspærret Dværgbunke, Stortoppet Hvene, Grøn Høgeskæg, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Hulkravet Kodriver, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Vild Kørvel,

Stor Nælde, Hvid Okseøj, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk og Dunet Vejbred. Fra østenden af Glenstrup Sø foreligger et belæg (1966) af Butblomstret Siv(o), mens der ved Søbjerger Gård er fundet (1984) Engblomme. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Kær ved Vester Tørslev. Ved landsbyen ses et græsset engområde på sydsiden af Østerkær Bæk, hvor der i en tidligere tørvegrav er udviklet ekstremrigkær. Områdets midterste del består af veludviklet knoldkær domineret af mosser og lavtvoksende vegetation. Knoldkæret i den centrale del er stort set uden egentlige buske og høje urter. Den centrale del omkranses derimod af dels buske af Pil dels af rørskov domineret af Tagrør og Top-Star.

Her optræder en karakteristisk og artsrig vegetation. Her kan nævnes Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Bukkeblad, Djævelsbid, Engblomme, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Sump-Kællingetand, Trenervet Snerre, Tvebo Star, Loppe-Star, Eng-Troldurt, Leverurt, Spyd-Pil, Krognæb-Star, Tormenit, Kær-Trehage, Knude-Firling, Trævlekrone, Trindstænglet Star, Vibefedt, bladmosserne Aulacomnium palustre, Bryum pseudotriquetrum, Calliergonella cuspidata, Climacium dendroides, Drepanocladus intermedius, Philonotis fontana samt tørvemosser.

3. True Sø. Mellem Svenstrup og mod vest til banedæmningen over Østerkær Bæk ses vidtstrakte enge og kær med tidligere tørvegrave i den øst-vestgående tunneldal bevokset dels med krat af Grå-Pil dels rørsump domineret af Tagrør.

True Sø er afvandet og den nordlige del anvendes til græsning, mens den øvrige del er tilgroet med Tagrør. Her optræder Engblomme, Kær-Fladstjerne, Skov-Gøgelilje, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Pors, Festgræs, Trenervet Snerre, Krognæb-Star, Tråd-Star, Toradet Star og Kær-Fnokurt.

Fra lokaliteten foreligger angivelser af Butblomstret Siv(o) og Sump-Hullæbe(o) og belæg (1912) af Rust-Skæne(+) med "talrig i eng mellem True Sø og Svenstrup" påskrevet etiketten. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

4. Bolsbjerg Huse. Fra krattet ved Bolsbjerg Huse er botaniske oplysninger ønskelige.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at det artsrige, veludviklede ekstremrigkær ved Vester Tørslev bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, at gødsning forhindres, og at rekreativ slitage undgås.

Lokalitetskode, 1. østsiden af Glenstrup Sø: + V-E-B III r

, 2. kær ved Vr. Tørslev: + V-B I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Foreløbig lokalitetskode, 3. True Sø: + V-E-Sv III r-s

, 4. Bolsbjerg Huse: 0 S IV 0

5. Vester Tørslev. Fra stendiger i landsbyen kendes Alm. Mangeløv, Alm. Guldstjerne, Bidende Stenurt, Blodrød Storkenæb, Døvnælde, Erantis, Alm. Engelsød, Eng-Storkenæb, Eng-Gedeskæg, Fingerbøl, Fladstrået Rapgræs, Filtet Kongelys, Hvid Stenurt, Hundepersille, Hunde-Viol, Krat-Viol, Marts-Viol, Have-Tulipan, Kost-Fuglemælk, Lammeøre, Matrem, Nikkende Fuglemælk, Påskelilje, Perlehyacint, Rød Stenurt, Roset-Springklap, Seksradet Stenurt, Svaleurt, Stikkelsbær, Stor Nælde, Sæbeurt, Vår-Vikke, Vellugtende Aftenstjerne, Vår-Gæslingeblomst og Vintergæk.

Kilder: 467, 468, 573, 629, 644, 708, 849, 918, 947, 956, 959b, 962, 973.

Fig 18: Græsset eng og kær i dalen ved Vester Tørslev. Peter Wind fot. 1987.

13b/16 Kjellerup

1. Kjellerup Mose. Ved vestenden af Kjellerup Sø ligger et ca. 16 ha. stort kærrområde, der består af en mosaik af flere vegetationstyper spændende fra ekstremfattigkær til ekstremrigkær. Kæret har været græsset, men græsningen er ophørt, og hele kæret er under accelererende tilgroning med høje urter og vedplanter.

Vegetationen i den vestlige ende domineres af Top-Star, der overvokses af et næsten uigennemtrængeligt krat domineret af arter af Pil. Det nordvestlige hjørne er ryddet for krat og græsses af heste. Her vokser på lysåbne steder rigkærsvvegetation, af hvilken kan nævnes Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Kær-Dueurt, Gul Fladbælg, Eng-Forglemmigej, Dusk-Fredløs, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Kær-Padderok, Kær-Ranunkel, Langbladet Ranunkel, Spyd-Pil, Sump-Snerre, Kær-Star, Kær-Tidse, Tormentil samt bladmosserne *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Sphagnum palustre*.

De botanisk største interesser knytter sig til ekstremrigkæret, der rummer et 100-200 m² stort Paludellavæld(o). Fra dette område kendes ikke færre end fire rødlistearter Gul Stenbræk(o) (seneste angivelse 1980), Mose-Vintergrøn(o) (seneste belæg 1980), Liden Kæruld(o) (seneste angivelse 1982) og Tørve-Viol(o) (seneste belæg 1980), der her vokser sammen med de sjældne mosser *Paludella squarrosa*(o) og *Tomenthypnum nitens*(o) (seneste angivelse for begge arter 1980).

Fra mosen som helhed kendes i hvert fald indtil for få år siden (for fleres vedkommende så sent som i 1980) tillige Hjertergræs(o), Kær-Trehage(o), Leverurt(o), Sump-Hullæbe(o) (seneste angivelse 1984), Loppe-Star(o) (seneste angivelse 1984), Tvebo Star(o), Tue-Star(o) (seneste angivelse 1984), Langakset Star(o), Trindstænglet Star(o), Dynd-Star(o), Kær-Høgeskæg(o), Plettet Gøgeurt(o), Rundbladet Soldug(o), Engblomme(o), Bukkeblad(o), Butfinnet Mangeløv(o), Trenervet Snerre(o), Trævlekrone(o), Alm. Syre (var. *hydrophilus*(o)), *Aulacomnium palustre*(o), *Brachythecium rivulare*(o), *Bryum pseudotriquetrum*(o), *Calliergon giganteum*(o), *Calliergon stramineum*(o), *Campylium stellatum*(o), *Dicranum bonjeanii*(o), *Drepanocladus vernicosus*(o), *Philonotis fontana*(o), *Plagiomnium ellipticum*(o), *Plagiomnium undulatum*(o), *Rhytidiadelphus squarrosus*(o), *Sphagnum teres*(o), *Sphagnum cuspidatum*(o), *Sphagnum fimbriatum*(o), *Sphagnum nemoreum*(o), *Sphagnum palustre*(o), *Sphagnum recurvum*(o), *Sphagnum rubellum*(o), *Sphagnum subnitens*(o) og *Sphagnum warnstorffii*(o).

2. Kjellerup Hovedgård Plantage. I den 65 ha. store, privatejede Kjellerup Hovedgård Plantage indgår såvel nåleskov som løvskov, der udgøres af blandskov. Langs skovveje optræder Tue-Siv. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning at få oplyst, om ekstremrigkær/Paludellavæld endnu forekommer i Kjellerup Mose. Mosen er søgt fredet, men en fredning blev desværre afvist af overfredningsnævnet i 1986. Det er fortsat meget ønskeligt, at mosen fortsat græsses, at opvækst af selvsåede træer og buske ryddes, og at det undgår gødskning og afvanding.

Lokalitetskode, 1. Kjellerup Mose: ++ V II s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Kjellerup Hovedgård Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 96, 110a, 128, 150, 161, 282, 302a, 302b, 434, 441, 442, 467, 468, 710, 833, 849, 853, 863, 929, 959b, 962, 963, 973, 995.

1. Alstrup Krat. Ved og i krattet forekommer arealer, der tidligere har været græsset. Nogle arealer er endnu stærkt præget heraf. Krattet har en temmelig artsrig vegetation, der er karakteristisk for halvskovkultur.

Skovlaget består overvejende af Bøg tillige med noget nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Krat/Skov-Viol, Håret Frytle, Skovsyre, Stor Nælde, Haremad, Skov-Salat, Burre-Snerre, Vedbend, Skovmærke, Stinkende Storckenæb, Lyng-Snerre, Krat-Fladbælg, Læge-Ærenpris, Ørnebregne, Alm. Kohvede, Hedelyng, Majblomst, Blåbær, Liljekonval, Sødskærm, Korsknop, Feber-Nellikerod, Stor Fladstjerne, Sanikel, Alm. Engelsød, Gærde-Vikke, Vorterod, Eng-Nellikerod og Svaleurt.

2. Brygger Schwensens Plantage. Om sammensætningen af plantagen foreligger oplysninger ikke. Ved plantagen forekommer på kuperet terræn et par mindre arealer, der rummer græshede og dværgbuskhede. Her forekommer en temmelig artsrig og karakteristisk vegetation, der desværre trues af tilplantning (1981) for det østligste areals vedkommende. Her er noteret Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Farve-Visse, Guldblomme, Hedelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Tyttebær, Rundbælg, Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Engelsk Visse, Kattefod, Plettet Gøgeurt, der stedvis dominerer på det vestlige areal, Smuk Perikon, Tormentil, Ørnebregne, Krat-Fladbælg og Gul Snerre.

3. Hem Skov. Sammensætningen af den 250 ha. store, privatejede Hem Skov foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Ørnebregne, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Skov-Jordbær, Alm. Kohvede, Krat-Fladbælg, Gederams, Skov-Forglemmigej, Skov-Salat, Haremad, Majblomst og Liljekonval.

Vestsiden af skoven havde i hvert fald i 1942 karakter af krat med pletter af lynghede(o). Her forekom Håret Visse(o), Engelsk Visse(o), Guldblomme(o), Lav Skorsoner(o) og Alm. Gyldenris(o). I en flad, delvis udtørret lavning(o) er fundet (1942) Småfrugtet Vandstjerne(o), Sump-Evighedsblomst(o), Tudse-Siv(o), Vandportulak(o), Liden Torskemund(o) og Riccia fluitans(o). Yderligere botaniske oplysninger om skoven som helhed er ønskelige.

4. Mose ved Henning Bakke. VSV for Henning Bakke forekommer mose med både fattigkær og overgangsrigkær. I mosens nordlige rand er gravet en 1,5 m dyb grøft øjensynligt med det formål at dræne dele af mosens. Jordbunden her er dyndet og kalkholdig. I mosens forekommer Alm. Star (tueformet), Blåtop, Bukkeblad, Eng-Viol, Kragefod, Kær-Dueurt, Kær-Galtetand, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Mose-Bunke, Næb-Star, Smalbladet Kæruld, Tormentil, Tranebær, Tråd-Star, Vandnavle, Blære-Star, Børste-Siv, Grå Star, Hedelyng, Hare-Star, Klokkelyng, Kær-Ranunkel, Rosmarinlyng og Tue-Kogleaks. Denne mose kan være identisk med den af Sørensen (1942) beskrevne flade mose med hængesæk(o) nord for Dambakker. Fra denne mose er kendt Tråd-Star(o), Liden Siv(o) og Liden Blærerod(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. Hem. I et lille, næsten tilgroet sø(o) ved landsbyen Hem er i hvert fald i 1942 kendt Alm. Vandranunkel(o), Svømmende Vandaks(o), Nikkende Star(o), Blære-Star(o), Enkelt Pindsvineknop(o), Spæd Pindsvineknop(o) og Smalbladet Ærenpris(o).

Vest for landsbyen Hem ligger Dambakker, der rummer græsset overdrev og lyngbakker. Her forekommer spredte, lave buske af Hedelyng, Opret Kobjælde, Lyng-Star, Kattefod og Liden Snerre. Herfra er tillige kendt (1942) Bakke-Star(o).

6. Enhøj. Nordvest for landsbyen Hem ligger omkring kæmpehøjen Enhøj flere ubenævnte gravhøje i et meget artsrigt, græsset hedeområde med megen opvækst af Bævresp. Her forekommer Bakke-Gøgelilje, Alm. Ene, Guldblomme, Alm. Gyldenris, Alm. Kongepen, Alm. Pimpinelle, Blåhat, Bølget Bunke, Djævelsbid, Gul Snerre, Hedelyng, Krat-Fladbælg, Liden Klokke, Plettet Kongepen, Prikbladet Perikon, Smalbladet Høgeurt, Tormentil, Vellugtende Gulaks, Alm. Mælkeurt, Blåtop, Farve-Visse, Hvid Anemone, Majblomst, Plettet Gøgeurt, Tyttebær og Smuk Perikon.

7. Hohøj. Ved kæmpehøjen (kote 110 m) lidt øst for Mariager By (omr. 13b/3) ligger et 2 ha. stort, fredet areal (Fussingø statsskovdistrikt). Dette og dets omgivelser rummer en vegetation domineret af græshede og dværgbuskhede. Her forekommer Blåbær, Bævresp, Bølget Bunke, Alm. Ene, Farve-Visse, Hedelyng, Lav Skorsoner, Revling og Tormentil. I området er tillige kendt (1918) Guldblomme(o), Hunde-Viol(o), Alm. Gyldenris(o), Tyttebær(o), Smalbladet Timian(o), Djævelsbid(o), Alm. Engelsød(o), Krat-Vikke(o), Blåtop(o), Skovstjerne(o), Katteskæg(o) og Tandbælg(o) I skoven ved Hohøj optræder *Hieracium chrysoprasium*.

8. Skrødstrup Skov. Om sammensætningen af den privatejede Skrødstrup Skov foreligger oplysninger ikke. SØ for skoven ligger på kuperet terræn et mindre stykke med græshede og dværgbuskhede med nogen opvækst af Bævresp. Her forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Håret Høgeurt, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Krat-Fladbælg.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at disse rester af østjysk hede ved Brygger Schwensens Plantage og ved Enhøj bevares, da de rummer rester af den vegetation, der indfinder sig på tidligere opdyrkede marker. Disse er ved anvendelse af ensidige afgrøder og uden tilførsel af gødning gennem en årrække udvaskede og udpinte. Efter dyrkningsophør indfinder sig en karakteristisk, lyskrævende, lavtvoksende vegetation. Det er derfor ønskeligt, at opvækst og tilplantning med buske og træer forhindres, ligesom disse arealer fortsat holdes åbne gennem naturpleje med kreaturer eller ved rydning af uønsket opvækst af vedplanter.

Lokalitetskode, 1. Alstrup Krat: + S III r
, 2. Brygger Schwensens Plantage: + H II s-ms
, 4. mose ved Henning Bakke: + V II r-s
, 6. hede ved Enhøj: + H II s-ms
, 7. Hohøj: ++ H-E III r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Hem Skov: + S-H-V III 0
, 5. Hem: + V-E-H III s
, 8. Skrødstrup Skov: + S-H III 0-s

Kilder: 19, 85, 128, 154, 349, 413, 425, 489, 573, 677, 690, 826, 830, 863, 973, 991, 995.

13b/18 Falslev Skov, Ballegård Skov og Sem Hede

1. Ballegård Skov ligger på den stejle østside af Kastbjerg Ådal (omr. 13b/19). Skoven rummer frodig løvskov med Bøg som dominerende træ og med en artsrig urtevegetation med flere kalkbundne arter. Her kendes (baseret hovedsageligt på oplysninger fra 1950) Skavgræs, Krybende Læbeløs(o), Blå Anemone(o), Hvid Anemone(o), Skov-Angelik(o), Skov-Burre(o), Skovarve(o), Fjerebregne(o), Kambregne(o), Blågrøn Star(o), Bleg Star(o), Akselblomstret

Star(o), Skov-Star(o), Dunet Steffensurt(o), Liljekonval(o), Skov-Hundegræs(o), Dunet Egebregne(o), Alm. Mangeløv(o), Glat Dueurt(o), Lund-Padderok(o), Kæmpe-Svingel(o), Vedbend(o), Hieracium pinnatifidum(o), Alm. Høgeurt(o), Lådden Perikon(o), Skov-Salat(o), Haremad(o), Vår-Fladbælg(o), Majblomst(o), Nikkende Flitteraks(o), Enblomstret Flitteraks(o), Miliegræs(o), Rederod(o), Tyndakset Gøgeurt(o), Firblad(o), Aks-Rapunsel(o), Lund-Rapgræs(o), Alm. Rapgræs(o), Stor Konval(o), Fruebær(o), Knoldet Brunrod(o), Alm. Gyldenris(o), Skov-Galtetand(o), Stor Fladstjerne(o), Skovstjerne(o) og Gærde-Vikke.

Ved foden af skrænten forekommer krat med i hvert fald i 1942 Hassel(o), Alm. Hæg(o), Benved(o), Vrietorn(o), Tørst(o), Alm. Gedeblad(o), Kvalkved(o) samt lidt Ask(o), Ahorn(o) og Avnbøg(o). I urtelaget optræder i væld Rørgræs(o), Stiv Star(o), Kær-Star(o), Kål-Tidsel(o), Kær-Høgeskæg(o), Alm. Mjødurt(o), Lådden Dueurt(o), Gul Iris(o), Dag-Pragtstjerne(o), Vand-Mynte(o), Engblomme(o) og Alm. Baldrian(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Falslev Plantage er partsskov. En 21 ha. stor part ejes af det offentlige og administreres af Fussingø statsskovdistrikt. Sammensætningen er ufuldstændig kendt. I skovlaget vides at indgå overvejende nåleskov af Rød-Gran og Alm. Ædelgran tillige med Fyr. Enkelte steder forekommer Egekrat. I skovbundsvegetationen indgår Rødknæ, Majblomst, Skovmærke, Stor Nælde, Alm. Pimpinelle, Hvid Anemone, Håret Frytle, Skov-Salat, Lyng-Snerre, Alm. Engelsød, Skovstjerne, Tormentil, Liljekonval og Opret Kobjælde.

3. Konsdal Plantage. Den 59 ha. store, privatejede plantage består overvejende af nåleskov tillige med lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. Sem Hede. Nord for landsbyen Sem ligger flere mindre hedestykker samt den ca. 14 ha. store Sem Hede, der er fredet 1956. Alle stykker indgår i amtets registrering af heder.

Sem Hede, hvis sydligste del har været græsset, ligger dels på fladt dels på kuperet terræn og rummer en vegetation sammensat af både græshede og dværgbuskhede. Heden er fredet på grund af tilstedeværelsen af oltidsagre. Kendelsen giver ikke umiddelbart det offentlige ret til naturpleje, hvilket der er stort behov for som følge af tilgroning med selvsåede træer og buske, især Bævreasp. Her forekommer en interessant vegetation domineret af Guldblomme tillige med Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Gyvel, Hedelyng, Kattefod, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Majblomst, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smuk Perikon, Vår-Star, Tormentil, Tyttebær og Krat-Fladbælg. De øvrige hedestykker ligger spredt ved henholdsvis Brunhøj, Myrhøj og Rishøje og rummer en vegetation af lignende sammensætning som den for Sem Hede beskrevne. Syd for landevejen mellem Kastbjerg (omr. 13b/19) og Mariager (omr. 13b/3) ligger hedearealer, overdrev og sandede marker, hvor der optræder Vår-Ærenpris, Svineøje, Flipkrave, Eng-Havre, Lyng-Star, Sandskæg, Liden Museurt, Knold-Ranunkel og Brudurt. Her er tillige kendt (1950) Liden Snerre(o), Kornet Stenbræk(o), Hunde-Viol(o) og Vestlig Tue-Kogleaks(o). I en tilstødende plantage er fundet (1950) Snylterod(o), Liden Vintergrøn(o) og Ensidig Vintergrøn(o).

På et hedeagtigt overdrev(o) med væld på østhælde mod engene(o) langs Kastbjerg Å (omr. 13b/19) mellem Ballegård Skov og Kastbjerg-Mariager landevej er fundet (1950) en interessant vegetation med elementer fra overdrev, rigkær og fattigkær. Her kan nævnes Hjertegræs(o), Skede-Star(o), Loppe-Star(o), Guldblomme(o), Høst-Star(o), Tvebo-Star(o), Lav Tidsel(o), Rundbladet Soldug(o), Klokkelyng(o), Klokke-Ensian(o), Lancetbladet Høgeurt(o), Vild Hør(o), Kødfarvet Gøgeurt(o), Plettet Gøgeurt(o), Tranebær(o), Eng-Troldurt(o), Vibefedt(o), Skov-Gøgelilje(o) (fåtalig), Bakke-Gøgelilje (rigelig), Alm.

Mælkeurt(o), Liden Vintergrøn(o) og Vestlig Tue-Kogleaks(o). I hvilket omfang rester af denne artsrige vegetation er bevaret, er uvist.

Yderligere botaniske oplysninger om hede-, overdrevs- og kærømråder mellem Sem og Ballegård Skov er derfor meget ønskelige

5. Sem Sø, der er blevet retableret 1988, fremstår som et vandlidende areal uden landbrugsmæssig udnyttelse dækket af sammenhængende tuer af Mose-Bunke og Lyse-Siv samt krat af pil.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at disse rester af østjysk hede mellem Sem og Ballegård Skov bevares, da de rummer rester af den vegetation, der indfinder sig på tidligere opdyrkede marker. Disse er ved anvendelse af ensidige afgrøder og uden tilførsel af gødning gennem en årrække udvaskede og udpinte. Herved indfinder sig en karakteristisk, lyskrævende, lavtvoksende vegetation. Det er derfor ønskeligt, at opvækst og tilplantning med buske og træer forhindres, ligesom disse arealer fortsat holdes åbne gennem naturpleje med kreaturer eller ved rydning af uønsket opvækst af vedplanter.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ballegård Skov: + S-Sv II r

, 2. Falslev Plantage: + S-E III 0

, 3. Kongsdal Skov: + S IV 0

, 4. heder og overdrev nord for Sem: +--+ H-E-V II r-s

, 5. Sem Sø: + V III r-s

Kilder: 109, 128, 208, 209, 235, 284, 413, 573, 576, 679, 813, 863, 849, 973, 974b, 991, 995.

13b/19 Kastbjerg Å fra Kærby Bro til Falslev

1. Kastbjerg Å. På strækningen Kærby Bro - Seem Bro løber den regulerede Kastbjerg Å (se også omr. 13b/6 & 13b/20) gennem afvandede, grøftede, ubenævnte enge. Flere parceller omkring åen er græssede og gødede, mens andre er ugødede. Nogle af disse er vældprægede og rummer knoldstruktur, mens andre er uden drift og groet til med Pilekrat.

Fra Enslev Kær (= Enslev Mose?), hvis præcise lokalisering er uvis, foreligger et belæg fra 1891 af Rust-Skæne(o) og en angivelse af Butblomstret Siv(o) fra begyndelsen af dette århundrede. Fra Seem Enge (lokalisering uvis) er angivet Butblomstret Siv(o) ligeledes fra begyndelsen af dette århundrede.

Fra enge ved Ballegård Skov (omr. 13b/18) er kendt (1950) Maj-Gøgeurt(o) og Kødfarvet Gøgeurt(o). I hvilket omfang der fortsat forekommer rester af rigkær langs denne strækning af Kastbjerg Å, er uvist. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kastbjerg Å: + V-E IV 0

2. Edderup. Her er fundet den sjældne Svineøje(o) (1976).

Kilder: 208, 235, 849, 956, 973.

13b/20 Kastbjerg Å fra udspringet til Kærby Bro

1. Kastbjerg Å. Engene nord for Dyrby Krat i tunneldalen omkring Kastbjerg Å (se også omr. 13b/6 og 13b/19) benyttes i vid udstrækning til græsning. I hvert fald omkring voldstedet, Ulvsholm Slot, synes engene at være uden vældpåvirkning. Dele af engene græsses ikke, og

her ses spredt Pilekrat med tæt vegetation af høje urter.

Fra lokaliteten foreligger fra væld et belæg (1973) af Sump-Hullæbe, en ældre angivelse af Butblomstret Siv, et belæg (1949) af Alm. Syre (var. hydrophilus), en angivelse (1942) af Kær-Fnokurt tillige med et belæg (1978) af rigkærsmosset *Cratoneuron commutatum*. På nordsiden af ådalen ligger den hårdt græssede og landskabeligt flotte Lambæk Dal med overdrevsvegetation domineret af statelige buske af Alm. Ene og med væld i bunden. I de tørre samfund på skråningerne ses tillige Blåbær, Bølget Bunke, Tidlig Dværgebunke, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Lyng-Snerre og Tandbælg. Herfra kendes tillige Opret Kobjælde.

Yderligere botaniske oplysninger om engene og overdrevene omkring Kastbjerg Å er meget ønskelige.

2. Dyrby Krat. Den ca. 320 ha. store, private partsskov Dyrby Krat rummer overvejende løvskov bestående af en del Egekrat domineret af Alm. Eg tillige med noget nåleskov. Krattet ligger på sydsiden af Kastbjerg Ådal. Terrænet er meget kløftet, og adskillige væld træder frem langs foden af dalsiden. Jordbunden er overvejende sandet moræne.

Dele af krattet har været stævnet. Her er busklaget tæt og Hassel dominerer. Andre dele er mere åbne og har sandsynligvis været græsset. I busklaget indgår tillige Tørst, Alm. Røn, Bævreasp, Bøg og Vild Ribs.

Skovbundsvegetationen er karakteristisk og artsrig med Alm. Gedeblad, Majblomst, Liljekonval, Skovstjerne, Blåbær, Alm. Kohvede, Alm. Gyldenris, Alm. Engelsød, Ørnebregne, Håret Frytle, Bølget Bunke, Krybende Hestegræs, Hvid Anemone, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Feber-Nellikerod, Skov-Rørhvene, Stor Konval, Miliegræs, Knoldet Brunrod, Skov-Salat, Vorterod, Gederams, Glat Dueurt, Aks-Rapunsel, Skov-Kohvede, Alm. Høgeurt og Desmerurt. Fra krattet kendes tillige svampen *Enteridium olivaceum*(o).

I fugtigere, lysåbne dele af krattet forekommer en artsrig rigkærvegetation med Alm. Syre, Eng-Viol, Engblomme, Engkarse, Fladtrykt Kogleaks, Kødfarvet Gøgeurt, Kær-Dueurt, Krognæb-Star, Maj-Gøgeurt, Manna-Sødgræs, Mose-Troldurt, Ris-Dueurt, Spød Pindsvineknop, Stor Vandarve, Vortet Vandarve, Tæppegræs, Top-Star, Trævlekrone, Trenervet Snerre, Tråd-Siv, Trindstænglet Star, Tue-Siv og Vandkarse.

På tørre, lysåbne steder optræder hede- og overdrevsvegetation bestående af Engelsk Visse, Farve-Visse, Hedelyng, Lav Skorsoner, Lav Tidsel, Lyng-Star, Opret Kobjælde, Plettet Kongepen, Vandkarse og Vår-Star.

Yderligere botaniske oplysninger om krattets beskaffenhed, samt om rigkær- og overdrevspartier er meget ønskelige.

3. Kærby Vandmølle. Her forekommer et anseeligt vældkær, hvor der optræder Tæppegræs, By-Skræppe, Vandarve, Kødfarvet Gøgeurt, Lancetbladet Ærenpris og Ris-Dueurt. I og omkring mølledammen forekommer Vandarve, Kær-Dueurt, Læge-Baldrian og Kær-Fladstjerne. Herfra foreligger tillige ældre oplysninger (1942) om fund af Pors(o), Alm. Syre var. hydrophilus(o)(?) (angivet i litteraturen som *Rumex arifolius*, der ikke er kendt fra Danmark) og Vandkarse.

Lokalitetskode, 3. Kærby Vandmølle: + V III 0

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kastbjerg Ådal: + V-E III 0

, 2. Dyrby Krat: + S-Sv-V-E III 0

4. Dyrby. Nær landsbyen er fundet Farve-Gåseurt.

Kilder: 46, 110a, 150, 154, 172, 425, 482, 573, 672, 677, 833, 849, 895, 931, 963, 973, 984.

Fig 19: Lambæk Dal set fra nord mod Kastbjerg Ådal og Dyrby Krat. Voldstedet Ulvsholm Slot ses som en forhøjning i ådalen. Peter Wind fot. 1987.

13b/21 Trudsholm

1.+ 2. Trudsholm Plantage og Charlottenhøj. Om sammensætningen af den 126 ha. store Trudsholm Plantage og den 4 ha. store skov Charlottenhøj (Trudsholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

I og omkring Trudsholm Plantage forekommer flere stykker med vegetation domineret af dværgbuskhede eller græshede, der indgår i amtets hederegistrering. Her optræder Alm. Gyldenris, Bølget Bunke (visse steder dominant), Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Gul Snerre, Alm. Kongepen, Farve-Visse, Lav Skorsoner og Tormentil.

Lokalitetskode, 1. Trudsholm Plantage: + S-H III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Charlottenhøj: 0 S IV 0

3. Trudsholm Park. Her optræder den forvildede Martagon-Lilje.

Kilder: 128, 708, 984, 991.

13b/22 Dalbyover

På tørskrænt med skredpræg ved Råby kendes Sand-Star, Mark-Bynke og Sand-Hvene. Ved Lyshøj Mølle optræder den sjældne *Rubus fioniae*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + E III 0

Kilder: 355, 895.

13b/23 Purhus

1. Randrup Plantage. Den 38 ha. store, privatejede Randrup Plantage består overvejende af nåleskov. I plantagen indgår tillige lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Kåt Hede er enten opdyrket eller tilplantet (Buchtrops Plantage = Møllehøj Plantage). Dele af plantagen er mest krat af Bævreasp isat få spredte træer af Alm./Vinter-Eg. Her indgår tillige en del nåleskov. I skovbundsvegetationen optræder Skovstjerne, Majblomst, Tyttebær, Tormentil, Håret Frytle, Lav Skorsoner, Hedelyng, Gyvel, Kantet Perikon, Alm. Syre, Hvid Snerre, Muse-Vikke og Stor Nælde. På hedepartier forekommer tillige Engelsk Visse, Guldblomme, Krat-Fladbælg og Mose-Bølle.

3. Kåtbæk. I engene omkring den øvre del af bækken vest for Gassum (omr. 13b/24) forekommer mose. I mosens vegetation dominerer Alm. Mjødurt tillige med Alm. Star, Kær-Tidsel og Mose-Bunke.

4. Svallinggård Plantage. Den 10 ha. store, privatejede Svallinggård Plantage rummer såvel

blandet løvskov som nåleskov. Fra plantagen foreligger et ældre belæg (1941) af Enblomstret Vintergrøn(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. Råsted. på markstengærder i landsbyen forekommer en artsrig vegetation. Heraf kan nævnes Akeleje, Alm. Mangeløv, Alm. Brandbæger, Bidende Stenurt, Dunet Egebregne, Døvnælde, Eng-Gedeskæg, Eng-Brandbæger, Fladstrået Rapgræs, Hundepersille, Ensidig Klokke, Have-Tulipan, Hvid Stenurt, Hulsvøb, Kost-Fuglemælk, Klokke-Skilla, Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Liden Singrøn, Marts-Viol, Matrem, Mørk Kongelys, Nikkende Fuglemælk, Pinselilje, Påskelilje, Rød Stenurt, Rank Forglemmigej, Skærm-Vortemælk, Stor Nælde, Snebær, Seksradet Stenurt, Syren, Vintergæk og Vedbend-Ærenpris.

Lokalitetskode, 2. Kåt Hede: + S-H III r-s

, 5. Råsted: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Randrup Plantage: 0-+ S IV 0

, 3. Kåt Bæk: + V-E III 0

, 4. Svallinggård Plantage:
0-+ S III 0

6. Purhus. Her er fundet (1967) krydsninger mellem Vand-Mynte og Grøn Mynte, der i litteraturen er benævnt Vand-Mynte x Grå Mynte (*Mentha x dumetorum*).

7. Randrup. Mellem True og Randrup kendes bladmosset *Anisothecium staphylinum*.

Kilder: 128, 296, 351, 408, 573, 679, 708, 962, 995.

13b/24 Gassum

1. Allestrupgård Plantage. Den 280 ha. store, privatejede Allestrupgård Plantage (inkl. Steen Blichers Plantage) rummer overvejende nåleskov isat lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg samt lidt blandskov. Her optræder den stærkt truede lichén *Parmelia perlata* på sit hidtil nordligste findested i Danmark og samt af svampen *Licea variabilis*. Fra plantagen foreligger et ældre belæg (1949) af Enblomstret Vintergrøn(o).

2. Fattigkær ved Allestrupgård Plantage. I den nordlige del af plantagen forekommer hedemose med karakteristisk fattigkærsvegetation. Her forekommer Hvid Næbfrø, Alm. Ene, Guldblomme, Lav Skorsoner, Blåtop, Smalbladet Kæruld, Tormentil, Tranebær, Tråd-Star, Pors, Rundbladet Soldug, Rosmarinlyng, Tråd-Siv, Farve-Visse, Hedelyng, Katteskæg, Klokkelyng, Smuk Perikon, Tue-Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Eng-Havre, Vår-Star, Plettet Gøgeurt og Spæd Pindsvineknop.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at det intakte ekstremfattigkær i Allestrupgård Plantage bevares. Det er derfor ønskeligt, at pleje iværksættes med rydning af uønsket opvækst af selvsåede buske og træer, ligesom det er vigtigt, at tilførsel af spildevand og gødning ikke finder sted, og at dræning forhindres.

Lokalitetskode, 1. Allestrupgård Plantage: + S III r-s

, 2. fattigkær ved Allestrupgård Plantage: ++ H-V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremfattigkær)

3. Gassum. Fra byen er kendt Bleg Fuglegræs(o).

Kilder: 6, 46, 128, 342, 812, 830, 833, 962, 973.

13b/25 Hald

1. + 2. Hald Krat. Stednavnet anvendes for flere lunde øst og syd for landsbyen Hald. Krattene er partsskove. De østlige krat ligger på flad leret moræne omgivet af dyrkede marker og er stævnet Egekrat.

De sydlige krat har mere overdrevskarakter og ligger på skrænter mod Bjerre Bæk. Det omgives af dyrkede marker og mod bækken af græssede enge. Samtlige lunde har været anvendt til græsning, og enkelte græsses fortsat. Enkelte steder forekommer spor af stævning. Den ene af skovparterne er måske oprindelig naturskov.

Skovlaget domineres af Alm./Vinter-Eg isat enkelte træer af Bøg og Gran. Busklaget domineres af Hassel, Tjørn, Alm. Hyld og Kvalkved. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Vorterod, Skovsyre og Alm. Gedeblad.

Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. Hald. Fra markstengærder i landsbyen kendes Døvnælde, Foder-Kulsukker, Stor Nælde, Marts-Viol, Akeleje, Rød Stenurt, Hvid Stenurt, Hundepersille og Ensidig Klokke.

4. Blenstrup Mose. Om vegetationsforholdene i mosen, hvis placering er usikker, foreligger oplysninger ikke. Mosen kan være identisk med engene omkring Kastbjerg Å (omr. 13b/19). Fra mosen foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o).

Bevaring: Det er af betydning, at løvskoven i Hald Krat bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform med ekstensiv græsning bibeholdes, at "fremmede" træarter f. eks. Rød-Gran og Bøg ikke indplantes, og at selvforyngelsen fremmes.

Lokalitetskode, 3. Hald: + B III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hald Krat, øst: + S III s

, 2. Hald Krat, syd: + S II s

, 4. Blenstrup Mose: 0 V IV 0

Kilder: 573, 708, 956, 984.

13b/26 Råby Kær og Nørrekær

1. Nørrekær. Langs Randers Fjord (omr. 13a/2) ligger uden for diget ca. 15 ha. strandeng og ca. 20 ha. strandrørsump, der overvejende er uden græsning. Vegetationen domineres af Tagrør og Strand-Kogleaks iblandet Strand-Annelgræs, Kveller, Harril, Dansk/Læge-Kokleare, Strand-Vejbred, Strand-Trehage, Strand-Asters, Strand-Malurt, Rød Svingel, Alm. Kvik, Sandkryb, Blågrøn Kogleaks og Vingefrøet/Kødet Hindeknæ.

Området mellem litorinaskrænten ved Hvilhuse og Randers Fjord er hævet havbund beskyttet med et dige. Her ses overvejende intensivt dyrkede arealer. Enkelte steder forekommer parceller med højstammet skov af Birk, Rød-El og tætte Pilekrat. Fra Tørring Kær foreligger et belæg (1965) af Butblomstret Siv(+).

2. Odpold. Den ca. 15 ha. store Odpold rummer strandengsvegetation med Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Vingefrøet Hindeknæ og Kveller. En gennemgang af øens vegetationsforhold er foretaget af Løjtnant og Wessberg (1988).

Lokalitetskode, 1. Nørrekær: + K-E III r-s
, 2. Odpold: + K III r

Kilder: 225, 334, 492, 716c, 956.

13b/27 Tvede Enge, Østertørslev Kær og Sønderkær

1. Tvede Kær. På strækningen fra Tvede Kær til Sønderkær forekommer langs Randers Fjord (omr. 13a/2) ca. 19 ha. overvejende ugræsset strandeng med enkelte saltpander og ca. 26 ha. strandrørsump. Vegetationen domineres over store strækninger af Tagrør og Strand-Kogleaks tillige med Strand-Annelgræs, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Rød Svingel, Kryb-Hvene, Alm. Kvik, Strand-Trehage, Strand-Asters, Strand-Mælde, Harril, Læge/Dansk Kokleare, Strand-Vejbred, Kveller og Eng-Rapgræs.

Ved den nu inddæmmede og afvandede Skalmstrup Vig har i hvert fald i begyndelsen af dette århundrede ligget et ekstremrigkær(+). Herfra kendes (omkring 1912) Butblomstret Siv(+), Mygblomst(+), Rust-Skæne(+) og Sort Skæne(+).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tvede Kær: + K-Sv-E-B III r

Kilder: 334, 492, 962, 984.

13b/28 Bjergby

Fra Spentrup kendes Bleg Fuglegræs(o).

Kilde: 342.

13b/29 Gimming

1. Gimming. Engene omkring den regulerede Rismølle Bæk nord for Gimming er dels opdyrkede dels hårdt græsset, gødet eng.

Engene mellem Dronningborg Skov og banelinien er græssede. Vegetationen domineres af Mose-Bunke tillige med Horse-Tidsel, Ager-Tidsel og Bidende Ranunkel. Op mod skoven forekommer væld. Her ses Alm. Mjødurt.

På vejkanter og langs banedæmningen ses vejkantsvegetation med almindeligt forekommende arter. Så sent som i 1980 er her fundet Forskelligbladet Tidsel(o) og Liden Torskemund(o).

Fra Gimming foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o), Maj-Gøgeurt(o) og Kødfarvet Gøgeurt(o).

2. Dronningborg Skov. Om skoven foreligger botaniske oplysninger ikke og er derfor ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Gimming: + E-V-B III r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Dronningborg Skov: 0 S IV 0

Kilder: 895, 907, 956, 984.

13b/30 Tvede

1. Lindbjerg Skov er en veldrevet løvblandingsskov af især Bøg og Alm./Vinter-Eg på fugtig, næringsrig muldbund, men dog med islæt af en del nåletræer. Skovbundsvegetationen er artsrig, og her kendes Hvid Anemone, Hvid Hestehov, Pebertræ, Storblomstret Kodriver, Bjerg-Perikon, Skavgræs, Firblad, Aks-Rapunsel, Skov-Gøgelilje, Blå Anemone og Alm. Mangeløv. Her foreligger tillige en ældre angivelse af Bakke-Gøgelilje(o) og af *Rubus sprengelii(o)* samt svampene *Trichia affinis(o)*, *Sclerotinia tuberosa(o)* og *Ciboria rufusca(o)*.

2. Lindbjerg Mose. Om vegetationsforholdene i mosen, hvis præcise placering er uvis, foreligger ingen oplysninger. Fra mosen foreligger et belæg (1936) af Sump-Hullæbe(o) og en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o) samt et fund af svampen *Myriosclerotinia curreyana(o)*. Om der fortsat eksisterer rester af dette interessante kær, er uvist. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Lindegårds Mose. Lige syd for Lindegårdsmølle (= Lindegårds Vandmølle) fører en vej over Tvede Å. Her blev i 1964 i engene ved åen fundet et veludviklet ekstremrigkær, der husede de sjældne eller meget sjældne Mygblomst(o), Sump-Hullæbe(o), Butblomstret Siv(o) og Langbladet Soldug(o) tillige med Langakset Star(o) og bladmosset *Rhytidiadelphus triquetrus(o)*. Året efter blev kæret pløjet op af ejeren! Nu forekommer kun rester af det ødelagte kær.

4. Enge ved Tvede Å. Neden for Tvede kirke ses mod øst i ådalen en opstemmet dam og i dalen omkring Tvede Å en græsset og noget gødskningspræget eng med væld. Arealerne syd for åen er opdyrkede. Her vokser Skov-Angelik, den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod, Alm. Firling, Gul Fladbælg, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Kalmus, Skov-Kogleaks, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Vand-Mynte, Smalbladet Mærke, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Alm. Rapgræs, Eng-Rapgræs, Knæbøjet Rævehale, Fladstrået Siv, Glanskapslet Siv, Vand-Skræppe, Kær-Snerre, Alm. Sumpstrå, Eng-Svingel, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Trævlekrone tillige med bladmosserne *Calliergonella cuspidata* og *Climacium dendroides*. Her kendes tillige Engblomme.

Engene langs Tvede Å vest for byen mod Lindegård er dels intensivt dyrkede, dels græssede, gødgede arealer. Nogle steder ses ugræssede parceller med Pilekrat eller en vegetation, der er domineret af højt voksende urter. Her forekommer endnu rester af en artsrig mosevegetation med Alm. Mjødurt, Tandet Sødgræs, Gulgrøn Løvefod, Glansbladet Løvefod, Tæppegræs, Vinget Perikon, Pors, Maj-Gøgeurt, Vibefedt, Langbladet Ranunkel, Femhannet Pil, Spyd-Pil, den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod, Engblomme, Tykbladet Fladstjerne, Eng-Viol, Tagrør, Grå-Pil, Lådden Dueurt, Gul Frøstjerne og Kær-Fladbælg(x). Tidligere har her forekommet ekstremrigkær(o), men ekstremrigkær kan forekomme endnu, idet der foreligger et belæg af Butblomstret Siv fra lokaliteten samlet så sent som i 1977.

Kær-Fladbælg er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige kun fra Havkær Skov (omr. 13b/7), Randers (omr. 13b/34) og fra Røjen Kær (omr. 22a/18).

5. Tvede By. På markstengærder og langs vejkanter i landsbyen forekommer en artsrig vegetation. Her kendes Alm. Katost, Alm. Guldstjerne, Hvid Okseøje, Døvnælde, Erantis, Dusk-Syre, Fingerbøl, Gul Okseøje, Hundepersille, Have-Tulipan, Ensidig Klokke, Hvid Stenurt, Hvas Randfrø, Hulsvøb, Italiensk Skilla, Krat-Viol, Krokus, Kost-Fuglemælk, Liljekonval, Matrem, Marts-Viol, Pyrenæisk Storkenæb, Perlehyacint, Påskelilje, Pomerans-Høgeurt, Rød Stenurt, Seksradet Stenurt, Skov-Forglemmigej, Sibirisk Skilla, Stor Nælde, Svaleurt, Sæbeurt, Tandfri Vårsalat, Vedbend-Torskemund, Vellugtende Aftenstjerne,

Vedbend og *Rubus gothicus*.

6. Mellerup. Langs Randers Fjord (omr. 13a/2) på strækningen fra Tvede Enge (omr. 13b/27) og Mellerup ligger ca. 20 ha. græssede og ugræssede strandeng med nogle saltpander og tuer samt ca. 26 ha. strandrørsump. Vegetationen domineres over store strækninger af Tagrør og Strand-Kogleaks. Strandengene optræder ofte som smalle stumper indenfor rørsumpen, og her forekommer Strand-Annelgræs, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Kryb-Hvene, Rød Svingel, Alm. Kvik, Strand-Trehage, Strand-Asters, Strand-Mælde, Harril, Læge/Dansk Kokleare, Strand-Vejbred og Kveller.

Ved Mellerup er kendt *Paludellavæld(o)*, hvis lokalisering er usikker. Her er samlet (1964) *Paludella squarrosa(o)* og *Tomenthypnum nitens(o)*.

7. Kær mellem Brokhøj og Lushøj. Her forekommer væld i litorinaskrænten (identisk med *Paludellavældet*, der er beskrevet under Mellerup ovenfor?). Her optræder Hjertegræs, Lav Tidsel, Alm. Kamgræs, Alm. Syre, Blågrøn Star, Bukkeblad, Djævelsbid, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Glanskapslet Siv, Maj/Kødfarvet Gøgeurt, Hirse-Star, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Smalbladet Mærke, Sump-Snerre, Tormentil, Trævlekrone, Vandnavle, Vinget Perikon og Kær-Ranunkel. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Paludella squarrosa(o) og *Tomenthypnum nitens(o)* er sjældne i Århus amt og kendes inden for de seneste tredive år fra henholdsvis 3 og 7 andre lokaliteter.

Lokalitetskode, 1. Lindbjerg Skov: + S III r

, 4. enge langs Tvede Å: ++ V-E II s-r

, 5. Tvede by: + B II r-s

, 6. Mellerup: + K III r

, 7. kær mellem Lushøj og Brokhøj: + V-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Lindbjerg Mose: 0-+ V ? ?

, 3. Lindegård Mose: 0-+ V ? ?

Kilder: 46, 54, 56, 142, 175, 225, 334, 341, 358, 399, 492, 708, 806, 833, 863, 921, 956, 962, 963, 973, 984, 995.

Fig 20: Vand-Brunrod. Alsted Mølle. Peter Wind fot. 1980.

13b/31 Hungstrup Skov

1. Hungstrup Skov. S sammensætningen af Hungstrup Skov (Gjesinggård skovdistrikt) kendes dårligt. Skovlaget domineres af megen løvskov tillige med en del nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår en artsfattig vegetation med Ørnebregne, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Skov/Krat-Viol, Skovstjerne, Feber-Nellikerod, Skov-Jordbær, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Stor Konval, Alm. Kohvede, Skov-Galtetand og Stor Nælde.

Lokalitetskode, 1. Hungstrup Skov: + S II r

Kilder: 677, 984.

13b/32 Støvring

1. Støvringgård Skov. Den 288 ha. store Støvringgård Skov (Støvring Klosters skovdistrikt) består egentlig af to adskilte afdelinger, Nørreskov og Sønderskov. De behandles her samlet, idet der i litteraturen ikke skelnes mellem de to afdelinger.

Skoven består af nåleskov og mest af løvskov af Bøg, Alm./Vinter-Eg samt blandskov. I skovbundsvegetationen indgår Hulkravet Kodriver, Alm. Bingelurt, Skovmærke, Vedbend, Nyrebladet Ranunkel, Firblad, Blå Anemone, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Druemunke, Eng-Kabbeleje, Skov-Galtetand, Skov-Angelik, Skov/Krat-Viol, Vorterod og Stor Konval. Fra skoven er tillige kendt svampen *Physarum viride*(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Østrup Skov. Den 43 ha. store, privatejede Østrup Skov er overvejende frodig løvskov af Bøg tillige med noget nåleskov med en artsrig urtevegetation. I skovens vestende forekommer højskov med flere gamle Egetræer. I skovbundsvegetationen optræder Løgkarse, Aks-Rapunsel, Skov-Stilkaks, Bredbladet Klokke, Skov-Hundegræs, Skælrod, Firblad, Liden Lærkespore, Skov-Star, Druemunke, Hunde-Kvik, Bjerg-Ærenpris, Sildig Skov-Hejre, Skov-Hullæbe, Glat Hullæbe og Tæt blomstret Hullæbe. Fra skoven kendes tillige svampene *Sclerotinia tuberosa*(o), *Boletus versicolor*(o), *Sclerotinia ficariae*(o) og *Hypocreopsis lichenoides*(o).

3. Albæk Enge. Fra engene foreligger en angivelse (1983) af den rødlistede Tæt Vandaks(x). Botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Lokalitetskode, 2. Østrup Skov: + S II r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Støvringgård Skov: + s III 0

, 3. Albæk Enge: 0-+ V-E-B I 0 (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks)

Kilder: 46, 54, 128, 140, 225, 236, 279, 334, 693, 708, 895, 962, 973.

13b/33 Tjærby

1. Tjærby. Engene neden for Tjærby er dels opdyrkede, dels græssede tilsyneladende uden vældpåvirkning. Engene gennemskæres af flere grøfter. I disse optræder flere arter af Vandstjerne og Vandaks, bl. a. den rødlistede Tæt Vandaks(x). I fugtigere dele dominerer Knæbøjlet Rævehale, Manna-Sødgræs og Tigger-Ranunkel tillige med Kær-Trehage, Kvan og Vand-Brandbæger. Fra eng øst for Randers foreligger en ældre angivelse af Pukkellæbe(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Lokalitetskode, 1. Tjærby: + V-E I r-s (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks)

Kilder: 334, 357, 708, 830, 956, 973, 984.

13b/34 Randers

1. Gudenåparken. De udyrkede arealer neden for banegården i Gudenåparken, der er Randers By tidligere høenge, er dels tæt Ellesump med Pilekrat og højt voksende urter med dominans af Alm. Mjødurt, Lådden Dueurt og Stor Nælde, dels tilgroede enge med Tagrør og Rørgræs.

Desuden findes kolonihaver, bådehuse og græsplæner.

Vegetationen er artsrig med Tyk Andemad, Frøbid, Mangefrøet Gåsefod, Nikkende Star, Nyrebladet Tvetand, Stinkende Storkenæb, Grøn Mynte, Kirtel-Kortstråle, Gul Frøstjerne, Nælde-Silke, Alm. Hjertespad, Pyrenæisk Storkenæb, Stivhåret Ranunkel, Vandpeberrod, Ægbladet Fliglæbe, Håret Kortstråle, Krat-Vikke, Krans-Tusindblad, Flad Vandstjerne, Vejbred-Skeblad, Tornfrøet Hornblad og den rødlistede Tæt Vandaks(x), der i 1988 blev fundet her i mængder. Herfra er tillige kendt (1965) Butblomstret Siv(o) og Kær-Fladbælg(o). I Gudenåen optræder Bændel-Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Glinsende Vandaks, Børstebladet Vandaks, Kruset Vandaks, Gul Åkande, Kalmus og Sø-Kogleaks.

2. Randers By. Fra byen kendes Alm. Kirtlet Dueurt, Hvidblomstret Kirtlet Dueurt, Rundbladet Mynte, *Mirabilis jalapa* (Nyctaginaceae), Ager-Rævehale, Giftig Rajgræs, Pindsvine-Kartebolle, Strand-Skræppe, Sump-Skræppe, *Aegilops ovata* (græsfamilien), *Centaurea diluta* og *Guizotia abyssinica* (kurvblomstfamilien), Tag-Hejre, Langklaset Vikke(o), *Lathyrus aphaca*(o) og *Medicago hispida*(o) (ærteblomstfamilien), *Galium glaucum*(o) (kræffamilien), Klæbrig Brandbæger, Stinkende Høgeskæg(o), Orientalisk Gedeskæg(o), Eng-Gedeskæg, Mursennep(o), *Sarepta-Sennep*, Strand-Karse(o), Pindsvine-Kartebolle, Læge-Stenfrø(o), Enårig Bingelurt(o), Jernurt(o) og *Polygonum patulum*(o) (skedeknæfamilien).

Fra Randers Havn foreligger oplysninger om gamle fund af Skærmarve(o) (indslæbt), Løgrodet Rapgræs(o), Blåtoppet Salvie(o), Vindaks(o), Hanespore(o), Grøn Skærmaks(o), Kanariegræs(o), Storblomstret Kongelys(o), Nat-Limurt(o), Østrigsk Guldkarse(o), Korn-Ridderspore(o), Kløvplade(o), Sæd-Dodder(o), Hjertebladet Karse(o), Rundskulpe(o), Gyldenlak-Hjørneklap(o), *Erysimum repandum*(o) og *Erysimum orientale*(o) (korsblomstfamilien), Konellike(o), Ungarsk Vejsennep(o), Stivhåret Vejsennep(o), Gul Reseda(o), Mark-Stenkløver(o), Fodangel(o), Burrekærm(o), Pigfrø(o), Indisk Vejbred(o), Tornet Salat(o), *Anchusa ochroleuca*(o) og *Amsinckia intermedia*(o) (rubladfamilien), *Sideritis montana*(o) (læbeblomstfamilien) og *Lythrum junceum*(o) (kattehalefamilien). I Torup Dal forekommer den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at Gudenåparken bevares. Det er derfor ønskeligt, at området ikke afvandes og udstykkes, eller tilføres spillevand eller gødning.

Lokalitetskode, 1. Gudenåparken: ++ V-Sv-E I r-s (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks, og I-biotop: Ekstremrigkær)
, 2. Randers By: + B III 0

Kilder: 54, 120, 140, 142, 147, 150, 151, 152, 156, 218, 226, 227, 239, 256, 267, 268, 299, 312, 319, 340, 341, 342, 343, 346, 347, 351, 355, 357, 396, 401, 424, 436, 493, 710, 849, 864, 895, 937, 962, 973, 984.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 14.

Hovedparten af TBU distrikt 14 ligger i Viborg amt og vil blive beskrevet i bind 8. Den østligste og sydligste del ligger i Århus amt og er behandlet her.

14/1 Nørbæk - Sønderbæk

1. Rejstrup Plantage. Den 69 ha. store Rejstrup Plantage består af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Den østlige del af Hvidding Krat ligger i Århus amt. Af praktiske årsager vil lokaliteten blive beskrevet i bind 8: Viborg amt.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Rejstrup Plantage: 0-+ S IV 0

Kilde: 128.

14/2 Læsten Bakker

1. Læsten Bakker ligger på Vejlebækdalens nordside. Her er ca. 70 ha. sammen med en del af Fussingø Gods (omr. 14/6) fredet 1953. Fredningen rummer ikke gode muligheder for pleje. Dette er påkrævet, da lyngbakkerne ellers vil gro til med træer og buske. Vegetationen domineres af lichénhede, græshede og dværgbuskhede. I hvert fald dele af Læsten Bakker græsses på trods af, at kendelsens ordlyd forbyder græsning.

Her forekommer en lyskrævende, artsrig hede- og overdrevsvegetation bestående af Alm. Gyldenris, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Klokkelyng, Katteskæg, Krybende Pil, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Pille-Star, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Smuk Perikon, Tormentil, Tyttebær, Liden Klokke, Hvid Anemone, Knoldet Mjødurt, Kamgræs, Forskelligfarvet Forglemmigej, Alm. Mælkeurt, Kornet Stenbræk, Eng-Havre, Hunde-Viol, Krat-Fladbælg, Alm. Kongepen, Fåre-Svingel, Knold-Ranunkel og Alm. Pimpinelle.

2. Mosebro. Her ligger et 16 ha. stort, fredet (1969) område bestående af lyngbakker med Alm. Ene og væld. Store dele af vældet ligger på sydvendt hæld og rummer veludviklet ekstremrigkær. Dette område er hegned og græsses intensivt af kreaturer.

Vegetationen i vældet består dels af lavtvoksende urter dels af tætsluttet krat af buske af forskellige arter af Pil iblandet Birk og Alm. Ene, især i sidedalens indre dele. I vældpartierne vokser Sump-Hullæbe, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Sump-Snerre, Vild Hør, Lancetbladet Høgeurt, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Sump-Kællingetand, Eng-Kabbeleje, Seline, Bredbladet Kæruld, Smalbladet Kæruld, Hjertegræs, Leverurt, Spyd-Pil, Knoldet Mjødurt, Vinget Perikon, Tandet Sødgræs, Tandbælg, Kær-Tidsel, Tormentil og Trævlekrone.

Endvidere kendes Lav Skorsoner, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vedbend-Vandranunkel, Skede-Star, Krognæb-Star, Engblomme, Blågrå Siv, Knudearve, Børste-Kogleaks, Lav Tidsel, Dunet Havre, Stivhåret Borst, Baltisk Ensian(o), Fruebær, den rødlistede Gul Stenbræk og bladmosset Tomenthypnum nitens.

3. Enge omkring Vejle Bæk og Skals Å. Engene er afvandede, opdyrkede eller græssede. Fra enge(o) mellem Læsten og Fussingø (= Tuemose?) har den rødlistede Gul Stenbræk(o) optrådt talrigt, mens der fra Fussing Kær (placering usikker) har været kendt Sump-Hullæbe(o) og den rødlistede Rust-Skæne(o) samt fra slutningen af forrige århundrede den rødlistede Langakset Trådspore(o).

Gul Stenbræk kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år i øvrigt kun Kjellerup Mose

(omr. 13b/16).

Lokalitetskode, 1. Læsten Bakker: ++ H-E II s

, 2. Mosebros: ++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og rødlistearten Gul Stenbræk)

, 3. enge omkring Vejle Bæk og Skals Å: + V-E III r-s

4. Læsten By. Her er fundet svampen *Ciboria sydowiana*.

Kilder: 43, 84, 85, 108, 121, 150, 188, 236, 280, 284, 296, 316, 363b, 467, 468, 469, 476, 479, 650, 785, 803, 915, 951, 956, 963, 973, 989, 991, 995.

Fig 21: Græsset ekstremrigkær. Læsten Bakker. Peter Wind fot. 1987.

14/3 Øster Bjerregrav

1. Bjerregrav Mose, der er Århus amts største sammenhængende vådområde, ligger, hvor Kousted Å munder ud i Skals Å. De dele af mosen, der ligger nord for Kousted Å, hører til TBU distrikt 13b, men er af praktiske årsager medtaget her.

Mosen er meget komplekst opbygget med mosaik af dyrkede arealer, græsnings- eller høslætunge, krat og tørvegrave, af hvilke flere er meget omfangsrige og vandfyldte tillige med egentlige kær spændende fra fattigkær til ekstremrigkær. Især i mosens vestlige og nordlige dele findes botanisk interessante områder.

I mosens rigkærspartier vokser Butblomstret Siv, Blåtop, Djævelsbid, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Sump-Kællingetand, Kær-Padderok, Krybende Pil, Næb-Star, Alm. Syre, Kær-Tidsel, Tormentil, Trævlekrone, Vandnavle, Eng-Viol, Sump-Snerre, Tråd-Star, Frøbid, Gifttyde, Tue-Star, Langakset Star, Dværg-Star, Langbladet Ranunkel, mens der i en tørvemosfyldt tørvegrav tillige forekommer Liden Siv, Rundbladet Soldug, Grå Star og Øret Pil. Fra mosen som helhed kendes desuden Stivtoppet Rørhvene, Knippe-Star, Blære-Star, Kors-Andemad, Kødfarvet Gøgeurt, Spyd-Pil, Pors, Engblomme, Kornet Stenbræk, Leverurt, Seline, Vandrøllike, Bukkeblad, Kær-Galtetand, Fliget Brøndsel og Nikkende Brøndsel. Fra mosen angives tillige den rødlistede Tørve(?)-Viol(ox).

Fra Bjerregrav Kær (= Bjerregrav mose?) foreligger en angivelse fra århundredeskiftet af Hvas Avneknippe(o).

Lokalitetskode, 1. Bjerregrav Mose: ++ V-E-B I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og > 20 biotopstypiske arter)

2. Sønderbæk Enge. Herfra foreligger en angivelse af Vandrøllike(o).

3. Over Fussing Kær. Herfra kendes Vandportulak(o) og Pilledrager(o).

4. Øster Bjerregrav. Herfra er kendt *Sedum hybridum*(o) (stenurtsfamilien) og *Rubus wessbergii*, mens *Serradel* er fundet i en grusgrav.

Kilder: 38, 188, 316, 359, 363b, 467, 468, 479, 655a, 849, 909, 956, 962, 978.

Fig 22: Bjerregrav Mose. Vidtstrakte, delvist afvandede enge omkring Skalså ved Kousted. Peter Wind fot. 1987.

14/4 Tånum

1. Fladbro Skov. Den 45 ha. store Fladbro Skov (Randers kommune) er overvejende løvskov bestående af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Fra skoven foreligger et fund (1945) af Enblomstret Vintergrøn(o). Om skovbundens urtevegetation foreligger i øvrigt ingen oplysninger. Af svampe kendes Vellugtende Læderpigsvamp, Sistotrema confluens, Podostroma sp., Cystolepiota echinacea, Rødbrun Slimslør, Duftende Rødblåd, Sveden Skørhat, Hekserings-Hjælmmorkel, Violetbrune Duftpigsvamp, Fjerkølle, Ciboria alni, Gran-Tjæreporesvamp, Kæmpe-Stenmorkel og den meget sjældne Discina ancilis.

2. Halekær. Mosen er under kraftig tilgroning med buske af Birk og Pil samt af højt voksende urter med dominans af Tagrør og Alm. Mjødurt. De omgivende græsklædte arealer er udlagt til golfbaner. Fra århundredets begyndelse er angivet ekstremrigkærplanten Butblomstret Siv(o), der næppe forekommer her længere. Endvidere er angivet knoldbægersvampen Myriosclerotina curreyana.

Lokalitetskode, 1. Fladbro Skov: + S III r
, 2. Halekær: + V-E III r

3. Nørreåen ved Fladbro. Herfra kendes Langbladet Vandaks, Spinkel Vandaks og Smalbladet Vandstjerne. På bakker ved kroen er fundet Blodstillende Bibernelle(o) og Ensidig Vintergrøn(o). På marker ved Fladbro forekommer mange almindelige en- og flerårige pioner- og ruderatplanter. Fra en gammel jernbanedæmning er fundet Langklaset Vikke. Fra Fladbro kendes i øvrigt svampene Ciboria amentacea, Ciboria betulae og Kogleskive.

4. Klørup. Herfra er kendt svampen Pilfinger.

Kilder: 54, 128, 163, 225, 232, 233, 236, 242, 243, 296, 309, 330, 334, 363b, 457, 661, 845, 926, 956, 962.

14/5 Gudenå Dal, vestsiden fra Langå til Randers

1. Gudenåen mellem Randers og Langå. Engene nord for Gudenåen ved Neder Hornbæk anvendes til opdyrkning, græsning eller er udlagt til rekreative formål. Fra engene foreligger ældre oplysninger om fund af Butblomstret Siv(o), Festgræs(o), Langbladet Ranunkel(o), Gifttyde(o), Bukkeblad(o), Eng-Troldurt(o), Kær-Fladbælg(o), Vand-Brunrod(o) og Gul Abeblomst(o). I Gudenåen er på denne strækning kendt Pilblad (1974), Tæt Vandaks(o) (1937) og Kortskaftet Skeblad(o) (1937).

På strækningen som helhed mellem Langå (omr. 14/9) og Randers (omr. 13b/34) kendes tillige i følge ældre oplysninger Langbladet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Liden/Spinkel Vandaks(o), Smalbladet Vandstjerne(o), Høst-Vandstjerne(o), Vandpest(o), Tornløs Hornblad(o), Kребseklo(o), Kors-Andemad(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Aks-Tusindblad(o), Vejbred-Skeblad(o), Hvid Åkande(o) og Gul Åkande(o). Nyere oplysninger er ønskelige.

2. Langå Skov er fortrinsvis Egeskov af Alm. Eg som dominerende skovtræ. I skovbundsvegetationen indgår Alm. Guldstjerne, Bølget Bunke, Alm. Ene, Hvid Anemone, Hylster-Guldstjerne, Krybende Læbeløs, Liden Lærkespore, Løgekarse, Skovarve, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Stor Fladstjerne, Hulrodet Lærkespore (forvildet) og på fugtig bund Vandkarse og Liden Vandarve. Fra Skovlyst er angivet Skov-Kohvede(o).

Lokalitetskode, 2. Langgå Skov: + S III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Gudenåen: + V-E III ?

3. Hornbæk. I byen optræder langs veje Døvnælde, Fingerbøl, Pindsvine-Kartebolle, Mørk Kongelys, Bidende Stenurt, Marts-Viol og Æselfoder.

Kilder: 172, 288, 330, 334, 363b, 457, 460, 573, 849, 927, 956, 962.

14/6 Fusingø

Godset Fusingø med tilhørende jorde blev overtaget af staten i 1945.

1. Fusingø Skov

Fusingø Skov (Fusingø statsskovdistrikt) omfatter flere, mindre skovparter.

1. Fusing Sønderskov (inkl. Gammelhave) er bakket, kilderig, frodig muldbundsskov. De højere liggende dele af skoven er i botanisk henseende botanisk mindre interessante, mens de nordvendte skrånende partier mod søen rummer en forholdsvis artsrig vegetation.

I skoven vides at indgå megen løvskov af især Bøg tillige med Ahorn, Alm. Eg, Rød-El, Grå-El, Spids-Løn, Skov-Elm, Ask, Vorte-Birk, Alm. Røn, Småbladet Lind(o), Park-Lind samt nogen nåleskov af Douglasgran, Ædelcypres, Rød-Gran, Kæmpegran, Alm. Ædelgran og med Hassel, Benved, Alm. Hæg, Slåen, Korsved, Kvalkved(o), Stikkelsbær(o), Solbær(o), Korbær(o), Engriflet Hvidtjørn, Drue-Hyld, Selje-Pil, Grå-Pil, Vild Ribs i busklagene.

Skovbundsvegetationen er meget artsrig og her forekommer Hvid Anemone, Skov-Angelik, Spring-Balsamin, Alm. Bingelurt, Knoldet Brunrod, Skov-Burre, Mose-Bunke, Druemunke(o), Glat Dueurt, Fjerbregne, Knold-Fladbælg(o), Stor Fladstjerne, Firblad, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks(o), Skov-Forglemmigej, Fruebær(o), Håret Frytle, Skov-Galtetand, Tyndakset Gøgeurt(o), Haremad, Sildig Skov-Hejre(o), Krybende Hestegræs, Hindbær, Hulsvøb, Skov-Hundegræs(o), Alm. Høgeurt, Kær-Høgeskæg, Opret Hønsetarm(o), Gul Iris, Skov-Jordbær, Skov-Springklap, Nælde-Klokke, Skov-Kogleaks, Krans-Konval, Stor Konval, Korsknep, Hunde-Kvik(o), Vild Kørvel, Alm. Lungeurt, Løgkarse, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Alm. Milturt, Miliegræs, Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Skov-Padderok, Smuk Perikum(o), Hvas Randfrø, Lund-Rapgræs, Aks-Rapunsel, Nyrebladet Ranunkel, Lav Ranunkel, Rederod(o), Rødknæ, Sanikel(o), Skov-Rørhvene, Skovarve, Skov-Salat, Skovmærke, Skovsyre, Nøgle-Skræppe, Skov-Skræppe, Akselblomstret Star, Bakke-Star(o), Pille-Star, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Skov-Storkenæb(o), Stinkende Storkenæb, Kæmpe-Svingel, Tandrod, Krat-Viol, Skov-Viol, Vorterod og Bjerg-Ærenpris.

På en eng(o) i skovens nordlige bryn er i hvert fald tidligere fundet Engblomme(o), Skov-Gøgelilje(o), Festgræs(o), Sump-Kællingetand(o), Sump-Fladstjerne(o), Kær-Høgeskæg(o), Tue-Star(o) og Stivtoppet Rørhvene(o). I Gammelhave langs veje og omkring borgruinen optræder en række trivialarter. I grøfter har i hvert fald tidligere vokset Kær-Mysse(o), Vandrøllike(o), Vejbred-Skeblad(o), Frøbid(o), Bukkeblad(o) og Kattehale(o).

2. Snedkerskov. I skoven forekommer en bevoksning af ca. 165-årig Bøg med tæt bundvegetation af Bølget Bunke og opvækst af Bøg. Her er kendt svampen *Ciboria rufo-fusca*.

3. Espelund. Her indgår en bevoksning af ca. 170-årig Bøg.

4. Hesselbjerg. I skoven indgår partier med blandskov af 130-215-årige træer af Bøg og Alm./Vinter-Eg, en ren bevoksning af 185-årige træer af Bøg og 150-260-årige træer af Bøg. I skoven indgår tillige Rød-Gran, Kæmpegran, Birk, Lærk, Rød-Eg, Skov-Elm, Rød-El, Ahorn og Ask samt spredt opvækst af Bævreasp og Hassel. I skovbunden forekommer Skovsyre, Skovstjerne, Majblomst, Skovmærke og Enblomstret Flitteraks.

5. Nedenskov. Her ligger den såkaldte "Troldekov", der består af en ca. 240-årig stødskudsskov. Skoven er hovedsageligt sluttet med lave, stærkt bugtede-krogede træer af Bøg. Kronerne er lavt satte med ofte ensidigt nordvendte grene. Her indgår tillige en del Alm./Vinter-Eg. I skovbunden forekommer en sparsom muldbundsvegetation med Skovmærke, Miliegræs, Tredelt Egebregne, Alm. Mangeløv og Skov-Rørhvene, mens bladmosset *Neckera complanata* optræder som epifyt.

Fra skovene og deres omgivelser som helhed er tillige kendt Lund-Fredløs(o), Kantet Konval(o), Vinter-Eg(o), Druemunke(o), Blå Anemone(o), Hulrodet Lærkespore(o), Spidsbladet Steffensurt(o), Fladkravet Kodriver(o), Femradet Ulvefod(o), Sump-Hullæbe(o), Rederod(o), Ægbladet Fliglæbe(o), Mesterrod(o), Storblomstret Kodriver(o), Ru Bittermælk(o), Skov-Kohvede(o), Skælrod(o), Pors(o) (i Birkemose), Hvid Næbfrø(o) (i hedemose), Gemserod(o) (i Gammelhave) samt svampene *Ciboria rufo-fusca*(o), Koral-Pigsvamp(o), *Sclerotinia ficariae*(o), den sjældne Bæltekugle, Okkergul Grynhat(o), *Pluteus hispidulus*(o), og Purpursporet Rørhat(o).

Lokalitetskode, 1. Fusing Sø og Møllebækken: ++ S-Sv-B I r (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

, 2. Snedkerskov: + S III r

, 3. Espelund: + S III r

, 4. Hesselbjerg: + S-Sv III r

, 5. Nedenskov: + S I r-s

(kategori I på grund af I-biotop: Gammel naturskov)

6. Humlegården. Herfra kendes svampen *Ciboria rufo-fusca*.

Kilder: 18, 43, 46, 54, 56, 84, 188, 236, 268, 309, 317, 357, 363b, 413, 417, 661, 677, 849, 733a, 851, 962.

2. Fusing Sø og Møllebækken

7. Fusing Sø. Vandspejlet på den ca. 212 ha. store sø befinder sig godt 16 m. o. h. Vandet forlader søen gennem Møllebækken mod nordvest til Skals Ådalen, hvor Skals Å står i forbindelse med Limfjorden. Søen er med sine nærmeste omgivelser og engene omkring Møllebækken godt 100 ha. fredet 1953. Søen omgives i øst og nord af høje, opdyrkede bakker, mens bredderne mod syd og vest er skovklædte.

Søen er ren og kun svagt eutrofieret. I slutningen af 1920'erne er vandet i søen målt svagt alkalisk med en surhedsgrad på omkring pH = 8. Om nutidige forhold i søen foreligger ingen oplysninger.

Rørskoven på beskyttede steder er omfangsrig og består af Tagrør, Sø-Kogleaks, Bredbladet Dunhammer og Dynd-Padderok iblandet Næb-Star, Gifttyde, Gul Iris, Bukkeblad, Vand-Skræppe, Brudelys, Alm. Sumpstrå, Grenet Pindsvineknop og Bittersød Natskygge. I søen optræder Vand-Pileurt. Fra rørskoven er tillige kendt Eng-Rørhvene(o), Stivtoppet Rørhvene(o), Nikkende Star(o), Rørgræs(o), Høj Sødgræs(o), Manna-Sødgræs(o), Langbladet

Ranunkel(o), Kær-Fladstjerne(o), Kær-Mysse(o) samt et fund (1947) af den meget sjældne Kortskaftet Skeblad(ox). Planten kendes i Århus amt ellers kun fra ældre fund i Grund Fjord (omr. 13a/15), i Randers Fjord (omr. 13a/2) og i Gudenåen (omr. 14/5).

Søen har i hvert fald tidligere været meget klarvandet, idet rankegrøde har kunnet fiskes i 8-10 m's dybde. Af denne er kendt Vandpest(o), Hjertebladet Vandaks(o), Tråd-Vandaks(o), Langbladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o) og Aks-Tusindblad(o). Fra søen er tillige kendt svampen Kogleaks-Knoldbæger. Nyere oplysninger om søens vegetationsforhold er ønskelige.

8. Kær ved Fussing Sø. Omkring søen forekommer artsrige overgangsrigkær og overdrev. Her forekommer Alm. Kamgræs, Alm. Mjødurt, Alm. Syre, Alm. Star, Blågrøn Star, Blågrå Siv, Bukkeblad, Djævelsbid, Dusk-Fredløs, Dynd-Padderok, Engblomme, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Troldurt, Eng-Viol, Fladtrykt Kogleaks, Glanskapslet Siv, Hirse-Star, Hjertegræs, Knæbøjet Rævehale, Kragefod, Krognæb-Star, Kær-Dueurt, Kær-Padderok, Kær-Høgeskæg, Kær-Ranunkel, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Kål-Tidsel, Langakset Star, Leverurt, Maj-Gøgeurt, Mose-Troldurt, Næb-Star, Nyse-Røllike, Skov-Angelik, Smalbladet Kæruld, Smalbladet Mærke, Stjerne-Star, Sump-Kællingetand, Sværtevæld, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs, Top-Star, Toradet Star, Tormentil, Trindstænglet Star, Trævlekrone, Tykbladet Fladstjerne, Vellugtende Gulaks, Vibefedt, Vinget Perikon, Børste-Siv, Hare-Star, Hedelyng, Krybende Pil, Lancetbladet Høgeurt, Plettet Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Tandbælg, Lav Tidsel og Alm. Mælkeurt

9. Mølledammen er en opstemning af Møllebækken. I dammen vokser Hvid Åkande, Gul Åkande og langs bredderne Tagrør. Endvidere er her i begyndelsen af dette århundrede kendt Brudelys(o), Aks-Tusindblad(o), Kredsladet Vandranunkel(o), Svømmende Vandaks(o), Vand-Pileurt(o), Sø-Kogleaks(o), Grenet Pindsvineknop(o), Bredbladet Dunhammer(o), Knippe-Star(o), Næb-Star(o), Vejbred-Skeblad(o), Gifttyde(o), Gul Iris(o), Frøbid(o), Dusk-Fredløs(o), Alm. Fredløs(o), Langbladet Ranunkel(o), Vand-Skræppe(o) og Bittersød Natskygge(o).

Områderne mellem Mølledammen og Fussingø Gods langs Møllebækken er gødede og afgræsses.

10. Lillesø. Søen ligger sydøst for Fussing Sø i en mindre sækning. Sammensætningen af vegetationen i søen kendes ikke. Ved søen forekommer væld med Alm. Mjødurt, Bittersød Natskygge, Bredbladet Dunhammer, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Gul Iris, Hjortetrøst, Kær/Tykakset Star, Kær-Tidsel, Røgræs, Skov-Angelik og Kær-Galtetand.

Lokalitetskode, 7. Fussing Sø: + V III r-s

, 8. rigkær ved Fussing Sø: + V-E I r-s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

, 10. Lillesø: + V III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 9. Mølledammen : + V III 0

11. Fussing Vasehus. Her er fra et forlængst afvandet kær(o) kendt (1937) Liden Kæruld(o), Hjertelæbe(o) og Mose-Vintergrøn(o).

Kilder: 43, 54, 85, 188, 284, 296, 357, 363b, 429, 711, 795, 956, 962, 973, 989, 995.

Fig 23: Maj-Gøgeurt overvåges ved Fussing Sø. Sall Skov. Peter Wind fot. 1987.

1. Vesterskov (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af Nørreå Dal. I skoven indgår en del løvskov af Bøg og Alm. Eg. På sydskråningen mod Nørreå Dal forekommer en bevoksning med 150-200-årige stødskudsprægede træer af Bøg og Alm. Eg med underskov af Bøg og pletvis opvækst af Bøg og Gran. Især i skovens nordlige del forekommer en del nåleskov af Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Kæmpegran, Lærk, Nordmannsgran, Sitka-Gran og Douglasgran.

2. Brun Skov (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af Nørreå Dal. I skoven indgår en del løvskov af Bøg, Rød-Eg og Alm. Eg samt et par bevoksninger med 150-180-årige træer af Bøg. Her forekommer tillige en del nåleskov af Rød-Gran, Skov-Fyr, Alm. Ædelgran, Lærk og Douglasgran.

Skovbundsvegetationen er temmelig artsrig og her indgår Hvid Anemone, Blåbær, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Løgekarse, Skovstjerne, Gærde-Vikke, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkeæb, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Liljekonval, Alm. Kohvede, Hedelyng, Lyng-Snerre, Miliegræs, Enblomstret Flitteraks, Desmerurt og Kantet Konval.

3. Klosterskov (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af Nørreå Dal. I skoven indgår meget løvskov domineret af Bøg tillige med noget Alm. Eg. I skovens sydlige del ligger en bevoksning med 150-200-årige stødskudsprægede træer af Bøg. Især i skovens nordlige del forekommer nåleskov af Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Kæmpegran og Lærk.

I skovbundsvegetationen indgår Skovmærke, Skovsyre, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Stor Fladstjerne og Blåbær.

4. Rar Skov (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på småkuperet terræn på nordsiden af Vejlebæk Dal. Skoven er overvejende løvskov domineret af Bøg tillige med noget Alm. Eg og Ask. Især i skovens sydlige del indgår nåleskov bestående af Rød-Gran, Sitka-Gran, Nordmannsgran og Alm. Ædelgran.

I skovbundsvegetationen indgår Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Vedbend, Alm. Gedeblad, Skov-Jordbær, Lund-Fladstjerne, Skovsyre, Stinkende Storkeæb, Sanikel, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Majblomst, Stor Konval, Alm. Guldstjerne og Hylster-Guldstjerne. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

5. Sanddal. Nord for Ålum lå omkring århundredets begyndelse skovløse bakker omkring Sanddal (= Ålum Lyngbakker) i Nørreskov med en storslået udsigt over Nørreå Dalen. Disse bakker er siden blevet tilplantet med skov med dominans af nåleskov. Her er Rød-Gran dominerende. Tillige indgår Sitka-Gran, Douglasgran og Alm. Ædelgran. Af løvskov optræder bevoksninger med Bøg, Alm. Eg og Rød-Eg. I skoven forekommer en bevoksning af 170-190-årige træer af Alm. Eg sammen med træer af Bøg af uens alder. I Peder Klausens Krat står i vestbrynet en bevoksning af 150-160-årige træer af Alm. Eg iblandet lidt Bøg på svagt vesthælde. Denne bevoksning er muligvis en sidste rest af Egekrat. I skovbundsvegetationen indgår Hassel, Blåbær, Liljekonval, Vedbend, Skovmærke, Sanikel, Skov-Jordbær og Aks-Rapunsel. Fra Peder Klausens Krat er tillige kendt svampen *Ciboria rufo-fusca*.

Tidligere forekom her en artsrig overdrevsvegetation med Alm. Ene(o), Farve-Visse(o), Engelsk Visse(o), Sand-Star(o), Vellugtende Gulaks(o), Bølget Bunke(o), Håret Høgeurt(o), Smalbladet Høgeurt(o), Tidlig Dværgebunke(o), Fåre-Svingel(o), Alm. Pimpinelle(o),

Krybende Pil(o), Tormentil(o), Djævelsbid(o), Smalbladet Timian(o), Blåbær(o), Rundbælg(o), Alm. Kongepen(o), Blåmunke(o), Alm. Krageklo(o) og Sandskæg(o). I hvilket omfang, der er rester af denne overdrevsvegetation, er uvist, da bakkerne nu er tilplantede. Nyere oplysninger er ønskelige.

6. Ålum Kær. Kæret ligger på nordsiden af Nørreådal ca. 1,5 km vest for Ålum nedenfor Brun Skov. Det er et stort ugræsset, overgangsrigkær omgivet af dyrkede marker og af græssede arealer. I dele af kærret forekommer veludviklet knoldkær med dominans af bladmosser.

Her vokser Leverurt, Hjertegræs, Sump-Kællingetand, Kær-Tidsel, Djævelsbid, Sump-Snerre, Kær-Trehage, Trævlekrone, Blågrøn Kogleaks, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Tormentil, Kryb-Hvene, Tandbælg, Smalbladet Kæruld, Vinget Perikon, Eng-Kabbeleje, Vibefedt, Blåtop, Loppe-Star, Top-Star, Dværg-Star, Krognæb-Star, Blågrøn Star, Engblomme og Rundbladet Soldug samt bladmosserne Aulacomnium palustre, Bryum pseudotriquetrum, Calliergonella cuspidata, Climacium dendroides og Plagiomnium affine.

Yderligere botaniske oplysninger om området skove og vældpartier langs Nørreådal er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Vesterskov: + S III r

, 2. Brun Skov: + S II r

, 3. Klosterskov: + S III r

, 4. Rar Skov: + S III r

, 6. Ålum Kær: + V-E II s

Foreløbig lokalitetskode, 5. Sanddal: + S-(H-E) III ?

7. Volstup. Herfra kendes knoldbægersvampen *Myriosclerotinia curreyana*.

8. Ålum By. Fra byen og dens nærmeste omegn kendes Hundetunge(o), Sæd-Dodder(o), Tatarisk Boghvede(o), Bulmeurt(o), Kornet Stenbræk(o), Liguster(o) (forvildet), Alm. Akeleje(o), Bjerg-Stenurt(o), Stolthenriks-Gåsefod(o), Døvnælde(o), Alm. Hjertespande(o), Bukketorn(o), Liden Burre(o), Alm. Katost(o), Rundbladet Katost(o), Kransburre(o), Mørk Kongelys(o), Marts-Viol(o), Bakke-Nellike(o), Ager-Museurt(o), Kugle-Museurt(o), Sølv-Potentil(o) og Stribet Kløver(o).

Kilder: 54, 56, 188, 296, 317, 363b, 413, 653, 677, 956, 959b.

Fig 24: Ålum Kær på nordsiden af Nørre Ådal. Peter Wind fot. 1987.

14/8 Grensten

1. Balling Kolle. På det sydvestvendte hæld mod Elbæk ligger midt mellem dyrkede marker et udyrket kær, der indeholder partier med knoldet ekstremrigkær. Området har tidligere været græsset, men græsningen er ophørt. Vegetationen er artsrig, og her vokser flere sjældne og halvsjældne arter. Her ses Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Bukkeblad, Dunet Havre, Djævelsbid, Engblomme, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Smalbladet Kæruld, Leverurt, Vinget Perikon, Blågrøn Star, Krognæb-Star, Langakset Star, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Tandet Sødgræs, Butblomstret Sødgræs og Trævlekrone samt bladmosserne *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Tomenthypnum nitens*.

2. Øster Velling Skov. S sammensætningen af Øster Velling Skov er dårligt kendt. I skoven vides at indgå meget løvskov af gammel Bøg, mens der langs Velling Bæk forekommer Askeskov samt noget nåleskov, der anvendes til pyntegrønt.

Skovbundsvegetationen er artsrig, Her indgår Vedbend, Hvid Anemone, Vorterod, Druemunke, Liden Lærkespore, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Feber-Nellikerod, Skov-Jordbær, Fruebær, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Skov-/Krat-Viol, Sanikel, Alm. Bjørneklo, Skov-Angelik, Alm. Lungeurt, Skov-Forglemmigej, Korsknapp, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Bjerg-Ærenpris, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Krans-Konval, Firblad, Lund-Fladstjerne, Nyrebladet Ranunkel, Engblomme, Enblomstret Flitteraks og Miliegræs samt en usikker angivelse af Tyndakset Gøgeurt. Fra skoven foreligger tillige angivelser af Skov-Svingel(o), Liden Steffensurt(o), Tårnurt(o), Skov-Kohvede(o), Forskelligbladet Tidsel(o), Rederod(o), Tue-Star(o), og Bredbladet Høgeurt(o). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. Vorre Jensens Skov. I skoven, der ligger øst for Helstrup Østergård, indgår Gederams, Rødknæ, Kragefod, Tormentil, Engelsk Visse, Lyng-Snerre, Engkarse, Hvid Snerre og Prikbladet Perikon.

Bevaring: Det er af stor betydning, at ekstremrigkæret ved Balling Kolle bevares, da det fungerer som vigtig småbiotop for flere sjældne arter.

Lokalitetskode, 1. Balling Kolle: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)
, 2. Øster Velling Skov: + S-Sv II r-s
, 3. Vorre Jensens Skov: + S III r

4. Stevnstrup. I vældmose ved landsbyen er fundet knoldbægersvampen *Myriosclerotinia curreyana*.

Kilder: 54, 296, 363b, 467, 468, 677, 679, 694, 906, 956, 959b, 962, 995.

14/9 Gl. Langå - Torup området

1. Johannesberg Skov. Den 39 ha. store, privatejede Johannesberg Skov vides at bestå af både løv- og nåleskov med Bøg som dominerende løvtræ. S sammensætningen af skovbundsfloret kendes ikke.

2. Kildedals Bakker. De skovklædte bakker på nordsiden af Gudenå Dalen er tidligere græsset Egekrat med ret store træer og en karakteristisk vegetation. Af skovbundsvegetationen kendes Hvid Anemone, Liljekonval og Stor Fladstjerne. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Rådal Plantage. Om den 21 ha. store, privatejede plantage foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Johannesberg Skov:

+ S IV 0

, 2. Kildedals Bakker:

+ S-E III 0

, 3. Rådal Plantage: 0 S IV 0

4. Langå By. Fra byen og det omgivende terræn foreligger oplysninger om fund af Bjerg-Perikum(o), Blodstillende Bibernelle, Alm. Lungeurt(o), Hulrodet Lærkespore (forvildet ved have) og trafikplanten Skorem(o), samt svampen Radulum quercinum.

Kilder: 74, 128, 268, 342, 363b, 573, 973, 989.

14/10 Houlbjerg

1. Houlbjerg Skov (Frijsenborg skovbrug) består overvejende af nåleskov. Her indgår tillige yngre (ca. 50 år) kulturskov af Bøg og Alm. Eg. Skoven ligger dels oven for og dels på den stærkt kløftede vestside af Lilleå.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Alm. Milturt, Skov-Jordbær, Skov-Springklap, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Skov-Angelik, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad og Majblomst samt svampene Arcyria ferruginea og Ciboria rufo-fusca. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Toholt Skov (Frijsenborg skovbrug) ligger på kuperet terræn på østsiden af Tjærbæk, der danner grænsen til Viborg amt. Tjærbæk med omgivende enge bliver af praktiske årsager beskrevet i bindet om Viborg amt. I Toholt Skov vides at indgå Elleskov i de fugtigere dele mod Tjærbæk tillige med blandingsskov samt en del Bøg, Ask og nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår Blåbær, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Hunde(?)-Viol, den i Jylland meget sjældne Kronløs Karse(x), Skovstjerne, Feber-Nellikerod, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Skovmærke, Haremad og Majblomst samt svampene Ciboria rufo-fusca og Kæmpe-Stenmorkel.

Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Kronløs Karse kendes i Århus amt kun fra to lokaliteter. Inden for de seneste 30 år er planten tillige fundet i Hestehaven (omr. 22a/8).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at den interessante, artsrige vegetation i Toholt Skov bevares, idet skoven er et godt eksempel på et plantegeografisk overgangsområde med adskillige for dette område sjældne arter. Det er derfor ønskeligt, at den hidtidige driftsform bibeholdes, og at der ved renafdrift fortsat indplantes løvtræer.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Houlbjerg Skov: + S III r

, 2. Toholt Skov: + S-Sv II r

3. Moser ved Gudenåen. Fra moser(o) langs åen på strækningen mellem Langå og Ulstrup kendes Hvas Avneknippe(o), mens den i Jylland meget sjældne Trefliget Ærenpris(x) er fundet syd for Åbro.

Kilder: 46, 56, 128, 142, 191, 233, 363b, 433, 657, 677, 973, 989.

14/11 Granslev

1. Hagsholm Skov. Om sammensætningen af Hagsholm Skov (Frijsenborg skovbrug)

foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes Bidende Pileurt.

2., 3. + 4. Knudstrup Krat, Søndervoer og Østervoer. Om sammensætningen af Knudstrup Krat, Søndervoer og Østervoer (Bidstrup skovbrug) foreligger oplysninger ikke. Fra de tre skove kendes Krans-Konval.

Yderligere oplysninger er ønskelige.

5. Bøstrup Mølledam. I mølledammen forekommer Smalbladet Vandstjerne, Roset-Vandstjerne, Liden Andemad, Spinkel Vandaks og Liden Vandaks.

6., 7., 8., 9., 10., 11., & 12. Bidstrup Skovene. Om følgende skove og udyrkede arealer, der alle tilhører Bidstrup skovbrug, foreligger botaniske oplysninger ikke: Almind, Birkebakkerne, Borsbjerg, Hestehave, Rosenlund, Sønderlund og Teglshule.

Fra Bidstrup skovene som helhed kendes Blå Anemone(o) og slimsvampen *Arcyria ferruginea*, mens der fra Granslev skovene kendes Alm. Lungeurt(o).

Lokalitetskode, 5. Bøstrup Mølledam: + V III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hagsholm Skov: 0-+ S IV 0

, 2. Knudstrup Krat:

0-+ S III 0

, 3. Søndervoer: 0-+ S III 0

, 4. Østervoer: 0-+ S IV 0

, 6. Almind: + S IV 0

, 7. Birkebakkeren: + S IV 0

, 8. Borsbjerg: + S IV 0

, 9. Hestehave: + S IV 0

, 10. Rosenlund: + S IV 0

, 11. Sønderlund: + S IV 0

, 12: Teglshule: + S IV 0

13. Voer Mølle. Herfra er kendt (1937) Femradet Ulvefod(o).

14. Bøstrup. Ved landsbyen ligger en græsset dal med væld, rester af løvskov og en afvandet sø. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

15. Vrangstrup. Ved landsbyen forekommer fast græsgang på overdrev med gamle Ege. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 46, 128, 363b, 489, 849, 962, 973, 974a.

14/12 Granslev Ådal

1. Granslev Å snor sig fra sit udspring ved Hammel Skov (omr. 21/29) gennem den snævre Granslev Ådal med skovklædte sider til sit udløb i Lilleå syd for Laurbjerg (omr. 13a/33). Fra åen kendes Vandpest og Kruset Vandaks, mens bredderne beklædes af Rød-El. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Granslev Å: + V III s

Kilder: 231, 973.

Fig 25: Møllebæk Ådal ved Hammel. Peter Wind fot. 1988.

14/13 Sall

Grænsen mellem TBU distrikt 14 og 21 løber gennem Møllebæk Ådal. Nedenfor er engene nord for åen beskrevet, mens engene syd for åen beskrives under omr. 21/27.

1. Sall Skov. Sammensætningen af skræntskoven Sall Skov (Frijsenborg skovbrug) på nordsiden af Møllebæk Ådal kendes kun delvis. I den nordvestlige ende indgår beplantninger med ung Bøg, Rød-Gran, Nordmannsgran, Kæmpegran og Ahorn. På fugtigere bund mod ådalen optræder blandskov med Rød-El eller blandet løv- og nåleskov. Af vedplanter forekommer i øvrigt Ask, Alm. Eg, Rød-Eg, Hassel, Grå-Pil, Selje-Pil, Øret Pil, Solbær, Korsved, Alm. Hyld, Drue-Hyld og Alm. Røn. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skov-Angelik, Småblomstret Balsamin, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Skov(?) -Burre, Fjerbregne, Stor Fladstjerne, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Alm. Gyldenris, Haremad, Hulsøv, den sjældne men lokalt hyppige Krans-Konval, Vild Kørvel, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Miliegræs, Småbladet Milturt, Skov-Padderok, Dag-Pragstjerne, Rødknæ, Skovstjerne, Skovsyre, Skov-Skræppe, Stinkende Storkenæb og Krat-Viol.

2. Møllebæk Ådal. Øst for Søbygård Sø (omr. 21/26) ligger i Møllebæk Ådal et homogent Starkær, der stedvis har et træ- og busklag domineret af Rød-El, Pil og Birk. Mod nordøst i ådalen ses mere åbne områder. De vestligste har været græsset, mens de østligste fortsat græsses. De enkelte parceller afgrænses af rette grøfter, der forløber vinkelret på Møllebækken.

Pletvis optræder steder med mere varieret og artsrig vegetation. Et enkelt sted på meget fugtig bund mellem Startuerne vokser den meget sjældne, rødlistede Tørve-Viol(x), der først er fundet på lokaliteten i 1987. På højere bund optræder Maj-Gøgeurt, Kær-Tidsel, Tormentil, Sump-Kællingetand, Trævlekrone, Hirse-Star, Skov-Angelik, Vellugtende Gulaks, Sump-Snerre, Langakset Star og Krybende Læbeløs. Fra området er angivet Sump-Hullæbe(o).

Tørve-Viol kendes i Århus amt desuden kun fra Værum (omr. 13a/25) og fra Kjellerup Mose (omr. 13b/16).

3. & 4. Kildedal Skov og Korrild Skov. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Sall Skov: + S-Sv II r

, 2. Møllebæk Ådal: + V-E I s (kategori I på grund af I-arten: Tørve-Viol)

Foreløbig lokalitetskode, 3. Kildedal Skov: 0 S IV 0

, 4. Korrild Skov: 0 S IV 0

5. Haurum. Herfra er kendt (1937) Vandrøllike(o).

6. Sall Hede. På vejkant vokser de forvildede Peberrod og Marts-Viol.

Kilder: 128, 363b, 933, 938, 955, 956.

Fig 26: Tørve-Viol. Møllebæk Ådal. Peter Wind fot. 1987.

14/14 Haurum Skov

1. & 2. Haurum Skov og Vrangstrup Bakker. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Haurum Skov: 0 S IV 0

, 2. Vrangstrup Bakker: 0 S IV 0

Kilde: 128.

14/15 Torup Skov

1. & 2. Torup Skov og Gejlund Bakker. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Torup Skov: 0 S IV 0

, 2. Gejlund Bakker: 0 S IV 0

Kilde: 128.

14/16 Skjød

1. Skjød. Fra et vandhul ved landsbyen er fundet den i Jylland meget sjælden Ræve-Star(x). Yderligere oplysninger om vandhullerne omkring Skjød er meget ønskelige.

2., 3. & 4. Hassager Skov og Torup Nørreskov (Bidstrup skovbrug) og Sølvsten Damme (Frijsenborg skovbrug). Om skovene foreligger botaniske oplysninger ikke.

Ræve-Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten i øvrigt kun fra Lisbjerg Skov (omr. 21/48).

Foreløbig lokalitetskode, 1. vandhuller ved Skjød: 0-+ V II s

, 2. Hassager Skov: 0 S IV 0

, 3. Sølvsten Damme: 0 S IV 0

, 4. Torup Nørreskov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 962.

14/17 Frijsendal Bakker

1. Frijsendal Bakker. Om skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Frijsendal Bakker: 0 S IV 0

Kilde: 128.

14/18 Kragelund

1. Vandsskov. Den private partsskov Vandsskov er kompleks og ligger spredt med dyrkede

parceller imellem. I skoven indgår flere bevoksninger med Egeskov, der har karakter af naturskov, samt nåleskov. Dele af skoven har været anvendt til græsning. På visse træer ses endnu spor af opstamning. En enkelt del græsses fortsat hårdt. Skoven ligger på fladt, lavereliggende terræn. Jordbunden er leret moræne, der overlejres af muld.

Busklag forekommer flere steder og skovbundsvegetationen er artsrig. Her forekommer Hassel, Bævreasp, Hindbær, Vild(?) Ribs, Ahorn, Vorte-Birk, Hvid Anemone, Majblomst og Stor Fladstjerne. Endvidere er kendt Blå Anemone(o), Engblomme(o), Firblad(o), Krans-Konval(o), Skov-Forglemmigej(o), Skov-Storkenæb(o), Stor Konval(o) og Bakke-Star(o).

2. "Stenholt Hede". Mellem Stenholt Skov (omr. 14/19), Øster Christianshøj og Malmhøj Huse ligger et ca. 82 ha. stort, sammenhængende, navnløst hedeområde, "Stenholt Hede". Vegetationen domineres af dværgbuske og lichéner. Her indgår tillige højmose med tørvegrave. Et enkelt sted graves fortsat tørv.

Vegetationen er ret artsrig med Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Katteskæg, Klokkelyng, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Liden Klokke, Tråd-Siv, Rundbladet Soldug, Kær-Mysse og Alm. Ulvefod.

Alm. Ulvefod kendes i Århus amt inden for de sidste 30 år kun fra seks lokaliteter. De fire ligger omkring Silkeborg i TBU distrikt 14 og 20, mens en ligger ved Hinnerup (omr. 21/38) og en på Anholt (TBU distrikt 12).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at løvskovspartierne i Vandsskov bevares, idet rester af den artsrige vegetation, der er blevet fundet af Gram, Jørgensen og Køie (1944) fortsat kan være tilstede. Det er derfor ønskeligt, at en let græsning opretholdes i løvskovspartierne for at give mulighed for selvforyngelse, ligesom gødskning og yderligere indplantning af nåleskov bør undgås.

Lokalitetskode, 1. Vandsskov: ++ S II r-s

, 2. "Stenholt Hede": + H-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)

Kilder: 115, 482, 511, 573, 991.

14/19 Stenholt Skov

1. Stenholt Skov. En mindre del af den 170 ha. store private, partsskov Stenholt Skov ligger i Ringkøbing amt, men skoven behandles af praktiske årsager her.

Skoven ligger på stærkt kuperet terræn, der er sandede morænebakker gennemskåret af kløfter. I skoven forekommer lavninger, hvor der foregår en dannelse af tørv. Jordbunden er i hvert fald visse steder podsoleret sand overlejret af tynde humus- og førnelag, mens der andre steder forekommer en mere mergelholdig jordbund. Skoven er fredet 1988 for at bevare områdets tilstand af Egekrat og Egeskov og for at kunne genskabe denne tilstand.

Der har formodentlig stået skov på stedet siden sidste istids afsmeltning, men skoven rummer mange spor af forskellig anvendelse. Her forekommer gravhøje, hærvejsspor, jorddæmninger og gennemskæringer fra en nedlagt mergelbane, huller efter gravning af råstoffer (mergel). Skoven har tillige været anvendt til græsning, til plukhugst og til hugning af gærdsel, bygningstømmer og brændsel. En stor del af træerne er flerstammede fra stødskud opstået ved stævning.

Skovlaget består næsten udelukkende af Vinter-Eg. Enkelte steder optræder lidt Alm. Eg, Bævreasp og Alm. Røn, mens der hist og her er indplantet Rød-Gran, Lærk, Alm. Ædelgran,

Nordmannsgran og Bøg.

Skovbunden rummer en karakteristisk, ret artsrig vegetation, der består af Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone, Krat-Fladbælg, Skovsyre, Alm. Kohvede, Alm. Mangeløv, Håret Frytle, Stor Fladstjerne, Vellugtende Gulaks, Læge-Ærenpris, Liljekonval, Majblomst, Tørst, Tormentil, Ørnebregne, Skov-Rørhvene, og den i Jylland sjældne Finger-Lærkespore(x). I lysninger optræder Håret Visse, Hedelyng, Revling, Tyttebær og Lyng-Snerre. Endvidere kendes Fjer-Knopurt(o), Gærde-Vikke(o), Hassel(o), Krybende Læbeløs(o), Djævelsbid(o), Alm. Gyldenris(o), Smalbladet Høgeurt(o), Skovmærke(o), Skovstjerne(o) og Hieracium philanthrax(o).

Skoven rummer tillige en artsrig og karakteristisk epifytisk lichénvegetation. Her dominerer Hypogymnia physodes, Evernia prunastri, Lepraria incana, Lecanora chlarotera, Parmelia sulcata, Parmelia glabratula, Pertusaria amara, Pertusaria multipuncta, Pertusaria pertusa, Phlyctis argena, de meget sjældne Lecanora pallida og Diploschistes scruposus samt Lobaria pulmonaria(x). Sidstnævnte er på grund af luftforurening og intensive dyrkningsmetoder nu meget sjælden i Danmark.

Endvidere kendes Arthonia lurida, Bacidia chlorococca, Catillaria globulosa, Catillaria micrococca, Catillaria prasina, Cladonia parasitica, Cladonia pityrea, Dimerella diluta, Graphis scripta, Lecanora expallens, Ochrolechia turneri, Ochrolechia yasudea, Ochrolechia androgyne, Opegrapha niveoatra, Opegrapha rufescens, Parmeliella triptophylla, Pertusaria coccodes, Pertusaria hemisphaerica, Pertusaria leioplaca, Protoblastenia cinnabarina, Thelotrema lepadinum, Hypogymnia tubulosa, Parmelia subaurifera, Pseudoevernia furfuracea, Cladonia coniocrea, Lecanora conizaeoides, Lecanora chlarotera, Lecidea scalaris, Lecidea symmicta, Cetraria glauca, Cetraria chlorophylla og Buellia disciformis.

2. Buchwalds Plantage. Den 122 ha. store plantage (Århus amtskommune) rummer i første række nåleskov tillige med noget Eg i form af Egekrat. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Bevaring: Det er af overordentlig stor interesse, at den enestående, gamle egeskov med sin særprægede lichénvegetation bevares. Det er ønskeligt, at den hidtidige ekstensive skovdrift bevares, at gødskning undgås, at skoven fortsat har mulighed for selvforyngelse, at opvækst af nåletræer fjernes, og at nåletræer ikke indplantes.

Lokalitetskode, 1. Stenholt Skov: +++ S-H-E I s-r (kategori I på grund af I-biotop: Egekrat/naturskov og på grund af veludviklet lichénvegetation)

2. Buchwalds Plantage: + S III r

Kilder: 4, 6, 42, 115, 128, 223, 363b, 439, 459, 483, 484, 511, 573, 729, 842, 870, 962, 973.

Fig 27: Lungelav på stammen af egetræ. Stenholt Skov. Peter Wind fot. 1974.

14/20 Funder Ådal fra Moselund til Ørnsø

1. Funder Ådal. Om den halvcirkelformede ådal, der strækker sig fra Moselund til Lysbro, foreligger kun få, ældre, men interessante oplysninger. I væld forekom i hvert fald tidligere Bredbladet Kæruld(o), Krognæb-Star(o), Tvebo Star(o), Fåblomstret Kogleaks(o), Kær-Fladstjerne(o), Dynd-Star(o) og Spinkel Øjentrøst(o). I åen er fundet Liden Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Aflangbladet Vandaks(o) og langs veje Tue-Siv(o), Børste-Kogleaks(o), Vandportulak(o), Vortet Vandarve(o), Tæppegræs(o) og Eng-Rørhvene(o). Som epifyt på træ ved et dambrug ved åen er fundet den sjældne lichén Xanthoria labulata.

I et overgangsfattigkær, hvis placering er uvis, ved Funder Å er kendt Bukkeblad(o), Kær-Dueurt(o), Kragefod(o), Sump-Kællingetand(o), Alm. Mjødurt(o), Dynd-Padderok(o), Kær-Snerre(o), Kær-Tidse(o), Alm. Star(o), Trindstænglet Star(o), Næb-Star(o), Fløjlsgræs(o) og Smalbladet Kæruld(o) samt mosserne Calliergon stramineum(o), Calliergon cordifolium(o), Plagiomnium rostratum(o), Rhytidiadelphus squarrosus(o) og Sphagnum apiculatum(o).

I en Sphagnummose(o) mellem Funder og Moselund ved banelinien er i 1920 fundet den meget sjældne Fåblomstret Star(ox).

Om de interessante og sjældne til meget sjældne planter fortsat forekommer, vides ikke. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Tollund-området. Ved Hesselhus sydvest for Tollund ligger et hede- og overdrevsparti på den sydvestvendte side af Funder Ådal. I dalene forekommer fattigkær og overgangsrigkær. Området administreres af Silkeborg kommune, der rydder en del opvækst og friholder stier. Her forekommer en artsrig vegetation med Alm. Gyldenris, Alm. Star, Benbræk, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Grå Star, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Håret Visse, Klokkelyng, Kragefod, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Pors, Plettet Kongepen, Plettet Gøgeurt, Sand-Star, Skovstjerne, Stjerne-Star, Tandbælg, Tormentil, Tue-Kæruld, Tyttebær, Rundbælg, Blåmunke, Blåhat, Rank Høgeurt, Krat-Fladbælg, Rødknæ, Krat-Viol, Alm. Engelsød, Blød Filt-Rose, Håret Blågrøn Rose, Hunde-Viol, Dynd-Padderok, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Smalbladet Mangeløv, Alm. Fredløs, Nyse-Røllike, Maj-Gøgeurt, Ris-Dueurt, Skov-Rørhvene, Kær-Høgeskæg, Kær-Padderok, Sump-Kællingetand, Kær-Trehage, Trævlekrone, Alm. Sumpstrå, Vandkarse og Eng-Forglemmigej.

Bevaring: Det er af stor interesse, at de lysåbne sider mod Funder Ådal ved Tollund med den artsrige hede- og overdrevsvegetation samt kærvegetation bevares. Det er derfor ønskeligt, at området fortsat friholdes for uønsket opvækst af vedplanter.

Lokalitetskode, 2. Tollund-området: + H-E-V II s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Funder Ådal: + V-E-B III 0

3. Skjærskovhede. Her er kendt den sjældne Cypres-Ulvefod(ox) og lichénen Cladonia suphurina.

Kilder: 4, 80, 85, 240, 357, 363b, 375, 488, 511, 538, 962.

Fig 28: Fattigkær ved Funder Å syd for Mosedal. Eiler Worsøe fot. 1978.

14/21 Hørbylunde

Det privatejede krat Hørbylunde ligger på den stejle, kløftede, østvendte side mod Kalkens Bæk og på sydsiden af Funder Ådal (omr. 14/20). Jordbunden er podsoleret, stenet og sandet moræne. I krattet indgår flere bevoksninger med Egeskov eller Egekrat, der omgives af plantet nåleskov.

Egepartierne domineres af Vinter-Eg med aldre op til 180 år. De fleste træer har enkelte, ranke eller lettere bugtede stammer. Kun på et enkelt, lysåbent parti forekommer spredte stødskudsege sammen med krat af Alm. Ene. Flere steder indgår tæt opvækst af nåltræer af især Alm. Ædelgran og Rød-Gran, eller løvtræer, Bøg, Birk og Bævreasp, indgår i bevoksningerne.

I skovbundsvegetationen indgår Alm. Bingelurt, Alm. Gedeblad, Alm. Kohvede(o), Bølget Bunke, Blåbær, Blåtop(o), Håret Frytle, Hindbær, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs,

Liljekonval(o), Majblomst(o), Mose-Bunke(o), Skovstjerne(o), Skovsyre, Stor Nælde, Stor Fladstjerne(o), Tyttebær, Vorterod, Ørnebregne(o) og bladmosset *Plagiothecium laetum*.

I krattet er foretaget registrering af danske skovlichéner, og her er kendt *Micarea peliocarpa*, *Arthonia lurida*, *Arthonia punctiformis*, *Arthonia spadicea*, *Buellia griseovirens*, *Catillaria micrococca*, *Catillaria prasina*, *Cladonia fimbriata*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia parasitica*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Cladonia subulata*, *Dimerella diluta*, *Graphis scripta*, *Haematomma ochroleucum* var. *porphyricum*, *Lecanora chlarona*, *Lecanora chlarotera*, *Lecanora expallens*, *Lecidea granulosa*, *Micarea peliocarpa*, *Ochrolechia androgyna*, *Ochrolechia yasudae*, *Opegrapha rufescens*, *Pachyphiale cornea*, *Parmelia glabratula*, *Pertusaria albescens*, *Pertusaria coccodes*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Phlyctis agelaea*, *Phlyctis argena*, *Protoblastenia cinnabarina*, *Thelotrema lepadinum*, *Catinaria pulvereana* og de meget sjældne *Lecanora pallida* og *Caloplaca herbidella*(x). Sidstnævnte lichén er i Danmark kun fundet på denne lokalitet.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at Egekrattene i Hørbylunde bevares ikke mindst på grund af lichénerne *Caloplaca herbidella*. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform af Egekrattene opretholdes, at opvækst af uønskede nåletræer fjernes, at Egepartierne gives mulighed for selvforyngelse og at gødskning af skovbunden undgås. Ved renafdrift af nåletræer er det ønskeligt, at Egetræer indplantes.

Lokalitetskode: ++ S-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Egekrat og på grund af den meget sjældne lichén: *Caloplaca herbidella*)

Kilder: 6, 81, 115, 274, 482, 573, 842, 872.

14/22 Funder

Omkring landsbyen Funder ligger to krat, der bærer navnet Funder Krat.

1. Funder Krat, nord. Det nordlige krat (Silkeborg Kommunes skove) ligger ved Funder Bakke og omfatter i alt 13 ha. Bevoksningen ligger på østvendt, skrånende terræn og stejl skrænt mod Funder Ådal. Det omgives mod ådalen af Ellesump og ellers af nåleskov, Bøgskov og lysåbne græsarealer. Jordbunden er podsoleret, grovsandet moræne.

I skovlaget indgår overvejende Alm. Eg og Vinter-Eg tillige med lidt Bøg og Alm. Røn. I bunden forekommer opvækst af selvsåede nåletræer. Krattet bærer spor af stævning, af tynding og af græsning. De enkelte træers stammer er forholdsvis rette, dog ofte med en bue på det nederste stykke, og med lavt ansatte kroner.

Skovbundsvegetationen er forholdsvis åben og her indgår Alm. Engelsød, Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene(o), Gyvel, Håret Frytle, Hedelyng, Hindbær, Hvid Anemone, Krat-Viol, Kristtorn, Majblomst, Skavgræs, Skovsyre, Tyttebær og Vedbend.

2. Funder Krat, syd. Det sydlige krat sydvest for Funder er privat partsskov. Krattet ligger på stejle, sydøstvendte skrænter og kløfter ned mod Funder Ådal. Krattet omgives af nåleskov og dyrkede marker. I krattet indgår flere partier med egekrat af ældre Alm. Eg og Vinter-Eg. En stor del af træerne viser tegn på tidligere stævning, mens den nuværende driftsform er tynding for at lade indplantede eller selvsåede nåletræer få plads.

Skovbundsvegetationen er forholdsvis varieret med stedvis dominans af Brombær, Hvid Anemone, Bølget Bunke, Hindbær og Majblomst tillige med Alm. Gedeblad, Alm. Kohvede(o), Blåbær, Alm. Ene(o), Fruebær(o), Krans-Konval(o), Liden Vintergrøn(o), Liljekonval, Skov-Rørhvene(o), Skovstjerne og Stor Frytle(o) samt en tvivlsom angivelse af

den sjældne Forskelligblomstret Viol(o). På fugtigere steder har i hvert fald tidligere forekommet Dunet Egebregne(o), Skov-Padderok(o), Lund(?) -Padderok(o), Skavgræs(o), Småbladet Milturt(o) og Vandkarse(o).

Lokalitetskode, 1. Funder Krat, nord: ++ S II s
, 2. Funder Krat, syd: ++ S-Sv II s

3. Funder. Ved landsbyen er kendt Hieracium philanthrax(o), Alm. Kohvede (var. purpureum) og svampen Ascobolus hansenii.

4. Lysbro. På enge(o) omkring Lysbro er kendt Tråd-Siv(o) og på vejkant den sjældne adventiv Jordkastanie(o).

Kilder: 128, 115, 135, 339, 363b, 379, 459, 573, 962.

14/23 Sinding

1. Sinding Vesterskov. I den ca. 35 ha. store, private partsskov indgår noget Egekrat. Hos Gram, Jørgensen og Køie (1944) beskrives skoven som: "et rent Egekrat (Quercus robur) med indplantede Holme af Rødgran og med Undervækst af Hassel. Egen var ledsaget af Populus tremula o. a. Følgearter, og enkelte Juniperus forekom."

I skovbundsvegetationen er kendt Krybende Hestegræs(o), Alm. Kohvede(o), Blåbær(o), Ørnebregne(o), Skov-Storkenæb(o), Aks-Rapunsel(o), Blå Anemone(o), Knoldet Brunrod(o), Sanikel(o), Smuk Perikum(o), Enblomstret Flitteraks(o), Bidende Ranunkel(o) og megen Bakke-Star(o). Nyere oplysninger om skoven er meget ønskelige.

2. Sinding Østerskov. Om den ca. 20 ha. store, private partsskov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Sinding Vesterskov: + S III 0
, 2. Sinding Østerskov: 0 S IV 0

Kilder: 115, 128, 573.

14/24 Alderslyst

Ved Kærsgård kendes Kløvplade(o), Voldtimian(o) og Alm. Månerude(o) og i Alderslyst er fundet den nordamerikanske adventivplante Madia sativa (kurvblomstfamilien). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 152, 379.

14/25 Serup - Lemming - Sejling området

1. Serup Skov. Den ca. 50 ha. store, private partsskov ligger på skrånende terræn på sydsiden af Mavsing Møllebæk. I skoven indgår Egekrat, Egeskov samt megen gammel Bøgeskov. I skoven indgår tillige en del nåleskov. Ud mod ådalen ses væld og fugtige partier. Jordbunden er gruset moræne stedvist iblandet ler. Især på skrænten forekommer podsolering.

Egekrattet har formodentlig tidligere været anvendt til plukhugst. Flere træer bærer præg af stævning. På skovbunden i Bøgeskov forekommer en temmelig artsfattig morbundsvegetation

og her dominerer Skov-Rørhvene og Bølget Bunke, der er tæppedannende flere steder på skrænten, sammen med Hvid Anemone, Mose-Bunke, Stor Fladstjerne, Håret Frytle, Liljekonval, Majblomst, Bredbladet Mangeløv, Skov-Salat, Skovstjerne, Skovsyre og Stinkende Storkenæb. Fra skoven som helhed kendes Aks-Rapunsel, Alm. Bingelurt(o), Alm. Engelsød, Alm. Gedeblad, Alm. Gyldenris, Alm. Kohvede, Bakke-Star, Blå Anemone, Blåbær, Enblomstret Flitteraks(o), Nikkende Flitteraks(o), Fjer-Knopurt(o), Fruebær(o), Hedelyng, Kambregne, Krans-Konval(o), Krat-Fladbælg, Krat-Viol(o), Krybende Hestegræs(o), Lund-Rapgræs, Miliegræs(o), Nikkende Flitteraks(o), Sanikel(o), Skov-Kohvede(o), Skov-Storkenæb(o), Smuk Perikum(o), Stor Konval og Vedbend. Af vedplanter kendes tillige Alm. Ene, Alm. Eg, Vinter-Eg, Alm. Røn, Hassel, Kvalkved, Skov-Elm, Spids-Løn og Tørst.

2. Vådområde mellem Serup Skov og Hinge Sø. I ådalen findes flere særdeles vandrige væld. Vældzonen, der er af varierende bredde, strækker sig langs skovbrynet hen mod de træløse bakker ved Hinge Sø. Området er overgangsrigkær med mindre pletter af overgangsfattigkær mod øst. Det domineres af kraftige tuer af Top-Star. Igennem området er gravet tre afvandingskanaler, hvoraf den vestlige og den midterste er uddybet i 1987. Vandforsyningen kommer i første række fra væld i skovbrynet og ikke som overfladisk afstrømning fra den øvrige del af vådområdet. Vandet i kanalerne er meget okkerholdigt, ligesom flere af vældene har et stort indhold af okker. Vådområdet er uden anvendelse og under tilgroning med buske af Femhannet Pil og Grå-Pil.

Vældområdet domineres foruden buske af høje urter. Her vokser Skov-Angelik, Dun-Birk, Mose-Bunke, Kær-Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Kær-Fladstjerne, Sump-Fladstjerne, Eng-Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Eng-Kabbeleje, Kattehale, Kragefod, Sump-Kællingetand, Smalbladet Kæruld, Alm. Mjødurt, Vand-Mynte, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Stor Nælde, Eng-Rørhvene, Bidende Ranunkel, Eng-Rapgræs, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Næb-Star, Tue-Star, Rød Svingel, Alm. Syre, Høj Sødgræs, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Trævlekrone, Eng-Viol, Krybende Læbeløs, Skov-Kogleaks, Vandkarse og Småbladet Milturt samt bladmosset Calliergonella cuspidata. Her kendes tillige Kær-Star, Bukkeblad, Leverurt, Kær-Trehage, Glanskapslet Siv, Kær-Padderok, Eng-Troldurt, Tormentil, Djævelsbid, Tandbælg, Vand-Skræppe, By-Skræppe og Liden Siv samt mosserne Aulacomnium palustre og Sphagnum palustre.

3. Gub Sø ligger i et markant dalstrøg. Omkring resterne af den tilgroede sø forekommer mose med i følge Worsøe (1975) uforstyrrede plantesamfund. På skrænterne forekommer rester af naturlig skov. Fra søen kendes Fin Bunke(o) og Vejbred- Vandaks. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

4. Lemming Å er et mindre vandløb med en naturlig vandplantevegetation. Fra ådalen er kendt Bakke-/Skov- Gøgelilje. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. Høgdal Krat. Krattet ligger på den sydøstvendte side af Lemming Ådal. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 1. Serup Skov: ++ S-Sv II r
, 2. vådområde mellem Serup Skov og Hinge Sø: + V-E II s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Gub Sø: + V-E III 0
, 4. Lemming Å: + V-E III r-s
, 5. Høgdal Krat: 0 S IV 0

6. Serup. Omkring landsbyen er kendt Jordkastanie(o), Pyrenæisk Storkenæb(o) og Bidende Ranunkel (ssp. *friesianus*(o)).

Kilder: 95, 110a, 115, 128, 355, 357, 363b, 573, 588, 959a, 962, 970, 973, 979, 996.

14/26 Hinge Sø

Amtsgrænsen mellem Viborg amt og Århus amt følger Mausing Møllebæk og løber gennem Hinge Sø, Alling Å, Alling Sø (omr. 14/27) og Allinggård Sø (omr. 14/28) til Gudenåen. Af praktiske årsager behandles Hinge Sø her.

Den langstrakte Hinge Sø er lavvandet og stærkt eutrofieret. Søen er stærkt forurenet med lille sigtedybde om sommeren som følge af rigelig vandblomst af blågrønalger. Submerse planter forekommer ikke længere i søen.

Foreløbig lokalitetskode: + V III s

Kilder: 110a, 433, 509, 843, 973, 979.

14/27 Alling Sø

Amtsgrænsen mellem Viborg amt og Århus amt forløber i Mausing Møllebæk gennem Hinge Sø (omr. 14/26), Alling Å, Alling Sø og Allinggård Sø (omr. 14/28) til Gudenåen. Af praktiske årsager behandles Alling Sø her. Alling Sø er lavvandet, næringsrig og helt uden regulering. Søen rummede i hvert fald tidligere en naturlig vegetation. Søens tilstand er formodentlig ændret betydeligt inden for de senest år, jf. forholdene i den ovenfor liggende Hinge Sø (omr. 14/26). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + V III s

Kilder: 110a, 509, 843, 973, 979.

Fig 29: Vand-Pileurt. Rødsø. Peter Wind fot. 1975.

14/28 Grauballe

1. Alling Klosterskov. Den 210 ha. store, privatejede skov består overvejende af nåleskov tillige med noget løvskov, især af Bøg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.
2. Allinggård Skov. Den 198 ha. store, privatejede skov består overvejende af nåleskov tillige med noget løvskov af blandskov og af Bøg og Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.
3. Kildegårdens Plantage. Den 35 ha. store, privatejede plantage består overvejende af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.
4. Allinggård Sø. Den lille sø er en kunstig opstemning på Alling Å. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.
5. Vådområder omkring Alling Sø. Ved vestenden af Alling Sø (omr. 14/27) forekommer

græsningspåvirkede kærmoser med krat af Pil, samt vældmoser med Ellesump langs søerne og åerne. Flere af områdets vandløb betegnes af Worsøe (1985) som rene.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Alling Klosterskov: + S IV 0

, 2. Allinggård Skov: + S IV 0

, 3. Kildegårdens Plantage:

+ S IV 0

, 4. Allinggård Sø: + V IV 0

, 5. vådområder omkring Alling Sø: + V-E III s

Kilder: 128, 509, 979.

14/29 Vestsiden af Gudenå Dalen fra Silkeborg Langsø til Asmild Gårde

Nordsiden af Gudenåen på strækningen Silkeborg Langsø - Resenbro er fredet 1978 tillige med strækningen til udløbet af Nebel Bæk til bevaring af Pramdragerstien. Bredzonen på førstnævnte strækning domineres af tætte bevoksninger af Tagrør isat Bidende Ranunkel, Rørgræs, Kalmus, Eng-Kabeleje, Alm. Mjødurt, Nikkende Star, Kær-Svovlrod, Alm. Fredløs, Øret Pil, Toradet Star, Vand-Skræppe, Gul Iris, Eng Nellikerod, Mose-Bunke, Alm. Syre, Vejbred-Skeblad, Bittersød Natskygge, Sværtevæld, Rød-El og Alm. Baldrian.

Nord for Pramdragerstien ligger fugtige til våde, gødskningspåvirkede enge, der er gennemsat af parallelle grøfter, med enkelte fritstående buske af Grå-Pil og Øret Pil. Her vokser foruden flere af de ovenfor nævnte arter Engkarse, Kragefod, Lav Ranunkel, Eng-Rapgræs, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Alm. Star, Eng-Rævehale, Knæbøjet Rævehale og Høj Sødgræs. I gamle tørvegrave vokser Frøbid. Her er tillige kendt den meget sjældne, rødlistede Rust-Skæne(ox). Længere mod øst ligger flere gamle tørvegrave.

Ved Fiskbækgård ses en lille, langstrakt Birkeomkranset mose med en hængesæk i midten. Her vokser Eng-Viol, Grå Star, Bukkeblad, Gifttyde, Kragefod, Manna-Sødgræs, Engkarse, Dynd-Padderok, Dusk-Fredløs, Næb-Star, Tue-Kæruld, Alm. Star, Smalbladet Kæruld, Tranebær og Hedelyng.

Lokalitetskode, Gudenå Dalen, Silkeborg Langsø - Resenbro: + V-E III r

I og ved Gudenåen er i øvrigt kendt Krebsklo og Stivtoppet Rørhvene.

Kilder: 43, 85, 172, 719, 949, 950, 955, 956, 973.

14/30 Gødvad

1. Gudenå Dalens syd- og sydøstvendte skrånninger ved Gødvad er fredet 1978 på strækningen fra Silkeborg Langsø (omr. 20/1) og til Nebel Bæk. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Overdrev ved Silkeborg Højskole. Vest for højskolen ligger et sandet, ubenyttet område med hede- og overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Alm. Ene, Blæresmælde, Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Eng-Brandbæger, Alm. Brunelle, Engelskgræs, Alm. Engelsød, Mark-Frytle, Gråris, Alm. Gyldenris, Djævelsbid, Gyvel, Vår Gæslingeblomst, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kællingetand, Bakke-Nellike, Kantet Perikon, Krybende Potentil, Sølv-Potentil, Revling, Rødknæ, Tormentil, Hunde-Viol, Mark-Ærenpris og Øjentrøst.

Lokalitetskode, 2. overdrev ved Silkeborg Højskole: + E III r
Foreløbig lokalitetskode, 1. Gudenå Dal: 0 E IV 0

Kilder: 43, 85, 865, 955.

LOKALITETSBESKRIVELSER, TBU DISTRIKT 19.

En beskeden del af TBU distrikt 19 ligger i Århus amt. Hovedparten af distriktet ligger i andre amter:

1. Brande - Blåhøj - området i Ringkøbing amt
2. Sønder Omme - Filskov - området i Ribe amt
3. Ejstrup - Nr. Snede - Give - Givskud - området i Vejle amt.

I det efterfølgende behandles udelukkende den del af TBU distrikt 19, der ligger i Århus amt.

19/1 Gludsted Plantage

1. Gludsted Plantage. Hovedparten af Gludsted Plantage (Palsgård statsskovdistrikt) ligger i Århus amt. Den sydlige del ligger i Vejle amt, mens den vestlige og nordvestlige del hører til Ringkøbing amt.

Den nordlige del af lokaliteten ligger i øvrigt i TBU distrikt 18 (Ringkøbing amt).

Plantagen består overvejende af monoton nåleskov med Rød-Gran af forskellig alder som dominerende skovtræ. Tillige forekommer især yngre beplantninger af Bjerg-Fyr og Sitka-Gran. Plantagen ligger på relativt fladt terræn (hedeslette) lige vest for den jyske højderyg, og jordbunden domineres af senglacialt ferskvandssand.

Imellem nåletræsbeplantningerne forekommer utilplantede afdelinger med hedevegetation. På flere af disse foretages en pleje. Det største samlede hedeareal er Kolpendal Hede (= Gludsted Hede inkl. Christianshede Hede), der omfatter ca. 65 ha. Plejen foregår ved regelmæssige afbrændinger, idet lyngen ikke må slås, og der ikke må hegnes efter de gældende fredningsbestemmelser.

I andre afdelinger foregår forsøg med lyngretablering ved hjælp af fåregræsning. Flere afdelinger rummer egentlig hedevegetation. Her forekommer Alm. Ene, Hedelyng, Bølget Bunke, Blåtop, Børste-Siv, Håret Frytle, Kattesæg, Klokkelyng, Klokke-Ensian, Rundbladet Soldug, Lyng-Snerre, Mangeblomstret Frytle, Pille-Star, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Revling, Tormentil, Tyttebær og Østlig/Vestlig Tue-Kogleaks.

2. Hede ved Lille Hjøllund. Her ligger et mindre hedeparti med en vegetation bestående af en mosaik af lichénhede, græshede og dværgbuskhede og med et mindre hedekær. Her forekommer Alm. Star, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Hedelyng, Hede-Melbærris, Hirse-Star, Klokkelyng, Krybende Pil, Mose-Bølle, Pille-Star, Revling, Tyttebær og Vestlig Tue-Kogleaks.

Lokalitetskode, 1. Gludsted Plantage: + S-E-V III r
, 2. Hede ved Lille Hjøllund: + H-V II r-s

Kilder: 43, 128, 284, 413, 508, 526, 527, 673, 784, 874, 991.

Fig 30: Fingerbøl på vejside i beplantning af Rød-Gran. Store Hjøllund Plantage. Peter Wind

fot. 1984.

Fig 31: Rød-Gran med unge kogler. Æblegårdens Skov, Svejlbæk. Peter Wind fot. 1976.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 20

TBU distrikt 20 ligger for godt halvdelens vedkommende i Vejle amt. Resten ligger i Århus amt, hvilket i store træk vil sige områderne nord for en linie forløbende ca. fra nordenden af Hampen Sø, gennem Torup Sø og Boest Bæk, sydenden af Kongsø Plantage, nord om Løvet Skov og gennem Karlsø, nord om Slagballe og til Additmark, forbi Løndal til Salten Bro, gennem Salten Langsø, Salten Å og endelig gennem Mossø til "tredistriktsgrænsen" TBU distrikt 20/21/24 ved Fuldbro Mølle.

I det efterfølgende behandles kun de lokaliteter i TBU distrikt 20, der ligger i Århus Amt.

20/1 Silkeborg

1. Silkeborg Vesterskov

Silkeborg Vesterskov. Den 690 ha. store Silkeborg Vesterskov (Silkeborg statsskovdistrikt) ligger i et område, der i regionplanen er udpeget som særligt naturområde og udflugtsområde. Skoven og dens omgivelser omkranses af markante ådale med søer og vandløb. I nord og øst ligger Gudenådalene med Almind Sø, Vejlsø, Brassø og Borresø, mod vest Funder Ådal med Ørnsø og Tranevig, mens Thorsø Dal med Thorsø og Jenskær afgrænser Silkeborg Vesterskov mod syd.

Om sammensætningen af skoven foreligger kun få oplysninger. I skovens centrale og vestlige dele indgår flere afdelinger med løvskov af især Bøg med aldre op til 250 år. Nogle afdelinger især på skrænter rummer mangestammede og vrang Bøge. Afdelingen Knagerne er fredet 1921 for at bevare Bøgen. I kendelsen er indføjret, "at Granbevoksninger skal fjernes og erstattes med Bøgevækst." På de tidligere hedearealer mod øst er plantet nåleskov af især Rød-Gran. I skoven forekommer tillige nogle af Danmarks første beplantninger af den fra Amerika indførte Douglasgran, der nu er blandt Danmarks højeste, levende træer.

Jordbunden i skoven består overvejende af istidsaflejret smeltevandssand overlejret af grovsand.

I skovbundsvegetationen vides at indgå Kristtorn, Bølget Bunke, Miliegræs, Hindbær, Krybende Hestegræs, Skovmærke, Enblomstret Flitteraks, Skovsyre, Kambregne, Ørnebregne, Smuk Perikon, Blåbær, Tyttebær, Mose-Bølle(o), Alm. Høgeurt, Liljekonval, Stor Frytle, Skov-Rørhvene, Skov-Svingel, Alm. Ulvefod, Femradet Ulvefod, Hjertebladet Fliglæbe, slimsvampene *Physarum viride* og *Amaurochaete fuliginosa* og lichéne *Usnea florida*.

På skrænten mod Thorsø har i hvert fald tidligere forekommet Vinter-Eg(o), Blåbær(o), Alm. Kohvede(o), Kristtorn(o), Stor Frytle(o), Smuk Perikon(o), Ørnebregne(o) og Vedbend(o). Som epifytter på Bøg kendes *Uloa bruchii*, *Hypnum cupressiforme*, *Antitrichia curtispindula*, *Neckera complanata*, *Neckera pumila*, *Isothecium myurum*, *Homalothecium sericeum*, *Metzgeria furcata*, *Frullania dilatata*, *Frullania tamarisci* og *Plagiothecium ruthei*.

I skovens sydlige del på skrænterne mod Jenskær forekommer dels en "sort tip" med nøgen jordbund efter gravning af brunkul dels nogle særdeles værdifulde kilder med rent vand og en særpræget mosflora. Her kendes Rundbladet Soldug(o), Lyse-Siv, Glanskapslet Siv, Børste-Siv(o), Liden Siv(o), Blåtop, Hedelyng, Klokkelyng, Vorte-Birk, Dun-Birk, Grå-Pil, Skov-

Fyr, levermosserne *Cephalozia bicuspidata*, det klorofylløse, underjordiske *Cryptothallus mirabilis* og det sjældne *Trichocolea tomentella*, tørvemosserne *Sphagnum fallax*, *Sphagnum girgensohnii*, *Sphagnum lindbergii*, *Sphagnum palustre*, *Sphagnum riparium*, *Sphagnum squarrosum*, *Sphagnum auriculatum*, *Sphagnum fimbriatum* og bladmosserne *Polytrichum commune*, *Rhytidiadelphus triquetrus*, *Dicranum majus*, *Plagiothecium undulatum*, *Drepanocladus fluitans*, *Rhizomnium punctatum* og den meget sjældne *Hookeria lutescens*(x), der første gang blev fundet her i 1954.

Tranevig er en mindre, stærkt forurenede sø i Funder Ådal (omr. 14/20) mellem Silkeborg Vesterskovs vestside og Funder Holm. Jordtypen i søen og i omgivelserne er postglaciale ferskvandstørv med humus. Forureningen af søen skal ifølge Dahl (1987) have nået et sådant et omfang, at alt liv i søen er ved at uddø. Fra eng ved søen foreligger en ældre angivelse af den sjældne Svensk Øjentrøst(o).

Lokalitetskode, 1. Silkeborg Vesterskov: + S-Sv-V I r-s (kategori I på grund af forekomsten af flere sjældne eller meget sjældne mosser)

Kilder: 29, 46, 85, 128, 191, 196, 274, 277, 285, 317, 327, 343, 394, 413, 448, 662, 664, 673, 719, 962.

2. Thorsø Dal

I den smalle østvest gående tunneldal, Thorsø Dal, ligger Thorsø og Jenskær.

Thorsø er en naturlig eutrof sø med rent vand. Tilførsel af vand sker fra Jenskær i vest og fra væld i brinkerne både nord og syd for søen (se nedenfor). Vandet i søen er brunligt med sigtedybder på op til 2 m og vandet er svagt basisk (1975). Rørskoven er ringe udviklet og består af lave og spredte Tagrør, mens de frie vandmasser domineres af Aks-Tusindblad og Alm. Kildemos. Endvidere forekommer Hvid Åkande, Gul Åkande, Svømmende Vandaks, Sø-Kogleaks, Tagrør, Dynd-Padderok, Langbladet Ranunkel, Høj Sødgræs og Kær-Galtetand.

Wiinstedt (1914) deler rørskoven i tre zoner på grundlag af de dominerende planter. Yderst i søen omtales en zone med Sø-Kogleaks, som afløses af Tagrør. Visse steder erstattes Tagrør af Dynd-Padderok. I inderste zone dominerer Næb-Star(o) på skyggede steder iblandet Akselblomstret Star og Krognæb-Star(o), mens der på lysåbne steder optræder Dusk-Fredløs. Endvidere angives fra vandkanten spredte bevoksninger af Strandbo(o), Hjertebladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o) og Vandpest(o).

Søen har tillige er veludviklet planktonalgeflor. Fra søen er noteret *Microcystis* sp., *Anabaena flos-aquae*, *Anabaena spiroides*, *Ceratium* sp., *Glenodinium* sp., *Peridinium* sp., *Synura petersenii*, *Uroglena* sp., *Mallomonas* sp., *Dinobryon* sp., *Melosira* sp., *Salpingoeca* sp., *Asterionella* sp., *Diatoma elongata*, *Attheya zachariae*, *Fragilaria capucina*, *Fragilaria crotonensis*, *Cymbella* sp., *Tabellaria* sp., *Synedra* sp., *Cyclotella* sp., *Desmidium cylindricum*, *Stephanodiscus* sp., *Rhizosolenia* sp., *Suriella* sp., *Navicula* sp., *Euglena* sp., *Volvox* sp., *Pediastrum duplex*, *Pediastrum boryanum*, *Scenedesmus armata*, *Tetraëdron* sp., *Staurastrum paradoxum*, *Coelastrum* sp. og *Cosmarium* sp.

3. Væld ved Thorsø. Langs sydsiden af Thorsø findes et ca. 1 km. langt vældkær, der gennemskåret af tre bække fra moser i de bagved liggende, skovklædte bakker, Thorsø Bakker (der omtales senere). Jordtypen er postglaciale ferskvandsdynd domineret af humus. I vældkærets vestlige del har Elletræerne været stævnet regelmæssigt i større eller mindre udstrækning frem til først i 1950'erne, hvor hugst endelig er ophørt. Denne driftsform er per definition løvengsdrift. Den østlige del har ikke været underkastet regelmæssig drift og

rummer enestående rester af uforstyrret Ellesump, der rummer karakteristiske arter.

Her forekommer "enge" med Stor Frytle som enerådende plante på steder langs skræntfoden med rigelig vandtilførsel. På andre steder forekommer Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Skovmærke, Alm. Bingelurt, Alm. Baldrian, Stinkende Storkenæb, Vandkarse, Skov-Springklap, Hvid Anemone, Kær-Tidsel, Lav Ranunkel, Krybende Læbeløs, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Alm. Syre, Kær-Høgeskæg, Eng-Nellikerod, Lund-Fredløs, Skov-Star og Stiv Star som vidt udbredte arter.

På lysåben bund uden Elletræer ud mod Thorsø forekommer Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Skov-Angelik, Vandkarse, Knop-Siv, Skov-Galtetand, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Vorterod og Stor Nælde og med *Brachythecium rutabulum* som dominerende bladmos.

Endvidere kendes *Antitrichia curtispindula*, *Brachythecium rivulare*, *Calliergonella cuspidata*, *Cirriphyllum piliferum*, *Climacium dendroides*, *Dicranum polysetum*, *Diplophyllum albicans*, *Eurhynchium striatum*, *Frullania dilatata*, *Isothecium myosuroides*, *Lophocolea bidentata*, *Lepidozia reptans*, *Plagiomnium ellipticum*, *Mnium undulatum*, den sjældne *Rhizomnium pseudopunctatum*, *Rhizomnium punctatum*, *Plagiothecium laetum*, *Plagiochilla asplenioides*, *Riccia fluitans*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum nemoreum*, den sjældne *Trichocolea tomentella* og *Ulota crispa*.

I kildebækkene findes Eng-Kabbeleje, Smalbladet Mærke og Tykbladet Ærenpris.

Nord for Thorsø forekommer væld i den sydvendte skrænt. Her har i hvert fald tidligere vokset mange bregner. Her kendes Smalbladet Mangeløv(o), Bredbladet Mangeløv(o), Fjerbregne(o), Kambregne(o) og Dunet Egebregne(o) samt blomsterplanterne Vandkarse(o), Skov-Springklap(o), Småbladet Milturt(o), Vand-Mynte(o), Bittersød Natskygge(o) og Skov-Padderok(o) i mængder. I væld kendes Rundbladet Soldug(o), Vibefedt(o), Kær-Fladstjerne(o) og Liden Ulvefod(o), samt pletter af Skavgræs(o) og Alm. Ulvefod(o).

4. Enge vest for Thorsø. Disse har tidligere været anvendt til landbrugsmæssige formål.

Driften er imidlertid ophørt, og engene domineres af Pilekrat og høje urter. Her forekommer en artsrig vegetation med Skov-Angelik, Dun-Birk, Vorte-Birk, Mose-Bunke, Kirtlet Dueurt, Kær-Dueurt, Lådden Dueurt, Rød-El, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Stor Nælde, Femhannet Pil, Grå-Pil, Selje-Pil, Knop-Siv, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Alm. Star, Top-Star, Kær-Svovlrod, Sværtevæld, Kær-Tidsel, Eng-Viol, Tykbladet Ærenpris, Knoldet Brunrod, Ægbladet Fliglæbe, Dusk-Fredløs og Krybende Læbeløs. Her er tillige fundet Guldnælde.

I eng ved Thorsø har i hvert fald tidligere forekommet Sump-Fladstjerne(o) og Bredbladet Kæruld(o) samt det halvsjældne bladmos *Racomitrium aciculare*(o). Det er uvist, om de naturlige kær og enge nord og syd for Thorsø fortsat forekommer.

5. Jenskær er overgangsfattigkær, der drives med lystskovdrift med regelmæssig fjernelse af opvæksten. Kæret fremstår som et uvejsomt kærrområde groet til med buske af Pil og træer af især Birk. Omkring 1914 rummede dalen vældenge med talrig grøfter, der opsamlede vandet og forenedes i en midterrende. Nærmest skoven forekom egentlig mose med meget våde mostuer. Dele af kæret har rummet overgangsrigkær(o). Kæret har i hvert fald tidligere rummet en artsrig og karakteristisk vegetation med flere halvsjældne til meget sjældne arter. Her optræder Alm. Star, Stjerne-Star, Hirse-Star, Dværg-Star, Grøn Star, Krognæb-Star, Grå Star, Næb-Star, Top-Star, Skov-Padderok, Rundbladet Soldug, Tranebær, Klokkelyng, Benbræk, Tue-Kæruld, Mangeblomstret Frytle, Enkelt Pindsvineknop, Tormentil, Måj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Blåtop, Pors, Bukkeblad, Djævelsbid, Engkarse, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Kær-Trehage, Kær-Dueurt, Liden Vintergrøn, Tyttebær, Skavgræs, Aks-Rapunsel, Smuk Perikon, Alm. Milturt, Småbladet Milturt og Krybende Læbeløs.

Herfra kendes tillige Skov-Kogleaks(o), Katteskæg(o), Alm. Mælkeurt(o), Vild Hør(o), Tue-

Kogleaks(o), Eng-Troldurt(o), Hjertegræs(o), Lancetbladet Høgeurt(o), Kær-Mangeløv, Blågrøn Star(o), Trindstænglet Star(o), Loppe-Star(o), Tvebo Star(o), Dynd-Star(o), Gul Iris(o), Tykbladet Ærenpris(o), Smalbladet Ærenpris(o), Sump-Fladstjerne(o), Liden Vandarve(o), Aflangbladet Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Liden Vandaks(o), og svampen *Mitrla paludosa*, samt de to rødlistede arter Liden Kæruld(ox) og Fåblomstret Star(ox), der begge er fundet her i 1920.

Omkring 1966 er konstrueret en dæmning på tværs af Jenskær. Ved gravning af grus fremkom en nordvendt, sandet skråning med et lille væld. Fra grusgraven kendes Hedelyng, Bølget Bunke, Dun-Birk, Rød Svingel, bladmosserne *Polytrichum piliferum*, *Philonotis fontana*, *Atrichum tenellum*, *Pogonatum urnigerum*, *Ditrichum heteromallum*, den sjældne *Anisothecium palustre* samt levermosserne *Pellia neesiana*, *Cephaloziella divaricata*, *Blasia pusilla*, *Riccardia chamedryfolia*, de sjældne *Haplomitrium hookeri* og *Lophozia capitata* og den meget sjældne *Cephalozia lammersiana*(x).

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at de enestående, uberørte Ellesumpe langs Thorsø bevares. Dette indebærer, at den nuværende driftsform bibeholdes, at der ikke sker afvanding eller foretages terrænændringer. Det er ønskeligt, at forstlige indgreb begrænses til de absolut nødvendige og tilplantning med andre træarter i sumpene og deres omgivelser ikke foretages.

Lokalitetskode, 2. Thorsø: ++ V III r-s

, 3. Thorsø, vældenge ved søen: ++ Sv-V I s (kategori I på grund af I-biotop: naturlig, uberørt ellesump)

, 4. Enge vest for Thorsø: + E-Sv II s

, 5. Jenskær: ++ V-E II s

Kilder: 85, 240, 241, 254, 277, 383, 448, 462, 477, 479, 499, 500, 508, 564, 579b, 657, 661b, 662, 664, 669, 673, 719, 746, 962, 973.

Fig 32: Jenskær, set mod øst. Peter Wind fot. 1973.

3. Thorsø Bakker området

6. Thorsø Bakker. Den 181 ha. store skov (Silkeborg statskovdistrikt) består næsten udelukkende af nåleskov. I skoven indgår tillige et løvskovsparti på skrænt med mild morbund beklædt med træer af gammel Bøg. Jordbunden i den sydlige del er moræneler overlejret af lerblandet sand. I den østlige og nordlige del findes istidsaflejret smeltevandssand af grovsandet jord.

Store Gunnes Mose er mose, der i den nordlige halvdel består af en næsten uberørt højmosse omgivet af en 4-6 m bred laggzone. Tue-Kæruld er dominerende blomsterplante, mens der af tørvemosser optræder *Sphagnum fallax* og *Sphagnum rubellum*. Stedvis optræder ret tæt opvækst af Skov-Fyr og Rød-Gran. I den sydlige del af mosen forekommer fattigkær, der domineres af Blåtop med kraftig opvækst af Dun-Birk og Rød-Gran. Fattigkæret er opstået ved tørvegravning.

Langkær er højmosse, der er stærkt præget af tidligere tørvegravning uden at underliggende mineralrige jordlag er nået. Tilgroningen er derfor præget af arter, der ikke stiller store krav om næringsrigdom. Her optræder opvækst af Birk, Gran og Fyr.

Yderligere oplysninger om Thorsø Bakker og især om højmosserne er meget ønskelige.

7. Rustup Skov. Om sammensætningen af den ca. 80 ha. store, private partsskov foreligger

oplysninger ikke. På den nordvendte skråning mod Thorsø forekommer en del selvsået løvskov, mens det meste af skråningen er tilplantet med Gran. I den tildels forhuggede løvskov optræder gamle træer af Bøg som hyppigste træart, Stilk-Eg og Skov-Elm. De sidste to træarter røber, at den naturlige skov har været en løvblandingsskov. I skovbundsvegetationen indgår Skov-Rørhvene, Skov-Svingel, Aks-Rapunsel, Skov-/Krat-Viol, Kambregne, Skavgræs, Alm. Engelsød, Skov-Star, Liden Vintergrøn, samt bladmosset *Rhytidiadelphus triquetrus*.

Hvor udsivende vand et sted holder bunden fugtig, forekommer Ensidig Vintergrøn, Alm. Ulvefod og den rødlistede Otteradet Ulvefod(x), der i Århus amt inden for de seneste tredive år kun er fundet på tre andre lokaliteter Anholt (omr. 12/3), Bøgelund Banke (omr. 20/36) og Velling Kalv (omr. 20/38).

8. Lovdal Skov. Den 33 ha. store skov (Silkeborg statsskovdistrikt) er overvejende nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

9. Løgager Skov beskrives hos Gram, Jørgensen & Køie (1944, lok. 263) som "mer eller mindre gaaet op i en frodig Plantage af Rødgran og Bjergfyr, mellem hvilke de oprindelige Buske af *Fagus* (Bøg) og nogle *Quercus petraea* (Vinter-Eg) staar spredt; meget *Juniperus* (Ene). Mod Ø gaar Krattet over i Bøgeskov." Det er således tvivlsomt, om der eksisterer rester af egekrat.

10. Gjessø Skov. Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. På skrænterne mod Thorsø Dal ses mange træer af gammel Bøg. Her forekommer tillige en del nåleskov af overvejende Rød-Gran.

I skoven kendes Maj-Gøgeurt og Hjertebladet Fliglæbe(o), samt lichénerne *Acrocordia alba*, *Bacidia beckhausii*, *Bacidia chlorococca*, *Bacidia incompta*, *Bacidia phacodes*, *Catillaria prasina*, *Catinaria laureri*, *Cetraria chlorophylla*, *Cladonia digitata*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Collema fragrans*(x), *Gyalecta flotowii*, *Gyalecta ulmi*, *Lecanora chlorotera*, *Lecanora glabrata*, *Leptogium lichenoides*, *Lobaria pulmonaria*, *Ochrolechia androgyna*, *Opegrapha atra*, *Opegrapha lichenoides*, *Opegrapha vermicellifera*, *Opegrapha vulgata*, *Pachyphiale cornea*, *Parmelia subaurifera*, *Peltigera polydactyla*, *Pertusaria amara*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Phlyctis agelaea*, *Platismatia glauca*, *Porina carpinea*, *Pyrenula nitida*, *Sphaerophorus globosus*, *Thelopsis rubella*, *Thelotrema lepadinum*, *Usnea filipendula*, *Usnea subfloridana*, *Coniocybe furfuracea*, *Micarea peliocarpa* og *Mycocalicium parietinum*. Denne lokalitet er den eneste kendte lokalitet for *Collema fragrans*.

Skovlaget i den landskabeligt smukke, nordsydgående Kjellerup Dal er domineret af gammel, tæt Bøgeskov. I bunden af dalen løber en stenet bæk. Bækken er stemmet op ved udløbet til Thorsø Dal, og vandkraften udnyttes af et savværk. Vegetationen er artsfattig på den skyggede og overvejende fattige skovbund. Her vokser Skov-Rørhvene, Alm. Engelsød, Skov-Salat, Skovsyre og Krat-Viol. Endvidere er kendt levermosserne *Lophozia incisa*, *Lophozia ventricosa* og den sjældne *Scapania undulata*. I væld ved savværket vokser Eng-Viol.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den nordvendte skrænt i Rustup Skov mod Thorsø bevares uændret. Det er derfor ønskeligt, at yderligere tilplantning med nåletræ forhindres, at der ved afdrift plantes løvblandingsskov, og at vældene sikres mod afvanding og gødskning.

Det er af botanisk stor betydning, at højmosen i Thorsø Bakker beskyttes mod yderligere tilgroning. Det er derfor ønskeligt, at en let rydning af uønsket opvækst af træer og buske iværksættes.

Lokalitetskode, 6. Thorsø Bakker: + S-Sv I s-ms (kategori I på grund af I-biotopen: Højmose)

, 7. Rustrup Skov: + S-Sv I r-s (kategori I på grund af I-arten: Otteradet Ulvefod)

, 10. Gjessø Skov: + S I r-s (kategori I på grund af flere sjældne eller meget sjældne lichéner)

Foreløbig lokalitetskode, 8. Lovdal Skov: + S III 0

, 9. Løgager Skov: + S III 0

Kilder: 6, 81, 115, 128, 316, 317, 413, 448, 477, 482, 573, 579b, 664, 719, 836, 842, 849, 871, 872, 904b, 962, 973.

Fig 33: Ren bøgeskov med forårsløv. Kjellerup Dal, Gjessø Skov. Peter Wind fot. 1986.

4. Silkeborg Østerskov

11. Silkeborg Østerskov. Om sammensætningen af den 400 ha. store skov (Silkeborg statsskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. Den sydligste del af skoven ligger i en markant dal og jordbunden her er postglacialt ferskvandstørv med en del humus, men resten af skoven står på istidsaflejret smeltevandssand, der er overlejret af grovsandet jord. Skoven består ca. af halvt løvskov og halvt nåleskov med Rød-Gran og Douglasgran. I skoven vokser Hjertebladet Fligglæbe. Botaniske oplysninger om skovbundsvegetationen foreligger i øvrigt ikke.

Langs Brassø og Borresø forekommer sumpskov med Rød-El, Birk, Alm. Eg og Bøg, hvor der tidligere har været stævningsdrift. Om bundvegetationen foreligger ingen oplysninger i litteraturen, bortset fra en oplysning om fund af det kosmopolitiske bladmos *Orthodontium lineare* og af svampene *Collybia gibberosa* og *Psathyrella carbonicola*. Sidstnævnte blev fundet i skoven første gang i 1947, mens *Orthodontium lineare* blev fundet her første gang i 1952. Dette har siden spredt sig hastigt over hele landet.

Avnsø er opstået i et dødishul omgivet af stejle skrænter. Siderne i søen er stejle, mens bunden er plan. Gennem Klüwers Kanal står søens vand i direkte forbindelse med Brassø og Gudenåen. Tilførsel af vand sker dels diffust fra grundvand, dels fra vegetation og dels fra de omkringliggende søer og moser. Vandet i søen er moderat eutrofieret på grund af den direkte forbindelse med Gudenåen.

Søen omgives af løvskov, hvilket bevirker, at bredvegetationen kun er ringe udviklet. Rørskovens består af Tagrør. Søen rummer et ret veludviklet planktonalgeflor med *Anabaena scheremetievi*, *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aqua*, *Gomphosphaerium aponina*, *Microcystis wesenbergii*, *Microcystis viridis*, *Ocillatoria redekei*, *Peridinium* sp., *Ceratium hirundinella*, *Gymnodinium* sp., *Asterionella* sp., *Nitzschia* sp., *Diatoma* sp., *Gomphonema elongatum*, *Colacium* sp., *Phacus* sp., *Gloeocystis* sp., *Pediastrum duplex*, *Pediastrum boryanum*, *Scenedesmus* sp., *Xanthinium* sp. og *Staurastrum paradoxum*.

Hoksmose (inkl. Mørke Sø) er en næsten uberørt højmosse omgivet af en laggzone. Selve mosen er domineret af tuer af Tue-Kæruld og af tørvemosser. Omkring Mørke Sø forekommer en bred overgangszone med Lyse-Siv og Kryb(?) -Hvene. Lagg-zonen domineres af Blåtop og tæt opvækst af Birk samt enkelte nåletræer. Her kendes endvidere Rundbladet Soldug,

I Uglesø (inkl. Hvid Mose) er omkring århundredets begyndelse fundet Dynd-Star(o) og den rødlistede plante Blomstersiv(ox).

Borresø Kær er skovsump uden rationel skovdrift. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Nyere oplysninger om Silkeborg Sønderskov og især om skovens moser og deres tilstand er

meget ønskelige.

12. Ellesø ligger mellem Silkeborg Østerskøvs vestlige udkant og Virklund. Søen er stærkt belastet af eutrofiering med rigelig vandblomst i sommermånederne, hvor sigtedybden er på kun 25 cm (1975). Søen er lavvandet med dybde på op til 3 m, og vandet er stærkt basisk. Rørskoven er kraftig og artsrig. Heri indgår Tagrør, Top-Star, Knippe-Star, Kær-Star, Bredbladet Dunhammer, Gul Iris, Vand-Skræppe, Gifttyde, Dusk-Fredløs, Alm. Skjolddrager og Bittersød Natskygge. På frit vand forekommer Hvid Åkande og Gul Åkande. På bredden findes Femhannet Pil, Bånd-Pil og Kær-Svovlrod. Endvidere kendes Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Vand-Pileurt, Liden Andemad og Kruset Vandaks. Planktonalgefloret er artsrigt. Her forekommer *Microcystis* sp., *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aquae*, *Oscillatoria* sp., *Merismopedia glauca*, *Cryptomonas* sp., *Melosira* sp., *Stephanodiscus* sp., *Cyclotella* sp., *Fragilaria* sp., *Navicula* sp., *Pediastrum boryanum*, *Pediastrum duplex*, *Scenedesmus armata* og *Selenastrum* sp.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at højmosen i Silkeborg Østerskov beskyttes mod yderligere tilgroning. Det er derfor ønskeligt, at en let rydning af uønsket opvækst af træer og buske iværksættes.

Lokalitetskode, 11. Silkeborg Østerskov: + S-Sv-V I r-s (kategori I på grund af I-biotopen: Højmose)
, 12. Ellesø: ++ V III r

Kilder: 82, 128, 191, 230, 252, 254, 265, 287, 303, 316, 413, 499, 500, 669, 673, 719, 745, 973.

5. Lyngsø, Vejlbø Mose, Vejlsø, Kobskov og Almind Sø

13. Lyngsø er på nordsiden omkranset af Silkeborg By, mens Kobskov beklæder sydsiden. Vandet er brunt af diatoméer med en sigtedybde på 1,5 m og svagt basisk (1975). Bredzonen domineres af en artsrig, smal rørskov. I og ved søen vokser Tagrør, Høj Sødgræs, Alm. Sumpstrå, Sø-Kogleaks, Alm. Star, Næb-Star, Lyse-Siv, Glanskapslet Siv, Tudse-Siv, Vejbred-Skeblad, Brudelys, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Gul Iris, Rød-El, Bånd-Pil, Femhannet Pil, Vand-Pileurt, Vand-Skræppe, Vandpeberrod, Kragefod, Vandnavle, Gifttyde, Dusk-Fredløs og Bittersød Natskygge. Endvidere kendes Tornløs Hornblad (1965) og Tvepibet Lobelie(o) fra søen. Søen rummer et veludviklet planktonalgefloret. Her forekommer *Microcystis* sp., *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aquae*, *Cryptomonas* sp., *Ceratium hirundinella*, *Mallomonas* sp., *Dinobryon* sp., *Pediastrum boryanum*, *Melosira* sp., *Fragilaria* sp., *Sphaerocystis* sp. og *Staurastrum* sp.

14. Vejlbø Mose er tørvemose med løvskovsvegetation domineret af Birk i randen. Hele mosen omgives igen af Sitka-Gran. I mosen forekommer Tyttebær, Tranebær og Mose-Bølle. Endvidere kendes Kær-Mysse, Tue-Kæruld(o), Rosmarinlyng(o), Rundbladet Soldug(o) og Hønsébær(o), samt Slangegrøn (*Picea abies* var. *virgata*). Mosfloret er artsrigt. Her har i hvert fald tidligere forekommet levermosserne *Mylia anomala*(o), *Odontoschisma sphagni*(o), *Calypogeia trichomanis*(o), *Lepidozia reptans*(o), tørvemosserne *Sphagnum cuspidatum*(o), *Sphagnum fallax*(o), *Sphagnum rubellum*(o), *Sphagnum tenellum*(o), *Sphagnum squarrosum*(o), *Sphagnum palustre*(o), *Sphagnum angustifolium*(o), *Sphagnum fimbriatum*(o) og bladmosserne *Tetraphis pellucida*(o), *Dicranoweisia cirrata*(o), *Pohlia nutans*(o) og

Campylopus pyriformis(o).

15. Vejlsø ligger i Kobskovs sydøstlige del og er forbundet med Brassø. Søen er stærkt eutrofieret. Her optræder planktonalgerne *Aphanizomenon flos-aquae*, *Anabaena spiroides*, *Anabaena flos-aquae*, *Microcystis* sp., *Synedra* sp., *Suriella* sp., *Bacillaria crotonensis*, *Asterionella* sp., *Sphaerocystis* sp., *Pandorina morium*, *Pediastrum tetras*, *Pediastrum boryani*, *Scenedesmus* sp., *Tetraëdron minimum*, *Tetraëdron caudatum* og *Staurastrum paradoxum*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

16. Kobskov. Om sammensætningen af den 163 ha. store skov (Silkeborg statskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. Randskoven mod Almind Sø i sydvest er uens sammensat og består af Bøg og Vinter-Eg af forskellig alder iblandet Vorte-Birk, Dun-Birk, Alm. Røn og Bævreasp. Flere træer er stødsudsprægede og hyppigt dækket af mosser og lichéner. I skovbunden indgår Bølget Bunke, Blåbær, Tyttebær og *Leucobryum glaucum*. Botaniske oplysninger om den øvrige del af skoven foreligger ikke.

17. Almind Sø er en renvandet, alkalisk sø uden forurening, hvis primærproduktion er af samme størrelsesorden som lobeliesøer. Til søen knytter sig store botaniske og ferskvandsbiologiske interesser, idet søen er en af de få tilbageværende, lidt større rene søer, der er eksempel på overgangstypen mellem næringsfattige Lobeliesøer og næringsrige rankegrødesøer. Fra søen kendes Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Tagrør, Næb-Star, Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Hvid Åkande, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Liden Blærerod, Hjertebladet Vandaks, Glinsende Vandaks, Butbladet Vandaks, Vandpest, Tornet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, Hår-Tusindblad, Strandbo, Tvepibet Lobelie, Sortgrøn Brasenføde, Nedbøjet Ranunkel, Liden Siv, bladmosset *Fontinalis antipyretica* og kransnålealgerne *Chara globularis* og *Nitella translucens*.

Ved Almind Sø blev Kirtlet Dueurt fundet første gang i Jylland i 1965. Denne plante har siden bredt sig eksplosivt i landsdelen og kendes nu på hen ved 100 lokaliteter.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at Vejlbø Mose bevares. Det er ønskeligt, at mosen (i. flgl. »43) friholdes for opvækst af uønskede vedplanter, ligesom dræning og gødskning bør undgås.

Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den renvandede Almind Sø bevares som naturvidenskabeligt referenceområde. Det er derfor ønskeligt, at friholdes for øget rekreativ anvendelse, der kan medføre forøget eutrofiering og dermed en forrykkelse af den økologiske balance.

Lokalitetskode, 13. Lyngsø: + V III r

, 14. Vejlbø Mose: + V II s

, 17. Almind Sø: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Alkalisk sø)

Foreløbig lokalitetskode, 15. Vejlsø: + V III 0

, 16. Kobskov: + S-Sv III 0

Kilder: 85, 128, 142, 156, 218, 252, 287, 317, 319, 328, 341, 379, 413, 448, 493, 499, 500, 508, 669, 719, 836, 962, 973.

6. Silkeborg Langsø, Lysbro Skov og Ørnsø

18. Silkeborg Langsø gennemskæres af distriktsgrænsen mellem TBU 14 og 20. Af praktiske

årsager beskrives søen samlet her. Søen, der er stærkt eutrofieret, modtager vand fra både Gudenåen og Funder Å. Her kendes Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Tagrør og Næb-Star.

19. Lysbro Skov. Om sammensætningen af den 154 ha. store (Silkeborg statsskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. I skoven vides at indgå gammel Bøg, Alm./Vinter-Eg og Birk. I et par afdelinger forekommer over 200-årige træer af Bøg. I litteraturen foreligger ingen oplysninger om skovbundsvegetationen. Skoven er i regionplanen udpeget som almindeligt naturområde. Fra skoven foreligger et fund (1970) af Tandrod.

Glargemesterkær er overgangsrigkær i lystskovområde med åben kærvegetation i den centrale del og med Rød-El og Birk i kanten. Kæret drænes.

20. Ørnsø ligger i Funder Ådal (omr. 14/20) mellem Lysbro Skov og Silkeborg Vesterskov. Jordtypen er postglacial ferskvandstørv domineret af humus. Vandet er stærkt basisk med pH på 9,5 (1975). Søen er stærkt eutrofieret med dominans af blågrønaler og grønaler som følge af tilledning fra dambrug. Fra søens bredder kendes Kær-Mysse(o), Alm. Kohvede(o), Tue-Kæruld(o) og Koralrod(o), samt bladmosset *Plagiothecium laetum*(o). Nyere oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er ønskeligt, om flere af drænggrøfterne i Lysbro Skov sløjfes, og at tilvækst sker ved selvfor yngelse.

Lokalitetskode, 18. Silkeborg Langsø: + V III r

Foreløbig lokalitetskode, 19. Lysbro Skov: + S-Sv III 0

, 20. Ørnsø: + V III r-s

21. Silkeborg By. Herfra foreligger fund af adventivarterne Burrekærm(o), Svinenød(o), Hulrodet Lærkespore(o), *Heliopsis scabra* (kurvblomstfamilien), Hjertebladet Gåsefod, Gul Abeblomst, Filtet Potentil(o) og *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien).

Kilder: 8, 85, 95, 121, 128, 152, 154, 158, 274, 287, 288, 316, 317, 346, 347, 354, 413, 448, 452, 499, 500, 669, 719, 962.

20/2 Silkeborg Nordskov

1. Silkeborg Nordskov. Den 957 ha. store skov rummer overvejende nåleskov med stor andel af Skov-Fyr tillige med Rød-Gran, Alm. Ædelgran og Douglasgran. Visse afdelinger især i skovens centrale dele og på det kuperede terræn med fald langs Gudenåen rummer skov af gammel Bøg, der visse steder er iblandet Vinter-Eg. I afdelinger med løvskov kan forekomme opvækst af Selje-Røn, Selje-Pil, Alm. Hyld, Vorte-Birk, Skov-Fyr, Rød-Gran og Tørst. I skoven indgår tillige enkelte lysninger med karakter af lynghede eller lyng-lichénhede.

Fra skoven kendes tillige Femradet Ulvefod, Skov-Svingel, Bølget Bunke, Gederams, Blåbær, Hindbær, Tyttebær og Hedelyng, bladmosserne *Ulota bruchii*(o), *Hypnum cupressiforme*, *Antitrichia curtipendula*(o), levermosserne *Metzgeria furcata* og *Frullania tamarisci*(o), svampene *Mycena atroalboides*, *Mycena uraceac*, *Cortinarius acutus*, den temmelig sjældne Karbol-Champignon og lichérerne *Peltigera horizontalis*, *Coniocybe peronella* og *Calicium quercinum*.

Skoven anvendes i første række som lyst- og udflugtsskov.

2. Hårup Sande er indsande, der i 1830'erne og 40'erne blev tilsået med Skov-Fyr for at hindre

sandflugt, og er en af Danmarks rigeste lichénlokaliteter. Her er kendt *Bryoria capillaris*, *Cetraria chlorophylla*, *Cladonia arbuscula*, *Cladonia bacillaris*, *Cladonia chlorophaea*, *Cladonia ciliata*, *Cladonia coccifera*, *Cladonia coniocraea*, *Cladonia cornuta*, *Cladonia crispata*, *Cladonia digitata*, *Cladonia foliacea*, *Cladonia floerkeana*, *Cladonia glauca*, *Cladonia gracilis*, *Cladonia macilenta*, *Cladonia mitis*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia phyllophora*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Cladonia portentosa*, *Cladonia pyxidata*, *Cladonia rangiferina*, *Cladonia scabriuscula*, *Cladonia squamosa*, *Cladonia subulata*, *Cladonia sulphurina*, *Cladonia uncialis*, *Cladonia verticillata*, *Evernia prunastri*, *Hypogymnia physodes*, *Hypogymnia tubulosa*, *Lecanora conizaeoides*, *Lecanora expallens*, *Lecanora symmicta*, *Lecidea granulosa*, *Lecidea scalaris*, *Placynthiella uliginosa*, *Lepraria incana*, *Platismatia glauca*, *Pseudevernia furfuracea*, *Stereocaulon saxatilis*, *Usnea hirta*, *Usnea subfloridana* og *Haematomma coccineum*.

3. Schoubyes Sø ligger i Hårup Sande og er opstået omkring 1960 i forbindelse med fjernelse af sand til vejanlæg. Søen er blevet bevaret af skovvæsnet og er en ren, oligotrof hedesø uden afløb og uden tilledning af spildevand. Året efter blev søen koloniseret af Liden Siv. I 1971 blev algen *Chrysochromulina parva* påvist her for første gang i Danmark.

4. Brassø er en del af Gudenåsystemet. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

5. Lillesø er en ren-moderat eutrofieret sø. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Bevaring: Det er af største betydning, at den artsrige lichénhede på Hårup Sande bevares og at Schoubyes Sø skånes for eutrofiering. Det er derfor ønskeligt, at al uønsket opvækst fjernes, og at publikumsslitagen begrænses mest muligt.

Lokalitetskode, 2. Hårup Sande: + H I s-ms (kategori I på grund af forekomsten af I-biotop: Lichénhede)

Foreløbig lokalitetskode, 1. Silkeborg Nordskov: + S III r

, 3. Schoubyes Sø: + S I s-ms (kategori I på grund af fundet af *Chrysochromulina parva*)

, 4. Brassø: 0 V IV 0

, 5. Lillesø: 0 V IV 0

6. Hattenæs. Her er fundet Tue-Siv(o).

Kilder: 6, 80, 85, 128, 191, 253, 265, 285, 311, 312, 317, 327, 339, 358, 413, 419, 448, 499, 659, 662, 673, 719, 872.

20/3 Linå

1. Linå Vesterskov. Om sammensætningen af den 452 ha. store, privatejede skov foreligger kun få botaniske oplysninger. Skoven består overvejende af nåleskov med noget løvskov af især Bøg samt Ægte Kastanie og noget blandskov. Af nåletræer vides at indgå Douglasgran. Kristtorn er udbredt.

Fra skoven kendes Knærod(o), Benbræk(o), Småblomstret Balsamin, svampene *Ascobolus sacchariferus*, *Ascobolus crenulatus*, Foldtrøffel, *Hypocrea citrina*, *Hypomyces violaceus*, Ravsvamp, Højstokket Foldhat, *Tuber puberulum*, Røggrå Køllesvamp, Kogle-Pigsvamp, Duftende Læderpigsvamp, Violetbrun Duftpigsvamp, Birke-Korkhat, Fyrre-Korkhat, Rodfordærver, Sortfodet Stilkporesvamp, Elle-Spejlporesvamp, Ribs-Ildporesvamp, Støvende Kødporesvamp, *Claudopus byssisedus*, Stinkende Blækhat, Gulfnugget Slørhat, Kanel-

Slørhat, Cinoberbladet Slørhat, Bæltet Rødblåd, Safran-Flammehat, Dværg-Flammehat, Hypholoma polytrichum, Bittersød Trævlhat, Roeknoldet Trævlhat, Liden Trævlhat, Kokus-Mælkehat, Mose-Mælkehat, Lys Elle-Knaphat, Mørk Elle-Knaphat, Voks-Rødblåd, Tørve-Navlehat, Alm. Glanshat, Høj Glanshat, Melhat, Sortfiltet Netbladhat, Sortfiltet Netbladhat, Flamme-Skælhat, Foranderlig Skælhat, Pleurotus acerosus, Spids Nøgenhat, Blågrå Skærhat, Quellet Skørhat, Eng-Bredblad, Violet Hekseringshat, Karmin-Væbnerhat, Stribet Redesvamp og Mørk Stjernebold.

Knærod blev fundet her i 1965 på sit hidtil eneste kendte voksested i Århus amt, mens Benbræk, der kendes fra en halv snes andre voksesteder fortrinsvis på Silkeborgkanten, er fundet her i 1946.

2. Sejs Hede ligger nordøst for jernbanen mellem Silkeborg og Ry på siden af Gudenådalen og er lyngklædt. De markante højdepunkter Sindbjerg (103 m. o. h.) og Stoubjerg (99 m. o. h.) er i lighed med Himmelbjerget falske bakker og fredet 1919. Denne fredning udgør sammen med det fredede areal på Sejs Hede (fredet 1947) i alt 56 ha. Her foretager amtskommune naturpleje i form af rydning af krat, afslåning og græsning.

Herfra foreligger et fund (1919) af Hede-Melbærris. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Umiddelbart øst herfor ligger den 67 ha. store ejendom Bjørnholt (Silkeborg statsskovdistrikt), der ligger i en erosionsdal i det kuperede morænelandskab. Jordbunden er fattig og består af grovsandet jord. 2/3 del af arealet er skov, der overvejende består af tæt nåleskov, mens resten er vedvarende græsgange og marker. I regionplanen er Bjørnholt udlagt til særligt naturområde og udflugtsområde. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Gammelkol. Et areal omkring det middelalderlige voldsted, 91 m. o. h., er sammen med et areal nordvest for Laven og Dynæs (omr. 20/4), i alt 91 ha., fredet 1965. Gammelkol rummer højskov med Ask, Bøg, Bævreasp, Alm./Vinter-Eg, Storbladet/Park-Lind, Alm. Røn, Alm. Gyldenris, Liden Klokke, Vild Kørvel, Stor Konval, Lund-Rapgræs, Skovmærke, Majblomst og Skvalderkål.

Lokalitetskode, 1. Linå Vesterskov: + S III r
, 2. Sejs Hede og Bjørnholt: + H-E-S-B III r
, 3. Gammelkol: + E III r

4. Laven. Herfra kendes Tue-Siv(o).

Kilder: 43, 84, 85, 128, 142, 215, 263, 284, 339, 340, 353, 413, 430, 438, 448, 659, 673, 719, 836, 962, 973, 988, 995.

20/4 Jul Sø og Rye Nørreskov

Distriktsgrænsen mellem TBU-distrikt 20 og 21 forløber fra Laven gennem Bomholt Vig, Rosvig og Alling Å til Birk Sø. Af praktiske årsager er oplysninger om Bomholt Vig, Rosvig og Birk Sø samlet her, mens oplysninger om Alling Å er samlet under omr. 21/78.

1. Jul Sø

1. Jul Sø. Den østvest gående sø ligger i det midtjyske søhøjland og er en markant del af Gudenåsystemet. Flere steder langs bredden forekommer rørskov af vekslende bredde, tættest i beskyttede vige og tyndest på eksponerede steder. Rørskovene består overvejende af Tagrør.

Skoven står flere steder især på øst- og sydsiden tæt på bredden, og træerne rækker ud over vandet.

2. Alø. Omkring øen forekommer især på østsiden store rørskove med Tagrør. Øen er fuglereservat.

3. Møgelø er 16 ha. stor og privatejet. Den når en højde af 41 m. o. h. og rummer mange plantede træer af Sød-Æble, Navr, Blomme, Sur-Kirsebær og Pære. I øvrigt forekommer sammenhængende, artsrig skov med Spids-Løn, Ahorn, Rød-El, Grå-El, Avnbøg, Engriflet Hvidtjørn, Dun-Birk, Vorte-Birk, Bøg, Alm. Ene, Dunet Gedeblad, Klit-Fyr, Skov-Fyr, Mirabel, Alm. Hæg, Vinter-Eg, Alm. Eg, Rød-Eg, Selje-Pil, Grå-Pil, Glans-Pil, Femhannet Pil, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Aksel-Røn, Alm. Røn, Selje-Røn og Skov-Elm. Undtaget er dog øens lysåbne, centrale del, hvor der forekommer en artsrig, lavtvoksende vegetation med Muse-Vikke, Græsbladet Fladstjerne, Alm. Syre, Blåhat, Bølget Bunke, Alm. Hvene, Rød Svingel, Tjærenellike, Alm. Torskemund, Liden Klokke og Kanadisk Bakkestjerne med Glat Hunde-Rose langs randen. Ud mod Jul Sø forekommer skrænter, der overvejende er dækket af tætte krat af Brombær. Langs bredden forekommer smal rørskov bestående af Tagrør tillige med Sø-Kogleaks, Kalmus og Grenet Pindsvineknop. En grundig gennemgang af øens vegetationsforhold er foretaget af Wessberg (1985), der i alt har fundet 225 forskellige taxa på øen.

4. Dynæs. Halvøen er sammen med et areal omkring Gammelkol (omr. 20/3) og nordvest for Laven (omr. 20/3), i alt 91 ha., fredet 1944. På overdrev omkring voldstedet forekommer Ask, Brombær, Alm./Vinter-Eg, Kirsebær, Tjørn, Alm. Hundegræs, Alm. Kvik, Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blåhat, Bølget Bunke, Draphavre, Lancet-Vejbred, Liden Klokke, Prikbladet Perikon, Stor Nælde, Tveskægget Ærenpris, Vild Kørvel, Valnød, Hindbær, Ager-Padderok, Hamp-Hanekro og Mark-Krageklo.

5., 6. + 7. Lilleø, Bomholt Vig og Rosvig. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 2. Alø: 0-+ E-S III 0

, 3. Møgelø: ++ S-E-V III r

, 4. Dynæs: + E III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Jul Sø: 0-+ V IV 0

, 5. Lilleø: 0 E IV 0

, 6. Bomholt Vig: 0 V IV 0

, 7. Rosvig: 0 V IV 0

Kilder: 43, 84, 85, 891, 995.

2. Rye Nørreskov

Det stærkt kuperede terræn syd for Jul Sø og Birk Sø består af flere markante, falske bakker, af hvilke Himmelbjerget, 147 m. o. h., er den kendteste. Terrænet er overvejende skovklædt og delt i mange private skifter, der på GIS kort tilsammen betegnes Rye Nørreskov. Af disse skifter kan nævnes Himmelbjerggårdens Skov (81 ha.), Rye Nørskov (778 ha.), Bøgedal (35 ha.), Mølleskov (173 ha.) og Æblegården Skov (98 ha.).

8. Rye Nørskov. Om sammensætningen foreligger kun få botaniske oplysninger. Langs syd- og vestsiden af Birk Sø og Alling Å ligger flere smalle, langstrakte zoner, der i hvert fald

tidligere har været skovløse med hedemose eller med højstegne. På de tidligere hedemoser har så sent som i 1912 forekommet en artsfattig, men karakteristisk vegetation bestående af Hedelyng(o), Pors(o), Blåtop(o), Revling(o), Klokkelyng(o), Tue-Kæruld(o), Blåbær(o), Tyttebær(o), Dun-Birk, Vorte-Birk og Alm. Ene, samt tørvemosser tillige med Bævreasp og Vinter-Eg. I udkanten af en lille Birkelund(o) er fundet hybrid(o) mellem Blåbær og Tyttebær. Såvel hedemosearealerne som høslætengene er nu under kraftig tilgroning med Dun-Birk. På lysåbne steder forekommer Tørst, Kristtorn, Alm. Ene, Blåtop, Bølget Bunke og tørvemosser.

På Allinghoved forekommer ældre træer af Alm./Vinter-Eg. Ved roden af Ringholm Hoved forekommer arealer, der tidligere har rummet hedemose og græsset skov. Hedemoserne er under kraftig tilgroning med især Dun-Birk tillige med Vorte-Birk, Rød-El og Tørst. I bundvegetationen indgår Blåtop, Mose-Bunke, Eng-Rørhvene, Pors, Hindbær, Kragefod, Alm. Mjødurt, Trindstænglet Star, Stiv Star, Kær-Svovlrod, Eng-Viol, Alm. Syre, Vandnavle, Kær-Tidsel, Kær-Snerre, mosserne *Climacium dendroides* og *Rhytidiadelphus squarrosus*. På skovarealet, der tidligere har været anvendt til græsning, forekom ifølge Mentz (1912) en artsrig Birkeskov med artsrig undervegetation. I 1973 har arealet mistet sin karakter af Birkeskov, der er afløst af tæt højskov af Bøg af dårlig proveniens og nogle store træer af Alm./Vinter-Eg. Bundvegetationen er sparsom. Her indgår Kristtorn, Bølget Bunke, Majblomst, Hvid Anemone, Liljekonval, Blåbær, Mose-Bunke, Ørnebregne og Alm. Gedeblad.

9. Æblegårdens Skov (=Sletten). Heri indgår flere partier med højskov af gammel Bøg. Andre partier består af Stilk-Eg tillige med beplantninger af nåletræer, især af Rød-Gran. Skovbundsvegetationen er i lysåbne partier frodig, mens den er sparsom under Bøgehøjskoven og i partier med nåletræsbeplantningerne. På skovbunden vokser Kristtorn, Skov-Rørhvene, Aks-Rapunsel, Blåbær, Skovstjerne, Majblomst, Alm. Kohvede, Bølget Bunke, Alm. Engelsød og Krat-Viol. På fugtige steder optræder Skov-Padderok, Sump-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Mose-Bunke og Lyse-Siv. Nedenfor skrænten mod Jul Sø forekommer flere fugtige partier. Her vokser Dun-Birk med opvækst af Tørst og Alm. Røn. I bunden dominerer Eng-Rørhvene sammen med Alm. Fredløs, Stor Nælde, Alm. Skjolddrager og Eng-Viol. Ved Æblegården ses en stor bestand af Sødskærm.

10. Himmelbjerget. Her findes et stort lyngareal, der friholdes for opvækst af træer. Dette areal administreres sammen med et mindre skovareal af Silkeborg statskovdistrikt, i alt 8 ha. Arealet er i regionplanen udlagt til naturområde og udflugtsområde.

På Himmelbjerget optræder Hedelyng, Tyttebær, Blåbær, Gyvel, Engelsk Visse(o), Hunde-/Sand-Hvene(o), Blåtop(o), Bølget Bunke, Tidlig Dværgbunke(o), Alm. Kongepen, Håret Høgeurt, Alm. Brandbæger, Skov-Brandbæger, Liden Museurt(o), Kattefod(o), Bitter Bakkestjerne(o), Flipkrave, Rødknæ, Skovstjerne og Majblomst samt det sjældne tørvemos *Sphagnum quinquefarium*.

Her kendes tillige Skov-Svingel, de meget sjældne bladmosser *Sharpiella striatella*(x), *Pohlia elongata*(ox) og *Andraea rupestris*(ox), levermosserne *Barbilophozia kunzeana*(o), *Scapania undulata*(o) samt svampene *Schizophyllum alenum*, *Clitocybe connata* og *Panus conchatus*.

11. Mølleskov (= Rye Mølleskov). Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Omkring 1912 lå der en højmose(o) i skoven med Hedelyng(o), Pors(o), Hvid Næbfrø(o), Benbræk(o), Liden Soldug(o) og Rundbladet Soldug(o). For flere af blomsterplanternes vedkommende er der her tale om arter der tidligere har været hyppigere i Århus amt, men som nu kun er kendt fra et fåtal af lokaliteter.

12. Birksø. Herfra kendes Sø-Kogleaks og Tagrør. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

13. + 14. Himmelbjerggårdens Skov og Bøgedal. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Yderligere oplysninger om Rye Nørreskov som helhed er meget ønskelige. Især er det af meget stor betydning at få oplyst, om der fortsat forekommer fattigkær og rester af højmose.

Lokalitetskode, 9. Æblegårdens Skov: + S-Sv-V III r

, 10. Himmelbjerget: + S-E III r-s

Foreløbig Lokalitetskode, 8. Rye Nørskov: + S-Sv III r

, 11. Mølleskov: + S-Sv-(V) III r

, 12. Birk Sø: 0-+ V III 0

, 13. Himmelbjerggårdens Skov: 0 S IV 0

, 14. Bøgedal: 0 S IV 0

Kilder: 43, 54, 57, 98, 128, 141, 194, 214, 215, 263, 274, 297, 367, 401, 413, 438, 474, 573, 719, 904a, 973.

20/5 Silkeborg Sønderskov

1. Silkeborg Sønderskov og Slåensø

1. Silkeborg Sønderskov. S sammensætningen af den 693 ha. store skov (Silkeborg statsskovdistrikt) kendes kun delvist. Jordbunden veksler mellem muld og podsoleret mor. I skovens sydvestlige del domineres jordbunden af moræneler overlejret af lerblandet sand. I den nordvestlige del forekommer istidsaflejret, grovkornet smeltevandssand. Foldbækkær-Lodenkær langs Rødebæk og engarealerne ved Borresø samt området omkring Gravbæks udløb har postglacialt ferskvandstørv overlejret af humus.

Silkeborg Sønderskov er i regionplanen udlagt til særligt naturområde og på nær den sydvestlige del tillige til udflugtsområde.

I afdelingerne omkring Slåensø indgår meget, gammel Bøg på sandet mor samt noget Alm. Eg og Vinter-Eg. Tillige forekommer monokulturer af nåleskov bl. a. meget Rød-Gran og ung Lærk, ligesom blandskov af Bøg og Skov-Fyr forekommer. Et enkelt sted ses flere meget høje, gamle træer af Douglasgran. I skoven er tillige indplantet Weymouths-Fyr. Flere steder forekommer busklag, i hvilket opvækst af Ahorn, Dun-Birk, Vorte-Birk og Bævresp indgår tillige med Drue-Hyld, Alm. Røn, Alm. Hæg, Glansbladet Hæg, Selje-Pil og Kristtorn. Skovbunden er præget af morbundsvegetation domineret af Bølget Bunke og stedvis af Majblomst. Hvor jordbunden er rigere, dominerer Hindbær eller over store strækninger Skov-Rørhvene. Endvidere vokser her Hvid Anemone, Blåbær, Skov-Brandbæger, Mose-Bunke, Glat Dueurt, Dunet Egebregne, Tredelt Egebregne, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Håret Frytle, Skov-Galtetand, Gederams, Skov-Hanekro, Haremad, Krybende Hestegræs, Alm. Hundegræs, Alm. Kohvede, Bredbladet Mangeløv, Miliegræs, Feber-Nellikerod, Stor Nælde, Hvas Randfrø, Skov-Salat, Skovbyg, Skovmærke, Skovstjerne, Skovsyre, Akselblomstret Star, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Kæmpe-Svingel, Liden Vintergrøn, Krat-Viol, Bjerg-Ærenpris, Ørnebregne, Hedelyng, Lyng-Snerre og Tormentil tillige med Stor Frytle og Lund-Fredløs, samt bladmosserne *Plagiothecium undulatum*, *Scleropodium purum* og *Pleurozium schreberi*. Desuden er kendt det sjældne tørvemos *Sphagnum quinquefarium* samt svampene *Pluteus hispidulus*, *Pholiota teneroides*, *Tørvemos-*

Hjælmmhat, Kuglesporet Huesvamp, *Ciboria rufa*, *Omphalina epichysium* og *Conocybe laricina*. Sidstnævnte blev fundet i skoven i 1947 for første gang i Danmark.

Af lichéner kendes *Catillaria intermixta*, *Evernia prunastri*, *Haematomma coccineum*, *Hypogymnia physodes*, *Lecanora chlarothera*, *Lecanora expallens*, *Lecidea quercea*, *Lepraria candelaris*, *Lobaria pulmonaria*, *Opegrapha viridis*, *Parmelia glabratula*, *Parmelia saxatilis*, *Parmelia sulcata*, *Parmeliopsis hyperopta*, *Pertusaria amara*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Pertusaria coronata*, *Thelotrema lepadinum*, *Usnea subfloridana*, *Baeomyces rufus*, *Cladonia caespiticia*, *Cladonia chlorophaea*, *Cladonia coniocraea*, *Cladonia digitata*, *Cladonia fimbriata*, *Cladonia flabelliformis*, *Cladonia glauca*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia scabriuscula* og *Lecidea granulosa*.

Skoven rummer flere, mindre lokaliteter med en karakteristisk vegetation af mange halvsvældne til sjældne arter. Nedenfor er givet en samlet fremstilling af disse lokaliteter.

2. Foldbækkær og Loddenkær er et artsrigt, stort, sammenhængende overgangsrigkær, der omkranser den fra syd mod nord gående Rødebæk. Kæret er uden træer. Her dominerer Mose-Bunke, Alm. Mjødurt, Lyse-Siv, Alm. Fredløs, Eng-Rørhvene og Bredbladet Dunhammer.

3. Ryttermose er en delvis tilgroet højmose, hvor trævegetationen domineres af Skov-Fyr med Dun-Birk og Rød-Gran. Af tørvemosser dominerer *Sphagnum rubellum*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum magellanicum* og *Sphagnum cuspidatum*, samt Rundbladet Soldug.

4. Tyges Kær er et velbevaret overgangsfattigkær med fin zonerings. Typiske arter i vegetationen er Blåtop og Mose-Bunke. Fra et mindre vældområde og fra en kløft, hvis nøjagtige placering er uvis, er kendt mosserne *Rhodobryum roseum*, *Eurhynchium angustirete*, *Eurhynchium striatum*, *Cratoneuron commutatum*, *Plagiochilla asplenioides*, *Blasia pusilla*, *Diplophyllum albicans*, *Frullania fragilifolia*, *Thamnobryum alopecurum*, *Mnium marginatum* og det sjældne *Trichocolea tomentella*.

5. Slåensø, hvis længderetning er østvest, er en klarvandet, alkalisk sø med dybder op til 12 m. Surhedsgraden ligger på pH 7-8, og her er målt sigtedybder op til 5-6 m. Søen forsynes med grundvand, der siver ud af de stejle sider, og den belastes ikke af tilledning af overfladevand. I søens vestlige ende ligger et stemmeværk for Millingbæk, gennem hvilken der er forbindelse til Borre Sø.

Søens bredder er faste, og søbunden består overvejende af fint sand eller ler. Rørskov forekommer kun spredt og er oftest tynd. Den består af enten Sø-Kogleaks eller Smalbladet Dunhammer, mens Tagrør kun optræder sporadisk men uden at være sammenhængende. Træerne står ofte direkte på søens bredder, og grenene rækker ud over vandet. På disse steder mangler rørskov. Vegetationen i søen er rig på grundskudsplanter som følge af det rene og klare vand, ligesom der optræder rigeligt med flydebladsplanter. Fra søen kendes ikke mindre end ni forskellige arter af Vandaks. Den er dermed en af landets mest artsrige Potamogeton-søer. I det åbne vand vokser Glinsende Vandaks, Svømmende Vandaks, Vandpest, Gul Åkande og Hvid Åkande. På lavere vand langs bredden optræder Dusk-Fredløs, Gifttyde, Enkelt Pindsvineknope, Kær-Snerre, Akselblomstret Star, Knippe-Star, Top-Star og Kær-Svovlrød. Endvidere er kendt Langbladet Ranunkel, Dynd-Padderok, Næb-Star, Vand-Pileurt, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Slank Blærerod, Tråd-Vandaks, Kruset Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Langbladet Vandaks, Butbladet Vandaks, Tornfrøet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, Strandbo og Liden Siv. Fra søen foreligger to ældre, udaterede angivelser af Rust-Vandaks og Liden Vandaks.

Af kransnålealger kendes *Chara contraria* og *Chara globularis*. Planteplanktonet består især af

kiselalger. Det drejer sig om arter af slægterne *Asterionella* sp., *Tabellaria* sp., *Fragilaria* sp., *Nitzschia* sp., *Synedra* sp., *Attheya* sp., *Rhizosolenia* sp., *Melosira* sp. og *Cyclotella* sp.

Bevaring: Det er af stor betydning, at de lysåbne, botanisk interessante partier i Foldbækkær, Loddenkær, højmosen i Ryttermose og Tyges Kær bevares i den nuværende tilstand. Det er derfor ønskeligt, at opvækst af vedplanter fjernes, at indgreb i form af dræning og afvanding forhindres, og at gødskning især i højmosens nærhed undgås. Ligeledes bør eksisterende grøfter i højmosen lukkes.

Det er af meget stor betydning, at Slåensø bevares i den nuværende tilstand, da den er enestående både botanisk og ferskvandsbiologisk som repræsentant for søer af Potamogeton-typen. Af denne typer er der nu kun få søer tilbage i Danmark.

Det er derfor meget ønskeligt, at den rekreative udnyttelse af søen og dens omgivelser ikke øges, at opstemningen af Millingbæk bibeholdes, at løvskoven langs søen og i dens nærmeste omgivelser samt langs Millingbæk bevares, ligesom enhver form for næringstilførsel, f. eks. i form af gødskning, undgås.

Lokalitetskode, 1. Silkeborg Sønderskov: + S II r

, 2. Foldbækkær og Loddenkær: + V III s

, 3. Ryttermose: + V I s (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)

, 4. Tyges Kær: + V III s

, 5. Slåensø: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Renvandet potamogetonsø)

Kilder: 6, 36, 46, 85, 128, 191, 194, 244, 252, 265, 287, 317, 328, 413, 418, 499, 659, 669, 719, 743a, 849, 873, 957, 958, 962, 973, 992.

Fig 34: Slåensø, set fra vestenden. Peter Wind fot. 1988.

2. Borresø

6. Borresø, der gennemstrømmes af Gudenåen, er en ret dyb sø. Vandet er næringsrigt med pH på ca. 8, sigtedybde i sommertiden på ca. 1 m og noget forurenset. Langs bredden forekommer en bredere eller smallere rørskov. På åbent vand og i rørskoven forekommer Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Smalbladet Dunhammer, Dynd-Padderok, Tagrør, Næb-Star, Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Hvid Åkande, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Børstebladet Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Glinsende Vandaks, Butbladet Vandaks, Vandpest, Tornfrøet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, *Fontinalis antipyretica* og grønalgene *Cladophora aegagropila*.

Planktonalgefloret er artsrigt, og her optræder blågrønalgene *Aphanizomenon flos-aqua*, *Anabaena flos-aqua*, *Anabaena spiroides*, *Coelosphaerium* sp., *Beggiatoa* sp. *Microcystis wesenbergii*, *Microcystis aeruginosa*, *Microcystis flos-aqua*, kiselalgerne *Stephanodiscus* sp., *Cyclotella* sp., *Melosira* sp., *Fragilaria* sp., *Attheya* sp., *Asterionella* sp., *Tabellaria* sp., *Suriella* sp. og grønalgene *Phacus* sp., *Conium* sp., *Pandorina* sp., *Sphaerocystis* sp., *Scenedesmus armatus*, *Scenedesmus dimorphus*, *Pediastrum* sp., *Coelastrum* sp., *Ankistrodesmus* sp., *Staurastrum* sp. og *Closterium* sp.

7. Paradisøerne er fire småøer, der ligger i Borre Sø. Øerne er trods deres ringe størrelse stærkt kuperede med højder op til 8 m over søspejlet for den største, Borre Øs, vedkommende.

Øerne er skovklædte og her optræder Rød-Gran, Dun-Birk, Rød-El, Bævreasp, Grå-Pil, Grå-El, Ahorn og Bøg. På steder, hvor Bøg er dominerende skovtræ, er bundvegetationen artsfattig, mens den er rigere på mere lysåbne steder. Her forekommer Ørnebregne, Bredbladet

Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Finbladet Mangeløv, Majblomst, Alm. Gedeblad, Skov-Hullæbe, Bølget Bunke, Skovstjerne, Alm. Kohvede, Blåbær, Alm. Gyldenris, Fløjlsgræs, Dunet Steffensurt, Liljekonval, Glat Hunde-Rose, Blød Filt-Rose samt *Rubus insularis* og den ret sjældne *Rubus scissus*.

I rørskovene ved øerne indgår Tagrør, Blågrøn Kogleaks, Alm. Mjødurt, Hjortetrøst, Knoldet Brunrod, Alm. Fredløs, Kattehale, Sværtevæld, Kær-Galtetand, Smalbladet Dunhammer, Skov-Angelik, Eng-Kabbeleje og Gifttyde. Fremhæves bør, at alle Danmarks fire arter af Rørhvene forekommer på øerne, nemlig Skov-Rørhvene, Eng-Rørhvene, Bjerg-Rørhvene tillige med den sjældneste Stivtoppet Rørhvene. På øerne er i alt fundet 135 arter af karplanter inkl. småarter af Brombær og Mælkebøtte. En samlet oversigt over vegetationsforhold og fund af planter er samlet af Wessberg (1985).

Lokalitetskode, 6. Borre Sø: + V III r-s
, 7. Paradisøerne: ++ S-Sv II r-s

8. Svejlbæk. Herfra kendes Kæmpe-Mandstro, Tue-Siv, Kegle-Limurt(o), Høj Skjolddrager og brombærarten *Rubus sprengelii*, samt det meget sjældne bladmos *Sharpiella striatella(x)*.

Kilder: 152, 252, 274, 287, 306, 316, 351, 354, 357, 358, 458, 494, 499, 669, 719, 892, 962.

3. Them - Salten Skov området

9. Hummelsø. Den højtliggende sø er med dele af det omgivende, opdyrkede bakkeland, i alt 165 ha., fredet 1969. Fredningen hjemler ret til naturpleje. En del af banestien fra den nu nedlagte Horsens-Silkeborg jernbane passerer arealet. I den nordligste ende ved Voldby ligger et par kæmpehøje, der er bevokset med ældre, flerstammede træer af Bøg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

10. Høgdal. Terrænet omkring den 121 ha. store ejendom (Silkeborg statsskovdistrikt) rummer overvejende jord af dårlig bonitet med terrasser, stenrydningsdynger og overdrevsvegetation og står derved i kontrast til naboejendommene på den rigere jordbund. Botanisk oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

11. Nøjkær Skov. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. På skrænter langs naturstien kendes Alm. Bjerg-Fyr, Blåbær, Bølget Bunke, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Rød-Gran, Femradet Ulvefod og Alm. Ulvefod.

12. Salten Skov Om sammensætningen af den ca. 32 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. I skoven vokser Skov-Rørhvene og Stor Frytle i løvskov af Bøg. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

13. Them Krat er et lille, smalt krat, der delvist er gennemplantet med gran og delvist er græsset. Fra krattet kendes Alm. Eg, Tjørn og Hvid Anemone. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 9. Hummelsø: + V-E III r-s
, 10. Høgdal: 0 E-B IV 0
, 11. Nøjkær Skov: + S-E II s
, 12. Salten Skov: 0-+ S III r
, 13. Them Krat: 0-+ S III 0

Kilder: 8, 43, 84, 85, 128, 284, 413, 479, 508, 535b, 558, 573, 719, 988, 955.

Fig 35: Skov-Rørhvene. Velling Skov. Peter Wind fot. 1984.

20/6 Rye Sønderskov

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amter forløber gennem Salten Langsø. Selve søen er beskrevet i bindet om Vejle amt, mens søens nordside sammen med omgivelser beskrives nedenfor.

1. Rye Sønderskov. Om sammensætningen af den 530 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. I skovens sydlige udkant er i 1985 fundet Klatrende Lærkespore, der tillige er dukket op ved Velling Igelsø i begyndelsen af 1980'erne (se omr. 20/38).

2. Løvenholt-Ildal Skov. I den 108 ha. store, privatejede skov vides at indgå såvel løvskov, især Bøg og Eg, som nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Mørksø er ekstremfattigkær med hængesæk af tørvemos og flere næsten sammenhængende tørvegrave med dystroft vand med en karakteristisk vegetation. På hængesække forekommer Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Alm. Star og Blåtop, mens der fra søen kendes Næb-Star, Smalbladet Kæruld og Gul Åkande, samt arter af tørvemos og Drepanocladus sp.. Endvidere er kendt Tråd-Star(o) og Mose-Bølle(o).

4. Ildal Bæk. Den dybt nedskårne, uregulerede bæk løber fra det kuperede bakkeland mod syd til Salten Langsø. På dalens sider ligger flere afgræssede parceller med artsrig hede- og overdrevsvegetation, mens dalbunden rummer enge. Andre steder forekommer småskove. Af vedplanter indgår Vorte-Birk, Alm. Eg, Vinter-Eg, Bøg, Alm. Ene, Tjørn, Håret Blågrøn Rose, Rød-Gran, Sød-Æble (forvildet), Havtorn (måske plantet), Grå-Pil, Selje-Pil, Øret Pil og Alm. Røn. Af urter og dværgbuske kan nævnes Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Djævelsbid, Tidlig Dværgbunke, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Rødknæ, Flipkrave, Gul Snerre, Hvid Snerre, Alm. Syre, Tormentil, Hunde-Viol og Læge-Ærenpris. På fugtigere bund optræder Knop-Siv, Dunet Dueurt, Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Svømmende Vandaks, Enkelt Pindsvineknop, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Sværtevæld, Vand-Mynte, Tykbladet Ærenpris, Knæbøjet Rævehale, Sump-Kællingetand og Nyse-Røllike.

5., 6., 7., 8. + 9. Hvidmose Bakker, Mørksø Kol, Salten Ø, Næsset og Sukkertoppen. På nordsiden af Salten Langsø er et sammenhængende areal fra Skeldal til Rye Bro fredet 1982. På nordvestsiden af søen er på sandet tørvejord fundet det meget sjældne bladmos *Leptodontium flexifolium*.

Botaniske oplysninger fra de varierede hede- og skovområder er meget ønskelige, idet de tilsvarende arealer (lok. 20/17) syd for søen i Vejle amt er botanisk meget værdifulde.

Leptodontium flexifolium er meget sjælden i Århus amt. Planten kendes tillige fra Strandkær (omr22a/23) på Mols.

Lokalitetskode, 3. Mørksø: ++ V II s
, 4. Ildal Bæk: + S-E-V II r-s

- Foreløbig lokalitetskode, 1. Rye Sønderskov: 0-+ S IV 0
, 2. Løvenholt-Ilddal Skov:
0 S IV 0
, 5. Hvidmose Bakker: 0 S IV 0
, 6. Mørksø Kol: 0 S IV 0
, 7. Salten Ø: 0 S IV 0
, 8. Næsset: 0 S-E-H IV 0
, 9. Sukkertoppen: 0 S IV 0

Kilder: 6, 8, 30, 52, 85, 128, 179, 287, 382, 508, 534, 575, 674, 730.

Fig 36. Mørksø. Peter Wind fot. 1975.

20/7 Gudenåen mellem Mossø og Ry

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amt løber i Salten Å og videre i Gudenå til Mossø. Sydsiden af Salten Å og vestsiden af Gudenå ligger i Vejle amt og er beskrevet i bind 5.

1. Lammehoved Skov. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Fra skoven findes en liste over svampefund i 1951 hos Lange (1953).

2. Galgebakke. Den 101 m. høje bakke ved Gl. Rye er med sine omgivelser, i alt 23 ha., fredet 1971. I kendelsen hjemles mulighed for naturpleje. Bakken rummer artsrig hede- og overdrevsvegetation. Her forekommer Alm. Ene, Ørnebregne, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Alm. Engelsød, Alm. Syre, Rødknæ, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Hunde-Viol, Hedelyng, Blåbær, Tyttebær, Revling, Skovstjerne, Bidende Stenurt, Skt. Hansurt, Tormentil, Gyvel, Håret Visse, Engelsk Visse, Farve-Visse, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Bugtet Kløver, Krat-Fladbælg, Alm. Mælkeurt, Alm. Brunelle, Læge-Ærenpris, Alm. Kohvede, Liden Klokke, Blåmunke, Hvid Snerre, Lyng-Snerre, Blåhat, Djævelsbid, Alm. Gyldenris, Hvid Okseøje, Bitter Bakkestjerne, Lav Skorsoner, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Alm. Høgeurt, Alm. Kongepen, Sand-Star, Pille-Star, Vellugtende Gulaks, Alm. Hvene, Bølget Bunke, Blåtop, Tandbælg, Katteskæg, Eng-Rapgræs, Fåre-Svingel og Plettet Gøgeurt.

3. Gudensø omgives af rørskov af varierende bredde domineret af i første række Tagrør. I rørskovene kendes tillige Sø-Kogleaks, Høj Sødgræs, Rørgræs, Dynd-Padderok, Grenet Pindsvineknop, Brudelys, Næb-Star, Kalmus, Vand-Skræppe, Langbladet Ranunkel, Gifttyde, Dusk-Fredløs, Sværtevæld, Kær-Galtetand, Bittersød Natskygge, Vejbred-Skeblad, Kær-Snerre, Hvid Åkande, Liden Andemad, Kors-Andemad og Frøbid. Nyere oplysninger om bredvegetationen er ønskelige.

4. Gudenåen mellem Mossø og Gudensø. Åen snor sig her i en bred ådal fortrinsvis med enge, der anvendes til græsning og høslet. Her forekommer tillige flere ubenyttede parceller med Ellesump eller Starsumpe samt vandhuller. På denne strækning modtager Gudenåen tilløb fra Salten Å. Selve åen kranes på det meste af strækningen af tætte, artsrige rørskove bestående af Høj Sødgræs, Tagrør, Dynd-Padderok, Dusk-Fredløs, Bittersød Natskygge, Langbladet Ranunkel, Alm. Baldrian, Gifttyde, Vandpeberrod, Kær-Galtetand, Nikkende Star, Gul Iris og Lådden Dueurt. Engene er ligeledes artsrige, og her forekommer Skov-Angelik, Mose-Bunke, Kær-Dueurt, Engkarse, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Vellugtende Gulaks, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Hedelyng, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Bukkeblad, Skov-Kogleaks, Smalbladet

Kæruld, Krybende Læbeløs, Smalbladet Mærke, Vand-Mynte, Kær-Padderok, Eng-Rørhvene, Kær-Ranunkel, Alm. Rapgræs, Glanskapslet Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Tråd-Siv, Alm. Skjolddrager, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Kær-Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Toradet Star, Tykakset Star, Rød Svingel, Kær-Svovlrod, Sværtevæld, Alm. Syre, Manna-Sødgræs, Kær-Tidsel, Tormentil, Trævlekrone, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vandnavle og Eng-Viol.

I engen modsat Salten Ås udløb ligger en hængesæk omkranset af en grav, der formodentlig er udgravet i nyere tid. I vandet er opsat andehuse. Vandet er dystroft og næringsfattigt med meget submerst tørvemos. På og ved hængesækken forekommer Dun-Birk, Øret Pil, Grå-Pil, Kær-Svovlrod, Solbær, Mangeblomstret Frytle, Tranebær, Blåtop, Bukkeblad, Dusk-Fredløs, Hedelyng, Kragefod, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Knop-Siv, Lyse-Siv, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Tormentil, Vandnavle og Eng-Viol.

5., 6., 7., 8., 9. + 10. Odderholm (Silkeborg statsskovdistrikt), Hejnæs Plantage (Rye Nørskov distrikt, 368 ha.), Loftsbjerg, Musebakke, Sillebjerg og Tibirke. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 2. Galgebakke: ++ E II s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lammehoved Skov: + S III r

, 3. Gudensø: + V III r-s

, 4. Gudenå mellem Gudensø og Mossø: + V-E II r-s

, 5. Odderholm: 0 E IV 0

, 6. Hejnæs Plantage: 0 S IV 0

, 7. Loftsbjerg: 0 H IV 0

, 8. Musebakke: 0 H IV 0

, 9. Sillebjerg: 0 H IV 0

, 10. Tibirke: 0 H IV 0

11. Ry Møllesø. Herfra kendes Sø-Kogleaks.

På sandede marker syd for Gammel Rye har i hvert fald tidligere vokset (1930) Brudurt(o), Flerårig Knavel(o), Femhannet Hønsetarm(o), Storblomstret Hønsetarm(o), Hejrenæb(o), Flipkrave(o), Gul Evighedsblomst(o), Sand-Hanekro(o), Mark-Bynke(o), Svineøje(o), Sandskæg(o), Udspærret Dværgbunke(o), Alm. Månerude(o), tillige med Alm. Ene(o) og Gyvel(o). I et gadekær tæt ved Gammel Rye er fundet Liden Vandarve(o).

Kilder: 35, 54, 74, 77, 84, 85, 128, 263, 284, 286, 342, 382, 413, 508, 537, 554, 579a, 674, 973.

20/8 Mossø

Mossø gennemskæres af grænsen mellem Århus og Vejle amter og er af praktiske grunde behandlet i bind 5 om Vejle amt. Ved lok. 20/8 forstås i det væsentlige selve søen og bredzonen umiddelbart omkring den. De tilgrænsende landområder behandles for Århus amts vedkommende under områderne 20/9, 21/86 og 21/88 og under lokaliteterne 20/10 og 20/11 i Vejle amt.

20/9 Emborghalvøen

1. Emborghalvøen er i sin helhed sammen med Mossø fredet 1977. Flere ejendomme er

erhvervet af staten med henblik på landskabspleje og for at sikre et offentligt opholdsareal. Kendelsen giver det offentlige gode muligheder for at udføre naturpleje så som rydning og udtynding af krat på visse sønære arealer. Dertil kommer et behov for kontinuerlig rydninger af krat for at friholde enge, kær, overdrev og heder.

Ejendommen Dalgård (Silkeborg statskovdistrikt) med tilhørende arealer består af dyrkede marker og græsningsoverdrev. Randområdet mod vest er nåleskov, mens der mod Gudensø forekommer Ellesumpe.

Ejendommen Mariendal (Silkeborg statskovdistrikt) med tilhørende arealer udgør en mosaik af mindre plantager og græsklædte parceller. Den vestlige del omfatter et sumpområde med Pilekrat, der grænser op til et par mindre vandfyldte tørvegrave. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke for Dalgård og Mariendal.

Jordbunden på Emborghalvøen er senglaciale, grovkornet ferskvandssand. Opdyrkning er flere steder opgivet. I stedet er indplantet juletræer f. eks. Rød-Gran. I en sådan mark, hvor opdyrkning er indstillet i begyndelsen af 1980'erne, forekommer en interessant sandjordsvegetation. Her vokser Blåmunke, Flipkrave, Alm. Hvene, Kiddike, Flerårig Knavel, Sølv-Potentil, Rødknæ, Alm. Røllike, Sandskæg, Alm. Spergel, Bidende Stenurt og den sjældne Svineøje.

På et ugræsset overdrev lige sydvest for Øm Kloster med spredt opvækst af træer forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Blåmunke, Gul Evighedsblomst, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Gyvel, Håret Høgeurt, Alm. Knopurt, Prikbladet Perikon, Rødknæ, Alm. Røllike og Sand-Star. I marker optræder Hamp-Hanekro. Yderligere oplysninger om sandede marker og overdrev er meget ønskelige.

På Lindholm Odde findes kær med Langbladet Ranunkel, Giftyde, Grå Star, Alm. Star, Kragefod og Dusk-Fredløs.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den lyskrævende sandjordsvegetation kan bevares. Det er derfor ønskeligt, at dyrkning af de sandede jorde opretholdes, og at nåleskoven ryddes.

Foreløbig lokalitetskode: + S-E-V-B II r-s

2. Øm Kloster. Ved Emborg By ligger resterne af det anseelige kloster bygget af cisterciensermunke. Hovedparten af ruinerne er blotlagt. Her er tillige oprettet en mindre klosterhave, hvor mange munke- og lægeplanter er søgt bevaret. En oversigt findes hos Lind (u. å.).

Nogle af disse planter er forvildet til klosterets omgivelser og til Emborg By. Flere af disse kan betragtes som reliktpanter. Her kendes Opret Springklap, Katteurt, Hundetunge, Rød Tandbæger, Mørk Kongelys, Alm. Hjertespad, Humle, Alm. Katost, Moskus-Katost, Rundbladet Katost, Kræge, Sødskærm, Bukketorn, Kruset Tidsel, Enbo Galdebær, Fingerbøl, Liden Burre, Judaspenge, Hundepersille, Bulmeurt, Skarntyde, Svaleurt og Stakløs Hejre.

Kilder: 43, 85, 128, 159, 179, 244, 275, 284, 348, 351, 389, 396, 413, 589, 607, 719, 730, 761, 874, 948.

20/17 Salten Langsø

Grænsen mellem Århus og Vejle amt forløber igennem Salten Langsø, der af praktiske årsager er behandlet i bind 5 om Vejle amt. Nordbredden er behandlet under område 20/6.

20/23 Karlsø

Halvdelen af Karlsø ligger i Vejle amt. Søen er foreløbig behandlet i bind 5 om Vejle amt. Beskrivelsen af søen er gentaget her og suppleret med nyere oplysninger.

Karlsø har været en relativ ren sø, som i perioden 1972-76 havde en gennemsnitlig sigtedybde på mellem 2 og 3 m om foråret, men aftagende til omkring 1 m om efteråret. Fra nord modtog søen tilløb fra Kringelbæk (omr. 20/24), hvis vand er ret næringsrigt. I 1986 omlagdes bækken til Bryrup Langsø i et forsøg på en bedring af vandkvaliteten i Karlsø. I 1988 beskrives søen som eutrofieret med jævnlig forekomst af vandblomst af blågrønalger og med mangel på submerse makrofyter. Selve søen er sammen med dele af omgivelserne og med Bryrup Langsø, i alt 124 ha., fredet 1985 (omr. 20/24 og 20/25).

I og ved søen forekommer Femhannet Pil, Grå Pil, Dun-Birk, Selje-Pil, Stilk-Eg, Dusk-Fredløs, Kragefod, Kær-Snerre, Vand-Pileurt (landform), Kær-Fladstjerne, Alm. Mjødurt, Lyse-Siv, Næb-Star, Tagrør, Alm. Sumpstrå, Sø-Kogleaks, Gul Åkande, Hvid Åkande og Høj Sødgræs. På Botanisk Museum foreligger herfra et belæg af den indslæbte Sorthoved Knopurt fra 1974.

Bevaring: På ca. ti år har vandkvaliteten ændret sig radikalt i Karlsø, idet tilstanden er blevet klart forværret med hyppige maksima af vandblomst. En restaurering af søen er derfor meget ønskelig, idet den flora og fauna, der er knyttet til en bedre vandkvalitet, fortsat kan være til stede.

Lokalitetskode: + V III s-t

Kilder: 85, 284, 446, 510, 836, 962, 973.

20/24 Vinding

1. Hede øst for Karlsø. Her ligger et ca. 1 ha. stort, mod vest skrånende areal, der er indeholdt i fredningen af Karlsø og Bryrup Langsø, i alt 124 ha., 1985 (omr. 20/23 og 20/25).

Fredningen hjemler mulighed for at udføre naturpleje for at hindre tilgroning. Fra området kendes Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Katteskæg, Lyng-Snerre, Sand-Star, Skov-Fyr, Ørnebregne, Alm./Vinter-Eg, Alm. Kongepen, Gul Snerre og Hindbær.

2. Kaldal er en langstrakt, øst-vestgående dal øst for Bryrup, der rummer tracéen efter den nedlagte Horsens-Bryrup-Silkeborg jernbane. På skråningerne forekommer en mosaik af græshede og dværgbuskhede på omkring 3,5 ha. med hede- og overdrevsvegetation. Her forekommer Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Alm. Gyldenris, Blåtop, Bævresp, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gederams, Gyvel, Hedelyng, Hvid-Gran, Lyng-Snerre, Pille-Star, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Ørnebregne.

Lokalitetskode, 1. hede ved Karlsø: + H II s

, 2. Kaldal: + H-E III s

Kilder: 12, 284, 991.

Fig 37: Rank Potentil. Vejkant ved Vindinge. Peter Wind fot. 1984.

20/25 Bryrup

1. Bryrup Langsø. Den sydøst-nordvest gående sø er sammen med Karlsø og dele af omgivelserne, i alt 124 ha., fredet 1985. Ved fredningen er sikret mulighed for at udføre naturpleje på såvel heder, enge, kær og skrænter. Om søen foreligger ældre beskrivelser af vegetationen. Wiinstedt (1914) skelner mellem seks zoner domineret af 1. Sø-Kogleaks(o), 2. Tagrør(o), 3. Høj Sødgræs(o), 4. Dusk-Fredløs(o), undertiden 5. Alm. Sumpstrå(o) og 6. Strandbo(o), der flere steder stod tørt sammen med Krybende Ranunkel(o). Andre steder har Dynd-Padderok(o) indgået i bæltedannelsen. I søens vestende forekom i hvert fald tidligere udstrakt rørskov af Sø-Kogleaks(o) med Hvid Åkande(o) på åbent vand. I søen er tillige fundet Hjertebladet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Liden Vandaks(o) samt krydsningen(o) mellem Glinsende Vandaks og Græsbladet Vandaks. Fra den sydlige bred ved Grenen kendes Høj Sødgræs, Tagrør, Sø-Kogleaks, Gul Åkande, Hvid Åkande, og Alm. Vandranunkel.

På skrånende terræn langs den sydøstlige del af Bryrup Langsø ligger et par store hede- og overdrevspartier, Grenen, der er omfattet af fredningen, på i alt ca. 22 ha. med delvis græsning. Områderne rummer en mosaik af lichénhede, græshede og dværgbuskhede samt kær. Fra de tørre partier er kendt Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Blåtop, Alm. Ene, Håret Visse, Engelsk Visse, Håret Høgeurt, Alm. Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Rødknæ, Alm. Kongepen, Alm. Gyldenris, Blåmunke, Gul Snerre, Udspærret Dværgbunke, Bølget Bunke, Sand-Star, Flipkrave, Blåhat, Enårig Knavel, Flerårig Knavel, Sølv-Potentil, Hare-Kløver, Kambregne, Blåbær, Mose-Bølle, Tyttebær, Revling, Alm. Pimpinelle, Gyvel, Gederams, Hedelyng, Hvid-Gran, Rød-Gran, Katteskæg, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Majblomst, Tormentil, Skovstjerne, Alm./Vinter-Eg, Birk, Ørnebregne og Alm. Engelsød.

Fra de fugtigere dele kendes Alm. Brunelle, Djævelsbid, Kær-Dueurt, Gul Fladbælg, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Maj-Gøgeurt, Gul Iris, Liden Klokke, Kragefod, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Grå-Pil, Krybende Pil, Gåse-Potentil, Kær-Ranunkel, Tigger-Ranunkel, Eng-Rapgræs, Børste-Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Hare-Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Alm. Sumpstrå, Rød Svingel, Alm. Syre, Kær-Tidsel, Tormentil, Vandnavle, Muse-Vikke, Eng-Viol, Pors, Kær-Guldkarse, Storfrugtet Vandstjerne, Smalbladet Mærke og Solbær.

Nyere oplysninger om vegetationsforholdene i Bryrup Langsø er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Bryrup Langsø: + H-E-V III r-s

2. Bryrup By. Her forekommer flere ruderatplanter og kulturflygtninge. Her vokser Alm. Akeleje, Cornus sericea (kornelfamilien), Døvnælde, Fingerbøl, Foder-Kulsukker, Glansbladet Rose, Glansbladet Hæg, Hestekastanie, Klokke-Hyacint, Kæmpe-Bjørneklo, Marts-Viol, Matrem, Pibeved, Rynket Rose, Sildig Gyldenris, Slangerod, Småhjerte, Snebær, Stor Stjerneskaerm, Strudsvinge, Svaleurt og Syren. Endvidere kendes Spiselig Stenmorkel fra en have.

Kilder: 12, 85, 284, 199a, 353, 446, 555, 901, 973, 991.

20/26 Snabegård Plantage

1. Snabegård Plantage

1. Snabegård Plantage. Den 137 ha. store plantage (Palsgård statskovdistrikt) ligger i et stærkt kuperet morænelandskab, der er gennemskåret af en markant dal. Plantagen rummer fortrinsvis nåleskov, hvoraf hovedparten er Rød-Gran og Skov-Fyr af høj alder. De første plantninger er foretaget i 1808. I plantagen forekommer tillige et mindre parti (afd. 627a) med

ca. 160 årige træer af Vinter-Eg iblandet gamle træer af Bøg på svag sydhælde. Egetræerne virker stødskudsprægede med noget bugtede stammer. Partiet er i følge Møller (1988) formodentligt oprindeligt. Jordbunden her er podsoleret sand og grus med tyndt morlag og førne. Snabegård Plantage er med omgivende terræn fredet 1976.

Af skovbundsplanter kendes Blåbær, Bølget Bunke, Majblomst, Skovsyre, Håret Frytle, Alm. Gedeblad og lidt Kristtorn. Bøgestammerne er i flere tilfælde tæt bevokset med epifytter af både mosser og lichéner som *Parmelia sulcata*.

2. Katkær og Snogemosen. Katkær (afd. 118) ligger i samme dal som Snabe Igelsø, men er langt mindre. Det er fattigkær med hængesæk med begyndende dannelse af højmose. Omkring ca. år 1900 har kæret været mere åbent delvis omgivet af opdyrkede parceller. Her forekommer Benbræk, Tranebær, Klokkelyng, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Tråd-Star, Blåtop og Rundbladet Soldug, samt opvækst af Gran og Fyr. Snogemosen (afd. 130) er et nu næsten fuldt tilplantet, tidligere fattigkær med tørvemos og -bund. Der resterer kun en lille del af kæret. Her forekommer endnu levende tørvemos, samt en smule Tue-Kæruld, der er næsten overvokset af døde eller døende træer af Rød-Gran og Sitka-Gran.

3. Snabe Igelsø. Den klarvandede sø er omkranset af gamle nåletræer, fortrinsvis Rød-Gran, på høje skrænter samt mod vest af løvskov af Bøg. Søen tilhører lobeliesøtypen med en surhedsgrad, der er neutral (pH = 7 i 1975). Rørskoven er relativ sparsom, idet den på bredeste steder er op til 10 m, mens den mangler andre steder. Tagrør er hyppigste art i rørskoven, men de enkelte strå er lave og står spredt. I søen vokser tillige Kær-Ranunkel, Vandnavle, Liden Siv, Tvepibet Lobelie, Strandbo, Aks-Tusindblad, Hår-Tusindblad, Næb-Star, Sekshannet Bækærve, Alm. Sumpstrå, Manna-Sødgræs, Bredbladet Dunhammer og Vand-Pileurt sammen med *Fontinalis antipyretica* og arter af *Drepanocladus* sp. og tørvemos. Endvidere kendes Vandarve, Sortgrøn Brasenføde, Vibefedt(o) og Nåle-Sumpstrå(o) samt det meget sjældne levermos *Chiloscyphus pallescens*(o).

Floret af planktonalger er rigt, og her forekommer *Microcystis viridis*, *Microcystis aeruginosa*, *Merismopedia elegans*, *Chroococcus* sp., *Navicula diatoma*, *Tubellaria focculosa*, *Surirella* sp., *Pinnularia* sp., *Gymnodinium aeruginosa*, *Peridinium* sp., *Dinobryon divergens*, *Uroglenopsis* sp., *Eudorina elegans*, *Dictyosphaerium pulchellum*, *Coelastrum microporum*, *Sphaerocystis* sp., *Pacus caudata*, *Dicrasterias alota*, *Micrasterias foliaceae*, *Micrasterias crenata*, *Staurastrum gracile*, *Staurastrum apiculatum*, *Cosmarium botrytis*, *Desmidium* sp., *Euastrum pulchellum*, *Euastrum affine*, *Euastrum laticolle*, *Euastrum ausatura*, *Closterium lunula*, *Closterium grazilis*, *Pleurotaenium* sp., *Tetmemorus grannulatus*, *Scenedesmus quadricauda*, *Anabaena flos-aquae*, *Coelosphaerium naegelianum*, *Mougeotia* sp., *Zygonema* sp., *Xanthidium antilopaeum*, *Hyalotheca mucosa*, *Oedogonium* sp., *Ceratium hirundinella*, *Stephanodiscus* sp., *Nougeotia* sp. og *Gloeocystis gigas*.

På bredderne forekommer en morbunds- og fattigkærsvegetation med Hunde-Hvene, Blåtop, Bølget Bunke, Grå Star, Dværg-Star, Sand-Star, Stjerne-Star, Glanskapslet Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Mangelblomstret Frytle, Håret Frytle, Plettet Gøgeurt, Vorte-Birk, Bævreasp, Grå-Pil, Krybende Pil, Smuk Perikon, Tormentil, Kragefod, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Klokkelyng, Blåbær, Smalbladet Ærenpris, Alm. Kohvede, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Kær-Tidsel, Kær-Snerre og Blåmunke, samt mosserne *Polytrichum commune*, *Aulacomnium palustre*, *Dicranum scoparium*, *Hypnum cupressiforme*, *Campylopus flexuosus*, *Lophocolea heterophylla*, *Odontoschisma sphagni* og *Sphagnum squarrosum*. Endvidere kendes Langbladet Soldug(o) samt Liden Vintergrøn, Ensidig Vintergrøn og Femradet Ulvefod fra skovrand ved søen.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at Snabe Igelsø bevares uforandret. Noget tyder på, at der er foregået en ændring gennem de sidste hundrede år, måske som følge af tilplantningen af søens sider. Det er derfor ønskeligt, at skovranden rykkes tilbage, ligesom en begrænsning af den rekreative belastning, f. eks. badning, ophold og jagt, gennemføres.

Det er ønskeligt, at både Snogemosen og Katkær ryddes for uønsket trævækst, at det grenaffald fjernes, og at fattigkærene fremover friholdes for opvækst af træer og buske.

Lokalitetskode, 1. Snabegård Plantage: + S III r

, 2. Snogemosen og Katkær: + V II s

, 3. Snabe Igelsø: ++ V I ms (kategori 1 på grund af I-biotop: lobeliesø)

Kilder: 43, 59, 85, 128, 211, 317, 413, 421, 446, 500, 508, 519, 545, 569, 670a, 674, 784.

Fig 38. Snabe Igelsø. Lobeliesø tæt omgivet af træer. Peter Wind fot. 1975.

2. Kulsø og Kvindsø

Mellem Bryrup og Snabegård Plantage ligger en sydøst-nordvest gående tunneldal, der rummer naturtyperne sø, mose, vandløb og hede med en artsrig vegetation med karakteristiske arter.

4. Kulsø er nu stærkt forurenet som følge af spildevandstilledning fra bl. a. Bryrup By med vandblomst i sommermånederne af blågrønalger og ringe sigtedybde.

I søens vestende forekommer kær og rørskov med Djævelsbid, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Sump-Fladstjerne, Kær-Fladstjerne, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Dusk-Fredløs, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Gul Iris, den naturaliserede Iris versicolor, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Alm. Mjødurt, Krans-Mynte, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, flere arter af Pil, Kær-Ranunkel, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Næb-Star, Tormentil Trævlekrone, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Eng-Viol, Sø-/Blågrøn Kogleaks, Eng-Rørhvene, Tråd-Siv, Vejbred-Skeblad, Vand-Skræppe, Alm. Sumpstrå, Høj Sødgræs, Tagrør, Gifttyde og Aflangbladet Vandaks. I søen er tidligere fundet Rust-Vandaks(+), Hjertebladet Vandaks(+), Krans-Tusindblad(+), Hårfliget Vandranunkel(+), Høst-Vandstjerne(+) og Krebseklo(+).

5. Heder og moser ved Kulsø. Vest og syd for søen ligger fortsat strækninger med hede- og overdrevsvegetation, der domineres af græshede og dværgbuskhede. Det vestlige areal har tidligere været græsset. Det er under udvikling til græshede, men her forekommer fortsat mange unge lynplanter. Det sydlige er meget tilgroet med træer og rummer lyng af høj alder. Mellem bakkerne forekommer tillige flere, uberørte væld med en artsrig vegetation.

På disse arealer forekommer Bjerg-Fyr, Alm. Gyldenris, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gederams, Gyvel, Hedelyng, Hvid-Gran, Håret Høgeurt, Katteskæg, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skov-Fyr, Tormentil, Tyttebær, Ørnebregne, Alm. Kongepen, Alm. Hvene, Gul Snerre, Djævelsbid, Blåhat, Rød-Gran, Krat-Fladbælg, Alm. Røllike, Alm. Engelsød, Liden Klokke, Alm. Røn, Alm. Eg, Vinter-Eg, Sump-Fladstjerne, Småbladet Milturt, Ris-Dueurt og Vandarve.

Ved nordvestbredden af søen forekommer en stor, uforstyrret sphagnummose. Herfra er kendt Benbræk(o), Langbladet Soldug(o) og den rødlistede Otteradet Ulvefod(o).

På skrænterne langs nordsiden af Kulsø står gammel, blandet løvskov med Alm. Eg, Vinter-Eg, Skov-Elm, Bøg, Fugle-Kirsebær, Rød-El, Hvid-El, Dun-Birk, Vorte-Birk, Hassel, Selje-Pil, Bævreasp, Alm. Røn, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Ask, Tørst, Alm. Hyld, Drue-

Hyld, Alm. Gedebled, Solbær, Alm. Ene, Æble-Rose og Glat Hunde-Rose.

I skovbunden indgår Skavgræs, Skov-Padderok, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smuk Perikon, Skov-Skræppe, Skov-Jordbær, Sød Astragel, Gærde-Vikke, Hvas Randfrø, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Håret Frytle, Kæmpe-Balsamin og Fingerbøl.

Fra en lymbakke ved søen er tillige kendt Hede-Melbærris(o).

6. Kvindsø er nu stærkt forurenede af næringsalte. Sigtedybden i sommermånederne er ringe som følge af vandblomst domineret af blågrønalger. I søen forekommer nu kun lidt rørskov domineret af Tagrør isat Høj Sødgræs, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Gul Iris, Dynd-Padderok, Rørgræs, Vand-Skræppe samt lidt Dusk-Fredløs, Sø-Kogleaks og Alm. Sumpstrå. På og i åbent vand forekommer Vand-Pileurt, Storfrugtet Vandstjerne, Alm. Vandranunkel og Gul/Hvid Åkande.

Søen har tidligere været en renavand lobeliesø, hvor vegetationen i følge Wiinstedt (1914) har dannet bælte af følgende opbygning: yderst et bælte domineret af 1. Sø-Kogleaks, dernæst et af 2. Tagrør, 3. Høj Sødgræs, 4. Dusk-Fredløs, 5. Alm. Sumpstrå og inderst mod bredden et bælte af 6. Strandbo(+).

Af eloider er tidligere kendt Hjertebladet Vandaks(+), Bændel-Vandaks(+), Rust-Vandaks(+), Liden Vandaks(+), Aflangbladet Vandaks(+), Glinsende Vandaks(+), Kruset Vandaks(+), Kredsbladet Vandranunkel(+) og Hår-Tusindblad(+) tillige med Krybende Ranunkel(+) og Tvepibet Lobelie(+).

7. Overdrev og fattigkær ved Kvindsø. Ved søens nord- og vestende forekommer overdrev med en strimmel fattigkær ved foden. Her forekommer artsrig overdrevsvegetation med Blåmunke, Høst-Borst, Alm. Brunelle, Djævelsbid, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Hare-Kløver, Knold-Ranunkel, Revling, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Tormentil, Tyttebær, Hunde-Viol, Børste-Siv, Kattesæg, Flipkrave og Liden Fugleklo. Herfra er tillige kendt Tråd-Siv(o), Fåblomstret Kogleaks(o) og Rundbladet Soldug(o).

På sandede marker ved søen har vokset (1906) Syl-Firling(o) og Alm. Firling(o) samt deres indbyrdes krydsninger(o).

8. Kalskov. Det lille Egekrat ligger syd for Kvindsø. Her har i hvert fald tidligere forekommet Alm. Kohvede(o) og Liljekonval(o).

9. Løghøj (103 m) ligger syd for Kulsø. Østsiden rummer hede- og overdrevsvegetation domineret af græshede og dværgbuskhede. Den vestlige del har tidligere været græsset og rummer lymbplanter i god vækst, mens den østlige del domineres af græsser med lymbplanter og opvækst af træer af Birk og Røn. På området forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Gederams, Gyvel, Hedelyng, Majblomst, Ørnebregne, Rød-Gran, Hindbær og Alm./Vinter-Eg.

Lokalitetskode, 4. Kulsø: + V III s

, 5. heder og moser ved Kulsø: + H-E-V II s

, 6. Kvindsø: + V III s

, 7. overdrev og fattigkær ved Kvindsø: + V-E II s

, 8. Kalskov: + S III r

, 9. Løghøj: + H-E III s

Kilder: 12, 342, 446, 508, 540, 549, 550, 556, 561, 973, 991.

3. Lystrup Å

10. Lystrup Å. De nedre dele af Lystrup Å ligger i omr. 20/38, men af praktiske årsager er beskrivelsen samlet her. Åen leder vand fra Kulsø mod nord gennem en snæver tunneldal til Salten Å. Den del af ådalen, der løber mellem Snabegårds Plantage og Velling Skov (omr. 20/38) indgår i Snabegårdfredningen fra 1976.

Ådalen rummer Egekrat, hede- og overdrev samt vældenge med en særpræget og karakteristisk vegetation. På de stejle skrænter forekommer både græs- og dværgbuskhede med Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Fåre-Svingel, Gederams, Hedelyng, Sand-Star, Skov-Fyr, Ørnebregne, Sandskæg, Alm. Røn, Drue-Hyld, Hindbær, Alm. Gedeblad, Alm./Vinter-Eg, Brombær, Hunde-Rose og Hunde-/Sand-Hvene.

I krat og skov på disse skrænter optræder Skavgræs, Smuk Perikon, Guldnælde, Blåbær, Skov-Padderok, Kambregne, Alm. Engelsød og Stor Frytle. På en eng ved åen forekommer Mark-Parasolhat.

I og ved åen forekommer Hjertebladet Vandaks (rigeligt), Alm. Vandranunkel, Vandpest, Manna-Sødgræs, Tykbladet Ærenpris, Ten-Pindsvineknop, Høj Sødgræs, Rørgræs og Sump-Kællingetand.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige skrænter og væld langs Lystrup Å fortsat holdes lysåbne. Det er ønskeligt, at opvækst af træer og buske ryddes, ligesom indplantning af nåletræer bør undgås.

Lokalitetskode, 10. Lystrup Å: ++ E-H-V II r-s

Kilder: 43, 85, 389, 508, 553, 784, 991.

20/34 Torup Sø

Halvdelen af Torup Sø ligger i Vejle amt. Af praktiske årsager er søen behandlet i bindet om Vejle amt.

20/35 Grane Plantage og Kongsø Plantage

1. Grane Plantage og Kongsø Plantage

1. Grane Plantage, der er 294 ha. stor og privatejet, består overvejende af nåleskov med Rød-Gran som dominerende træ. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Kongsø Plantage, der er 702 ha. stor og privatejet, består overvejende af nåleskov. I plantagen optræder tillige lidt blandet løvskov og Egeskov.

3. Fuglemose rummer en særdeles artsrig kærvegetation med både fattigkærs- og rigkærspartier. Her forekommer Alm. Star, Alm. Syre, Blåtop, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Eng-Viol, Glanskapslet Siv, Gul Iris, Alm. Baldrian, Knop-Siv, Kragefod, Kryb-Hvene, Kær-Dueurt, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Lyse-Siv, Lav Ranunkel, Mose-Bunke, Næb-Star, Hvid Næbfrø, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Rundbladet Soldug, Pors, Rød Svingel, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Smalbladet Mærke, Sværtevæld, Tormentil, Tranebær, Trævlekrone, Grå-Pil, Femhannet Pil, Sejle-Pil, Øret Pil, Rød-El, Alm. Ene, Solbær, Kors-Andemad, Liden Andemad, Ris-Dueurt, Vandarve, Svømmende/Aflangbladet Vandaks, Tykskulpet/Småskulpet Brøndkarse, Engkarse,

Vandkarse, Sump-Fladstjerne, Grenet Pindsvineknop, Alm. Rapgræs, Vandpest, Butfinnet Mangeløv, Liden Vintergrøn, Femradet Ulvefod og Benbræk.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den artsrige Fuglemose bevares uforstyrret. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, og at opvækst af uønsket (nåle)træer og buske fjernes.

Lokalitetskode, 1. Fuglemose: + V-E I ms (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Foreløbig lokalitetskode, 1. Grane Plantage: + S III r
, 2. Kongsø Plantage: + S III r

Kilder: 128, 508, 513.

2. Kongsø Hede

4. Kongsø Hede ligger mellem Kongsø Plantage og Boest Bæk. Hedens vegetationen rummer temmelig artsfattig dværgbuskhede med dominans af Revling og af fortrinsvis ældre lyngplanter tillige med lichénhede og særdeles artsrig græshede med mange karakteristiske arter.

Her optræder Hedelyng som dominant sammen med Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Rød-Gran, Bævreasp, Dun-Birk, Vorte-Birk, Alm. Eg, Alm. Ene, Blåbær, Tyttebær, Blåhat, Blåmunke, Alm. Engelsød, Blåtop, Alm. Gyldenris, Gråris, Gyvel, Alm. Hvene, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Liden Klokke, Klokkelyng, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Alm. Mælkeurt, Prikbladet Perikon, Smuk Perikon, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Liden(?) Snerre, Pille-Star, Sand-Star, Fåre-Svingel, Rød Svingel, Tandbælg, Tormentil, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Håret Visse, Læge-Ærenpris, Mark-Ærenpris, Øjentrøst, Ørnebregne, Skovstjerne og Alm. Månerude.

I hedemoser og fugtigere partier især mod Kongsø forekommer Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Rosmarinlyng, Tranebær, Revling, Pors, Øret Pil, Grå-Pil, Gråris, Krybende Pil, Kær-Padderok, Eng-Viol, Tormentil, Kær-Dueurt, Kragefod, Sump-Kællingetand, Vandnavle, Kær-Snerre, Vestlig Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Grå Star, Grøn Star, Hirse-Star, Alm. Star, Dværg-Star, Næb-Star, Tråd-Star, Mose-Bunke, Vellugtende Gulaks, Blåtop, Katteskæg, Kær-Ranunkel, Smalbladet Ærenpris, Smalbladet Mangeløv og Butfinnet Mangeløv.

Ved voldstedet i sydvest hjørnet af heden optræder den naturaliserede Stakløs Hejre.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de overordentlig artsrige hede- og hedemosepartier på Kongsø Hede bevares. Det er ønskeligt, at dværgbuskene gives mulighed for selvfornyelse, og at de ikke udkonkurreres af træer og buske. Derfor er en pleje nødvendig gerne i form af græsning.

Lokalitetskode, 4. Kongsø Hede: + H-E I s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 508, 535a, 547, 991.

3. Tingdal

Tingdal er en sydøst-nordvest gående tunneldal, der med sine omgivelser (inkl. Kongsø Hede) er fredet 1987. I selve dalen ligger fire klarvandede, næringsfattige og til dels uforstyrrede

søer, Kongsø, Kalgård Sø, Grane Langsø og Rævsø, der alle tilhører lobelietypen. For alle fire søer gælder, at de er mere eller mindre afløbs- og tilløbsløse.

5. Kongsø. I Kongsø forekommer kun få m² åben rørskov domineret af Tagrør. Endvidere optræder Tvepibet Lobelie, Liden Siv, Aflangbladet Vandaks, Bredbladet Dunhammer, Alm. Fredløs, Gul Iris, Kær-Ranunkel, Strandbo, Tråd-Star, Krybende Pil, Pors og den naturaliserede Iris versicolor. Fra søens omgivelser angives hybrider(o) mellem Blåbær og Tyttebær.

Afløbet fra Kongsø breder sig få meter fra søen ud over en brandlinie. Herved er dannet en lille lavvandet sø. Her forekommer Tusindfrø i mængder, Strandbo, Høst-Star, Krans-Mynte, Vandnavle, Smalbladet Ærenpris, Kær-Ranunkel, Alm. Fredløs, Glanskapslet Siv, Liden Siv og den naturaliserede Iris versicolor.

6. Kalgård Sø er ca. 10 ha. stor og har en største dybde på 11 m. Vandets surhedsgrad ligger mellem pH 6,5 og 7,0. Rørsumpen er svagt udviklet og består af spredte strå af Tagrør og Sø-Kogleaks. Her optræder Tvepibet Lobelie, Strandbo og Sortgrøn Brasenføde rigeligt sammen med Sekshannet Bækarve og Liden Siv. I rørskoven i det sydvestlige hjørne forekommer små partier af Dynd-Padderok, Vand-Pileurt, Tråd-Star, Alm. Sumpstrå, Aflangbladet/Svømmende Vandaks, Liden Blærerod og Vandnavle. Langs bredderne forekommer Stjerne-Star, Rundbladet Soldug, Tråd-Siv, Alm. Fredløs, Lyse-Siv, Pors, Rød-El, Dun-Birk, Selje-Pil, Øret Pil og Grå-Pil.

7. Grane Langsø er blevet benævnt "Danmarks klareste sø", idet bunden af søen i 11 m's dybde i hvert fald tidligere har kunnet ses selv ved planktonalgernes sommermaksimum.

Søen omgives mod øst af Grane Plantage, hvor træerne står tæt på bredden, og mod vest og nord af arealer, der i 1984 var afdrevet eller stormfældet. I søens østside var krat af Pil og Birk på bredden skåret ned og grenaffaldet var kastet i søen.

I søen forekommer Kær-Ranunkel, Vandnavle, Bredbladet Dunhammer, Liden Siv, Smalbladet Ærenpris, Sekshannet Bækarve, Tvepibet Lobelie og Strandbo. På bredden optræder Øret Pil, Grå-Pil, Krybende Pil, Kragefod, Alm. Fredløs, Kær-Snerre, Knop-Siv, Lyse-Siv, Tråd-Siv, Glanskapslet Siv, Grå Star, Stjerne-Star, Alm. Star, Smalbladet Kæruld, Blåtop og Kryb-Hvene. Tillige er Kambregne(o) og Liden Soldug(o) kendt herfra.

På grund af forsuring og stormfald har søens økologiske forhold ændret sig. Dette bevirker, at arter af Drepanocladus sp. og Tørvemosser breder sig på bekostning af grundskudsplanterne.

8. Rævsø. Omgivelserne til den lille sø var i 1984 åbne som følge af stormfald. Surhedsgraden af søens vand er i 1974 målt så lavt som pH = 4,7. I søen forekommer Kær-Ranunkel, Krans-Mynte, Glanskapslet Siv, Tråd-Siv, Strandbo, Sekshannet Bækarve, Alm. Sumpstrå, Engkarse, Gul Iris, Sump-Fladstjerne, Manna-Sødgræs, Sump-Forglemmigej, Smalbladet Ærenpris, Tvepibet Lobelie (fåtalig), Liden Ulvefod, Vandnavle og Liden Siv. Herfra foreligger tillige et fund (1965) af Dynd-Star. Forårsmaksimummet for planteplankton består af gulalger, mens sommermaksimummet domineres af desmidiacéer. I søen forekommer arter af slægterne Beggiatoa sp., Anabaena sp., Cryptomonas sp., Ceratium sp., Gonyostomum sp., Synura sp., Dinobryon sp., Melosira sp., Surirella sp., Quadrigula sp., Oocystis sp., Closterium sp., Staurasturm sp., Desmidium sp., Zygonema sp., Spirogyra sp. og Mougeotia sp.

På grund af forsuring og stormfald har søens økologiske forhold ændret sig. Dette bevirker, at arter af Drepanocladus sp. og Tørvemosser breder sig på bekostning af grundskudsplanterne.

9. Hede mellem Rævsø og Grane Langsø. Det ca. 1 ha. store areal er dækket af mosaik af

lichéhede, græshede og dværgbuskhede. Arealet er under tilgroning med Bølget Bunke bortset fra gravhøjene, hvor der optræder selvforyngende lyng. Her forekommer Alm. Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Rød-Gran, Blåbær, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Håret Visse, Katteskæg, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Mangeblomstret Frytle, Pille-Star, Revling, Sand-Star, Tormentil og Tyttebær.

Dynd-Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten kun fra tre andre lokaliteter Boest Bæk (se nedenfor), Ansø Enge (omr. 20/36) og Kjellerup Mose (omr. 13b/16).

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk og ferskvandsbiologisk betydning, at de klarvandede søer i Tingdalen bevares. Lobeliesøer er en type på hastigt tilbagegang på landsplan, og netop i dette område af Århus amt forekommer mange. Flere af søerne er tillige videnskabelige referenceområder.

Det er derfor meget ønskeligt, at søerne undgår yderligere belastninger i form af næringstilførsel, at gødskning af jorde i omgivelserne undgås, og at øget rekreativ udnyttelse forhindres.

- Lokalitetskode, 5. Kongsø: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobeliesø)
 , 6. Kalgård Sø: ++ V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobeliesø)
 , 7. Grane Langsø: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobeliesø)
 , 8. Rævsø: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobeliesø)
 , 9. Hede mellem Rævsø og Grane Langsø: + H II r-s

Kilder: 85, 252, 353, 392, 401, 423, 508, 543, 546, 669, 674, 962, 973, 988, 991, 995.

Fig 39: Tvepibet Lobelie. Indikatorart for den meget truede naturtype: Næringsfattige, klarvandede søer. Navnsø. Peter Wind fot. 1989.

4. Boest Bæk

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amter løber i Boest Bæk på strækningen mellem Torup Sø og til et punkt mellem Fuglemose og Halle Bro. Ådalens vestlige side ligger således i Vejle amt og er beskrevet i bind 5 (lok. 20/33 og 20/42), mens den østlige side indtil amtsgrænsen drejer mod øst ved Halle Bro beskrives her.

10. Boest Bæk. Ådalen rummer på østsiden naturtyperne hede, overdrev, eng, fattigkær, rigkær, højmose, væld samt småskov og egekrat (Torup Krat). Området er særdeles artsrigt med flere karakterarter for de enkelte naturtyper.

Her optræder Alm. Brunelle, Alm. Fredløs, Alm. Star, Alm. Syre, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Kær-Dueurt, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Eng-Viol, Glanskapslet Siv, Hjertegræs, Kragefod, Kær-Snerre, Kær-Tidse, Kær-Trehage, Nyse-Røllike, Rosmarinlyng, Hedelyng, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Vestlig Tue-Kogleaks, Tråd-Siv, Grå-Pil, Krybende Pil, Øret Pil, Gråris, Grenet Pindsvineknop, Plettet Gøgeurt, Rød Svingel, Stjerne-Star, Sump-Kællingetand, Tormentil, Trævlekrone, Trindstænglet Star, Tråd-Star, Vand-Skræppe, Vinter-Eg, Alm. Eg, Bøg, Skov-Fyr, Blåbær, Solbær, Gyvel, Glat Hunde-Rose, Kvalkved, Vild Ribs, Kornet Stenbræk, Stor Fladstjerne, Sølv-Potentil, Tidlig Dværgbunke, Alm. Ene, Alm. Engelsød, Krat Fladbælg, Mark-Frytle, Gåsemad, Vår-Gæslingeblomst, Vellugtende Gulaks, Guldblomme, Lav Skorsoner, Alm. Gyldenris, Håret Høgeurt,

Smalbladet Høgeurt, Flipkrave, Storblomstret Hønsetarm, Femhannet Hønsetarm, Bugtet Kløver, Hare-Kløver, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Alm. Månerude, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Skov-Padderok, Alm. Kohvede, Hunde-Hvene, Sandskæg, Gul Snorre, Hvid Snorre, Lyng-Snorre, Hare-Star, Pille-Star, Sand-Star, Fåre-Svingel, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Håret Visse, Læge-Ærenpris, Mark-Ærenpris, Kortstillet Filt-Rose, Kirtel-Øjentrøst, Kær-Galtetand, Gifttyde, Gul Åkande, Smalbladet Vandstjerne, Storfrugtet Vandstjerne, Frøbid, Vandarve, Butfinnet Mangeløv, Kær-Ranunkel, Sump-Fladstjerne, Kær-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Alm. Rapgræs, Engkarse, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Alm. Sumpstrå, Tvebo Baldrian, Maj-Gøgeurt, Benbræk og Dynd-Star.

Dynd-Star optræder her på et af sine få, recente voksesteder i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kun kendt fra den nærliggende Rævsø (se ovenfor), Ansø Enge (omr. 20/36) og fra Kjellerup Mose (omr. 13b/16).

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at de særdeles artsrige hede- og overdrevspartier, højmose, væld og kær langs Boest Bæk bevares. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, og at eventuel opvækst af uønskede (nåle)træer og buske fjernes.

Lokalitetskode, 10. Boest Bæk med omgivelser: + V-E-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: højmose og på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 115, 508, 515, 533, 548, 551, 573.

20/36 Vradsområdet

1. Vrads Sande

1. Vrads Sande. Det 146 ha. store indsande er fredet 1968. Området, der ikke har været opdyrket, er dækket af klitter af flyvesand. Vegetationen domineres af dværgbuskhede tillige med græshede, lichénhede, fattigkær og rester af højmose og rummer en række karakteristiske arter for fattig jordbund.

På de tørre dele forekommer veludviklet dværgbuskhede bestående af Hedelyng og Revling iblandet statelige buske i både søjleform og flade af Alm. Ene. Tillige vokser her Tyttebær, Blåbær, Bævreasp, Mose-Bølle, Engelsk Visse, Gyvel, Hede-Melbærris, Flipkrave, Alm. Kongepen, Blåmunke, Læge-Ærenpris, Alm. Kællingetand, Tormentil, Alm. Hvene, Lyng-Snorre, Bølget Bunke, Rødknæ, Blåtop, Håret Frytle, Håret Høgeurt, Smalbladet Timian, Liden Klokke, Sand-Star, Sand-Hjælme, Sandskæg, Skovstjerne, Smalbladet Mangeløv, Fåre-Svingel, Sand-Hvene, Hare-Kløver samt mosserne Pleurozium schreberi, Dicranum scoparium, Polytrichum piliferum, Tortula murale, Hypnum jutlandicum og Racomitrium lanuginosum og lichéner Cetraria islandica.

I de fugtigere dele optræder Klokkelyng, Blåtop, Øret Pil, Krybende Pil, Kær-Ranunkel, Alm. Star, Liden Siv, Tråd-Siv, Børste-Siv, Liden Soldug, Hunde-Hvene, Vestlig Tue-Kogleaks, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Tranebær, Grå Star, Katteslæg, Mose-Bølle og Kragefod. Omkring søen i den østlige ende optræder en række trivial arter, der har koloniseret flere nøgne flader fremkommet som følge af rydning af krat og deraf følgende lysåbne betingelser og næringsberigelse.

Fra området som helhed kendes tillige Smalbladet Høgeurt, Håret Visse, Plettet Gøgeurt, Alm. Månerude, Lav Skorsoner, fra væld og fugtig bund Roset-Vandstjerne(o), Flad Vandstjerne, Storfrugtet Vandstjerne, Smalbladet Vandstjerne, Aflangbladet Vandaks, Tvebo

Star(o), Næb-Star, fra hedemoser(o) Liden Blærerod(o), Hvid Næbfrø(o), Rosmarinlyng(o), Bukkeblad(o), Stjerne-Star(o), Tråd-Star(o), Benbræk, Rundbladet Soldug, den sjældne Spidsblomstret Siv og Liden Ulvefod(o) samt flere planter, der har vundet indpas som følge af den øgede eutrofiering.

Vrads Sande rummer et artsrigt lichénflor med flere karakteristiske og sjældne arter. Her kan nævnes *Trapelia obtegens*, *Cladonia verticillata*, *Cladonia mitis*, *Coelocaulon muricatum*, *Placynthiellia uliginosa*, de sårbare *Stereocaulon saxatile* og *Ochrolechia frigida* samt de sjældne *Cladonia anomea*, *Cladonia strepsilis* og *Trapeliopsis flexuosa*.

2. Galgebakke. Omkring den 93 m høje bakke i Bredlund Plantages sydlige del ligger et par arealer med hede- og overdrevsvegetation, der er sammensat af lichénhede, græshede og dværgbuskhede. Her forekommer Alm. Star, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Hunde-Viol, Håret Visse, Katteskæg, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Hvene, Sand-Hjælme, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Timian, Tormentil, Tranebær, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks og Sandskæg.

Spidsblomstret Siv er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten kun kendt fra denne lokalitet samt fra Ansø Enge (se nedenfor).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige lichénheder på Vrads Sande bevares. Det er derfor ønskeligt, at indsandet fortsat friholdes for uønsket opvækst af selvsåede træer og buske.

Lokalitetskode, 1. Vrads Sande: +++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Artrige lichénheder og på grund af > 20 biotopstypiske arter.)

, 2. Galgebakke, Vrads: + H-E III r-s

Kilder: 4, 6, 43, 58, 60, 65, 84, 85, 128, 110a, 262, 353, 389, 437, 508, 525, 532, 587, 674, 818, 874, 902, 991, 995.

Fig 40: Spidsblomstret Siv på et af sine få, kendte voksesteder i Århus amt. Ansø Enge. Peter Wind fot. 1987.

2. Skærbæk Plantage og Ansø Enge

3. Skærbæk Plantage er privatejet og dækker 1234 ha., hvoraf over halvdelen er uden beplantninger. Plantagen består næsten udelukkende af monoton nåleskov med Rød-Gran som dominerende skovtræ.

De ubeplantede partier er af meget vekslende størrelse og ligger spredt i plantagen. De rummer såvel dværgbuskhede som græshede og lichénhede. Århus amtskommune har foretaget en grundig registrering i 1981 sammen med de øvrige hedearealer i amtet. Fra denne registrering kan fremhæves Benbræk, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Hedelyng, Lav Skorsoner, Guldblomme, Plettet Gøgeurt, Smuk Perikon, Plettet Kongepen, Alm. Ene, Hjertegræs, Rosmarinlyng, Hvid Næbfrø og Langbladet Soldug. Herfra er tillige kendt Hede-Melbærris, Krybende Pil, Liden Skjaller, Lyng-Øjentrøst, Plettet Kongepen og Smalbladet Timian.

4. Ansø Enge er udstrakte og nu uforstyrrede. De ligger i et landskabeligt smukt område og er omkranset af plantager og træfrie overdrevs- og hedebacker. Engene, der tidligere har været

anvendt til høslet og græsning, gennemstrømmes af Lillebæk og Skærbæk, der begge har en rigelig vandføring, og som forsynes med vand fra de vandrige væld i sider og i sidedale. På Skærbæk nord for Ansø Enge er foretaget en opstemning, Ørredsø, mens den opstemmede Kolsø ligger i en sidedal. Lillebæk og Skærbæk forenes sammen med flere småbække til Salten Å ved Ansø Møllegård.

Vegetationen er frodig og særdeles artsrig med mange karakteristiske og flere sjældne arter. Langs østsiden ved Ansø Enge forekommer områder med rigkærspræg, der mod sydvest glider over i starsump og rørsump domineret af Top-Star og Tagrør. Mod vest forekommer fortrinsvis fattigkær.

På fugtig bund i væld og enge vokser endvidere Alm. Baldrian, Tvebo Baldrian, Kær-Dueurt, Ris-Dueurt, Mose-Bunke, Engkarse, Kær-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Kær-Mangeløv, Kær-Galtetand, Hunde-Hvene, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Skov-Kogleaks, Kragefod, Sump-Kællingetand, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Femhannet Pil, Grå-Pil, Øret Pil, Vand-Pileurt, Bidende Ranunkel, Alm. Rapgræs, Tråd-Siv, Lyse-Siv, Vand-Skræppe, Sump-Snerre, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Trindstænglet Star, Rød Svingel, Alm. Syre, Høj Sødgræs, Kær-Tidsel, Eng-Troldurt, Trævlekrone, Eng-Viol og den sjældne Spidsblomstret Siv samt bladmosserne *Aulacomnium palustre*, *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides*, *Plagiomnium affine*, *Plagiomnium ellipticum* og *Rhytidiadelphus squarrosus*.

Her kendes tillige Stjerne-Star, Tranebær, Benbræk, Mose-Bølle, Klokkelyng, Tue-Kæruld, Hvid Næbfrø, Gul Iris, Langbladet Ranunkel, Vinget Perikon, Kær-Trehage, Blåtop, Smalbladet Kæruld, Bukkeblad, Djævelsbid, Eng-Svingel, Fliget Brøndsel, Glanskapslet Siv, Sværtevæld, Tormentil, Krybende Pil, Spyd-Pil, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Butfinnet Mangeløv, By-Skræppe, Skavgræs, Hår-Tusindblad, Giftyde, Svømmende/Aflangbladet Vandaks, Smalbladet Vandstjerne, Vandarve, Småbladet Milturt, Smalbladet Mærke og Vandkarse.

I området forekommer et mindre paludellavæld. Her vokser flere karakteristiske mosser, der i første række er knyttet til denne vældtype. I vældet optræder *Paludella squarrosa* og *Tomenthypnum nitens* tillige med *Brachythecium rivulare*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergon giganteum*, *Calliergon stramineum*, *Dicranum bonjeanii*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum teres* og *Sphagnum warnstorffii* samt blomsterplanterne Tvebo-Star og Dynd-Star.

Den dominerende vegetation på lysåbne, tørre bakker, bl. a. Blæsbjerger, er græshede med Bølget Bunke som hyppigste art tillige med spredte buske af Alm. Ene. Af andre blomsterplanter kan nævnes Alm. Gyldenris, Hedelyng, Håret Høgeurt, Hjertegræs, Engelsk Visse, Lyng-Snerre, Katteskæg, Tandbælg, Fåre-Svingel, Gyvel, Skovstjerne, Majblomst, Plettet Gøgeurt, Revling, Sand-Star, Tyttebær, Lav Skorsoner, Vår-Star og Knold-Ranunkel.

Øst for Ansø Møllegård ligger et hedeparti, hvorfra der kendes Hedelyng, Benbræk, Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Alm. Ene, Gyvel, Femradet Ulvefod og Tyttebær.

På de nordvendte skrænter mod Salten Å ligger to mindre Egekrat, der betegnes Skovgård Krat (henholdsvis Salten Langsø skovdistrikt og Store Hjøllund Plantage A/S). Her indgår Alm./Vinter-Eg iblandet lidt Bøg og Bævreasp. I underskoven indgår selvsåede graner sammen med Bølget Bunke, Håret Frytle, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Majblomst, Stor Fladstjerne og Blåbær.

5. Bøgelund Banke. Den 94 m høje bakke fredet 1976, holdes fortsat lysåben ved græsning som naturplejeforanstaltning efter omfattende rydninger af trævækst. Det lysåbne areal har en størrelse på omkring 30 ha. Af naturtyper forekommer her lichénhede, græshede og dværgbuskhede samt hedekær med vekslende dominans af Hedelyng og Bølget Bunke.

Her forekommer desuden Blåbær, Blåtop, Alm. Gyldenris, Alm. Ene, Børste-Siv, Engelsk Visse, Håret Visse, Gyvel, Krat-Fladbælg, Katteskæg, Klokkelyng, Lav Skorsoner,

Guldblomme, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Mangeløv, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Smuk Perikon, Kambregne, Femradet Ulvefod og den rødlistede Otteradet Ulvefod.

Ved foden forekommer væld og fattigkær med Grå-Pil, Øret Pil, Krybende Pil, Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Eng-Viol, Kær-Dueurt, Bukkeblad, Plettet Gøgeurt, Vestlig Tue-Kogleaks, Tue-Kæruld, Grå Star og Blåtop.

Spidsblomstret Siv kendes nu kun fra denne lokalitet samt fra Vrads Sande (se ovenfor) i Århus amt. Dynd-Star er tillige kendt ved Rævsø og ved Boest Bæk (omr. 20/35), samt fra Kjellerup Mose (omr. 13b/16) og Tomenthypnum nitens fra seks andre lokaliteter i amtet inden for de seneste 30 år. Otteradet Ulvefod og Paludella squarrosa er begge sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er Otteradet Ulvefod kun kendt fra tre andre lokaliteter Anholt (omr. 12/3), Velling Kalv (omr. 20/38) og Thorsø Bakker (omr. 20/1), mens Paludella squarrosa ligeledes er kendt fra tre Møllerup (omr. 13a/30), Læsten Bakker (omr. 14/2) og Agri (omr. 22a/17).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de uberørte Ansø Enge med tilhørende vandløb og væld, især palludellavældet, fortsat forbliver lysåbne. Selv om noget tyder på, at de rigelige vandmængder er med til at forringe træer og buskes mulighed for at indvandre, er det ønskeligt, at der foretages en nænsom tynding af de kraftigste krat med års mellemrum for at undgå tilgroning. Det er ligeledes ønskeligt, at områdets tilgroede grøfter fortsat forbliver uoprensede, da afvanding og dermed følgende udtørring, formodentlig vil have en særdeles uheldig indflydelse lokalitetens udseende.

Det er af største botaniske betydning, at Bøgelund Banke fortsat holdes lysåben. Det er derfor ønskeligt, at opvækst af uønskede, selvsåede træer og buske fortsat ryddes, og at græsningen bibeholdes for at give Hedelyng de bedst mulige betingelser for selvfornyelse.

Lokalitetskode, 3. Skærbæk Plantage: + S-H III r-s

, 4. Ansø Enge: ++ V-E-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Paludellavæld og på grund af > 20 biotopstypiske arter)

, 5. Bøgelund Banke: ++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-art: Otteradet Ulvefod)

Kilder: 85, 110a, 128, 158, 175, 389, 441, 442, 473, 508, 516, 517, 529, 539, 563, 566a, 573, 760, 780, 810, 811, 815, 836, 905, 956, 959b, 962, 988, 991, 995.

Fig 41: Ansø Enge, set mod syd med Skærbæk Plantage og Vrads Sande i baggrunden. Peter Wind fot. 1987.

3. Sepstrup Sande

6. Sepstrup Sande (= Sebstrup Sande) er et ca. 170 ha. stort indsande. Jordbunden er mager og består af sand. Dette præger vegetationen, der rummer lichénhede, græshede, dværgbuskhede, hedekær og hedesø.

På området optræder en artsrig og karakteristisk vegetation. Her forekommer Alm. Gyldenris, Benbræk, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Hede-Melbærris, Håret Visse, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Timian, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Sand-Hjælme, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Sandskæg, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Lav Skorsoner, Alm. Kohvede, Guldblomme, Kattefod, Alm. Pimpinelle, Rundbælg, Hunde-Viol,

Rødknæ, Blåhat, Blåmunke, Blæresmælde, Engelskgræs, Krat-Fladbælg, Vellugtende Gulaks, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Gul Snerre, Håret Høgeurt, Fåre-Svingel, Rød Svingel, Kær-Dueurt, Eng-Viol, Grå-Pil og Øret Pil samt den sjældne Bredbægret Ensian(x).

Her er tillige kendt flere bladmosser, det halvsjældne Drepanocladus revolvens samt de meget sjældne Oligotrichum hercynicum(ox) og Racomitrium microcarpum(ox).

Af Oligotrichum hercynicum foreligger kun få indsamlinger fra Danmark, mens Racomitrium microcarpum kun er samlet en gang og det kun på Sepstrup Sande. For begge mosser gælder, at indsamlingerne er foretaget i begyndelsen af dette århundrede. Bredbægret Ensian er meget sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten i øvrigt kun angivet fra Katbjerg Odde (omr. 13b/1).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, om de forskellige naturtyper på Sepstrup Sande med deres artsrige, enestående vegetation bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at indsandet fortsat friholdes for uønsket opvækst af selvsåede træer og buske, og at begrænse rekreativ slitage mest muligt. En egentlig fredning af Sepstrup Sande kan anbefales.

Lokalitetskode, 6. Sepstrup Sande: ++ H-E I s-ms (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 47, 389, 437, 560, 775, 962, 991.

4. Store Hjøllund Plantage og Børgelund Plantage

7. Store Hjøllund Plantage er 1400 ha. stor og privatejet. Den består overvejende af monoton nåleskov af især Rød-Gran. I skoven indgår tillige lidt løvskov.

8. Hedearealer i Store Hjøllund Plantage. Nogle partier af plantagen er uden forstlig anvendelse og rummer lichénhede, græshede, dværgbuskhede, hedekær og hedesø. Her forekommer en artsrig, karakteristisk vegetation bestående af Alm. Gyldenris, Alm. Star, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Katteskæg, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Pille-Star, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Skovstjerne, Stor Frytle, Smalbladet Høgeurt, Smuk Perikon, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Ørnebregne, Gul Snerre, Blåmunke, Liden Klokke, Alm. Kongepen og Alm. Pimpinelle. Langs veje vokser tillige den naturaliserede Fingerbøl.

9. Børgelund Plantage. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den artsrige, lyskrævende vegetation på hede- og overdrevarsarealerne i Store Hjøllund Plantage bevares. Det er derfor ønskeligt, at arealerne fortsat friholdes for uønsket opvækst af træer og buske, ligesom det er vigtigt, at lyngen fortsat har mulighed for selvforyngelse.

Lokalitetskode, 7. Store Hjøllund Plantage: + S III r
, 8. hedearealer i Store Hjøllund Plantage: + H II s
Foreløbig lokalitetskode, 9. Børgelund Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 43, 128, 508, 522, 991.

5. Holt Krat

10. Holt Krat (Salten Langsø skovdistrikt) er et ca. 9,5 ha. stort Egekrat bestående af en blanding af Alm. Eg og Vinter-Eg. Efter bevoksningernes karakter kan krattet deles i tre.

Den vestlige del er enkeltstammet stødkudsskov bestående næsten udelukkende af Eg, stævnet ca. 1916 og siden tyndet regelmæssigt. Underskoven er sparsom og består af få buske af Alm. Ene og enkelte selvsåede graner.

I den midterste del af krattet indgår en del træer af Småbladet Lind. Flere træer er stævnet og stubbene danner tætte stødkud. Tillige indgår anseelige buske af gammel Hassel. Egetræerne i denne del er stævnet ca. 1934.

Den østlige del af krattet rummer overvejende Eg, der har været stævnet i begyndelsen af 1930'erne. Desuden indgår enkelte store træer af Bøg.

Skovbunden rummer som helhed en artsrig og karakteristisk vegetation. Her forekommer Hedelyng, Lyng-Snerre, Ørnebregne, Fjerebregne, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Krat-Viol, Skovstjerne, Krat-Fladbælg, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Krybende Læbeløs, Skov-Hanekro, Skov-Galtetand, Alm. Kohvede, Aks-Rapunsel, Alm. Gyldenris, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Håret Frytle, Stor Frytle, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks(o), Fruebær(o), Læge-Ærenpris, Vorterod, Skov-Hundegræs, Bølget Bunke, Miliegræs, Skov-Storkenæb, Djævelsbid, Rank Evighedsblomst, Skov-Rørhvene, Vellugtende Gulaks, Bakke-Gøgelilje, Krybende Hestegræs, Vedbend, Alm. Gedeblad, Bakke-Star og Blåbær.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at den varierede sammensætning af Holt Krat bevares. Det er derfor ønskeligt, at løvtræerne bibeholdes, og at der ved nyplantninger ikke indplantes nåletræer.

Lokalitetskode, 10. Holt Krat: +++ S I s (kategori I på grund af I-biotop: veludviklet Egekrat med > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 115, 400, 480, 482, 508, 541, 573, 975, 988.

20/37 Hjortsballe

1. Brande Krat (=Hjortsballe Krat). Den ca. 80 ha. store, privatejede partsskov ligger på stærkt kuperet terræn og nordvendte skrænter gennemskåret af slugter. Jordbunden er sandet moræne. Skoven er fortrinsvis Egekrat med mange stævnede, flerstammede Egetræer. I skoven indgår Alm. Eg, Bøg, Vorte-Birk og Rød-Gran. Skovbunden er artsfattig og rummer Alm. Røn, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone og Tyttebær. Ved højdepunktet Ørntip (140 m. o. h.) forekommer Bøg og Alm./Vinter-Eg, der er plantet i 1940'erne.

2. Bøskov Krat ligger på stejle nordvendte sider af en tunneldal og er gennemskåret af dybe, nordsydgående slugter. Jordbunden er sandet moræne. Omgivelserne er dyrkede marker, nåleskov og i dalen enge med vedvarende græs. Dele af krattet er Egekrat, der har været stævnet eller anvendt til græsning. Krattets vestlige ende anvendes stadig til græsning. Trælaget domineres af Alm. Eg, Vinter-Eg og Bøg iblandet Vorte-Birk, Bævreasp, Alm. Røn, Rød-Gran og Alm. Ædelgran. I skovbunden forekommer Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Håret Frytle, Hassel, Hindbær, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Liljekonval, Majblomst, Skovsyre, Tørst og Tyttebær.

3. Christianshede Krat. Om den private partsskov anvendes også andre navne, nemlig Tværskov på GIs kort og Sepstrup Krat i litteraturen. Her er oplysningerne samlet under det af

Gram, Jørgensen og Køie (1944) anvendte navn.

Krattet ligger dels ovenfor og dels på ret stejle skråninger ned mod Vandam. På skråningen er der flere væld med en speciel vegetation. Bevoksningen afløses mod syd og nord af nåleskov, mod vest af dyrkede marker og mod øst af løvskov og krat langs tracéen af den nedlagte jernbane Silkeborg-Horsens. Jordbunden er sandet moræne.

I krattets skovlag indgår træer af Alm. Eg og Vinter-Eg. Mange af Egetræerne har været udsat for stævning, især i krattets sydlige del. Her forekommer Alm. Hæg, Bøg, Hvid-Gran, Rød-Gran, Skov-Fyr, Sitka-Gran og Vorte-Birk. I bundlaget indgår Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Tyttebær og Vellugtende Gulaks. Fra krattet er endvidere kendt Bævreasp, Tørst, Vedbend, Håret Frytle, Ørnebregne, Tyttebær, Pille-Star, Hvid Anemone, Krat-Fladbælg, Skov-Jordbær, Læge-Ærenpris, Alm. Gyldenris, Skov/Krat-Viol og Alm. Engelsød.

4. Sepstrup Krat ligger på stejle, nordvendte skrænter af tunneldalen, der dels rummer Vandam dels Kalkens Bæk, og gennemskæres af dybe, nordsydgående slugter. Krattets øverste del ligger på fladt terræn. Jordbunden er sandet moræne. Omgivelserne er dyrkede marker, nåleskov og vedvarende græs. Dele af krattet har været anvendt til græsning, og mange træer har været stævnet. En mindre del græsses fortsat.

Sepstrup Krat rummer overvejende Egekrat med unge træer af Alm. Eg og Vinter-Eg, iblandet Bøg, Bævreasp, Alm. Ene, Alm. Røn, Hassel, Kristtorn, Rød-Gran, Tørst og Vorte-Birk. I skovbunden forekommer Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Majblomst, Hindbær og Skovsyre.

Bevaring: Det er af botanisk betydning at bevare Bøskov Krat og Sepstrup Krat som store og sammenhængende krat. Det er derfor ønskeligt, at indplantning af nåletræer undgås, at selvsåede og allerede indplantede nåletræer fældes, at stævningsdriften genindføres og at tidvis græsning genoptages.

Lokalitetskode, 1. Brande Krat: ++ S III r-s

, 2. Bøskov Krat: ++ S II r-s

, 3. Christianshede Krat: ++ S III r-s

, 4. Sepstrup Krat: ++ S II r-s

5. Brande. Fra stendige ved kirken kendes *Umbilicaria polyrrhiza*.

Kilder: 10, 115, 128, 480, 482, 484, 573, 962, 988.

Fig 42: Velling Kalv. Peter Wind fot. 1984.

20/38 Katrinedal

1. Salten Ådal

1. Salten Ådal er tunneldal, der har ledt vand mod vest til isranden. Ådalen rummer en eller flere terrasser. Jordbunden består overvejende af smeltevandssand. I bunden snor Salten Å sig, der stedvis er ureguleret, fra Ansø Enge (omr. 20/36) til Salten Langsø (Vejle amt, lok. 20/17). Den er flere steder ret utilgængelig. Omkring åen er anlagt flere dambrug. Tunneldalens sider er stejle og stærkt kuperede; de sydlige er skovklædte, mens de nordlige rummer hede, overdrev og noget skov.

På overdrevspartier (især mellem Mønsterdal og Engetved) optræder Tjørn, Alm. Ene, Glat

Hunde-Rose, Blågrøn Rose, Gyvel, Hedelyng, Revling, Ørnebregne, Rank Evighedsblomst, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Stor Knopurt, Rundbælg, Kantet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Alm. Sct. Hansurt, Gul Snerre, Bredbladet Timian, Smalbladet Timian, Hunde-Viol, Liden Fugleklo, Enårig, Knavel, Flipkrave, By-Skræppe tillige med flere arter af rensdyrlaver og Lerfarvet Køllesvamp.

Græsningen er opgivet på store dele af dalbunden, hvor udstrakte bestande af Høj Sødgræs, Rørgæs, Alm. Mjødurt, Stor Nælde, Lyse-Siv, Kær-Tidsel og arter af Star dominerer. Flere steder er krat af Rød-El og Grå-Pil veletableret. Pletvis optræder en artsrig rigkærsvegetation. Her kan nævnes Ris-Dueurt, Kær-Dueurt, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs, Manna-Sødgræs, Tormentil, Eng-Viol, Nyse-Røllike, Vandarve, Kær-Guldkaar, Nikkende Brøndsel, Alm. Firling og Skovkarse.

Selve Salten Å er præget af okker og af de mange dambrug. I åen dominerer Enkelt Pindsvineknop, Alm. Vandranunkel og Vandpest. I rene tilløb og i vandhuller forekommer Storblostmret Vandranunkel, Ten-Pindsvineknop og Vejbred-Skeblad. Her foreligger tillige et fund (1966) af Tykbladet Fladstjerne. I Salten Å er lidt vest for Katrinedal tillige kendt (1904) Tæt Vandaks(+).

Neden for Fløjlsøj ligger et græsset kær, hvor der forekommer Alm. Mjødurt, Alm. Star, Bredbladet Dunhammer, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Eng-Viol, Høj Sødgræs, Kær-Galtetand, Kær-Star, Kær-Tidsel, Skov-Kogleaks, Sump-Kællingetand og Vand-Skræppe. Så sent som i 1940 har der neden for Velling Gavl været en vældmose(o), hvor den rødlistede Gul Stenbræk(o) er samlet. I mosen har endvidere vokset Sump-Kællingetand(o).

2. Vorret. Sydvest herfor på nordsiden af Salten Ådal forekommer ugræssede partier med hede under tilgroning med træer og buske, samt kær og skovsumpe. Her optræder Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Katteskæg, Revling, Tormentil, Liden Klokke, Blåmunke, Blåtop, Bukkeblad, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Smalbladet Vandstjerne, Alm. Fredløs, Dynd-Padderok, Kragefod, Kær-Galtetand, Næb-Star, Skov-Kogleaks og Trævlekrone.

3. Svinsbjerg ligger neden for Velling Kalv. Her dominerer Alm. Ene, Blåbær, Bølget Bunke, Hedelyng, Revling, Tyttebær og Ørnebregne.

Oplysninger om Lystrup Å er samlet under omr. 20/26.

Lokalitetskode, 2. hedeparti ved Vorret: + H-Sv-V III r-s

, 3. Svinsbjerg: + H III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Salten Ådal: + V-E-H III 0

Kilder: 43, 59, 85, 110a, 128, 144, 413, 446, 508, 559, 562, 725, 784, 814, 816, 825, 962, 973, 995.

Fig 43: Hundsø. Renvandet idyl omgivet af skov. Peter Wind fot. 1975.

2. Velling Skov, Hundsø og Velling Igelsø

4. Velling Skov (Palsgård statsskovdistrikt) er 376 ha. stor og ligger på den markante, nordvendte side af Salten Ådal samt på ådalens terrasser. Skoven er gennemfuret af talrige nordsydgående, dybe smeltevandskløfter. En mindre del på 40 ha. er privat partsskov. Jordbundsforholdene er stærkt afvekslende. I undergrunden forekommer moræneler og -grus samt smeltevandssand. Jordbunden veksler fra leret muld til sandet-gruset, fattig muld, mor

eller morpodsol.

I kløfterne forekommer enkelte væld. I skoven indgår flere afdelinger med gamle træer af Bøg, især er afdelingerne omkring Velling Gavl og Velling Kalv i skovens vestlige del smukke eksempler på Bøgehøjskov på jordbund af ringe bonitet med træer af høj alder. Andre steder ses flerstammede, krogede træer eller purret Bøg. Hvor busklag forekommer, optræder Kristtorn, Dun-Birk, Alm. Røn, Selje-Pil, Ahorn samt opvækst af Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg og diverse nåletræer.

I skoven indgår tillige en del nåleskov og det især i den østlige del på terrassen omkring og mellem Hundsø og Velling Igelsø. De enkelte afdelinger er af meget forskellig alder, og her indgår Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Nordmannsgran, Skarntydegran, Sitka-Gran og Lærk.

Skovbunden er ofte artsfattig, og vegetationen er over store stræk domineret af tæpper af Bølget Bunke, der visse steder er iblandet Majblomst, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Aks-Rapunsel, Krat-Viol, Håret Frytle, Hvid Anemone, Skovstjerne, Smuk Perikon, Lund-Rapgræs, Enblomstret Flitteraks, Lyng-Snerre, Alm. Gyldenris, Blåbær, Hypnum cupressiforme og Dicranum scoparium.

I kløfterne bliver forholdene mere næringsrige og fugtige. Vegetationen er her tilsvarende mere artsrig. Her vokser Skov-Svingel, Skov-Rørhvene, Kambregne, Liden Steffensurt, Småbladet Milturt, Hindbær, Bredbladet Mangeløv, Tredelt Egebregne, Dunet Egebregne, Mose-Bunke, Skovmærke, Stor Frytle, Skov-Padderok, Spring-Balsamin, Akselblomstret Star, Dunet Steffensurt, Fjerbregne, Krybende Læbeløs, Bjerg-Ærenpris, Atrichum undulatum, Brachythecium rutabulum, Pleurozium schreberi, Rhizomnium punctatum og Plagiothecium undulatum. Fra Velling Skov kendes tillige Ris-Dueurt, Skovkarse, Liden Lærkespore, Skov-Storkenæb, Alm. Milturt, Miliegræs, Hieracium pycnidon Hieracium philanthrax og den rødlistede Otteradet Ulvefod(x).

Af svampe kendes Blomkålssvamp, Skjold-Bægersvamp, Kødfarvet Sejgbæger, Grenet Stødsvamp, Cinnobersvamp, Tøndersvamp, Blålig Kødporesvamp, Svovl-Ridderhat, Bredbladet Væbnerhat, Anis-Savbladhat, Hus-Blækhat, Slimet Skælhat, Punktstokket Indigo-Rørhat, Quelets Skørhat, Rødbrun Mælkehat, Hypocrea citrina og Sistotrema pistiliferum.

I Velling Skov forekommer flere distinkte afdelinger med en afvigende og særpræget vegetation, der vil blive gennemgået særskilt i det følgende.

5. Højmoser i Velling Skov.

Bregnemose ligger i en kedel. Mosen er udgrøftet og gennemgravet og derfor ret tør. Mosen var en mindre højmose, men domineres nu af indplantede grantræer, gammel, selvsåede træer af Skov-Fyr og Birk. I urtevegetationen indgår Hedelyng, Tranebær, Klokkelyng, Revling, Blåbær, Alm. Kohvede, Tue-Kæruld og Blåtop. Levende tørvemos begrænses nu til småpartier langs grøfterne og til bunden af de dybeste tørvegravshuller.

Brunmose ligger i en lavning uden tilløb og med ringe afløb. Vandstanden er meget høj. Mosen er et tørvemosfyldt fattigkær, hvor tørvemosset stedvis er i vækst med dannelse af højmose. I urtevegetationen indgår Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Hvid Næbfrø, Bukkeblad, Tranebær, Klokkelyng, Hedelyng, Tyttebær, Revling, Blåbær, Ørnebregne, Blåtop, Mose-Bunke, Rundbladet Soldug og Polytrichum affine.

Langkær var tidligere en stor hedemose med udstrakte partier med højmosevegetation. I den vestlige del forekommer endnu et meget fint hedekær, mens den østlige del er drænet og naturplejes med græsning. Dele af Langkær har i alt fald tidligere været gødet. I kær- og højmosevegetationen forekommer Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Revling, Eng-Viol, Femradet Ulvefod, Kragefod, Vandnavle, Liden Siv, Smalbladet Kæruld, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Næb-Star, Tråd-Star, Blåtop, Rosmarinlyng, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld,

Aflangbladet Vandaks, Tyttebær og Benbræk.

6. Hundsø ligger på en af Salten Ådals terrasser helt omkranset af skov. Søen er oligotrof og brunvandet, er uden tilløb og har et lille afløb mod nordøst gennem et fattigkær, Hundsø Mose (Løndal skovdistrikt). Vandet er surt; i 1975 blev surhedsgraden målt til pH = 4,5. Søen er lobeliesø med Sortgrøn Brasenføde og meget fåtallig eller forsvundet Tvepibet Lobelie og Strandbo.

Især i søens østlige ende foregår en kraftig dannelse af hængesæk, hvor et tæppe af tørvemos breder sig. Her vokser Tranebær, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Rundbladet Soldug, Næb-Star, Kragefod, Dusk-Fredløs, Bukkeblad, Lyse-Siv, Revling, Dun-Birk, Rød-Gran, Skov-Fyr, Blåtop, Alm. Fredløs, Alm. Star, Grå Star, Hunde-Hvene, Vandnavle, Klokkelyng samt *Polytrichum commune*, *Sphagnum fallax* og *Sphagnum cuspidatum*. I og ved søen optræder desuden Alm. Sumpstrå, Enkelt Pindsvineknop, Kryb-Hvene, Kær-Dueurt, Stjerne-Star, Tormentil, Øret Pil, Grå-Pil, Tørst, Stor Frytle, Liden Vintergrøn, Ensidig Vintergrøn, Liden Andemad, Tråd-Siv og Kær-Svovlrod. Af planktonalger er fundet *Dinobryon* sp. og *Scenedesmus* sp.

Fra søens omgivelser foreligger et ældre fund af *Linnæa*(o) (1906). Planten er kendt et par andre steder i skovområdet, nemlig ved Velling Igelsø (1942) og fra Vinding Overskov (Wiinstedt 1914).

7. Velling Igelsø ligger på en af Salten Ådals terrasser. Den er klarvandet med stejle sider og flad bund i en dybde af 13 m. Søen omgives af skov på tre af siderne, mens der mod øst forekommer eng, der har været opdyrket. Til søen kommer tilløb fra det vest for liggende Langkær. Søen har afløb mod øst gennem en afvandingskanal. Søen har formodentlig tidligere været en brunvandet hedesø.

I Velling Igelsø blev så sent som i 1975 fundet et blomstrende eksemplar af Tvepibet Lobelie sammen med mængder af Strandbo. Ved besigtigelse af søen i 1984 kunne Tvepibet Lobelie ikke genfindes. Langs bredden i søens sydøst hjørne var ryddet en del træer og meget grenaffald var kastet i søen.

I søen forekommer rørskov af vekslende bredde. Den er tyndest på nordsiden under træerne, der strækker sig ud over vandspejlet, og tættest i det sydøstlige hjørne. I rørskoven vokser Sø-Kogleaks og Tagrør tillige med Dynd-Padderok, Næb-Star, Tråd-Star, Dusk-Fredløs, Bredbladet Dunhammer og Smalbladet Dunhammer. Uden for rørskoven forekommer flydebladsplanterne Gul Åkande og Hvid Åkande sammen med Aks-Tusindblad og Hjertebladet Vandaks og med Strandbo på bunden. Især langs den sydlige bred forekommer rester af hedemosevegetation med Hedelyng, Klokkelyng, Liden Siv, Rundbladet Soldug, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Tormentil, Hunde-Hvene, Kragefod, Vandnavle, Eng-Viol, Børste-Siv, Blåtop, Stjerne-Star, Tranebær og Benbræk. I og ved søen er tillige kendt Storfrugtet Vandstjerne, Hår-Tusindblad, Liden Siv, Tråd-Siv, Alm. Star, Grå Star og Hirse-Star.

Planktonalgefloret er artsrigt, men artssammensætningen er præget af eutrofiering. I søen forekommer flere arter af blågrøn-alger og centriske diatoméer, samt *Nostoc* sp., end forventeligt i tilsvarende brunvandede søer. En årsag kan være tilledning af næringsrigt spildevand fra omkringliggende bebyggelser, tilførsel af vand fra marken i øst og i vest fra Langkær, der har været gødet.

Af planktonalger kendes *Anabaena spiroides*, *Oscillatoria* sp. *Coelosphaerium* sp. *Microcystis* sp. *Chroococcus* sp., *Ceratium hirundinella*, *Peridinium* sp., *Dinobryon* sp., *Melosira* sp., *Tabellaria fenestrata*, *Tabellaria flocculosa*, *Asterionella* sp. *Diatoma* sp., *Navicula* sp., *Fragilaria* sp., *Rhizosolenia* sp., *Euglena* sp., *Sphaerocystis* sp., *Botryococcus* sp., *Chlamydomonas* sp., *Mallomonas* sp., *Cloeocystis* sp., *Staurastrum* sp. og *Closterium*

gracile.

Ved Velling Igelsø er i 1942 fundet Linnæa, der i skovområdet tillige er kendt ved Hund sø (se ovenfor) og Vinding Overskov (se nedenfor) og i 1982 Klatrende Lærkespore. Sidstnævnte plante er tilsyneladende i spredning, idet den ikke alene har holdt sig og spredt sig på lokaliteten, men den er inden for de sidste fem år tillige fundet ved Rye Sønderskov (omr. 20/6). I den omgivende skov er tillige fundet Femradet Ulvefod i mængder.

Otteradet Ulvefod er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kendt fra Anholt (omr. 12/3), Thorsø Bakker (omr. 20/1) og fra Bøgelund Banke (omr. 20/36).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de smukke aldrende Bøgepartier i Velling Skov bevares, idet skovbunden på fugtige steder rummer vigtige floraelementer af både oceanisk og kontinentalt prægede arter. Det er derfor ønskeligt, at Bøg bevares som skovtræ. Dette kan opnås ved selvforyngelse eller ved indplantning af Bøg. Det er ligeledes ønskeligt, at disse partier friholdes for nåletræer såvel indplantede som selvsåede.

Det er af stor botanisk betydning, at fattigkærene og højmosepartierne i Velling Skov bevares, bl. a. Langkær. Det er derfor ønskeligt, at drængrofter får lov at gro til, at uønsket opvækst af vedplanter fjernes, at den omkringliggende skov friholdes for gødskning, og at rekreativ udnyttelse formindskes. Hund sø er Lobeliesø og er samtidig yderst værdifuld som eksempel på en ren, oligotrof sø med hængesæksdannelse. Det er derfor ønskeligt, at enhver form for eutrofiering undgås, hvilket indebærer, at gødskning i søens nærhed ikke finder sted, og at den rekreative udnyttelse begrænses.

Det er af meget stor botanisk betydning, at Velling Igelsø med dens omgivelser beskyttes bedst muligt, da Tvepibet Lobelie fortsat kan forekomme. Det er derfor ønskeligt, at en bræmme omkring søen på vest-, syd- og østsiden ryddes og friholdes for skov, at engen øst for søen ikke opdyrkes, at anvendelse af gødning i skovbund undgås, at grenaffald fjernes fra søen og dens omgivelser, og at rekreativ udnyttelse af søen og de nære omgivelser begrænses.

Lokalitetskode, 4. Velling Skov: +++ S-Sv I r-s (kategori I på grund af de mange rene naturskogsbevoksninger af gammel Bøg)

, 5. højmoser i Velling Skov: + V I s-ms

, 6. Hund sø: +++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Lobeliesø)

, 7. Velling Igelsø: +++ V II s

Kilder: 34, 59, 60, 64, 85, 110a, 128, 130, 164, 191, 192a, 244, 266, 274, 316, 317, 353, 386, 413, 421, 439, 446, 459, 482, 499, 500, 508, 518, 523, 524, 528, 530, 531, 659, 728, 784, 874, 898, 962, 964, 991.

Fig 44: Begyndende dannelse af hængesæk med Næb-Star, Bukkeblad og Smalbladet Kæruld. Hund sø. Peter Wind fot. 1975.

3. Løndal Skov og Pårup Skov

8. Løndal Skov (inkl. Vinding Overskov og Vinding Nederskov). Om sammensætningen af den 927 ha. store, privatejede foreligger kun få oplysninger. På skrænten mod Salten Ådal ses flere afdelinger med træer af gammel Bøg med en sparsom bundvegetation af Bølget Bunke og enkelte Kristtorn. I andre afdelinger indgår nåleskov af blandet sammensætning med Rød-Gran, Sitka-Gran, Skov-Fyr, Alm. Ædelgran, Douglasgran, Skarntydegran, Alm. Thuja og

Ædelcypres. Jordbunden er overvejende mor på magert sand, men den kan også være lerblandet. Af svampe kendes Kødfarvet Topsvamp, Polydesmia pruinosa, Rødmende Gaffelblad, Flamme-Skælhat, Slimet Skælhat og Purpursporet Rørhat.

I skovens vestlige ende op mod Velling Skov ligger på Salten Ådals terrasse Hundsø Mose, der står i forbindelse med Hundsø. Mosen var i hvert fald tidligere fattigkær. Endnu ses rester af fattigkærsvegetationen med Hedelyng, Revling, Blåbær, Blåtop, Tue-Kæruld, Tormentil og Benbræk.

Fra Vinding Overskov foreligger en angivelse af Linnæa(o) fra begyndelsen af dette århundrede (Wiinstedt 1914).

Yderligere oplysninger om Løndal Skov er meget ønskelige.

9. Pårup Skov er 208 ha. stor og privatejet. Den ligger på nordsiden af Salten Ådal og består overvejende af nåleskov. Tillige forekommer en del løvskov af især Bøg og lidt Alm./Vinter-Eg. I en afdeling med gammel Bøg har i 1983 været gennemført et forsøg med selvforyngelse fremskyndet af svin. På denne måde bliver et areal, der kan være svært at bearbejde maskinelt, gennemrodet, hvilket forøger muligheden for, at bøg kan spire. Yderligere botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 8. Løndal Skov: + S-Sv-V III r Foreløbig lokalitetskode, 9. Pårup Skov: + S IV 0

Kilder: 34, 128, 130, 179, 191, 446, 455, 508, 520a, 730, 784, 874.

Fig 45: Jordbundsprofil med tyndt morlag over udvasket sandlag og morænesand. Velling Skov. Peter Wind fot. 1984.

4. Salten Profilet

10. Salten Profilet er Danmarks største indlandsklint med aktiv erosion og ligger i den 30 m høje Slusebakke.

Jordbunden består af brunkulslag og glimmerler overlejret af smeltevandssand og -grus fra sidste istid. Over det vandstandsede brunkulslag dannes mange kilder. Klinten er under konstant nedbrydning, hvilket bevirker, at vegetationen ikke er sammenhængende, og der opstår til stadighed nøgne flader. Et fire ha. stort område er fredet 1937.

I de fugtige dele forekommer Smalbladet Kæruld, Rundbladet Soldug, Klokkelyng, Tranebær, Sump-Kællingetand, Tue-Kæruld, Liden Siv, Glanskapslet Siv, Børste-Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Hunde-Hvene, Aflangbladet Vandaks, Stjerne-Star, Hare-Star, Næb-Star, Alm. Star, Blåtop, Plettet Gøgeurt, Djævelsbid, Kambregne og Benbræk. Endvidere kendes her bladmosset Tomenthypnum nitens, der i Århus amt kun kendes på seks andre lokaliteter.

Neden for fattigkæret forekommer rigkær med Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Liden Skjaller og Eng-Brandbæger.

På mere tørre steder i lyngparterne forekommer Hedelyng, Bølget Bunke, Katteskæg, Blåtop, Tandbælg, Tyttebær, Tormentil, Smuk Perikon, Skovstjerne, Gyvel, Alm. Ene, Engelsk Visse, Revling, Blåbær, Eng-Havre og Lav Skorsoner.

På en lokalitet ca. 300 m vest for det egentlige Salten Profil er omkring 1980 opstået et tilsvarende profil. Her er tillige fundet Vestlig Tue-Kogleaks, Tue-Kæruld, Liden Siv, Tudse-Siv, Benbræk, Plettet Gøgeurt, Rundbladet Soldug og Hunde-Hvene.

Lokalitetskode, 10. Salten Profilet: ++ V-H-E II r-s

Kilder: 84, 85, 110a, 244, 284, 473, 508, 512, 521, 577, 661a, 674, 727, 836.

Fig 46. Slusebakke med Salten Profilet. Peter Wind fot. 1975.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 21.

21/1 Svejstruphede Skov

1. Svejstruphede Skov. Om Svejstruphede Skov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Svejstruphede Skov: 0 S IV 0

21/2 Svejstrup

1. Svejstrup Mose har tidligere været afgræsset, men er nu groet til med krat af Dun-Birk og Pil. Urtevegetationen rummer almindelige moseplanter.

2. Svejstrup Hede er tilplantet med nåletræer og er tilsyneladende uden større botanisk interesse.

Lokalitetskode, 1. Svejstrup Mose: + V-E III r
, 2. Svejstrup Hede: + S III r

Kilde: 990.

21/3 Svejstrup, Volstrup og Bægård Skove

1., 2. + 3. Svejstrup Skov, Volstrup Skov og Bægård Skov. Om skræntskovene (Bidstrup skovdistrikt) langs Voermølle Å, foreligger kun sparsomme botaniske oplysninger. Volstrup Skov rummer værdifuld blandskov, der overvejende består af løvtræer. S sammensætningen er dårligt kendt, men i skoven vides at indgå Bøg, Rød-El og Rød-Gran. Flere steder forekommer væld, og områderne ud mod Voermølle Å rummer kærmoser. I skovbundsvegetationen i Svejstrup Skov og Volstrup Skov som helhed indgår Løgekarse, Kambregne, Skov-Rørhvene, Smalbladet Vandstjerne, Alm. Hønsetarm, Småbladet Milturt, Dunet Egebregne, Tredelt Egebregne, Skavgræs, Lund-Padderok, Skov-Padderok, Dynd-Padderok, Smuk Perikon, Stor Frytle, Alm. Lungeurt, Liden Vintergrøn, Hunde-Kvik, Skov--Skræppe, Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Bjerg-Ærenpris, Sildig Skov-Hejre, Kæmpe-Svingel, Skov-Star, Glat Løvefod, Skov-Kogleaks, Skov-Angelik, Blå Anemone, Dag-Pragtstjerne, Vedbend, Benved, Kvalkved, Kær-Mangeløv, Vorterod, Ribs, Solbær, Skovstjerne, Alm. Bingelurt, Alm. Jordbær, Eng-Nellikerod, Kål-TidseL og Krybende Læbeløs.

4. Blæsenborg Plantage rummer en skovstump, der er bondeskov med plukhugst. I skovlaget indgår Alm. Eg og Bøg med aldre op til 150 år med opvækst af især Bøg og Ahorn. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skov-Galtetand, Skovsyre, Fjærbregne, Alm. Mangeløv, Stor Konval, Akselblomstret Star, Majblomst, Skovstjerne, Stinkende Storkenæb, Skov-Star, Feber-Nellikerod og Mose-Bunke.

Lokalitetskode, 1. Svejstrup Skov: + Sv-V II r-s
2. Volstrup Skov: + Sv-V II r-s
4. Blæsenborg Plantage: + S-Sv III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Bægård Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 973, 990.

21/4 Sølund

1. Sølund (Frijsenborg skovbrug) ligger på kuperet moræne. Jordbunden betegnes i alt fald i begyndelsen af århundredet som temmelig mager. Nyere oplysninger om skovsammensætningen foreligger ikke. I følge Hauch (1919-1923) indgår "Stilk-Eg, der kan nå en højde op til 20 m, med en fortrinlig undervækst af Bøg, Tjørn og Hassel". Endvidere kendes Drue-Hyld og Tørst. Bundfloraen er ufuldstændig kendt. Her indgår Hvid Anemone, Korsknop, Skovmærke, Vild Kørvel, Feber-Nellikerod, Stor Fladstjerne, Haremad, Skov--Galtetand, Skov-/Krat-Viol, Skov-Jordbær, Majblomst, Gederams, Gærde-Vikke, Stinkende Storkenæb, Skovsyre, Alm. Bingelurt, Jordbær-Potentil, Dunet Steffensurt og Krans-Konval. På fugtigere bund indgår Dag-Pragtstjerne, Krybende Læbeløs, Lav Ranunkel, Eng-Forglemmigej og Tveskægget Ærenpris.

2. Faurskov Sø. I skovens nordvest hjørne ligger en ubenævnt sø, der formodentlig er identisk med Faurskov Sø. I Faurskov Sø er kendt Vandrøllike og Bukkeblad i mængder, samt den meget sjældne Dværg-Åkande(ox), der senest er set omkring 1970.

3. + 4. Faurskovholt og Hadsten Skov (begge Frijsenborg skovbrug). Om disse skove foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Sølund: + S-Sv II r
2. Faurskov Sø: + V III s
3. Faurskovholt: 0 S IV 0
4. Hadsten Skov: 0 S IV 0

Kilder: 97, 128, 132, 139, 191, 456, 677, 962, 990.

Fig 47: Dværg-Åkande. Rødsø. Peter Wind fot. 1975.

21/5 Faurskov Mark og Lyngå Plantage

1. Lyngå Plantage (Frijsenborg skovbrug) består overvejende af nålebeplantninger. Plantagen rummer langs det nordlige dige et mindre parti af buske af Hassel, der har været stævnet. Skovbunden her rummer en artsrig vegetation af almindelige skovplanter.

2. Småskove på Faurskov Mark. Botaniske oplysninger om de øvrige småskove på den østvendte skråning mod Faurskov Bæk er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Lyngå Plantage: + S III r
Foreløbig lokalitetskode 2. småskove på Faurskov Mark: 0 S IV 0

Kilder: 128, 990.

21/6 Lyngå Skov

1. Lyngå Skov (Frijsenborg skovbrug) er en mindre blandskov af nåle- og løvskov af især Bøg ofte på næringsfattig bund. I skov- og busklag indgår tillige Ask, Alm. Hæg og Skov-Elm. I skovbundsvegetationen indgår for skoven som helhed Skov-Hullæbe, Skov-Padderok, Spring-Balsamin, Småbladet Milturt, Hylster-Guldstjerne, Alm. Lungeurt, Aks-Rapunsel, Hvid Anemone, Skov-Skræppe, Alm. Bingelurt, Alm. Bjørneklo, Knoldet Brunrod, Skov-Burre, Druemunke, Enblomstret Flitteraks, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Stor Konval, Stor Nælde, Sanikel, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Gærde-Vikke, Krat-Viol, Skov-Viol, Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Kæmpe-Svingel og Krans-Konval.

Lokalitetskode: ++ S II r-s

Kilder: 128, 708, 737, 962, 990.

21/7 Sandby

1. Enge langs Lilleå. Vest for Lilleå og på begge sider af grænsen mellem Hinnerup og Hadsten kommuner ligger et ubenævnt, tilgroet moseområde på 45.000 m². I mosen indgår partier med overgangsrigkær.

Området er grundigt undersøgt i 1983 og 1984. Af den artsrige vegetation kan nævnes Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Skov-Kogleaks, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Grå Star, Nikkende Star, Blære-Star, Næb-Star, Kær-Star, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Kær-Dueurt, Dusk-Fredløs, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Kær-Høgeskæg og Kær-Tidsel. Sydsydøst herfor ligger langs Lilleå og øst for Sandby en delvis tilgroet tørvegrav, der på GI kortblad 1315 III SV Hinnerup er angivet som løvskov. Tørvegraven er omgivet af skov samt (i 1984) af kreaturgræsset mark.

2. Sandby Nørreskov (Frijsenborg skovbrug). I skovlaget indgår beplantninger mod syd af Alm. Eg, mod nord af Bøg, mens der mod øst optræder et mindre parti med Bøg og Alm. Eg i blanding. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Skov-Skræppe, Nøgleblomstret Skræppe, Skov-Burre, Bredbladet Klokke, Krybende Læbeløs, Lund-Padderok, Skovbyg, Aks-Rapunsel og Mellembrodt Star.

3. Sandby Sønderskov (Frijsenborg skovbrug). I sammensætningen af den nordlige del af skoven indgår Ask med aldre op til 120 år, Bøg og Alm. Eg på op til 150 år og Skov-Elm samt buske af Hassel, Tjørn og Kvalkved. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her forekommer Hvid Anemone, Alm. Bingelurt, Skov-Galtetand, Gærde-Vikke, Stor Fladstjerne, Skov-Padderok, Glat Dueurt, Skov-Star, Skov-Skræppe, Skovmærke, Miliegræs, Skov-Hundegræs, Enblomstret Flitteraks, Skov-Storkenæb, Nælde-Klokke, Hindbær og Brombær.

4. Sandby. Det 300 m² store, grønvandede gadekær ligger i en have og er forsynet med afløb. Vegetationen danner bælte langs bredden. Her indgår Bredbladet Dunhammer og Gul Iris. Fritsvømmende forekommer Liden Andemad. Øst for Sandby i en lavning findes et 1800 m² stort vådområde, der omgives af kreaturgræsede marker (1983), med både tilløb og afløb. Her kendes Mose-Bunke, Tagrør, Manna-Sødgræs, Grenet Pindsvineknop, Bredbladet

Dunhammer, Eng-Kabbeleje, Rød-El, Kær-Dueurt, Alm. Fredløs og Tykbladet Ærenpris.

Lokalitetskode, 1. enge langs Lilleå: ++ V-Sv II s

- , 2. Sandby Nørreskov: + S II s
- , 3. Sandby Sønderskov: + S II s
- , 4. Sandby: ++ V III s

5. Hårvadsbro. Her er fundet (1968) Hylster-Guldstjerne.

Kilder: 128, 207, 978, 990.

21/8 Hår

1. Hår. Det brunvandede, 900 m² store gadekær i Hår er omgivet af bebyggelse. Vegetationen danner bælte langs bredden. Her kendes Tagrør, Høj Sødgræs og Liden Andemad. Nordvest for Hår ligger en ubenævnt grusgrav. Her kendes Mose-Bunke, Alm. Vandranunkel og Kragefod. I levende hegn ved byen optræder Glat Hunde-Rose, Håret Hunde-Rose og Blågrøn Rose.

Lokalitetskode: ++ V-B III s

Kilder: 207, 990.

21/9 Hår Skov

1. Hår Skov (Frijsenborg skovbrug). I den nordøstlige del af skoven indgår bevoksninger af Bøg mens østenden domineres af nåleskov af Rød-Gran og Sitka-Gran. I skov- og busklag indgår tillige for skoven som helhed Ahorn, Ask, Benved, Rød-El, Skov-Elm, Hassel, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Fugle-Kirsebær, Rød Kornel, Kvalkved og Slåen. Af den artsrige skovbundsvegetation kan anføres Hvid Anemone, Skovbyg, Alm. Bingelurt, Knoldet Brunrod, Aks-Rapunsel, Skov-Jordbær, Skovmærke, Dunet Steffensurt og Skov-Storkenæb.

2. Enge langs Lilleå. Parcellerne omkring den regulerede Lilleå rummer kreaturgræssede enge og dyrkede marker samt en klarvandet, delvist tilgroet tørvegrav på 400 m² med tilløb fra omgivelserne. Fra tørvegraven kendes Dynd-Padderok, Rørgræs, Eng-Rørhvene, Høj Sødgræs, Top-Star, Liden Andemad, Vorte-Birk, Lådden Dueurt og Kær-Galtetand.

Lokalitetskode, 1. Hår Skov: + S II r-s

- , 2. enge langs Lilleå: + V-E III r-s

3. Baneskråning ved Haraldslund. Her vokser Kornet Stenbræk, Vår-Brandbæger, Draphavre, Læge-Oksetunge og Prikbladet Perikon.

Kilder: 128, 207, 697, 908, 956, 990.

21/10 Haraldslund

1. Haraldslund. Den nordlige del af Haraldslund ligger i TBU 13a. Skoven beskrives af praktiske årsager her.

Haraldslund er skræntskov på østsiden af Lilleådal. I skoven indgår blandet løvskov og partier med dominans af Bøg. Mod vest forekommer lidt nåleskov. Af den artsrige skovbundsvegetation kan anføres Nælde-Klokke, Bredbladet Klokke, Skov-Hundegræs, Nøgle-Skræppe, Skov-Burre, Hulsvøb, Alm. Lungeurt, Bjerg-Ærenpris, Småbladet Milturt, Krans-Konval, Skov-Star og Skovbyg. Fra skoven foreligger en angivelse fra omkring århundredeskiftet af den østlige Finger-Lærkespore(o).

I skoven og i parken til godset Haraldslund ligger fire ubenævnte vandhuller på henholdsvis 5000 m², 3000 m², 1000 m² og 1250 m². Alle vandhuller har en bræmme af rørskov langs bredden.

Fra vandhullerne og deres nærmeste omgivelser er som helhed kendt Tagrør, Lådden Dueurt, Lyse-Siv, Mose-Bunke, Smalbladet Dunhammer, Vejbred-Skeblad, Frøbid, Vand-Pileurt, Rød og Hvid Hestehov.

Lokalitetskode: ++ S-Sv II r-s

Kilder: 207, 268, 697, 990.

21/11 Lyngå

1. Lyngå. Fra Lyngå kendes Sort Knopurt.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lyngå: + B III 0

Kilde: 990.

21/12 Vitten

1. Vådområder i omkring Vitten. I området forekommer omkring 15 vandansamlinger i lavninger og i mergel- og lergrave. Af disse vandhuller er tre af betydelig størrelse og beskrives særskilt nedenfor, mens hovedparten kun er af ringe arealmæssig udstrækning på mindre end 1000 m². Flere af disse mindre vandhuller er ødelagte eller trues af opfyldning eller dræning. Af de mindre vandhullers flora kan under et nævnes Rød-El, Dynd-Padderok, Lyse-Siv, Manna-Sødgræs, Alm./Enskælet Sumpstrå, Grenet Pindsvineknop, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad, Gul Iris, Tigger-Ranunkel, Eng-Kabbeleje, Vandrøllike, Fliget Brøndsel, Rørgræs, Femhannet Pil, Kær-Guldkarse, Liden Andemad og Vand-Pileurt.

2. Lille Snedstrup. Ved gården ligger et næsten 7000 m² stort vådområde med en vandfyldt ler- eller mergelgrav med en rig urtevegetation omgivet af en smal træbræmme efterfulgt af dyrkede marker. Her kendes Dynd-Padderok, Rød-Gran, Ask, Rørgræs, Top-Star, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad, Lyse-Siv, Dun-Birk, Rød-El, Femhannet Pil, Vand-Pileurt og Smalbladet Mærke.

3. Skovlund. Ved gården ligger 10 gravede huller omgivet af kreaturgræsset eng med krat på i alt 5000 m². Her er kendt Dynd-Padderok, Tagrør, Manna-Sødgræs, Katteskæg, Alm./Enskælet Sumpstrå, Blære-Star, Spæd Pindsvineknop, Kors-Andemad, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad, Birk, arter af Pil, Vand-Pileurt,

Langbladet Ranunkel, en art af Vandranunkel, Vandkarse, Hestehale, Smalbladet Mærke og Vandrøllike.

4. Rævkær er en knap 14000 m² stor eng med en rig flora omgivet af dyrkede marker. Fra de fugtigere dele kendes Dynd-Padderok, Manna-Sødgræs, Alm. Sumpstrå, Nikkende Star, Blære-Star, Vejbred-Skeblad, Vand-Pileurt, Trævlekrone, Tigger-Ranunkel, Storblomstret Vandranunkel, Eng-Kabbeleje, Vandrøllike og Tykbladet Ærenpris.

5. Vitten. Gadekæret er en 400 m² stor branddam med en bræmme af vegetation langs bredden. Her indgår en art af Dunhammer, en art af Pindsvineknop og Vejbred-Skeblad. Endvidere kendes Butbladet og Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt og Eng-Kabbeleje. På stensætning vokser Marts-Viol.

Lokalitetskode, 2. Ll. Snedstrup: + V III s

, 3. Skovlund: + V-E II s

, 4. Rævkær: ++ V-E III r-s

, 5. Vitten: + V III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. vådområder i omkring Vitten:

+ V-E III s

Kilder: 207, 955.

21/13 Over-Hadsten og Neder-Hadsten

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 B IV 0

21/14 Vivild

1. Klosterbakke. Her ligger permanente græsningsarealer. Her forekommer trivial overdrevsvegetation præget af gødskning.

Lokalitetskode, 1. Klosterbakke: + E III r

Kilde: 990.

21/15 Haldum Mark

1. Vådområder omkring Haldum. Området har i hvert fald tidligere rummet over tyve vådområder i form af ler- eller mergelgrave, lavninger og enge langs vandløb mange med en størrelse på under 1000 m². 1/3 af disse er enten forsvundet, ødelagt eller truet som følge af opfyld med jord og/eller affald, dræning eller tilgroning.

Af floraen fra de recente vandhuller kan nævnes Rørgræs, Liden Andemad, Lyse-Siv, Vejbred-Skeblad, Dynd-Padderok, Top-Star, Tigger-Ranunkel, Tykbladet Ærenpris, Manna-Sødgræs, Bredbladet Dunhammer, Gul Iris, Fliget Brøndsel, Vandkarse, Rød-El, Næb-Star, Eng-Kabbeleje, Ladden Dueurt, Alm. Sumpstrå, Skov-Kogleaks, Grenet Pindsvineknop,

Kattehale, Lådden Dueurt, Kær-Dueurt, Vorte-Birk og Ask.

Sydvest for Haldumgård op mod Klapskov (omr. 21/37) ligger en 160 m² stor vandfyldt, klarvandet lavning, der er omgivet af kreaturgræsset eng. De oversigtligt undersøgte enge omkring vandhullet er botanisk værdifulde med Top-Star, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje og Engblomme. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

2. Haldum. Gadekæret er en 225 m² stor branddam med uklart, grønt vand omgivet af haver og uden bredvegetation. Her er kendt Rørgræs, Fladstrået Siv, Gul Åkande, Hvid Åkande og en art af Brøndsel.

Lokalitetskode: 2. Haldum Gadekær: ++ V III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. vådområder omkring Haldum: + V-E II r-s

Kilde: 207.

21/16 Truust

På vejkant langs A 26 mellem Fårvang og Kongensbro vokser Engelskgræs, Vild Kørvel og Rød Svingel. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 E-B IV 0

Kilde: 942.

21/17 Fårvang by

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 B IV 0

21/18 Grølsted

1. Grølsted Nørreskov (Frijsenborg skovbrug) består af nåleskov.

2. Grølsted Sønderskov (Frijsenborg skovbrug) rummer flere partier med nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I øvrigt indgår løvskov i skovlaget med Ask og Bøg som dominerende over busklag af Hassel og Ahorn. I skovbunden indgår en temmelig artrig vegetation af almindelige skovplanter.

Lokalitetskode, 1. Grølsted Nørreskov: + S III r

, 2. Grølsted Sønderskov: + S II r

3. Grølsted. Langs vejen mellem Grølsted Sønderskov og landsbyen optræder Fjer-Knopurt.

Kilder: 128, 990.

21/19 Søby

1. Søby Hestehave består overvejende af nåleskov tillige med en mindre bevoksning af Alm. Eg og Vinter-Eg med busklag af Ahorn. På lyse steder optræder en vegetation bestående af almindelige skovplanter.

2. Nårup Skov (Frijsenborg skovbrug). Om skoven forligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Søby Hestehave: + S III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Nårup Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 990.

21/20 Tvilum

1. Tvilum Klosterkirke. Ved kirkeruinen, fredet 1952, og ved den tilhørende klostertomt (efter et tidligere augustinerkloster) er kendt "klosterhaveplanterne" Moskus-Katost, Alm. Hjertespad, Aftenstjerne, Svaleurt, Tårnurt, Mørk Kongelys, Kryddermynte(o) og i åen Kalmus. Af forvildede planter kendes Cypres-Vortemælk, Eng-Storkenæb og Vedbend-Torskemund.

Lokalitetskode, 1. Tvilum Klosterkirke: + B II s

Kilder: 85, 180, 363b, 731, 735, 990.

21/21 Terrænet mellem Horn, Fårvang, Gjern og Nårup

1. Stavrhug er gammel stævningsskov. Her forekommer Hvid Anemone, Vorterod, Stor Nælde, Skælrod, Vild Kørvel, Vedbend, Hassel, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm, Bøg, Desmerurt, Krat-Viol, Alm. Bjørneklo, Alm. Guldstjerne og Skov-Galtetand.

Lokalitetskode: 1. Stavrhug: + S II r-s

2. Viborg-Århus landevej. På vejkant ca. 1 km sydøst for Fårvang vokser Peberrod.

Kilder: 955, 990.

21/22 Gjern Bakker

1. Gjern Bakker. På Gudenå Dalens østside rejser de fredede bakker sig gennemfuret af slugter. Dele af bakkerne omkring Store Trolldhøj er statsejede. Størstedelen af området har formodentlig aldrig været under plov men har været anvendt til græsning og plukhugst. Bakkerne har tidligere fremstået lyngklædte med spredte krat af Eg og Bævreasp. Den landbrugsmæssige anvendelse af området er imidlertid ophørt. Det har resulteret i tilgroning med selvsåede buske og træer, og bakkerne er sprunget i skov af især nåletræer. På andre områder er der indplantet nåletræer. Statsskovvæsnet har i de senere år ladet en del af opvæksten rydde i et forsøg på at genskabe lysåbne partier med lyngvegetation. I de vestlige og sydvestlige dele, bl. a. omkring Store Trolldhøj forekommer Egekrat.

Jordbunden er overvejende sandet, hvilket præger vegetationen. Her findes i første række arter, der har deres hovedforekomst i Vestjylland. På lysåben bund kendes Blåbær, Tyttebær, Hede-Melbærris, Lyng-Øjentrøst, Plettet Gøgeurt, Kambregne, Lav Skorsoner, Håret Visse, Engelsk Visse, Smuk Perikon, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Katteskæg, Revling, Tormentil og Pille-Star. I bakkerne forekommer fattigkær, Troldkær og Troldbæk Mose, der ud over flere af de førnævnte arter tillige rummer Mose-Bølle, Tranebær, Pors, Klokkelyng, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Alm. Kohvede, Benbræk (visse steder i mængder), Klokke-Ensian, Vestlig Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Alm. Star, Hirse-Star og Næb-Star. På et areal nyttilplantet med nåletræer fandtes i 1963 Svineøje(o) og Glat Kongepen(o) i hundredvis sammen med Småfrugtet Dværgløvefod(o), Stortoppet Hvene(o), Udspærret Dværgbunke(o) og Liden Fugleklo(o).

2. Gjern Kommuneplantage (= Gjern Plantage eller Gjern-Skannerup Plantage). Plantagen (Gjern kommune) består overvejende af Birk, Alm./Vinter-Eg, Bævreasp, Hvid/Rød-Gran og Skov-/Bjerg-Fyr. I bundvegetationen indgår flere af de arter, der er omtalt under afsnittet om de lysåbne partier ovenfor. Hertil kommer Tørst, Skovstjerne, Gederams og Lyng-Snerre. 3. Skorup-Tvilum-Voel Plantage. Plantagen (Gjern kommune) består så vidt vides overvejende af nåleskov. Klokke-Ensian er sjældnen i Århus amt. Planten kendes tillige kun fra Tved Øhoved (omr. 22a/19).

Lokalitetskode, 1. Gjern Bakker: ++ H-V-S II ms
, 2. Gjern Kommuneplantage: + S III r
Foreløbig lokalitetskode: 3. Skorup-Tvilum-Voel Plantage: 0-+ S IV 0

Kilder: 43, 57, 65, 84, 85, 86a, 128, 180, 353, 404, 573, 673, 684, 719, 731, 962, 990, 991.

21/23 Gjern

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/24 Gjern Å

Gjern Å er ureguleret. Bræmmer af åbne enge, der hyppigt gødes af oversvømmelser fra åen, kanter den på begge sider. I vældzonen og på åbredden forekommer Elletræer. I urtevegetationen indgår Sump-Forglemmigej, Alm. Baldrian, Eng-Forglemmigej, Vand-Skræppe, Kær-Svovlrod, Manna-Sødgræs, Trævlekrone, Skov-Kogleaks, Skov-Angelik, Gifttyde, Kær-Galtetand og Sump-Kællingetand.

Lokalitetskode: + V-E II r-s

Kilder: 488, 990.

21/25 Gjern Å mellem Søbyvad og Søbygård Sø

1. Søbygård Skov (=Søbyholt?). Herfra er kendt den indførte Gemserod(o). Herfra foreligger tillige en liste over fundne lichéner (Svane 1976).

2. + 3. Søbyholt (Frijsenborg skovbrug) og Mølkær. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Yderligere oplysninger om enge og skove langs Gjærns Ås øvre løb er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Søbygård Skov: + S III 0

, 2. Søbyholt: 0 S IV 0

, 3. Mølkær: 0 Sv-V IV 0

4. Søbyvad. På sydvendt vejskrænt vokser Vild Kørvel, Rød Svingel, Gyvel, Håret Høgeurt, Fjer-Knopurt, Engelskgræs og Draphavre.

Kilder: 128, 363b, 870, 943, 990.

21/26 Søbygård Sø

1. Søbygård Sø. Den 0,4 km² langstrakte Søbygård Sø ligger i en sydvest-nordøst gående tunneldal omgivet af stejle delvis skovklædte dalsider. Søen er lavvandet med gennemsnitsdybder på 1 m og en maksimaldybde på 2 m. Søen har op gennem 70'erne og i begyndelsen af 80'erne været stærkt belastet af spildevand med stort indhold af fosfor fra især via Møllebækken Hammel. Dette har bevirket en stigende eutrofiering og årligt tilbagevendende perioder med iltsvind. Efter en udbygning af Hammel rensningsanlæg med et kemisk trin er den eksterne belastning af søen reduceret væsentligt.

Bredvegetationen udgør en forholdsvis smal zone og består fortrinsvis af Tagrør. I søen forekommer hverken bund- eller rankegrøde af højere planter.

Fytoplankton er velundersøgt. En oversigt findes hos Andreasen, Søndergaard og Schierup (1984). Om undersøgelser af forureningstilstanden kan henvises til amtskommunens rapport (Andersen et al. 1979). Fra de omgivende bakker foreligger en usikker angivelse (1913) af den rødlistede Dværgulvefod(o).

Lokalitetskode: ++ V III s

Kilder: 17, 27, 195, 633, 973.

21/27 Søbylunde

1. Søbylunde. I skoven (Frijsenborg skovbrug) indgår Guldnælde, Spidsbladet Steffensurt, Dværg-Perikon, Bakke-Star, Vandarve, Krans-Konval, Tårnurt, Lund-Padderok, Hvid Anemone, Maj-Gøgeurt, Kær-Høgeskæg, Tørst og Hassel. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Søbylunde: + S III 0

Kilder: 128, 990.

21/28 Svenstrup

1. Gelbæk. Syd for Kørmensvad Bro er anlagt et rodzoneanlæg. I slambassinet vokser Tagrør,

Manna-Sødgræs, Vejbred-Skeblad, Rørgræs, Lyse-Siv og Bredbladet Dunhammer. På volden vokser Kruset Tidsel, Lav Ranunkel, Ager-Tidsel, Knoldet Brunrod, Stor Nælde, Kløftet Storkenæb, Alm. Mjødurt, Alm. Fløjlsgræs, Eng-Rottehale og Kål-Tidsel.

2. Vadsted. På vejskrænt ved landsbyen optræder en særdeles artsrig vegetation.

Lokalitetskode, 1. rodzoneanlægget ved Gelbæk: + V-B III r
, 2. Vejskrænt ved Vadsted: + B II r-s

Kilder: 739, 936.

21/29 Hammel Skov og Hammel Mølleskov

1. + 2. Hammel Skov og Hammel Mølleskov. Om skovene (Frijsenborg Skovbrug) foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hammel Skov: 0 S IV 0
, 2. Hammel Mølleskov: 0 S IV 0

Kilde: 128.

21/30 Hammel

1. Hammel. På marker ved Hammel er tidligere fundet Jordkastanie(o) og under udyrkede forhold Krans-Salvie(o).

Foreløbig lokalitetskode, Hammel: 0 E-B IV 0

Kilder: 48, 363b.

21/31 Lystskov og Pøtmølle Skov

1. Lystskov (=Frijsenborg Lystskov). I skoven (Frijsenborg skovbrug) er tidligere fundet den sjældne og indførte Klase-Kortlæbe(o).

2. Pøtmølle Skov. Om sammensætningen af skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger oplysninger ikke.

Pøt Mølle med tilhørende firlængede møllegård ligger landskabeligt smukt i den sidedal til Granslev Ådal (omr. 14/12), hvor Helstrup Bæk og Rolbæk (omr. 14/15) mødes. Ved Pøt Mølle kendes By-Skræppe (1975), Vellugtende Agermåne (1978), Fjer-Knopurt (1978) og Alm. Lungeurt(o) (1937).

Svampefloret i skovene både syd (Pøtmølle Skov) og nord (omr. 14/15) for Pøt Mølle er rigt. Under ekskursion i 1964 noteredes omkring 110 arter, hvor af de mest interessante var Leverbrun Bægersvamp, Meldrøjer, Dværg-Champignon, Rødmende Trævlhat, Lærke-Rørhat og Hvidfiltet Mælkehat.

3. Dyrehave. Om sammensætningen af skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger oplysninger

ikke. I skoven forekommer de såkaldte "Frijsenborg-Ege", der skønsmæssigt er 300-500 år gamle. De er vokset op i agerrenderne mellem de endnu synlige, højryggede agre til landsbyen Emdrup, der blev nedlagt i slutningen af 1600-tallet.

4. Gravhøj Skov (Frijsenborg skovbrug). Herfra foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lystskov: 0-+ S-Sk IV 0
, 2. Pøtmølle Skov: + S III 0
, 3. Dyrehave: 0 S-Sk IV 0
, 4. Gravhøj Skov: 0 S IV 0

Kilder: 33, 128, 140, 191, 216a, 283, 298, 336, 349, 351, 363b, 458, 479, 849, 990.

Fig 48: "Egehaug". Frijsenborg Dyrehave. Peter Wind fot. 1989.

21/32 Jernit

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/33 Voldby

1. Hammel Mose (=Urmose?) og Voldby Mose var i hvert fald ved århundredets begyndelse typiske hedemose med enkelte tørvegrave og med bevoksninger af Hedelyng(o) og Klokkelyng(o) iblandet arter af Star(o), Siv(o), Frytle(o) samt Rundbladet Soldug(o) og spredt arter af Birk(o), Pil(o), Fyr(o) og Gran(o). Nyere oplysninger om Urmose og Voldby Mose er meget ønskelige.

2., 3. + 4. Hammel Ure (Frijsenborg skovbrug), Birkemose og vådområdet omkring Søbakke. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Urmose og Voldby Mose: + V III S
, 2. Hammel Ure: 0 S IV 0
, 3. Birkemose: 0 V IV 0
, 4. Søbakke: 0 V-E IV 0

Kilder: 113, 128, 838, 962.

21/34 Gammel Dyrehave

1. Gammel Dyrehave. Sammensætningen af Gammel Dyrehave (Frijsenborg skovbrug) er ikke kendt. Fra skoven kendes (1970) Guldnælde. Nyere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: 0 S IV 0

Kilder: 128, 148.

21/35 Fajstrup Krat og Sønderskov

1. Skovfryd. I den østlige ende af skoven (Frijsenborg skovbrug) ligger en 60 m² stor, brunvandet mergelgrav, der er truet med opfyld af jord, haveaffald og skrot. Her kendes arter af Dunhammer, Andemad og Vandstjerne samt Vandrøllike og Kær-Tidsel.

2., 3., 4. + 5. Fajstrup Krat, Sønderskov, Højskov og Vognkær Skov. Om skovene (Frijsenborg Skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. mergelgrav i Skovfryd: 0-+ S-V III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Fajstrup Krat: 0 S IV 0

, 3. Sønderskov: 0 S IV 0

, 4. Højskov: 0 S IV 0

, 5. Vognkær Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 207.

21/36 Tinning Skov

1. Tinning Skov. I skoven vides at indgå træer af Alm./Vinter-Eg i den såkaldte "Oppen Schildens Egehaug". Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Dronning Dags Kilde ligger i Tinning Skovs nordøstlige del. Kilden har ringe vandføring. Her kendes Skavgræs og Akselblomstret Star samt flere arter af Græs.

Lokalitetskode, 2. Dronning Dags Kilde: + V III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tinning Skov: 0 S IV 0

Kilder: 191, 207.

21/37 Klapskov, Norring Vesterskov, Norring Ure og Hinnerup Skov

1. Norring Vesterskov. Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. I skoven vides at indgå partier med Alm./Vinter-Eg og en art af Lærk. Fra Egeskovspartierne er kendt Stor Fladstjerne, Alm. Bingelurt, Burre-Snerre, Stor Nælde, Skvalderkål, Skov-Galtetand, Skovmærke, Krybende Læbeløs, Gærde-Vikke, Skovsyre, Skov-/Krat-Viol, Hvid Anemone, Alm. Gedeblad, Majblomst, Skovstjerne og Enblomstret Flitteraks. Fra beplantninger med Lærk kendes Lyng-Snerre, Skovstjerne, Majblomst, Alm. Gedeblad og Skovsyre. Fra skovmoser kendes Ask, Rød-El, Grå-Pil, Birk, Grenet Pindsvineknop, Dynd-Padderok og Liden Andemad.

2. Norring Ure. I skoven (Frijsenborg skovbrug) vides at indgå både løv- og nåleskov bl. a. af den indførte Douglasgran(o). I skovbundsvegetationen indgår Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Lav Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Løgekarse, Gærde-Vikke, Skovstjerne, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkeæb, Småblomstret/Spring-Balsamin, Korsknop, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Håret Frytle, Vild Kørvel og Hylster-Guldstjerne. Ud mod Haldum Bæk findes et væld, hvor der kendes Ask, Skavgræs, Mose-Bunke og Lyse-Siv. Nord for Haldum Bæk ved

gården Moselund ligger et tilgroet engområde.

3. + 4. Klapskov og Hinnerup Skov. Om skovene foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig Lokalitetskode, 1. Norring Vesterskov: + S II r

, 2. Norring Ure: + S II r

, 3. Klapskov: 0 S IV 0

, 4. Hinnerup Skov: 0 S IV 0

Kilder: 56, 191, 207, 679, 683.

21/38 Hinnerup

1. Grundfør Mølledam er en 800 m² stor opstemning af Lilleå ved vejen Hinnerup-Grundfør med bredzonevegetation og delvist tilgroet vandspejl.

Her kendes Mose-Bunke, Grenet Pindsvineknop, Bredbladet Dunhammer, Kors-Andemad, Liden Andemad, Lyse-Siv, Vorte-Birk, Gul Iris, Kattehale, Lådden Dueurt, Tykbladet Ærenpris og Fliget Brøndsel.

2. Enge omkring Lilleå. I engene vest for Gammel Hinnerup ligger flere vådområder med væld. I følge Højager (1984) rummer disse områder en rig flora. Yderligere oplysninger er ønskelige.

3. Hinnerup. Den 1,6 ha. store, brunvandede sø i parken ved skolen har afløb til Lilleå. Her fra kendes Rørgræs, Mose-Bunke, Tagrør, Høj Sødgræs, Sø-Kogleaks, Top-Star, Bredbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Lyse-Siv, Vorte-Birk, Rød-El, Eng-Kabbeleje, Lådden Dueurt, Vand-Mynte og Fliget Brøndsel. Langs Lilleå øst for Hinnerup ligger store delvist tilgroede eller tæt tilgroede engområder med artsrig flora. Her kan nævnes Rørgræs, Mose-Bunke, Høj Sødgræs, Manna-Sødgræs, Skov-Kogleaks, Kær-Star, Smalbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Liden Andemad, Vejbred-Skeblad, Lyse-Siv, Kær-Ranunkel, Tigger-Ranunkel, Eng-Kabbeleje, Kær-Guldkarse, Kattehale, Lådden Dueurt, Bredbladet Mærke, Tykbladet Ærenpris og Fliget Brøndsel.

4. Lilleådalens nordøstside. Her foretages indvinding af råstoffer. Som følge her af findes vandfyldte grave. I flere af disse grave forekommer rørsump domineret af Smalbladet Dunhammer samt Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Kattehale, Alm. Sumpstrå og Vejbred-Skeblad. Af flydebladsplanter kendes Svømmende Vandaks. Mod landsiden er vegetationen lavere, og terrænet er til dels vældpræget, idet her kan nævnes Mose-Bunke, Lyse-Siv, Kær-Padderok, Kær-Ranunkel, Smalbladet Kæruld, Tykbladet Ærenpris, Lådden Dueurt, Krognæb-Star, Kødfarvet Gøgeurt, og Maj-Gøgeurt. Vegetationen på skrænterne rummer overdrevsvegetation med Tjærenelike, Blåhat, Krat-Fladbælg, Rundbælg, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Hedelyng, Mark-Tusindgylden og den i Østjylland meget sjældne Alm. Ulvefod. Alm. Ulvefod kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år fra yderligere 6 lokaliteter Anholt (omr. 12/3), Stenholt Hede (omr. 14/18), Brande Krat (omr. 20/37), Nøjkær Skov (omr. 20/5), Ansø Møllegård (omr. 20/36) og Gjerrild Nordstrand (omr. 22b/5).

Lokalitetskode, 1. Grundfør Mølledam: ++ V III s

Foreløbig lokalitetskode, 2. vådområder langs Lilleå syd for Hinnerup: + V III s

, 3. Hinnerup: + V III r

, 4. Lilleådalens nordøstside: + V-E-B II s

Kilder: 207, 633, 736.

21/39 Grundfør

1. Vådområder omkring Grundfør. I området forekommer flere vandansamlinger i lavninger på 1000 m² eller mindre. I disse vandhuller er under et kendt Smalbladet Dunhammer, Bredbladet Dunhammer, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad, Tigger-Ranunkel, Alm. Sumpstrå, Gul Iris, Alm. Vandranunkel, Blære-Star, Grenet Pindsvineknop, Lyse-Siv og Fliget Brøndsel.

2. Væld ved Søndergård. Nordøst for gården (syd for Grundfør) ligger omgivet af dyrket mark et 16000 m² stort væld med en artsrig vegetation. Af denne kan nævnes Mose-Bunke, Ager-/KærPadderok, Grenet Pindsvineknop, Kær-Trehage, Lyse-Siv, Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng-Kabelleje, Ladden Dueurt, Tykbladet Ærenpris, Kær-Tidsel, Fliget Brøndsel og Svømmende Sumpskærm.

3. Grundfør. Gadekæret er en grønvandet, 400 m² stor branddam med tilløb og med bredzonevegetation. Her kendes Tagrør og Liden Andemad.

Lokalitetskode, 2. væld ved Søndergård: + V-E II s

, 3. Grundfør: ++ V IV s

Foreløbig lokalitetskode, 1. vådområder omkring Grundfør: + V-E III s

Kilde: 207.

21/40 Søften Dal

1. Søften Dal er en sidedal til Lilleå Dalen i det landskabeligt smukke strøg mellem Søften og Hinnerup. Dalen stikker næsten 1,5 km i omtrent nord-syd gående retning i det opdyrkede kulturlandskab op mod Hinnerup. I dalens sydlige ende ligger flere dyrkede og gødede arealer samt beplantninger. De botanisk set mest interessante partier findes i dalens nordlige ende, idet her indgår vådområder med kær og mere eller mindre stejle skrænter med hede og overdrev. Området huser en artsrig flora med flere interessante arter.

På overdrevs- og hedepartier dominerer Bølget Bunke, Fåre-Svingel, Kamgræs, Alm. Hundegræs sammen med Håret Høgeurt, Liden Klokke, Lancet-Vejbred, Alm. Pimpinelle, Alm. Kongepen og Alm. Røllike. Mere sparsomt optræder Kornet Stenbræk, Kantet Perikon, Alm. Mælkeurt, Kattefod, Kommen, Lav Skorsoner, Krat-Fladbælg, Djævelsbid, Hjertegræs, Knold-Ranunkel, Hedelyng, Blåbær, Guldblomme, Bakke-Gøgelilje, Smalbladet Timian, Rank Forglemmigej, Børste-Siv, Bakke-Star, Vår-Star, Hvid Anemone, Tidlig Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Katteslæg, Tandbælg, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Vellugtende Gulaks, Tormentil, Rødknæ, Knold-Rottehale, Tyndakset Gøgeurt og Plettet Gøgeurt. Flere af overdrevs- og hedepartierne er græssede. Derved holdes vedplanternes andel nede og kun de arter, der kan modstå kreaturbid, optræder hyppigt som arter af Rose, Hvidtjørn og Alm. Røn.

Søften Dal rummer overgangsrigkær med en artsrig vegetation især i vældene. Her forekommer Hjertegræs, Kær-Padderok, Kær-Trehage, Tormentil, Sump-Snerre, Trævlekrone,

Eng-Viol, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Engkarse, Kær-Tidsel, Mose-Bunke, Engblomme, Bukkeblad, Smalbladet Kæruld, Alm. Star, Grøn Star, Hare-Star, Hirse-Star, Grå Star, Stjerne-Star, Maj-Gøgeurt og Purpur-Gøgeurt(x).

Bevaring: Søften Dal er en lokalitet af overordentlig stor botanisk betydning. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform med ekstensiv græsning af specielt overdrevs- og kærpartierne bibeholdes. Samtidig bør en yderligere opdyrkning og gødskning undgås, ligesom området bør beskyttes mod yderligere udvidelser af Hinnerup.

Lokalitetskode: 1. Søften Dal: ++ V-E I t-s (kategori I af to grunde: a. området rummer værdifulde hede- og overdrevssamfund, der er stærkt på retur på landsbasis og stærkt truet i amtet. b. > 20 biotopstypiske arter i kærene.)

Kilder: 126a, 126b, 169, 207, 633, 735, 838, 962.

21/41 Folby

1. Tinning Mose er et 41,2 ha. stærkt tilgroet moseområde, der rummer flere brunvandede tørvegrave. Mosen er omgivet af skov (Sønderskov omr. 21/35) og opdyrkede marker. Området har i hvert fald tidligere rummet partier med højmose og fremstår (1984) som et stort fattigkær under tilgroning med tørvemusser. Området er fugtigst i midten, hvor større åbne vandflader forekommer (højmoseplanet?) og langs randen (lagg-zonen?), hvor en kraftig opvækst af træer foregår. Dele af mosen rummer fattigkærssamfund, og her indgår Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Grå Star, Dun-Birk, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Kragefod, Hedelyng, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Blåbær, Tyttebær, Tranebær og Revling. Yderligere oplysninger om Tinning Mose er meget ønskelige.

2. Tinning. Gadekæret er en 150 m² stor andedam/branddam omgivet af bebyggelse og har både tilløb og afløb. Vandet i dammen er uklart og grønt med lugt af ajle (1983), hvilket har fremkaldt kraftig opvækst af alger. Her kendes Vandpest og en art af Dunhammer. I 1984 er der sket en klar bedring af vandkvaliteten.

I Tinnings sydlige udkant ligger en 1500 m² stor lavning med væld. I vældet kendes Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng-Kabbeleje, Engblomme og Kær-Tidsel. Yderligere oplysninger er ønskelige.

3. Folby Enemærke. I skoven indgår i skov- og busklag Ahorn, Ask, Bøg, Alm. Eg, Skov-Elm, Rød-El, Rød-Gran, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Hassel, Alm. Røn, Tørst og Alm. Hvidtjørn. Skovbundsvegetationen er artsrig, og her forekommer Hvid Anemone, Skov-Angelik, Spring-Balsamin, Alm. Bingelurt, Alm. Bjørneklo, Knoldet Brunrod, Desmerurt, Glat Dueurt, Fjerbregne, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Håret Frytle, Mangeblomstret Frytle, Skov-Galtetand, Alm. Guldstjerne, Hylster-Guldstjerne, Alm. Gyldenris, Alm. Kohvede, Stor Konval, Nælde-Klokke, Kær-Høgeskæg, Vild Kørvel, Krybende Læbeløs, Liljekonval, Majblomst, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Miliegræs, Alm. Milturt, Stor Nælde, Skov-Padderok, Lund-Rapgræs, Nyrebladet Ranunkel, Skovbyg, Skovmærke, Skov-Skræppe, Skælrod, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Kæmpe-Svingel, Stinkende Storkenæb, Krat-Viol og Vorterod.

I sydvestenden af Folby Enemærke ligger Haraldskilde, der udspringer på en skovklædt skrænt. Her forekommer Alm./Småbladet Milturt. Ved udløbet i Norring Mølleå optræder Maj-Gøgeurt. Fra vådområder i skovranden i østenden kendes Tagrør, Top-Star, Eng--

Kabbeleje og Gul Iris. Yderligere oplysninger om Folby Enemærke samt engene omkring Norring Møllebæk er meget ønskelige.

4. Norring Mølledam. Ved Norring Vandmølle er Møllebækken stemmet op og en kunstig sø på 6000 m² er dannet. Opstemningen anvendes i forbindelse med elproduktion, mens mølledammen benyttes til andeopdræt. Vandet er klart, men "lammehaler" forekommer. Her kendes Svømmende Vandaks, arter af Star, en Dunhammerart samt Birk og Rød-El.

5. Vådområder ved Tinning. I området findes flere mindre vandhuller, af hvilke flere er mergelgrave. Hovedparten er tilsyneladende vegetationsfattige eller vegetationsløse og er derfor kun af potentiel botanisk interesse.

Enkelte af vandhullerne rummer en artsrig vegetation. Vest for Grønnegård kendes en ca. 2600 m² stor, brunvandet mergelgrav, hvis omgivelser anvendes til kreaturgræsning. Dele af mergelgraven trues af opfyld med grene, affald og skrot. Her forekommer en artsrig rørsump og artsrige enge. Syd for Folbygård ligger en ca. 8.000 m² stor lavning med flere vandfyldte, brunvandede lavninger. Gravene anvendes til vanding af kreaturer, mens omgivelserne er opdyrkede. Her kendes Tagrør, en Dunhammer- og en Vandranunkel-art, Vejbred-Skeblad, Vand-Pileurt og Eng-Kabbeleje.

Yderligere oplysninger om områdets mindre vandhuller og særligt om mergelgraven ved Grønnegård og vådområdet syd for Folbygård er meget ønskelige.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at partierne i Tinning Mose med fattigkærsvegetation bevares, idet rester af højmoser fortsat kan forekomme. Det er ønskeligt, at yderligere opfyld af mosen ophører og fremover undgås.

Lokalitetskode, 1. Tinning Mose: + V II s

, 2. Tinning: + V II ms

, 3. Folby Enemærke: + S-Sv-V II r-s

, 4. Norring Mølledam: + V III s

Foreløbig lokalitetskode, 5. vådområder ved Tinning: 0-+ V III s

6. Fra et gærde i Folby kendes den indslæbte Pindsvine-Kartebolle.

Kilder: 128, 152, 207, 633, 657, 741, 962.

21/42 Damsbro Mose

1. Damsbro Mose ligger i engene omkring den regulerede Lilleå ved Søften. I mosen indgår flere vegetationstyper bl. a. overgangsrigkær og rester af ekstremrigkær. Græsning er delvist ophørt, og mosen er under kraftig tilgroning med høje urter og vedplanter. Endnu er vegetationen særdeles artsrig med mange karakteristiske arter, hvoraf flere er i tilbagegang både i Århus amt og i landet som helhed. Her findes fortsat åbne partier med lavtvoksende ekstremrigkærsvegetation. Her vokser Butblomstret Siv, Mose-Bunke, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Kær-Star, Top-Star, Kær-Tidsel og Kær-Trehage.

Fra mosen som helhed kendes Kær-Snerre, Sump-Snerre, Kær-Star, Næb-Star, Tue-Star, Alm. Star, Blågrøn Star, Loppe-Star, Hirse-Star, Langakset Star, Stjerne-Star, Krybende Læbeløs, Gul Fladbælg, Alm. Rapgræs, Langbladet Ranunkel, Liden Skjaller, Kær-Høgeskæg, Bukkeblad, Alm. Mjødurt, Djævelsbid, Tvebo Baldrian, Hjertegræs, Dynd-Padderok, Kær-

Padderok, Eng-Nellikerod, Leverurt, Lancetbladet Høgeurt, Tormentil, Trævlekrone, Engblomme, Kødfarvet Gøgeurt og Vinget Perikon.

2. Enge syd for Damsbro Mose. Langs Lilleå forekommer vandfyldte lavninger, kærmoser og tørvegrave. Flere af disse enge rummer ifølge Højager (1984) en artsrig vegetation med Maj--Gøgeurt. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Damsbro Mose: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: ekstremrigkær)
2. enge s. f. Dambro Mose: + V III s

Kilder: 126b, 207, 467, 468, 649, 793, 810, 838, 956.

Fig 49: Damsbro Mose nordvest for Søften. Peter Wind fot. 1987.

21/43 Søften

1. Vandhuller ved Brushøj. Fra området som helhed er tidligere kendt omkring 30 større eller mindre vandhuller i grus- eller lergrave eller som vandansamlinger i lavninger. Omkring halvdelen af disse vandhuller er enten forsvundet, eller deres eksistens er stærkt truet som følge af opfyldning, tilgroning eller afvanding. Størrelsen for hovedparten af de resterende er på mindre end 1000 m².

Disse småbiotoper er af stor betydning som refugium for både planter og for dyr ikke mindst padder og salamandre. Som eksempel herpå kan fremhæves de uspolerede vandhuller omkring gården Brushøj syd for Søften. Disse rummer flere plantesamfund med en varieret vegetation. Af den artsrige vegetation kan nævnes Hjertegræs, Trævlekrone, Kragefod, Grå-Pil, Bittersød Natskygge, Top-Star, Blære-Star, Vejbred-Skeblad, Vandrøllike, Alm. Vandranunkel, Dusk-Fredløs, Dynd-Padderok, Manna-Sødgræs, Vand-Pileurt, Liden Andemad og Kattehale.

2. Koldkilde er en 2 m² stor lavning under tilgroning ved gården Englyst, hvor oppumpet vand løber over opdyrket mark. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 1. vandhuller ved Brushøj: + V II s-ms
Foreløbig lokalitetskode, 2. Koldkilde: + V IV ms

3. Søften. Fra losseplads ved byen kendes de indslæbte, nordamerikanske kurvplanter Skræppe-Brodfrø, Bynke-Ambrosie og Trefliget Ambrosie samt Vellugtende Kamille. På ruderat er iagttaget flere tropiske adventivarter bl. a. *Anoda cristata* (Katostfamilien), *Ipomoea cairica* (Snerlefamilien) og *Cassia tora* (Ærteblomstfamilien).

Kilder: 151, 153, 207, 838, 849.

21/44 Ustrup Skov og Nørreris Skov

1. Nørreris Skov. Fra skoven (Frijsenborg Skovbrug) foreligger en angivelse (1982) af Hylster-Guldstjerne. Herfra er tillige kendt den nordamerikanske prydblade *Rubus spectabilis* (Rosenfamilien), der her i landet er forvildet fra dyrkning. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Ustrup Skov. Om skoven foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Nørreris Skov: 0-+ S III 0
, 2. Ustrup Skov: 0 S IV 0

3. Nørreris. Fra voldgravene er kendt Grøn Mynte(o).

Kilder: 128, 140, 351, 358, 962.

21/45 Hattemager Skov, Kvottrup Skov og Mose

Idet Hattemager Skov og Kvottrup Skov kun adskilles af et dige og overgangen til den syd for liggende Kvottrup Mose er diffus, behandles skovene og mosen samlet her.

Størstedelen af den privatejede, 20 ha. store Hattemager Skov udgøres af nåleskov især monokulturer af Rød-Gran. Hele Kvottrup Skov består sammen med den nordlige og sydøstlige del af Hattemager Skov af selvforyngende løvskov. Her indgår mange træarter. Især Bøg, af hvilke mange er aldrende, er dominerende skovtræ. Visse steder indgår partier med Ahorn.

Jordbunden er overvejende frodig muld med en artsrig vegetation, men også udvasket morbund forekommer med en tilsvarende fattigere vegetation. Især Ahorns- og nåleskovsbeplantningerne er artsfattige og uden arter af større botanisk interesse.

Af den artsrige skovbundsvegetation på muld kan for skovene under et nævnes Enblomstret Flitteraks, Krans-Konval, Skovsyre, Skovmærke, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Miliegræs, Skov-Star, Glat Dueurt, Krat-Viol, Skov-Viol, Fjærbregne, Dunet Steffensurt, Skov-Hundegræs, Alm. Lungeurt, Bjerg-Ærenpris, Skov-Fuglegræs, Skov-Storkenæb, Nikkende Flitteraks, Skov-Salat, Skov-Angelik, Gærde-Vikke, Hulsvøb, Sanikel, Lund-Rapgræs, Skov-Forglemmigej, Skov-Stilkaks, Rederod, Skov-Hullæbe, Liden Lærkespore, Mellembrodt Star og Skov-Galtetand. På fugtigere bund optræder desuden Hvid Hestehov, Alm. Milturt, Vorterod, Alm. Guldstjerne, Alm. Mangeløv, Nælde-Klokke, Nyrebladet Ranunkel, Akselblomstret Star, Hylster-Guldstjerne og den i Jylland sjældne Liden Guldstjerne(x). Af speciel interesse er en bestand af den rødlistede Kæmpe-Star(x), der er fundet i 1984.

På morbund optræder hyppigt Majblomst, Liljekonval, Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Håret Frytle, Pille-Star, Smalbladet Mangeløv og Alm. Høgeurt. Flere steder, især i Kvottrup Skov, forekommer veludviklede, artsrige skovbryn. Her indgår typisk Skov-Elm, arter af Pil, Ask, Rød-El, Kvalkvæd og Alm. Hvidtjørn. På rydninger og i naturlige lysninger forekommer en del opvækst af vedplanter bl. a. Ahorn, Drue-Hyld, Skov-Elm, Ask, Alm. Hyld, Vorte-Birk og Alm. Røn. I den fugtige, sydlige del findes langs en bæk løvblandingskov.

I Hattemager Skov ligger flere damme og skovsumpe. Her kendes Kær-Star, Langakset Star, Gul Iris, Billebo-Klaseskærm og Alm. Fredløs, samt Bøg, Ask og Rød-El.

I skovene forekommer flere indførte arter, af hvilke de mest interessante er den i Jylland sjældne Plettet Ingefær, Alm. Akeleje, Grøn Mynte og Læge-Alant.

Kvottrup Moses nuværende udseende hænger i høj grad sammen med den nutidige og den tidligere anvendelse af mosen. Især i den vestlige ende findes lysåbne enge, der anvendes til ekstensiv græsning eller høslet. På parceller, hvor drift for nylig er ophørt, dominerer samfund med høje urter, f. eks. Eng-Rørhvene, Kål-Tidsel, Gul Iris, Alm. Mjødurt og enkelte steder Hjortetrøst. På parceller, der længe har ligget ubenyttet hen, er udviklet sumpskov, der består af især Dun-Birk, Vorte-Birk, Rød-El og arter af Pil. I bundvegetationen indgår typisk

Kattehale, Alm. Fredløs, Sværtevæld, Bittersød Natskygge, Alm. Skjolddrager og Stiv Star. Enkelte steder optræder Firblad, Skov-Gøgelilje og Stor Konval.

På lysåbne parceller findes overgangsrigkær med en artsrig vegetation med flere mindre almindelige arter. Her forekommer Lav Ranunkel, Knæbøjet Rævehale, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Engkarse, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Tyndakset Gøgeurt, Hjertegræs, Vild Hør, Tormentil, Alm. Løvefod, Sump-Kællingetand, Blåtop, Gul Fladbælg, Vandnavle, Eng-Forglemmigej, Bukkeblad, Krybende Læbeløs, Kær-Snerre, Kær-Tidse, Kær-Trehage, Glanskapslet Siv, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Alm. Star, Grøn Star, Hirse Star, Djævelsbid, Kær-Høgeskæg, Kær-Padderok, Dynd-Padderok, Seline og Engblomme.

I vandhuller i mosen optræder Frøbid, Kors-Andemad, Hvid Åkande, Bredbladet Dunhammer, Tagrør, Alm. Blærerod og Billebo-Klaseskærm.

Bevaring: Hattemager Skov og Kvottrup Skov tilhører et karakteristisk element i bakkelandet vest for Århus, nemlig artsrige småskove på frodig muldbund i tilknytning til skrænter og sider af ådale, steder der formentlig aldrig har været opdyrket ("bondeskov"). Det er derfor af overordentlig stor betydning, at disse biotoper bevares i deres nuværende tilstand. Det er ønskeligt, at Bøge- eller løvblandingsskoven bibeholdes og evt. indplantes på bekostning af Rød-Gran og Ahorn.

Lokalitetskode: ++ S-Sv-V I s-ms (kategori på grund af a: I-arterne: Kæmpe-Star og Rank Vinterkarse b: > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 128, 167, 207, 361, 633, 735, 962, 973.

Fig 50: Kæmpe-Star. Røddlisteart fundet første gang i Hattemager Skov i 1984. Munkebjerg. Peter Wind fot. 1975.

21/46 Spørring

Spørring Å mellem Spørring og grænsen til TBU 13a behandles under område 13a/37. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/47 Trige

1. Ølsted By. Fra grusgrav ved byen kendes anthropochorene *Ipomoea lacunosa*(o) (Snerlefamilien) og en art af natskygge.

Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilde: 147.

21/48 Lisbjerg Skov

1. Lisbjerg Skov. I sammensætningen af den 94 ha. store Lisbjerg Skov (Århus kommune 54 ha. og privatejet 40 ha.) indgår i den østlige del Ahorn, Ask, Bøg, Bævreasp, Benved, Vortebirk, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm. Hassel, Kvalkved, Spids-Løn, Sitka-Gran, Nordmannsgran, Alm. Røn, Alm. Hvidtjørn og Engriflet Hvidtjørn. Skovbundsvegetationen her er

artsrig. Her optræder Hvid Anemone, Sød Astragal, Alm. Bingelurt, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Glat Dueurt, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Fruebær, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Haremad, Skov-Jordbær, Krybende Læbeløs, Majblomst, Miliegræs, Stor Nælde, Aks-Rapunsel, Sanikel, Skovmærke, Skovsyre, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Gærde-Vikke, Vedbend, Vorterod, Tæt blomstret Hullæbe, Tyndakset Gøgeurt, Sødskærm og Læge-Ærenpris. Fra skoven kendes tillige Skov-Padderok(o), Dynd-Padderok(o), Engblomme(o), Hårfliget Vandranunkel(o), Kragefod(o), Småbladet Milturt(o), Dunet Dueurt(o), Eng-Storkenæb(o), Eng-Troldurt(o), Skov-Høgeurt(o), Håret Frytle(o), Alm. Star(o), Forlænget Star(o), Hjertegræs(o), Skov-Gøgelilje(o), Maj-Gøgeurt(o), Eng-Viol(o), Kantet Perikon(o), Engkarse(o), Nyrebladet Ranunkel(o), Alm. Syre(o), Gul Iris(o), Liljekonval(o), Stor Konval(o), Toradet Star(o), Bellis(o), Nælde-Klokke(o), Kær-Snerre(o), Bittersød Natskygge(o), Alm. Skjolddrager(o), Kransbørste(o), Alm. Lungeurt(o), Bukkeblad(o), Vandrøllike(o) og Alm. Fredløs(o). Fra skoven foreligger oplysninger om fund (1964 og 1965) af i Jylland meget sjældne Tykakset Star(o) og Ræve-Star(o). I 1983 er iværksat en oprensning af vandhuller i skoven samt en rydning af krat på i hvert fald ét af de tidligere græssede overgangsrigkær i den sydlige ende.

2. Trige Skov. Bøg dominerer sammensætningen af den 80 ha. store private, partsskov. Her indgår tillige i skov- og buskelag Ahorn, Skov-Elm, Rød-El, Rød-Gran, Ask, Alm. Hyld, Alm. Eg, Spids-Løn, Kvalkved, Drue-Hyld, Tørst, Alm. Hvidtjørn, Hassel, Grå-Pil, Bævreasp og Benved.

Skovbundsvegetationen er artsrig og rummer Skov-Burre, Skovmærke, Stor Nælde, Dunet Steffensurt, Hvas Randfrø, Gederams, Skov-Skræppe, Alm. Gedeblad, Skovsyre, Skov-Hundegræs, Skov-Galtetand, Miliegræs, Skov-/Krat-Viol, Lund-Rapgræs, Gærde-Vikke, Akselblomstret Star, Kæmpe-Svingel, Stinkende Storkenæb, Alm. Fredløs, Gul Iris, Kær-Star, Skovarve, Skov-Star, Vedbend, Liljekonval, Kær-Høgeskæg, Enblomstret Flitteraks, Alm. Mangeløv, Stor Fladstjerne, Bølget Bunke, Haremad, Skov-Salat, Skov-Angelik, Håret Frytle, Majblomst, Skov-Hanekro, Alm. Bingelurt, Nælde-Klokke, Krybende Læbeløs, Hunde-Kvik, Aks-Rapunsel, Skov-Jordbær og Alm. Milturt.

3. Kongsbakke. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke. Ræve-Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten i øvrigt kun fra Skjød (omr. 14/16).

Lokalitetskode, 1. Lisbjerg Skov: ++ S-Sv-E II r-s

, 2. Trige Skov: + S II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Kongsbakke: 0 ? IV 0

Kilder: 128, 144, 279, 505, 643, 697, 838, 962.

21/49 Lystrup-Elev

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/50 Sminge

1. Gudenåen ved Sminge Sø. Om denne strækning af Gudenåen og den naturlige Sminge Sø foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 V IV r

2. Øst for Resenbro. Her er fundet (1975) Orientalsk Takkeklap.

Kilder: 43, 719, 849.

21/51 Voel

1. Voel. Den indførte og naturaliserede Gul Abeblomst(o) er fundet (1913) i grøfter ved landsbyen.

Kilde: 195.

21/52 Skannerup

1. Klintrup Skov. Den 16 ha. store, privatejede skov står på kuperet terræn og består af beplantninger overvejende af Bøg og Rød-Gran. I Ellesump og i græsset kær i dens vestlige udkant forekommer Skælrod, Eng-Kabbeleje, Alm./Småbladet Milturt, Hvid Anemone, Liljekonval, Skovstjerne, Majblomst, Grå Star, Krybende Læbeløs, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Skov-Kogleaks, Vandkarse, Alm. Baldrian, Kragefod, Sump-Kællingetand, Skovmærke, Firblad, Aks-Rapunsel, Kristtorn, Sanikel, Stor Konval og Skov-Storkenæb.

Lokalitetskode, 1. Klintrup Skov: + S-Sv-V II r-s

Kilder: 128, 838.

21/53 Sorring

Området rummer flere skove på kuperet morænejord samt på skrænterne mod Lyngbygård Ådal.

1. Tovstrup Østerskov. Skoven ligger på kanten af Lyngbygård tunneldal. Heri indgår så vidt vides Bøgeskov på kalkfattig bund, løvblandingsskov, partier med Elleskov og Pilekrat, kærmoser og fugtige, lysåbne enge.

Løvskovspartierne rummer en artsrig vegetation. Skoven som helhed fremstår som et interessant plantegeografisk overgangsområde, men skovbundens specifikke artssammensætning kendes ikke ud over en angivelse (1975) af Hylster-Guldstjerne. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

2. Tovstrup Sønderskov. I skoven (Tovstrup skovbrug under Frijsenborg skovbrug) indgår i skov- og busklag Ahorn, Bøg, Alm. Eg, Rød-Eg, Skov-Elm, Dun-Birk, Rød-Gran, Sitka-Gran, Kæmpegran, Hassel, Alm. Hyld, Fugle-Kirsebær, Alm. Røn, Kvalkved, Selje-Pil, Øret Pil, Tørst, Alm. Hvidtjørn og Engriflet Hvidtjørn. I skovbundsvegetationen optræder Hvid Anemone, Småblomstret Balsamin, Blåbær, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Glat Dueurt, Stor Fladstjerne, Hedelyng, Håret Frytle, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Gederams, Hindbær, Stor Konval, Majblomst, Miliegræs, Skov-Padderok, Aks-Rapunsel, Skov-Salat, Skovmærke, Ørnebregne, Skovstjerne, Skovsyre, Stinkende Storkenæb og Gærde-Vikke.

3. Syvhøjgård. Her ligger to kæmpehøje. Ud over en bevoksning af Blåbær på den nordligste er højene tilgroet med vedplanter af Hvid-/Rød-Gran, Ahorn, Alm. Røn, Birk, Hindbær og Brombær.

4., 5. + 6. Sorring Skov, Tovstrup Nørreskov og Keldbjerg Skov. Om den 90 ha. store, privatejede Sorring Skov, om Tovstrup Nørreskov og Keldbjerg Skov (begge Tovstrup skovbrug under Frijsenborg skovbrug) er oplysninger ønskelige.

Lokalitetskode, 2. Tovstrup Sønderskov: + S II r

3. Syvhøjgård: + E III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tovstrup Østerskov: + S-Sv-V III 0

4. Sorring Skov: 0 S IV 0

5. Tovstrup Nørreskov: 0 S IV 0

6. Keldbjerg Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 697, 973, 962, 995.

21/54 Røgen

1. Hundskov = Røgen Skov. I skoven (hvoraf hovedparten tilhører Frijsenborg skovbrug) indgår så vidt vides både nåle- og løvskov. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hundskov: 0 S IV 0

Kilde: 128.

21/55 Farre

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/56 Skørring Overskov

Den 240 ha. store, private partsskov Skørring Overskov og den 65 ha. store, privatejede Sjelle Skov udgør et stort sammenhængende skovområde, der består af flere, mindre selvstændige enheder.

I skovene som helhed vides at bestå af megen løvskov af fortrinsvis Bøg på både næringsrig og på kalkfattig bund, men partier med Rød-El og Pil forekommer. Tillige forekommer nåleskov bestående af især Gran. I skovområdet indgår andre biotoper som kærmoser, sumpkilder, mindre vandløb og stendiger.

1. Skørring Overskov. I skovbundsvegetationen i den østlige del af skoven optræder Hvid Anemone, Skovmærke, Vild Kørvel, Sødkærm, Krat-/Skov-Viol, Skov-Galtetand, Skov--Salat, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Stinkende Storke-næb, Vorterod, Stor Konval, Haremad, Alm. Bingelurt, Nyrebladet Ranunkel, Spring-/Småblomstret Balsamin, Bjerg-Ærenpris, Dunet Steffensurt, Lyng-Snerre, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Skov-Angelik, Hunde(?)-Viol, Skovsyre, Alm. Baldrian, Skov-Jordbær, Majblomst, Krybende Læbeløs,

Blåbær, Håret Frytle, Knoldet Brunrod, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Skovarve, Skovstjerne, Gederams, Dunet Egebregne, Tredelt Egebregne, Skov-Padderok, Skavgræs, Enblomstret Flitteraks, Vedbend og Kristtorn. I skoven er tillige fundet Skov-Hullæbe, Skavgræs, Lund-Fredløs, Hylster-Guldstjerne, Kristtorn, Aks-Rapunsel, Alm. Hæg og Skov-Skræppe. I skovens østlige ende ligger Dunmose, der har store åbne flader. Mosen er omgivet af skov på tre sider er meget lidt forstyrret. Her optræder Kær-Star, Top-Star, Stiv Star, Kær-Padderok, Bukkeblad, Sump-Kællingetand, Eng-Viol, Leverurt, Trævlekrone og Blåtop.

2. Sjelle Skov. Skovbundsvegetationen er artsrig og rummer flere karakterarter for såvel frodig muld som for mor. Fra Bøgeskov og Askemose kendes Skovsyre, Hvid Anemone, Alm. Gedeblad, Majblomst, Kristtorn, Vedbend, Håret Frytle, Stor Fladstjerne, Miliegræs, Feber-Nellikerod, Alm. Milturt, Skov-Skræppe, Stinkende Storkenæb, Skovmærke, Bredbladet Mangeløv, Gederams, Kvalkved, Skov-Gøgelilje, Blåbær, Tørst, Skovstjerne, Skov-Padderok, Spring-/Småblomstret Balsamin, Skov-Galtetand, Tredelt Egebregne og Rubus wessbergii. I blandet løvskov optræder tillige Lund-Fredløs, Dunet Egebregne, Spidsbladet Steffensurt, Alm. Hæg, Skovgræs, Vedbend, Vandrøllike, Alm. Lungeurt, Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Bjerg-Ærenpris og Skov-Angelik. I en nykultur af Rød-Gran er fundet Skov-Star, Krybende Læbeløs, Lund-Padderok, Smuk Perikon og Tormentil. Yderligere oplysninger om skovområdet som helhed er meget ønskelige.

3. Dyrehave. Om den 35 ha. store skov (Vedelslund) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Skørring Overskov: ++ S-Sv II r-s

2. Sjelle Skov: ++ S-Sv II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Dyrehave: 0 S IV 0

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 128, 359, 658, 676, 679, 962, 973, 990.

21/57 Låsby

1. Kalbygård Skove. I de 96 ha. store, privatejede skove indgår Kristtorn, Stor Frytle, Skovmærke, Skov-Galtetand, Hvid Anemone og Skovsyre. Skoven består overvejende af nåleskov tillige med en del højskov af Bøg. Jordbunden er temmelig næringsfattig.

2. + 3. Thorsminde Skov og Lysmose. Om den 18 ha. store, privatejede skov og om mosen foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Kalbygård Skove: + S III r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Thorsminde Skov: 0 S IV 0

, 3. Lysmose: 0 V IV 0

4. Låsby. Det sydamerikanske græs *Eleusine tristachya*(o) er fundet som adventiv i en have i byen.

Kilder: 128, 161, 990.

21/58 Skørring

1. Smedskov. I sammensætningen af den 10 ha. store, privatejede skov indgår Bøg, Ask, Alm. Eg, Skov-Elm, Hassel, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Spids-Løn, Alm. Røn og Alm. Hvidtjørn. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Hvid Anemone, Spring-Balsamin, Knoldet Brunrod, Alm. Bjørneklo, Skov-Burre, Firblad, Fjerbregne, Lund-Fladstjerne, Ægbladet Fliglæbe, Lund-Fredløs, Håret Frytle, Skov-Galtetand, Sildig Skov-Hejre, Hvid Hestehov, Skov-Hundegræs, Kær-Høgeskæg, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Krybende Læbeløs, Alm. Lungeurt, Småbladet Milturt, Nyrebladet Ranunkel, Sanikel, Krans-Konval, Plettet Ingefær, Skovmærke, Skov-Skræppe, Skov-Star, Skov-Storkenæb og Krat-Viol. Fra skoven foreligger belæg (1963) af den i Jylland sjældne Kantet Kohvede(o) samt en ældre angivelse (1940) af Alm. Månerude(o).

2. Vesterskov (=Skørring Vesterskov). Om sammensætningen foreligger botaniske oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Skov-Gøgelilje, Kristtorn, Skov-Star, Akselblomstret Star, Vorterod, Hvid Anemone, Skavgræs, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Angelik, Hylster-Guldstjerne, Alm. Milturt og Sødkærm.

3., 4. + 5. Skørring Nederskov, Haveskov og Mølleskov. Om den 27 ha. store, privatejede Skørring Nederskov, den 9 ha. store, privatejede Haveskov (Vedelslund) og den 27 ha. store Mølleskov (Vedelslund) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Smedskov: ++ S II r-s

, 2. Vesterskov: + II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Skørring Nederskov: 0 S IV 0

, 4. Haveskov: 0 S IV 0

, 5. Mølleskov: 0 S IV 0

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 128, 180, 298, 640, 658, 738, 962.

21/59 Galten

1. Høver Fredskov = Høver Skov. Om den omkring 30 ha. store, privatejede skov er oplysninger ønskelige.

2. Galten Bys overdrev er endnu afgræsset (1985). Jordbunden består af plastisk ler. Her kendes Slåen samt arter af Rose og Tjørn.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Høver Fredskov: 0 S IV 0

, 2. Galten Bys overdrev: + E IV 0

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 128, 489, 658.

21/60 Fajstrup

1. Fajstrup Nederskov, Lyngballe Skov og Skivholme Skov (alle Frijsenborg skovbrug) udgør et større sammenhængende skovområde, hvis sammensætning ikke kendes. Fra Skivholme Skov er kendt Lund-Fladstjerne. Yderligere oplysninger er ønskelige.

I Lyngballe Skov vides at indgå partier med Elletræer, hvor mange ældre Elletrunter er bevokset med epifytiske Bregner(o). I skovbunden forekommer Skov-Rørhvene og Rhytidiadelphus triquetrus. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Lading Sø. Den eutrofierede sø ligger i bunden af en lavning i kuperet morænelandskab og er sammen med sine omgivelser, i alt 135 ha., fredet 1963. Området omgives mod nord og øst af dyrkede marker, samt af Lading By, mens udsynet er frit til Fajstrup Nederskov og Skivholme Skov i syd og vest. Søens omgivelser er græssede/ugræssede enge og kær med en karakteristisk vegetation, men under tilgroning med høje urter og buske.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de åbne enge omkring Lading Sø bibeholdes. Det er ønskeligt, at naturpleje i form af hugst, græsning og/eller høslet udføres.

Foreløbig lokalitetskode, 1. skovområderne: 0-+ S-Sv III r
, 2. Lading Sø: 0 V IV s-ms

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 43, 84, 85, 128, 141, 284, 399, 682, 973.

Fig. 51: Lading Sø omkranset af Skivholme Skov. Peter Wind fot. 1989.

21/61 Skjoldelev

1. Harris Skov. I skoven indgår en del gammel, ofte ret åben skov af Bøg og ellers meget nåleskov af ung Sitka-Gran og Rød-Gran. På skovbunden optræder almindelig skovvegetation.

2. + 3. Skjoldelev Mose og Skjoldelev Bjerge. Botaniske er oplysninger ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Harris Skov: + S III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Skjoldelev Mose: 0 ? IV 0
, 3. Skjoldelev Bjerge: 0 ? IV 0

Kilder: 681, 697.

21/62 Sabro

1. Amerika Skov. I skoven er fundet (1983) Hylster-Guldstjerne. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Grusbjerg Skov. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Amerika Skov: + S III 0
, 2. Grusbjerg Skov: 0 S IV 0

21/63 Borum Møllebæk

1. Borum Møllebæk. Den ca. 5 km. lange bæk, der udspringer i Lading Sø (omr. 21/60), ligger til tider dybt nederoderet i det opdyrkede morænelandskab, og i hvert fald den sydlige del er så vidt vides ureguleret. På denne strækning er ådalens sider skovklædte. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Baskær Skov. Den 15 ha. store, privatejede skov er fortrinsvis skræntskov, der så vidt vides overvejende består af løvskov af Bøg, Avnbøg, Ask, Ahorn, Hassel og Skov-Elm. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Tandrod, Liden Lærkespore, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Gul Anemone, Blå Anemone, Desmerurt, Firblad, Hylster-Guldstjerne, Hvid Hestehov, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Krybende Læbeløs, Skov-Skræppe, Sanikel, Alm. Lungeurt, Aks-Rapunsel, Skælrod, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Hullæbe, Maj-Gøgeurt og Tæt blomstret Hullæbe.

3. Gydeløkke. Den 15 ha. store, privatejede skov er fortrinsvis løvskov domineret af Bøg tillige med bevoksninger af Alm./Vinter-Eg eller blandskov samt lidt nåleskov. Kærpartierne er artsrige. I busklaget indgår Ahorn, Hindbær, Alm. Hyld, Alm. Hvidtjørn, Skov-Elm, Alm. Hæg og Ask, mens der i urtelaget optræder Hvid Anemone, Alm. Bingelurt, Vorterod, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Galtetand, Eng-Nellikerod, Miliegræs, Krat-Viol, Dag-Pragtstjerne, Stinkende Storkenæb, Stor Fladstjerne, Korsknapp, Skovsyre og Skovmærke. Fra rene Bøgeskovspartier er desuden kendt Skovarve, Lund-Rapgræs, Enblomstret Flitteraks, Stor Konval og Alm. Lungeurt.

I skovens vestlige del forekommer nåleskov af Ædelgran. Her er optræder tillige Avnbøg, Alm. Røn og Tørst sammen med Krat-Fladbælg, Krybende Hestegræs, Alm. Gedeblad, Håret Frytle og Majblomst.

I skovens fugtigere dele langs Borum Møllebæk indgår i hvert fald syd for landevejen Vild Ribs, Avnbøg, Hassel, Rød-El, Bøg, Stikkelsbær, Vedbend og Alm. Hvidtjørn sammen med Stor Nælde, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Korsknapp, Aks-Rapunsel, Krybende Læbeløs, Bjerg-Ærenpris og Bølgekrone Storkenæb.

Fra skoven som helhed kendes i øvrigt Tandrod, Liden Guldstjerne, Hylster-Guldstjerne, Jordbær-Potentil, Lund-Fladstjerne, Skov-Star, Blå Anemone, Gul Anemone, Desmerurt, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Hulkravet Kodriver, Lådden Perikon, Skovbyg, Firblad, Engblomme, Snylterod, Skov-Fladbælg, Tyndakset Gøgeurt, Ægbladet Fliglæbe, Glat Hullæbe, Skov-Hullæbe og Tæt blomstret Hullæbe.

Dele af den epifytiske lichenflora er undersøgt. På stammer af Avnbøg og Ask er fundet *Graphis scripta*, *Lepraria incana*, *Opegrapha rufescens*, *Pertusaria leioplaca*, *Arthonia radiata*, *Arthopyrenia biformis*, *Arthothelium ruanideum*, *Opegrapha atra* og *Porina chlorotica*.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, de to artsrige skræntskove Gydeløkke og Baskær Skov bevares som varierede løvskove. Det er ønskeligt, at samlet renafdrift ikke finder sted, at fornyelse foregår ved selvforyngelse og at nåletræer ikke vinder indpas.

Lokalitetskode, 2. Baskær Skov: ++ S-Sv II r-s
, 3. Gydeløkke: ++ S-Sv I r-s
(kategori I på grund af > 20

biotopstypiske arter)

Foreløbig lokalitetskode, 1. Borum Møllebæk: 0 V IV r-s

Kilder: 23, 128, 167, 279, 657, 691, 740, 742, 735, 783, 873, 962, 973, 990.

21/64 Sjelle

1. Lunden. Herfra kendes Tæt blomstret Hullæbe, Tyndakset Gøgeurt, Aks-Rapunsel, Vild Løg, Hvid Anemone og Gul Anemone. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. Kristinedal Skov. Om den 19 ha. store, private skov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lunden: + S III 0

, 2. Kristinedal Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 279, 962, 990.

21/65 Vind Skov og Borum Stormose

Vind Skov, der blev overtaget af Frijsenborg skovbrug i 1985, rummer flere skovtyper. Det hyppigste skovtræ er Rød-Gran, der især forekommer i skovens centrale del. Af andre nåletræer forekommer Japansk Lærk. Af løvtræer forekommer Bøg især i den nordvestlige del, Ahorn og Rød-El. Førhen havde dele af skoven bevoksninger med Alm./Vinter-Eg(o), der rummede lysninger. Rester af Egeskoven forekommer nu kun i skovbryn. Skoven har tidligere rummet mange vandfyldte lavninger og grøfter. I forbindelse med mageskiftet er iværksat en storstilet dræning af skovens fugtigere dele.

Borum Stormose rummer en 6 ha. stor tørvegrav med svingende vandstand og vanddybder op til 4 m. Siden 1970, men især efter 1975, har der ved undersøgelser kunnet påvises en øget eutrofiering, der har medført, at arealer med Tagrør og andre sumpplanter er blevet forøget. Tørvegraven er af nyere dato og er opstået som følge af behovet for brændsel under 2. verdenskrig. Indtil da havde området karakter af ferske enge med vanddække i vinter- og forårsmånederne.

Skovbundsvegetationen i Vind Skov vides at være artsrig. Her kendes Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Feber-Nellikerod, Skov-Jordbær, Gærde-Vikke, Krat-Fladbælg, Gederams, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Sanikel, Skov-Angelik, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Firblad, Desmerurt, Nyrebladet Ranunkel, Pyramide(?)Læbeløs og Håret Frytle. På fugtige, lysåbne steder optræder Lav Ranunkel, Eng-Nellikerod, Engkarse, Hvid Snerre, Alm. Mjødurt, Engblomme og Gul Iris. I litteraturen er vegetationen i Vind Skov og Borum Stormose ofte behandlet under ét. Området som helhed er relativt velundersøgt.

Fra den omfattende artsliste kan nævnes Alm. Engelsød, Kær-Mangeløv, Alm. Mangeløv, Skov-Padderok, Dynd-Padderok, Miliegræs, Blåtop, Enblomstret Flitteraks, Lund-Rapgræs, Kæmpe-Svingel, Alm. Sumpstrå, Blågrøn Kogleaks, Top-Star, Pigget Star, Mellebrudt Star, Grå Star, Stiv Star, Alm. Star, Pille-Star, Hirse-Star, Dværg-Star, Blære-Star, Næb-Star, Spæd Pindsvineknop, Kors-Andemad, Kruset Vandaks, Svømmende Vandaks, Kær-Trehage, Børste-Siv, Alm. Guldstjerne, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Hassel, Avnbøg, Skov-Skræppe, Skovarve, Sump-Fladstjerne, Lund-Fladstjerne, Langbladet Ranunkel, Nyrebladet Ranunkel, Eng-Kabeleje, Skov-Storkenæb, Alm. Bingelurt, Eng-Viol, Krat-Viol, Vedbend,

Tormentil, Kragefod, Alm. Mjødurt, Sump-Kællingetand, Gul Fladbælg, Kattehale, Glat Dueurt, Kær-Dueurt, Ris-Dueurt, Bredbladet Mærke, Smalbladet Mærke, Hedelyng, Klokkelyng, Kær-Svovlrod, Alm. Bjørneklo, Dusk-Fredløs, Vandrøllike, Mark-Tusindgylden, Eng-Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Skov-Forglemmigej, Slangehoved, Alm. Skjolddrager, Kransbørste, Skov-Galtetand, Korsknapp, Kær-Galtetand, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Alm. Kohvede, Liden Skjaller, Mark-Rødtop, Alm. Blærerod, Skælrod, Skovmærke, Lyng-Snerre, Kær-Snerre, Desmerurt, Drue-Hyld, Kvalkved, Alm. Gedeblad, Smalbladet(?) Klokke, Djævelsbid, Rank Høgeurt, Alm. Høgeurt, Skov-Burre, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Fliget Brøndsel, Nikkende Brøndsel, Skov-Brandbæger og Eng-Brandbæger.

Om svampe- og mosfloret foreligger en artsliste, der er udarbejdet af Østjysk Biologisk Forening. Fra området er kendt Grenet Stødsvamp, Cinnobersvamp, Gul Lædersvamp, Rynket Lædersvamp, Pibet Køllesvamp, Tråd-Køllesvamp, Hvidlig Kødporesvamp, Blålig Kødporesvamp, Bleg Hekserings-Ridderhat, Purpur-Væbnerhat, Honningsvamp, Tåge- Tragthat, Brunstænket Tragthat, Løv-Fladhat, Keglestokket Fladhat, Bestøvlet Fladhat, Mangestribet Huesvamp, Hvidmælket Huesvamp, Blødende Huesvamp, Gulstokket Huesvamp, Klæbrig Huesvamp, Skær-Huesvamp, Stinkende Bruskhhat, Hjul-Bruskhhat, Rød Fluesvamp, Rabarber-Parasolhat, Rødgrå Grynhat, Okkergul Grynhat, Alm. Blækhat, Spanskgrøn Bredblad, Knippe-Svovlhat, Teglrød Svovlhat, Enlig Svovlhat, Løv-Skælhat, Plettet Flammehat, Blød Muslingesvamp, Gråhvid Melhat, Orangekanterel, Alm. Netbladhat, Filtet Rørhat, Brunstokket Rørhat, Tætbladet Skørhat, Galde-Skørhat, Lille Gift-Skørhat, Orange Mælkehat, Sødlig Mælkehat, Alm. Stinksvamp, Højstokket Støvbold, Krystal Støvbold, Umbrabrun Støvbold, Alm. Bruskbold, Guldgaffel og Tåresvamp.

Fra moslisten kan nævnes levermosserne Metzgeria furcata, Ricciocarpos natans, Riccia sorocarpa, Ptilidium pulcherrimum, Calypogeia muellerana, Cephalozia connivens, Lophocolea heterophylla og Lophocolea bidentata. Af tørvemosser kendes Sphagnum squarrosum, Sphagnum nemoreum og Sphagnum fimbriatum. Af bladmosser er fundet Fissidens bryoides, Fissidens taxifolius, Amblystegium serpens, Brachythecium velutinum Drepanocladus fluitans, Drepanocladus aduncus, Leptodictyum riparium, Climacium dendroides, Oxyrrhynchium praelongum, Calliergon cordifolium, Fontinalis antipyretica, Sharpiella seligeri, Plagiothecium curvifolium, Plagiothecium succulentum, Polytrichum commune, Grimmia trichophylla, Bryum flaccidum, Dicranum polysetum, Aulacomnium androgynum, Orthotrichum affine, Ulota bruchii, Dicranoweisia cirrata og Mniobryum wahlenbergii.

Lokalitetskode: ++ S-Sv-V-E II r-s

Kilder: 128, 324b, 325, 490, 496, 676.

Fig 52: Eng-Skær med Dagpåfugleøje. Er planten forsvundet fra Kasted/Geding Mose? Kalvebod Skydeterræn. Peter Wind fot. 1984.

21/66 Kasted/Geding Mose og Tilst Kær

1. Kasted/Geding Mose. Moseområdet deles topografisk i den vest for Egåen liggende Geding Mose, mens Kasted Mose ligger øst for åen. Her vil de to moser blive behandlet samlet i overensstemmelse med de regelmæssige og grundige undersøgelser, der foretaget af området siden midten af 1960'erne.

Kasted/Geding Mose ligger på bunden af Egåtunneldalen umiddelbart ovenfor indløbet af Bukbæk i Egåen. Det samlede ikke-kultiverede moseareal udgør nu ca. 30 ha. Dette er i 1926 beregnet til at omfatte hen ved det dobbelte. Tidligere har området rummet en sø af betydeligt omfang, men denne er groet til, hvilket har bevirket udvikling af lavmose.

I området findes flere dybe søer, der er opstået som følge af tørvegravning. Enkelte af disse søer har i hvert fald tidligere været klarvandede og svagt oligotrofe. Hovedparten er eutrofe og vandoverfladerne er til dels dækket af sammenhængende vegetation. Moseområdet har i hvert fald tidligere rummet flere naturtyper. Af mere fremtrædende kan nævnes overgangsfattigkær, overgangsrigkær, ekstremrigkær, ferske enge, overdrev, Pilekrat og åbne vandflader.

Flere af disse typer er i tilbagegang eller er ved at forsvinde helt. De primære årsager er udtørring af mosen som følge af vandindvinding og græsningsophør. Siden begyndelsen af 1950'erne har området været anvendt til oppumpning af drikkevand til Århus By. Dette fremmer en udvikling af homogene, artsfattige samfund. For de fugtige deles vedkommende overvokses store områder af høje urter og buske på bekostning af lavere arter. På grund af de ændrede fugtighedsforhold udtørres kærtørvn, hvilket fremmer en eutrofiering som følge af frigivelsen af næringsalte ved den øgede mikrobielle nedbrydning. Dette fremmer arter som Stor Nælde, Gederams, Vild Kørvel, Hindbær, Burre-Snerre, Alm. Røllike og Døvnælde på de tørrere dele og Lådden Dueurt, Alm. Mjødurt, Hjortetrøst, Stor Nælde, Tagrør samt buske af Pil, Birk og Rød-El på fugtigere dele. Græsningsophøret på overdrevspartierne bevirker, at de store, fodergræsser, f. eks. Rød Svingel, Eng-Rapgræs, Alm. Hundegræs, Alm. Rajgræs, Draphavre, Eng-Rottehale og Eng-Rævehale overtager dominansen. Vegetationen i mosen er meget artsrig, idet der er registreret ikke færre end ca. 270 plantearter, der enten vokser eller har vokset i området som helhed. Fra de omfangsrige artslistor kan nævnes Eng-Kabbeleje, Eng-Viol, Kær-Padderok, Kær-Trehage, Kær-Tidsel, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Sump-Forglemmigej, Blågrøn Star, Hjertegræs, Smalbladet Kæruld, Trævlekrone, Næb-Star, Stjerne-Star, Kær-Star, Tykakset Star, Blære-Star, Top-Star, Alm. Syre, Sump-Kællingetand, Kål-Tidsel, Lav Tidsel(o), Kål x Lav Tidsel, Skov-Angelik, Nikkende Brøndsel, Fliget Brøndsel, Langbladet Ranunkel, Engkarse, Vandkarse, Engblomme, Djævelsbid, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Krybende Læbeløs, Kær-Høgeskæg, Vandnavle, Alm. Fredløs, Dusk-Fredløs, Kær-Dueurt, Dunet Vejbred, Kornet Stenbræk, Håret Viol, Lav Skorsoner(o), Vild Hør(o), Spyd-Pil(o), Øret Pil, Krybende Pil, Trenervet Snerre, Kær-Svovlrod, Blåtop, Eng-Rørhvene, Stivtoppet Rørhvene, Liden Andemad, Kors-Andemad, Vandrøllike, Bukkeblad, Brudelys, Frøbid, Vand-Skræppe, Billebo-Klaseskærm, Pile-Alant, Kребseklo(o), Kalk-Øjentrøst(o), Eng-Skær(+), der i mosen er fundet på tørt overdrev som et af de eneste, kendte voksesteder i Jylland. Planten må imidlertid anses for at være forsvundet. I gamle, tilgroende tørvegrave er i hvert fald tidligere fundet Langbladet Ranunkel(o), Butblomstret Siv(o), Tråd-Star(o), Hestehale(o) og Slank Blærerod(o).

Fra området er kendt mosserne *Calliergonella cuspidata*, *Rhizomnium punctatum*, *Climacium dendroides*, *Leptobryum pyriforme*, *Hylocomium splendens*, *Cirriphyllum piliferum* og levermosset *Marchantia alpestris*, der i Danmark kun er fundet på denne lokalitet. Mosset, der betragtes som kobberplante, optræder under særlige edafiske omstændigheder med højt indhold af kobber i jordbunden. Lokaliteten har været anvendt til deponering af affald fra svovlsyrefabrikation.

Langs banelinien vest for Kasted/Geding Mose kendes Guldhavre.

2. Tilst Kær (0,7 ha.) ligger på nordvest vendt hæld på Egåttunneldalens sydside med udsigt over Kasted/Geding Mose. Kæret omgives af dyrkede marker. Enkelte hegnspæle viser, at kæret tidligere har været græsset, men efter græsningsophør er det groet til med især Tagrør. Kæret rummer et mindre ekstremrigkær med en artsrig vegetation. Her vokser Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Blåtop, Engblomme, Fladtrykt Kogleaks, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Smalbladet Kæruld, Blågrøn Star, Krognæb-Star, Tormentil, Kær-Trehage og Vibefedt. I kæret vokser tillige de sjældne overdrevsarter Rank Frøstjerne og Nøgleblomstret Klokke.

Bevaring: Tilst Kær er meget bevaringsværdigt, idet det er en vigtig biotop for flere mindre almindelige planter. Det er ønskeligt, at området fortsat plejes, og ideelt, at ekstensiv græsning genoptages snarest i fuldt omfang i hele kæret.

Lokalitetskode, 1. Kasted/Geding Mose: +++ V-E II s-ms

, 2. Tilst Kær: ++ V-E I ms
(kategori I på grund af I-biotop:
Ekstremrigkær)

Kilder: 41, 141, 180, 200, 201, 203, 206, 255, 343, 353, 440, 467, 468, 544, 615, 616, 619, 633, 651, 731, 735, 838, 956, 962, 973, 995.

Fig 53: Tilst Kær med Kasted/Geding Mose i bunden af ådalen. Peter Wind fot. 1987.

21/67 Lyngbygård Ådal mellem Tandrup Bro og Brokær

1. Tingvad Kær. Nordøst for Lyngbygård Ådal strækker sig Yderup ådal. På sydsiden af ådalen mellem Yderup og Lyngby ses et større overdrevsområde, der indeholder flere væld med ekstremrigkærsvegetation, Tingvad Kær. Vældene ligger typisk på skrånende terræn ned mod Yderup Bæk.

Området rummer som helhed en særdeles varieret og artsrig vegetation. Således er der noteret over 200 arter. Her vokser flere sjældne eller halvsjældne arter. Af den omfattende artsliste kan nævnes Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Engblomme, Sump-Snerre, Vild Hør, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Kryb-Hvene, Sump-Kællingetand, Leverurt, Vinget Perikon, Seline, Blågrå Siv, Krognæb-Star, Skede-Star, Kær-Star, Tandbælg, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Trævlekrone og Vibefedt samt bladmosserne *Climacium dendroides*, *Tomenthypnum nitens*, *Philonotis fontana* og *Philonotis calcarea*.

Fra områdets overdrevs- og kærpartier kendes Tyndakset Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Dunet Havre, Eng-Havre, Lav Skorsoner, Alm. Månerude, Plettet Gøgeurt, Tvebo Star, Langakset Star, Dværg-Star, Loppe-Star, Smalbladet Kæruld, Knude-Firling og Nøgleblomstret Klokke.

2. Lyngbygård Skov. På de stejle sider omkring den dybt nedskårne, landskabeligt smukke nord-syd gående del af Lyngbygård Å ligger mellem udløbet af Yderup Bæk og Snåstrup Mølle den 44 ha. store Lyngbygård Skov, der sine steder er vældpræget. Skoven består overvejende af løvskov, af hvilke de 24 ha. er Bøg. De 13 ha. dækkes af blandskov med bl. a. en enestående Elmeskov. Kun 7 ha. dækkes af nåleskov.

Skovbundsvegetationen er dårligt kendt. Herfra kan nævnes et par mindre almindelige arter Tyndakset Star og den indførte Bølgekrone Storkenæb, der er dominerer flere steder. Ved Lyngbygård Å er fundet (1982) Hylster-Guldstjerne.

3. Hørslev Krat. I sammensætningen indgår højskov med løvtræer af Bøg, Alm./Vinter-Eg, Vild Pære, Skov-Elm og Ask. Busklaget består af Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Hylde, Benved, Fugle-Kirsebær, Hassel, Kvalkvæd og Rød Kornel. I urtevegetationen i og ved krattet forekommer Tæt blomstret Hullæbe, Skov-Hullæbe, Tyndakset Gøgeurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Enblomstret Flitteraks, Hvid Anemone, Knoldet Brunrod, Liljekonval, Nælde-Klokke, Skov-Burre, Skov-Hundegræs, Skovmærke, Skov-Star, Skov-Stilkaks, Stor Konval, Håret Viol, Nøgleblomstret Klokke, Liden Guldstjerne, Forskelligbladet Tidsel, Krans-Konval, Hulkravet Kodriver, Kransbørste og Dunet Vejbred.

4. Lerballe Skov er skræntskov, hvorfra botaniske oplysninger meget ønskelige.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at de artsrige ekstremrigkærs- og overdrevspartier i og omkring Tingvad Kær bevares. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform med ekstensiv græsning bibeholdes, at vandstandssænkninger i omegnen ikke finder sted, og at gødskning af kær- og overdrevspartierne ikke foregår.

Det er af stor vigtighed, at den artsrige Lyngbygård Skov bevares. Skoven repræsenterer et vigtigt element i landskabsbilledet, nemlig blandet løvskov på næringsrig bund på siderne af ådale. Det er derfor ønskeligt, at der ved afdrivning ikke indplantes nåleskov, og at fornyelsen af skoven sker ved selvforyngelse.

Lokalitetskode, 1. Tingvad Kær: ++ V-E I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

2. Lyngbygård Skov: + S-Sv II r-s

3. Hørslev Krat: + S II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 4. Lerballe Skov: 0 S IV 0

5. Lyngby. Fra losseplads i landsbyen er kendt de ualmindelige, nordamerikanske adventivarter Skræppe-Brodfrø, Trefliget Ambrosie og Bynke-Ambrosie.

Kilder: 171, 467, 468, 617, 618, 620, 626, 652, 744, 735, 767, 838, 849, 956, 959b, 962, 973.

Fig 54: Tingvad Kær. Peter Wind fot. 1987.

21/68 Framlev By

1. Framlev By. Herfra kendes Uldhåret Kongelys.

Kilde: 346.

21/69 Storning (= Store Ring)

1. Søhave. Jordbunden i den lille stævningsskov er kalkrig, og skovbundsvegetationen er artsrig med flere sjældne arter. I skovsammensætningen indgår Ask, Skov-Elm, Hassel, Storbladet(?) Lind og den sydøstlige Avnbøg, der her er på nordvestgrænsen af sit udbredelsesområde tillige med noget nåleskov. I busklaget indgår Benved, Stikkelsbær, Vild Ribs og Alm. Hæg.

Skovbundsvegetationen er karakteristisk og artsrig. Fra artslisten kan nævnes Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Gul Anemone, Firblad, Bredbladet Klokke, Hulkravet Kodriver, Vorterod, Skov-Galtetand, Løgekarse, Engblomme, Skovbyg, Spidsbladet Steffensurt, Nyrebladet Ranunkel, Aks-Rapunsel, Tyndakset Gøgeurt og Tæt blomstret Hullæbe.

2. Storning Præstegårdsskov. Sammensætningen af den 28 ha. store skov er dårligt kendt. Skoven har i hvert fald tidligere været anvendt til græsning. Dele af skoven forynges nu ved selvsåning. Ud over forekomst af Tæt blomstret Hullæbe kendes skovbundsvegetationen ikke. Yderligere oplysninger om såvel skovsammensætningen som skovbundsvegetationen er meget ønskelige.

3. + 4. Bakkeskov og Rammel Ås. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Bevaring: Både Storning Præstegårdsskov og Søhave er artsrige småskove på kalkholdig jordbund med spor af tidligere tiders drift. Det er ønskeligt, at der ved afdrift ikke plantes nåletræer, at den blandede løvskov bevares, og at stævningsdriften genoptages.

Lokalitetskode, 1. Søhave: + S II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Storning Præstegårdsskov:

+ S III r

, 3. Bakkeskov: 0 S IV 0

, 4. Rammel Ås: 0 ? IV 0

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 121, 128, 279, 479, 658, 972, 973, 990.

21/70 Lillering

Skovene ligger dels på småkuperet dødislandskab, dels på siderne af Århus tunneldal, mens mosen og søen ligger på bunden. Jordbunden er stenfyldt, hvilket det ene stednavn vidner om. Skovene rummer formodentlig partier, der aldrig har været opdyrket.

1. Lillering Skov

1. Lillering Skov. Den 60 ha. store partsskov ("bondeskov") er forstmæssigt noget forsømt. Den står på en jordbund domineret af morænesand og mange sten. Foryngelsen er i høj grad selvsået opvækst. I skoven findes såvel løv- som nåleskov samt skovsumpe. Flere af disse skovsumpe har tidligere været anvendt til høslet, men er i stor udstrækning tilplantet med Ask.

Skoven har tidligere bestået overvejende af Egeskov med en underskov af Hassel, Hæg, Selje-Pil og Bævreasp isat Småbladet Lind og Avnbøg. Nu består skoven især af Bøg men også af blandeskov med spredte træer af Alm. Eg, Alm. Røn og opvækst af Ahorn og Spids-Løn. Nåleskoven består i første række af de indplantede Rød-Gran og Alm. Ædelgran. Af de oprindelige træarter er Småbladet Lind, Bævreasp og Avnbøg henvist til skovbryn. Avnbøg når her nordvestgrænsen for sin spontane udbredelse.

På mere lysåbne steder optræder artsrig underskov med Hassel, Hæg, Hvidtjørn, Slåen, Tørst, Vrietorn, Benved og Rød Kornel. Af buske og halvbuske kendes i øvrigt Alm. Hyld, Drue-Hyld, Stikkelsbær, Vild Ribs, Korbær, Hindbær, Brombær, Fruebær, Kvalkved, Vedbend, Alm. Gedeblad og Dunet Gedeblad.

Urtevegetationen er særdeles artsrigt, og her kan nævnes Skov-Padderok, Lund-Padderok, Ørnebregne, Fjerbregne, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Engblomme(o), Gul Anemone, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Liden Lærkespore, Opret Hønsetarm, Stor Fladstjerne, Skovarve, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Lådden Perikon, Smuk Perikon, Skov-Viol, Krat-Viol, Løgekarse, Liden Vintergrøn(o), Fladkravet Kodriver(o), Alm. Milturt, Skov-Jordbær, Krat-Fladbælg, Gærde-Vikke, Skov-Vikke(o), Gederams, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Sanikel, Vild Kørvel, Hulsvøb, Alm. Bjørneklo, Skov-Storkenæb, Spring-Balsamin, Alm. Lungeurt, Skælrod, Skov-Galtetand, Korsknapp, Krybende Læbeløs, Skovmærke, Desmerurt, Aks-Rapunsel, Bredbladet Klokke, Skov-Burre, Skov-Høgeurt, Bredbladet Høgeurt(o), Rank Høgeurt(o), Skov-Salat, Haremad, Kær-Høgeskæg, Håret Frytle, Aksel-

blomstret Star, Skov-Star, Forlænget Star(o), Mellebrudt Star, Pille-Star, Kæmpe-Svingel, Lund-Rapgræs, Hunde-Kvik, Skov-Hundegræs, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Skov-Stilkaks(o), Nikkende Flitteraks, Sildig Skov-Hejre(o), Bølget Bunke, Mose-Bunke, Skovbyg, Majblomst, Firblad, Liljekonval, Alm. Guldstjerne, Krans-Konval(o), Stor Konval og Ægbladet Fliglæbe samt sparsomt Blå Anemone, Tandrod, Snylterod(o), Lund-Fredløs, Skovstjerne, Skov-Forglemmigej, Alm. Kohvede, Bjerg-Ærenpris, Hvid Hestehov, Alm. Gyldenris, Dansk/Plettet Ingefær, Guldnælde, Storblomstret Kodriver(o), Hylster-Guldstjerne, Skov-Hullæbe, Rederod og svampen *Lamprospora chrec'hqueraultii*. Den sjældne Eng-Byg(o) er fundet (1942) på en lille skoveng(o). Specielt på diger og i skovbryn i skovens vestlige del er i hvert fald tidligere kendt Alm. Engelsød(o), Alm. Ene(o), Rødknæ(o), Engelsk Visse(o), Farve-Visse(o), Lyng-Snerre(o), Alm. Kattefod(o) og Smalbladet Høgeurt(o).

Lokalitetskode, 1. Lillering Skov: +++ S-Sv II r

Kilder: 23, 37, 128, 180, 249, 346, 353, 479, 493, 494, 497, 552, 731, 735, 973.

2. Stjær Skov

Den 60 ha. store, privatejede partsskov består egentlig af to sammenhængende dele, Stjær Søskov på nordhældet af Århus tunneldal mod Tåstrup Sø og Stjær Stenskov på småkuperede morænesand ovenfor tunneldalen.

2. Stjær Stenskov. Den 20 ha. store skov, fredet 1962, består overvejende af Bøg. Det skovdækkede område er en sidste rest af en større stenbestøning, der er aflejret i randen af indlandsisen i en stilstandsperiode under dens afsmeltning. Efterhånden som opdyrkningen af landet skred frem blev stenene fjernet fra markerne og fandt anvendelse til hegn og diger samt til bygningsmaterialer. Tilbage blev de bonitetsmæssigt ringeste jorde eller de arealer, der var for isolerede eller for besværlige at opdyrke. Sådanne områder er nu beklædt med krat og skov. Skovbunden er præget af mindre eller større sten. Fredningen rummer ikke gode muligheder for pleje, hvilket der (1983) kun er mindre behov for.

I skovbundsvegetationen indgår Ørnebregne, Bredbladet Mangeløv, Alm. Engelsød, Blå Anemone, Hvid Anemone, Lav Ranunkel, Stor Fladstjerne, Smuk Perikon, Feber-Nellikerod, Gærde-Vikke, Sanikel, Gederams, Glat Dueurt, Skovsyre, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Aks-Rapunsel, Skov-Salat, Haremad, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Læge-Ærenpris, Kvalkved, Ægbladet Fliglæbe, Skov-Høgeurt og Sødskærm.

3. Stjær Søskov består så vidt vides overvejende af løvskov. Skovbunden er stenet og visse steder vældpræget. Skovbundsvegetationen er ufuldstændigt kendt. Her vides at indgå Snylterod, Skovbyg, Skov-Star, Skov-Stilkaks, Blå Anemone, Ægbladet Fliglæbe, Hulkravet Kodriver, Tandrod, Krybende Læbeløs og Vår-Fladbælg(o) samt på fugtige steder og i væld Nøgle-Skræppe og Skavgræs. På ryddepladser i skoven er fundet Vår-Brandbæger(o) samt Vår-Brandbæger x Alm. Brandbæger(o).

Lokalitetskode, 2. Stjær Stenskov: ++ S II r

, 3. Stjær Søskov: + S-Sv II r-s

Kilder: 23, 84, 85, 128, 140, 180, 284, 351, 633, 679, 731, 777, 973.

3. Tåstrup Sø og Tåstrup Mose

4. Vældenge syd for Tåstrup Sø. Mellem Stjær Søskov og Tåstrup Sø ligger vældpræget eng med overgangsrigkær. Her kendes Kransbørste, Firblad, Butblomstret Sødgræs, Tandet Sødgræs, Alm. Fredløs, Eng-Kabbeleje, Engblomme, Langbladet Ranunkel, Kær-Ranunkel, Knude-Firling, Kattehale, Kær-Høgeskæg, Alm. Syre, Kær-Trehage, Trævlekrone, Skov-Angelik, Hjertegræs, Vand-Klaseskærm, Smalbladet Ærenpris, Vand-Brandbæger, Sump--Snerre, Seline, Engkarse, Alm. Vinterkarse, Leverurt(o), Eng-Nellikerod, Sump-Kællingetand, Gul Fladbælg, Kattehale, Kær-Dueurt, Vandnavle, Grøn Star, Top-Star, Alm. Star, Fladtrykt Kogleaks, Vinget Perikon og Stivhåret Borst. I litteraturen omtales fra denne lokalitet Vand-Mynte og Grøn Mynte samt hybrider. Efter den seneste revision (Seberg 1985) skal hybriderne henføres til henholdsvis Vand-Mynte x Grøn Mynte og Grøn Mynte x Rundbladet Mynte. (Den sidstnævnte hybrid er tidligere fejlagtigt angivet som Grå Mynte.)

5. Tåstrup Mose. Den omkring 25 ha. store mose ligger i bunden af Århus tunneldal og afgrænses mod nord fra Lillering Skov ved fugtige krat og mod nordøst af et dige. Resten af mosen omgives af dyrkede eller græssede, gødskede marker. Mellem mosen og skoven findes to mindre overdrev samt et større i mosens nordøst side. Disse overdrev har tidligere været anvendt til græsning og høslet, men de trues nu af tilgroning med højt voksende urter og spredte buske og i mindre grad af tilplantning samt til dels af publikumsslitage i forbindelse med en skydebane. Mosens vandarealer er opstået i forbindelse med tørvegravning under 2. verdenskrig. Størsteparten af mosen er beklædt med tætte krat af arter af Pil og Rød-El. Ind imellem findes tørre partier i vekslen med tørvegrave i forskellige stadier af tilgroning. Tidligere har den sjældne og truede naturtype ekstremrigkær forekommet med arter som Sump-Hullæbe(o) og Butblomstret Siv(o), men disse partier er formodentlig ødelagt i forbindelse med intensivning af tørvegravningen. Fra mosen er kendt Engblomme, Gul Anemone, Hvid Anemone, Eng-Kabbeleje, Gul Frøstjerne(o), Kær-Ranunkel, Lav Ranunkel, Bidende Ranunkel, Storblomstret Vandranunkel, Alm. Vandranunkel, Vorterod, Dynd-Padderok, Vorte-Birk, Dun-Birk, Rød-El, Trævlekrone, Eng-Viol, den sjældne Tørve-Viol(o) i krat af større buske, Femhannet Pil, Grå-Pil, Selje-Pil, Vandkarse, Engkarse, Vandpeberrod, Kær-Guldkarse, Dusk-Fredløs, Alm. Mjødurt, Kragefod, Eng-Nellikerod, Alm. Løvefod, Seline, Sump-Kællingetand, Gul Fladbælg, Kattehale, Lådden Dueurt, Gifftyde, Bukkeblad, Skov-Angelik, Kær-Svovlrod, Bittersød Natskygge, Eng-Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Krybende Læbeløs, Alm. Skjolddrager, Kær-Galtetand, Sværtevæld, Vand-Mynte, Stor Skjaller, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Hvid Snerre, Gul Snerre, Trenervet Snerre, Djævelsbid, Nyse-Røllike, Kål-Tidsel og dennes krydsning med Lav Tidsel(o), Kær-Tidsel, Vejbred--Skeblad, Glanskapslet Siv, Smalbladet Kæruld, den meget sjældne Fin Kæruld(ox), Skov-Kogleaks, Top-Star, Stjerne-Star, Toradet Star, Nikkende Star, Alm. Star, Tue-Star, Stiv Star, Bleg Star, Hirse-Star, Knippe-Star, Blågrøn Star, Blære-Star, Kær-Star, Håret Star, Rød Svingel, Eng-Svingel, Eng-Rapgræs, Alm. Kamgræs, Høj Sødgræs, Manna-Sødgræs, et enkelt sted Festgræs, Eng-Rørhvene, Knæbøjet Rævehale, Tagrør og sparsomt Blåtop, Bredbladet Dunhammer, Liden Andemad, Gul Iris, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt og Salep-Gøgeurt(ox) samt i tørvegrave Hvid Åkande, Vand-Pileurt, Alm. Blærerod, Krebseklo, Frøbid, Svømmende Vandaks, Tråd-Star(o), Spæd Pindsvineknop(o) og Kalmus.

6. Overdrev i Tåstrup Mose. Fra overdrevene er kendt Kornet Stenbræk, Dunet Havre, Lav Tidsel, Prikbladet Perikon, Kantet Perikon, Rødknæ, Hjertegræs, Blågrøn Star, Vellugtende Gulaks, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Mark-Krageklo, Håret Star, Håret Viol, Tyndakset Gøgeurt, Knold-Ranunkel(o), Trenervet Snerre, Stivhåret Borst(o), den rødlistede Rank Vinterkarse(x) og Hulkravet Kodriver.

7. Tåstrup Sø, der i hvert fald i 1978 var stærkt belastet af spildevand fra landsbyerne Stjær og Storring, ligger i bunden af Århus tunneldal. Syd for søen ligger Stjær Søskov, mens søen mod nord støder op til ferske enge, der strækker sig ca. 500 m mod Tåstrup Mose i nord. Op mod halvdelen af søens samlede overflade er dækket af rørskov, der især i den vestlige ende er vidt udbredt. Rørskoven består i første række af Tagrør. Visse steder indgår tillige Sø-Kogleaks. I selve søen og i dens umiddelbare nærhed kendes Dynd-Padderok, Kær-Mangeløv, Hvid Åkande, Gul Åkande, Tornfrøet Hornblad(o), Eng-Kabbeleje, Tigger-Ranunkel, Rød-El, Kær-Fladstjerne, Stor Vandarve, Vand-Skræppe, Eng-Viol, Grå-Pil, Alm. Skjolddrager, Aks-Tusindblad, Lådden Dueurt, Gifttyde, Høj Sødgræs, Blære-Star, Næb-Star, Kær-Star, But-bladet Vandaks(o), Hjertebladet Vandaks(o), Kruset Vandaks(o) og Grenet Pindsvineknop samt kransnålealgerne Chara vulgaris(o) og Chara hispida(o).

Lokalitetskode:

4. Vældenge syd for Tåstrup Sø: ++ V II s

5. Tåstrup Mose: +++ V-E-B II s

6. Overdrev, Tåstrup Mose: +++ E I s-ms (kategori I på grund af I-arten: Rank

Vinterkarse)

7. Tåstrup Sø: +++ V III s

Områdets vandhuller er gennemgået af Hansen et al. (1981).

Kilder: 17, 116, 180, 328, 355, 497, 552, 658, 731, 768, 973.

21/71 Århus Ådal, Harlev Mølle - Brabrand Sø

Århus Ådal er en østvest gående tunneldal, der fra Århus strækker sig til Silkeborg. Tunneldalen gennemstrømmes i den østlige ende af Århus Å og modtager på denne strækning tilløb fra Lyngbygård Å (omr. 21/67). Områdets østlige del fra Skibby til Brabrand Sø, i alt 358 ha., er fredet 1983 af landskabelige og ornitologiske årsager. På denne strækning af åen er kendt den sjældne Pilblad(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0-+ V IV 0

Kilder: 43, 85, 103, 204, 299.

21/72 Brabrand Sø

1. Brabrand Sø. Den aflange sø i bunden af den østvest gående Århus tunneldal er sammen med sine nærmeste omgivelser i alt 158 ha. fredet 1959. Søen og dens omgivelser fungerer som en grøn kile imellem de mod vest hurtigt ekspanderende boligkvarterer. Søen har så vidt vides tidligere været klarvandet med rigelig bundvegetation, "grødetøj", af især Aks-Tusindblad, men den stigende eutrofiering har sammen med gentagne vandstandsændringer og urbanisering bevirket en øget produktion af alger i de frie vandmasser samt en tilvækst af rørskov og flydebladsplanter på bekostning af bundgrøden.

Dette har bevirket, at undervandsvegetationen i søens østlige ende er totalt forsvundet. Kun i søens vestlige ende og især i det gamle åløb forekommer endnu klart vand med bundvegetation bl. a. af Tornfrøet Hornblad og Aks-Tusindblad.

Et karakteristisk træk for søen er store og tætte rørskove, der især på sydsiden er bred. Den dominerende art i rørskoven er Tagrør sammen med Sø-Kogleaks og Smalbladet Dunhammer. Flere steder i søen optræder "polder", der er øer af Sø-Kogleaks. Flydebladsvegetationen består overvejende af Vand-Pileurt, Gul Åkande, Hvid Åkande og Frøbid.

I regionplanen er søen med omgivelser udlagt til naturområde og udflugtsområde. Interessen for en restaurering af søen og en pleje af omgivelserne i form af buskrydning og græsning er store på grund af områdets rekreative muligheder. I oktober 1988 er iværksat et restaureringsprojekt med fjernelse af sedimenter fra bunden af søen.

Kendskabet til især tidligere tiders sammensætning af vegetationen i og omkring søen er mangelfuld. Fra selve søen er tidligere kendt Kребseklo(o), Kalmus(o), Spinkel Vandaks(o) og ved århundredets begyndelse kransnålealgerne Nitellopsis obtusa(o) og Chara globularis(o), mens der i engene vides at have indgået strandengsplanten Samel(o) på en af sine få indlandslokaliteter og den forvildede Sommer-Hvidblomme(o). Af nyere undersøgelser kan henvises til floralister i Natur & Ungdoms Meddelelser om danske naturlokaliteter nr. 3 (Grandjean et al. 1970) og amtskommunens rapport om forureningstilstanden (Andersen et al. 1979).

2. Høskov. Om den 26 ha. store skov (= Viby Høskov, Århus Kommune) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Brabrand Sø: ++ V-E III s

Foreløbig lokalitetskode: 2. Høskov: 0 S IV 0

3. Brabrandstien. Ved stien kendes Kornet Stenbræk, Skov-Hullæbe, Glat Hullæbe og Gul Anemone(o).

Kilder: 43, 84, 85, 116, 117, 128, 161, 204, 222, 227, 247, 284, 294, 328, 349, 357, 424, 466, 633, 719, 838, 849, 880, 973.

21/73 Brabrand

1. Langdal, der er østvest gående, ligger i Brabrand's nordlige udkant. Dalens vestlige del er græsset. I den østlige del er bunden opdyrket, mens siderne er uopdyrkede. I følge Århus kommunes lokalplan er området udlagt til rekreative formål evt. med bibeholdelse af græsningen.

Lokaliteten rummer veludviklet og artsrig overdrevsvegetation. Her kan nævnes Lav Skorsoner, Blåhat, Tormentil, Bølget Bunke, Eng-Brandbæger, Alm. Brunelle, Hedelyng, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Alm. Gyldenris, Håret Høgeurt, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Rødknæ, Alm. Pimpinelle, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Hunde-Viol, Lyng-Snerre, Gul Snerre, Rank Evighedsblomst og Djævelsbid.

2. Årslev Skov. S sammensætningen af den 25 ha. store, privatejede partsskov er meget varieret. I skoven vides at indgå Douglasgran, Rød-Gran, Sitka-Gran, Skov-Elm, Bøg, Alm. Eg, Hassel, Alm. Røn, Fugle-Kirsebær, Ahorn, Ask, Benved, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Hæg, Japansk Lærk, Dun-Birk, Grå-Poppel, Storbladet(?) Lind og Alm. Ædelgran. I skovbunden vides at indgå Hindbær, Brombær, Vedbend, Alm. Gedeblad, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Vorterod, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkeknæb, Sanikel, Korsknep, Bjerg-Ærenpris, Skovmærke,

Skov-Salat, Miliegræs, Enblomstret Flitteraks og Stor Konval.

Bevaring: Langdal er et botanisk værdifuldt område, idet lokaliteter med repræsentativ overdrevsvegetation er få omkring Århus. Det er ønskeligt, at den hidtidige drift, græsning, opretholdes og gerne genoptages på de uopdyrkede dele for at hindre opvækst af buske og træer.

Lokalitetskode, 1. Langdal: + E-B II s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Årslev Skov: + S III r

3. Brabrand. Langs banelinien vokser Håret Viol og Hulkravet Koderiver. I en skov ved Brabrand er fundet (1981) den i Jylland meget sjældne Finger-Lærkespore. Fra Århus amt kendes planten tillige kun fra Kyholm (omr. 23/9).

Kilder: 121, 128, 133, 342, 633, 696, 772, 962.

21/74 Tilst og Skejby

1. Koldkær Bæk ligger i en smal, bugtet dal, hvis hovedretning er nord-syd. Skrænterne er stejle og anvendes til græsning. De omgivende arealer til dalen er opdyrkede. På skrænterne forekommer en artsrig overdrevsvegetation. Her kan nævnes Knoldet Mjødurt, Lav Tidsel, Eng-Brandbæger, Alm. Agermåne, Alm. Kællingetand, Alm. Syre, Blåhat, Gul Snerre, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Stor Knopurt, Alm. Knopurt, Knold-Rottehale, Prikbladet Perikon, Stivhåret Borst, Høst-Borst, Rødknæ, Mark-Krageklo og Nøgleblomstret Klokke.

2. Lisbjerg By. Kendskabet til vegetationen i landsbyen er baseret på en liste over herbariemateriale fra sommeren 1959. Heraf kan nævnes Rank Vejsennep(o), Ungarsk Vejsennep(o), Skærm-Vortemælk(o), Svaleurt(o), Pyrenæisk Storkenæb(o), Dunet Havre(o), Læge-Jordrøg(o), By-Skræppe(o), Stivhåret Borst(o), Blære-Star(o), Smalbladet Kæruld(o), Eng-Brandbæger(o), Have-Kørvel(o), Ru Svinemælk(o), Kær-Padderok(o) og Skov-Storkenæb(o).

Lokalitetskode, 1. Koldkær Bæk: + E-V III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Lisbjerg: + B III 0

3. Mundelstrup By. Herfra kendes den nu meget sjældne Klinte(o), Pyrenæisk Storkenæb(o) og fra jernbaneskrænten Skov-Fladbælg(o).

Kilder: 180, 505, 580, 731, 962.

21/75 Århus

Århus By og dens forstæder rummer flere biotoper. Af de mere fremtrædende er park og skov. Hertil kommer havnemoler og kajpladser, ruderater, lossepladser og byggetomter, samt vejsider og råstofgrave. Disse biotoper rummer potentielle voksesteder for såvel indigene som indslæbte og forvildede arter.

1. Ris Skov

1. Ris Skov. Skovbunden i den 82 ha. store skov (Århus kommune) er jævn eller lettere kuperet, og jordbunden består fortrinsvis af god muld. Ud mod Århus Bugt ligger bratte skrænter. Skoven er overvejende løvskov af fortrinsvis Bøg og noget Alm./Vinter-Eg. Endvidere forekommer lidt nåleskov. Omkring 1920 forekom smukke bevoksninger af Bøg i god foryngelse sammen med Ask og Ahorn. Skoven hører vegetationsmæssigt til den artsrige, østjyske lerbundsskovtype, men vegetationen er visse steder slidt ned som følge af skovens anvendelse til rekreative formål. Bøgeskovspartierne domineres af enten Rams-Løg eller Hvid Anemone. Af skovbundsvegetationen kan for skoven som helhed nævnes Elfenbens-Padderok, Aks-Rapunsel, Skov-Hullæbe, Uldhåret Ranunkel(o), Storbloomstret Kodriver(o), Løgkarse, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Sanikel, Hulsvøb, Miliegræs, Firblad(o), Glat Dueurt, Gærde-Vikke, Skov-Viol, Hæg, Sød Astragal, Gul Anemone(o), Dag-Pragtstjerne, Skov-Star, Skovbyg, Hunde-Kvik og Skov-Galtetand, svampene Stinkende Skørhat og Skarlagen Pragt-bæger.

Fra skrænten mod kysten foreligger en tvivlsom, ældre angivelse (1930) af den indslæbte Brun Kløver(o).

Lokalitetskode, 1: Ris Skov: ++ S II r

Kilder: 22, 69, 128, 129, 140, 191, 226, 234, 246, 307a, 353, 358, 410, 463, 505, 633, 735, 838, 973.

2. Vejlbymrådet

2. Vejlbymrådet har i hvert fald indtil midten af 1920'erne ligget nord for Ris Skov og nord for sognegrænsen til Vejlbymrådet. Krattet strakte sig ca. en km mod nordøst langs kysten og stod på overvejende fed moræneler. Rester af dette krat findes formodentlig i statshospitalets park, mens resten har måttet vige for villaer og haver.

Vegetationen har været varieret og rig på arter. Fra krattet er kendt Hassel(o), Kvalkved(o), Ahorn(o), Spids-Løn(o), Vild Æble(o), Rød Kornel(o), Alm. Gedeblad(o), Liljekonval(o), Salomons Segl(o), Firblad(o), Benved(o), Brombær(o), Fruebær(o), Hassel-Brombær(o), Skov(?)Hullæbe(o), Skovbyg(o), Ægbladet Fliglæbe(o), Rederod(o), Blå Anemone(o), Jordbær-Potentil(o), Skælrod(o), Druemunke(o), Hylster-Guldstjerne(o), Tyndakset Gøgeurt(o), Skov(?)Gøgelilje(o), Nælde-Klokke(o), Hulkravet Kodriver(o), Storbloomstret Kodriver(o), flere kodriver-krydsninger(o), Krybende Læbeløs(o), Uldhåret Ranunkel(o), Sanikel(o) og Håret Viol(o). Det er af stor botanisk interesse at få oplyst, om rester af dette Egekrat fortsat eksisterer mellem villahaverne.

3. Vejlbymose. Den afvandede mose har ligget på arealerne omkring den regulerede Egå på strækningen fra banedæmningen ved Jelenge til Hedeenge i øst. Denne strækning har rummet både højmoser(+) og overgangsrigkær(+), men disse naturtyper må anses at være forsvundet samtidig med reguleringen af Egåen og afvandingen af engene.

Fra overgangsrigkærene foreligger angivelse af flere arter, der alle er på tilbagegang både i amtet og i Danmark som helhed i takt med afvanding og tilgroning af enge og kær. Her kan nævnes Hvas Avneknippe(+), Seline(+), Kær-Fladbælg(+), Tvebo Baldrian(+), Sump-Fladstjerne(+), Tykbladet Fladstjerne(+), Vinget Perikon(+).

I og ved den uregulerede Egå, der i 1920'erne havde en bredde på 3 til 4 m, er kendt Børstebledet Vandaks(+), Kruset Vandaks(+), Enkelt Pindsvineknop(+), Brudelys(+), Smalbladet Mærke(+), Kær-Guldkarse(+), Tykbladet Ærenpris(+), Lancetbladet Ærenpris(+)

og en art af Kransnålalge(+).

4. Vejlbj Fed har i hvert fald tidligere rummet strandfælle og strandoverdrev med fugtige lavninger med en rig vegetation. Hovedparten af disse naturtyper er formodentlig forsvundet samtidig med opførelsen af parcelhus og anlæggelsen af haver, men rester kan endnu forekomme.

Fra lokaliteten er kendt Tusindfrø(o), Flerårig Knavel(o), Kornet Stenbræk(o), Knudearve(o), Liden Vandarve(o), Tidlig Dværgbunke(o), Udspærret Dværgbunke(o), Vår-Vikke(o), Liden Katost(o), Vår-Gæslingeblomst(o), Flipkrave(o), Blåhat(o), Hunde-Viol(o), Blåmunke(o), Gul Evighedsblomst(o), Sandskæg(o), Alm. Gåsemad(o), Bidende Stenurt(o), Kløvplade(o), Vindaks(o), Dansk Kokleare(o), Glat Kongepen(o), Kugle-Museurt(o), Liden Museurt(o), Sølv-Potentil(o), Knold-Ranunkel(o), Ager-Hejre(o), Mark-Tusindgylden(o), Alm. Markarve(o), Mose-Troldurt(o), Stor Skjaller(o), Eng-Kabbeleje(o), Katteskæg(o), Femhannet Hønsetarm(o) og Langstakket Væselhale(o).

Åkrogen er den yderste spids af Vejlbj Fed mellem Egåens udløb og Århus Bugt. 7 ha. af dette areal er fredet. Området har i hvert fald tidligere rummet strandeng med en interessant vegetation. Her kendes Jordbær-Kløver(o), Blågrøn Kogleaks(o), Eng-Ensian(o), Liden Tusindgylden(o), Smalbladet Hareøre(o), Udspærret Annelgræs(o), Strand-Trehage(o), Samel(o), Fjernakset Star(o), Asparges(o), Strand-Kogleaks(o), Stivhåret Ranunkel(o), Kødet Hindeknæ(o), Enskællet Sumpstrå(o), Sylt-Star(o) og Tråd(?)-Siv(o).

Foreløbig lokalitetskode:

2. Vejlbj Krat: + S-B III 0
3. Vejlbj Mose og Egå: + E-V III 0
4. Vejlbj Fed: + E-K III 0

Kilder: 84, 227, 245, 409, 505.

3. Højbjerg og Risskov

5. + 6. Højbjerg og Risskov. Fra forstæderne kendes i gamle haver og på fortove Tæt blomstret Hullæbe og Skov-Hullæbe. Fra vejkant ved Højbjerg er kendt rødlistearten Kvast-Høgeurt(x).

7. Vejlbj. Herfra kendes Bakke-Nellike(o), Gul Sennep(o), Rundbælg(o), Navr(o), Vild Hør(o), Alm. Høgeurt(o), Alm. Kamgræs(o), Grøn Høgeskæg(o), Gold Hejre, Flyve-Havre(o), Gærde-Valmue(o), Italiensk Rajgræs(o), Skive-Kamille og Vellugtende Kamille.

Lokalitetskode, 5. Højbjerg: + B III r

- , 6. Risskov: + B III r
, 7. Vejlbj: 0-+ III r

8. Kongsvang. Herfra foreligger et gammelt fund (1913) af det indslæbte græs *Phleum exaratum*(o).

Kilder: 72a, 126c, 127, 149, 279, 396, 783a.

4. Skåde

9. Skåde. Her ligger et nu nedlagt teglværk med tilhørende grav. Teglværkets grund og grav er i følge Århus kommunes lokalplan udlagt til tæt, lav bebyggelse. Graven er et kompleks af naturtyper spændende fra tørre sydvendte skrænter over krat til vådområder. Vegetationen er efter omstændighederne særdeles artsrig og rummer flere sjældne arter.

Af de mere interessante kan for teglværksområdet under ét nævnes Bredbladet Høgeurt, Mark-Tusindgylden, Ru Bittermælk, Vild Hør, Bakketidsel, Blågrå Siv, Blågrøn Star, Ægbladet Fliglæbe, Skov-Hullæbe, Maj-Gøgeurt og den rødlistede Kvast-Høgeurt(x), der her har et af sine få danske voksesteder, samt Rubus egregius, sommerfuglebusken Buddleya davidii og den indslæbte amerikanske salturt Cycloloma atriplicifolium(o).

Lokalitetskode, 9. Skåde: + B I s

(kategori I på grund af I-art: Kvast-Høgeurt)

10. Eskelund er en langstrakt bakke i Århus Ådal. Her er opført et rensningsanlæg på den østlige halvdel af bakken. Her kendes flere adventivarter bl. a. ærteplanterne Høj Stenkløver og Ononis alopecuroides, græsserne Echinochloa colona og Paspalum paspaloides, natskyggerne Solanum alatum og Datura inoxia, Sæd-Dodder, Amaranthus deflexus (amarantfamilien) og Silene behen (Nellikefamilien).

Kilder: 126c, 147, 151, 157, 159, 176, 180, 183, 358, 387, 458, 633, 731, 849, 962.

5. Århus By

11. Århus By som helhed kendes Burrekærm(o), Jernurt(o), Stinkende Krageklo(o), Bladløs Fladbælg(o), Indisk Stenkløver(o), Polygonum patulum(o) (skedeknæfamilien), Iva xanthifolia(o) (kurvblomstfamilien), Plantago psyllium(o) (vejbredfamilien), Amaranthus spinosus(o) (amarantfamilien), Enårig Bingelurt(o) (en gammel angivelse fra århundredets begyndelse) og Hvidgul Skovlilje(x), samt svampen Rod-Rørhat. Fra ruderater og lossepladser er kendt de læbeblomstrede Salvia reflexa(o), Stachys germanica(o) og Stachys italica(o), kurvplanterne Madia sativa(o), Artemisia verlotorum(o) og Senecio tanguetianus(o), salturterne Atriplex australasica(o), Atriplex tatarica(o), Lythrum junceum(o) (Kattehalefamilien), Amaranthus muricatus(o) (amarantfamilien), natskyggerne Nonea lutea(o), Solanum sarachoides(o) og Solanum triflorum(o), samt græsserne Durra(o), Parapholis filiformis(o) og Brachiaria platyphylla(o).

I haver og langs vejkanter i byen er kendt Cuscuta australis (silkefamilien), kurvplanten Siegesbeckia orientalis(o), Enbo Galdebær og Hjertebladet Pengeurt.

Fra Århus Havn er kendt Strand-Salat(o), Artemisia scoparia(o) (kurvblomstfamilien), Beckmannia syzigachne(o) (græsfamilien), Chenopodium carinatum(o) (salturtfamilien), Vulpia geniculata(o) (græsfamilien), Euphorbia humifusa(o) (vortemælkfamilien), Jordnød(o), Commelina communis(o) (commelinafamilien), Kryddermynte(o), Trefliget Ambrosie(o) og Bynke-Ambrosie(o). Fra molerne er kendt Knippe-Champignon(o).

Foreløbig lokalitetskode: 11. Århus By: + B II 0

12. Botanisk Have Herfra kendes bladmosset Anisothecium staphylinum og kransnålealgen Chara vulgaris(o).

13. Århus Domkirke. På kirken har vokset den rødlistede Murrude(+).

Kilder: 26, 46, 54, 95, 130, 120, 127, 133, 137, 147, 149, 151, 153, 159, 163, 173, 176, 226, 298, 310, 328, 340, 341, 343, 346, 347, 351, 355, 359, 395, 396, 408, 463, 840, 849.

21/76 Marselisborg

Fra Århus sydlige del strækker sig langs kysten et næsten 10 km langt sammenhængende område dækket fortrinsvis af skov. Den største bredde nås med ca. 1,5 km ved Skåde. Dette vidtstrakte skovområde har oprindeligt tilhørt tre forskellige godser, men er nu alle overtaget af Århus kommune og er opdelt i flere skovpartier af vekslende størrelse.

1. Marselisborg Skov.

Marselisborg Skov indeholder Havreballe skov, Forstbotanisk Have, Mindeparken, Kirkeskov, Hestehave, Thors Skov og Skåde Skov. Mod syd afgrænses skovdelen af et markant østvest gående navnløst vandløb.

1. Havreballe Skov. Terrænet i den 67 ha. store skov er stærkt kuperet med betydelige højdeforskelle. Undergrunden er overvejende lerblandet grus ofte dækket af god muldjord. Undtaget er den nordlige ende, "Friheden", med forlystelses- og idrætsetablissemeter. Her er undergrunden leret, og jordbunden er bølgeformet med flere fugtige lavninger. Disse fugtige lavninger domineres af beplantninger af Ask. Det dominerende skovtræ i Havreballe Skov er Bøg iblandet høje træer af Alm./Vinter-Eg(o) med ranke stammer. I skovbunden optræder Røderod, Tæt blomstret Hullæbe, Skov-Hullæbe, Glat Hullæbe, Snylterod og Uldhåret Ranunkel. Ved Århus Stadion kendes den forvildede Tellima grandiflora(o) (stenbrækfamilien). På stammer af Hassel kendes knoldbægervampen Grenskive.

2. Forstbotanisk Have rummer en artsrig skovbundsvegetation. Det drejer sig i første række om arter på god muldbund. Her kan nævnes Hvid Anemone, Gul Anemone, Eng-Nellikerod, Uldhåret Ranunkel, Nyrebladet Ranunkel, Alm. Bingelurt, Nælde-Klokke, Strudsvinge (forvildet), Rød Hestehov, Alm. Mjødurt, Kær-Tidsel, Skovmærke, Korsknapp, Lund-Fredløs, Enblomstret Flitteraks, Vild Ribs, Vorterod, Engkarse, Feber-Nellikerod, Skov-Salat, Stinkende Storkenæb, Alm. Milturt, Stor Fladstjerne, Lund-Rapgræs, Burre-Snerre, Stor Konval, Løgkarse, Vild Kørvel, Dunet Steffensurt, Glat Dueurt, Skov-Star, en art af Stjerneskaerm, Dag-Pragtstjerne, den i Jylland sjældne Hulrodet Lærkespore(x) (her på sit eneste kendte voksested i TBU distrikt 21), Fjerebregne, Alm. Mangeløv, Håret Frytle, Gærde--Vikke, Dansk Ingefær, Liljekonval, Guldnælde, Krybende Læbeløs, Skovsyre, Krat-Viol, Tæt blomstret Hullæbe(o) samt de klorofylløse Skælrod og den indslæbte Berberis-Gyvelkvæler(x). Endvidere er lichéne Stereocaulon dactylophyllum kendt her.

3. Kirkeskov består overvejende af løvskov med Bøg som dominerende skovtræ. Langs skovveje vokser Uldhåret Ranunkel. I kløften ligger Sortemose, der gennemstrømmes af en bæk. Skovlaget domineres af Ask med spredte træer af Rød-El og Spids-Løn. I busklaget indgår tillige Hæg, Alm. Hyld, Hassel, Tørst, Ahorn, Alm. Hvidtjørn, Drue-Hyld, Engriflet Hvidtjørn, Vrietorn, Benved, Vorte-Birk, Stikkelsbær, Solbær, Hindbær og unge træer af Bøg og Skov-Elm.

Urtelaget er artsrigt. Her dominerer Alm. Bingelurt og Stor Nælde sammen med Dunet Steffensurt, Småblomstret Balsamin, Spring-Balsamin, Stinkende Storkenæb, Ager-Padderok, Alm. Mjødurt, Lav Ranunkel, Korsknapp, Kirtlet Dueurt, Feber-Nellikerod, Knoldet Brunrod,

Burre-Snerre, Småbladet Milturt, Stor Fladstjerne, Tykbladet Ærenpris, Løgekarse, Bittersød Natskygge, Mose-Bunke, Skov-Angelik, Alm. Baldrian, Kæmpe-Svingel, Alm. Rapgræs, Firblad, Skovmærke, Skov-Galtetand, Kær-Høgeskæg, Bjerg-Ærenpris, Lådden Dueurt, Alm. Lungeurt, Vandkarse, Hvid Anemone, Dag-Pragtstjerne, Skov-Star, Skovbyg, Krybende Læbeløs, Skov-Vikke, Grå-Pil, Akselblomstret Star, Skov-Skræppe, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Miliegræs, Skov-Hullæbe og Hulsvøb. Fra Kirkeskov kendes i øvrigt Alm. Eg, Slåen, Rød Kornel, Fugle-Kirsebær, Avnbøg, Vedbend, Gærde-Vikke, Skov-/Krat-Viol, Glat Dueurt, Skovsyre, Stor Konval, Skvalderkål, Nælde-Klokke, Alm. Baldrian, Aks-Rapunsel, Rederod, Vandkarse, Skov-Salat, Sanikel, Skov-Kogleaks, Hunde-Kvik, Lund-Rapgræs, Enblomstret Flitteraks og Bølget Bunke. Kirkeskov og Hestehave udgør tilsammen 64 ha.

4. Skåde Skov Om sammensætningen af den 113 ha. store skov foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår i hvert fald ved Ømereden Skov-Hullæbe, Skovbyg, Tidlig Skov-Hejre, Sildig Skov-Hejre, Rubus radula, Rubus pallidus, Ensidig Vintergrøn, Liden Vintergrøn, Gærde-Vikke, Skov-Vikke, Krat-Fladbælg, Skov-Salat, Krybende Læbeløs, Skov-Star, Glat Dueurt, Lund-Padderok, Skovmærke, Knoldet Brunrod, Hunde-Kvik, Skov-Kogleaks, Skov-Fladbælg, Skov-Svingel, Spring-Balsamin, Småblomstret Balsamin, Rams-Løg og svampen *Pulvinula constellatio*. I 1988 er her fundet den i Jylland sjældne Forskelligblomstret Viol(x), Vår-Fladbælg og Finger-Star(x). Fra Marselisborg Skov som helhed kendes desuden Skov-Løg, Bjerg-Perikon, Lav Tidsel, Hjertegræs, Skov-Vikke, Sød Astragel, Smalbladet Høgeurt, Krans-Konval, Gul Star(o), Gul Hanekro(o), Eng-Storke-næb(o), Uldbladet Ranunkel, Liden Vintergrøn(o), Rubus spectabilis, Skov-Hullæbe, Glat Hullæbe og Knælæbe(xo) (1918).

I svampefloret vides på bøgemuld at indgå Kogleskællet Rørhat(o), Sodbrun Mælkehat(o), Gulfnugget Sneglehat(o), Elfenbens-Sneglehat(o), Spanskgrøn Bredblad(o), Slimet Ringhat(o), Porcelænssvamp(o), Ametyst-Tragthat(o), Hekserings-Ridderhat, Svovlgul Ridderhat, Anis-Tragthat(o) og *Lepiota adulterina*. I øvrigt kendes fra både løv- og nåleskov Liden Stinksvamp(o), Gulmælket Huesvamp(o), Gylden Lædersvamp(o), Bævrende Åresvamp(o), Spejlende Poresvamp(o), *Diderma effusum* og den sjældne *Sirobasidium cerasi* tillige med lichénen *Peltigera venosa*.

5. + 6. Grumstolen og Thors Skov. Fra den 8 ha. store Grumstolen og fra den 88 ha. store Thors Skov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Havreballe Skov: ++ S-Sv II r
, 2. Forstbotanisk Have: ++ S-Sk II r
, 3. Kirkeskov: ++ S-Sv II r
, 4. Skåde Skov: ++ S II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 5. Grumstolen: 0 S IV 0
, 6. Thors Skov: 0 S IV 0

Kilder: 2, 3, 46, 54, 68, 72b, 76, 121, 126c, 128, 134, 140, 180, 191, 251, 279, 314, 343, 346, 351, 358, 363a, 391, 408, 445b, 505, 514, 596, 625, 633, 634, 648, 654, 706, 711, 731, 786, 849, 874, 881, 962, 973.

Fig 55. Hvid Hestehov. Grejsdal. Peter Wind fot. 1985.

2. Moesgård Skov

7. Moesgård Skov (= Storskov). Den 170 ha. store skov ligger på kuperet terræn med meget vekslende højde og gennemskåret af dybe slugter, der i mange tilfælde er kilderige og vandførende. Jordbunden er af vekslende beskaffenhed dog overvejende lerblandet sand og grus. Af jordbundstyper forekommer både muld og mor. Bøg er dominerende skovtræ med islæt af Alm. Eg, Hassel, Bævreasp, Alm. Røn, Tarmvrid Røn(o) (plantet), Fugle-Kirsebær, Ahorn, Ask og Spids-Løn.

I de artsrige busk- og urtelag vides at indgå Majblomst, Liljekonval, Hindbær, Kvalkved, Alm. Gedeblad, Skavgræs, Skov-Star, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Skov-/Krat-Viol, Skov-Jordbær, Gærde-Vikke, Bølget Bunke, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Sanikel, Krybende Læbeløs, Skov-Salat, Knoldet Brunrod, Vedbend, Bjerg-Ærenpris, Lund-Rapgræs, Skovmærke, Skov-Burre, Skov-Hullæbe, Småbladet Milturt, Forlænget Star, Enblomstret Flitteraks, Rams-Løg, Japan-Pileurt, Miliegræs, Vorterod, Alm. Bingelurt, Skovbyg, Druemunke, Nyrebladet Ranunkel, Skovsyre, Håret Frytle, Blå Anemone, Hvid Hestehov, Skov-Galtetand, Skovmærke, Haremad, Alm. Gyldenris, Bølgekrone Storkenæb, Rederod, Tusindstråle, Liden Singrøn, Opret Hønsetarm, Rubus wahlbergii og mosserne Lejeunea cavifolia, Diplophyllum albicans, Lepidozia reptans, Chiloscypus polyanthos, Lophocolea cuspidata, Homalia trichomanoides, Plagiomnium rostratum, Distichium capillaceum og Tetraxis pellucida.

Af svampe kendes Radulum quercinum på bark og ved af løvtræer.

Herfra kendes tillige Spidsbladet Steffensurt(o), Uldhåret Ranunkel(o), Liden Vintergrøn(o), Ensidig Vintergrøn(o), Aks-Rapunsel(o), Firblad(o), og Skov-Gøgelilje(o) samt fra gamle tørvegrave Seline(o), Spæd Pindsvineknop(o), Tornfrøet Hornblad(o), Aks-Tusindblad(o), Alm. Blærerod(o) og Vandrøllike(o).

På enge i skoven har i hvert fald tidligere optrådt Eng-Troldurt(o), Tyndakset Gøgeurt(o), Hjertegræs(o), Trævlekrone(o), Dag-Pragtstjerne(o), Eng-Nellikerod(o), Eng-Forglemmigej(o) og Bukkeblad(o).

Lokalitetskode: 7. Moesgård Skov: ++ S-Sv-E II r

8. Skovmøllen. Her optræder Gylden Skørhat(o) og bladmosset Anisothecium staphylinum. Dammen er anlagt i 1968 og i årene efter har Tornløs Hornblad optrådt i mængder i det næringsrige vand.

9. Moesgård. Her kendes på marker Flerfarvet Ærenpris(o) og bladmosset Anisothecium staphylinum.

Kilder: 68, 74, 128, 180, 191, 272, 391, 408, 493, 502, 595, 633, 676, 726, 731.

3. Fløjstrup Skov

10. Fløjstrup Skov. Den 217 ha. store skov ligger på stærkt kuperet terræn med flere stejle skrænter mod Århus Bugt og dybt nedskårne kløfter ofte med væld eller vandløb. Terrænet når betydelige højder. Jordbunden er overvejende god muld, mens undergrunden øverst består af ler, der i dybden afløses af plastisk ler. En måling af surhedsgraden i en profil viser følgende pH-værdier: I litterlaget pH 5,3, i mulden pH 4,8-5,9, i leret pH 5,3-5,6 og i det plastiske ler i en meters dybde pH 5,5.

Bøg er dominerende skovtræ. Afd. 126 rummer således ældre Bøg med høje, ranke stammer. I skoven vides tillige at indgå Ask, Skov-Elm og Alm. Eg. Egentlig busklag forekommer kun få steder, og her indgår Hassel, Alm. Røn og Alm. Hyld iblandet Hindbær og Brombær samt

Alm. Gedeblad. I Bøgehøjskoven er vegetationen relativt artsfattig. Her dominerer Stor Fladstjerne sammen med Skovmærke, Hvid Anemone, Krat-Viol, Lund-Rapgræs og Skovsyre tillige med græsserne Mose-Bunke, Alm. Hundegræs, Bølget Bunke og Enblomstret Flitteraks. Endvidere forekommer spredt Nyrebladet Ranunkel, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Glat Hullæbe, Skov-Hullæbe, Skovbyg, Skov-Hundegræs, Skov-Stilkaks, Stinkende Storkenæb og Sanikel sammen med en del opvækst af Ask og Ahorn. Vegetationen på kystskrænterne er artsrig, og det især i kløfterne som følge af vekslende kår som lys og skygge, muld og mor samt fugtighed. Her vokser Skov-Jordbær, Alm. Gyldenris, Bjerg-Ærenpris, Alm. Mjødurt, Eng-Kabbeleje, Lav Ranunkel, Håret Frytle, Skov-Skræppe, Skovmærke, Mose-Bunke, Hunde-Kvik, Miliegræs, Vorterod, Stor Nælde, Småblomstret Balsamin, Elfenbens-Padderok, Miliegræs, Majblomst, Skov-Salat, Haremad, Sildig Skov-Hejre, Rød Kornel, Alm. Høgeurt, Gærde-Vikke og Skov-Vikke sammen med bladmosserne *Atrichum undulatum*, *Polytrichum formosum* og *Mnium hornum*.

Især i Askevæld er busklaget veludviklet. Her indgår Skov-Elm, Alm. Eg, Ask, Bøg og Engriflet Hvidtjørn under skovlaget bestående af Rød-El og Ask. Måling af surhedsgraden i en profil viser, at pH er neutral til basisk med pH 7,4 i tørven, pH 7,5 i mulden og pH 8.0 i det underliggende lerlag. Fra Fløjstrup Skov som helhed er tillige kendt Kæmpe-Svingel, Gul Anemone, Storblomstret Kodriver, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Alm. Guldstjerne, Skov-Angelik, Sødskærm, Desmerurt, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skov-Padderok, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Stor Frytle, Glat Dueurt, Alm. Fredløs, Tæt blomstret Hullæbe, Bidende Pileurt og *Rubus wessbergii*.

Lokalitetskode: 10. Fjøjstrup Skov: ++ S-Sv II r

Kilder: 128, 180, 191, 279, 359, 594, 633, 676, 679, 786, 874, 881.

4. Marselisborg Strand og Moesgård Strand

11. Marselisborg Strand og Moesgård Strand. Ifølge ældre beskrivelser (Findal 1920) fremtrådte strækningen fra Århus By til udløbet af Giber Å med smukke pynter og stejle lerskrænter, der mange steder var dækket af en kraftig og artsrig plantevækst med afsluttet Bøgeskov for oven, samt en mere eller mindre bred forstrand. Denne bestod visse steder af sand og andre steder af grus og sten og rummede temmelig artsrig vegetation. Vand sivede frem flere steder. Fra de stejleste dele af skrænterne optræder Sød Astragal, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Bakketidsel, Bjerg-Perikon, Bittersød Natskygge. Herfra kendes tillige Muse-Vikke(o), Skov-Vikke(o), Gærde-Vikke(o), Gul Fladbælg(o), Rundbælg(o), Skov-Fladbælg(o), Mark-Krageklo(o), Alm. Kællingetand(o), Høj Stenkløver(o), Liden Fugleklo(o), Bugtet Kløver(o), Alm. Gyldenris(o), Lav Tidsel(o), Druemunke(o), Engelskgræs(o) samt rødlistearten Kvast-Høgeurt(ox). På mindre stejle steder optræder bevoksninger af Bøg, Hvidtjørn, Slåen, Hunde-Rose, Bævreasp, Birk, Kvalkved og Havtorn. Fra forstranden er kendt Strandsennep(o), Strand-Bede(o), Strandkål(o), Marehalm(o), arter af Mælde(o) og Gåsefod(o), Bidende Stenurt(o), Gåse-Potential(o), Kølle-Valmue(o) og Gærde-Valmue(o). Hvor vand siver frem optræder Rørgræs(o), Manna-Sødgræs(o), Skov-Kogleaks(o) og Alm. Star(o). Nyere oplysninger er ønskelige. Kvast-Høgeurt er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kendt fra Tålfors Strand (omr. 22a/3), Vosnæs Pynt (omr. 22a/8), Esby (omr. 22a/26) og Hjælm (omr. 22a/36).

Lokalitetskode: 11. Marselisborg Strand og Moesgård Strand: + K III r

Kilder: 100, 176, 735.

5. Fløjstrup Strand

12. Fløjstrup Strand ligger ud mod Århus Bugt neden for den østvendte kystskrænt i Fløjstrup Skov. Forstranden er på lange strækninger temmelig smal og stenet, og flere steder ses skred i det plastiske ler. På selve forstranden vokser på eve og i sand Strandarve, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Skønbægret Mælde, Strandsennep, Sodaurt, Burre-Snerre, Marehalm, Kruset Skræppe, Følfod, Alm. Hanekro, Tagrør, Alm. Kvik, Draphavre, Gåse-Potentil, Ager-Tidsel, Rynket Rose, Bjerg-Rørhvene, Kær-Svinemælk, Ager-Svinemælk og Ru Svinemælk. Her er den sjældne Sølv-Mælde(o) fundet i 1968. I skovbrynet og på kystskrænterne vokser Grå-Poppel, Grå-Pil, Skov-Elm, Ask, Ahorn, Alm. Eg, Hassel, Slåen, Glat Hunde-Rose, Korbær, Alm. Gedeblad og Pragt-Snerle. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Lokalitetskode: 12. Fløjstrup Strand: + K III r

Kilder: 145, 292, 293, 786, 874, 962.

21/77 Fulden

1. Fulden Dal og Holme Bjerge

1. Fulden Dal. Den østvest gående smeltevandsdal er med det omgivende, varierede landskab, i alt 326 ha., fredet 1979. I bunden af dalen løber mellem eng og skov det ca. 10 km lange, uregulerede vandløb, Giber Å, i store slyng. Åen udspringer i Testrup Mose og har udløb i Århus Bugt mellem Moesgård Skov og Fløjstrup Skov.

Fulden Dal danner en grøn kile mellem herresædet Vilhelmsborg i vest og de store lystskove i øst. Fredningen giver det offentlige mulighed for plejetiltag, men behovet er ikke stort (1983). Ådalens skrænter fremstår flere steder som markante bakker f. eks. Brokhoved og Skalbjerget, ligesom flere skræntskove forekommer. Ved åen optræder Skavgræs.

2. Dyrehave (=Vilhelmsborg Skov). Den 52 ha. store skov (Århus kommune) er stærkt kuperet og ligger på skrænterne syd for Giber Å. Skoven består overvejende af Bøg. I øvrigt indgår Skov-Elm, Fugle-Kirsebær, Ahorn, Spids-Løn og Ask samt i busklaget Hassel, Alm. Røn, Alm. Hyld og Drue-Hyld. Skovbundsvegetationen er artsrig med overvægt af repræsentanter for god muldbund og fra fugtig skovbund i bl. a. Askesump. Her kendes Skavgræs, Elfenbens-Padderok, Skov-Padderok, Fjerbregne, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Skov-/Krat-Viol, Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Løgekarse, Gærde-Vikke, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Sanikel, Hulsvøb, Skvalderkål, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Bjerg-Ærenpris, Nælde-Klokke, Bredbladet Klokke, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Kål-Tidsel, Stor Konval, Forlænget Star, Enblomstret Flitteraks, Hunde-Kvik, Skovbyg, Mose-Bunke, Miliegræs, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Hullæbe, Hulkravet Kodriver, Alm. Månerude og Kæmpe-Svingel.

3. Moesgård Have er et mindre skovområde på skrænten vest for og på moræneterrænet nordvest for Giber Å. Her vides at indgå Bøg i hvert fald omkring 1920. Et mindre kær område er under tilgroning (1983), og en pleje i form af buskrydning og høslet er ønskelig. Fra skoven

kendes Tæt blomstret Hullæbe. Skovsammensætningen kendes i øvrigt ikke, og yderligere oplysninger er meget ønskelige.

4. Holme Bjerge. Et ca. 124 ha. stort område af Holme Bjerge omkring bronzealderhøjene Jelshøj, 128 m. o. h., og Tulshøj, 112 m. o. h., er fredet 1967. Området udgør sammen med Skåde Bakker (omr. 21/76) hovedmassivet i en randmorænebue afsat under det østjyske isfremstød. Fredningen rummer ret til udførsel af naturpleje, hvilket der skønnes at være mindre behov for i hvert fald i 1983. Området anvendes i første række til rekreative formål, men er samtidig af største interesse geologisk. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 2. Dyrehave: + S-Sv II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fulden Dal: 0 E-V IV 0

3. Moesgård Have: + S-Sv III 0

4. Holme Bjerge: 0 E IV r

Kilder: 43, 84, 85, 128, 191, 279, 284, 604, 633, 719, 779, 995.

2. Hørret Skov

5. Hørret Skov. Den 75 ha. store skov (Århus kommune) ligger på lavt terræn og rummer en fugtig lavning i den centrale del, Hørret Eng. Jordbunden er fugtig, stiv ler. Bøg er dominerende skovtræ iblandet Alm. Eg, Ask og Ahorn. Skovbundsvegetationen er dårligt kendt, men her vides at indgå Krans-Konval(o), Skov-Storkenæb(o), Bjerg-Perikon(o), Jordbær-Potentil(o), Ægbladet Fliglæbe og Skov-Hullæbe. 6. Hørret Eng. Den 4 ha. store eng er overgangsrigkær og har frem til 1972 været benyttet til græsning. Kæret rummede da et artsrigt engsamfund domineret af lavtvoksende urter. Hørret Eng blev sammen med Hørret Skov overtaget af Århus kommune i 1973, og efter græsningsophøret har kærret ved tilgroning hastigt udviklet sig til busksamfund med mange høje urter. Kæret ligger i en lavning i kuperet morænelandskab og er på alle sider omgivet af Hørret Skov. Jordbunden er moræneler iblandet enkelte store sten. Grundvandsstanden er høj. Den nordlige ende rummer væld og i den østlige del forekommer en vældzone med en hvælvet tørvemasse. Kæret gennemskæres af en nordsydgående afvandingskanal.

Fra kærret kendes Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Dunet Havre, Trævlekrone, Kær-Star, Toradet Star, Stjerne-Star, Hare-Star, Blågrøn Star, Alm. Star, Hirse-Star, Skede-Star, Top-Star, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Kær-Tidse, Kær-Høgeskæg, Lådden Dueurt, Alm. Mjødurt, Kær-Padderok, Kær-Snerre, Håret Perikon, Vinget Perikon, Glanskapslet Siv, Lyse-Siv, Knop-Siv, Blågrå Siv, Sump-Kællingetand, Bukkeblad, Leverurt, Alm. Rapgræs, Fladtrykt Kogleaks, Sump-Fladstjerne, Kær-Fladstjerne, Tvebo Baldrian, Kær-Trehage, Djævelsbid, Engblomme, Krybende Læbeløs, Maj-Gøgeurt og Skov-Gøgelilje. En grundig gennemgang af kærrets vegetationsforhold er foretaget af Vinther (1985), der har udarbejdet fyldige floralister.

Bevaring: Det er af overordentlig stor betydning, at skovenge som Hørret Eng friholdes for højt voksende urter og buske både af kulturhistorisk og især af botaniske årsager. Engen repræsenterer en tidligere udbredt driftsform nemlig græsning og høslet af næringsrige vådområder i skove. Dette medfører, at lavtvoksende, lyselskende, artsrig vegetation dominerer. Det er ønskeligt, at gødskning undgås, at nye uddybning af den nordsydgående afvandingskanal undgås, og at vandindvinding i kærret og i kærret nærhed forhindres. Det må derfor hilses med glæde, at ejeren (Århus kommune) har iværksat pleje af kærret.

Lokalitetskode, 6. Hørret Eng: +++ V I r-s (kategori I på grund af I-biotop: artsrig skoveng og på grund af > 20 biotopstypiske arter)
Foreløbig lokalitetskode, 5. Hørret Skov: + S-Sv III 0

7. + 8. Skalbjerget og Brokhoved. Botaniske oplysninger er ønskelige.

9. Hørret By. Herfra er kendt Havrerod(o) og på stenbunke ved Hørret Skov Kors--Vortemælk(o).

Kilder: 68, 124, 125, 128, 191, 434, 633, 796, 810, 888a.

21/78 Alling, Javngyde og Nørre Vissing

1. Alling Bakker udgør en del af det typiske midtjyske søhøjlands-landskab med sandede marker, små nåletræsplantager og lyngklædte bakker og er mod vest afgrænset af Alling Å. Afgrænset af banelinien Ry-Silkeborg i vest, Knudsø i syd, landevejen Ry-Låsby i øst og mindre veje i nord er fredet et ca. 747 ha. stort areal, der overvejende anvendes til landbrugsformål. Arealet er udpeget til natur- og udflugtsområde.

2. Alling Å er den del af Gudenåsystemet, der ligger mellem Birksø (omr. 20/4) og Rosvig (omr. 20/4). Banelinien Ry-Silkeborg danner den østlige grænse. Det højeste punkt er Bryggebjerg 80 m. o. h. Alling Bakker omfatter 272 ha., fredet 1969, og er udpeget til særligt naturområde og udflugtsområde. Arealer langs Alling Å ligger i et botanisk interesseområde af stor værdi med bl. a. bevaringsværdige sumpskove. Langs og i åen optræder Sø-Kogleaks, Lådden Dueurt, Tagrør, Kalmus, Vand-Pileurt, Femhannet Pil, Rød-El, Gul Åkande, Hvid Åkande, Smalbladet Dunhammer og Grå-Pil.

3. Tørring Dal. Især mod syd og vest forekommer markante skråninger ned mod Knudsø (omr. 21/79) og dalen omkring Alling By. I den østlige del ligger den østvest gående Tørring Dal, der så vidt vides rummer en artsrig vegetation. Oplysninger om Tørring Dal er meget ønskelige.

4. Gravhøje syd for Tørring Dal. De østlige har enkeltstående træer samt et græsset overdrevsvegetation. Den vestligste høj er for mange år siden tilplantet med Fyr og Gran. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. Hylling Skov rummer en varieret og artsrig vegetation med en vekslen mellem mor og muld, samt fugtige skovpartier og lysåbne enge.

Om skovsammensætningen foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Tredelt Egebregne, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Skovarve, Hvid Anemone, Skov--Viol, Krat-Viol, Hunde-Viol, Skovsyre, Skovstjerne, Håret Frytle, Mark-Frytle, Hindbær, Blåbær, Gyldenris, Mose-Bunke, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Gærde-Vikke, Stor Fladstjerne, Skovmærke, Lund-Rapgræs, Skov-Salat, Miliegræs, Hieracium pinnatifidum, Mangelbladet Frytle, Krybende Læbeløs, Alm. Bingelurt, Krat-Fladbælg, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Kogleaks, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Skov-Forglemmigej, Korsknop, Alm. Baldrian, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Vild Kørvel, Alm. Mjødurt, Fjerebregne, Vorterod, Vandkarse, Skov-Galtetand, Brombær, Stinkende Storkenæb, Rørgræs, Bjerg-Ærenpris, Kær-Tidsel, Sump-Fladstjerne, Tykbladet Ærenpris, Vår-Star, Desmerurt, Alm. Guldstjerne, Liden Vintergrøn, Skov-Angelik, Skov-Star, Forlænget Star, den sjældne underart af Lund-Fladstjerne (ssp. nemoreum), Hylster-Guldstjerne og Finger-Star(o).

6. Skæggeskov. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode:

4. Kæmpehøje ved Tørring Dal: + E IV r-s

5. Hylling Skov: + S-Sv-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Alling Bakker: 0 E-B IV 0

2. Alling Å: + V-Sv III 0

3. Tørring Dal: 0 E IV 0

6. Skæggeskov: 0 S IV 0

Kilder: 43, 84, 85, 536, 719, 735, 838, 973, 993, 995.

Fig 56. Knudsø med Birksø i baggrunden. Peter Wind fot. 1988.

21/79 Knudsø

Knudsø med dybde på indtil 16 m. er ret næringsrig og noget belastet af tilledning af spildevand. En restaurering er iværksat, og de væsentligste forureningskilder er fjernet. Eutrofieringen har i hvert fald tidligere bevirket en voldsom opblomstring af alger i sommermånederne. Knudsø har tidligere haft karakter af Potamogetonsø.

Af det rige algeflor er kendt arter af blågrønalgerne *Coelosphaerium* sp. og *Anabaena* sp. samt *Microcystis aeruginosa* og *Aphanizomenon flos-aquae*, arter af grønalgerne *Melosira* sp., *Pediastrum* sp., *Staurastrum* sp., *Gloeocystis* sp., *Ceratium* sp., *Sphaerocystis* sp., *Fragillaria* sp., *Asterionella* sp., *Synedra* sp. og *Pandorina* sp.

Af højere planter optræder i og langs søen Dynd-Padderok, Tagrør, Høj Sødgræs, Alm. Sumpstrå, Sø-Kogleaks, Grenet Pindsvineknop, Vand-Pileurt, Hvid Åkande, Gul Åkande, Smalbladet Dunhammer, Bredbladet Dunhammer, Langbladet Ranunkel, Småbladet Milturt, Næb-Star, Liden Andemad, Kors-Andemad, Smalbladet Kæruld, Frøbid(o), Vandpest(o), Svømmende Vandaks, Tråd-Vandaks(o), Børstebladet Vandaks(o), Hjertebladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o), Tornfrøet Hornblad(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Aks-Tusindblad(o) og Strandbo(o) samt *Fontinalis antipyretica*(o).

Af svampe kendes på bark *Odontia crustosa*(o) og *Mycoacia stenodon*(o).

Forureningstilstanden i søen 1981-83 er belyst af Andersen (1985).

Lokalitetskode: + V III r-s

Kilder: 11, 43, 84, 85, 75, 179, 287, 499, 573, 719, 841, 973.

Fig 57: Knudsø. I baggrunden Ry. Peter Wind fot. 1988.

21/80 Knudå

Den uregulerede Knudå forbinder Ravnsø med Knudsø. Åløbet er omkranset af Elletræer, og de omgivende enge er lave. I den østlige ende er et 31 ha. stort areal fredet 1966. Dette areal rummer dyrkede parceller, eng og krat bestående af Eg, Ene og Rose. Forureningstilstanden i åen 1981-83 er belyst af Andersen (1985). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: 0 V-E-S-B IV 0

Kilde: 11.

21/81 Ranvsø

Fra Ranvsø ligger i en oval fordybning i bunden af en østvestgående tunneldal. Mod syd og øst ligger Nygårde Skov og Hemstok Skov (omr. 21/83), mens bakkelandet ved Javngyde med Hylling Skov (omr. 21/78) rejser sig mod nord. Mod vest har søen afløb gennem Knud Å (omr. 21/80). Med en maksimumsdybde på 33 m hører søen til en af landets dybeste.

I søens vestende forekommer Vand-Pileurt, Tagrør, Alm. Sumpstrå, Strandbo, Aks--Tusindblad, Hjertebladet Vandaks, Tråd-Vandaks og Chara cfr. globularis.

I planktonalgefloret optræder blågrønalgerne *Microcystis pulverea*, *Microcystis aeruginosa*, *Gomphosphaeria* sp., *Anabaena* sp., kiselalgerne *Ceratium hirundinella*, *Gymnodinium* sp., *Peridinium* sp., brunalgerne *Mallomonas* sp., *Dinobryon* sp., grønalgerne *Volvox globator*, *Pediastrum boryanum*, *Pediastrum duplex*, *Botryococcus braunii*, *Staurastrum paradoxum*, *Staurastrum tetracerum*, *Closterium venus*, *Gloeocystis* sp., *Sphaerocystis* sp., *Coelastrum* sp., *Elakatothrix* sp., *Cosmarium* sp. tillige med *Fragilaria crotonenses*, *Asterionella formosa* og *Diatoma elongatum*.

Eutrofieringsgraden i søen bestemmes af tilførslen af fosfor. Forureningstilstanden 1978 er belyst af Andersen et al. (1979) og 1981-83 af Andersen (1985).

Lokalitetskode: ++ V II s

Kilder: 11, 13, 499, 557, 669, 973.

21/82 Veng

1. Sophiendal Skov. I den 187 ha. store skov indgår så vidt vides både nåle- og løvskov, især Bøg og en del blandskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke. 2. Veng Sø. Det meste af vandoverfladen i den lille sø dækkes af Gul Åkande og Hvid Åkande. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Sophiendal Skov: 0 S IV 0 , 2. Veng Sø: + V III 0

3. Veng. Her er fundet (1959) Alm. Hjertespond(o), Kronløs Firling(o), Mørk Kongelys(o) og Grøn Skærmaks(o).

Kilde: 128, 179, 565.

21/83 Firgårde Skov, Nygårde Skov og Hemstok Skov

1. Firgårde Skov. Den detaljerede skovsammensætning kendes ikke. I skovens vestlige del vides at indgå skov af Ahorn, Bøg, Askesump, Ellesump og Rød-Gran. I skovens nordlige udkant optræder store træer af Eg mellem Birk og Rød-El på tidligere eng (Worsøe 1974). I hvert fald i 1953 forekom græsningsarealer i skovens vestrind, tillige med lerede skrænter i Bøgskov med spredte træer af Alm./Vinter-Eg og busklag af Hassel. I skovbundsvegetationen forekommer Dunet Steffensurt, Skovmærke, Stinkende Storkenæb, Skov-Galtetand,

Liden Lærkespore, Skovsyre, Skov-Forglemmigej, Vild Kørvel, Spring-Balsamin, Krybende Læbeløs, Skov-Padderok, Stor Fladstjerne, Hvid Anemone, Skovstjerne, Skov-Salat, Vorterod, Majblomst, Hedelyng, Skov-/Krat-Viol, Miliegræs, Blåbær, Ørnebregne og Håret Frytle.

Svampefloret er rigt og varieret. Herfra kan nævnes *Endogone macrocarpa*, Ager-Knoldskive, *Ciboria amenticola*, Marmoreret Hjortetrøffel, Håret Halvtrøffel, Jomfruhår-Mosbæger, *Hydnobolites cerebriformis*, der her blev fundet for første gang i Danmark, *Hypocrea citrina*, Ravsvamp, *Nectria episphaeria*, *Tuber puberulum*, *Acia uda*, Eng-Køllesvamp, den sjældne *Coniophora arida*, *Helicobasidium purpureum*, Støvet Kødporesvamp, *Sebacina incrustans*, Fliget Frynsesvamp, *Claudopus byssisedus*, *Clitocybe candicans*, Brandplet-Gråblad, Dunstokket Blækhat, *Cortinarius croceocaerulens*, Spidsskællet Slørhat, Skov-Rødblåd, Silke-hvid Rødblåd, Silkeglinsende Rødblåd, Kul-Skælhat, *Galera badipes*, *Hygrophorus coccineus*, Elfenbens-Sneglehat, Frost-Sneglehat, Cinober-Vokshat, Papegøje-Vokshat, Ruslæder--Vokshat, Liden Trævlhat, *Lactarius cyathula*, *Lactarius obnubilus*, Flosset Parasolhat, Blegpudret Parasolhat, *Marasmius epiphyllus*, *Marasmius fuscopurpureus*, Gren-Stødsvamp, Bøgeblads-Bruskhat, *Marasmius stipitarius*, *Mycena acicula*, Stinkende Huesvamp, *Mycena ammoniaca*, Gulmælket Huesvamp, den sjældne *Mycena elegans*, Gulstokket Huesvamp, *Mycena parabolica*, Mørkbladet Huesvamp, *Naucoria arvalis*, Lys Elle-Knaphat, Mørk Elle-Knaphat, *Nolanea pillata*, *Nolanea staurospora*, Rødbrun Navlehat, den sjældne Grøn Navlehat, Lysstokket Glanshat, Alm. Glanshat, Randstribet Hjælmhat, Pælerods-Tørveblad, *Psilocybe atrorufa*, Spidspuklet Nøgenhat, Græsfarvet Skørhat, Lille Gift-Skørhat, Skællet Ridderhat, *Tricholoma panaeolum*, Grynstokket Ridderhat, Halvkugleformet Bredblad, Sortagtig Bovist, Krukkesvamp, Stribet Redesvamp, Liden Knoldtrøffel, *Hymenogaster citrinus*, *Melanogaster ambiguus*, Bombekaster og Stilket Bruskbold.

2. Hemstok Skov. Den 189 ha. store, privatejede skov består i den nordvestlige del overvejende af gammel Bøgeskov med en del opvækst af Ask, Bøg, Fugle-Kirsebær, Drue-Hyld, Hassel, Kvalkved og Rød-Gran. Indplantet ses Alm. Ædelgran. Jordbunden er hovedsageligt mor på sandblandet moræne. Skovbunden er stærkt kuperet omkring det 84 m. høje Vorbjerg og skråningerne mod Ravnsø (omr. 21/81). Vorbjerg, der er beklædt med Bøg, har tidligere været skovløs og opdyrket.

Skovbunden domineres flere steder af bregner, bl. a. på skråningerne mod Ravnsø. Her vokser Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Fjærbregne, Ørnebregne og Tredelt Egebregne. Af urter ses på morbund Bølget Bunke, Hvid Anemone, Krat-Viol, Majblomst, Mose-Bunke, Skovsyre, Pille-Star, Skovstjerne og Håret Frytle. På rigere bund optræder tillige Hindbær, Kristtorn, Miliegræs, Skov-Salat, Stor Fladstjerne, Skov-Star, Skovmærke, Stor Frytle sammen med bladmosserne *Atrichum undulatum*, *Hypnum cupressiforme* og *Polytrichum formosum*.

Øst for Vorbjerg ligger den langstrakte Hem Mose, der tidligere har været benyttet som løveng (Worsøe 1979). Elletræerne bærer spor af stævning langs randen af mosen. Fra mosen kendes Rød-El, Ask, Eng-Rørhvene, Gul Iris og Alm. Mjødurt.

I skovens sydøstlige del dominerer Bøg med en del underskov af Avnbøg. I skoven forekommer tillige en del indplantet nåleskov. I skoven som helhed er fundet Dunet Egebregne, Tredelt Egebregne, Spidsbladet Steffensurt, Avnbøg, Kristtorn, Benved, Vanddrøllike, Spring-Balsamin, Guldnælde, Lund-Fladstjerne (ssp. *glochidisperma*), Bjerg-Ærenpris samt et fund (1966) af Snylterod(o).

3. Nygårde Skov. Om sammensætningen af den 185 ha. store, privatejede skov foreligger oplysninger ikke.

I skovbundsvegetationen, der er ufuldstændig kendt. Her optræder Hulkravet Kodriver, Stor

Fladstjerne, Lund-Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Kristtorn, Skovstjerne, Stor Frytle, Ørnebregne, Dunet Egebregne, Skov-Høgeurt, Småbladet Milturt, Humle, Tørst, Lund-Fredløs, Dusk-Fredløs, Forlænget Star, Skov-Svingel, Sødskærm, Snebær, Tredelt Egebregne, Mellebrudt Star, Skov-Svingel og i væld Blågrå Siv. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Firgårde Skov: + S-E III r
, 2. Hemstok Skov: ++ S-Sv-E II r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Nygårde Skov: + S-Sv III r

Kilder: 128, 263, 264, 438, 474, 479, 511, 660, 682a, 903, 990, 993.

21/84 Ry

1. Fugledal Plantage. Her indgår løvskov af Alm. Eg. I skov- og busklag optræder desuden Ahorn, Skov-Elm, Skov-Fyr, Alm. Hyld, Lærk, Navr og Tørst. I skovbunden vokser Glat Dueurt, Alm. Gedeblad, Skov-Jordbær, Bredbladet Mangeløv, Alm. Mangeløv, Skov-Salat og Krat-Viol.

2. Ry. På banegårdsterrænet er fundet (1959) den sjældne, trafikspredte Skorem(o) tillige med Klæbrig Brandbæger og Kanadisk Bakkestjerne. Fra campingpladsen ved Birksø (omr. 20/4) er fundet (1963) Tue-Siv og på jernbaneskærnten Have-Snerle. Fra Ry Højskoles foreligger en liste over svampefund (Lange 1953).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fugledal Plantage: + S III r
, 2. Ry: + B IV 0

Kilder: 75, 76b, 179, 180, 263, 264, 924.

21/85 Vessø og Skærbro Kær

Grænsen mellem TBU distrikt 20 og 21 går gennem Skærbro Dal og Vessø. Af praktiske årsager er de botaniske oplysninger samlet her.

1. Vessø ligger i bunden af Skærbro Dal, der er sidedal til Gudenå Dal. Den langstrakte sø omgives fortrinsvis af dyrkede marker og mod nord af jernbanen. Rørskoven domineres hovedsageligt af Tagrør. I søens nordvestlige hjørne vokser Sø-Kogleaks i mængder. Her indgår tillige Langbladet Ranunkel, Alm. Fredløs, Gifttyde, Kær-Snerre, Bittersød Natskygge, Gul Iris, Top-Star, Rød-El, Grå Pil, Alm. Sumpstrå og Dusk-Fredløs. På sandede marker ved Vessø er fundet (1959) de sjældne Svineøje og Glat Kongepen.

2. Skærbro Kær ligger i Skærbro Dal mellem Vessø i øst og Skærbro i vest. I kærrets nordlige del nord for Skærå ses flere stærkt tilgroede tørvegrave, hvilket giver en vekslen mellem fattigkær domineret af Elle- og Birkeskov på tørvepartierne og rigkær eller ekstremrigkær, hvor mineraljord er blotlagt. I partier med Elle- og Birkeskov vokser Grå Star, Eng-Viol, Kær-Snerre, Pors, Rød-El, Kær-Svovlrod, Tørst, Dun Birk, Dusk-Fredløs, Blåtop, Skov- Angelik og Kær-Mangeløv. Endvidere kendes Plettet Gøgeurt, Rundbladet Soldug, Tranebær og Liden Vintergrøn.

I de lysåbne partier med rigkær eller ekstremrigkær vokser Butblomstret Siv, Hvas Avneknippe (i mængder et enkelt sted), Bukkeblad, Tvebo Baldrian, Eng-Kabbeleje, Blåtop, Eng-Viol, Sump-Kællingetand, Hirse-Star, Top-Star, Krognæb-Star, Kær-Tidsel, Tormentil sammen med mosserne *Climacium dendroides*, *Calliergonella cuspidata*, *Aulacomnium palustre*, *Calliergon giganteum*, *Polytrichum commune*, *Drepanocladus intermedius*, *Sphagnum palustre* og *Sphagnum squarrosum*.

Kæret syd for åen rummede i hvert fald i 1960 en meget artsrig eng- og mosestrækning delvis dækket af høje Pile- og Ellekrat.

Vest for landevejen har der ligeledes i 1960 ligget artsrige enge langs Skærå. Nu dominerer Elleskov på de ugræssede dele af engene, mens der fortsat forekommer rester af ekstremrigkær på de græssede.

For Skærbro Kær som helhed kan i øvrigt nævnes Leverurt, Kær-Trehage, Skov-Angelik, Hjertegræs, Djævelsbid, Kær-Høgeskæg, Kødfarvet Gøgeurt, Frøbid, Blågrøn Star, Grøn Star, Kær-Star, Knippe-Star, Langakset Star, Nikkende Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Tykakset Star, Trindstænglet Star, Dynd-Star(o), Tråd-Star(o), Tvebo Star(o), Tranebær(o), Sump-Snerre(o), Maj-Gøgeurt, Butbladet Vandaks(o), Butfinnet Mangeløv, Sump-Hullæbe(o), Bredbladet Kæruld(o), Hjertebledet Fliglæbe, de tre rødlistearter Fin Kæruld(ox), Koralrod(x) og Mose-Vintergrøn(x), samt *To menthypnum nitens*(o).

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at de artsrige kærsmfund i Skærbro Kær bevares. Det er meget ønskeligt, at naturpleje iværksættes med rydning af opvækst af uønsket opvækst af vedplanter og genindførsel af græsning på alle enge.

Lokalitetskode, 1. Vessø: + V III r

2. Skærbro Kær: + V-E I s (Henført til kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Kilder: 54, 179, 224, 316, 467, 468, 473, 474, 633, 656, 657, 674, 735, 808, 953, 956, 959b, 962, 963, 973, 990, 995.

Fig 58: Skærbro Kær. Tørvegrave med vekslen mellem fattigkær og rigkær. I forgrunden Pors omkranset af lysåben løvblandingsskov. Peter Wind fot. 1987.

21/86 Svejstrup Enge

1. Svejstrup Skov. På de sydvendte skrænter mod Svejstrup Enge ligger flere parcelskove. I den 15 ha. store, privatejede Svejstrup Skov indgår nåle- og løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Herfra foreligger en ældre angivelse (1940) af den rødlistede Bjerg-Mangeløv(o). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Boes Skov. Den 110 ha. store, privatejede partsskov ligger på den østlige skrænt mod Svejstrup Enge. Omkring landevejen Boes-Alken og på det 53 m høje Munnesbjerg ses overvejende skov af gamle Bøge. Stedvis forekommer indplantede nåletræer af Rød-Gran og Alm. Ædelgran og ungskov af Ahorn. Af træer indgår i øvrigt Skov-Elm, Alm. Eg og Ask. I busk- og urtelag optræder Hindbær, Blåbær, Hedelyng, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Krat-Viol, Gederams, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Håret Frytle, Mangelblomstret Frytle, Stor Frytle, Pille-Star, Lund-Rapgræs og Bølget Bunke. Neden for skoven og på odden i Mossø ses artsrige, ugræssede enge med overgangsrigkær.

Her vokser Alm. Mjødurt, Kær-Tidsel, Alm. Syre, Eng-Viol, Eng-Kabbeleje, Tagrør, Alm. Fredløs, Rød-El, Mose-Bunke, Stor Nælde, Fløjlsgræs, Lyse-Siv og Bukkeblad.

3., 4. + 5. Dambæk Skov, Søskov og den 15 ha. store Margretelund. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 2. Boes Skov: + S-Sv-E III r-s

Foreløbig lokalitetskode:

1. Svejstrup Skov: + S III 0
3. Dambæk Skov: 0 S IV 0
4. Søskov: 0 S IV 0
5. Margretelund: 0 S IV 0

6. Boes. I landsbyen er fundet (1959) Kirtel-Kortstråle. Fra Svejstrup foreligger et belæg (1952) af Liden Soldug(o).

Kilder: 128, 173, 179, 298, 591, 962.

21/87 Mossø

Mossø gennemskæres af grænsen mellem Århus og Vejle amter, men behandles af praktiske grunde under Vejle amt (lok. 20/8 i bind 5: Vejle amt). Ved lok. 20/8 forstås i det væsentlige selve søen og bredzonen umiddelbart omkring den. De tilgrænsende landområder behandles under lokaliteterne 20/10 og 20/11 i Vejle amt og områderne 20/9, 21/86 og 21/88 i Århus amt.

21/88 Terrænet mellem Mossøs østende og Skanderborg.

1. Enge omkring Vædebro: På østbredden af Mossø omkring Vædebro forekommer så vidt vides Ellesump, græsmark med overdrev og fugtige enge med en ret varieret og artsrig vegetation. Her optræder Hvid Anemone, Gul Anemone, Desmerurt, Bakke-Nellike, Alm. Guldstjerne, Eng-Kabbeleje, Maj-Gøgeurt, Kvan, Dansk Ingefær, Bredbladet Klokke, Knippe-Star, Blågrøn Star, Top-Star, Sump-Snerre, Kattehale, Alm. Fredløs, Dusk-Fredløs, Kær-Guldkarse, Vand-Brunrod og Skov-Kogleaks.

Ved Illerup Ås udløb ved Vædebro kendes Brudelys, den sjældne Pilblad, Vand-Snerre, Kløvkrone, Kirtel-Øjentrøst og Rød Gåsefod.

2. Vestermose er med et motorvejsanlæg delt i en østlig og en vestlig del. Søen i den østlige del er uden flydeblads- og grundskudsplanter. Vandet er grønligt. Nord og vestsiden domineres af bræmmer af Tagrør efterfulgt af krat af Pil. På sydsiden er Tagrørsbræmmen svagt udviklet eller manglende. I den vestlige del af mosen ses omfattende bevoksninger af Tagrør, der dækker store dele af vandspejlet. I Vestermose som helhed vokser Gifttyde, Knippe-Star, Kær-Star, Top-Star, Næb-Star, Alm. Baldrian, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Vinget Perikon, Kær-Snerre, Kær-Svovlrod, Kær-Tidsel, Maj-Gøgeurt og Buttblomstret Siv.

Engene ved Vestermose har i hvert fald tidligere rummet artsrige rigkærssamfund med dominans af lavtvoksende urter. Herfra kan nævnes Eng-Troldurt(o), Mose-Troldurt(o), Kær-Mangeløv(o), Spyd-Pil(o), Kær-Høgeskæg(o), Tvebo Baldrian(o), Blågrøn Star(o), Loppe-

Star(o), Tvebo Star(o), Trindstænglet Star(o), Børste-Kogleaks(o), Mangestænglet Sumpstrå(o), Vibefedt(o), Kær-Trehage(o) og Krybende Læbeløs(o).

På sandede marker ved Vestermose er fundet Kattefod, Gul Evighedsblomst, Alm. Kongepen, Blåmunke, Blåhat, Humle-Sneglebælg, Rødknæ og Rød-Kløver. Det er af stor botanisk interesse at få oplyst, om de artsrige kær ved Vestermose fortsat forekommer.

Lokalitetskode, 2. Vestermose: + V III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. enge omkring Vædebro: + E-V III 0

3. Vejkant af Alken-Fuldbrovej. Herfra kendes Skarntyde.

Kilder: 43, 179, 284, 270, 479, 501, 502, 612, 730, 784, 945, 962.

21/89 Skanderborg

1. Sortesø (=Svanesø) omgives af brede rørskove domineret af Tagrør. I hvert fald på nord- og vestsiden har søens omgivelser karakter af park med etablering af stianlæg og rydning af træer. På sydsiden ses Ellesump, hvor der er foretaget udtynding (1987).

I Ellesumpen dominerer Rød-El skovlaget, mens busk- og urtelaget domineres af Alm. Mjødurt, Forlænget Star, arter af Pil og skove af Tagrør. Her vokser tillige Alm. Fredløs, Solbær, Fjerebregne, Bittersød Natskygge, Kær-Star, Ask, Alm. Rapgræs, Fliget Brøndsel, Dusk-Fredløs, Vandkarse, Alm. Baldrian, Hjortetrøst, Eng-Kabbeleje, Kær-Mangeløv, Eng-Nellikero, Eng-Rørhvene, Kær-Svovlrod, Top-Star, Kær-Tidsel og Eng-Viol. Kæret vest for Sortesø har i hvert fald tidligere været Starkær. Her forekom Alm. Blærerod(o), Liden Blærerod(o), Vandrøllike(o), Enkelt Pindsvineknop(o), i grøfter Kredsladet Vandranunkel(o) samt den rødlistede Liden Kæruld(ox). Flere steder optrådte store bestande af Hvas Avneknippe(o).

2. Døjsø er en lille, naturligt eutrof sø med artsrig rørskov. Her forekommer Hvas Avneknippe.

3. Lillesø (= Henning Sø) er stærkt eutrofieret som følge af spildevandsbelastning fra Skanderborg og er næsten uden alger. Søen omgives af rørsømpe og moser med Rød-El.

4. Skanderborg Dyrehave. S sammensætningen af skoven er dårligt kendt. Her vides at indgå Rød-Gran, Skov-Elm, Alm. Eg, Alm. Røn, Fugle-Kirsebær, Ahorn, Ask, Spids-Løn, Alm. Ædelgran, Skov(?) -Fyr og Lærk.

5. Skvæt Mølle Skov. Om sammensætningen af skoven (Skanderborg kommune) foreligger oplysninger ikke. Omkring møllen og i skoven omkring kløften kendes Nøgle-Skræppe(o), Skov-Skræppe(o), Alm. Agermåne(o), Vellugtende Agermåne(o), Blågrå Siv(o), Småbladet Milturt(o), Stikkelsbær(o), Alm. Lungeurt(o) og Skovstjerne(o). Nyere oplysninger om Skvæt Mølle Skov og især om kløften ved møllen er ønskelige.

6. Vrold Østergård Plantage. Den 50 ha. store, privatejede plantage vides at bestå overvejende af nåleskov med lidt blandet løvskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

7. + 8. Sølund Skov (Skanderborg kommune) og Bakkely. Fra den 93 ha. store Sølund Skov (Skanderborg kommune) og fra Bakkely foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode:

1. Sortesø: ++ V-Sv III r
3. Lillesø: + V-Sv IV r
4. Skanderborg Dyrehave: + S IV r

Foreløbig lokalitetskode:

2. Døjsø: + V III s
5. Skvæt Mølle Skov: + S-Sv III 0
6. Vrold Østergård Plantage: 0 S IV 0
7. Sølund Skov: 0 S IV 0
8. Bakkely: 0 S IV 0

9. Skanderborg. Her vokser Pyrenæisk Storke­næb, Peberrod, Læge-Oksetunge, Tårnurt, Aften-Pragtstjerne og den forvildede Blåkant. Endvidere kendes Hundetunge(o), Skorem(o), Blågrøn Skærmaks(o), Alm. Boghvede(o), Rank Hjørneklap(o) og Ajuga genevensis(o) (læbeblomstfamilien). Fra Slotsholmen kendes den forvildede Citronmelisse.

Kilder: 8, 43, 46, 56, 95, 128, 227, 270, 316, 341, 342, 343, 347, 348, 351, 357, 396, 424, 463, 502, 599, 608, 669, 849, 925, 940, 956, 973, 995.

21/90 Skanderborg Sø

De sydlige dele af Skanderborg Sø ligger i TBU distrikt 24, men søen er af praktiske grunde beskrevet samlet her.

1. Skanderborg Sø ligger i den store tunneldal, der mod vest rummer Mossø og Salten Langsø. På søens nord- og vestside omkranses søen af Skanderborg, mens der mod syd ligger fredet moræne­bakkeland (omr. 21/98 og 24/47) med skov og dyrkede marker.

Rørskoven domineres af Tagrør, men der indgår en del Sø-Kogleaks i de ydre dele. Her optræder tillige Butfinnet Mangeløv, Lådden Dueurt, Kær-Dueurt, Hjortetrøst, Alm. Mjødurt, Gul Iris, Sværtevæld, Dusk-Fredløs, Kattehale, Kragefod, Vandpeberrod, Vand-Skræppe, Alm. Skjolddrager, Kær-Galtetand, Rørgræs, Eng-Rørhvene, Alm. Sumpstrå, Grenet Pindsvineknop, Vand-Klaseskærm(o), Eng-Troldurt(o), Frøbid(o) og Bukkeblad(o). I selve søen kendes Kruset Vandaks(o), Hjertebladet Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Tråd-Vandaks(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Tørnfrøet Hornblad(o), Aks-Tusindblad(o), Strandbo(o), Hvid Åkande og Gul Åkande(o).

Forureningstilstanden i søen 1978 er belyst af Andersen et al. (1979).

2. Kalvø. I rørsumpen omkring den græsklædte ø vides at indgå Kalmus.

3. Æbelø. Om øen og om Æbelø Skov (Skanderborg kommune) foreligger botanisk oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Skanderborg Sø: + V III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Kalvø: 0-+ ? III 0

, 3. Æbelø: 0 S IV 0

Kilder: 14, 84, 85, 267, 270, 294, 353, 451, 610, 973.

Omkring den landskabeligt smukke Illerup Ådal ligger flere skræntskove, om hvilke der kun foreligger få oplysninger. Selve åen er reguleret og engene er for størstepartens vedkommende afvandede og opdyrkede.

1. Borgmesterskov. I skoven indgår Hassel, Bævreasp, Ask og Alm. Eg sammen med Alm. Hyld, Drue-Hyld, Kvalkved, Hindbær, Brombær, Skov-Padderok, Ørnebregne, Fjerbregne, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Smuk Perikon, Skov-Jordbær, Gærde-Vikke, Skov-Fladbælg, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Sanikel, Hvas Randfrø, Korsknep, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Alm. Gyldenris, Majblomst, Stor Konval, Håret Frytle, Skov-Star, Pille-Star, Enblomstret Flitteraks, Kæmpe-Svingel, Skov-Svingel, Bølget Bunke, Mose-Bunke og Miliegræs.

2. Findelen. I skoven, der ligger isoleret på en bakke i Illerup Ådal, kendes Skov-Elm, Alm. Eg, Alm. Røn, Engriflet Tjørn, Fugle-Kirsebær, Ahorn, Drue-Hyld, Fjerbregne, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Glat Dueurt, Gederams, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Hvas Randfrø, Alm. Lungeurt, Bjerg-Ærenpris, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Stikkelsbær, Skov-Salat, Majblomst, Stor Konval, Skov-Star, Lund-Rapgræs, Kæmpe-Svingel, Skov-Svingel, Enblomstret Flitteraks, Hunde-Kvik, Mose-Bunke og Miliegræs.

3. Stilling Skov. Den 18 ha. store, private partsskov står på stejle sider omkring en kløft med et mindre vandløb. Skovsammensætningen kendes ikke. Fra skoven kendes Glat Dueurt, Rosen-Dueurt, Ris-Dueurt, Lund-Fredløs, Vellugtende Agermåne, Glat Løvefod, Gulgrøn Løvefod, Snylterod, Hunde-Kvik, Smuk Perikon, Aks-Rapunsel, Krat-Viol og Stinkende Storkenæb. Yderligere oplysninger er ønskelige.

4., 5., 6. + 7. Mesing Skov, Forlev Overskov, Raslund Skov og Mesinggård Skov. Om den 120 ha. store, partsskov Mesing Skov, den 21 ha. store, privatejede Forlev Overskov, den 10 ha. store, privatejede Raslund Skov og den 5 ha. store Mallinggård Skov (Skanderborg kommune) syd for banen mellem Skanderborg og Stilling foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Borgmesterskov: + S II r

, 2. Findelen: + S II r

, 3. Stilling Skov: + S-Sv II r

Foreløbig lokalitetskode, 4. Mesing Skov: 0 S IV 0

, 5. Forlev Overskov: 0 S IV 0

, 6. Raslund Skov: 0 S IV 0

, 7. Mallinggård Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 179, 592, 593, 730.

1. Århus Å snor sig i bunden af en snæver dal med stejle, oftest skovklædte sider. Flere steder

langs åen ligger gamle møller og dambrug.

Ved Dørup Mølle findes flere vandrige kilder med Top-Star og Småbladet Milturt. Ved selve møllen er kendt de fra dyrkning forvildede Stjerneskærm og Bølgekrønet Storkenæb.

I dammene ved Pinds Mølle er kendt Aks-Tusindblad, Tykbladet Andemad, Vandpest og Kruset Vandaks tillige med et fund (1972) af Hylster-Guldstjerne. På marker ved Pinds Mølle er fundet Krumhals, Rank Evighedsblomst og den i Jylland sjældne Trefliget Ærenpris. Langs bredderne af Århus Å forekommer sumpe med Rød-El, Top-Star, Eng-Kabbeleje, Krybende Læbeløs, Alm. Mjødurt, Engblomme, Eng-Troldurt og Maj-Gøgeurt. I skræntskovene forekommer Aks-Rapunsel, Stor Frytle, Snylterod, Have-Snerle, Rubus radula og Rubus suberectus.

2. Adslev Skov er skræntskov på sydsiden af Århus Å. Den består overvejende af løvskov, hvis detaljerede sammensætning ikke kendes, på bakket moræne.

Af den artsrige skovbundsvegetation kan nævnes Blåbær, Ørnebregne, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Småbladet Milturt, Gærde-Vikke, Skovsyre, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst og Liljekonval.

3. Jeksen Dal. Det lille vandløb, Jeksen Bæk, ligger i bunden af den smalle, landskabeligt smukke dal. Ved ruinen af den gamle Kollens Mølle ses den opstemmede møllesø omgivet af stejle skrænter bevokset med frodig, tæt blandskov. Jordbunden er lerblandet sand. I skovlaget indgår Bøg, Alm. Eg, Avnbøg, Ahorn, Ask, Spids-Løn og Rød-El.

I skovbunden og ved Jeksen Bæk er fundet Spring-Balsamin, Dunet Steffensurt, Hindbær, Hedelyng, Majblomst, Liljekonval, Enblomstret Flitteraks, Lund-Fredløs, Bjerg-Ærenpris, Skov-Padderok, Liden Vintergrøn, Aks-Rapunsel, Skov-Gøgelilje(o), Småbladet Milturt, Engblomme(o), Nikkende Star, Fladtrykt Kogleaks, Dynd-Padderok, Kær-Tidsel og Bukkeblad.

I Jeksen Dal kendes i øvrigt Liden Lærkespore, Eng-Kabbeleje, Alm. Engelsød, Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Gul Anemone, Alm. Guldstjerne, Vorterod, Skov-/Krat-Viol, Skov-Galtetand, Majblomst, Liljekonval, Skavgræs og Uldhåret Ranunkel. På lysåbne, græssede partier forekommer overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Alm. Kamgræs, Gul Snerre, Håret Høgeurt og Tjærenelike.

4. Kolskov. Den 36 ha. store, privatejede skov består så vidt vides overvejende af løvskov på bakket moræne. Om skovens sammensætning foreligger botaniske oplysninger i øvrigt ikke.

5. + 6. Jeksen Skov og Tarskov Mølle Skov. Om de privatejede skove, Jeksen Skov, og den 15 ha. store Tarskov Mølle Skov foreligger botaniske oplysninger ikke. Århus Ådal og Jeksen Dal er sammen med skræntskovene og noget agerland i alt 746 ha. fredet 1979. Det fredede område er udpeget som særligt naturområde og udflugtsområde. Fredningen sikrer det offentlige muligheder for naturpleje. Det kan være nødvendigt at sikre enge, kær og overdrev mod tilgroning med hugst eller græsning.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige skræntskove bevares. Det er derfor ønskeligt, at løvblandingsskoven bibeholdes, og at der ved ny- og genplantning ikke benyttes nåletræer.

Lokalitetskode, 1. Århus Ådal: ++ S-Sv-V II r-s

, 2. Adslev Skov: + S-Sv III r

, 3. Jeksen Dal: ++ S-Sv-E-V II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 4. Kolskov: + S-Sv III r
, 5. Jeksen Skov: 0 S IV 0
, 6. Tarskov Mølle Skov: 0 S IV 0

Kilder: 43, 84, 85, 103, 123, 128, 163, 180, 284, 353, 578, 676, 680, 719, 731, 838, 962, 973.

Fig 59: Jeksen Dal ved Kollens Mølle. Peter Wind fot. 1987.

21/93 Hørning

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/94 Solbjerg-Stilling Sø og Pilbro Dal

1. Solbjerg-Stilling Sø er med dele af omgivelserne samt Pilbro Dal i alt 354 ha. fredet 1964 og 1965 og er i regionplanen for Århus amt udpeget som særligt naturområde. Den slyngede sø ligger i bunden af en østvest gående tunneldal. I fredningen indgår såvel privat- som statsejede arealer. De statsejede rummer i første række sti- og opholdsarealer. Fredningens bestemmelser for arealerne omkring søen fastslår, at driften skal fortsætte som hidtil, at ved nyplantning kun må benyttes de hidtil anvendte eller danske løvtræer, ligesom det offentlige har ret til naturpleje. Fra søen er kendt Aflangbladet Vandaks, Strandbo, Vandarve og Høst-Vandstjerne. Flere steder langs søen ligger smalle, græssede enge med overgangsrigkær. Vegetationen er artsrig og indeholder Eng-Kabbeleje, Engkarse, Vand-Mynte, Trævlekrone, Dusk-Fredløs, Alm. Fredløs, Vejbred-Skeblad, Tykbladet Ærenpris, Sump-Forglemmigej, Kær-Tidsel, Smalbladet Kæruld, Alm. Mjødurt, flere arter af Star og Maj-Gøgeurt samt Tørvemos. På skrænter kendes Håret Høgeurt, Kornet Stenbræk, Vår-Gæslingeblomst, Hvid Kløver og Hulkravet Kodriver.

Forureningstilstanden i søen 1978 er belyst af Andersen et al. (1979).

2. Pilbro Dal er en smal tunneldal, der i bunden rummer søer og overgangsrigkær samt overdrev og skov på skrænterne. Vegetationen er som helhed frodig og særdeles artsrig med flere mindre almindelige arter. Fra sø og kær kendes Maj-Gøgeurt, Kær-Tidsel, Alm. Star, Skov-Angelik, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Viol, Frøbid, Glanskapslet Siv, Gul Fladbælg, Kær-Høgeskæg, Sump-Snerre, Kær-Snerre, Kål-Tidsel, Lyse-Siv, Knippe-Star, Næb-Star, Top-Star, Kær-Mangeløv, Kær-Padderok, Kær-Star, Kær-Svovlrod og Gifttyde.

I skræntskove og krat indgår Bøg, Alm. Eg, Skov-Elm, Hassel, Drue-Hyld, Alm. Engelsød, Alm. Guldstjerne, Alm. Lungeurt, Blåbær, Desmerurt, Enblomstret Flitteraks, Hylster-Guldstjerne, Krat-Viol, Skov-Viol, Stor Frytle, Lund-Padderok, Miliegræs, Nyrebladet Ranunkel, Skovarve og Skov-Burre.

På skrænter og overdrev forekommer Alm. Kongepen, Alm. Pimpinelle, Bredbladet Timian, Femhannet Hønsetarm, Flipkrave, Hedelyng, Hunde-Viol, Hulkravet Kodriver, Kamgræs, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Gråodder, Kommen, Krat-Fladbælg, Engelsk Visse, Skov-Gøgelilje, Tyndakset Gøgeurt og Vår-Star.

3. Bolskov. Herfra kendes Fladkravet Kodriver. Oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige overdrev især i Pilbro Dal bevares, da bevarede overdrev er få i den sydøstlige del af amtet. Det er derfor vigtigt, at den hidtidige driftsform bibeholdes, og at gødskning forbydes evt. ved revision af fredningsbestemmelserne.

Lokalitetskode, 1. Stilling Sø: + V-E-S III r-s
, 2. Pilbro Dal: ++ V-E-S II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Bolskov: + S III 0

Kilder: 15, 43, 84, 85, 103, 208, 213a, 213b, 244, 284, 349, 378, 600, 621, 633, 773, 784, 821, 838, 995.

21/95 Ormslev-Kolt

1. Constantinsborg Skov (=Storskov). I den 75 ha. store, privatejede skov vides at indgå bøgeskov, blandet løvskov og nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.
2. Ormslev Skov. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes et fund (1972) af Krans-Konval.
3. Søskov Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes (1974) Liden Lærkespore.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Constantinsborg Skov: 0 S IV 0
, 2. Ormslev Skov: + S III 0
, 3. Søskov: + S III 0

4. Hasselager. Fra en mose(o) nord for byen foreligger et ældre fund (1924) af Gulgrøn Løvefod(o).

Kilder: 128, 175, 204, 347, 838, 962.

21/96 Testrup

1. Tiset. Fra stendiger i landsbyen er kendt Svaleurt, Sølv-Potentil, Hvid Stenurt, Rød Stenurt, Seksradet Stenurt, Dag-Pragtstjerne og Marts-Viol.
2. Ravnholt Skov. Om den 21 ha. store, private partsskov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Tiset: + B III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Ravnholt Skov: 0 S IV 0

Kilder: 54, 128, 611.

21/97 Beder-Malling

1. Østerskov er en bakket, bækrig, frodig løvskov med en meget artsrig urtevegetation. I skoven indgår skovlag af Bøg på næringsrig bund, Alm. Eg, Ask, Rød(?) -El, Fugle-Kirsebær og blandet skov samt busklag af Hassel, Engriflet Hvidtjørn og Kvalkved. I skovbundsvegetation indgår Skov-Padderok, Alm. Mangeløv, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Skov-/Krat-Viol, Alm. Milturt, Grønblomstret Bjørneklo, Dunet

Steffensurt, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Stor Konval, Forlænget Star, Skov-Star og Kæmpe-Svingel.

2. Vormstrup. Ved landsbyen ligger to mindre skovlodder, der tidligere er græsset stævningsskov bestående af Ask. Lodderne er nu ude af drift. Yderligere oplysninger om skovbundsvegetationen er ønskelige.

3. Norsminde. Øst for broen findes et smalt marint forland med krumoddesystemer og små lagunesøer. Her optræder Slap Annelgræs, Strand-Asters, Kødet Hindeknæ, Blågrøn Kogleaks, Harril, krydsninger mellem Strand-Kvik og Alm. Kvik, Marehalm, Sand-Hjælme, Strandkål, Kommen og Kvan. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

4. Ajstrup Strand. Strækningen fra Norsminde til Ajstrup Strand er statsejet og uberørt af sommerhusbyggeri. På denne strækning kendes Stribet Kløver, Liden Katost, Ungarsk Vejsenep, Alm. Hjertespad, Sand-Løg, Mark-Bynke, Bjerg-Rørhvene, Strand-Kvik og dennes krydsning med Alm. Kvik, Sodaurt, Strandsennep, Strandkål, Marehalm, Alm. Pimpinelle, Klæbrig Brandbæger samt den temmelig sjældne Stivhåret Vinterkarse og den forvildede men naturaliserede Katteurt(ox). Strækningen fra Ajstrup Strand til Mariendal Strand er så vidt vides af mindre botanisk interesse som følge af sommerhusbyggeri. Ved Mariendal Strand er kendt Strand-Fladbælg.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Lokalitetskode, 1. Østerskov: + S-Sv III r

, 3. Norsminde: + K-B III r

, 4. Ajstrup Strand: + K III r

Foreløbig lokalitetskode, 2. stævningsskov ved Vormstrup: + S II r

5. Beder. Fra byen foreligger en ældre angivelse (1917) af Rundfinnet Radeløv(o) og fra kirkegårdsdiget er kendt (1949) bladmosset *Leskea polycarpa(o)*. I en nærliggende skov er kendt (1960) svampen *Ciboria rufo-fusca(o)*.

Fra Malling er kendt Smalbladet Rapgræs og *Rubus egregius*.

6. Lillenor. Herfra er kendt *Rubus wessbergii*.

Kilder: 43, 56, 62, 84, 138, 173, 180, 292, 293, 350, 351, 358, 359, 373, 384, 606, 719, 731, 973.

21/98 Fruering

1. Østbredden af Skanderborg Sø. Et større sammenhængende område langs søen (omr. 21/90) fra Bakkely til Hestehave og det bagved liggende bakkeland omkring Skårup er sammen med dele af sydsiden indtil Hylke Mølle (omr. 24/47), i alt ca. 715 ha. fredet. Mellem Skanderborg-Odder landevej ligger enge og skrænter mod søen. Langs søen vides at forekomme næsten sammenhængende bevoksninger af Rød-El. Øst for landevejen forekommer bakket moræneland med i første række dyrket agerland uden fremtrædende læhegn og kun få skove til at spærre udsynet.

Arealer vest for landevejen er fredet 1976, mens arealer mod øst er fredet 1980. Botaniske

oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Vestermølle Skov. I den 18 ha. store, privatejede skov indgik i hvert fald tidligere Bøg(o), Alm. Eg(o), Alm. Røn(o), Ahorn(o), Spids-Løn(o), Selje-Pil(o), Grå-Pil(o), Bævreasp(o), Slåen(o) og Hæg(o).

I skovbunden og på fugtige steder langs bækken og i skovsumpe er kendt (1918) Rank Høgeurt(o), Skov-Høgeurt(o), Alm. Høgeurt(o), Smalbladet Høgeurt(o), Aks-Rapunsel(o), Alm. Gyldenris(o), Hvid Anemone(o), Gul Anemone(o), Blå Anemone(o), Alm. Lungeurt(o), Lund-Rapgræs(o), Bølget Bunke(o), Miliegræs(o), Majblomst(o), Stor Konval(o), Stor Fladstjerne(o), Sump-Fladstjerne(o), Lund-Fladstjerne(o), Småbladet Milturt(o), Alm. Milturt(o), Knoldet Brunrod(o), Skov-Viol(o), Krat-Viol(o) og Alm. Ulvefod(o). Nyere botaniske oplysninger om skove og vandløb ved Vestermølle er meget ønskelige.

3. Charlottelund Skov. I den 22 ha. store, privatejede skov vides at indgå både nåle- og løvskov med især Bøg, lidt Alm./Vinter-Eg og noget blandskov. Yderligere botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Østbredden af Skanderborg Sø: 0 E-B-S IV 0

, 2. Vestermølle Skov: + S-Sv III 0

, 3. Charlottelund Skov: 0 S IV 0

4. Gram. Mellem Gram og Virring er fundet (1927), formodentlig på stendige, de meget sjældne mosser *Andreaea rupestris*(o) og *Tortula latifolia*(o), samt det mindre almindelige *Racomitrium lanuginosum*(o).

5. Skårup. Fra en branddam kendes Aks-Tusindblad, mens der fra selve byen kendes Gærde--Snerle og Have-Snerle.

Kilder: 43, 85, 128, 161, 180, 270, 284, 378, 459, 731.

21/99 Hvilsted

1. Dalen mellem Pederstrup og Solbjerg Sø. Mellem Pederstrup over Astrup-Ballen til Solbjerg Sø strækker sig en dal, hvis længderetning er sydøst-nordvest. Mellem Pederstrup og Astrup-Ballen ligger flere intensivt, græssede enge omkring det regulerede vandløb. På engene ses spredte Pilekrat og enkelte andedamme. Her vokser Alm. Mjødurt, Alm. Star, Glanskapslet Siv, Gul Iris, Høj Sødgræs, Kær-Galtetand, Kål-Tidsel, Mose-Bunke, Nyse--Røllike, Rørgræs, Skov-Kogleaks, Trævlekrone og Blære-Star. Fra området foreligger en ældre angivelse af Sump-Hullæbe(o).

2. Østergård Skov. Den 58 ha. store, privatejede skov består overvejende af løvskov, hvor der indgår Bøg, noget Alm./Vinter-Eg, Ask, Rød-El, Hassel samt blandskov og tillige noget nåleskov. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Lund-Padderok, Skov-Padderok, Skavgræs, Alm. Mangeløv, Skov-Skræppe, Dunet Steffensurt, Spring-Balsamin, Stinkende Storkenæb, Skov-Angelik, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Nælde-Klokke, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Skov-Burre, Forlænget Star, Skov-Star, Skovbyg, Kæmpe-Svingel, Bredbladet Klokke, Grønblomstret Bjørneklo, Skov-Hullæbe, Engblomme, Vedbend, Gul Anemone, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Skov-/Krat-Viol, Løgkarse, Alm. Milturt, Skov-Forglemmigej, Eng-Kabelleje, Ægbladet Fliglæbe, Sanikel, Krybende Læbeløs, Bjerg-

Ærenpris, Liljekonval, Stor Konval, Firblad og den sjældne Tyndakset Star.

3. Løjenkær. Fra den private partsskov, der sammen med skovområdet i Findal (omr. 24/64) omfatter ca. 30 ha., foreligger en ældre angivelse (1940) af den rødlistede Bjerg-Mangeløv(o).

4. Rantzausgave Skov. Den 56 ha. store, privatejede skov vides at bestå ligeligt af løv- og nåleskov. Løvskovens består overvejende af Bøg tillige med noget skov af Alm./Vinter-Eg og blandskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. Pederstrup Skov. Om sammensætningen af den 15 ha. store, privatejede partsskov på nordsiden af Findal (omr. 24/64) foreligger oplysninger ikke. Omkring afløbet fra "Hellig Kilde" kendes Småbladet Milturt(o), Elfenbens-Padderok(o) og Skavgræs(o). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

6. Nørreskov. Om den 14 ha. store, privatejede skov ved Drammelstrup foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Dalen mellem Pederstrup og Solbjerg Sø: + E-B III r

, 2. Østergård Skov: ++ S-Sv II r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Løjenkær: 0-+ S III 0

, 4. Rantzausgave Skov: 0 S IV 0

, 5. Pederstrup Skov: + S III 0

, 6. Nørreskov: 0 S IV 0

7. Hvilsted. Herfra foreligger et ældre fund (1913) af den sjældne Spidsbladet Vandaks(o). Ud over dette fund er planten i dette århundrede i Jylland kun kendt fra et fund (1913) ved Torrild Nørreskov (omr. 24/132) samt ved en indsamling (1945) fra Munksø i Ribe amt.

Kilder: 101, 103, 126a, 128, 171, 298, 357, 479, 605, 676, 956, 995.

21/100 Norsminde Fjord

1. Norsminde Fjord er formet som en tragt omkring Odder Å. På trods af etableringen af sluse ved Norsminde er vandet i fjorden fortsat saltholdigt. Omkring fjorden og de nærmeste enge i en bredde af 100 m har der siden 1942 været etableret vildtreservat.

Selve fjorden er omkranset af græssede, fugtige til sumpede strandenge og strandrørsumpe.

De græssede partier domineres af en veludviklet strandengsvegetation, mens rørsumpene domineres af Tagrør og Strand-Kogleaks. En grundig beskrivelse er foretaget af Würtz Jensen og Løjtnant (1982) og af Østjysk Biologisk Forening (Højager 1983).

Den sydfør liggende Kysing Fjord hører til TBU distrikt 24 og er beskrevet selvstændigt (omr. 24/2).

Lokalitetskode: + V-E III r

Kilder: 84, 85, 122, 205, 284, 308, 492, 994.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 22a.

22a/1 Mejlby

1. Krannestrup Skov er 36 ha. stor og privatejet. Den består af både løvskov med Bøg og Eg samt nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Krannestrup Skov: 0-+ S IV 0

Kilde: 128.

22a/2 Hårup

1. Lindå-Balle Skov ligger på lavt, fugtigt terræn og rummer meget Ask og Bøg, få træer af Alm./Vinter-Eg samt en del Skov(?) Elm og Hassel. Dele af skoven er afdrevet og tilplantet med Gran. Fra skoven kendes Elfenbens-Padderok. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Skårupgård Skov (46 ha.). Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Lindå-Balle Skov: + S-Sv III r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Skårupgård Skov: 0 S IV 0

3. Lindå. På kalkdyng er fundet Blodstillende Bibernelle.

Kilder: 128, 141, 142, 573.

22a/3 Egå

Langs stranden mellem Egås udløb og Skæring Strand ligger flere statsejede eller fredede arealer, der giver offentligheden mulighed for ophold og badning. Områderne rummer strandoverdrev.

1. Egå Strand. Her forekom i hvert fald i 1959 strandeng, hvor der er fundet Sandkryb(o), Sølv-Potentil(o), Tidlig Dværgebunke(o), Tofrøet Vikke(o), Strandsennep(o), Kødet Hindeknæ(o), Asparges(o), Harril(o), Strand-Svingel(o) og Alm. Torskemund(o).

2. Skæring. Her voksede i hvert fald i 1959 Brudurt(o), Rundbladet Soldug(o), Kiddike(o), Bidende Stenurt(o), Alm. Dværgløvefod(o), Kløftet Storkenæb(o), Mose-Troldurt(o), Blåstjerne(o), Korn-Valmue(o), Gærde-Valmue(o), Kølle-Valmue(o), Krumhals(o), Læge-Oksetunge(o) og Skovstjerne(o).

3. Skæring Strand. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

4. Tålfors Strand. Herfra er kendt (1966) den rødlistede Kvast-Høgeurt(ox).

Kvast-Høgeurt er inden for de seneste 30 år i øvrigt kun kendt fra fire andre voksesteder i Århus amt Skåde (omr. 21/75), Vosnæs Pynt (omr. 22a/8), stranden ved Esby (omr. 22a/26) og Hjelm (omr. 22a/36).

Lokalitetskode, 1. Egå Strand: + K-H III r

, 3. Skæring Strand: + K III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Skæring: + B III ?
, 4. Tålfor Strand: + K III 0

Kilder: 84, 126c, 273, 291, 292, 413, 505, 719, 962.

22a/4 Skødstrup

1. Virup Skov. Sammensætningen kendes ikke. Skovbundsvegetationen er artsrig, og her indgår Vedbend, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-Jordbær, Gærde-Vikke, Liden Lærkespore, Eng-Kabbeleje, Skov-Vikke, Krat-Fladbælg, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Alm. Lungeurt, Skov-Galtetand, Bjerg-Ærenpris, Nælde-Klokke, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Vandkarse, Skov-Storkenæb, Stor Konval, Krans-Konval, Skov-Hullæbe, Tæt blomstret Hullæbe, Ægbladet Fliglæbe og Maj-Gøgeurt. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

2. Hjelmager. Her ligger et 117 ha. stort område (fredet 1966), der fortrinsvis rummer landbrugs- og strandarealer. Fredningen sikrer offentligheden adgang til området, men hjemler ikke umiddelbart mulighed for naturpleje. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

3. Løgten Strand. Her forekommer stærkt nedslidte strandenge som følge af stor rekreativ udnyttelse.

4. Studstrup Strand. Her ligger et statsejet areal, der anvendes til rekreative formål. Gennem arealet løber to vandløb, der danner små søer og strandsumpe med rørskov. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. Åstrup Strand rummer et 6 ha. stort areal, der ejes af staten. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode, 1. Virup Skov: + S II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Hjelmager: 0+ K-B IV 0
, 3. Løgten Strand: 0 K IV s
, 4. Studstrup Strand: + K III s
, 5. Åstrup Strand: 0 K IV 0

6. Hjortshøj. Mellem Hjortshøj og Egå er fra have kendt den lille hatsvamp Kløvblad(o).

Kilder: 43, 84,85, 273, 279, 284, 291, 292, 486, 676, 719.

22a/5 Sofie-Amaliegård Skov

I den 454 ha. store Sofie-Amaliegård Skov (Clausholm skovdistrikt) vides at indgå bevoksninger med selvsået løvskov. I begyndelsen af århundrede bestod bevoksningerne væsentligst af Bøg og Rød-Gran. I øvrigt har der indgået lidt Alm./Vinter-Eg og Ask samt nogen Birk. Terrænet er bølget. Jordbunden er fortrinsvis mor. God muld optræder kun sjældent. Undergrunden er overvejende lerblandet grus.

Skovbundsvegetationen er karakteristisk og artsrig. Her indgår Krybende Læbeløs, Stor Fladstjerne, Hulsvøb, Vild Kørvel, Skovstjerne, Skov-Angelik, Skov-Galtetand, Blåbær,

Stinkende Storkenæb, Haremad, Skov-Salat, Skov-Hullæbe, Skovsyre, Lyng-Snerre, Majblomst, Alm. Kohvede, Skovmærke, Hvid Anemone, Tormentil, Smuk Perikon(o), Vinget Perikon(o), Skov-/Krat-Viol, Krat- Fladbælg, Glat Dueurt, Ørnebregne, Dunet/Spidsbladet Steffensurt, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Vorterod, Bjerg-Ærenpris, Gærde-Vikke, Eng-Kabbeleje, Gul Iris, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Knoldet Brunrod, Hvid Hestehov, Skavgræs, Skovbyg, Skov-Rørhvene, Hunde-Hvene, Sanikel, Skov-Padderok, Elfenbens-Padderok, Majblomst og Skovstjerne samt svampen *Oliveonia pauxilla*.

Lokalitetskode: + S-Sv II r-s

Kilder: 128, 141, 191, 192b, 692, 973, 982.

Fig 60: Hvid Hestehov. Mølleådalene ved Nymølle. Peter Wind fot. 1987.

22a/6 Hornslet

1. Rosenholm. Herfra er kendt Forskelligbladet Svingel(o), Finbladet Svingel(o) og Pyramide-Læbeløs(o). I et lille krat ved jernbanen er fundet (1977) Langklaset Vikke.

Foreløbig lokalitetskode: 1. Rosenholm: + Sk III 0

2. Hornslet. Fra byen kendes et fund af adventivarten *Roegneria canadensis*(o) (græsfamilien).

Kilder: 145, 149, 355, 896, 962.

22a/7 Rodskov

1. Hestehave er løvskov på meget kuperet terræn. Bøg er dominerende skovtræ tillige med lidt Rød-El, Vorte-/Dun-Birk, Bævreasp, Alm. Røn, Alm./Vinter-Eg, Alm. Hyld, Ask og Drue-Hyld og nåleskov af Rød-Gran, Lærk, Alm. Ædelgran, Sølvgran, Langnålet Ædelgran og Østrigsk Fyr. Jordbunden består overvejende af sandet mor.

I skovbundsvegetationen indgår Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skov-Jordbær, Gærde-Vikke, Lund-Padderok, Vild Kørvel, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Sanikel, Korsknep, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Sødskærm, Bjerg-Ærenpris, Skov-Hullæbe, Hvas Randfrø, Majblomst og Stor Konval.

2. Rodskov Skov er temmelig varieret. Skoven består overvejende af løvskov med højskov af først og fremmest Bøg tillige med en del Alm. Eg og Ask samt lidt nåleskov.

Skovbundsvegetationen er artsrig og rummer Lund-Rapgræs, Skov-Stilkaks, Skov-Hundegræs, Haremad, Brombær, Korbær, Hindbær, Skovmærke, Vild Kørvel, Skov-Galtetand, Krat-Viol, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Enblomstret Flitteraks, Skovbyg, Kæmpe-Svingel, Gærde-Vikke, Skov-Salat, Rørgræs, Skov-Hullæbe, Alm. Gedeblad, Alm. Høgeurt, Stor Fladstjerne, Glat Dueurt, Spring-Balsamin, Vedbend, Alm. Bingelurt, Skov-Skræppe, Nælde-Klokke, Sanikel og Kær-Star tillige med træer og buske af Alm. Røn, Skov-Elm, Ahorn, Hassel, Tjørn, Stikkelsbær og Alm. Hyld.

3. Savmølle Skov. Den 65 ha. store skov (Vosnæs skovdistrikt) er overvejende løvskov domineret af Bøg på sandet mor. I den bakkede del mod nordvest optræder større

beplantninger af nåletræer. Flere af skovens moser er beplantet med Ask. Af træer forekommer i øvrigt Hassel, Alm./Vinter-Eg, Skov-Elm, Ahorn, Rød-El, Lærk, Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Bævreasp, Øret Pil og Ædelcypres.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Løgekarse, Hulkravet Kodriver, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Sanikel, Skov-Angelik, Alm. Lungeurt, Krybende Læbeløs, Korsknop, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Alm. Guldstjerne, Majblomst, Stor Konval og Liden Lærkespore.

4. Balskov består overvejende af løvskov og noget nåleskov. I skoven ligger flere væld tillige med en større vældmose. Især den sydlige del af skoven er frodig og artsrig. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm./Vinter-Eg, Ask, Rød-El, Fugle-Kirsebær, Skov-Elm, Alm. Røn, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Hassel, Vild Æble og Rød-Eg.

I skovbundsvegetationen optræder Skov-Galtetand, Skovmærke, Alm. Bingelurt, Enblomstret Flitteraks, Hindbær, Stikkelsbær, Vild Ribs, Alm. Gedeblad, Skovsyre, Dunet Steffensurt, Haremad, Alm. Mangeløv, Stor Konval, Stor Fladstjerne, Nælde-Klokke, Bredbladet Klokke, Spring-Balsamin, Stinkende Storkenæb, Miliegræs og Kæmpe-Svingel.

I vældpartierne forekommer Kær-Star, Vand-Mynte, Trævlekrone, Dunet Dueurt, Eng-Rørhvene, Glanskapslet Siv, Tykbladet Ærenpris, Hjortetrøst og Manna-Sødgræs.

5. Gedehave. Den 11 ha. store skov (Vosnæs skovdistrikt) består af løvskov overvejende på mor- og mosebund. I skovlaget indgår Bøg, Alm./Vinter-Eg, Skov-Elm og Ahorn tillige med mindre beplantninger af Rød-Gran.

I skovbundsvegetationen indgår Lund-Rapgræs, Stinkende Storkenæb, Alm. Bingelurt, Dag-Pragtstjerne, Skovmærke, Kæmpe-Svingel, Skov-Salat, Skov-Star, Hulsvøb, Knoldet Brunrod, Skov-Hullæbe og Enblomstret Flitteraks.

6. Overgård. I lunden ved gården indgår Skov-Elm, Bøg, Hvidtjørn, Ask, Rød-El, Hassel, Ahorn, Brombær, Hunde-Kvik, Kæmpe-Svingel og Stinkende Storkenæb.

7. Havhuse. Ud mod Løgten Bugt forekommer ikke-græssede strandenge og krumoddesystemer med mindre strandrørsumpe. Her forekommer Sandkryb, Strand-Asters, Strand-Kogleaks, Strand-Annelgræs, Strand-Trehage, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Strand-Malurt, Stilket Kilebæger(o), Tagrør og Kær-Svinemælk. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

8. Horsehave. Om sammensætningen af den 21 ha. store skov (Vosnæs skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke. Botaniske oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er ønskeligt, at strandengene ved Havhuse fortsat bevares gennem bibeholdelse af græsning eller ved høslet.

Lokalitetskode, 1. Hestehave: + S-Sv II r

, 2. Rodskov Skov: + S-Sv II r

, 3. Savmølle Skov : + S II r

, 4. Balskov Skov: + S-Sv II r-s

, 5. Gedehave: + S II r

, 6. Overgård: + S III r

, 7. Havhuse: ++ K II s

Foreløbig lokalitetskode, 8. Hørshave: 0 S IV 0

9. Rodskov. Herfra er kendt den indslæbte Fransk Høgeskæg(o), Vej-Guldarse og Småblomstret Balsamin.

Kilder: 110b, 128, 144, 291, 292, 397, 491, 492, 571, 675, 676, 978, 995.

22a/8 Vosnæs Pynt

1. Havskov. Om sammensætningen af den 79 ha. store skov (Vosnæs skovdistrikt) forligger kun få oplysninger. I skoven indgår mest løvskov med Bøg som dominant og lidt Alm. Eg tillige med noget nåleskov af Østrigsk Fyr og Japansk Lærk. Af træer og buske forekommer i øvrigt Ahorn, Ask, Benved, Alm. Hyld, Fugle-Kirsebær, Rød Kornel, Slåen og Alm. Hvidtjørn. I undergrunden indgår plastisk ler.

Skovbundsvegetationen er artsrig, og her indgår Blå Anemone, Hvid Anemone, Alm. Bjørneklo, Brombær, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Glat Dueurt, Krat-Fladbælg, Stor Fladstjerne, Fruebær, Mangelblomstret Frytle, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Gederams, Skov-Hanekro, Haremad, Hindbær, Skov-Hullæbe, Hulsvøb, Skov-Høgeurt, Opret Hønsetarm, Stor Konval, Vild Kørvel, Krybende Læbeløs, Rams-Løg, Feber-Nellikero, Stor Nælde, Elfenbens-Padderok(o), Skov-Salat, Sanikel, Skovmærke, Burre-Snerre, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Vedbend, Sort Fladbælg(x) og den rødlistede Trekløft-Alant(ox) (senest set i 1972). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Vosnæs Pynt er en 35 m høj skovklædt klint bestående af plastisk ler overlejret af leret morænesand eller moræneler. Mod vest er en del kridtstykker opblandet i morænen. Den 35 ha. store skov (Vosnæs skovdistrikt) på morænefladen omkring Vosnæs Pynt består overvejende af Bøg samt noget Egeblandingsskov af Alm. Eg, Bøg, Ask, Skov-Elm og Alm. Hyld.

På de tørre skrænter mod Kalø Vig forekommer uforstyrret naturskov og -krat af overvejende Bøg iblandet Alm. Hyld, Hassel, Vild Æble, Slåen, Tjørn, Benved og Rød Kornel. Ind imellem opstår skred, og her optræder en karakteristisk og artsrig vegetation med flere sjældne eller meget sjældne arter.

For tørskrænterne og i den tilstødende skov som helhed kendes Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Alm. Pimpinelle, Bakke-Forglemmigej, Bidende Stenurt, Kransbørste, Merian, Håret Viol, Hulkravet Kodriver, Mørk Kongelys, Tjærenellike, Håret Høgeurt, Krybende Potentil, Liden Klokke, Mark-Bynke, Mark-Frytle, Prikbladet Perikon, Bjerg-Perikon, Sølv-Potentil, Bakke-Jordbær, Alm. Gyldenris, Blå Anemone, Hvid Anemone, Skov-Fladbælg, Krat-Fladbælg, Skov-Viol, Krat-Viol, Alm. Lungeurt, Druemunke, Spids-Løn, Skov-Burre, Sanikel, Bakke-Svingel, Skov-Hundegræs, Sildig Skov-Hejre, Hulsvøb, Skov-Stilkaks, Skov-Galtetand, Stor Konval, Sød Astragal, Nælde-Klokke, Vorterod, Skovarve, Skov-Løg, Desmerurt, Alm. Guldstjerne, Alm. Bingelurt, Hunde-Kvik, Kær-Svinemælk, Alm. Bjørneklo, Nikkende Limurt, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Dunet Havre, Vedbend, Læge-Stenfrø, Skov-Star, Vinge-Pileurt, Alm. Steffensurt, Tyndakset Gøgeurt, Bakke-Gøgelilje, Skov-Fladbælg, Rank Høgeurt, Mark-Krageklo, Tandfri Vårsalat samt de i Århus amt meget sjældne Sort Fladbælg(x), Kvast-Høgeurt(xo) og Trekløft-Alant(x).

3. Strandeng vest for Vosnæs Pynt. På den lavtliggende strækning langs kysten findes græsset, tildels knoldet strandeng. Her optræder Strand-Annelgræs, Harril, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Strand-Kogleaks, Strand-Asters, Kryb-Hvene, Rød Svingel og Læge-/Dansk Kokleare.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Sort Fladbælg, Kvast-Høgeurt og Trekløft-Alant, er alle meget sjældne i Århus amt. Sort Fladbælg kendes inden for de seneste tredive år tillige kun fra Åmølle ved Hadsund (omr. 13b/6).

De rødlistede planter, Kvast-Høgeurt og Trekløft-Alant, optræder her på deres hidtil nordligste, kendte voksested i Danmark og i Europa. Begge planter kendes inden for de seneste 30 år med sikkerhed kun fra yderligere fire henholdsvis og et voksested(er) i Århus amt. For Kvast-Høgeurts vedkommende kendes planten fra Skåde (omr. 21/75), Tålfors Strand (omr. 22a/3), Esby (omr. 22a/26) og fra Hjelm (omr. 22a/36), mens Trekløft-Alant kendes fra Skablund-Uldrup Strand (omr. 24/14).

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at de lysåbne skrænter med den artsrige, karakteristiske vegetation bevares. Det er derfor ønskeligt, at skrænterne beskyttes mod unødigt rekreativ slitage, ligesom det er meget ønskeligt, at den nuværende ekstensive driftsform bibeholdes, at en enhver form for indplantning af nåletræer undgås, og at allerede indplantede nåletræer fjernes.

Lokalitetskode, 1. Havskov: + S II r
, 2. Vosnæs Pynt: +++ S-E-K I s
, 3. strandeng vest for Vosnæs Pynt: + K III s

4. Prædikestolen. I strandkrat ved højdepunktet, 33 m. o. h., kendes Navr, der her formodentlig har en af de nordligste, spontane forekomster.

Kilder: 43, 110a, 110b, 126c, 128, 152, 291, 292, 343, 397, 470, 485, 491, 492, 493, 571, 628, 637, 657, 679, 697, 705, 758, 828, 849, 962, 973, 982.

22a/9 Mørke

1. Mørke Kær. Det ca. 120 ha. store kær domineres af gamle, vandfyldte tørvegrave og ligger i dalsænkningen, der strækker sig mod nordvest fra Gl. Mørke og nord om godset Rosenholm ved Hornslet. Denne sænkning er udformet af smeltevand ved afsmeltning af Kalø-gletscheren under sidste istid. Jordbunden er derfor overvejende sandet med varierende dække af tørv. Tørvegravningen påbegyndtes i slutningen af forrige århundrede og var især i forbindelse med verdenskrigene betydelig.

Mosen kan deles i tre vegetationsmæssigt forskellige områder. I den vestlige og nordvestlige del forekommer en næringskrævende vegetation domineret af buske og høje urter, der alle indfinder sig og bliver dominerende ved vandstandssænkning og den derved opståede frigivelse af næringsstoffer. Her dominerer Stor Nælde, Lådden Dueurt og Kål-Tidsel, der filtreres sammen af Burre-Snerre.

I den centrale del har gravningen af tørv været mere overfladisk, og området har karakter af overgangsfattigkær med lav surhedsgrad og ringe mængde frit tilgængelige næringsstoffer. Her dominerer Kær-Tidsel og Alm. Fredløs.

Mosens sydøstlige del har karakter af overgangsrigkær med en artssammensætning, der tyder på et større indhold i jorden af tilgængelige næringsstoffer. Denne del har tidligere været græsset og rummer i modsætning til resten af mosen en høj artsdiversitet.

Fra mosen som helhed kendes Gul Frøstjerne, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Knæbøjet Rævehale, Mose-Bunke, Tagrør, Manna-Sødgræs, Rød Svingel, Alm. Sumpstrå, Skov-

Kogleaks, Toradet Star, Hare-Star, Top-Star, Grå Star, Stiv Star, Alm. Star, Knippe-Star, Kær-Star, Bredbladet Dunhammer, Kors-Andemad, Liden Andemad, Vejbred-Skeblad, Kær-Trehage, Frøbid, Trævlekrone, Eng-Kabbeleje, Druemunke, Engkarse, Vandkarse, Roset-Springklap, Sand-Kalkkarse, Kornet Stenbræk, Tormentil, Kragefod, Sump-Kællingetand, Gul Fladbælg, Kattehale, Kær-Dueurt, Vandnavle, Bredbladet Mærke, Smalbladet Mærke, Billebo-Klaseskærm, Kær-Svovlrod, Skov-Angelik, Vandrøllike, Sump-Forglemmigej, Eng-Forglemmigej, Sværtevæld, Kær-Galtetand, Krybende Læbeløs, Kær-Snerre, Alm. Baldrian og Nyse-Røllike. Her forekommer tillige en række adventivarter som følge af opdyrkning, kreaturtramp og deponering af affald.

2. Mågeøen. Syd for Uglebølle ligger et 139 ha. stort område med skov, dyrkede marker og kyststrækninger, der er fredet 1960-1962 for at sikre offentligheden udsigt over og adgang til kysten ved Løgten Bugt. Fredningskendelsen rummer ikke mulighed for naturpleje.

Mellem Følle Strand og Uglebølle Hoved ligger et marint forland, Mågeøen, der består af saltenge og strandlaguner samt strandoverdrev op mod kratbevoksede litorinaskrant. Mågeøen er uden græsning og præget af slitage i forbindelse med rekreativ udnyttelse.

Området domineres af strandengs- og strandoverdrevsvegetation. Her forekommer Alm. Agermåne, Strand-Asters, Bitter Bakkestjerne, Sød Astragel, Blæresmælde, Brudurt, Tidlig Dværgbunke, Engelskgræs, Harril, Kødet Hindeknæ, Kryb-Hvene, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Blågrøn Kogleaks, Strand-Kogleaks, Korbær, Alm. Kællingetand, Vild Kørvel, Strand-Malurt, Marehalm, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Sølv-Potentil, Rødknæ, Sandkryb, Strandgåsefod, Rød Svingel, Strand-Svingel, Dusk-Syre, Kær-Trehage, Strand-Trehage, Mark-Tusindgylden og Strand-Vejbred.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Følle Strand er for en stor del omdannet til fritidshusområde omgivet af dyrkede marker.

3. Ommestrup Fælleshave er privat partsskov og ligger på stærkt kuperet terræn syd for landsbyen Ommestrup. Skoven er upåvirket bondeskov med gamle træer af Ask og Fugle-/Sur-Kirsebær og rummer en artsrig skovbundsvegetation af Kæmpe-Svingel, Skov-Stilkaks, Stinkende Storkenæb, Druemunke, Bredbladet Klokke, Alm. Bjørneklo, Dunet Steffensurt, Skovsyre og Skov-Galtetand. I skovmosen optræder Alm. Mjødurt, Skov-Star, Skov-Angelik og Skov-Kogleaks.

Bevaring: Det er af stor betydning, at løvskovspartierne i Ommestrup Fælleshave bevares og dermed den artsrige skovbundsvegetation. Det er derfor ønskeligt, at løvskovsdriften bevares, og at renafdrift ikke foretages, men at fornyelsen sker ved selvforyngelse.

Lokalitetskode, 1. Mørke Kær: ++ V-Sv II s

, 2. Mågeøen: + K-E II r

, 3. Ommestrup Fælleshave: + S II s

Kilder: 39, 43, 85, 110b, 166, 284, 291, 292, 397, 413, 492, 571, 934, 973.

22a/10 Thorsager

1. Hedeskov. Her har så sent som i 1940 forekommet hede(o). Her voksede Hedelyng(o), Alm. Kongepen(o), Håret Høgeurt(o), Skt. Hansurt(o), Brudurt(o), en art af Knavel(o), Gul Evighedsblomst(o) og Sand-Star(o). I våde, nygravede tørvegrave forekom Kær-Fnokurt(o), Stjerne-Star(o), Hare-Star(o) og Grå Star(o). På ubehandlede flader optrådte Eng-

Kabbeleje(o), Trævlekrone(o), Engkarse(o)(?), en art af Skjaller(o) og Mose-Bunke(o). I hvilket omfang rester af hede- og kærvegetationen er bevaret vides ikke. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hedeskov: + H-V IV 0

2. Thorsager. I og ved byen foreligger oplysninger om fund af Tvebo Galdebær, *Rubus wessbergii* og Vinge-Pileurt. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 343, 359, 412, 840, 849.

22a/11 Rønde

1. Følle Bund rummer strandengsarealer på ca. 3,8 ha. Størsteparten af arealerne anvendes til græsning og høslet. Dele af arealerne er knoldet som følge af kreaturtramp. Her forekommer Strand-Annelgræs, Harril, Udspærret Annelgræs, Kryb-Hvene, Kveller, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Læge-/Dansk Kokleare, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Strand-Kogleaks og Tagrør. Fra arealerne er tillige kendt Smalbladet Kællingetand(o), Kødet Hindeknæ(o) og Slangetunge(o). Formodentlig ved udløbet af Knubbro Bæk har i hvert fald tidligere vokset Dværg-Ålegræs(o). Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

2. Følle. For at sikre udsigten over Følle Bund og Kalø Vig er et 22 ha. stort areal fredet 1977. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, 1. Følle Bund: ++ K-V II s

Foreløbig lokalitetskode, 2. fredet areal ved Følle: 0-+ B IV 0

3. Rønde By. Herfra er kendt Sommer-Hyld, Sibirisk Bjørneklo, Pigæble og Opiums-Valmue.

4. Elløv = Ellev. Herfra foreligger en angivelse fra slutningen af forrige århundrede af Butblømtret Siv(o) samt en løs angivelse af Sump-Hullæbe(o).

Kilder: 84, 85, 95, 114, 291, 292, 397, 491, 492, 431, 839, 956, 982.

22a/12 Mesballe

1. Lykkegård (= Løkkegård). Her lå i hvert fald tidligere en mose domineret af fattigkærsarter. Her er i 1940 fundet Pors(o), Tørst(o), Klokkelyng(o), Kær-Svovlrod(o) og Gifttyde(o).

Foreløbig lokalitetskode: 1. Lykkegård: 0-+ V IV 0

Kilde: 412.

22a/13 Kalø-halvøen

1. Kalø-halvøen er sammen med Rønde Gyde (omr. 22a/14) fredet 1939. De lavere dele af Kalø-halvøen ud mod Slotsvig og ud mod Egens Vig rummer strandenge, der for størstepartens vedkommende græsses. På strandengene ud mod Egens Vig forekommer tillige

strandsøer.

Vegetationen danner typisk strandengszonering med spredte saltpander og noget strandoverdrev. Her vokser Strand-Annelgræs, Harril, Rød Svingel, Strand-Vejbred, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Strand-Kogleaks, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strand-Malurt, Vingefrøet Hindeknæ, Fjernakset Star, Stillet Kilebæger, Engelskgræs, Sandkryb, Kveller, Kødet Hindeknæ, Kryb-Hvene, Soløje-Alant, Dansk Kokleare, Dansk Astragel, Strand-Firling og Strandarve.

På arealer, hvor græsning ikke foretages uden for indhegningen af Kalø-halvøen, forekommer tæt strandrørsump med stor artsdiversitet. Her mødes udprægede salttolerante planter med planter fra ferske områder. Her vokser foruden flere af de førnævnte Spyd-Mælde, Strand-Mælde, Skønbægret Mælde, Strand-Kogleaks, Tagrør, Strandsennep, Strand-Svingel, Kær-Svinemælk, Rørgræs, Strandgåsefod, Vand-Skræppe, Kvan, Alm. Baldrian, Eng-Kabbeleje, Kær-Galtetand, Skarntyde og Hjortetrøst. På lavt vand optræder Dværg-Ålegræs.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Isoleret på spidsen af Kalø-halvøen ligger på den 21 m høje banke ruinen af Kalø Slot. Her forekommer mange overdrevsarter tillige med flere læge- og munkeplanter, der har etableret sig her. Enkelte af disse har kun få voksesteder i Danmark.

Af læge- og munkeplanter kan nævnes Bulmeurt, Gærde-Kartebolle, Glat Burre, Alm. Hjertespad, Hundetunge, Mørk Kongelys, Alm. Katost, Gærde-Kørvel, Farve-Reseda, Gul Reseda, Rød Tandbæger, Læge-Stenfrø, Katteurt(x) og den rødlistede Eng-Guldstjerne(x). Her er tillige kendt River(o) og den nu meget sjældne Kransburre(o). I 1983 er fundet den i Århus amt sjældne Liden Guldstjerne(x). Om stedets svampeflor findes en oversigt hos Hansen (1959), mens Svane (1984) har udarbejdet en liste over lichéner.

Liden Guldstjerne og Eng-Guldstjerne er sjældne i Århus amt. Inden for de seneste 30 år kendes begge planter i øvrigt kun fra fem og fire andre lokaliteter henholdsvis Skaføgård (omr. 13a/45), Kvottrup Skov (omr. 21/45), Gydeløkke (omr. 21/63), Hørslev Krat (omr. 21/67), Ringellose Skov (omr. 22a/14) og Kalø (omr. 22a/13), Dragsmur, Stav søre og Sletterhage (omr. 22a/26).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at strandengene med den typiske zonering på Kalø-halvøen bevares. Det er derfor ønskeligt, at græsningen bibeholdes.

Lokalitetskode, 1. Kalø-halvøen: +++ K-E-H-B I s (kategori I på grund af mange læge- og munkeplanter og på grund af I-art: Eng-Guldstjerne)

Kilder: 6, 43, 46, 85, 110b, 114, 184, 291, 292, 347, 351, 362, 396, 397, 406, 412, 491, 492, 535c, 571, 628, 657, 717, 771, 786, 849, 872, 874, 962, 982, 995.

22a/14 Ringellose Skov og Kalø Hestehave

1. Hestehave. Om sammensætningen af den 176 ha. store skov (Kalø skovdistrikt) foreligger kun få oplysninger. Skoven er hovedsagelig ren løvskov af især Bøg på næringsrig bund og med frodig vegetation undtagen på forblæste steder ud mod Kalø Vig. Hovedparten af skoven ligger ret højt på noget bølget terræn og med fald mod vigen. Mod nordvest er faldet ret jævnt, men mod sydvest og syd forekommer en meget stejl kratklædt brink.

I skov- og busklaget indgår Ahorn, Hassel, Alm. Hvidtjørn, Slåen, Benved, Ask, Vild Æble, Bævreasp, Rød-Gran, Hvid-Gran, Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Alm. Eg, Selje-Pil og Alm. Røn.

Af den særdeles rige skovbundsvegetation kan nævnes Druemunke, Hunde-Kvik, Glat Løvefod, Trådstænglet Løvefod, Løgekarse, Blå Anemone, Hvid Anemone, Skov-Angelik,

Vild Kørvel, Skov-Burre, Skovarve, Dansk Ingefær, Skovmærke, Sød Astragal, Fjerbregne, Skov-Stilkaks, Sildig Skov-Hejre, Eng-Rørhvene, Bjerg-Rørhvene, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Kær-Star, Mellebrudt Star, Akselblomstret Star, Skov-Star, Blågrøn Star, Opret Hønsetarm, Hulsvøb, Gederams, Alm. Steffensurt, Tandrod, Kransbørste, Kær-Høgeskæg, Skov-Hundegræs, Mose-Bunke, Bølget Bunke, Bredbladet Mangeløv, Alm. Mangeløv, Glat Dueurt, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Hullæbe, Tæt blomstret Hullæbe, Kæmpe-Svingel, Skov-Jordbær, Skov-Hanekro, Stinkende Storkenæb, Korsknep, Vedbend, Alm. Bjørneklo, Krybende Hestegræs, Skovbyg, Lådden Perikon, Spring-Balsamin, Gul Iris, Skov-Salat, Haremad, Skov-Fladbælg, Alm. Gedeblad, Sværtevæld, Majblomst, Stor Konval, Dag-Pragtstjerne, Enblomstret Flitteraks, Alm. Bingelurt, Miliegræs, Merian, Skovsyre, Firblad, Lund-Rapgræs, Vinge-Pileurt, Bidende Pileurt, Alm. Lungeurt, Skælrod, stikkelsbær, Korbær, Hindbær, Brombær, Skov-Skræppe, Sanikel, Knoldet Brunrod, Alm. Gyldenris, Skov-Galtetand, Stor Fladstjerne, Hvas Randfrø, Bjerg-Ærenpris, Gærde-Vikke, Krat-Viol og de i Jylland meget sjældne Fladkravet Kodriver(o) og Kronløs Karse(x).

I Århus amt er Kronløs Karse inden for de seneste 30 år i øvrigt kun kendt fra Ringellose Skov (se nedenfor) og fra Toholt Skov (omr. 14/10). Fra skoven kendes tillige Judasøre og *Acobulus denudatus*.

Stranden nedenfor Hestehave mod Kalø Vig er de fleste steder ganske smal, og kun i den østlige ende ved Slotsvig bliver den bredere. Her glider terrænet jævnt over i strandeng (se omr. 22a/13). Fra stranden kendes Rosen-Katost, Strand-Svingel, Smalbladet Kællingetand(o), Bakke-Nellike, Sylt-Star, Stortoppet Hvene og Skov-Løg.

2. Ringellose Skov. Om sammensætningen af den 164 ha. store skov (Kalø skovdistrikt) foreligger kun få oplysninger. Det nordvestlige hjørne er højstammet skov af Bøg. Jordbunden består af ler. I skov- og busklaget indgår i øvrigt Benved, Alm. Eg, Ahorn, Ask, Skov-Elm og Alm. Hyld samt Rød-Gran.

Skovbundsvegetationen er meget artsrig, og her forekommer Skov-Angelik, Kæmpe-Svingel, Skovbyg, Knoldet Brunrod, Skov-Hullæbe, Tæt blomstret Hullæbe, Skovmærke, Skov-Star, Tyndakset Star, Forlænget Star, Dunet Steffensurt, Småblomstret Balsamin, Spring-Balsamin, Skov-Burre, Druemunke, Alm. Lungeurt, Skov-Springklap, Bjerg-Ærenpris, Dansk Ingefær, Spidsbladet Steffensurt, Akselblomstret Star, Lådden Perikon, Vandrøllike, Fjerbregne, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Tandrod, Lådden Perikon, Skov-Skræppe, Skov-Viol, Løgekarse, Lund-Fredløs, Gærde-Vikke, Lund-Fladstjerne, Tandrod, Rederod, Glat Dueurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Hulsvøb, Skov-Hanekro, Skov-Galtetand, Krybende Læbeløs, Skovmærke, Nælde-Klokke, Skov-Salat, Haremad, Majblomst, Alm. Rapgræs, Krybende Hestegræs, Skov-Hundegræs, Enblomstret Flitteraks, Tidlig Skov-Hejre, Skov-Stilkaks, Hunde-Kvik, Skovbyg og Miliegræs, tillige med de meget sjældne Liden Guldstjerne(x) og Kronløs Karse(x). Inden for de seneste 30 år kendes Liden Guldstjerne kun fra fire andre lokaliteter i Århus amt Kvottrup Skov (omr. 21/45), Gydeløkke (omr. 21/63), Hørslev Krat (omr. 21/67) og Kalø Slotsruin (omr. 22a/13), mens Kronløs Karse i øvrigt kun kendes fra Hestehave (se ovenfor) og fra Toholt Skov (omr. 14/10).

På en lille, meget fugtig eng i det østlige skovbryn dominerer Dynd-Padderok og Røgræs. I øvrigt forekommer Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Alm. Syre, Bukkeblad, Eng-Forglemmigej, Lund-Fredløs, Vandkarse og Liden Vandaks.

Fra Hestehave og Ringellose Skov som helhed foreligger ældre oplysninger om fund af Ægbladet Fliglæbe (1972), Kronløs Firling(o), Uldhåret Ranunkel(o), Stivhåret Kalkkarse(o), Ægbladet Fliglæbe(o), Alm. Milturt(o), Vinget Perikon(o), Salep-Gøgeurt(o), Stor Frytle(o), Krans-Konval(o), Desmerurt(o) og Aks-Rapunsel(o).

Svampefloret er rigt. Hos Hansen (1959) findes en oversigt. Heraf kan nævnes Grå Bægertrådkølle, Karmin- Bægertrådkølle, Diderma floriforme, Muscilago spongiosa, Sortfodet Trådkugle, Belonidium pruinosum, Rødlilla Sejgskive, Kruset Foldhat, Elastisk Foldhat, Grubet Foldhat, den sjældne Hypocrea rufa, Fjersvamp, Blåmælket Bægersvamp, Herkules-Kølle, Corticium confine, Corticium tulasnelloides, Stor Trompetsvamp, Peniophora quercina, Rodfordærver, Sistotrema communis, Brandplet-Gråblad, Mel-Gråblad, Galerina pygmaeo-affinis, Hygrophorus leucophaeus, Ulden Mørkhat, Avnbøg-Mælkehat, Lactarius pterosporus, den sjældne Lactarius rubrocinctus, Kastanie-Parasolhat, den sjældne Rødlig Bruskhat, Rosa Huesvamp, Randstribet Navlehat, Skæghat, den sjældne Stiv Skærmhat, Psalliota purpurascens, Sol-Skørhat, Stribet Ridderhat og Kødet Stjernebold.

3. Rønde Gyde er den historiske vej, der strækker sig fra Rønde til Ebeltoft mellem Hestehave og Ringelmose Skov. Vejen med dens omgivelser er sammen med Kalø-halvøen fredet 1939. Kendelsen giver ikke umiddelbart det offentlige mulighed for naturpleje. Her forekommer Vild Løg, Nælde-Klokke, Skov-Løg, Kransbørste og Nælde-Silke.

4. Nappedam. Langs vejkant og langs kysten vokser Alm. Bjørneklo, Glat Burre, Skov-Fladbælg, Hulsvøb, Merian, Hvas Randfrø, Skarntyde, Kær-Svinemælk og Hjertekarse(o). Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Lokalitetskode, 1. Hestehave: +++ S-Sv-K I r-s (Kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20)

, 2. Ringelmose Skov: ++ S-Sv I r-s (Kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20)

, 3. Rønde Gyde: + B III r-s

, 4. Nappedam: + K-B III r

Kilder: 22, 43, 84, 110b, 114, 128, 129, 140, 142, 184, 191, 219, 226, 229, 279, 284, 339, 362, 397, 412, 427, 448, 466, 491, 492, 506, 520b, 571, 573, 597, 659, 679, 786, 840, 849, 935, 962, 973.

22a/15 Bjødstrup

1. Bjødstrup Skov er stærkt kulturpræget med en artsrig skovbundsvegetation. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm./Vinter-Eg, Ask, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Hvidtjørn, Slåen, Vild Æble, Kvalkved, Bævreasp, Rød-El, Benved og Hassel.

I skovbunden optræder Alm. Mangeløv, Dansk Ingefær, Dunet Steffensurt, Hulsvøb, Skov-Hullæbe, Tyndakset Gøgeurt, Hulkravet Kodriver, Firblad, Lådden Perikon, Gærde-Vikke, Skov-Angelik, Stor Nælde, Alm. Lungeurt, Lund-Rapgræs, Liden Lærkespore, Skovmærke, Vedbend, Nælde-Klokke, Stor Fladstjerne, Skov-Galtetand, Alm. Bjørneklo, Enblomstret Flitteraks, Skovbyg, Miliegræs, Kæmpe-Svingel, Fjerbregne, Skov-Star, Skov-Stilkaks, Skov-Viol, Majblomst, Skov-Skræppe, Sanikel, Ægbladet Fliglæbe, Hvid Anemone, Kær-Høgeskæg, Alm. Guldstjerne og Desmerurt.

2. Havhuse. Ved landsbyen ligger en dysse med rest af overdrevsvegetation på den sydlige, lysåbne del. Her forekommer Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Alm. Syre, Alm. Torskemund, Blåhat, Gul Snerre, Liden Klokke, Stor Knopurt, Vild Kørvel og Blæresmælde.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Lokalitetskode:, 1. Bjødstrup Skov: ++ S II r-s
, 2. Havhuse: + E-K III r-s

3. Kalø Landbrugsskole. Herfra er kendt Skovranke.

Kilder: 110b, 291, 292, 645, 849, 973, 995.

22a/16 Vrinners

1. Vrinners Hoved. Ud mod Egens Vig ligger et ca. 1 ha. stort krumoddesystem. Dette system er opstået inden for de seneste 20-30 år og er i fortsat udvikling. Selve krumodden græsses ikke men mod vest ligger græsset strandeng og en mindre sø. Vegetationen domineres af Strand-Kogleaks, Tagrør, Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Kveller, Strandgåsefod, Strand-Asters, Vingefrøet Hindeknæ, Læge-Kokleare, Sandkryb og Harril. Endvidere forekommer her Rød Svingel, Spyd-Mælde, Strand-Mælde og Alm. Kvik.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Kystskrænten ovenfor krumoddesystemet har førhen været græsset og rummer overdrevsvegetation. Her forekommer Hjertegræs, Lav Tidsel, Knoldet Mjødurt, Draphavre, Engelskræs, Pastinak, Vild Kørvel, Prikbladet Perikon, Tyndakset Gøgeurt, Blå Anemone, Håret Viol, Krybende Potentil, Alm. Røllike, Gul Snerre, Blågrøn Star, Ager-Tidsel og Lancet-Vejbred. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Vrinners Hoved: + E-K II r-s

2. Vrinners Strand. Herfra foreligger oplysninger om fund (1982) af Stinkende Krageklo og den rødlistede Eng-Guldstjerne(x).

Eng-Guldstjerne er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten kun kendt fra fire andre lokaliteter Kalø (omr. 22a/13), Dragsmur, Stavsøre og Sletterhage (omr. 22a/26).

Kilder: 110b, 291, 292, 294, 491, 492, 724, 800, 840, 962, 995.

22a/17 Terrænet mellem Grønfeld og Agri

1. Tornholm. Den lille partsskov er stævningsskov, der ligger på skrånende bund på det yderste af Agri Bys jorde. Ask er dominerende skovtræ tillige med på våd bund Rød-El. Mod nord er der et betydeligt isæt af Skov-Elm. Et enkelt sted forekommer Bøg, mens busklaget er sparsomt. Her indgår Tjørn og Alm. Hyld. I skovens vestlige del er foretaget sporadisk fældning. Her optræder Vild Æble, Stikkelsbær og Hassel. Skoven rummer tillige et uforstyrret væld, hvorfra der fører en stenet bæk.

Skovbunden rummer en frodig om end ikke artsrig vegetation. Her forekommer Stor Nælde, Ægbladet Fliglæbe, Druemunke, Vorterod, Sanikel, Vild Kørvel, Skov-Burre, Alm. Bjørneklo, Stor Konval, Liden Lærkespore, Vandkarse, Kær-Høgeskæg, Korsknapp, Skov-Galtetand, Eng-Kabbeleje, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Angelik, Stor Fladstjerne, Vild Løg, Firblad, Gærde-Vikke, Alm. Rapgræs, Miliegræs, Alm. Mangeløv og Stinkende Storkenæb.

2. Julingshøje er syv gravhøje. Nogle er bevokset med nåletræer, mens trævækst mangler på

andre. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Rishøj er kæmpehøj med toppen i kote 94. Højen er helt tilgroet med træer og buske af trivielle arter.

4. Stabelhøje er to gravhøje uden opvækst af træer og buske af betydning. Den nordøstligste græsses tæt. Her forekommer en artsrig overdrevsvegetation, der rummer Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Blåbær, Blåhat, Bølget Bunke, Djævelsbid, Gul Snerre, Engelsk Visse, Farve-Visse, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Rødknæ, Tjærenellike, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Vår-Star og Knoldet Mjødurt.

5. Tyrisborg. Ved gården ligger flere lave og uanseelige høje, der er tilgroede.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk interesse, at Tornholm bevares i den nuværende tilstand eller føres tilbage til en stævnings- og gærdselstilstand. Skoven er et fint eksempel på småskoves anvendelse til stævnings- og gærdselsdrift. Det er derfor ønskeligt, at en sådan driftsform genindføres, og at indplantning af nåletræer undgås.

Lokalitetskode, 1. Tornholm: ++ S-Sv II s

, 2. Julingshøje: + E-S IV 0

, 3. Rishøj: + E-S IV 0

, 4. Stabelhøje: ++ E II r-s

, 5. Tyrisborg: + E-S IV 0

6. Agri. Gadekæret i landsbyen regnes for at være det højest liggende vandhul i Danmark (ca. 95 m. o. h.). Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Fra Lundegård vest for Agri foreligger et fund (1964) af det sjældne bladmos *Paludella squarrosa*(o).

Paludella squarrosa er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten øvrigt kun kendt fra tre andre lokaliteter, Mellerup (omr. 13b/30), Læsten Bakker (omr. 14/2) og Ansø Enge (omr. 20/36).

Kilder: 43, 110b, 487, 776, 963, 980, 995.

22a/18 Skødshoved

1. Skødshoved. På nordsiden mod Kalø Vig forekommer marint forland med et større krumoddesystem under stadig opbygning i den vestlige ende. Her forekommer strandengsvegetation og lidt strandrørsump. Størstedelen af strandengene græsses eller har været græsset, og vegetationen danner flere steder karakteristisk zonerings. Visse steder forekommer saltpander og fugtige strandengshuller. På de højest liggende dele er der myretuer.

Strandengsvegetationen er artsrig, og her forekommer Strand-Annelgræs, Kveller, Strand-Asters, Stilket Kilebæger, Spidshale, Tandbælg, Strand-Vejbred, Strand-Trehage, Strand-Malurt, Harril, Rød Svingel, Tagrør, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Udspærret Annelgræs, Sandkryb, Strandgåsefod, Læge-Kokleare, Kryb-Hvene, Strand-Tusindgylden, Jordbær-Kløver, Strand-Mælde, Strandarve, Gåse-Potentil, Smalbladet Kællingetand og Bidende Stenurt.

Ved foden af litorinaskrænten ligger ekstremrigkæret, Røjenkær, der er en kombination af

soligent og topogent kær. På den østlige del er græsningen indstillet for nylig, mens den vestlige del har været uden græsning i adskillige år. Dette bevirker, at den østlige del fortsat rummer en artsrig, lavtvoksende vegetation, mens den vestlige del er under hastig tilgroning med højt voksende vegetation domineret af Tagrør. Hvis den østlige del fortsat er uden græsning, vil den højt voksende vegetation hurtigt vinde indpas her.

På det marine forlands ydre del afløses kærvegetationen af strandengszonering med dominans af Strand-Annelgræs, Harril og Rød Svingel.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Ekstremrigkærspartierne er særdeles artsrige med flere typiske og sjældne arter. Her forekommer Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Vibefedt, der dominerer i den østlige del, Maj-Gøgeurt, Leverurt, Fåblomstret Kogleaks, Kær-Fladbælg, Krognæb-Star, Skede-Star, Alm. Mjødurt, Alm. Star, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Blågrøn Star, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Gul Fladbælg, Hjertegræs, Kragefod, Krognæb-Star, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Toradet Star, Trævlekrone, Vand-Mynte, Vandkarse, Vandnavle, Alm. Sumpstrå, Vellugtende Gulaks, Dusk-Fredløs, Lancetbladet Høgeurt, Alm. Mælkeurt, Fladtrykt Kogleaks, Knop-Siv, Eng-Viol og Sump-Forglemmigej.

Sump-Hullæbe og Butblomstret Siv er foruden denne lokalitet kendt fra henholdsvis 11 og 14 lokaliteter i Århus amt inden for de seneste 15 år (Wind 1988), mens Kær-Fladbælg kun er kendt fra tre andre, alle i TBU 13b, ved Randers Station (omr. 13b/34), Tvede (omr. 13b/30) og Havkær Skov (omr. 13b/7).

2. Stenbæk. Omkring bækken ligger et tidligere græsset, topogent kær under kraftig tilgroning. Kæret rummer rester af en artsrig, lavtvoksende ekstremrigkærvegetation med flere halvsvældne eller svældne arter samt mange bladmosser. Denne vegetation trues stærkt af tilgroning af højt voksende urter og vedplanter især Tagrør tillige med Lådden Dueurt, Stor Nælde, Røgræs, Rød-El, Dun-Birk og Vorte-Birk samt arter af Pil.

I ekstremrigkærspartiet vokser endnu Sump-Hullæbe, Leverurt, Vibefedt, Eng-Troldurt, Krognæb-Star, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Blågrøn Kogleaks, Kragefod, Smalbladet Kæruld, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Vinget Perikon, Glanskapslet Siv, Lyse-Siv, Sump-Snerre, Alm. Star, Hirse-Star, Top-Star, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Trævlekrone og Vandnavle.

3. Kær ved Låddenbjerg. Vest for Landborup ligger et frodigt, græsset overgangsrigkær på siden af Låddenbjerg. Fra det soligene kær samler vandet sig i en lille bæk. Vældet er relativt artsrigt, og her forekommer Alm. Star, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Lav Ranunkel, Maj-Gøgeurt, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Toradet Star, Trævlekrone, Vand-Mynte, Smalbladet Mærke, Næb-Star, Hirse-Star, Eng-Nellikerod, Kær-Høgeskæg, Kær-Trehage, Lyse-Siv, Knop-Siv, Glanskapslet Siv, Sump-Snerre, Vandnavle, Vinget Perikon, Alm. Sumpstrå, Gul Fladbælg, Liden Skjaller, Kær-Snerre og Tyndskulpet Brøndkarse.

4. Bræmhøj er udsigtspunkt beklædt med krat af Rose, Slåen og Tjørn. Højen er uden græsning, og tilgroningen er ringe. Den rummer overdrevsvegetation. Her forekommer Knoldet Mjødurt, Alm. Knopurt, Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blåhat, Bølget Bunke, Engelskgræs, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Læge-Oksetunge, Mark-Krageklo, Prikbladet Perikon og Vild Kørvel.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at ekstremrigkærene Røjenkær og ved

Stenbæk bevares. Især Røjenkær rummer en karakteristisk, artsrig vegetation. Det er derfor meget ønskeligt, at græsning med kreaturer i begge ekstremrigkær genoptages og at kærene optages i et overvågningsprogram.

Lokalitetskode, 1. Skødshoved: + K-H-V I s-t (Kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og på grund af >20 biotopstypiske strandengsarter)
, 2. Stenbæk: + V I s-t (Kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)
, 3. kær ved Låddenbjerg: + V II s
, 4. Bræmhøj: + E III r-s

5. Kvelstrup. Vest for gården findes en dam omgivet af Rød-El. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 50, 110b, 291, 292, 294, 467, 468, 491, 492, 503, 774, 792, 917, 956, 995.

Fig 61. Skødshoved Kær. Peter Wind fot. 1987.

22a/19 Dejret Øhoved og Tved Øhoved

1. Dejret Øhoved. De lave parceller omkring de karakteristiske moræneknolde Dejret Øhoved (19 m. o. h.) og Tved Øhoved (15 m. o. h.) rummer græssede strandenge. Ind imellem forekommer vandhuller og render, samt store myretuer.

Her forekommer Strand-Annelgræs, Sandkryb, Kveller, Strand-Malurt, Strand-Vejbred, Læge-Kokleare, Vingefrøet Hindeknæ, Harril, Stilket Kilebæger, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Rød Svingel, Eng-Rapgræs, Alm. Kvik, Engelskræs, Bidende Stenurt, Strand-Tusindgylden, Smalbladet Kællingetand, Gåse-Potentil og Strand-Trehage.

Op mod litorinaskrænten i syd ligger et større, græsset kærrområde, der består af en mosaik af fattigkær og rigkær. Her forekommer Alm. Mjødurt, Alm. Star, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Blågrøn Star, Hirse-Star, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Hjertegræs, Kær-Padderok, Kær-Ranunkel, Kær-Tidse, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Leverurt, Djævelsbid, Smalbladet Kæruld, Tagrør, Toradet Star, Vand-Mynte, Vellugtende Gulaks, Sump-Forglemmigej, Krybende Pil, Alm. Vandranunkel, Vandnavle, Tormentil, Enskællet Sumpstrå, Kær-Snerre, Gul Fladbælg, Fladtrykt Kogleaks sammen med Klokke-Ensian(x), Mose-Troldurt, Hedelyng, Katteskæg og Tandbælg.

Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Klokke-Ensian er meget sjælden i Århus amt og kendes inden for de seneste tredive år kun fra Gjærn Bakker (omr. 21/22).

Lokalitetskode, 1. Dejret Øhoved: ++ K-H-V I r-s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter og på grund af forekomsten af de sjældne fattigkærarter: Mose-Troldurt og Klokke-Ensian.

Kilder: 50, 110b, 291, 292, 294, 491, 492, 503, 657, 995.

22a/20 Tillerup

1. Flinthøj. Her forekommer på hævet havbund et græsset overgangsrigkær, der mod nord støder op til strandeng (se Dejret Øhoved, omr. 22a/19). Her forekommer Alm. Mjødurt, Alm.

Star, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Blågrøn Star, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Kær-Padderok, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Smalbladet Kæruld, Tagrør, Tigger-Ranunkel, Toradet Star, Vand-Mynte, Vellugtende Gulaks, Alm. Syre, Kær-Snerre, Lyse-Siv, Vandnavle, Alm. Sumpstrå, Gul Iris, Sump-Forglemmigej og Rød Svingel.

2. Glimstrup Bakke. Ved bakken ligger et topogent overgangsrigkær i forbindelse med en bæk. Den nedre del af kæret græsses, mens den øvre del af kæret er under tilgroning med høje urter og buske af Tagrør, Kær-Tidsel og Grå-Pil. Her forekommer tillige Maj-Gøgeurt, Alm. Mjødurt, Bidende Ranunkel, Bukkeblad, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Nellikerod, Kragefod, Kær-Padderok, Lav Ranunkel, Stiv Star, Top-Star, Toradet Star, Næb-Star, Skov-Kogleaks, Alm. Syre, Smalbladet Mærke, Trævlekrone, Vand-Mynte, Lyse-Siv, Gul Fladbælg, Kær-Snerre og Knæbøjet Rævehale.

3. Kær ved Langkær. På hævet havbund neden for litorinaskrånten ved gården ligger et ubenævnt ekstremrigkær. Som følge af manglende græsning er kæret under stærk tilgroning af høje urter samt buske og træer af Tagrør, Hjortetrøst, Strand-Kogleaks, Rød-El og Grå-Pil. I øvrigt forekommer Alm. Mjødurt, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Hjertegræs, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Maj-Gøgeurt, Stiv Star, Top-Star, Toradet Star, Trævlekrone, Vandkarse, Vand-Mynte, Vinget Perikon, Smalbladet Mærke, Kær-Mangeløv og Butblomstret Siv.

4. Trehøje (50 m. o. h.) rummer overdrevsvegetation. Bakken har kun i mindre omfang behov for pleje. Her forekommer Alm. Knopurt, Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Alm. Syre, Alm. Torskemund, Blåhat, Engelskgræs, Græsbladet Fladstjerne, Gul Snerre, Liden Klokke og Vild Kørvel.

Lokalitetskode, 1. Flinthøj: + V II s

, 2. Glimstrup Bakke: + V II s

, 3. kær ved Langkær: + V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

, 4. Trehøje: + E III r-s

Kilder: 50, 110b, 467, 503, 995.

22a/21 Mols Hoved

Omkring godset Isgård er et 526 ha. stort, stærkt kuperet område fredet 1982. Kendelsen giver det offentlige ret til naturpleje.

Området har i første række landskabelig værdi og rummer i følge litteraturen en mosaik af forskellige naturtyper med flere botanisk interessante lokaliteter og dyrkede marker. Øst for Isgård ligger en gammel, frodig skov med skovmoser og enkelte kær. Her forekommer en dam, der omgives af Rød-El og Ask. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

1. Mols Hoved er op til 25 m høj og rummer stejle kystskrænter med en artsrig vegetation. Skrænterne er bevokset med krat af Alm. Hyld, Tjørn, Hunde-Rose, Ask og Slåen. Herfra foreligger et fund (1952) af den sjældne Knopnellike(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige

2. Tillerup Sø. Ved søen forekommer i søens kanter to mindre overgangsrigkær i et ellers intensivt opdyrket område. De to kær er resterne af et stort, sammenhængende kær rundt om søen. Her forekommer Bidende Ranunkel, Eng-Kabbeleje, Kær-Tidsel, Maj-Gøgeurt, Tagrør,

Toradet Star, Trævlekrone, Alm. Syre, Knop-Siv, Gul Fladbælg og langs bredden Gul Iris og Blære-Star. Om selve Tillerup Sø foreligger botaniske oplysninger i øvrigt ikke.

3. Løghøj. Kæmpehøjen rummer lidt overdrevsvegetation under træer af Bøg og Vild Æble. Her forekommer Blåhat, Bølget Bunke, Hvid Snerre, Læge-Oksetunge, Prikbladet Perikon, Rød Svingel, Smalbladet Høgeurt og Tormentil.

4. Eg. Ved landsbyen forekommer et topogent overgangsrigkær. Halvdelen af kæret er tilsået med fodergræs og gødet eller under tilgroning med høje urter samt buske og træer af især Tagrør, Rød-El og Grå-Pil. Den resterende del græsses og har en lavtvoksende vegetation. Her forekommer tillige Alm. Mjødurt, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Glanskapslet Siv, Kær-Dueurt, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Maj-Gøgeurt, Top-Star, Toradet Star, Trævlekrone, Vand-Mynte, Smalbladet Mærke, Næb-Star, Vinget Perikon og Fladtrykt Kogleaks.

5. Vibrogård. Ved gården ligger et topogent overgangsrigkær i en lavning i terrænet. Størstedelen af kæret anvendes til græsning, mens den vestlige del er under tilgroning med høje urter som Tagrør og Hjortetrøst. I kæret forekommer desuden Alm. Mjødurt, Bidende Ranunkel, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Lav Ranunkel, Maj-Gøgeurt, Smalbladet Kæruld, Sumpkarse, Tigger-Ranunkel, Toradet Star, Trævlekrone, Vand-Mynte, Sump-Forglemmigej, Enskællet Sumpstrå, Alm. Syre, Næb-Star og Knæbøjet Rævehale. I kæret ligger et vandhul, hvor der optræder Stiv Star, Top-Star, Vejbred-Skeblad og Vandrøllike.

Lokalitetskode, 1. Mols Hoved: + E III r-s
, 2. Tillerup Sø: + V III s
, 3. Løghøj: + E III r-s
, 4. kær ved Eg: + V III s
, 5. kær ved Vibrogård: + V III s

6. Bjødstrup Strand. Her ligger et mindre, statsejet areal. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Kilder: 43, 50, 85, 110b, 284, 413, 503, 573, 973, 962, 995.

Fig 62: Kongsøre Hage. Peter Wind fot. 1987.

22a/22 Torup

1. Markmose Bro. På marint forland neden for den kratbevoksede litorinaskrænt ligger et veludviklet, topogent ekstremrigkær, der mod havet afgrænses af lave strandvolde. Dette bevirker, at kærets centrale del er meget fugtig. Afløb sker gennem den grøft, der afgrænser lokaliteten mod vest, samt gennem et mindre, diffust afløb i den østlige del. Kæret plejes med kreaturer. Det er med sine omgivelser fredet 1981.

Vegetationen er særdeles artsrig og indeholder flere sjældne eller meget sjældne arter med kun få voksesteder i Danmark. I kæret vokser Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Mygblomst(x), Bredbladet Kæruld(x), Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Fåblomstret Kogleaks, Vinget Perikon, Krognæb-Star, Trindstænglet Star, Tvebo-Star, Eng-Troldurt samt bladmosserne Bryum pseudotriquetrum, Campylium stellatum, Calliergonella cuspidata, Drepanocladus revolvens og Philonotis fontana. I kæret kendes tillige Kødfarvet Gøgeurt,

Vibefedt, Blågrøn Star, Skede-Star, Vild Hør, Blågrå Siv, Leverurt, Liden Blærerod, samt mosserne *Plagiomnium ellipticum*, *Drepanocladus vernicosus* og *Riccardia pinguis*. Sump-Hullæbe og Butblomstret Siv er foruden denne lokalitet kendt fra henholdsvis 11 og 14 lokaliteter i Århus amt inden for de seneste 15 år (Wind 1988).

2. Kongsøre Hage rummer nordvendte, græssede skrænter med overdrevsvegetation. Jordbunden rummer både sand og ler. Her forekommer Kornet Stenbræk, Dunet Havre, Hjertegræs, Lav Tidsel, Knoldet Mjødurt, Blågrøn Star, Blåhat, Eng-Brandbæger, Hulkravet Kodriver, Kamgræs, Plettet Kongepen, Prikbladet Perikon, Vild Hør, Vild Kørvel, Femhannet Hønsetarm og Kløftet Storkenæb.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at det enestående kær ved Markmose Bro bevares i sin nuværende tilstand. Det er derfor meget ønskeligt, at den nuværende pleje med kreaturgræsning opretholdes, og at gødskning undgås, ligesom det er vigtigt, at kæret fortsat indgår i amtets overvågningsprogram med årlige besøg.

Lokalitetskode, 1. kær ved Markmose Bro: +++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

, 2. Kongsøre Hage: + E-V II r-s

3. Torup. Herfra er kendt den sjældne Gaffel-Limurt(o).

Kilder: 50, 110b, 397, 434, 467, 468, 478, 503, 581, 657, 711, 764, 798, 830, 832, 914, 956, 959b, 963, 973, 995.

Fig 63: Mygblomst. Holmegårds Mose. Peter Wind fot. 1987.

22a/23 Mols Bjerge

Mols Bjerge er et randmoræneområde, der er dannet efter isens afsmeltning under sidste istid. En mindre kuldeperiode fik isen til igen at brede sig. Herved skød istunger frem og dannede tungebækkener i henholdsvis Kalø Vig og Ebeltoft Vig. Landskabet fremtræder stærkt kuperet med efter danske forhold anseelige højder, Agri Bavnehøj på 137 m, Stabelhøje på 135 m, Langbjerg på 132 m samt Låddenbjerg og Trehøje på 127 m. Ved afsmeltning af isrester er opstået dødishuller tillige med jordfaldshuller f. eks. Tinghulen, Troldhullet og Tremose. Regn- og smeltevand har dannet dybe slugter.

Jordbunden består overvejende af grus og sand, men her forekommer tillige både kridt, flint og plastisk ler. De meget vekslende terrænformer og jordbundens alsidige sammensætning i forening bevirker, at mange forskellige naturtyper veksler mellem hinanden.

På grund af deres kystnære beliggenhed har Mols Bjerge tidligt været udnyttet af mennesket. De mange vige og bugter gav gode muligheder for beskyttede anløbspladser, ligesom de sandede jorde har været lette at friholde for træer, når de først var ryddede. Gravhøje og stendysser i landskabet vidner om menneskelig aktivitet, der begynder for 5000 år siden med de første bondekulturer. Med tiden har det meste af Mols Bjerge været udnyttet til dyrkningsformål. De lavere liggende jorde omkring gårdene blev anvendt til intensiv dyrkning af afgrøder, mens de fjernere benyttedes til græsgange. Her har tillige ligget en del krat af løvskov, der anvendtes til skovning af brændsel, til fældning af gærdsel og til lyngslet. Dette mønster er stort set forblevet uændret frem til slutningen af forrige århundrede, hvor landbrugets industrialisering og rationalisering tager fart. Derved bliver de ringeste og sværest tilgængelige jorde taget ud af egentlig drift. I stedet for at springe i lyng breder græsser, især

Bølget Bunke, sig på de tidligere opdyrkede arealer. Samtidig begynder en plantning af nåletræer. I 1881 anlagdes således Knebel Plantage og få senere Vistoft Plantage. I starten af dette århundrede fulgte anlægget af plantninger omkring Trehøje, Provstgård Plantage og Århus Plantage efter. Så sent som i 1960 foretoges endnu betydelige tilplantninger.

Allerede i 1934 er den første fredning af arealer langs Ebeltoft Vig gennemført. Dette arbejde er videreført med fredning af Borgensholm-Viderup-området i 1972 og med fredning af den nordlige del i 1984. Nu arbejdes der på en fredning af den sydlige del. Kendelserne giver særdeles gode muligheder for naturpleje. I Mols Bjerge er foretaget flere græsningsforsøg med forskellige kreaturer. En grundig gennemgang af disse forsøg, deres resultater samt konkrete plejeønsker for de enkelte delområder findes i "Mols Bjerge Plejeplan" (1980).

De særdeles vekslende jordbundsforhold gør, at hen imod 500 højere blomsterplanter er registreret i Mols Bjerge. I det følgende vil de markante botaniske lokaliteter blive omtalt.

Yderligere oplysninger om området findes i "Landskabsplejeplan for Molsområdet" (1978).

1. Bogens Sø og Hålen

1. Bogens Sø. Den lavvandede sø var oprindelig strandsø, der af strandvolde nu er afspærret fra havet. Søen omgives af lave enge, der mod syd domineres af Ellekrat og -skov. Ind imellem ses åbne parceller, der gødes og anvendes til græsning og høslet. Syd og vest for søen forekommer tillige græssede overgangsrigkær og et ekstremrigkær, der er under tilgroning. Her optræder Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Smalbladet Kæruld, Alm. Star, Blågrøn Star, Top-Star, Dværg-Star, Hirse-Star, Krognæb-Star, Stjerne-Star, Bukkeblad, Eng-Troldurt, Leverurt, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Kær-Trehage, Trævlekrone, Lancetbladet Høgeurt, Sump-Kællingetand, Vandnavle, Tormentil, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Hjertegræs, Kragefod, Tvebo Baldrian og Vibefedt samt den i Århus amt sjældne Fladkravet Kodriver(x). Planten kendes fra tre andre lokaliteter i amtet inden for de seneste 30 år Anholt By (omr. 12/6), Rugård Sønderskov (omr. 22b/37) og Brattingborg Skov (omr. 23/35).

Syd for Bogens findes væld, hvor der forekommer Vandarve, Vedbend-Vandranunkel, Fåblomstret Kogleaks og Tvebo Star.

Hålen en nordvest-sydøst gående, dyb dal omgivet af markante bakker. I dalen ligger et soligent overgangsrigkær, der er under kraftig tilgroning. Her forekommer Maj-Gøgeurt, Blågrøn Star, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Gul Fladbælg, Kragefod, Kær-Padderok, Kær-Tidse, Tagrør, Top-Star, Trævlekrone, Sump-Kællingetand, Sump-Fladstjerne, Stiv Star, Smalbladet Mærke, Vandnavle, Kær-Ranunkel, Alm. Ene, Tormentil, Djævelsbid, Eng-Viol, Kær-Snerre, Kær-Star, Skov-Kogleaks, Sump-Snerre, Vinget Perikon, Liden Vintergrøn og Butblomstret Siv.

Lokalitetskode: 1. Bogens Sø: ++ V-E-H I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Kilder: 7, 43, 84, 85, 110b, 145, 284, 413, 420, 445a, 503, 571, 778, 797, 911, 956, 962, 973, 995.

2. Langemose

2. Langemose er den største og mest velbevarede højmoser på Mols med spredt opvækst af først og fremmest Dun-Birk og Grå-Pil. Højmosen er opstået ved dannelsen af en hængesæk i et dødishul og har et samlet areal på ca. 2 ha. Her forekommer typisk ekstremfattigkærsvegetation med Klokkelyng, Rundbladet Soldug, Hunde-Hvene, Tråd-Star, Hedelyng, Grå Star, Næb-Star, Alm. Star, Bølget Bunke, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld,

Bukkeblad, Blåtop, Tranebær og Kragefod samt mosserne Polytrichum commune, Aulacomnium palustre, Ptilidium ciliare og Sphagnum recurvum.

Lokalitetskode: 2. Langemose: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)

Kilder: 7, 43, 84, 85, 110b, 284, 413, 420, 434, 467, 468, 571, 786, 840, 962, 973.

Error! Reference source not found. 3. Mølleåen og Tømmerkær **Error! Reference source not found.**

3. Mølleå. Engene omkring den dybt nedskårne Mølleå, bl. a. Tømmerkær, rummer overdrev-, kær- og Ellesumpvegetation. Her forekommer Alm. Agermåne, Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Høst-Borst, Alm. Brunelle, Alm. Ene, Vellugtende Gulaks, Alm. Gyldenris, Eng-Havre, Hedelyng, Alm. Hvene, Alm. Kamgræs, Bugtet Kløver, Hare-Kløver, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Nikkende Limurt, Alm. Markarve, Flerårig Knavel, Bakke-Nellike, Pors, Alm. Pimpinelle, Alm. Hunde-Rose, Gul Snerre, Alm. Syre, Smalbladet Timian, Smalbladet Vikke, Hunde-Viol, Glat Ærenpris, Læge-Ærenpris, Mark-Ærenpris, Skov-Angelik, Småskulptet Brøndkarse, Mose-Bunke, Dunet Dueurt, Kær-Dueurt, Lådden Dueurt, Rød-El, Sump-Fladstjerne, Kryb-Hvene, Kær-Høgeskæg, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Kær-Padderok, Dag-Pragtstjerne, Kær-Ranunkel, Knæbøjet Rævehale, Glanskapslet Siv, Kær-Snerre, Vand-Skræppe, Manna-Sødgræs, Tandet Sødgræs, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Gifttyde, Finbladet Mangeløv, Akselblomstret Star, Småbladet Milturt og Alm. Milturt.

Lokalitetskode: 3. Mølleå: ++ V-E-H-Sv II s

Kilder: 7, 43, 84, 85, 110b, 284, 413, 420, 973.

4. Skove og plantager

4. Egekrat i Mols Bjerge. Endnu forekommer spredt enkelte rester af tidligere tiders krat af løvskov af især Bøg tillige med en del Alm./Vinter-Eg. Træerne varierer i alder fra 100 til 200 år og mange er stødkudsprægede.

5. Provstgård Plantage. Den 53 ha. store, privatejede plantage er overvejende nåleskov. Her kendes Skov-Fyr og Linnæa. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

6. + 7. Vistoft Plantage og Århus Plantage. Om den 93 ha. store, privatejede Vistoft Plantage og den 94 ha. store Århus Plantage foreligger botaniske oplysninger ikke.

Linnæa er inden for de seneste 30 år kendt fra tre andre lokaliteter i Århus amt Anholt (omr. 12/3), Sostrup Skov (omr. 22b/8) og Mårup Skov (omr. 23/7).

Lokalitetskode, 4. Egekrat: + S III r

, 5. Provstgård Plantage: + S III r

Foreløbig lokalitetskode, 6. Vistoft Plantage: 0 S IV 0

7. Århus Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 7, 43, 84, 85, 110a, 128, 165, 284, 317, 413, 420, 573, 840, 962, 973.

Fig 64: Mols Bjerge. Peter Wind fot. 1969.

5. Bakker og høje

8. Bisgyde Høj. Tilgroning af højen sydøst for Agri (omr. 22a/17) er kun af mindre betydning. Højen rummer en artsrig overdrevsvegetation af urter og dværgbuske. Her forekommer Nikkende Limurt, Eng-Havre, Alm. Ene, Blåbær, Blåhat, Bølget Bunke, Alm. Gyldenris, Djævelsbid, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Mark-Krageklo, Kantet Perikon, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Alm. Syre, Tormentil, Lancet-Vejbred og Læge-Ærenpris samt Stor Parasolhat.

9. Trehøje. Her forekommer hedeområder med overdrevsvegetation. Her dominerer Bølget Bunke sammen med Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Alm. Ene, Blåhat, Alm. Gyldenris, Djævelsbid, Hedelyng, Liden Klokke, Gul Snerre, Alm. Pimpinelle, Alm. Syre og Læge-Ærenpris. Her foreligger endvidere gamle angivelser af Tjærenellike(o) og Opret/Nikkende Købjælde(o).

10. Hede- og overdrevsområder i Mols Bjerge. Fra disse områder som helhed kendes ud over flere af ovennævnte arter Kambregne, Lund-Padderok, Skavgræs, Tårnurt, Knopnelli(o), Håret Viol(o), Tornblad, Krans-Konval, den sjældne Lugtløs Æble-Rose(o) og den meget sjældne Hylde-Gøgeurt(x), samt lichéner Lichenocodium xanthoriae.

Hylde-Gøgeurt er i Århus amt inden for de seneste tredive år tillige fundet ved Glatved Strand (omr. 22b/29). Planten forekommer i Danmark i øvrigt nu kun på Bornholm.

Lokalitetskode, 8. Bisgyde Høj: ++ E-H II r-s

9. Trehøje: ++ E-H II r-s

10. Hede- og overdrevsområder: +++ E-H I s-ms (kategori I på grund af I-art: Hylde-Gøgeurt)

Kilder: 2, 7, 43, 56b, 56c, 56d, 56e, 56f, 84, 85, 110b, 284, 360, 397, 413, 420, 450, 711, 733c, 805, 809, 840, 874, 973, 995.

6. Strandkær

11. Strandkær. Gården er omdannet til feltlaboratorium for Naturhistorisk Museum. De omgivende arealer er derfor særdeles velundersøgt for højere planter, svampe og lichéner. En oversigt over svampene findes hos Munk & Munk (1957) og hos Hansen (1959).

Her kan nævnes Grå Bægertrådkølle, *Arcyria denudata*, *Arcyria nutans*, *Badhamia panicea*, *Comatricha nigra*, den meget sjældne *Craterium leucocephalum*, *Craterium minutum*, *Enerthenema papillatum*, Rødært, *Perichaena corticalis*, *Physarum contextum*, *Stemonitis ferruginea*, *Trichia decipiens*, Bævrskive, *Cenangium furfuraceum*, Grønskive, den sjældne *Helotium amplum*, Jomfruhår-Mosbæger, Pilfinger, Blåmælket Bægersvamp, *Asteroma ochroleucum*, Orangegul Køllesvamp, *Daedalea heterospora*, Oksetungesvamp, Duftende Korkpigsvamp, Skallet Korkpigsvamp, *Phellinus friesianus*, Elle-Rørhat, *Collybia racemosa*, Elle-Flammehat, *Hygrophorus laetus*, Slimet Vokshat, Ildrød Trævlhat, Svovl-Mælkehat, den meget sjældne *Lactarius semisanguifluus*, den meget sjældne *Lentinus suavissimus*, *Lepiota griseo-virens*, *Lepiota porphyrea*, Rod-Tåreblad, *Psalliota cupreo-brunnea*, *Psalliota decorata*, *Psalliota spissa*, *Tricholoma constrictum* og Høj Posesvamp. Siden disse undersøgelser kan listen suppleres med svampene *Mycenastrum corium*, *Coccomyces coronatus*, *Neottiella rutioans*, *Spathularia flavida*, *Agaricus spissicaulis*, *Agrocybe pedialces*, *Cortinarius*

croceocoeruleus, *Fistulina hepatica*, *Hygrocybe unguinosa*, *Lepiota setulosa* og *Ramaria faccida*.

Lichénerne er behandlet indgående af Skytte Christiansen (1946). Her er siden fundet den sjældne *Cyphelium trachylioides*.

Her er fundet (1985) det meget sjældne bladmos *Leptodontium flexifolium*, der i Danmark kun er kendt fra meget få lokaliteter. I Århus amt kendes det tillige fra Salten Langsø (omr. 20/6).

Fra Ågeshøj er kendt den i Århus amt sjældne Kantet Kohvede(x), der inden for de seneste 30 år i øvrigt kun kendes fra Smedskov (omr. 21/58).

Lokalitetskode: 11. Strandkær: +++ E-H I r-s (kategori I på grund af mange sjældne svampe og lichéner)

Kilder: 2, 6, 7, 43, 46, 78, 79, 84, 85, 91, 110b, 184, 284, 324c, 307b, 355, 403, 413, 420, 571, 716e, 840, 849, 962, 973.

22a/24 Knebel

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

22a/25 Strands

1. Strands Gunger rummer strandenge og ekstremrigkær. Ud mod Begtrup Vig ligger et større krumoddesystem, der er under fortsat udvikling. Ind i mellem ses fugtige eller tilgroede strandlaguner. Størstedelen af Strands Gunger græsses.

På strandengspartierne forekommer Strand-Annelgræs, Harril, Kryb-Hvene, Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Sandkryb, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Kveller, Strand-Vejbred, Strand-Asters, Læge-Kokleare, Dansk Kokleare(o), Engelskgræs, Strand-Kogleaks og Blågrøn Kogleaks.

I selve ekstremrigkæret og på mere tørre steder forekommer Alm. Mjødurt, Skov-Angelik, Bidende Ranunkel, Butblomstret Siv, Blågrøn Star, Tvebo Star, Loppe-Star, Bukkeblad, Blågrøn Kogleaks, Fåblomstret Kogleaks(o), Vinget Perikon, Vandnavle, Eng-Kabbeleje, Kær-Trehage, Kær-Snerre, Kragefod, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Nellikerod, Hjertegræs, Kær-Ranunkel, Kær-Tidsel, Kødfarvet Gøgeurt, Leverurt, Maj-Gøgeurt, Smalbladet Kæruld, Sumpkarse, Tigger-Ranunkel, Tormentil, Top-Star, Toradet Star, Trævlekrone, Vandkarse, Vand-Mynte, Vellugtende Gulaks, Vibefedt tillige med Løgrodet Rapgræs, Opret Hejre(o) og Hestehale.

2. Særbæk. Ved bækken ligger et græsset overdrev og et topogent overgangsrigkær. Her forekommer Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Hulkravet Kodriver, Femhannet Hønsetarm, Engelskgræs og Vellugtende Gulaks. På de fugtigere dele optræder Maj-Gøgeurt, Blågrøn Star, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Nellikerod, Kær-Padderok, Smalbladet Kæruld og Langbladet Ranunkel.

3. Overdrev ved Begtrup Vig. Her forekommer en meget lille bestand af den rødlistede Salep-Gøgeurt(x) på sin eneste, kendte lokalitet i selve Jylland.

4. Rønne. Den statsejede ø er en forlængelse af det krumoddesystem, der er beskrevet ovenfor under Strands Gunger. Herfra adskilles det af en ca. 5 m dyb rende. Øen består overvejende af sand med enkelte mulddannelser.

Vegetationen domineres af Marehalm tillige med Strand-Kvik. På øen forekommer i øvrigt Ager-Svinemælk, Burre-Snerre, Eng-Rapgræs, Finbladet Vejsennep, Flerfarvet Ærenpris, Fåre-Svingel, Gul Snerre, Alm. Hundegræs, Liden Storkenæb, Strand-Kamille, Mælkebøtte, Spyd-Mælde, Strand-Vejbred, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strandsennep, Strandarve, Strand-Annelgræs, Stor Nælde, Tusindfryd, Vej-Pileurt og Vingefrøet Hindeknæ. Mathiesen & Mathiesen (1978-1979) har undersøgt algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

5. Vistoft. Nordvest for kirken ses afvandede kulturrenge, mens det store vådområde langs landevejen øst for landsbyen rummer vandfyldte tørvegrave. Fra Vistoft foreligger en ældre, løs angivelse af Butblomstret Siv(o).

På vejkanter i landsbyen optræder Læge-Alant, Grå-Bynke, Draphavre, Eng-Gedeskæg, Hulsvøb, Løgkarse, Stor Nælde, Læge-Oksetunge, Skarntyde, Slangehoved, Strand-Svingel Tusindstråle, Horse-Tidsel og Korn-Valmue.

6. Fuglsø. Omkring landsbyen forekommer flere småmoser og damme med Blågrå Siv, Top-Star og Vinget Perikon, samt arealer med Hedelyng. Nord for Fuglsø forekommer et overdrev, hvor der optræder Brombær, Gyvel, Slåen, Alm. Hvene, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blåhat, Gul Snerre, Høst-Borst, Håret Høgeurt, Kamgræs, Læge-Oksetunge, Liden Klokke og Mark-Krageklo. Fra mark ved Fuglsø er fundet den nu meget sjældne adventiv Klinte(o).

Salep-Gøgeurt er meget sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kendt fra tre lokaliteter på Samsø, på Hjortholm (omr. 23/15), ved Sælvig (omr. 23/26) og Ballen Strand (omr. 23/28).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at det artsrige Strands Gunger fortsat bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform, græsning, bevares, at gødsning undgås og at området undgår deponering af affald.

Det er af stor interesse, at pionervegetationen på Rønnen forbliver uforstyrret. Det er derfor ønskeligt, at øen skånes for unødige færdsel og anden rekreativ udnyttelse.

Lokalitetskode, 1. Strands Gunger: ++ K-E-V I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

, 2. kær ved Særbæk: + E-V II s

, 3. overdrev ved Begtrup Vig: + E I t (kategori I på grund af I-art: Salep-Gøgeurt)

, 4. Rønnen: + K II s

, 6. Fuglsø: + V-E-H-B III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 5. Vistoft: 0-+ V-B IV 0

7. Basbjerg. Øst herfor forekommer delvis tilplantede og drænedede enge, samt mindre moser med overgange til eng og overdrev. Her kendes Tykakset Star(o). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

8. Store Jettehøj. Den anseelige kæmpehøj er med sine omgivelser, i alt 25 ha., fredet 1978. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

9. Strands. Herfra foreligger et ældre fund (1952) af den sjældne Knopnellike(o).

Kilder: 43, 50, 85, 110b, 292, 294, 323, 413, 491, 492, 503, 642, 748, 829, 849, 946, 956, 962, 995.

Fig 65: Kysten mellem Sletterhage og Lushage, Helgenæs. Peter Wind fot. 1989.

22a/26 Helgenæs

Den stærkt kuperede halvø Helgenæs med Ellemandsbjerg, 99 m. o. h., som højeste punkt rummer adskillige, afvekslende naturtyper tillige med mange opdyrkede marker. Flere steder står moræneskrænterne stejlt over kysterne ofte med ingen eller smalle forstrande. Omkring Sletterhage forekommer brede strandvolde af ral.

1. Draget

1. Draget. Den smalle landtange, der forbinder Helgenæs med Molshalvøen og dermed med fastlandet, rummer på sit smalleste sted resterne af et gammelt forsvarsværk, Dragsmur- et kampestensdige, der strækker sig fra kyst til kyst. Området ved Dragsmur ejes sammen med arealerne omkring Ryes Skanse af staten og er fredet 1946.

Her findes tørre, sandede, ugræssede overdrev. Vegetationen er ret artsrig. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Knoldet Mjødurt, Nikkende Limurt, Eng-Havre, Alm. Ene, Alm. Agermåne, Blåbær, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Draphavre, Engelskgræs, Hedelyng, Håret Høgeurt, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Hulkravet Kodriver, Mark-Krageklo, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Blågrøn Star, Bakketidsel, Tormentil, Rundbælg og Bakke-Forglemmigej.

I et vandhul på området optræder Stiv Star, Vejbred-Skeblad, Blære-Star, Vandrøllike og Tandfri Vårsalat.

Mathiesen & Mathiesen (1978-1979) har undersøgt algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Eng-Guldstjerne er sjælden i Århus amt. Planten kendes inden for de senest tredive år i Århus amt fra fire andre lokaliteter, Kalø (omr. 22a/13), Vrinnens Strand (omr. 22a/16), Sletterhage og Stavsøre (omr. 22a/26).

Lokalitetskode, 1. Draget: + E-H-V-B I r-s (kategori I på grund af I-art: Eng-Guldstjerne)

Kilder: 60, 85, 110a, 110b, 284, 292, 293, 397, 413, 804, 962, 973, 982, 995.

2. Kongsgårde

2. Kongsgårde. Omkring landsbyen ligger flere vådområder. De fleste er uden større botanisk interesse, idet disse er groet til eller tilplantet med træer og buske af især Grå-Pil og Rød-Gran, bl. a. Horsemose, eller omdannet til egentlig sø med en smal bræmme af vegetation og omgivet af dyrkede marker.

Øst for Horsemose ligger en ubenævnt mose med tørveskær, der mod øst omgives af en stejl skråning med dels dyrket mark dels en smal bræmme udyrket overdrev. Mod vest grænser mosen op til skov. I gravene vokser Top-Star, Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Birk og Grå-Pil. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Fra Kongsgårde foreligger angivelser fra århundredets begyndelse af Pukkellæbe(o) og Butblomstret Siv(o).

3. Stavsøre. Kysten mellem Kongsgårde og Stavsøre rummer dels sandstrand og strandoverdrev dels strandeng. På strandarealerne vest for Kongsgårde vokser Klæbrig

Brandbæger, Glat Burre, Cikorie, Strand-Kamille, Alm. Kvik, Alm. x Strand-Kvik, Marehalm, Spyd-Mælde, Strand-Mælde, Sand-Mælkebøtte, Aften-Pragtstjerne, Rejnfan, Bidende Stenurt, Strandarve, Østersø-Strandsennep, Ager-Svinemælk, Strandkål, Kær-Svinemælk og Dusk-Syre. Her forekommer tillige Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Limurt, Hjertegræs, Engelskgræs, Vellugtende Gulaks, Alm. Kamgræs, Sandskæg og Blågrøn Star.

De græssede strandengsarealer med laguner ved Stavsøre omfatter 4 ha. Vegetationen danner karakteristisk zoner. Her forekommer Harril, Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Kryb-Hvene, Blågrøn Kogleaks, Strand-Kogleaks, Tagrør, Strand-Mandstro, Mark-Rødtop og Alm. Havgræs.

Mathiesen & Mathiesen (1978-1979) har undersøgt algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

4. Fuglevad. Syd for gården ligger sure moser omgivet af krat. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Eng-Guldstjerne er sjælden i Århus amt. Planten kendes inden for de senest tredive år i Århus amt fra fire andre lokaliteter, Kalø (omr. 22a/13), Vrinner's Strand (omr. 22a/16), Dragsmur og Sletterhage (omr. 22a/26).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de karakteristiske strandenge ved Stavsøre bevares. Det er derfor ønskeligt, at området beskyttes mod yderligere overgreb i form af udgravninger og opfyld.

Lokalitetskode, 2. Kongsgårde: + V-B III r-s
, 3. Stavsøre: + K I r-s (kategori I på grund af I-art: Eng-Guldstjerne)
Foreløbig lokalitetskode, 4. Fuglevad: 0+ V-Sv IV 0

Kilder: 110a, 110b, 154, 292, 293, 492, 759, 930, 956, 973.

3. Ørby

5. Ørby Klint er omkring 1,5 km lang. Ca. 20 ha. i en smal bræmme langs kysten er fredet 1964. Klinten består af plastisk ler overlejret af morænesand og -grus og nedbrydes til stadighed af havet. Fredningskendelsen rummer ikke muligheder for naturpleje, hvilket der kun er mindre behov for. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Ved Fejrup Strand kendes Elfenbens-Padderok og Bakke-Jordbær.

Mathiesen & Mathiesen (1978-1979) har undersøgt algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Lokalitetskode, 5. Ørby Klint: 0 K-E IV 0

Kilder: 84, 85, 110a, 110b, 284, 292, 293, 840, 973.

4. Borup-Esby

6. Borup Omkring landsbyen forekommer overdrev, damme og kær. Drødhøj er 41 m høj og ligger syd for Borup. Det er en markant bakke med hedevegetation på nordsiden. Her optræder Lav Skorsoner. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

7. Esby rummer uforstyrrede og uplejede gærder og vejkanter samt et gadekær, der rummer en artsrig vegetation. Her kendes Alm. Hjertespad, den sjældne Kransburre(o), Tvebo Galdebær, Kær-Snerre (ssp. elongatum), Gul Rævehale, Kløvkroner, Enkelt Pindsvineknop, Billebo-Klaseskærm, Blære-Star og Alm. Skjolddrager.

Øst for Esby mod kysten forekommer skrænter og forstrand. Herfra er kendt Strand-Kamille og den rødlistede Kvast-Høgeurt(x).

Syd for gården Svanesminde forekommer et væld med orkidéer og krat. Ved gårdene Rugdal og Tornbjerg Gård ligger moser og uforstyrrede og vegetationsløse damme. Yderligere botaniske oplysninger om østkysten af Helgenæs er meget ønskelige.

Kvast-Høgeurt er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten kun fra fire andre lokaliteter, Skåde (omr. 21/75), Tålfors Strand (omr. 22a/3), Vosnæs Pynt (omr. 22a/8) og Hjelm (omr. 22a/36).

Lokalitetskode, 6. Borup: + E-H-V III r-s

, 7. Esby : + K-E-B I r (kategori I på grund af I-art: Kvast-Høgeurt)

Kilder: 110a, 110b, 142, 175, 181, 962, 973, 978, 982.

5. Lushage-området

8. Lusklit er sydøst eksponeret havskrænt med et mindre marint forland med en krummodde, Lushage. Ejendommen Klæbjerg på i alt 78 ha., hvortil Lusklit hører, ejes af staten.

Fra skrænterne kendes Bakke-Jordbær, Kantet Konval, Blodrød Storkenæb, Vrietorn, Hundetunge og Tandfri Vårsalat. På forstranden forekommer uforstyrret strandoverdrev. På foden af skrænten forekommer et soligent overgangsrigkær med en lav vegetation. Her kendes Kødfarvet Gøgeurt, mens der fra et væld i Klæbjerg Bakker kendes Vinget Perikon. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 8. Lusklit-området: + K-E-V III r-s

Kilder: 50, 84, 85, 110a, 110b, 413, 840, 962, 973.

Fig 66: Lushage, Helgenæs. Peter Wind fot. 1989.

6. Sletterhage

9. Sletterhage. Ud mod kysten ligger mægtige strandvolde opbygget af ral. Visse steder er foretaget gravning af ral. Her ses vandfyldte grave i første række koloniseret af Tagrør eller arealer under tilgroning med krat af især arter af Pil. Området ejes af staten og administreres af Fusingø statskovdistrikt.

Enkelte arealer er hegnede og græsses af kreaturer. Her forekommer ekstremrigkær med Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Ægbladet Fliglæbe, Slangetunge, Loppe-Star, Kryb-Hvene, Hare-Star, Alm. Star, Dværg-Star, Hirse-Star, Blågrøn Star, Sylt-Star, Glanskapslet Siv, Tudse-Siv, Knop-Siv, Blågrå Siv, Lyse-Siv, Alm. Rapgræs, Eng-Kabbeleje, Kær-Tidsel, Engkarse, Kær-Snerre, Vandnavle, Sværtevæld, Lancetbladet Høgeurt, Sump-Kællingetand, Vand-Mynte, Dunet Vejbred, Alm. Firling, Gul Fladbælg og Kær-Padderok samt mosserne Calliergonella cuspidata, Marchantia polymorpha, Bryum pseudotriquetrum, Plagiomnium undulatum, Plagiomnium affine, Conocephalum conicum,

Climacium dendroides og *Rhytidiadelphus squarrosus*.

På strandvoldene og i krattene vokser flere af de førnævnte arter tillige med Femhannet Pil, Grå-Pil, Krybende Pil, Selje-Pil, Øret Pil, Pigget Star, Tandbælg, Sød Astragel, Blåmunke, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Eng-Havre, Smalbladet Høgeurt, Liden Klokke, Hare-Kløver, Alm. Knopurt, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Nikkende Limurt, Alm. Pimpinelle, Revling, Rundbælg, Rødknæ, Slangehoved, Blodrød Storkenæb, Fjerbregne, Hassel, Kær-Høgeskæg, Eng-Rørhvene, Alm. Skjolddrager, Skov-Vikke (var. *condensata*) og Liden Vintergrøn. Her forekommer tillige Blågrøn Kogleaks, Fjernakset Star, Fliget Vejbred, Harril, Sandkryb, Hjortetrod, Sump-Snerre, Sand-Frøstjerne, Bakke-Nellike, Sand-Rottehale, Blågrøn Rapgræs, Egernehale-Byg, Aks-Ærenpris, Mark-Tusindgylden, Langstakket Væselhale, Knippe-Star, Strand-Bede, Tykbladet Mælde, Strand-Mandstro, Kornet Stenbræk, Knoldet Mjødurt, Tandfri Vårsalat, Gærde-Kørvel, Tjærenellike, Tidlig Dværgbunke, Bakke-Jordbær og Skov-Fladbælg.

Øst og nord for fyret forekommer skrænter med en artsrig overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Hjertegræs, Stribet Kløver, Hulkravet Kodriver, Bakke-Nellike, Sølv-Potentil, Fladstrået Rapgræs, Blågrøn Star, Bidende Stenurt, Blodrød Storkenæb, Bakketidse, Glat Rottehale, Slangehoved, Kantet Konval Opret Hejre, Kegle-Limurt, Hundetunge, Hjortetrod, Sand-Rottehale, Bakke-Jordbær, Bakke-Forglemmigej og Læge-Oksetunge. Herfra kendes tillige den sjældne Knopnellike(x), Voldtimian, Merian, Lav Tidsel, Bjerg-Rørhvene, Butblomstret Sødgræs, Stribet Kløver, Liden Sneglebælg, Eng-Havre og Fåblomstret Kogleaks.

Mathiesen & Mathiesen (1978-1979) har undersøgt algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

10. Basbjerg. Omkring højen findes mindre vandhuller og moser. Ved Kragmose findes flere kær og moser. Her forekommer Børste-Kogleaks, Klokkelyg og Gul Rævehale. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Knopnellike og Eng-Guldstjerne er sjældne i Århus amt. Begge planter kendes inden for de senest tredive år i Århus amt fra fire andre lokaliteter, henholdsvis Katholm Strand (omr. 22b/24), Jernhatten (omr. 22b/39), Glatved Strand (omr. 22b/29), Højklit (omr. 23/6) og Kalø (omr. 22a/13), Vrinnerens Strand (omr. 22a/16), Dragsmur og Stavsøre (omr. 22a/26).

Bevaring: Det er af overordentlig stor betydning, at artsrige samfund på det marine forland og på skrænterne nord og øst for Sletterhage bevares. Det er derfor ønskeligt, at græsningen af ekstremrigkæret fortsætter, ligesom den regelmæssige overvågningen bør fortsætte. Det er samtidig ønskeligt, at den kommercielle udnyttelse af strandvoldene indstilles.

Lokalitetskode, 9. Sletterhage-området: +++ K-E-V I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær, I-art: Eng-Guldstjerne og uforstyrrede strandvolde)
Foreløbig lokalitetskode, 10. Basbjerg: + V III 0

Kilder: 50, 85, 110a, 110b, 175, 181, 292, 293, 355, 401, 413, 466, 467, 468, 503, 572, 632, 624, 749, 765, 849, 954, 962, 973, 982.

Fig 67: Sletterhage med Mols Hoved i baggrunden. Peter Wind fot. 1989.

22a/27 Femmøller

1. Femmøller Bakker. Herfra foreligger fortrinsvis ældre oplysninger om fund af Bakke-

Svingel(o), Mark-Bynke(o), Hare-Kløver(o), Håret Høgeurt(o), Rødknæ(o) og Gul Evighedsblomst(o) samt den meget sjældne, rødlistede Vår-Spergel(x), der her optræder på sit hidtil eneste kendte voksested uden for Bornholm i nyere tid. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Femmøller Bakker: + E I s (kategori I på grund af rødlistearten Vår-Spergel)

2. Femmøller. Fra byen er kendt Smalbladet Rapgræs, *Rubus wessbergii* og Ensidig Vintergrøn. Endvidere foreligger en gammel angivelse af den fra Nordamerika indslæbte *Solanum triflorum*(o) (natskyggefamilien). Herfra kendes svampene *Lepiota porphyrea* og *Psalliota decorata*.

Kilder: 28, 43, 110b, 137, 145, 173, 313, 315, 352, 355, 359.

22a/28 Lyngsbæk

1. Krakær. Vest herfor ligger en vældmose omkranset af løvskov ligesom der forekommer et hedeareal med Hedelyng og opvækst af Alm./Vinter-Eg og Bævreasp. Ved gården Svampedam findes et mindre hedeareal med Lyng-Star(o) samt flere småmoser. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Kysten mellem Lyngsbæk Strand og Egsmark Strand. På denne strækningen samt på strækningen til Ebeltoft (omr. 22a/35) forekommer strandeng på hævet havbund. Hele nordsiden af Ebeltoft Vig fra Bogens Strand (omr. 22a/23) til Ebeltoft omfatter ca. 134 ha. og er fredet 1934. Her kendes Kær-Svinemælk, Smalbladet Kællingetand(o), Hundesalat(o), krydsningen mellem Marehalm og Strand-Kvik, Eng-Ensian(o), Baltisk Ensian(o) samt Nikkende Kobjælde (Egsmark Strand). Fra Femmøller Strand (= Lyngsmark Strand ?) foreligger et fund (1967) af den i Århus amt meget sjældne Enblomstret Vintergrøn(x). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Rossø. Her findes mose. Botaniske oplysninger er meget ønskelige.

4. + 5. Dyrehave og Lyngsbækgård Plantage. Fra de privatejede Dyrehave (38 ha) og Lyngsbækgård Plantage (33 ha) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Enblomstret Vintergrøn er meget sjælden i Århus amt. Planten kendes inden for de seneste tredive år tillige kun fra Anholt (omr. 12/3).

Lokalitetskode, 1. Krakær: 0+ H-V IV 0

, 2. kysten mellem Lyngsbæk Strand og Egsmark Strand: + V-E III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Rossø: 0 S-V IV 0

, 4. Dyrehave: 0 S IV 0

, 5. Lyngsbækgård Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 43, 110b, 128, 173, 284, 343, 355, 445a, 657, 868, 962.

22a/29 Skærsø Plantage

1. Skærsø Plantage. Den 392 ha. store, privatejede plantage består overvejende af nåleskov. I

plantagen indgår tillige lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg samt blandskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Brunmose er dækket af krat af Pil og Birk og er gennemskåret af grøfter. Mosen har tidligere været græsset. Her forekommer Vandpest, Alm. Mjødurt, Rørgræs, Tagrør, Mose-Bunke, Kær-Star, Alm. Fredløs, Kattehale Vinget Perikon, Kær-Tidsel og Alm. Baldrian.

2. Godthåb Skov. Om sammensætningen af den 52 ha. store, privatejede skov foreligger oplysninger ikke. Vest for Godthåb findes en drænet, men stadig vandrig mose. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Sparrebakke. Her forekommer en blanding af kærmoser og sur mose, der er under tilgroning med Birk og Fyr. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. Ørnbjerg Mølle (Fussingø statsskovdistrikt). Her ligger en smal bræmme af 200 årige stødskudsprægede træer af Bøg omkring en gammel hulvej. Området er landskabsfredet. I mølledammen forekommer Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Alm. Baldrian og Bredbladet Mærke.

5. Store Bilsø. Ved søen findes en artsrig mose med krat af arter af Birk og Pil. I mosen og i søen forekommer Bredbladet Dunhammer, Knippe-Star, Tagrør, Kær-Tidsel, Top-Star, Maj-Gøgeurt, Vinget Perikon, Stjerne-Star, Dynd-Padderok, Trævlekrone, Hjertegræs, Kragefod, Tormentil, Eng-Kabbeleje, Vandnavle, Næb-Star, Bukkeblad, Kær-Snerre, Kær-Høgeskæg, Kær-Trehage, Alm. Sumpstrå og Trindstænglet Star.

6. Skærsø. Her forekommer småmoser domineret af Star, væld, græsset overdrev og småskov. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Skærsø Plantage: 0-+ S IV 0

, 2. Godthåb Skov: 0-+ S-V IV 0

, 3. Sparrebakke: 0-+ V IV 0

, 4. Ørnbjerg Mølle: + S-V III r-s

, 5. Store Bilsø: + V-Sv II s

Foreløbig lokalitetskode, 6. Skærsø: 0-+ V-E-S IV 0

Kilder: 85, 110b, 128, 317, 413, 571.

22a/30 Stubbe Sø

Stubbe Sø gennemskæres af grænsen mellem TBU-distrikt 22a og 22b. Af praktiske årsager behandles selve søen her, mens nordbredden behandles særskilt under omr. 22b/34. Søen har i hvert fald tidligere være ren. Den er lavvandet, og Ellekrat optræder flere steder langs bredden. Den har oprindeligt været hedesø, men ved indplantning af nåltræer er dette billede ændret. Langs nordsiden af søen forekommer store strækninger med rørsump. Søen med dens omgivelser er fredet 1963. Kendelsen giver det offentlige ret til naturpleje, hvilket der er stort behov for, hvis tidligere tiders mere lysåbne forhold ønskes genskabt.

I søens sydøstende omkring udløbet af Havmølle Å ses tætte rørskov af Tagrør. I søens vestende ved indløbet af Ulstrup Å forekommer sandbund med rørskov domineret af Blågrøn Kogleaks. I og ved søen kendes tillige *Rubus mucronulatus*(o) og *Høst-Vandstjerne*(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode: + V III r-s

Kilder: 43, 84, 85, 110b, 284, 349, 358, 832, 956, 973, 982.

22a/31 Holme

1. Stubbe. Mellem Enghøj og Stubbe findes græssede enge med krat af Pil samt et enkelt kær med Bredbladet Dunhammer. Syd for Stubbe forekommer lyng- og græshede. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Hesselballe. Ved gården ses en sydvendt vejskrænt, hvor der vokser Grå-Bynke, Haremad, Alm. Hundegræs, Lugtløs Kamille, Kløvplade, Stor Knopurt, Lucerne, Dusk-Syre og den sjældne Seglblad(x).

Lokalitetskode, 2. Hesselballe: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Stubbe: + E-Sv-V III 0

Kilder: 110b, 944.

22a/32 Dråby og Dråby Sø

1. Dråby Sø er en næringsrig sø i kuperet terræn. Søen rummer en del rørsump. I søens omgivelser ligger mose, eng og krat med en artsrig kærvegetation. Her forekommer stævnede Elletræer. Her, i søen og på den nærliggende eng optræder Hvid Hestehov, Fladtrykt Kogleaks, Fladstrået Siv, Fåblomstret Kogleaks, Kær-Snerre, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Krognæb-Star, Knippe-Star, Kær-Høgeskæg, Tyndskulpet Brøndkarse, Gul Åkande, Alm. Sumpstrå, Næb-Star, Bredbladet Dunhammer, Vand-Skræppe, Sø-Kogleaks og Kær-Fnokurt.

2. Dråby Storskov er løvskov domineret af Bøg på kuperet, afvekslende terræn. Jordbunden er overvejende sandet mor. I skoven indgår Humle, Hvas Randfrø, Kæmpe-Svingel, Haremad, Feber-Nellikrod, Enblomstret Flitteraks, Hvid Anemone, Bredbladet Høgeurt, Lund-Fladstjerne, Skov-Stilkaks, Dunet Steffensurt, Løgekarse, Skov-Salat, Ørnebregne, Mose-Bunke, Liljekonval, Knoldet Brunrod og Glat Dueurt. I Elle- og Askemoser optræder Spring-Balsamin, Skov-Angelik, Hjortetrøst, Rørgræs, Kær-Star, Solbær og Tidlig Skov-Hejre.

Kær-Fnokurt er blevet sjælden på landsplan. Den kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år kun fra tre andre lokaliteter, Liltved (omr. 13a/26), Hemmed (omr. 22b/7) og Kolind (omr. 22b/25).

Lokalitetskode, 1. Dråby Sø: + V-E-Sv II r-s

, 2. Dråby Storskov: + S-Sv II r

3. Dråby. I landsbyen vokser flere ualmindelige eller sjældnere, indslæbte eller forvildede planter langs veje og på diger. Her ses Kanadisk Bakkestjerne, Cikorie, Mørk Kongelys, Alm. Svinemælk, Æselfoder, Nælde-Silke, Rød Stenurt, Gul Lærkespore, Tandbæger, Matrem, Stolthenriks-Gåsefod, Alm. Hjertespad, Svaleurt, Aftenstjerne og Kirtel-Kortstråle. Herfra er tillige kendt Bjerg-Stenurt(o).

Kilder: 84, 110b, 160, 181, 445a, 571, 840, 849, 912, 973.

1. Gungerne. Vest for det afvandede område ligger mose med Pilekrat og ekstremrigkær med en artsrig og varieret vegetation.

Her forekommer (1972) Tagrør, Alm. Mjødurt, Kær-Dueurt, Kær-Tidsel, Top-Star, Hjortetrøst, Glanskapslet Siv, Vinget Perikon, Femhannet Pil, Skov-Angelik, Fladstrået Siv, Kær-Padderok, Manna-Sødgræs, Rød-El, Kær-Snerre, Dynd-Padderok, Sump-Forglemmigej, Gul Fladbælg, Vand-Mynte, Bukkeblad, Stor Skjaller, Næb-Star, Hirse-Star, Hjertegræs, Kær-Trehage, Tormentil, Toradet Star, Trævlekrone, Alm. Star, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Langbladet Ranunkel, Kattehale, Sump-Kællingetand, Krybende Pil, Vibefedt, Djævelsbid, Eng-Kabbeleje, Kryb-Hvene og Sump-Hullæbe. Om rester af ekstremrigkær fortsat forekommer, er uvist.

2. Karlsbjerg. Herfra kendes Tag-Høgeskæg, Knoldet Mjødurt, Alm. Pimpinelle, Krybende Potentil, Spidskapslet Star og Alm. Agermåne. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

3. Skelhøj og Andkærhøj. Områder omkring de to høje er bygget til med sommerhuse. På et bevaret stykke hede forekommer Hedelyng, Sandskæg og Håret Høgeurt. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. Vibæk. Her forekommer flere mosearealer. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er af botanisk stor betydning, at det artsrige ekstremrigkær ved Gungerne bevares.

Lokalitetskode, 1. Gungerne: + V-Sv I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)
Foreløbig lokalitetskode, 2. Karlsbjerg: + E III 0

3. Skelhøj og Andkærhøj: + H-B III 0

, 4. Vibæk: 0 V IV 0

5. Boeslum By. Fra marker ved landsbyen kendes Stinkende Gåseurt(o). I Sivmose kendes Vand-Ærenpris. Ved Translehøj er i 1972 fundet en stor bestand af den sjældne Seglbald.

Kilder: 110b, 445a, 571.

Fig 68: Strandvold med Stinkende Storkenæb (var. rubricaula). Boeslum Strand. Peter Wind fot. 1987.

22a/34 Stranden mellem Holme og Grydhøj

Fra Holme Strand i nord over Dråby Strand og Boeslum Strand til Grydhøj i syd strækker sig en næsten sammenhængende litorinaskrænt af varierende højde og kun afbrudt ud for Gungerne (omr. 22a/33). Foran ligger marint forland opbygget af systemer af parallelle, uforstyrrede strandvolde bestående af ral. Den sydlige del af skrænten er græsset, men der på den nordlige del ligger sommerhuse både nedenfor og ovenfor. Ved Holme Strand ligger et statsejet areal på 8 ha., mens der ved Dråby Strand og ved Boeslum Strand er fredet arealer på 10 ha. og på 15 ha. i henholdsvis 1967 og 1980.

Strandvoldene ved Dråby Strand rummer en spredt, men artsrig vegetation. Her vokser Alm. Agermåne, Eng-Brandbæger, Klæbrig Brandbæger, Draphavre, Alm. Engelsød, Engelskgræs,

Vellugtende Gulaks, Alm. Sct. Hansurt, Eng-Havre, Vild Hør, Liden Klokke, Hare-Kløver, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Mørk Kongelys, Vild Kørvel, Nikkende Limurt, Alm. Markarve, Merian, Bakke-Nellike, Alm. Pimpinelle, Prikbladet Perikon, Krybende Potentil, Sølv-Potentil, Fladstrået Rapgræs, Alm. Hunde-Rose, Rynket Rose, Rundbælg, Slangehoved og Fåre-Svingel.

Vegetationen på skrænterne ved Boeslum Strand er artsrig og karakteristisk. Her optræder Alm. Agermåne, Blåhat, Mark-Bynke, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Liden Klokke, Bakketidse, Skov-Fladbælg, Smalbladet Klokke, Fladstrået Rapgræs, Eng-Havre, Dunet Havre, Mark-Krageklo, Bugtet Kløver, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Hulkravet Kodriver, Vild Kørvel, Vild Løg, Knoldet Mjødurt, Bakke-Nellike, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Alm. Hunde-Rose, Sandskæg, Gul Snerre, Fåre-Svingel, Smalbladet Timian, Voldtimian(o) og Håret Viol.

Vegetationen på strandvoldene er mere spredt jo tættere den enkelte vold ligger kysten. Her vokser foruden flere af de førnævnte Engelskgræs, Sand-Frøstjerne, Alm. Sct. Hansurt, Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Alm. Kællingetand, Krybende Potentil, Sølv-Potentil, Rundbælg, Nikkende Limurt, Slangehoved, Sand-Star, Blodrød Storkenæb, Stinkende Storkenæb (var. rubricaula), Strandkål og Aks-Ærenpris. Her kendes tillige Strand-Kamille(o), Skov-Vikke (var. condensata)(?) (o), Hjælme(o), Marehalm(o), Dansk Kokleare(o), Brudurt(o), Grådodder(o), Tårnurt(o) og Merian(o).

På stranden ved Blushøj og Grydhøj optræder tillige Strand-Mandstro, Skov-Vikke (var. condensata), Spyd-Mælde, Strand-Mælde, Bidende Stenurt, Strandarve og Strand-Bede. Kystskrænten domineres af Fladstrået Rapgræs, Eng-Havre og Dunet Havre samt stedvis af Knold-Rottehale, Alm. Hvene og Mark-Krageklo. Her forekommer yderligere Bakke-Jordbær, Vår-Star og Udspærret Dværgebunke. Herfra er tillige kendt Lav Tidsel(o), Bjerg-Rørhvene(o), Ager-Museurt(o), Grådodder(o) og Hundetunge(o).

På gravhøjen Gydhøj forekommer Tjærenellike, Bakke-Nellike, Fladstrået Rapgræs, Knold-Rottehale, Eng-Havre, Dunet Havre og Mark-Krageklo.

Lokalitetskode, kyststrækningen Holme Strand- Grydhøj: ++ K-E I r-(s) (kategori I på grund af store, uberørte strandvolde)

Kilder: 85, 110b, 175, 269, 284, 321a, 413, 445a, 571, 743c, 888b, 910, 913, 962, 973.

Fig 69: Aks-Ærenpris. Boeslum Strand. Peter Wind fot. 1987.

22a/35 Ebeltoft

1. Bakkerne ligger øst for Ebeltoft og er tidligere hede. Heden er under tilgroning med spredte træer og buske af Fyr, Røn og Birk, mens græsser har helt afløst lyngbuskene. Her optræder Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk og Nikkende Kobjælde. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Strandeng nord for Ebeltoft. Langs Ebeltoft Vig ligger mellem landevejen og kysten strandenge og lave klitter. Dette område er sammen med området fra Egsmark Strand til Bogens Strand (omr. 22a/28) fredet 1937. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Østre Plantage. Om den 7 ha. store plantage (Ebeltoft kommunes skovdistrikt) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Bakkerne: + E-H III s

Foreløbig lokalitetskode, 2. strandeng nord for Ebeltoft: 0 K IV 0

3. Østre Plantage: 0 S IV 0

4. Ebeltoft. I og ved byen kendes Soløje-Alant, Hjertekarse(o), Skarntyde(o), Rød Hestehov(o), Kløvplade(o), Bukketorn, Nikkende Kobjælde(o), *Rubus mucronulatus* og Tvebo Galdebær, samt svampene Judasøre, *Coprinus comatus*, *Psalliota bernardii* og *Volvaria speciosa*.

Kilder: 43, 55, 84, 128, 175, 284, 358, 445a, 491, 571, 840, 866, 867.

22a/36 Hjelm

Den ca. 70 ha. store Kattegatø Hjelm består af en kerne af moræne omgivet på alle sider undtagen mod nordvest af marint forland. Dette udgør ca. halvdelen af øens samlede areal og opbygges af systemer af strandvolde, hvis hovedbestanddel er ral. Morænekernen rejser sig over det marine forland til et plateau med højeste punkt på 45 m og omgives af skrænter af varierende stejthed og højde. Mod nordvest står skrænten frit eksponeret mod havet. Skrænterne udgør et areal på ca. 10 ha. Dele af morænekernen (ca. 15 ha.) har tidligere været opdyrket. Dyrkningen er nu indstillet, og jorden ligger brak. Hertil kommer en plantage af nåleskov på ca. 4 ha. på den nordlige del af moræneplateauet og en birkeskov på ca. 2 ha, småskov, haver og levende hegn på andre ca. 4 ha. Der findes ingen naturlige vandhuller, men kun to kunstigt anlagte damme.

Som følge af de forskelligartede, tildels uberørte naturtyper rummer øen en artsrig og varieret vegetation. I alt er noteret omkring 265 højere planter. I lokalitetsregisteret findes udførlige artslistes af Lange (1919), Olsen (1965), Jeppesen (1970) og Pinnerup (1980).

På strandvoldene forekommer Sand-Hjælme, Marehalm, Strand-Mandstro, Strandsennep, Tykbladet Mælde, Strand-Mælde, Sodaurt, Strand-Kamille, Hunde-Viol, Blågrøn Rapgræs, Sand-Frøstjerne, Engelskgræs, Blåmunke, Bidende Stenurt, Flipkrave, Bakke-Nellike, Alm. Kællingetand, Liden Snerre, Stribet Kløver, Stivhåret Ranunkel, Strandarve, Strand-Svingel, Strandkål, Strand-Bede og Aks-Ærenpris.

De stejle skrænter rummer store, tætte krat af især Slåen, Tjørn, arter af Rose og Alm. Hyld. Af den rige urtevegetation kan nævnes Eng-Havre, Dunet Havre, Draphavre, Fåre-Svingel, Dansk Ingefær, Nikkende Limurt, Tjærenellike, Smalbladet Klokke, Hundetunge, Blodrød Storkenæb, Mark-Krageklo, Knoldet Mjødurt, Knold-Rottehale, Knoldet Ranunkel, Pigget Star, Spidskapslet Star, Alm. Kamgræs, Bakke-Jordbær, Kornet Stenbræk, Vild Hør, Smalbladet Høgeurt, Hjortetrod, Hulkravet Kodriver, Bjerg-Perikon, Kantet Konval, Vedbend-Vandranunkel, Blå Anemone og den rødlistede Kvast-Høgeurt(x).

På de tidligere dyrkede marker optræder den sjældne Glat Kongepen sammen med Nat-Limurt, Liden Tvetand, Fliget Tvetand, Bakke-Knavel, Krumhals, Kiddike, Skærm-Vortemælk, Gærde-Valmue, Korn-Valmue, Blank Ærenpris, Hundepersille, Håret Kortstråle, Kornblomst, Liden Katost, Finbladet Vejsennep, Alm. Dværøgløvefod, Udspærret Dværøgløvefod og Ager-Stenfrø.

Kvast-Høgeurt er sjælden i Århus amt. Planten kendes inden for de seneste tredive år kun fra fire andre lokaliteter, Skåde (omr. 21/75), Tålfors Strand (omr. 22a/3), Vosnæs Pynt (omr. 22a/8) og Esby (omr. 22a/26).

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at de uberørte, artsrige strandvolde og skrænter bevares. Det er derfor ønskeligt, at enhver form for råstofindvinding undgås.

Lokalitetskode: +++ K-E-S-B I r-s (kategori I på grund af I-biotop: uberørte, artsrige strandvolde og på grund af rødlistearten Kvast-Høgeurt)

Kilder: 142, 181, 184, 229, 259, 321a, 401, 670b, 732a, 783b, 962, 973.

Fig 70: Hjelm. Peter Wind fot. 1989.

22a/37 Elsegårde

1. Øer. Kysten omkring Ebeltoft halvøens sydvestlige pynt Gåsehage syd for Øer er opbygget af store systemer af strandvolde, der er stærkt medtaget af ralgravning. Terrænet er fyldt med grave og vandhuller, der hurtigt dækkes af vegetation med Tagrør som dominant. Andre, stærkt sandede arealer er planeret og tilplantet med nåletræer. I 1965 forekom endnu enkelte uspolerede arealer, hvor døende Enebærbuske forekom i stærk konkurrence med opvækst af nåletræer. Af urter blev her fundet Pilledrager(o), Sump-Hullæbe(o), Rundbladet Soldug(o), Spæd Pindsvineknop(o), Smalbladet Dunhammer(o), Knippe-Star(o), Liden Vandaks(o), Maj-Gøgeurt(o), Søpryd(o), Kær-Fladstjerne(o), Kløkkelyng(o), Børste-Kogleaks(o), Aks-Tusindblad(o), Alm. Vandkrans(o), Græsbladet Vandaks(o), Salomons Lysestage(o), Klæbrig Brandbæger(o), Stinkende Storke-næb (var. rubricaula)(o), Skede-Star(o), Loppe-Star(o), Dværg-Star(o), Kær-Snerre (ssp. elongatum)(o), Liden Snerre(o), Børste-Siv(o), Kær-Mangeløv(o), Alm. Vibefedt(o), Hedelyng(o), Liden Vintergrøn(o), Ensidig Vintergrøn(o), Fåblomstret Kogleaks(o), Eng-Troldurt(o), Blåbær(o) og Vinget Perikon(o). Fra området er tillige kendt Tusindfrø(o), Slangehoved(o), Leverurt(o), Vand-Klaseskærm(o), Seline(o), Kær-Star, Vandrøllike(o), Hvas Avneknippe(o), Strandbo(o), Svømmende Sumpskærm(o) og Strand-Mandstro(o). I hvilket omfang denne artsrige vegetation på strandvolde og hedearealer fortsat er tilstede, er tvivlsomt, idet er større byggeri, "Nordens Venedig", er opført på en del af arealet. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Elsegårde. Fra gadekæret kendes Dyndurt(o) og den i Jylland sjældne Tornløs Hornblad. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Elsegårde Skov. Fra skoven kendes Skælrod. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

4., 5. + 6. Bjørnkær-Egedal, Sønder Plantage og Toløkke. Om sammensætningen af den 94 ha. store skov Bjørnkær-Egedal, den 90 ha. store Sønder Plantage og den 34 ha. store Toløkke (Ebeltoft kommunes skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Tornløs Hornblad er sjælden i Århus amt. Planten kendes inden for de seneste tredive år kun fra fire andre lokaliteter, Flakket på Anholt (omr. 12/2), Lyngsø ved Silkeborg (omr. 20/1), Ramten Sø på Djursland (omr. 22b/12) og Brattingborg på Samsø (omr. 23/35).

Lokalitetskode, 1. Øer*-Gåsehage: + K-E-V III s-ms

Foreløbig lokalitetskode, 2. Elsegårde: + V-B III s

, 3. Elsegårde Skov: 0+ S III 0

, 4. Bjørnkær-Egedal: 0 S IV 0

, 5. Sønder Plantage: 0 S IV 0

, 6. Toløkke: 0 S IV 0

7. Ebeltoft Færgeshavn. Her forekommer Nikkende Limurt. I mark ved Gåsehage er fundet

adventivarten Tandbægret Vårsalat(o).

*I sommeren 1989 er foregået gennemgribende botaniske registreringer af Øer-området. Dette har afsløret, at bl. a. Sump-Hullæbe fortsat forekommer og det endda rigeligt!

Kilder: 110b, 128, 145, 181, 199b, 216b, 269, 321a, 387, 445a, 451, 628, 657, 704, 832, 962, 973.

22a/38 Ahl Hage

Ahl Hage er vinkelforland opstået ved materialevandring langs kysten fra Gåsehage (omr. 22a/37) på sydspidsen af Ebeltoft halvøen. Jordbunden består overvejende af sand og grus. Et smalt bælte langs kysten og vådområdet på nordsiden er fredet 1934.

I den beskyttede vig på nordsiden forekommer ca. 4.4 ha. strandeng og 0,5 ha. strandrørsump. Den vestlige del af området består af strandvolde og strandengsområder, der førhen var strandlaguner og krumodder. På den sydlige del af området forekommer tuer af Gul Engmyre. Størstedelen af området græsses.

I strandengene optræder en ret artsrig vegetation, der danner typisk zoner. Her forekommer Strand-Annelgræs, Strand-Vejbred, Harril, Sandkryb, Strand-Mælde, Rødbrun Kogleaks, Strand-Kogleaks, Dansk Kokleare, Fjernakset Star, Enskættet Sumpstrå, Rød Svingel, Kryb-Hvene, Strand-Asters, Vingefrøet Hindeknæ, Kveller, Læge-Kokleare, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Smalbladet Kællingetand, Engelskgræs, Strand-Tusindgylden, Tagrør og Blågrøn Kogleaks.

På overdrevene vokser Forskelligfarvet Forglemmigej, Hedelyng, Håret Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Alm. Kamgræs, Alm. Knopurt, Alm. Kællingetand, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Rødknæ, Sand-Star, Kornet Stenbræk, Fåre-Svingel, Tandfri Vårsalat og Flipkrave. Her er tillige kendt Strand-Mandstro(o).

På de indre dele forekommer kær. Vegetationen er artsrig med flere mindre almindelige arter. Her optræder Mose-Bunke, Engkarse, Gul Fladbælg, Vellugtende Gulaks, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Smalbladet Kæruld, Smalbladet Mærke, Kær-Padderok, Krybende Pil, Kær-Ranunkel, Alm. Rapgræs, Knæbøjet Rævehale, Blågrøn Star, Dværg-Star, Krognæb Star, Toradet Star, Tvebo Star, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Trævlekrone, Tæppegræs og Tykakset Star.

Ahl Plantage er nåleskov plantet for at hindre sandflugt. Herfra kendes bladmosset *Rhytidiadelphus triquetrus* samt svampene *Enteridium rozeanum* og *Stemonitis axifera*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Tyakset Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år planten kun angivet fra fire andre lokaliteter, Havkær Skov (omr. 13b/7), Lisbjerg Skov (omr. 21/48), Kasted/Geding Mose (omr. 21/66) og Skærbro Kær (omr. 21/85).

Lokalitetskode: ++ K-E-V-S II r-s

Kilder: 43, 46, 128, 321a, 399, 406, 492, 445a, 743b, 995.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 22b.

22b/1 Fjellerup

Standen ved Fjellerup var uforstyrret i det mindste i 1975 med forstrand, strandvolde, strandoverdrev og fugtige lavninger. Her er kendt Alm. Syre, Tagrør, Kær-Fladstjerne, Bidende Ranunkel, Hunde-Viol, Eng-Viol, Liden Frøstjerne, Vandnavle, Sump-Kællingetand, Lyse-Siv, Rød Svingel og Eng-Rapgræs. Fra fugtigt buskads kendes tillige *Rubus mucronulatus*.

På vejkant nær Fjellerup Mark optræder Lav Skorsoner, Have-Malurt og Cypres-Vortemælk. Yderligere botaniske oplysninger for området som helhed er ønskelige.

Lokalitetskode: + K-E-B III 0-r

Kilder: 358, 506, 900, 983.

22b/2 Mejlgård

1. Mejlgård Nederskov. Den 489 ha. store skov (Mejlgård skovdistrikt) har været en varieret skov med relativt meget løvskov af overvejende Bøg tillige med en del Alm./Vinter-Eg, Rød-El, Birk, Ask og Ahorn i blandinger med Bøg og andre træarter samt i rene bevoksninger. Nu består skoven af næsten helt af nåleskov især Sitka-Gran tillige med Rød-Gran, Sitka-Gran, Lærk, Kæmpegran, Douglasgran, Skov-Fyr og Østrigsk Fyr.

Ud mod havet forekommer en særpræget kystskov, der består af et smalt bælte af Egekrat og Bøg. I busklaget indgår Kristtorn. Skoven står på et gammelt klitområde med højder op til 14 m og mange af træerne er forkrøblede.

I skovbundsvegetationen indgår Blå Anemone, Hedelyng, Tyttebær, Revling, Bølget Bunke, Skov-/Krat-Viol, Stor Fladstjerne og Eng-Rørhvene. Fra skoven er tillige kendt Aksel-Røn.

2. Mejlgård Overskov. Den 369 ha. store skov (Mejlgård skovdistrikt) står på kuperet terræn og er gennemsat af flere fugtige lavninger. Om skovens sammensætning foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen vides at indgå Stinkende Storkenæb, Lyse-Siv, Sværtevæld, Skov-Angelik, Skov-/Krat-Viol, Alm. Bjørneklo, Dunet Steffensurt, Spring(?)-Balsamin, Hjortetrøst, Knoldet Brunrod, Alm. Bingelurt, Vild Kørvel, Stor Fladstjerne, Majblomst, Alm. Kohvede, Håret Frytle, Gederams, Hedelyng, Skovsyre, Ørnebregne, Skov(?)-Forglemmigej, Lyng-Snerre, Løgkarse, Skov-Salat, Skovmærke, Miliegræs, Feber-Nellikerod og *Rubus mucronulatus* samt Blomkålssvamp.

3. Østergård Skov. Om den 286 ha. store skov (Mejlgård skovdistrikt) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Fra Mejlgård Skovene som helhed er tillige kendt Skov-Rørhvene(o), Liden Steffensurt(o), Dunet Egebregne(o), Firblad(o), Skov-Springklap(o), Bredbladet Mangeløv(o), Småbladet Milturt(o), Skavgræs(o), *Rubus wessbergii*, *Rubus mucronulatus* samt svampene *Boletus elegans*, *Cantharellus cibarius*, *Collybia maculata*, *Pacillus atrotomentosus*, *Paxillus involutus*, *Polyporus betulinus*, *Amanita pantherina*, *Amanita rubescens*, *Amanita mappa*, *Lactarius helcus*, *Cribraria aurantiaca*, *Stemonitis axifera* og *Stemonitis smithii*. Yderligere botaniske oplysninger om skovene omkring Mejlgård er ønskelige.

4. Mejlgård Strand. Langs stranden er 30 ha. stort område uden for Mejlgård Nederskov fredet 1956 og 1969. På strandoverdrevene forekommer en naturlig vegetation. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Mejlgård Nederskov: + S II r

, 2. Mejlgård Overskov: + S-Sv III r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Østergård Skov: 0 S IV 0
, 4. Mejlgård Strand: 0-+ K-E IV 0

Fra Hedegård kendes Rød Gåsefod og fra Glesborg Kær foreligger oplysning om fund af svampen *Diderma radiatum*.

Kilder: 46, 85, 128, 191, 237, 271, 358, 359, 439, 493, 573, 657, 686, 717, 973, 983.

22b/3 Bønnerup Strand

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

22b/4 Emmedsbo

1. Emmedsbo Vase rummer afvandede og drænedede kulturenge med græsning. Ved landevejen ligger et mindre vældpræget parti, der står i forbindelse med søen vest for vejen. Her vokser Mose-Bunke, Kryb-Hvene, Glanskapslet Siv, Vand-Skræppe, Rød Svingel, Tykbladet Ærenpris, Alm. Firling, Ris-Dueurt og Tandet Sødgræs. Ved Emmedsbo er tillige kendt Sump-Hullæbe(o).

2. Emmedsbo Plantage. Den 625 ha. store plantage består overvejende af nåleskov af vekslende Gran og Fyr især Skov-Fyr. I plantagen indgår tillige lidt Bøg, Alm./Vinter-Eg samt lidt løvblandingsskov. Plantagen ligger på stærkt kuperet, sandet terræn. Om skovbundsvegetationen forligger ældre angivelser af Linnæa(o) og Hjertebladet Fliglæbe(o) samt om svampene *Stemonitis hyperopta*(o), *Licea variabilis*(o) og *Cribraria aurantiaca*(o).

3. Brøndstrup Plantage. Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. I plantagen har i hvert fald tidligere indgået Skov-Fyr(o) og Østrigsk Fyr(o).

4. Stavnshoved. Her har i hvert fald tidligere ligget vældrige, stejle skrænter med Pilekrat. Her er kendt Grå-Pil(o), Øret Pil(o), Tørst(o), Kvalkved(o), Dunet Egebregne(o), Bredbladet Mangeløv(o), Alm. Mangeløv(o), Alm. Engelsød(o), Fjerbregne(o), Smuk Perikon(o), Skov-Rørhvene(o), Bjerg-Rørhvene(o) og Hunde-Hvene(o). Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Emmedsbo Vase: + V-B III r
, 2. Emmedsbo Plantage: + S III r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Brøndstrup Plantage: 0 S IV 0
, 4. Stavnshoved: 0-+ V-E III 0

Kilder: 46, 121, 128, 191, 271, 455, 919, 956.

22b/5 Gjerrild

1. Gjerrild Sø. Engene i dalen nordøst for Stokkebro i Gjerrild, hvor den nu afvandede Gjerrild Sø har ligget, er enten opdyrkede eller gødede græsningsarealer uden vældpræg. Herfra foreligger gamle, udaterede angivelser om fund af Pile-Alant(o) og Butblomstret Siv(o). Herfra kendes tillige svampen *Myriosclerotinia curreyana*(o).

Ved Gjerrild vokser Svalebøgen, et mangestammet træ, sandsynligvis fremkommet efter

stævning.

2. Gjerrild Klint. Fra den kalkholdige klint kendes Strand-Limurt og Havtorn. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Gjerrild Nordstrand. Her forekommer ralgrave, hvor gravningen er ophørt. Her har den naturlige, oprindelige vegetation indfundet sig på ny, ligesom her har fundet en del tilplantning sted. Et 46 ha. stort areal er statsejet (adm. Fussingø statsskovdistrikt) og fredet for at sikre opholds- og bademuligheder.

Vegetationen er artsrig. Her optræder Strandsennep, Sand-Hjælme, Marehalm, Strand-Kvik og deres krydsning, Strandarve, Strand-Tusindgylden, Strand-Kogleaks, Sandkryb, Strand-Svingel, Læge-Kokleare, Mark-Bynke, Vår-Brandbæger, Strand-Vejbred, Rød Svingel, Strand-Asters, Bjerg-Rørhvene, Eng-Rørhvene, Strand-Malurt, Harril, Dværg-Star, Dun-Birk, Grå-Pil, Grå-El, Kær-Svovlrod, Kær-Snerre, Sværtevæld, Tagrør, Tranebær, Rundbladet Soldug, Liden Vintergrøn, Strand-Limurt, Liden Ulvefod, Alm. Ulvefod, Maj-Gøgeurt, Purpur-Gøgeurt, Skov-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt samt rødlistearterne Mose-Vintergrøn(x) og Koralrod(x). Herfra er tillige kendt Blodrød Storkenæb(o), Alm. Pimpinelle(o), Liden Frøstjerne(o), Kødfarvet Gøgeurt(o), Stinkende Storkenæb (var. rubricaula)(o), Liden Snerre(o), Sodaurt(o). Strandkål(o) og Strand-Mandstro(o).

Fra Troldhøj Fyr foreligger en usikker angivelse af den i Jylland meget sjældne Stor Pimpinelle(o).

4. + 5. Hvidmose og Langholm (Sostrup skovdistrikt) er henholdsvis 8 ha. og 125 ha. store. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Alm. Ulvefod, Mose-Vintergrøn og Koralrod er alle sjældne til meget sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planterne fra henholdsvis syv, tre og en andre lokaliteter i amtet.

Af Stor Pimpinelle er dette den eneste angivelse af planten fra Jylland inden for de seneste tredive år. Planten er med sikkerhed ellers kun kendt fra Sønderjylland.

Lokalitetskode, 1. Gjerrild Sø: + E-B III r

, 3. Gjerrild Nordstrand: ++ K-E-S I r-s (kategori I på grund af I-arterne Mose-Vintergrøn og Koralrod)

Foreløbig lokalitetskode, 2. Gjerrild Klint: + K III 0

, 4. Hvidmose: 0 S IV 0

, 5. Langholm: 0 S IV 0

Kilder: 43, 46, 84, 85, 128, 148, 271, 284, 322, 342, 355, 413, 430, 493, 570, 622, 708, 711, 786, 956, 962, 973.

Fig 71: Koralrod. Insulinmosen. Peter Wind fot. 1986.

22b/6 Glesborg

1. Plantager ved Glesborg. Herfra kendes svampene *Cribraria aurantiaca* og *Licea variabilis*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Plantager ved Glesborg: 0-+ S IV 0

Kilde: 46.

22b/7 Hemmed

1. Hemmed. Syd for landsbyen ligger en mindre bevoksning (Fjordsholm skovdistrikt) med gamle træer af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Ved Hemmed er tillige angivet Kær-Fnokurt.

Om den 16 ha. store Hemmed Mølleskov og den 10 ha. store Sølbakke Plantage (Fjordsholm skovdistrikt) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Kær-Fnokurt er blevet sjælden på landsplan. Den kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år kun fra tre andre lokaliteter, Liltved (omr. 13a/26), Dråby (omr. 22a/32) og Kolind (omr. 22b/25).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hemmed: 0-+ S-V IV 0

Kilder: 128, 573, 962.

Fig 72: Svineøje. Emborg Mark. Peter Wind fot. 1986.

22b/8 Sostrup skovene

1. Sostrup Skovene. Omkring godset Sostrup ligger et sammenhængende skvområde, der er opdelt i forskellige skovparter. Alle administreres af Sostrup skovdistrikt.

Den 240 ha. store Sostrup Nederskov er en afvekslende løvskov, hvis sammensætning ikke kendes. Skoven står på fladt terræn med høj grundvandsstand. Af skovbundsfloret kendes den sjældne Krans-Konval(o) og den forvildede Anemone apennina(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Om sammensætningen af den 419 ha. store Sostrup Overskov foreligger oplysninger ikke. Skoven står på forholdsvis højt terræn. Botaniske oplysninger er ønskelige.

I den 17 ha. store Hestehave indgår noget løvskov med Ahorn, Ask, Bøg, Grå-El, Rød-El og Hestekastanie i skovlaget, mens busklaget rummer Hæg, Ahorn, Solbær, Vild Ribs, Bøg, Ask og Alm. Hyld. I skovbundsvegetationen indgår Skov-Galtetand, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Hulsvøb, Skov(?) -Hundegræs, Haremad, Stinkende Storkenæb, Løgkarse, Vild Kørvel, Vorterod, Spring-Balsamin, Firblad, Fjerbregne, Korbær og Kær-Star. Skoven står på fladt terræn med høj grundvandsstand.

Sammensætningen af Sostrup Dyrehave kendes dårligt. Her vides at indgå noget løvskov med Alm. Eg, Bøg og Vorte-Birk i skovlaget. I busklaget indgår tillige Ahorn, Hassel, Brombær og Engriflet Hvidtjørn. Skovbundsvegetationen rummer Alm. Gedeblad, skovsyre, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Miliegræs, Krybende Hestegræs, Skovstjerne, Skovmærke, Alm. Mangeløv, Bølget Bunke, Enblomstret Flitteraks, Alm. Bingelurt, Skov(?) -Hundegræs, Lund-Rapgræs, Majblomst og Korbær.

Sammensætningen af skoven Møllekær kendes dårligt. Her forekommer nåleskov domineret af Rød-Gran, Sitka-Gran og Skov-Fyr. I skovbundsvegetationen optræder Skovarve, Majblomst, Enblomstret Flitteraks, Stor Fladstjerne, Kristtorn, Skovsyre, Håret Frytle, Skov-Salat, Lund-Rapgræs, Skov-Brandbæger, Skov(?) -Hundegræs, Stinkende Storkenæb, Bølget Bunke, Gederams, Blåtop, Lyng-Snerre og Skovstjerne samt bladmosserne Hypnum cupressiforme,

Mnium hornum, Thuidium tamariscinum, Pleurozium schreberi, Polytrichum formosum, Scleropodium purum, Dicranum scoparium og Hylocomium splendens.

Om sammensætningen af den 188 ha. store Hemmed Plantage og den 191 ha. store Sostrup

Hedeplantage foreligger oplysninger ikke.

Fra Sostrup skovene som helhed kendes tillige *Rubus wessbergii*, Tredelt Egebregne, Bleg Star, Kløvplade, Skov-Rørhvene, Liljekonval, Kær-Padderok, Hunde-Kvik og Linnæa samt svampene Kogle-Skivesvamp, Blomkålssvamp, *Arcyodes incarnata*, *Fomes annosus*, *Ciboria rufo-fusca* og *Hypocrea alutacea*.

2. Hede ved Albæk. Dette hedeareal er omgivet af plantager af nåleskov. Arealet rummer typisk østdansk hedevegetation. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Sostrup skovene: +--- S-Sv III-II r
Foreløbig lokalitetskode, 2. hede ved Albæk: 0-+ H III 0

Kilder: 46, 56, 90, 128, 148, 191, 236, 237, 359, 435, 506, 786, 962, 973.

22b/9 Skindbjerg

1. Svinekær ved Havdal er for størstedelens vedkommende afvandet og intensivt opdyrket. Midt i engene ses en mindre uopdyrket parcel, der er groet til med træer og buske af Ask, Rød-El, Birk, Ahorn, Grå-Pil tillige med høje urter af Hjortetrøst, Kål-Tidsel, Alm. Mjødurt, Stor Nælde og Tagrør. I den nordøstlige del ligger en græsset, gødet parcel. Svinekær synes nu uden botanisk interesse. Tidligere har her forekommet ekstremrigkær, idet der foreligger belæg af såvel Sump-Hullæbe(o) og Butblomstret Siv(o) fra midten af 1930'erne.

Lokalitetskode, 1. Svinekær: + E-B III r

2. Veggervlev. Her vokser på vejkant Æselfoder, mens den nordamerikanske adventiv *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien) optræder på dyrkede marker.

3. Skindbjerg. I Enekrat nord for landsbyen er kendt Aksel-Røn(o).

Kilder: 493, 955, 956.

Fig 73: *Amsinckia micrantha* er indslæbt fra Nordamerika. Emmelev. Peter Wind fot. 1983.

22b/10 Voldby

1. Tyvhøj. Fra højen kendes Segl-Sneglebælg(o), Stortoppet Hvene(o), Udspærret Dværgbunke(o), Voldtimian(o), Bakketidsel(o), Toårig Natlys(o) og Vingefrøet Bibernelle(o). Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Tyvhøj: + E III 0

2. Voldby. Fra gadekæret foreligger en gammel, usikker angivelse af Dyndurt(o).

Kilder: 114, 271.

22b/11 Sangstrup Klint

Kalken i undergrunden ligger højt i dette område og træder frem i den op til 15 m høje Sangstrup Klint og Karlby Klint ved kysten mod Gjerrild Bugt. På dele af kyststrækningen

forekommer marint forland med stenede strandvolde dækket af en græsrig vegetation domineret af Rød Svingel. Skrænterne har i hvert fald tidligere rummet en interessant og artsrig vegetation. Her optræder Dansk Astragel på sit i Danmark nordligst kendte voksested tillige med Hvid Stenkløver(o), Stivhåret Kalkkarse(o), Dansk Kambunke(o), Knoldet Mjødurt(o), Smalbladet Klokke(o), Knold-Ranunkel(o), Liden Snerre(o), Alm. Pimpinelle(o), Liden Frøstjerne(o), Nikkende Kobjælde(o), Knold-Rottehale(o), Eng-Havre(o), Dunet Havre(o), Lav Tidsel(o), Kort Øjentrøst(o), Dunet Vejbred(o), Blodrød Storkenæb(o), Eng-Brandbæger(o), Fåre-Svingel(o), Rundbælg(o), Udspærret Dværgbunke(o), Tidlig Dværgbunke(o), Slangehoved(o), Knude-Firling(o), Vild Hør(o), Femhannet Hønsetarm(o), Sølv-Potentil(o), Nikkende Limurt(o), Gul Evighedsblomst(o), Bidende Stenurt(o), Vår-Star(o), Kornet Stenbræk(o) og Bakke-Nellike(o).

Fra stranden kendes Strandkål(o), Strand-Kamille(o), Sodaurt(o), Strandsennen(o), Sand-Hjælme(o), Marehalm(o) og Strand-Mandstro(o).

Lokalitetskode: + K-E II r-s

Kilder: 68, 85, 226, 341, 271, 414, 432.

22b/12 Ramten

1. Ramten - Dystrup Søerne har oprindeligt været en stor, sammenhængende sø, men vandstandssænkning delte søerne i to. Søerne er formodentlig opstået som dødishuller. De er nu fladvandede med udbredte rørskove af Tagrør. Fra søerne kendes tillige Frøbid, Bukkeblad, Langbladet Ranunkel, Gifttyde, Vandrøllike, Stortoppet Rapgræs(o), Spinkel Vandaks(o) og Tornfrøet Hornblad. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige. Omkring søerne er et ca. 190 ha. stort, delvis græsset areal fredet 1971. Fredningen rummer visse muligheder for, at det offentlige kan udgøre naturpleje.

På dette areal forekommer en forholdsvis artsrig hede- og overdrevsvegetation samt kærvegetation. Her optræder Bakke-Gøgelilje, Hjertegræs, Vild Hør, Lancetbladet Høgeurt, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Engelsk Visse, Hedelyng, Håret Høgeurt, Vild Kørvel, Hare-Star, Alm. Syre og Tyttebær tillige med på fugtige steder Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt og Mose-Troldurt.

2. Ramten Skov. Den 97 ha. store, privatejede skov rummer overvejende nåleskov tillige med lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Dele af løvskoven har i hvert fald tidligere været græsset. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Ramten Fællesskov. I den 92 ha. store, private partsskov indgår især nåleskov tillige med lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Tornløs Hornblad er sjældent i Jylland. Inden for de seneste tredive år er planten kun kendt fra fire andre lokaliteter i Århus amt, Flakket på Anholt (omr. 12/3), Lyngsø ved Silkeborg (omr. 20/1), Elsegårde (omr. 22a/37) og Brattingborg på Samsø (omr. 23/35).

Bevaring: Det er ønskeligt, at den temmelig artsrige hede- og overdrevsvegetation bevares. Det er derfor ønskeligt, at en naturpleje iværksættes, og at den også omfatter de ikke-græssede dele af det fredede areal, idet træer og buske er ved at tage overhånd.

Lokalitetskode, 1. Ramten-Dystrup Søerne: + V-E II s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Ramten Skov: + S III 0

, 3. Ramten Fælleskov: 0-+ S IV 0

4. Ramten. Herfra kendes *Rubus wessbergii*.

5. Stenvad. Ved landsbyen er fundet Skarntyde.

Kilder: 43, 84, 85, 128, 144, 145, 220, 284, 355, 357, 359, 390, 481, 506, 574, 636, 762, 782, 962, 973, 983.

22b/13 Nimtofte

Nimtofte Å danner på en kortere strækning mellem Sønderskov og landevejen mellem Kolind (omr. 22b/25) og Kristinesminde grænsen mellem TBU-distrikterne 13a og 22b. Arealerne på begge sider af åen indtil Sønderskov og den nordlige del indtil sognegrænsen mellem Nimtofte sogn og Tøstrup sogn beskrives her, mens den sydlige del af østsiden i Tøstrup sogn hører til omr. 22b/16.

1. Skrænter ved Nimtofte Å. Her forekommer syd- og sydvestvendte, græssede skrænter. Disse rummer Enebæroverdrev, græsklædte arealer og lidt løvskov på sandholdig bund med en artsrig vegetation. Her forekommer Knold-Ranunkel, Eng-Havre, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Alm. Ene, Blåbær, Blåhat, Eng-Brandbæger, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Rødknæ, Slåen, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Pille-Star, Bakke-Svingel, Dusk-Syre, Tandbælg, Engelsk Visse, Storblomstret Hønsetarm, Flipkrave, Enårig Knavel, Djævelsbid, Blågrøn Rose og Skovarve.

Lokalitetskode, 1. skrænter ved Nimtofte Å: + E-H II s

2. Nimtofte. Herfra foreligger et fund (1927) af den rødlistede Hylde-Gøgeurt(o) samt en angivelse fra begyndelsen af dette århundrede af den rødlistede Flad Ulvefod(o). På dyrket mark er fundet adventiven *Polygonum divaricatum* (Syrefamilien).

Kilder: 154, 298, 701, 962.

22b/14 Ørbækgård Plantage

Den 305 ha. store, privatejede Ørbækgård Plantage (= Ørbæk Skov) består overvejende af nåleskov tillige med lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg samt blandskov. Fra plantagen kendes Grågul Museurt.

På sandet mark ved plantagen er fundet den indslæbte Stribet Torskemund(o).

Lokalitetskode: + S-B III r

Kilder: 128, 170, 346, 962.

22b/15 Fornæsområdet

Langs kysten på stækningen fra Saltbæk i syd til Lille Sandvig er ca. 85 ha. fredet 1969. Fornæs er Jyllands østligste punkt. Foran den lave litorinaskrænt ligger marine forlandsdannelser dannet af tilført materiale fra Sangstrup Klint (omr. 22b/11). Der findes

enkelte klitter, strandoverdrev, strandvolde og strandenge alle med en artsrig vegetation. Her forekommer Alm. Syre, Knold-Ranunkel, Stivhåret Kalkkarse, Kornet Stenbræk, Vår-Potentil, Alm. Kællingetand og Engelskgræs tillige med for området som helhed Dansk Astragal(o), Tykbladet Mælde(o), Strand-Kvik(o), Alm. Kvik og deres indbyrdes krydsninger(o), Tornblad(o), Sand-Hjælme(o), Læge-Kokleare(o), Strandkål(o), Strand-Mandstro(o), Rød Skt. Hansurt(o), Sodaurt(o), Knude-Firling(o), Klæbrig Brandbæger(o), Strandgåsefod(o), Sand-Frøstjerne(o), Kattefod(o), Voldtimian(o), Knoldet Mjødurt(o), Liden Snerre(o), Brudurt(o), Dunet Vejbred(o), Blågrøn Rapgræs(o), Stribet Kløver(o), Kvan(o), Liggende Potentil(o), Glat Rottehale(o), Sandskæg(o), Lancetbladet Høgeurt(o) og Smalbladet Timian(o). I hvilket omfang denne artsrige vegetation fortsat forekommer, er uvist. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode: + K-E III r

Kilder: 43, 84, 85, 114, 191, 221, 271, 284, 347, 355, 390, 414, 506, 849, 983.

Fig 74: Fornæs. Peter Wind fot. 1988.

22b/16 Skiffard

1. Skiffard Kær. Nordøst for landsbyen Skiffard ligger et stenet overdrev med flere skovklædte bakker. Overdrevet omgives af enge, der flere steder er vældprægede. Disse væld rummer flere mosetyper. Nogle af disse er i botanisk henseende gødskningsprægede og artsfattige, mens andre er ekstremrigkær med en artsrig vegetation. Nord for Skiffard Bæk brydes kalk.

I ekstremrigkæret vokser Skov-Angelik, Alm. Baldrian, Djævelsbid, Gul Fladbælg, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Hjertegræs, Kryb-Hvene, Vild Hør, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Vand-Mynte, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Alm. Rapgræs, Butblomstret Siv, Sump-Snerre, Hirse-Star, Kær-Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Top-Star, Toradet Star, Alm. Syre, Manna-Sødgræs, Tagrør, Kær-Tidse, Tormentil, Trævlekrone, Vandnavle, Vibefedt, Eng-Viol, Smalbladet Ærenpris samt bladmosserne *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Rhytidiadelphus squarrosus*. Den ugræssede naboparcel rummer tilgroet kær med høje urter og buske.

De skovklædte høje rummer højskov af gammel Bøg iblandet Alm. Eg, Ahorn, Skov-Elm, Fugle-Kirsebær, Hassel, Alm. Hyld, Tjørn og Alm. Røn. I skovbundsvegetationen optræder Bølget Bunke, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Alm. Gedeblad, Dunet Gedeblad, Skov-Hanekro, Krybende Hestegræs, Liljekonval, Korbær, Majblomst, Miliegræs, Lund-Rapgræs, Aks-Rapunsel, Skov-Rørhvene, Skovmærke, Skovsyre, Stikkelsbær, Stinkende Storke-næb, Gærde-Vikke og Krat-Viol.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at ekstremrigkæret bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform, ekstensiv græsning, opretholdes, og at gødskning af kærpartierne undgås.

Lokalitetskode, 1. Skiffard Kær: + V-E-S I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Kilder: 467, 468, 916, 956, 959b.

Fig 75: Ekstremrigkær ved Skiffard. Peter Wind fot. 1987.

22b/17 Fannerup

1. Fannerupgård Skov. Den 35 ha. store, privatejede skov rummer overvejende løvskov af Bøg eller blandskov tillige med lidt nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Skærvad Skov. Den 85 ha. store, privatejede skov rummer overvejende nåleskov tillige med lidt løvskov af især Bøg og Alm./Vinter-Eg. Fra skoven foreligger en ældre angivelse (1911) af Langbladet Vortemælk(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. Skærvad Ndr. Plantage. Om sammensætningen af den 48 ha. store plantage (Katholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fannerupgård Skov: 0-+ S IV 0

, 2. Skærvad Skovd: + S IV 0

, 3. Skærvad Ndr. Plantage: + S IV 0

Kilder: 68, 128.

22b/18 Kirial

1. Kirial. Fra det ubenyttede kalkbrud kendes Sortehavs-Kål(o), Aftenstjerne(o), Akeleje(o), Klæbrig Brandbæger(o), Prikbladet Fredløs(o), Alm. Hjertespad(o), Dunet Vejbred(o), Smalbladet Rapgræs og Fladstrået Rapgræs(o).

På bakker lidt øst for Kirial er fundet Krans-Konval(o), Stor Konval(o), Krat-Viol(o), Sorbaria sorbifolia, Nikkende Kobjælde(o), Flipkrave(o), Glat Kongepen(o), Tårnurt(o), Blodrød Storkenæb(o), Stivhåret Borst(o) og Alm. Agermåne(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: 1. Kirial: + E-B III 0

2. Enslev. På vejkant ved landsbyen er fundet (1982) Langklaset Vikke.

Kilder: 68, 114, 175, 341, 414, 462.

22b/19 Grenå

1. Grenå Kalkbrud. Nord for Grenå ligger kridtlagene i undergrunden højt, og ved kysten har der tidligere foregået en brydning af kalk. I og på skrænterne ved kalkbruddet kendes Lav Tidsel(o), Dansk Kambunke(o), Knold-Rottehale(o), Fladstrået Rapgræs(o), Løgrodet Rapgræs(o), Slangehoved(o), Rød Arve(o), Alm. Knopurt(o), Stor Knopurt(o), Korbær(o), Alm. Pimpinelle(o) og Grådodder(o).

2. Møgelbjerg (=Møllebakken) er 37 m høj og delvis udhulet af grusgrave. Ca. 1 ha. af bakken er fredet 1950 på grund af forekomsten af en mindre bestand af Storebæltspilanten Hjorterod(x). Lokaliteten er plantens nordligste i Danmark og har længe været den eneste kendte i selve Jylland, men efter (1951) er der fundet en bestand på Sletterhage (omr. 22a/26). Planten forekommer tillige på Hjelm (omr. 22a/36) og på Samsø. På Møgelbjerg kendes tillige Blodrød Storkenæb(o), Alm. Skt. Hansurt(o), Vild Løg(o), Dunet Vejbred(o), Knold-Rottehale(o) og Asperges(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at bestanden af Hjorterod bevares. Kendelsen rummer ikke umiddelbart mulighed for, at det offentlige kan foretage naturpleje. Det er meget ønskeligt, at der foretages en rydning af selvsåede træer og buske, ligesom et let høslet på dele af området må tilrådes.

Lokalitetskode, 1. Grenå Kalkbrud: + E-B III r

, 2. Møgelbjerg: + E I s

3. Grenå By. Fra byen og omegn kendes Løg-Rapgræs og Alm. Månerude, ligesom der foreligger oplysninger om fund af Gul Reseda(o), Vild Selleri(o), Mursennep(o), Hanespore(o), Strand-Salat(o) samt en gammel angivelse af Langklaset Vikke(o).

Kilder: 95, 114, 120, 121, 143, 156, 226, 271, 284, 316, 321a, 332, 340, 341, 343, 346, 348, 355, 395, 401, 414, 443, 962, 983.

Fig 76: Hjorterod. Reersø. Peter Wind fot. 1979.

22b/20 Fuglsang Hede

Den nu tilsandede munding til Kolindsund (omr. 22b/21) er i stort omfang plantet til med træer. Endnu forekommer rester af åbne strækninger, hvor der forekommer hedevegetation. Disse er alle registreret af amtet.

1. Fuglsang Hede (inkl. Hessel Hede). Her er 96 ha. fredet 1936 for ved landskabspleje at bevare heden. Vegetationen er sammensat af græshede og dværgbuskhede tillige med hedekær. Især mod sydøst forekommer store Enebuske. Området er under stærk tilgroning med opvækst af selvsåede træer af Dun-Birk og Vorte-Birk samt noget Bævreasp. Vegetationen er ganske artsrig, og her vokser Pors, Alm. Ene, Hunde-Viol, Krybende Pil, Hedelyng, Klokkelyng, Tyttebær, Skovstjerne, Tormentil, Engelsk Visse, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Fåre-Svingel, Bølget Bunke, Sandskæg, Tidlig Dværgbunke, Sand-Star og Tue-Kogleaks. Endvidere forekommer Revling, Blåbær, Blåtop, Katteskæg, Gyvel, Mose-Bølle og Lav Skorsoner. Fra en fugtig lavning kendes fattigkærsarterne Fin Bunke(o), Liden Soldug(o), Tråd-Siv(o), Liden Ulvefod(o), Brun Næbfrø(o) og den rødlistede Hjertelæbe(ox). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige, og især om i hvilket omfang, fattigkærsarterne forekommer.

2. Grenå Sønderstrand. Her er et mindre område syd for Grenå Havn (omr. 22b/19) med klitrækker og sandstrand samt et større område fra Polderrev til Annebjerg Plantage (omr. 22b/23) i alt ca. 50 ha. fredet som bade- og opholdsareal 1936. Her forekommer sandstrand, lave klitter, strandoverdrev og mindre arealer med hedevegetation. Fra sandstrand og klitter kendes Marehalm(o), Sand-Hjælme(o), Sand-Star(o), Hunde-Viol(o) og Strand-Bede(o). På hedearealerne optræder de fleste af de ovenfor omtalte arter, mens der på strandoverdrev forekommer Krybende Pil, Rynket Rose, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blåmunke, Gul Snerre, Hedelyng, Hare-Kløver, Liden Klokke, Mark-Bynke, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Revling, Sodaurt og Liden Frøstjerne.

3. Hesselhede Plantage er anlagt ved tilplantning af tidligere hedearealer. I plantagen indgår beplantninger af Skov-Fyr og Bjerg-Fyr samt Birk. Mellem beplantningerne forekommer til stadighed lysåbne pletter med Hedelyng. Fra plantagen kendes svampene Lactarius rufus, Cystoderma granulosa, Pholiota flammans, Tricholoma imbricatum, Lactarius helvus,

Tricholoma rutilans, Cortinarius collinitus, Cortinarius mucosus, Cortinarius obtusus, Boletus bovinus, Gomphidius roseus, Lactarius torminosus, Russula venosa og den sjældne Amaurochaete fuliginosa.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de lysåbne hedearealer på Fuglsang Hede og i de omgivende plantager bevares. Det er derfor ønskeligt, at uønsket opvækst af selvsåede løv- og nåletræer fjernes ved plejeindgreb, ligesom det er vigtigt, at Hedelyng sikres mulighed for selvforyngelse.

Lokalitetskode, 1. Fuglsang Hede: ++ H II s
, 2. Grenå Sønderstrand: + K-E-H III r
Foreløbig lokalitetskode, 3. Hesselhede Plantage: + S III r

Kilder: 43, 46, 55, 60, 84, 85, 114, 176, 221, 271, 355, 674, 886, 887, 900, 981.

22b/21 Kolindsund

Gennem tilsanding blev udløbet fra det langstrakte Kolindsund lukket i forrige århundrede, og området forvandlede til en ferskvandssø. I 1872 påbegyndtes afvanding. Herved skabtes omkring 2400 ha. landbrugsjord. Nord og syd for Kolindsund ligger en afvandingskanal, der fører vand ud i Kattegat gennem Grenå Å. De laveste dele omkring Midterkanalen ligger mellem en og to meter under havniveau. Den tidligere havbund rummer intensivt opdyrkede marker.

Herfra kendes Strand-Svingel, fra Næsgård Hieracium semicaesium(o) og Fransk Høgeskæg(o) samt Finbladet Svingel i Næsgård Plantage.

Lokalitetskode: + S-B III r

Kilder: 85, 320, 343, 355, 459.

22b/22 Katholm

1. Havknude Plantage. Om sammensætningen foreligger ingen oplysninger. I plantagen forekommer en andedam, hvor der optræder Bittersød Natskygge, Lyse-Siv, Bredbladet Dunhammer, Rørgræs, Sværtevæld, Tigger-Ranunkel, Høj Sødgræs, Tudse-Siv, Vand-Pileurt, Vandnavle og Strand-Skræppe.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Havknude Plantage: + S-V III r

2. Katholm. Fra godset er ved voldgrave og damme fundet Gul Iris(o), Filtet Burre(o), Håret Blågrøn Rose(o), Vild Hør(o), Butblomstret Sødgræs(o), Rundbladet Katost(o), Rørgræs(o), Lancetbladet Ærenpris(o), Ager-Hejre(o), Fliget Brøndsel(o), Tornfrøet Hornblad(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Kær-Star(o), Vejbred-Skeblad(o), Aks-Tusindblad(o), Liden Burre(o), Kær-Galtetand(o), Alm. Svaleurt(o), Rosen-Dueurt(o), Skov-Skræppe(o) og Billebo-Klaseskærm(o). Her fra foreligger tillige en ældre angivelse af Stilket Månerude(o). Fra Ålsrode kendes Rubus wessbergii

Kilder: 110b, 271, 298, 328, 359.

22b/23 Annebjerg Plantage

1. Hedearealerne ved Mellem Klitsø og Sønder Klitsø rummer både lichénhede og dværgbuskhede. Her optræder Gyvel, Alm. Kohvede, Bølget Bunke, Alm. Ene, Fåre-Svingel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Majblomst, Pille-Star, Revling, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tormentil, Gul Snerre, Sandskæg, Blåmunke, Opret/Nikkende Kobjælde, Alm. Engelsød og Liden(?) Frøstjerne.

2. Annebjerg Plantage. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. hedearealer ved Mellem og Sønder Klitsø: + H II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Annebjerg Plantage: 0 S IV 0

Kilde: 991.

22b/24 Katholm Skov

1. Katholm Skov (Katholm skovdistrikt). I skoven indgår noget Bøgeskov tillige med nåleskov af især Rød-Gran. I begyndelsen af dette århundrede indgik i skov- og busklaget Ask(o), Alm. Eg(o), Hassel(o), Alm. Røn(o), Kristtorn(o), Rød Kornel(o), Alm. Hvidtjørn(o), Hæg(o), Slåen(o) og Lancetbladet Pil(o).

Skovbundsvegetationen er ensartet. Her kendes Alm. Engelsød(o), Alm. Høgeurt(o), Lund-Rapgræs(o), Alm. Bjørneklo(o), Spring-Balsamin(o), Krans-Konval(o), Majblomst(o), Alm. Gedeblad(o), Alm. Kohvede(o), Trenervet Snerre(o), Blåbær(o), Alm. Gyldenris(o), Hjertegræs(o), Håret Frytle(o), Ørnebregne(o), Krybende Hestegræs(o), Alm. Fredløs(o), Opret Hønsetarm(o), Dag-Pragtstjerne(o), Akselblomstret Star(o), Skov-Stilkaks(o), Skov-Angelik(o), Dunet Steffensurt(o), Miliegræs(o), Hunde-Kvik(o), Lund-Fladstjerne(o), Korsknapp(o), lysåbent *Rubus polyanthemus*(o) og *Rubus pyramidalis*(o) samt svampen *Ciboria rufo-fusca*(o). Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Katholm Strand. Ud for Katholm Skov ligger sandstrand, stenede strandvolde og strandoverdrev, der rummer en artsrig vegetation. Den sydlige del af strandoverdrevet er præget af tidligere råstofindvinding, men er nu domineret af opvækst af Alm./Vinter-Eg, Skov-Fyr, Bjerg-Fyr, Slåen, Rød-Gran, Hunde-Rose og Gyvel. Strandoverdrevene rummer en lyskrævende overdrevsvegetation domineret af Hedelyng, Alm. Ene, Tyttebær og Revling.

Af den særdeles rige urtevegetation kan for Katholm Strand som helhed tillige nævnes Eng-Storkenæb, Blodrød Storkenæb, Trekløft Stenbræk, Strandkål, Kær-Trehage, Strandarve, Engelskgræs, Strand-Mælde, Tandbælg, Bakke-Nellike, Moskus-Katost, Hundetunge, Strand-Mandstro, Blåmunke, Smalbladet Timian, Sand-Star, Revling, Krybende Pil, Tormentil, Hunde-Viol, Mark-Krageklo, Sød Astragal, Liden Frøstjerne, Eng-Havre, Liden Skjaller, Langstakket Væselhale, Nikkende Kobjælde, Mark-Tusindgylden, Kronløs Firling(o), Lav Tidsel, Fliget Vejbred, Tadder-Vikke(o), Kugle-Museurt, Knold-Rottehale, Knoldet Mjødurt, Alm. Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Sølv-Potentil, Flerårig Knavel, Aks-Ærenpris, Rundbælg, Bakke-Jordbær, Strand-Tusindgylden, Glat Rottehale, Brudurt, Nikkende Limurt, Bakketidsel, Fåre-Svingel, Blæresmælde, Sand-Hjælme, Sand-Frøstjerne, den i Jylland meget sjældne Knopnellike og Sølv-Mælde.

Knopnellike er sjælden i Århus amt og kendes inden for de seneste tredivede år kun fra fire andre lokaliteter, Sletterhage (omr. 22a/26), Glatved Strand (omr. 22b/29), Jernhatten (omr. 22b/39) og Mårup (omr. 23/6).

Lokalitetskode, 1. Katholm Skov: + S III r
, 2. Katholm Strand: + K-E-H II r-s

Kilder: 56, 110b, 128, 176, 271, 258, 570, 962.

22b/25 Kolind

1. Ebdrup Mark rummer et ugræsset overdrev under tilgroning. Her forekommer Alm. Ene og Lyng(?) -Star.

2. Møllebæk. Her findes en vandrig bassinkilde med en typisk, artsrig vegetation. Her optræder Lådden Dueurt, Sump-Kællingetand, Vand-Mynte, Top-Star, Kær-Tidsel, Kragefod, Manna-Sødgræs, Kær-Dueurt, Dunet Dueurt, Kær-Star, Eng-Viol, Alm. Skjolddrager, Vandnavle, Solbær, Måj-Gøgeurt, Stjerne-Star, Tormentil, Hare-Star, Bukkeblad, Djævelsbid, Børste-Kogleaks, Liden Siv, Kær-Ranunkel, Glanskapslet Siv, Fliget Brøndsel, Kryb-Hvene, Dværg-Star, Næb-Star, Alm. Sumpstrå, Alm. Mjødurt, Dynd-Padderok og Grenet Pindsvineknop. I 1972 fandtes her en kunstig sø umiddelbart neden for selve kilden, der greb forstyrrende ind i afløbet. Om denne sø er sløjftet, er uvist.

3. Flyvestation Tirstrup Plantage. I den 440 ha. store, statsejede plantage indgår overvejende nåleskov tillige med lidt løvskov af især Alm./Vinter-Eg.

4. Korup Sø. Om den afvandede sø foreligger botaniske oplysninger ikke.

5. Hvalskov Plantage. Herfra foreligger oplysninger om fund af svampen *Fomes annosus* på Omorika-Gran og *Picea orientalis*.

Lokalitetskode, 1. Ebdrup Mark: + E III s
, 2. Møllebæk: 0 V IV 0

Foreløbig lokalitetskode, 3. Flyvestation Tirstrup Plantage: 0 S IV 0

, 4. Korup Sø: 0 B IV 0

, 5. Hvalskov Plantage: 0 S IV 0

6. Kolind. Fra byen foreligger oplysninger om fund af Kær-Fnokurt(o) (1968) og svampen *Sclerotinia sclerotiorum*(o) (1941).

Kær-Fnokurt er blevet sjælden på landsplan. Den kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år kun fra tre andre lokaliteter, Liltved (omr. 13a/26), Dråby (omr. 22a/32) og Hemmed (omr. 22b/7).

Kilder: 54, 110b, 128, 191, 435, 570, 665, 962.

22b/26 Området mellem Albøge, Lyngby og Vejlbj

1. Albøge. Områderne syd for landsbyen omkring den regulerede Nygård Å er dels dyrkede marker del græsset, gødsket eng. på dalsiden mod Svenstrup ses dels Bøgelund dels Elleskov. Moseområdet neden for Halt Bakke nord for landsbyen er domineret af tæt buskads af Grå-Pil i den centrale del omgivet af samfund af høje urter domineret af Tagrør i selskab med Skov-Angelik og Kær-Tidsel. De tilstødende arealer rummer mod øst dyrkede marker, mod vest græssede og gødede enge. Fra Albøge foreligger en angivelse fra begyndelsen af århundredet

af Sump-Hullæbe.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Albøge: + V-E-B IV 0

Kilde: 956.

22b/27 Tirstrup

1. Hestehave. I den 60 ha. store skov (Høgsholm skovdistrikt) indgår en del løvskov af Bøg og med to formodentlig meget gamle græsgange i den østlige del. I skoven er indplantet en del nåleskov. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Høje Bøge. Om sammensætningen af den 10 ha. store skov (Høgsholm skovdistrikt) foreligger ingen oplysninger.

3. Tirstrup. Vest for landsbyen forekommer en vandfyldt lergrav med en frodig vegetation omgivet af græssede enge og af krat, mens der syd for byen ligger en tørvemose med Tranebær(o), Klokkelyng(o), Kær-Fladbælg(o) og Tyndskulpet Brøndkarse(o). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 3. Tirstrup: + V-E-B III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hestehave: 0+ S III 0

, 2. Høje Bøge: 0 S IV 0

4. Høgsholm. Her forekommer moser og enge. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 110b, 128,

22b/28 Homå

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

22b/29 Glatved området

1. Glatved Strand. Her forekommer flere, varierede naturtyper. Nærmest kysten findes forstrand, strandvolde og -strandoverdrev, den mod land afløses af skrænt og siden hede. Jordbunden har et højt kalk indhold, hvilket har været udnyttet i Glatved Kalkbrud. Et ca. 60 ha. stort område med hedevegetation ønskes fredet med mulighed for naturpleje.

Af lokalitetens særdeles rige vegetation kan under et nævnes Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Bølget Bunke, Engelsk Visse, Farve-Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Revling, Smalbladet Høgeurt, Tormentil, Nikkende Limurt, Opret Kobjælde, Stinkende Krageklo, Slangehoved, Sand-Frøstjerne, Smalbladet Klokke, Rundbælg, Alm. Mælkeurt, Krat-Fladbælg, Alm. Ene, Håret Viol, Hunde-Viol, Djævelsbid, Lav Tidsel, Alm. Månerude(o), Kattefod(o), Hjertegræs, Bakke-Nellike, Eng-Havre, Kornet Stenbræk, Fladstræet Rapgræs, Gul Evighedsblomst, Hulkravet Kodriver, Knold-Ranunkel, Knoldet Mjødurt, Lav Tidsel, Mark-Bynke, Tandbælg, Sandskæg, Voldtimian, Merian, Kransbørste(o), Grådotter(o), Blodrød Storkenæb, Aks-Ærenpris, Bakketidsel, Blågrøn Star, Kalk(?)-Øjentrøst, Bjerg-Perikon, Vild Hør, Dansk Astragal, Stivhåret Kalkkarse, Bakke-Soløje, den sjældne Filtet Soløje, Glat Rottehale, Bakke-Jordbær, Sød Astragal, Tyndakset Gøgeurt, Tandfri Vårsalat, Strandkål, Knopnellike(x), det meget sjældne bladmos Tortula

ruralis var. calcicola og den meget sjældne lichén *Leptogium schraderi*(x) tillige med de sjældne *Cladonia pocillum*, *Sarcogyne regularis* og *Thelidium incavatum*.

I 1972 blev her fundet den rødlistede Hylde-Gøgeurt(o), der desværre ikke har kunnet genfindes.

2. Hoed Dal. I dalen mellem Glatved Strand og Hoed har i hvert fald tidligere forekommet kær(o). Langs sydsiden af Hoed Å forekommer Ellesump. Fra dalen som helhed foreligger oplysninger om en artsrig og varieret vegetation. Her kendes Vand-Klaseskærm(o), Smalbladet Mærke(o), Vand-Skræppe(o), Rødbrun Kogleaks(o), Liden Museurt(o), Liden Tvetand(o), Tårnurt(o), Farve-Gåseurt(o), Tjærenellike(o), Nælde-Klokke(o), Hulsvøb(o) og Blå Anemone(o). Det er uvist, i hvilket omfang rester af disse naturtyper fortsat eksisterer. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Knopnellike er meget sjælden i Jylland og kendes i Århus amt i øvrigt kun fra tre lokaliteter inden for de senest tredive år Sletterhage (omr. 22a/26), Jernhatten (omr. 22b/39) og Mårup på Samsø (omr. 23/6), *Tortula ruralis* var. *calcicola* i øvrigt kun fra Fakse Kalkbrud, mens *Leptogium schraderi* i Danmark i øvrigt kun er kendt fra Møns Klint.

Lokalitetskode, 1. Glatved Strand: ++ K-E-H-B I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20)

Foreløbig lokalitetskode, 2. Hoed Dal: + S-V-E III 0

3. Hoed. Fra landsbyen foreligger ældre angivelser af Tandbæger(o), Peberrod(o), Krumhals(o), Hvid Stenkløver(o), Læge-Jordrøg(o), Kommen(o), Havepest(o), Cikorie(o), Stolthenriks-Gåsefod(o), Sæbeurt(o) og Hjulkrone(o) tillige med *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien).

Kilder: 6, 47, 81, 84, 110b, 128, 284, 271, 342, 348, 355, 359, 390, 414, 445a, 453, 498, 570, 747, 782, 807, 831, 962, 973, 982, 991, 995.

Fig 77: Hylde-Gøgeurt. Kåsegård, Bornholm. Peter Wind fot. 1986.

22b/30 Møllerup

1. Stærkær ligger på let kuperet moræne. Jordbunden er overvejende næringsrig muld. I skov- og busklag indgår Alm./Vinter-Eg, Bøg, Ask, Skov-Elm, Rød-Gran, Ahorn, Hassel, Benved, Stikkelsbær, Korbær, Hindbær, Brombær, Slåen og Alm. Hvidtjørn.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her optræder Skov-Hundegræs, Skov-Galtetand, Hvas Randfrø, Skov-Burre, Stor Nælde, Nælde-Klokke, Skov-Skræppe, Bredbladet Høgeurt, Skovsyre, Skovmærke, Hulkravet Kodriver, Hvid Anemone, Vorterod, Sanikel, Firblad, Alm. Guldstjerne, Småbladet Milturt, Dunet Steffensurt, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Fjerbregne, Stor Fladstjerne, Skov-Star, Stor Konval, Skov-Stilkaks, Alm. Mangeløv, Kær-Star, Gærde-Vikke, Skovbyg, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Skov-Angelik, Akselblomstret Star, Tyndakset Star, Bjerg-Ærenpris, Skov-Hullæbe, Knoldet Brunrod, Krybende Læbeløs, Skov-Salat, Majblomst, Kæmpe-Svingel, Skov-Viol, Sildig Skov-Hejre og Skovarve.

2. Vesterskov ligger på let kuperet moræne. Jordbunden er overvejende næringsrig muld. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm. /Vinter-Eg, Ask, Skov-Elm, Rød-El, Alm. Røn, Hassel, Benved, Korbær, Kvalkved, Slåen og Alm. Hvidtjørn.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her optræder Skov-Stilkaks, Skov-Hundegræs, Alm. Bjørneklo, Firblad, Alm. Lungeurt, Stor Konval, Enblomstret Flitteraks, Hulsvøb, Miliegræs, Skov-Hullæbe, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Skov-Galtetand, Lund-Rapgræs, Skovbyg, Bjerg-Perikon, Krybende Læbeløs, Stor Nælde, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Alm. Mangeløv, Stor Fladstjerne, Bjerg-Ærenpris, Hunde-Kvik, Hvas Randfrø, Skov-Salat, Skov-Skræppe, Spidsbladet Steffensurt, Tyndakset Star, Skov-Star, Akselblomstret Star, Skovsyre, Løgekarse, Kæmpe- Svingel, Krans-Konval, Krat-Viol, Skov-Viol, Bredbladet Høgeurt, Skov-Angelik, Skov-Burre, Skov-Padderok og Tadder-Vikke.

3. Abildhoved. Om sammensætningen af skoven ved Møllerup foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes Sommer-Hyld.

4. Fra Feldballe Plantage, hvis placering er uvis, foreligger en angivelse (1953) af den rødlistede Hylde-Gøgeurt(o).

Lokalitetskode, 1. Stærkær: + S-Sv II r-s
, 2. Vesterskov: + S-Sv II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Møllehoved: 0-+ S IV 0
, 4. Feldballe Plantage: 0-+ S IV 0

5. Feldballe. Ved landsbyen er på Rød-Gran fundet svampen *Oliveonia pauxilla*.

Kilder: 152, 192b, 646, 647, 657, 962, 973.

22b/31 Møgelbjerg området

1, Dalbredmose er en sur mose omgivet af hede og overdrev. Nord for Dalbredmosehøj forekommer moser omgivet af hede og overdrev med Gyvel. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Dalbredmose: 0-+ V-E-H III 0

Kilde: 110b.

22b/32 Lillesø og Øjesø

1. Øjesø er en ren, lavvandet sø med sandbund. Om vegetationen i selve søen foreligger kun ældre oplysninger. Rørskoven domineres af Tagrør(o) isat Dusk-Fredløs(o), Sø-/Blågrøn-Kogleaks(o), Dynd-Padderok(o) og Gifttyde(o). I selve søen forekommer Hjerterbladet Vandaks og Aks-Tusindblad.

Søen omgives af krat af Pil og Birk, hængesæksdannelser og hede. Herfra kendes Langbladet Ranunkel, Alm. Star, Blågrøn Star, Gul(?) Star(o), Hirse-Star, Nikkende Star(o), Sand-Star(o), Stjerne-Star, Top-Star, Næb-Star, Grå Star, Kær-Svovlrod, Vand-Skræppe, Eng-Rørhvene, Snylterod(x) og den rødlistede Koralrod(x). Af svampe kendes *Sistotremastrum suecicum*, *Pycnoporus cinnabarinus* og *Peziza limnaea*.

På hedeskrænten vest for søen optræder Hedelyng, Alm. Engelsød, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Tredelt Egebregne og Dunet Egebregne.

2. Lillesø. Langs bredden af søen forekommer i hele dens omkreds rørskov af varierende bredde. Nord for søen ligger et overgangsrigkær med Spyd-Pil og Langbladet Ranunkel. I

øvrigt findes ugræsset eng, der sammen med rørskoven rummer en meget artsrig vegetation med flere for området sjældne planter. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Koralrod kendes i Århus amt kun fra to andre lokaliteter inden for de seneste tredive år, Skærbro Kær (omr. 21/85) og Gjerrild Nordstrand (omr. 22b/5).

Lokalitetskode, 1. Øjesø: + V-E-H I s (kategori I på grund af rødlistearten Koralrod)
, 2. Lillesø: 0+ V-E III s

Kilder: 60, 91, 110b, 134, 139, 181, 427, 571, 627, 973, 983.

Fig 78: Gul Evighedsblomst og Sandskæg. Gudenåmuseet. Peter Wind fot. 1976.

22b/33 Langsø

Den smalle østvest gående Langsø er en ren sø med en naturlig vandplantevegetation. Bunden er sandet. Rørskoven er smal og åben, og mangler flere steder på grund af overhængende bredvegetation bestående af Rød-El, Fugle-Kirsebær og Birk. Omkring søen ligger græssede enge, fattigkær og sure moser. Her kendes Rundbladet Soldug og Klokkelyng, ligesom her foreligger en angivelse af den i Århus amt sjældne Dynd-Star(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V-E III r-s

Kilder: 110a, 973.

22b/34 Skramsø Plantage

1. Skramsø Plantage. Den 614 ha. store plantage (Skramsø skovdistrikt) består overvejende af nåleskov. I plantagen indgår tillige lidt blandet løvskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Djursland Plantage (Det danske Hedeselskab). I plantagen indgår overvejende beplantninger med nåleskov af især Rød-Gran. I plantagen forekommer flere sure moser, der er domineret af hængesække af tørvemos, samt mere næringsrige moser. I sidstnævnte forekommer Bredbladet Dunhammer, Stiv Star, Kær-Fladstjerne, Tråd-Star, Bukkeblad, Vandnavle, Kær-Tidse, Kragefod og Vandpest. Af svampe kendes *Tricholoma pessudatum*, *Collybia racemosa*, *Galera mycenopsis*, *Armillaria robusta*, *Clitocybe candicans*, *Cortinarius melleo-pallens*, *Lactarius glyciosmus* og *Polyporus fuliginosus*.

3. Fruerlund Plantage. Om sammensætningen af plantagen foreligger ingen oplysninger. I plantagen findes en mose domineret af tørvemos og isat Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Tranebær, Rundbladet Soldug, Klokkelyng, Hedelyng, Blåtop og Bukkeblad. Mosen er under kraftig tilgroning med selvsåede træer og buske af Birk, Eg og Tørst.

4. Søholt Skov. Den 180 ha. store, privatejede skov består overvejende af nåleskov. I skoven indgår tillige lidt løvskov enten som blandskov eller som rene bevoksninger af Bøg eller Alm./Vinter-Eg.

5. Troldbakken. Vest for bakken forekommer en tilgroet, artsrig mose med krat af Pil og Birk,

mens engene mod Ulstrup Å er afvandede. Troldkær rummer ugræssede enge. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

6. Nordsiden af Stubbe Sø. Her forekommer Elleskov med en karakteristisk vegetation, Bøgeskov, der sandsynligvis er gammel græsningsskov, og overgangsrigkær, hvor der forekommer Fladtrykt Kogleaks, Kær-Fnokurt, Tyndskulpet Brøndkarse, Kødfarvet Gøgeurt og Maj-Gøgeurt. Yderligere oplysninger om de botaniske forhold i skove og kær på nordsiden af Stubbe Sø er meget ønskelige.

7. Gammelmose vest for Fuglslev rummer åbne, vandfyldte partier. Mod syd og øst forekommer græssede enge, mens der mod nord og vest optræder krat med Pil, Pors og Langbladet Ranunkel. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Skramsø Plantage: 0 S IV 0

, 2. Djursland Plantage: 0-+ S-V IV 0

, 3. Fruerlund Plantage: 0-+ S-V IV 0

, 4. Søholt Skov: 0 S IV 0

, 5. Troldbakken og Troldkær: 0-+ V-E IV 0

, 6. Stubbe Sø, nordsiden: + S-Sv-V-E III r-s

, 7. Gammelmose: + V-E III s

8. Øksenmølle. Her er fundet Kirtlet Dueurt. Langs nordsiden af Øksenmølle Å forekommer flere moser. Ved Skramsø Mølle ligger en dam med frodig og varieret vegetation. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Kilder: 110a, 128, 218, 319, 573, 932, 941.

22b/35 Hyllested

1. Trindmose har tidligere været næringsfattig, men er nu stærkt eutrofieret. Mosen omkranses af træer og buske af Pil, El og Birk. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Stormose. Her forekommer ekstremfattigkær(o).
Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Trindmose: 0-+ V-E IV 0

, 2. Stormose: 0 V IV 0

Kilde: 110a.

22b/36 Hyllested Bjerger

1. Hyllested Bjerger. En stor del af de stærkt kuperede bakker er tilplantet med skov. Bakkerne rummede i hvert fald tidligere en artsrig overdrevsvegetation med Slangehoved(o), Tjærenellike(o), Eng-Havre(o), Sandskæg(o), Blåmunke(o), Bakketidsel(o), Hedelyng(o), Bitter Bakkestjerne(o), Hunde-Viol(o), Bakke-Nellike(o), Rundbælg(o), Gul Evighedsblomst(o), Tormentil(o), Alm. Mælkeurt(o), Brudurt(o), Fåre-Svingel(o), Blåhat(o), Prikbladet Perikon(o), Farve-Visse(o), Bølget Bunke(o), Gul Snerre(o), Smalbladet Timian(o), Klinte(o) og Engelsk Visse(o). I småmoser(o) optrådte Tandbælg(o), Top-Star(o), Hirse-Star(o), Blågrøn Star(o), Dværger-Star(o), Loppe-Star(o), Knippe-Star(o), Næb-Star(o),

Tråd-Star(o), Alm. Blærerod(o), Smalbladet Ærenpris(o), Langbladet Ranunkel(o), Pors(o), Vibefedt(o), Spæd Pindsvineknap(o), Seline(o), Djævelsbid(o), Plettet Gøgeurt(o), Kær-Fnokurt(o), Kær-Fladstjerne(o), Kær-Ranunkel(o), Kær-Trehage(o), Nikkende Brøndsel(o), Fliget Brøndsel(o) og Kors-Andemad(o). I hvilket omfang disse artsrige samfund eksisterer, er uvist.

2. Gravlev Vestergård Plantage. Om sammensætningen af den 76 ha. store, privatejede plantage foreligger ingen oplysninger.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hyllested Bjerge: + S-E-V III r-s
, 2. Gravlev Vestergård Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 84, 128, 271.

22b/37 Rugård

1. Rugård Sønderskov. Den 173 ha. store skov (Rugård skovdistrikt) står på overvejende god muldbund, hvilket skyldes undergrundens høje kalkindhold. Jordbunden indeholder tillige plastisk ler, der langs kysten forårsager skred. Samtidig varierer fugtighedsforholdene stærkt, hvilket betinger en stærkt varieret og artsrig vegetation. Jordbundsforholdene gør, at skovens sammensætning er meget afvekslende. Her indgår løvskovsbevoksninger domineret af Bøg tillige med Askemoser, enkelte Egetræer og mod vest med indslag af Ahorn, Hassel, Vild Æble, Korsved, Ask og Rød-El. Her findes mindre nålebevoksninger af Sitka-Gran.

I skovbundsvegetationen indgår den i Jylland sjældne Hulrodet Lærkespore(x), der her optræder på en af sine få, spontane lokaliteter, Krans-Konval, Tandrod, Elfenbens-Padderok, Hulkravet Kodriver, Storblomstret Kodriver, samt krydsninger(x) mellem disse, Druemunke, Tæt blomstret Hullæbe, Hylster-Guldstjerne, Lund-Fladstjerne, Løgkarse, Sanikel, Skov-Star, Bjerg-Ærenpris, Glat Dueurt, Alm. Lungeurt, Skov-Salat, Feber-Nellikerod, Skov-Galtetand, Kæmpe-Svingel, Vedbend, Dunet Steffensurt, Spring-Balsamin, Alm. Bingelurt, Lund-Rapgræs, Enblomstret Flitteraks, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Dag-Pragtstjerne, Lådden Perikon, Skov-Stilkaks, Tidlig Skov-Hejre og Galnebær. Her er tillige kendt Sildig Skov-Hejre(o), Nælde-Klokke(o), Fladtrykt Kogleaks(o), Miliegræs(o), Skovsyre(o), Skovmærke(o), Skovbyg(o) og Akselblomstret Star(o),

Af svampe kendes Dråbeplettet Mælkehat, Mørkægget Huesvamp, Skær-Huesvamp, Broget Skørhat, Galle-Skørhat, Porcelænschat, Stor Løg-Bruskhat, Gulmælket Huesvamp, Hassel-Mælkehat, Psalliota purpurascens, Lepiota brunneo-incarnata, Peziza castanea, Peziza avernensis, Camarops polysperma, Russula veteriosa, Physarum nutans, Gulskeive, Kruset Foldhat, Grubet Foldhat, Halvkugleformet Børstebæger, Hare-Ørebæger, Gulmælket Bægervamp, Judasøre, Orangegul Køllesvamp, Opret Køllesvamp, Stor Trompetsvamp, Poppeløre, Violet Læderporesvamp, Orange Læderporesvamp, Rodfordærver, Blomme-Tøndersvamp, Kobberrød Lakporesvamp, Støvende Kødporesvamp, Krave-Ridderhat, Orange Aspe-Rørhat, Skælstokket Rørhat, Collybia racemosa, Dunstokket Blækhat, Skade-Blækhat, Gulfnugget Slørhat, Kanel-Slørhat, Spidsskællet Slørhat, Skov-Rødblad, Bleg Mælkehat, Flosset Parasolhat, Vellugtende Vokshat, Mangestribet Huesvamp, Slimet Skælhat, Pudret Skærmhat, den sjældne Agaricus purpurascens, Rødægget Mørkhat, Stinkende Skørhat, Fastkødet Skørhat, Sværtende Skørhat, Blågrå Skørhat, Kløvblad, Stinkende Ridderhat, Svovl-Ridderhat, Sveden Ridderhat, Umbrabrun Støvbold og Blygrå Bovist.

Svane og Söchting (1974) har lavet en upubliceret liste over lichéner fra skoven.

2. Rugård Strand er præget af nedskridende plastisk ler fra den ovenforliggende Rugård

Sønderskov. På stranden forekommer Bakke-Nellike, Blodrød Storkenæb, Skærm-Vortemælk, Tornblad, Kær-Svinemælk og Liljekonval. Af svampe kendes Poppeløre, Judasøre, Kløvblad samt de sjældne Dværg-Stjernebold, Bæltekugle, *Peziza castanea*, *Peziza avernensis*, *Camarops polysperma* og *Lepiota brunneo-incarnata*.

3. Nørresø. Omkring søen forekommer randskov af Rød-El og en Askemose. Mellem søen og Rugård Strand findes ugræssede strandoverdrev domineret af Hedelyng og Revling. Overdrevene er under tilgroning med træer af Skov-Fyr og Bjerg-Fyr, og de trænger til pleje. Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. + 5. Dyrehave og Lunden. Om sammensætningen af den 54 ha. store Dyrehave og om Lunden (Rugård skovdistrikt) foreligger ingen oplysninger.

Lokalitetskode, 1. Rugård Sønderskov: + S-Sv II r

, 2. Rugård Strand: + K-E III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Nørresø: 0+ V-S-Sv-E III r-s

, 4. Dyrehave: 0 S IV 0

, 5. Lunden: 0 S IV 0

6. Rugård. Ved godset foreligger oplysninger om fund af Nikkende Tidsel, lichénerne *Opegrapha ochrocheila* og *Farnoldia jurana*(+). Den sidstnævnte var kendt fra et stengærde, der imidlertid er sløjfet. Lichénerne kendes i øvrigt kun fra Bornholm.

Kilder: 6, 55, 81, 91, 110a, 128, 148, 156, 191, 236, 268, 271, 278a, 279, 343, 414, 506, 571, 639, 873, 962, 983.

22b/38 Kysten mellem Jernhatten og Rugård Sønderskov

Området omkring Hyllested Skovgårde er storbakket landskab med en vekslen mellem opdyrket jord, bakker med overdrev og småskove på skrænterne mod Kattegat. Størstedelen af området, der sammen med Jernhatten (omr. 22b/39) udgør i alt 266 ha., er fredet 1979.

Vegetationen er artsrig og varieret med flere karakteristiske og sjældne arter. Her optræder Hulkravet Kodriver og Storblomstret Kodriver, deres indbyrdes krydsninger(x), Merian, Bakke-Jordbær, Håret Viol, Bugtet Kløver, Eng-Rapgræs, Vild Løg, Lav Tidsel, Bakketidsel, Vild Hør, Bakke-Nellike, den i Jylland meget sjældne Kost-Nellike(x), Hjertegræs, Alm. Agermåne, Voldtimian, Strand-Svingel, Smalbladet Timian, Elfenbens-Padderok, Skov-Vikke (var. *condensata*), Skov-Løg, Smalbladet Klokke, Blågrøn Star, Alm. Ene, Fladstræt Rapgræs, Blå Anemone og Alm. Knopurt.

Knopnellike er meget sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kun kendt fra Jernhatten (omr. 22a/39).

Foreløbig lokalitetskode: ++ K-S-E I r-s

Kilder: 85, 271, 571, 678, 983.

22b/39 Jernhatten

1. Jernhatten. Den fritliggende 49 m høje bakke Jernhatten er med sine nærmeste omgivelser fredet 1927. Aflejringerne består i første række af mergel og ler. Her forekommer flere,

varierede naturtyper med strandvolde, strandoverdrev, skrænter, overdrev og løvskov tillige med væld og fugtig eng som de væsentligste. På grund af variationen og vekslen mellem forskellige biotoper rummer området en særdeles artsrig og forskelligartet vegetation med flere for Jylland og endog på landsplan sjældne eller meget sjældne arter.

Fredningskendelsen giver mulighed for naturpleje. Amtets fredningsafdeling følger vegetationsudviklingen, og en plejeplan er under udarbejdelse.

Af den meget rige vegetation kan nævnes Knoldet Mjødurt, Voldtimian, Stivhåret Kalkkarse, Gråodder, Bakke-Jordbær, Vild Løg, Sanikel, Skov-Løg, Filtbladet Kongelys, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Slangehoved, Smalbladet Klokke, Rank Høgeurt, Bakke-Nellike, Eng-Havre, Nikkende Limurt, Hjertegræs, Lav Tidsel, Alm. Ene, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Fladstrået Rapgræs, Vellugtende Gulaks, Hulkravet Kodriver, Alm. Mælkeurt, Alm. Pimpinelle, Slåen, Blågrøn Star, Bredbladet Timian, Sand-Frøstjerne, Merian, Kransbørste, Hundetunge, Tandfri Vårsalat, Håret Viol, Smuk Perikon, Læge-Oksetunge, Bakke-Forglemmigej, Sølv-Potentil, Kantet Konval, Vrietorn, Tyndakset Gøgeurt, de i Jylland meget sjældne Kost-Nellike(x) og Knopnellike(x). Her er endvidere kendt Bulmeurt(o), Strand-Bede(o), Strandkål(o) og den sjældne Storebæltsplante Liden Sneglebælg(o) og svampen Judasøre. Her foreligger tillige en usikker angivelse af Hjortetrod(o).

Knopnellike, Kost-Nellike og Liden Sneglebælg er sjældne i Århus amt. inden for de seneste tredive år er Knopnellike kun kendt fra fire andre lokaliteter, Sletterhage (omr. 22a/26), Katholm Strand (omr. 22b/24), Glatved Strand (omr. 22b/29) og Mårup på Samsø (omr. 23/6), Kost-Nellike kun fra én, Hyllested Skovgårde (omr. 22b/38) og Liden Sneglebælg kun fra Helgenæs (omr. 22a/26) og fra Samsø. Sidstnævnte plante optræder her på sit nordligst kendte voksested i Danmark (undtaget herfra er en gammel angivelse fra Anholt).

Bevaring: Jernhatten er af enestående botaniske betydning ved at rumme flere sjældne eller meget sjældne, lyskrævende planter. Det er derfor meget ønskeligt, at en naturpleje iværksættes med rydning af indplantede nåletræer og selvsåede løvtræer, ligesom det er vigtigt, at skrænterne skånes for rekreativ slitage. (Der er lavet en trappe ned ad skrænten.)

Lokalitetskode, 1. Jernhatten: +++ K-S-E I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter >20)

Kilder: 43, 84, 85, 110b, 141, 162, 175, 176, 219, 226, 271, 284, 321a, 355, 414, 445a, 479, 506, 542, 571, 573, 763, 786, 840, 962, 973, 983.

Fig 79: Liden Sneglebælg. Hammershus. Peter Wind fot. 1986.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 23.

TBU distrikt 23 omfatter Samsø og Tunø, samt flere mindre øer i og ved Stavns Fjord. Selve Samsø har oprindeligt bestået af to øer, en stor sydø og en mindre nordø. Mellem de to øer strakte sig et sund i bunden af den nuværende Stavns Fjord. Ved landhævning og kystudligning blev nord- og sydøerne forbundet, og sundet omdannedes til et lukket område. Terrænet er på det meste af de to tidligere øer stærkt kuperet med adskillige markante bakker og med Ballebjerg på 63,8 m som højeste punkt. De kuperede forhold bevirker, at kystskrænterne rejser sig stejlt over havet og når efter danske forhold anseelige højder tillige med, at forstrandene oftest er ganske smalle. Flere steder er skrænterne gennemsat af erosionskløfter, kaldet "skår", der forløber i vekslende retninger. Dette bevirker, at der findes

skrænter med vidt forskellig eksponering inden for meget korte afstande.

Jordbunden på Samsø består overvejende af sandet eller gruset moræne eller af marine aflejringer i form af strandvoldssystemer. Det overlejrende muldlag er ofte tyndt. Klimatisk hører Samsø til Storebæltsområdet med mange solskinstimer og en årsnedbør med et gennemsnit på 400 - 500 mm.

Størstedelen af øen er skovløs. Af større skove forekommer kun Mårup Plantage og Nordby Hede ved Stavns Fjord samt Brattingsborg Skov på den sydlige del. Ellers er vegetationen på uopdyrkede områder præget af lavtvoksende urter eller spredte krat. Ekspositions-, jordbunds- og nedbørsforhold bevirker, at der på kratløse, oftest græssede skrænter optræder en artsrig vegetation med planter, der har deres hovedudbredelse i Europas steppeegne. Dette gør, at mange af Samsøs skrænter er nogle af Danmarks botanisk mest værdifulde og dermed mest bevaringsværdige. En samlet oversigt over de kendte lichéner fra øen er opstillet af Alstrup, Christensen og Skytte Christiansen (1988).

23/1 Samsø's nordspids

1. Issehoved. Kysten omkring Samsø's nordspids er dannet dels ved landhævning, dels ved materialevandring. Her forekommer sandstrand med evesamfund, strandvolde og strandoverdrev ved foden af litorinaskrænten. På stranden optræder Strandarve, Strandsennep, Strand- Kamille, Sodaurt, Strandkål, Sand-Hjælme, Marehalm, Hvidmelet Gåsefod, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Sølv-Mælde, Sandskæg, Strand-Mandstro, Strand-Vejbred, Sand-Rottehale, Klit-Stedmoderblomst, Blåmunke, Rundbælg, Vår-Brandbæger, Hare-Kløver, Strandkål, Strand-Kvik, dennes krydsninger med Alm. Kvik, Alm. Kvik, Burre-Snerre, Kruset Skræppe, Sodaurt, Stinkende Storkenæb (var. rubricaula), Nikkende Limurt, Mark-Krageklo, Bakke-Nellike, Gul Evighedsblomst, Alm. Kongepen, Gul Snerre, Fliget Vejbred, Bredbladet Timian, Engelskgræs, Hjorterod, Bidende Stenurt, Blågrøn Rapgræs, Mark-Bynke, Blodrød Storkenæb, Kødet Hindeknæ og Tandet Sødgræs. Her kendes tillige Strandgåsefod(o), Strand-Kogleaks(o), Blågrøn Kogleaks(o), Kryb-Hvene(o), Harril(o), Sandkryb(o), Gåse-Potentil(o) og Fjernakset Star(o).

Over det marine forland rejser litorinaskrænten sig syd for Issehoved. Den er dels eksponeret mod nordvest, dels mod øst og toppes af højdepunkterne Pelkeshøj på 26,9 m, Telegrafbakke på 36,8 m og højest Føldals Bakke på 48,5 m. Undergrunden i bakkelandet består af gruset eller sandet moræne.

Skrænterne er delvis græssede, gennemsat af fårestier og træfri. De rummer en artsrig overdrevsvegetation, hvor mange arter er fælles med de på stranden forekommende. Her optræder tillige Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Dunet Havre, Lav Tidsel, Knold-Ranunkel, Alm. Månerude, Vår-Star, Hjertegræs, Blåhat, Blæresmælde, Vellugtende Gulaks, Alm. Hvene, Hedelyng, Revling, Rød Svingel, Mark-Frytle, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Pille-Star, Fåre-Svingel, Hulkravet Kodriver, Moskus-Katost, Vild Løg, Sand-Frøstjerne, Smalbladet Klokke, Fladstrået Rapgræs, Sand-Løg, Stribet Kløver, Knopnellike, Glat Rottehale, Sand-Rottehale, Blågrøn Star, Voldtimian, Smalbladet Høgeurt, Sølv-Potentil, Bakke-Svingel, Tandbælg, Tjærenellike, Slangehoved, Mark-Tusindgylden, Alm. Mælkeurt, Bakke-Jordbær, Gyvel, Vild Hør, Smalbladet Klokke, Håret Viol og Liden Sneglebælg(x). Herfra kendes i øvrigt Hunde-Viol(o), Smalbladet Timian(o), Femhannet Hønsetarm(o), Dansk Kokleare(o), Kornet Stenbræk(o) og Opret(?) Hønsetarm(o), samt Judasøre(o).

Issehoved (Boller statsskovdistrikt) er fredet 1949, mens arealer omkring Horserenden ved Føldals Bakke (Boller statsskovdistrikt) er fredet af to omgange, nemlig i 1963 og 1980.

Mathiesen og Mathiesen (1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen langs kysten og ved revet Klepperne nord for Issehoved.

2. Sandballe. Her optræder sandmarksvegetation med Rødknæ, Hejrenæb, Flipkrave, Vår-Gæslingeblomst, Hare-Kløver, Blåmunke, Rundbælg, Alm. Torskemund, Håret Høgeurt, Tandfri Vårsalat, Sand-Hanekro samt arter af Forglemmigej og Museurt. Fra sandet, dyrket mark kendes tillige den sjældne Glat Kongepen(o). Arealer omkring Sandballe er sammen med Balleskår (omr. 23/2) fredet 1967.

3. Mosletgård (Boller statsskovdistrikt). Her er fundet Moskus-Katost(o), Liden Katost(o), Ru Bittermælk(o), Liden Museurt(o), Vår-Brandbæger(o), Alm. Brandbæger(o), deres indbyrdes krydsninger(o), Blåmunke(o), Stribet Kløver(o), Ager-Hejre(o), Bitter Bakkestjerne(o), Enårig Knavel(o), Flerårig Knavel(o), Bjerg-Rørhvene(o) og Nikkende Limurt.

4. Kragemose er nordøens største vådområde fredet 1980 og ligger syd for Mosletgård. Mosen rummer en sø med rørsump domineret af Bredbladet Dunhammer og Tagrør omgivet af overgangsrigkær, der er delvis græsset. Her forekommer på de dele Blågrøn Star, Alm. Star, Stiv Star, Nikkende Star, Hirse-Star, Hare-Star, Håret Star, Eng-Svingel, Alm. Sumpstrå, Kær-Snerre, Strand-Kogleaks, Vand-Mynte, Nikkende Brøndsel, Kær-Dueurt, Dunet Dueurt, Tormentil, Smalbladet Kæruld, Kragefod, Vejbred-Skeblad, Fliget Brøndsel, Vandnavle, Alm. Kællingetand, Kryb-Hvene, Hestehale, Smalbladet Ærenpris, Blågrøn Kogleaks, Kær-Ranunkel, Maj-Gøgeurt, Mark-Tusindgylden, Knæbøjet Rævehale, Alm. Rapgræs og Engkarse. Herfra er tillige kendt Tandet Sødgræs(o), Græsbladet Vandaks(o), Søpryd(o) og Svømmende Sumpskærm(o).

Liden Sneglebælg og Knopnellike er begge sjældne i Århus amt, men optræder flere steder på Samsø. Inden for de seneste tredive år kendes Liden Sneglebælg i øvrigt kun fra Sletterhage (omr. 22a/26), Lushage (omr. 22a/26), stranden ved Blushøj (omr. 22a/34) og Jernhatten (omr. 22b/38), mens Knopnellike kun kendes fra Sletterhage (omr. 22a/26), Glatved Strand (omr. 22b/29) og Jernhatten (omr. 22b/39).

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige, nordvest- og østvendte skrænter bevares. Det er derfor ønskeligt, at den ekstensive græsning bevares, at ugræssede områder inddrages til græsning, at tilførsel af gødning ikke finder sted, at opvækst af uønskede træer og buske fjernes, og at rekreativt slid mindskes.

Lokalitetskode, 1. Issehoved: ++ K-E I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20)

, 4. Kragemose: ++ V-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Sandballe: + E-B III 0

, 3. Mosletgård: + E-B III 0

Kilder: 43, 58, 83, 84, 85, 148, 176, 177, 187, 292, 304, 305, 402, 413, 423, 584, 585, 586, 590, 752, 788, 883, 884, 962, 966, 969, 973.

Fig 80: Issehoved. Peter Wind fot. 1989.

23/2 Balleskår

1. Ballebjerg er med sine 63,9 m Samsøs højeste punkt og er sammen med Balleskår og Sandballe (omr. 23/1) fredet 1967. Området udgør tillige den centrale del af Nordby Bakker. Her optræder en artsrig overdrevsvegetation på både græssede og ugræssede parceller. Her

kan nævnes Gyvel, Alm. Agermåne, Alm. Hvene, Alm. Knopurt, Alm. Kongepen, Alm. Pimpinelle, Bakke-Nellike, Bidende Stenurt, Blåhat, Blåmunke, Bredbladet Timian, Eng-Brandbæger, Engelskgræs, Gul Evighedsblomst, Hedelyng, Hulkravet Kodriver, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Knold-Ranunkel, Liden Klokke, Læge-Oksetunge, Mark-Frytle, Mark-Krageklo, Nikkende Limurt, Rundbælg, Rødknæ, Stor Knopurt, Vellugtende Gulaks, Mark-Tusindgylden, Kløvplade, Slangehoved, Sølv-Potentil, Hare-Kløver, Opret Hejre, Liden Sneglebælg(x) og Stribet Kløver. Her er tillige fundet (1969) den indslæbte Rank Potentil. Kysten er erosionspræget, og skrænterne består af nøgen grus.

2. Frydendal. Den 22,5 ha. store ejendom blev erhvervet af staten i 1973 og administreres af Boller statsskovdistrikt. På ejendommen er foretaget en grundig vegetationsanalyse af Stenstrøm (1981), fra hvis undersøgelser følgende planter kan fremhæves Tidlig Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Langstakket Væselhale, Vellugtende Gulaks, Eng-Havre, Dunet Havre, Alm. Kamgræs, Bakke-Svingel, Fåre-Svingel, Tandbælg, Bakke-Nellike, Gul Evighedsblomst, Mark-Frytle, Hunde-Viol, Bidende Stenurt, Nikkende Limurt, Bredbladet Timian, Kornet Stenbræk, Hulkravet Kodriver, Knold-Ranunkel, Sølv-Potentil, Alm. Pimpinelle, Blåmunke, Blodrød Storkenæb, Slangehoved og Mark-Bynke.

3 + 4. Thomasminde og Vandstedet. Ved ejendommen og på skrænter ved Vandstedet optræder en tilsvarende vegetation. Her forekommer tillige Stribet Kløver, Femhannet Hønsetarm, Flipkrave, Rødfrugtet Sand-Mælkebøtte og Ager-Champignon.

I området ligger tillige Samsøs længste dal den omkring 2 km. lange nordsydgående Langdal.

Liden Sneglebælg er sjælden i Århus amt, men optræder flere steder på Samsø. Inden for de seneste tredive år kendes planten i øvrigt kun fra Sletterhage (omr. 22a/26), Lushage (omr. 22a/26), stranden ved Blushøj (omr. 22a/34) og Jernhatten (omr. 22b/38).

Lokalitetskode, 1. Ballebjerg: + E-B II r-s

, 2. Frydendal: ++ E-B II r-s

, 3. Thomasminde: + E II r-s

, 4. Vandstedet: + E II r-s

Kilder: 43, 83, 84, 85, 148, 304, 305, 413, 423, 582, 586, 869, 879.

23/3 Byløkke Skår

Mellem Østerås (Boller statsskovdistrikt) og ejendommen Sølyst rejser litorinaskrænten sig stejlt over kysten i højder op til 28 m. Skrænten gennemskæres ca. midtvejs af det korte Byløkkeskår. Under et kendes fra skåret og litorinaskrænten Mark-Krageklo, Hjertegræs, Hulkravet Kodriver, Eng-Havre, Rødknæ, Alm. Hvene, Engelskgræs, Knold-Ranunkel, Alm. Pimpinelle, Vellugtende Gulaks, Alm. Kamgræs, Mark-Bynke, Bredbladet Timian, Kornet Stenbræk, Bidende Stenurt, Femhannet Hønsetarm, Vår-Vikke, Blågrøn Star, Alm. Månerude, Grådodder, Læge-Oksetunge, Bakke-Svingel, Rundbælg, Havtorn, Fladstrået Rapgræs, Liden Sneglebælg(x) samt bladmosserne *Racomitrium canescens* og *Scleropodium purum*. Herfra kendes tillige Gul Evighedsblomst(o), Knopnellike(o), Stribet Kløver(o), Dunet Havre(o), Smalbladet Rapgræs(o), Vild Hør(o), *Barbula unguiculata*(o), *Thuidium philibertii*(o) og *Camptothecium lutescens*.

Liden Sneglebælg er sjælden i Århus amt, men optræder flere steder på Samsø. Inden for de seneste tredive år kendes planten i øvrigt kun fra Sletterhage (omr. 22a/26), Lushage (omr.

22a/26) og stranden ved Blushøj (omr. 22a/34) og Jernhatten (omr. 22b/38).

Lokalitetskode: ++ E II r-s

Kilder: 305, 413, 423, 493, 590.

23/4 Kysten mellem Vestballe Gård og Fugledal Hage

Langs kysten på denne strækning rejser litorinaskrænten sig flere steder stejlt over de stenede strandvolde til en højde af næsten 41 m. Flere steder ses karakteristiske og veludviklede fårestier. Skrænten rummer en ensartet plantevækst og gennemskæres af flere skår, af hvilke Svinekilderne, Espedal og Møgelskår er de mest markante.

1. Møgelskår (Boller statsskovdistrikt). I og ved skåret, fredet 1965, forekommer træfrie, græssede, græsklædte sider og bakker med en særdeles artsrig, karakteristisk vegetation med mange arter med kontinental udbredelse. Herfra kan nævnes Dunet Vejbred, Hjertegræs, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Vår-Star, Kattefod, Nikkende Limurt, Eng-Havre, Alm. Agermåne, Hulkravet Kodriver, Blåhat, Blåmunke, Mark-Bynke, Stribet Kløver, Bakketidse, Engelskræs, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Mark-Krageklo, Bakke-Nellike, Sølv-Potentil, Blodrød Storkenæb, Bredbladet Timian, Bakke-Gøgelilje, Bakke-Jordbær, Voldtimian, Tjærenellike, Dværg-Perikon, Håret Viol, Hedelyng, Langstakket Væselhale, Hjortetrod, Knopnellike(x), Liden Sneglebælg(x), den rødlistede Salep-Gøgeurt og en usikker angivelse af Kost-Nellike(ox). Af Kost-Nellike(ox) foreligger dog et ældre belæg (1936) fra en lokalitet syd for Møgelskår.

Fra Møgelskår er tillige kendt Smalbladet Klokke(o), Vild Hør(o), Hunde-Viol(o), Brudurt(o), bladmosserne *Barbula unguiculata*(o), *Pterigoneurum ovatum*(o), *Polytrichum juniperinum*(o), *Scleropodium purum*(o), *Hylocomium splendens*(o), *Camptothecium lutescens*(o) og *Hypnum cupressiforme*(o) samt svampene Mark-Champignon, Flad Støvbold, *Lycoperdon spadiceum* og den sjældne *Agaricus stramineus*.

2. Espedal rummer lignende betingelser, som eksisterer i Møgelskår, og langt de fleste arter kan genfindes her. Nordsiden af Espedal har i alt fald tidligere været rig på mosser. Her er noteret *Scleropodium purum*(o), *Pleurozium schreberi*(o), *Camptothecium lutescens*(o), *Hylocomium splendens*(o), *Rhytidiadelphus squarrosus*(o), *Rhytidiadelphus triquetrus*(o) og *Polytrichum juniperinum*(o). Af højere planter kan for dalen og den nærmeste kystskrænt som helhed fremhæves Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Vår-Star, Nikkende Limurt, Eng-Havre, Bakke-Jordbær, Bakketidse, Dansk Astragal, Blodrød Storkenæb, Slangehoved og Hulkravet Kodriver. Herfra er tillige kendt Hjertegræs(o) og Bakke-Gøgelilje(o).

3. Svinekilderne ved Petersborg. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Liden Sneglebælg, Knopnellike og Salep-Gøgeurt er alle sjældne i Århus amt, men optræder flere steder på Samsø. Inden for de seneste tredive år kendes Liden Sneglebælg i øvrigt kun fra Sletterhage (omr. 22a/26), Lushage (omr. 22a/26), stranden ved Blushøj (omr. 22a/34), og Jernhatten (omr. 22b/38), mens Knopnellike i øvrigt kun kendes fra Sletterhage (omr. 22a/26), Glatved Strand (omr. 22b/29) og Jernhatten (omr. 22b/39) og Salep-Gøgeurt(x) i øvrigt kun fra Begtrup Vig (omr. 22a/25).

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige skrænter og bakker omkring Møgelskår bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at den nuværende driftsform,

ekstensiv græsning, bibeholdes, at området undgår gødskning, at uønsket opvækst af træer og buske fjernes, og at rekreativ udnyttelse begrænses til færdsel til fods.

Lokalitetskode, 1. Møgelskår: +++ E-K I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20 og på grund af I-art: Salep Gøgeurt)

, 2. Espedal: + E-K III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 3. Svinekilder: 0 ? IV 0

Kilder: 34, 43, 58, 66, 84, 85, 89, 304, 305, 413, 423, 586, 590, 753, 756, 869, 875, 876, 962, 968, 969, 973, 987.

23/5 Nordby

1. Nordby. I og omkring byen kendes flere karakteristiske læge- og ukrudtsplanter, der i første række træffes omkring bymæssig bebyggelse. Det drejer sig om Alm. Hjertespad(o), Matrem(o), Sæbeurt(o), Svaleurt(o) og Læge/Ru Kulsukker(o) tillige med Draphavre (var. bulbosum).

2. Nordby Østerstrand Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Nordby: + B III 0

, 2. Nordby Østerstrand: 0 K IV 0

3. Mårup. Ved byen optræder den sjældne Seglblad. Fra Mårup Havn kendes Alm. Hjertespad(o), Ru Kulsukker(o), Liden Katost(o) og Grøn Høgeskæg(o).

Kilder: 66, 83, 84, 145, 355, 304, 466, 897.

23/6 Kysten mellem Fugledal Hage og Mårup Havn

1. Højklit. Mellem Asmindør Hage og Mårup Havn (omr. 23/6) ligger ud mod Mårup Vig den op til ca. 30 m høje sydeksponerede skrænt, der er åben som følge af erosion fra havet.

Skrænten rummer en karakteristisk vegetation med flere storebæltsplanter. Her kan nævnes Blodrød Storkenæb, Hjortetrod, Dansk Astragal, Enblomstret Fladbælg(x), Liden Sneglebælg(x) og Knopnellike(x) tillige med Knold-Ranunkel, Nikkende Limurt, Kornet Stenbræk, Eng-Havre, Knoldet Mjødurt, Hjertegræs, Voldtimian, Hundetunge, Stivhåret Kalkkarse, den sjældne Seglblad og Bakke-Jordbær. På skrænten et endvidere fundet (1936) Kugle-Museurt(o) og (1957) Hjertekarse(o).

På den smalle strand neden for klinten kendes Strand-Kvik(o), Sodaurt(o), Strandsennep(o), Strand-Bede(o), Strand-Kamille(o), Strand-Mandstro(o), Spyd-Mælde(o), Strand-Mælde(o), Vår-Brandbæger(o), Marehalm(o) og Strandkål(o).

2. Busdal er nordøst-sydvestgående og rummer en artsrig overdrevsvegetation. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Limurt, Alm. Ene, Smalbladet Klokke, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Hulkravet Kodriver, Bakke-Nellike, Tjærenellike, Bidende Stenurt, Bakketidse, Hunde-Viol, Salomons Lysestage, Håret Viol, Bredbladet Timian, Læge-Oksetunge, Mark-Krageklo, Voldtimian, Bakke-Jordbær, Stribet Kløver, Rynket Stenfrø og Blodrød Storkenæb. Herfra er tillige kendt Dunet Havre(o), Eng-Havre(o), Vår-Star(o), Hjertegræs(o) og bladmosserne *Camptothecium lutescens*(o), *Thuidium philibertii*(o), *Scleropodium purum*(o), *Hypnum cupressiforme*(o), *Hylocomium splendens*(o)

og *Rhytidiadelphus squarrosus*(o).

Liden Sneglebælg og Knopnellike er begge sjældne i Århus amt, men optræder flere steder på Samsø. Inden for de seneste tredive år kendes Liden Sneglebælg i øvrigt kun fra Sletterhage (omr. 22a/26), Lushage (omr. 22a/26), stranden ved Blushøj (omr. 22a/34), og Jernhatten (omr. 22b/38), mens Knopnellike kun kendes fra Sletterhage (omr. 22a/26), Glatved Strand (omr. 22b/29) og Jernhatten (omr. 22b/39).

Lokalitetskode, 1. Højklit: +++ E-K I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter > 20)
, 2. Busdal: + E II r-s

Kilder: 34, 43, 58, 83, 84, 168, 177, 305, 341, 423, 465, 586, 590, 849, 885, 962, 967, 973.

23/7 Mårup Skov og Nordby Hede

1. Mårup Skov (Brattingsborg skovdistrikt). Om skovens sammensætningen af foreligger kun få oplysninger. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm. Eg, Vorte-Birk, Skov-Fyr, Alm. Ene, Hassel og Alm. Hyld. I skovbundsvegetationen indgår Brombær, Alm. Gedeblad, Bjerg-Rørhvene, Stor Nælde, Kristtorn, Stikkelsbær, Hedelyng, Tormentil, Klokkelyng, Alm. Engelsød, Hvid Anemone, Vorterod, Gederams, Håret Frytle, Bølget Bunke og Linnæa. Af svampe kendes Blåkålvamp, Birke-Ridderhat, Orange-Aspe-Rørhat, Rød Birke-Rørhat, Prægtig Skørhat, *Suillus flavidus*, de meget sjældne *Armillaria polymyces*, *Coprinus poliomallus* og *Macrolepiota konradii*.

2. Nordby Hede (Brattingsborg skovdistrikt) har tidligere været skovløs, men er nu delvist tilplantet med især nåletræer og lidt Birk. Endnu forekommer større lysåbne pletter som Østerhede. Vegetationen er en mosaik af græshede, dværgbuskhede og lichénhede med Hedelyng, Revling, Alm. Engelsød, Håret Frytle, Bredbladet Timian, Smalbladet Timian, Smalbladet Høgeurt, Nikkende Limurt, Blodrød Storkenæb, Hunde-Hvene, Alm. Pimpinelle, Sandskæg, Liden Frøstjerne tillige med buske af Alm. Ene. Fra Nordby Hede som helhed er i hvert fald tidligere kendt Lav Skorsoner(o), Kattefod(o), Tandbælg(o), Tormentil(o), Alm. Engelsød(o), Fin Bunke(o), Tusindfrø(o) og Dansk Astragel(o).

Lokalitetskode, 1. Mårup Skov: + S III r
, 2. Nordby Hede: ++ S-H III r-s

Kilder: 20b, 58, 60, 83, 84, 89, 92, 128, 159, 169, 177, 304, 340, 355, 432, 757, 877, 878, 962, 969, 991.

23/8 Lilleør

1. Lilleør. På strandoverdrev, hede, klit, strand og strandeng og på skanse ved Armhoved forekommer Knold-Ranunkel, Eng-Havre, Hjertegræs, Sand-Hjælme, Alm. Hvene, Alm. Knopurt, Alm. Pimpinelle, Asperges, Bakke-Nellike, Blågrøn Rapgræs, Blåhat, Blåmunke, Bukketorn, Alm. Engelsød, Fjernakset Star, Flipkrave, Gul Evighedsblomst, Hedelyng, Lav Hindebæger, Liden Skjaller, Liden Tusindgylden, Læge-Kokleare, Læge-Oksetunge, Marehalm, Mark-Bynke, Mark-Krageklo, Revling, Rundbælg, Plettet Kongepen, Sand-Frøstjerne, Sandkryb, Sandskæg, Slangehoved, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Sodaurt, Stor Knopurt, Stilkløs Kilebæger, Strand-Kvik x Alm. Kvik, Smalbladet Hareøre,

Strand-Asters, Strandarve, Strand-Bede, Strand-Firling, Strandkål, Strand-Malurt, Strand-Mandstro, Strand-Tusindgylden, Strandsennep, Sølv-Potentil og Vingefrøet Hindeknæ. Herfra kendes tillige Dansk Astragel(o).

2. Grønhoved. På strandeng optræder Jordbær-Kløver, Strand-Tusindgylden, Strand-Asters, Strand-Malurt, Mark-Rødtop, Vingefrøet Hindeknæ og Liden Tusindgylden.

Lokalitetskode, 1. Lilleør: + K-E-H III r
, 2. Grønhoved: + K III r

3. Langør. Herfra foreligger ældre oplysninger (1940) om fund af Liden Burre(o), Glat Burre(o), Skov-Burre(o), Finbladet Vejsennep(o), Rank Vejsennep(o), Ungarsk Vejsennep(o), Have-Malurt(o), Æselfoder(o) Alm. Hjertespad(o), Alm. Katost(o), Rundbladet Katost(o) Stinkende Karse(o), Bulmeurt(o) og Tandbæger(o). Fra eng ved Langør foreligger et belæg (1928) af Sump-Hullæbe(o).

Kilder: 21, 43, 83, 304, 415, 492, 432, 583, 586, 849, 882, 969, 991.

23/9 Kyholm

På den ubeboede Kyholm ligger rester af forsvarsværker med tilhørende stendiger og gærder. Øens overdrevspartier græsses ekstensivt men er under tilgroning med Bukketorn og arter af Rose. I øens overdrevsvegetation indgår Knold-Ranunkel, Knoldet Mjødurt, Alm. Syre, Bidende Stenurt, Vellugtende Gulaks, Vild Kørvel, Femhannet Hønsetarm, Dansk Kokleare, Tidlig Dværgbunke, Alm. Kamgræs, Liden Singrøn og Liden Lærkespore.

På øens stenede strandvolde optrådte i hvert fald tidligere flade og tætte puder af Slåen(o), der derved dannede "fodposer" for andre buske af Alm. Hvidtjørn(o), Hunde-Rose(o), Stikkelsbær(o), Bukketorn(o), Benved(o) og Alm. Hyld(o). Fra øen foreligger et belæg (1936) af Tornløs Hornblad(o) og en angivelse af Æselfoder(o).

Lokalitetskode: + K-E-B III r-s

Kilder: 43, 58, 84, 85, 131, 220, 227, 304, 343, 436, 657, 790, 962.

Fig 81. Kyholm. Peter Wind fot. 1989.

23/10 Lindholm

Fra Linholm, der er fredet 1981 og omdannet til vildtreservat 1982, foreligger ingen botaniske oplysninger fra dette århundrede.

Foreløbig lokalitetskode: 0 K IV 0

Kilder: 85, 220.

23/11 Vejrø og Bosserne

1. Vejrø er ubeboet og den overvejende del består af moræneler, der rejser sig stejlt over den smalle forstrand. Den centrale del af øen rummer flere vandhuller og adskillige tætte Tjørnekrat, der ofte er ensidigt bøjede som følge af den fremherskende vindretning. Øen er

fredet 1981.

Om vegetationen foreligger kun ældre oplysninger. Her er kendt Hvid Anemone(o), Fladkravet Kodriver(o), Tveskægget Ærenpris(o), Vorterod(o), Stor Fladstjerne(o), Småskulpet Brøndkarse(o), Grenet Pindsvineknap(o), Stiv Star(o), Bukkeblad(o), Ager-Tidsel(o), Bakketidsel(o), Hestehale(o), Alm. Vandranunkel(o), Alm. Bingelurt(o), Alm. Mælkeurt(o), Vellugtende Gulaks(o), Fuglegræs(o), Svømmende Vandaks(o), Kær-Ranunkel(o), Kornet Stenbræk(o), Korsknapp(o), Engelskgræs(o) og Gul Rævehale(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Bosserne er en øst-vestgående, langstrakt ø, der tidligere har bestået af to mindre holme. Øen er udlagt til vildtreservat 1982. Den består af sten og sand. Den rummede i hvert fald tidligere pionervegetation bestående af Strand-Bede(o), Ru Svinemælk(o), Kølle-Valmue(o), Alm. Brandbæger(o), Stinkende Storkenæb(o), Alm. Stedmoderblomst(o), Aften-Pragtstjerne(o), Kruset Skræppe(o), Sand-Hjælme(o) og Marehalm(o). Herfra foreligger et fund (1968) af Sølv-Mælde. Nyere botaniske oplysninger er ønskelige

Foreløbig lokalitetskode, 1. Vejrø: + K-E III 0
, 2. Bosserne: + K III 0

Kilder: 21, 44, 85, 145, 220, 331, 436, 962.

Fig 82: Vejrø. Peter Wind fot. 1989.

23/12 Tunø

Den stærkt kuperede, 348 ha. store Tunø er overvejende opdyrket og rummer kun mindre rester af sammenhængende skov, der overvejende består af blandet løvskov. Øens højeste punkt er Bjerget (24,3 m), der ligger i øens østlige bakkeland. Øen har oprindeligt været to adskilte øer, der var skilt ved et sund gennem Mosen. Det offentlige ejer flere mindre stykker, Bjerget, Højen, Lyngballe Skov, Nørremosen og Revet, der alle administreres af Boller statskovdistrikt. 318 ha. af øen er fredet 1965.

Af øens planter kan nævnes Grøn Skærmaks, Sand-Rottehale, Strand-Mandstro, Alm. Katost, Bukketorn, Svømmende Vandaks, Alm. Sumpstrå, Knæbøjet Rævehale, Grøn Mynte, Rubus insularis, Rubus armeniacus, Rubus plicatus, Rubus wahlbergii, Rubus radula, Nøgle-Skræppe, Tandbælg, Sand-Hjælme, Dansk Kokleare, Strandsennep, Sodaurt, Strandgåsefod, Strandarve, Kær-Ranunkel, Vandnavle, Vand-Klaseskærm, Dusk-Syre, Asparges, Hulkravet Kodriver, Bidende Stenurt, Vild Løg, Skov-Løg, Mark-Tusindgylden, Kiddike, Jordbær-Kløver, Alm. Pengeurt, Gul Sennep, Knoldet Mjødurt, Bakke-Nellike, Blågrøn Star, Fliget Vejbred, Liden Burre, Hjertekarse, Gul Evighedsblomst, Opret Hønsetarm, Tue-Siv og Soløje-Alant. Af Salep-Gøgeurt(o) og af Vår-Potentil foreligger ældre fund (1917) fra øen, mens fra Mosen er angivet (1920) Sump-Hullæbe(o).

Løjtnant og Wessberg (1987) giver en oversigt over øens vegetationsforhold tillige med en samlet fortegnelse over planter, der er fundet på øen.

Mathiesen og Mathiesen (1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen langs nordkysten.

Lokalitetskode: + K-E-S-B II r-s

Kilder: 43, 84, 85, 95, 121, 163, 226, 259, 284, 292, 324a, 354, 413, 464, 716b, 956, 962, 897.

23/13 Ægholm og Hundsholm

1. Ægholm, der indgår i Stavns Fjord-fredningen (1984), består af en op til 13 m høj moræneknold, der skrâner jævnt mod syd og mod de øvrige verdenshjørner er omgivet af stejle, kratklædte skrânter. Langs kysten mod vest og nord forekommer strandenge, mod syd et mere moseagtigt område, mens der kun optræder egentlig strand mod øst.

På øen forekommer Strand-Trehage, Kveller, Kødet Hindeknæ, Strand-Asters, Strand-Malurt, Strand-Vejbred, Alm. Agermåne, Krybende Potentil, Gåse-Potentil, Sølv-Potentil, Korbær, Alm. Pimpinelle, Krumhals, Gul Snerre, Blåhat, Stor Knopurt, Alm. Knopurt, Lav Hindebæger, Smalbladet Klokke og Vadegræs, der er udplantet.

2. Hundsholm. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Ægholm: + K-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, Hundsholm: 0 ? IV 0

Kilder: 44, 83, 492, 657.

23/14 Sværm

1. Sværm. På Sværm forekommer græsset strandeng og strandoverdrev. Her optræder Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Engelskgræs, Harril, Kveller, Sandkryb, Tæt blomstret/Lav Hindebæger, Strand-Asters, Strandgåsefod, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Strand-Trehage, Benved, Ask, Brombær, Slåen, Tjørn, Vild Æble, Alm. Knopurt, Alm. Pimpinelle, Bakke-Nellike og Vadegræs, der er udplantet. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Sværm: + K-E II r-s

Kilde: 492, 824.

23/15 Hjortholm

1. Hjortholm. Den ubeboede, græssede Hjortholm er en moræneknold på til 26 m med forekomst af strandeng især på nordøstsiden. På toppen af øen ligger resterne af et gammelt voldsted. Øens sydvendte skrâning er delvis dækket af krat af Slåen, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Hvidtjørn, Mirabel, Vrietorn, Vild Æble, Rubus wahlbergii, Stikkelsbær, Vellugtende Æble-Rose, Kortstilket Filt-Rose og Hunde-Rose. Her forekommer tillige enkelte træer af Småbladet Elm, der her antagelig er spontan.

Urtevegetationen er særdeles artsrig. Her optræder Smalbladet Klokke, Stribet Kløver, Blodrød Storkenæb, Eng-Havre, Dunet Havre, Bjerg-Rørhvene, Skov-Stilkaks, Vild Løg, Skov-Løg, Sand-Løg, Kantet Konval, Håret Viol, Skov-Viol, Hulkravet Kodriver, Lav Tidsel, Alm. Pimpinelle, Hjertegræs, Kornet Stenbræk, Blågrøn Star, Billebo-Klaseskærm, Hunde-Viol, Alm. Sct. Hansurt, Tormentil, Sølv-Potentil (begge underarter), Rundbælg, Læge-Oksetunge, Bakke-Nellike, Alm. Mælkeurt, Vild Hør, Kommen, Stivhåret Kalkkarse, Merian, Voldtimian, Dynd-Padderok, Vand-Ærenpris, Kors-Andemad, Tyk Andemad, Aks-Tusindblad, Kruset Vandaks, Svømmende Vandaks, Hestehale, Svømmende Sumpskærm, Vandrøllike, Kødet Hindeknæ, Vingefrøet Hindeknæ, Rød Gåsefod, Blågrøn Gåsefod, Strandgåsefod, Fladtrykt Kogleaks, Rødbrun Kogleaks, Strand-Kogleaks, Enskættet Sumpstrå, Sandkryb, Fjernakset Star, Harril, Udspærret Annelgræs, Jordbær-Kløver, Strand-Malurt, Strand-Asters, Lav Hindebæger, Stilkløs Kilebæger, Liden Tusindgylden, svampene

Dasyscyphus sulphureus, Ager-Champignon, Mark-Champignon, Skov-Champignon, Agaricus stramineus, den sjældne Steppe-Stjernebold, der i 1976 optrådte i hundredvis, Lycoperdon spadiceum og Flad Støvbald.

Her er tillige kendt Bakke-Jordbær(o), Dansk Astragel(o), Liden Sneglebælg(o), Hjortetrod(o), Vand-Klaseskærm(o), Børste-Kogleaks(o), Smalbladet Ærenpris(o), Storblostmret Kodriver(o), Æselfoder(o) og Hvas Randfrø(o).

På lavt vand er fundet (1957) Langstilket Havgræs og Smalbladet Bændeltang og fra 1961 foreligger et fund af den rødlistede Salep-Gøgeurt(ox).

Lokalitetskode, 1. Hjortholm: + K-E-S I r-s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 21, 44, 58, 89, 95, 177, 187, 258, 304, 343, 431, 492, 493, 494, 716d, 956, 962.

Fig 83: Stilkløs Kilebæger. Havneby, Rømø. Peter Wind fot. 1984.

23/16 Mejlesholm og Karlskold

1. Mejlesholm rummer især langs nordsiden strandeng. Om vegetationen på øen foreligger ellers kun ældre oplysninger. Herfra kendes Hjortetrod(o), Kantet Kohvede(o), Rosen-Katost(o), Bakke-Nellike(o), Gul Åkande(o), Marts-Viol(o), Bjerg-Rørhvene(o), Læge-Stenfrø(o), Skov-Hundegræs(o), Mellembrodt Star(o), Smalbladet Klokke(o), Skov-Stilkaks(o), Hulkravet Kodriver(o), Smalbladet Timian(o), Stivhåret Kalkkarse(o), Sød Astragel(o) og Kransbørste(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Karlskold er en kratklædt holm. Krattene bestod i hvert fald i 1936 af Alm. Hyld(o), Vrietorn(o), Tjørn(o) og roser(o). I urtevegetationen vides at indgå Svalerod(o), Stivhåret Kalkkarse(o), Rosen-Katost(o), Mørk Kongelys(o), Merian(o), Kost-Nellike(o), Bakke-Jordbær(o), Blodrød Storkenæb(o), Eng-Brandbæger(o), Alm. Sct. Hansurt(o) og Hulkravet Kodriver(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Mejlesholm: + E III 0

, 2. Karlskold: + E III 0

Kilder: 21, 58, 304, 492.

23/17 Yderste Holm og Kolderne

1. Yderste Holm. De lavere dele mod nordøst og mod sydvest af øen rummer strandeng, mens den centrale moræneknold rejser sig op til små 5 m. Om vegetationen ved og på Yderste Holm foreligger kun ældre oplysninger. En samlet oversigt findes hos Böcher (1938). Heraf kan nævnes Liden Bændeltang(o), Lav Hindebæger(o), Stilket Kilebæger(o), Spidshale(o), Smalbladet Hareøre(o) og Liden Tusindgylden(o). Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Kolderne. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Yderste Holm: + K-E III 0

, 2. Kolderne: 0 K IV 0

Kilder: 44, 58, 304, 492.

23/18 Stavns Fjord

1. Stavns Fjord er med tilhørende øer og Besser Rev fredet 1984. Fjorden er udpeget som nationalt biologisk interesseområde i første række af ornitologiske og geologiske årsager og har derfor fået status af vildtreservat, hvor til der er adgangsforbud. Fredningskendelsen giver mulighed for at gennemføre såvel landskabspleje som biologisk og rekreativ pleje. Det botaniske oplysninger for de enkelte øer i Stavns Fjord er samlet særskilt og beskrevet under egne områdenumre. Et større landområde, der grænser op til Stavns Fjord, er fredet 1981. Bemærkelsesværdige er Lav Hindebæger og Stikløs Kilebæger, der begge er strandengplanter med eneste forekomst i Århus amt netop her.

Bevaring: Stavns Fjord rummer store botaniske interesser tillige med overordentlige store vildtbiologiske interesser. Fjorden er uberørt af den eutrofiering, som mange af landets øvrige fjorde og fladvandsområder er ramt af. Den er derfor et vigtigt forsknings- og referenceområde. Fredningen sikrer, at fjorden fortsat friholdes for tilledning af spildevand, ligesom råstofudnyttelsen er reguleret. Det er derfor vigtigt, at reglerne for færdsel i området respekteres.

Lokalitetskode, 1. Stavns Fjord: + K-E I s (kategori I på grund af I-biotop: Nationalt biologisk interesseområde)

Kilder: 1, 9, 21, 43, 44, 58, 83, 84, 85, 95, 110a, 169, 172, 176, 177, 220, 226, 268, 284, 294, 316, 321b, 328, 341, 343, 355, 356, 357, 401, 436, 466, 491, 492, 973.

Fig 84: Lav Hindebæger. Vænget. Peter Wind fot. 1983.

23/19 Eskeholm og Brokold

1. Eskeholm rummer langs østsiden strandeng. Morænedelen af øen har i hvert fald tidligere været opdyrket. Fra øen kendes Småfrugtet Dværgløvefod(o) og Alm. Vandranunkel(o) fra et vandhul. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. Brokold. Langs østsiden forekommer strandeng. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Eskeholm: + K-E IV 0
, 2. Brokold: 0 K-E IV 0

Kilder: 21, 492.

23/20 Besser Rev

1. Besser Rev. Det 5 km. lange Besser Rev danner en naturlig barriere mod øst for Stavns Fjord. Revet er opstået som marint forland ved en kombination af materialepålejring og landhævning. Besser Rev har aldrig været pløjet op, men har gennem århundrede været anvendt til græsning. Ved roden af revet og syd for Hønsepold forekommer strandeng. Revet er fredet 1981, og her er adgangsforbud i en del af året.

På strandenge optræder Alm. Kvik, Rød Svingel, Strand-Malurt, Strand-Annelgræs, Læge-/Dansk Kokleare, Harril, Kveller, Stikløs Kilebæger, Slangetunge, Strand-Asters og

Sandkryb. På revet optræder i øvrigt i følge ældre kilder en pionervegetation med Strand-Bede(o), Strandkål(o), Marehalm(o), Strand-Kvik(o), dennes krydsninger med Alm. Kvik(o), Strandsennep(o), Burre-Snerre(o), Strand-Skræppe(o), Sand-Rottehale(o), Dansk Astragel(o), Stinkende Storkenæb (var. rubricaula)(o), Liden Sneglebælg(o), Æselfoder(o), Liden Frøstjerne(o), Knold-Ranunkel(o), Hundetunge(o), Vår-Vikke(o), Uldbladet Kongelys(o) og Strandarve(o).

I hvert fald ved århundredets begyndelse optrådte på og ved sten på lavt vand ved roden af revet kransnålealgerne *Tolypela nidifica*(o), *Lamprothamnion papulosum*(o), *Chara baltica*(o) og *Chara aspera*(o) sammen med Vandkrans(o), Alm./Langstillet Havgræs(o), Liden Bændeltang(o), Smalbladet Bændeltang(o) og algerne *Fucus vesiculosus*(o), *Fucus spiralis*(o), *Fucus serratus*(o), *Ahnfeldtia plicata*(o), *Leathesia difformis*(o) og *Lyngbya majuscula*(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Bevaring: Det er af botanisk stor betydning, at den naturlige pionervegetation på Besser Rev bevares. Det er derfor ønskeligt, at færdselsrestriktionerne overholdes, og at revet fortsat anvendes til ekstensiv græsning uden tilførsel af kunstige næringssalte.

Lokalitetskode, 1. Besser Rev: + K-E II 0

Kilder: 21, 34, 43, 58, 63, 83, 84, 144, 176, 228, 304, 328, 436, 492.

Fig 85: Besser Rev. Peter Wind fot. 1989.

23/21 Kysten mellem Hesselholm og Kaneborg Bakke

1. Hesselholm. Halvøen er en langstrakt moræneknold med en højde på 18,5 m omgivet af især på østsiden en smal zone med græsset strandeng. På strandengen dominerer Strand-Annelgræs, Strand-Vejbred og Harril tillige med Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Udspilet Star, Strand-Tusindgylden og Mark-Rødtop. På tuer af Gul Engmyre optræder Engelskgræs, Dansk Kokleare, Revling, Alm. Firling, Strand-Firling, Alm. Hønsetarm og Fuglegræs.

2. Strandeng og -overdrev mellem Frederikshåb og Kaneborg Bakke. På den nu stort set ugræssede kyststrækning forekommer på de fugtigste dele nærmest fjorden strandeng, der på landsiden afløses af overdrev med hedekarakter eller rigkær. Her optræder Hjertegræs, Blågrøn Star, Hirse-Star, Skede-Star, Bølget Bunke, Alm. Ene, Hedelyng, Smalbladet Timian, Hunde-Hvene, Alm. Pimpinelle, Tandbælg, Tagrør, Vandnavle, Krybende Pil, Eng-Troldurt, Blåtop, Tormentil, Vibefedt, Vild Hør, Lav Hindebæger, Stikløs Kilebæger, Strand-Annelgræs, Kveller, det indplantede Vadegræs, Fjernakset Star, Fåblomstret Kogleaks, Loppe-Star, Kær-Ranunkel, Stjerne-Star, Lancetbladet Høgeurt, Kær-Trehage, Klokkelyng, Revling, Kattesæg, Alm. Mælkeurt, Alm. Rapgræs, Smalbladet Kæruld og Smalbladet Ærenpris. Herfra kendes tillige Drue-Gåsefod(o), Kattefod(o), Leverurt(o), Rundbladet Soldug(o), Knude-Firling(o), Smalbladet Hareøre(o), Knudearve(o), Fladtrykt Kogleaks(o), Smalbladet Kællingetand(o), Kødet Hindeknæ(o), Baltisk Ensian(o), Mark-Tusindgylden(o), Vingefrøet Hindeknæ(o), Slangetunge(o) og Tusindfrø(o).

Lokalitetskode, 1. Hesselholm: + E-K III r-s
, 2. Frederikshåb - Kaneborg Bakke: ++ K-E II s

Kilder: 21, 58, 83, 177, 492, 590, 819, 830, 991.

1. Strandeng mellem Kaneborg Bakke og Bregnebjerg. Her forekommer en smal, ugræsset strandeng og lidt strandrørsump. Her forekommer Strand-Annelgræs, Kveller, Stilkløs Kilebæger og Lav Hindebæger.

2. Kolsig Bakke har i hvert fald tidligere haft en del krat af Tjørn(o) og Roser(o) tillige med Alm. Knopurt(o), Stor Knopurt(o), Nikkende Limurt(o), Blåstjerne(o), Småfrugtet Dværgløvefod(o), Alm. Dværgløvefod(o) og Småskulpet Dodder(o). Nyere oplysninger er ønskelige.

3. Bøgebjerg. Her er kendt Hulkravet Kodriver(o), mens Brudelys er fundet (1965) i en mose ved bakken.

4. Kanhave Kanal. Området omkring den fredede (1981) kanal er ejet af det offentlige (Boller statsskovdistrikt). Kanalen har forbundet Stavns Fjord (omr. 23/18) med Mårup Vig (omr. 23/6), men er forlængst sandet til. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

5. Store Vorbjerg. Et mindre område omkring Store Vorbjerg og Toftebjerg Strand er ejet af det offentlige (Boller statsskovdistrikt) og fredet 1981. Fra Store Vorbjerg kendes Småblomstret Salvie(o). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Kaneborg Bakke - Bregnebjerg: + K II s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Kolsig Bakke: + E III 0

, 3. Bøgebjerg: + E-V III 0

, 4. Kanhave Kanal: 0 ? IV 0

, 5. Store Vorbjerg: 0-+ ? IV 0

6. Stavns. Fra fjordenge er i hvert fald tidligere kendt Soløje-Alant(o).

Kilder: 21, 43, 58, 83, 84, 148, 187, 304, 351, 413, 492.

1. Strandenge Lilleholm - Skærfjeldbjerg. Kyststrækningen ud mod fjorden rummer betydelige stykker med strandeng med delvis græsning. Her optræder Strand-Annelgræs, Harril, Stilkløs Kilebæger, Strand-Vejbred, Lav Hindebæger, Engelskgræs, Strand-Malurt, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Rød Svingel, Spidshale, Gåse-Potentil, Smalbladet Kællingetand, Tagrør, Læge-Kokleare, Kveller, Vingefrøet Hindeknæ, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strandgåsefod, Strand-Tusindgylden, Sandkryb, Strand-Vejbred, Fjernakset Star, Kryb-Hvene, Alm. Kvik, Udspærret Annelgræs samt Mose-Agerhat. Herfra kendes tillige Smalbladet Hareøre(o), Mark-Tusindgylden(o), Liden Tusindgylden(o), Stivhåret Ranunkel(o), Stilket Kilebæger(o), Jordbær-Kløver(o) og Strand-Svingel(o).

2. Gammelholm har i hvert fald indtil dette århundredets begyndelse rummet ekstremrigkær med Pukkellæbe(o) og Poselæbe(o). På skrænter er kendt Ru Bittermælk(o), Dansk Astragel(o), Stribet Kløver(o), Hvid Anemone(o) og Høj Stenkløver(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Lilleholm. Her forekommer græsset strandoverdrev, hvor der optræder Knold-Ranunkel,

Kornet Stenbræk, Vår-Star, Eng-Havre, Lav Tidsel, Alm. Knopurt, Alm. Pimpinelle, Bakke-Forglemmigej, Bidende Stenurt, Engelskgræs, Gul Snerre, Hulkravet Kodriver, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Vår-Gæslingeblomst og Kommen.

Lokalitetskode, 1. strandenge Lilleholm - Skærfjeldbjerg: + K II s

, 3. Lilleholm: + E II r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Gammelholm: + E-V III 0

Kilder: 21, 58, 121, 177, 304, 432, 492, 590, 817, 830, 956.

23/24 Besser

1. Besser. Fra en mose mellem Besser og Østerby foreligger et belæg fra forrige århundrede af Pukkellæbe (1871). I Besser By er fundet (1979) Opret Hønsetarm. Ved Besser kendes Fladkravet Kodriver(o) (udplantet i 1865 og forvildet) samt svampene *Ascobolus denudatus* og *Ascobolus foliicola*. Fra stranden ved Besser foreligger et fund (1975) af Hjortetrod.

2. Maden. Herfra kendes Stilkløs Kilebæger. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Besser: + S-K-B III 0

, 2. Maden: + K III 0

Kilder: 176, 187, 304, 339, 956, 962.

23/25 Sildeballe

1. Sildeballe. Nord for Sildeballe rejser den ugræssede, åbne litorinaskrænt sig over Stavns Fjord (omr. 23/18). Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Dunet Vejbred, Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Lav Tidsel, Alm. Knopurt, Blåhat, Engelskgræs, Hulkravet Kodriver. Herfra er tillige kendt Akeleje(o) og Asparges(o).

2. Holmgård - Stålhøj Hage. Langs østkysten rejser litorinaskrænten sig stejlt mellem Holmgård og Stålhøj Hage med det højeste punkt med Udsager Hage i 16,8 m. Flere steder ses partier med skred med nøgen lerbund. Ellers forekommer tæt sluttet vegetation. På denne strækning optræder Klæbrig Brandbæger, Strandkål, Marehalm, Strandsennep, Strand-Kamille, Bukketorn, Rundbælg, Nikkende Limurt, Vår-Star, Dunet Vejbred, Hjertegræs, Knoldet Mjødurt, Eng-Havre, Hassel-Brombær, Merian, Alm. Mælkeurt, Bakke-Jordbær, Blågrøn Star, Skov-Løg, Vild Løg, Stor Knopurt, Hvid Okseøje, Tjærenellike, Korbær, Stivhåret Borst, Fladstrået Rapgræs, Hulkravet Kodriver, Vild Hør, Bakketidsel, Mark-Krageklo, Hjortetrod og den rødlistede Stor Gyvelkvæler(x)

Stor Gyvelkvæler optræder her på sit eneste kendte voksested i Århus amt, hvor planten endnu med sikkerhed forekommer. Planten er fredet her.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at bestanden af Stor Gyvelkvæler bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at ændringer af lokaliteten i form af tilplantning eller gravning forhindres, og at skrænterne beskyttes bedst muligt mod rekreativt slitage.

Lokalitetskode, 1. Sildeballe: + E II r-s

2. Holmgård - Stålhøj Hage: +++ K-E I r-s (kategori I på grund af I-art: Stor Gyvelkvæler)

Kilder: 21, 43, 177, 257, 346, 401, 586, 590, 822.

Fig 86: Stor Gyvelkvæler. Kongsholmparken, Vallensbæk. Peter Wind fot. 1984.

23/26 Sælvig

1. Rævebakker er græssede overdrevsbakker med en vegetation domineret af kontinentale arter. Her forekommer Hjertegræs, Blågrøn Star, Eng-Havre, Alm. Kamgræs, Hirse-Star, Tandbælg, Engelskgræs, Hedelyng, Håret Høgeurt, Alm. Mælkeurt, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Lav Tidsel, Bakke-Nellike, Blåhat, Blåmunke, Fåre-Svingel, Gul Snerre, Bredbladet Timian, Dværg-Perikon, Maj-Gøgeurt og den rødlistede Salep Gøgeurt(x). Fra området er tillige kendt Lyng(?)-Silke(o).

2. Husmandsagre. Ved Bregnebjerg ligger et 10 ha. stort statsejet areal, Husmandsagre (Boller statskovdistrikt), der er fredet 1975. Området rummer, som navnet antyder, mindre marklodder typisk anbragt på terrasser. Her har dyrkning stået på gennem flere hundrede år. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

3. Ringelbjerge. Herfra er Hulkravet Kodriver(o) kendt. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Salep-Gøgeurt er meget sjælden i Århus amt og har her sin største bestand i amtet. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra Begtrup Vig (omr. 22a/25), Møgelskår (omr.23/4), Hjortholm (omr. 23/15) og Ballen Strand (omr. 23/28).

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at den sjældne Salep-Gøgeurt bevares. Det er derfor ønskeligt, at lokaliteten fortsat plejes ved hjælp af ekstensiv græsning, at lokaliteten ikke udsættes for gødskning, at bestanden fortsat overvåges, og at rekreativ slitage på lokaliteten begrænses.

Lokalitetskode, 1. Rævebakker: ++ E I s (kategori I på grund af I-art: Salep-Gøgeurt)
Foreløbig lokalitetskode, 2. Husmandsagre: 0 B IV 0
, 3. Ringelbjerge: + E III 0

Kilder: 43, 84, 85, 177, 187, 284, 389, 413, 586, 638, 711, 787, 962, 969, 973, 987.

23/27 Onsbjerg

1. Rogehøj er næsten 20 m høj og rummer en vegetation domineret af kontinentale arter. Herfra foreligger ældre oplysninger om fund af Stor Gyvelkvæler(ox) og dens værtsplante Stor Knopurt(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Rogemose. Herfra foreligger gamle belæg (1874) af Sump-Hullæbe(o) og Pukkellæbe(o) samt en ældre, udateret oplysning om fund af Slangetunge(o). Der foreligger ingen oplysninger om mosens nuværende tilstand.

3. Møgelrose. Her forekommer Eng-Kabeleje. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. Dyret. Fra højdepunktet kendes Hulkravet Kodriver(o) og svampen Clitocybe sinopica(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Rogehøj: + E III 0

, 2. Rogemose: 0 ? IV 0

, 3. Møgelose: + V-E III 0

, 4. Dyret: + E III 0

5. Onsbjerg foreligger oplysninger om fund (1874) af den sjældne Pukkellæbe(o). I byen er fundet Langstillet Lærkespore(o) (1961) og svampen Geastrum recolligens(o) (1966).

6. Bisgård. Ved godset er fundet Hulrodet Lærkespore(o) og Tornløs Hornblad(o).

Kilder: 19, 58, 94, 174, 186, 187, 220, 257, 258, 260, 268, 304, 316, 346, 956, 969, 973.

23/28 Tranebjerg

1. Ballen Strand vides at rumme strandoverdrev på strandvolde med en vegetation, der er domineret af arter med kontinental udbredelse, men oplysningerne er få. Her optræder Opret Kobjælde, Gyvel og den rødlistede Salep-Gøgeurt(x).

Salep-Gøgeurt er meget sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra Begtrup Vig (omr. 22a/25), Hjortholm (omr. 23/15) og Rævebakker (omr. 23/26).

Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. + 3. Holmsborg og Kongehøjen. Herfra foreligger henholdsvis en gammel oplysning (1874) om fund af Pukkellæbe og et gammelt belæg (1890) af Sump-Hullæbe. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at bestanden af den rødlistede Salep-Gøgeurt bevares på Ballen Strand. Det er derfor ønskeligt, at strandoverdrevet beskyttes mod tilgroning, ligesom det er ønskeligt, at den rekreative udnyttelse indstilles, hvilket bør sikres ved fredning.

Lokalitetskode, 1. Ballen Strand: + K-E I t (kategori I på grund af I-art: Salep-Gøgeurt)

Foreløbig lokalitetskode, 2. Holmsborg: 0 ? IV 0

, 3. Kongehøjen: 0 ? IV 0

4. Tranebjerg. I byen er fundet (1961) Langstillet Lærkespore(o).

Kilder: 174, 304, 331, 641, 956, 965, 969, 973.

Fig 87: Salep-Gøgeurt. Saltbæk Vig. Peter Wind fot. 1986.

23/29 Pillemark

1. Tranemose. Vegetationen i mosen er dårligt kendt, idet der om forholdene kun foreligger ældre oplysninger. Omkring 1920 var her en sø(o) under tilgroning med rørsump(o) langs bredderne. I mosen er fundet Smalbladet Dunhammer(o), Tagrør(o), Dynd-Padderok(o), Toradet Star(o), Alm. Fredløs(o), Røgræs(o), Kær-Snerre(o), Alm. Skjolddrager(o), Kær-Fladstjerne(o), Vand-Mynte(o), Bredbladet Mærke(o), Stiv Star(o), Enskallet Sumpstrå(o),

Vand-Klaseskærm(o), Grenet Pindsvineknop(o), Vejbred-Skeblad(o), Engkarse(o), Eng-Kabbeleje(o), Maj-/Kødfarvet Gøgeurt(o) og Bukkeblad(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Ilsemade har i hvert fald tidligere været rigkær. Her har forekommet Tagrør(o), Dynd-Padderok(o), Stiv Star(o), Blågrøn Kogleaks(o), Langbladet Ranunkel(o), Gul Fladbælg(o), Trindstænglet Star(o), Blågrøn Star(o), Blære-Star(o), Grenet Pindsvineknop(o), Kattehale(o), Kær-Trehage(o), Sump-Hullæbe(o), Kødfarvet Gøgeurt(o) og Plettet Gøgeurt(o) tillige med på højere bund Pille-Star(o) og Hulkravet Kodriver(o). Her er i 1975 fundet Kær-Svinemælk.

3. Hjortshøj. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tranemose: + V III 0

, 2. Ilsemade: + V III 0

, 3. Hjortshøj: 0 ? IV 0

4. Pillemark. Herfra foreligger et fund (1952) af Tykskulpet Brøndkarse(o), der formodentlig er spontan her.

Kilder: 83, 140, 335, 341, 657, 956.

23/30 Kolby Kås

1. Kysten mellem Koldby Kås og Grydnæs Odde. Herfra foreligger kun ældre oplysninger. Stranden var i 1918 opbygget af strandvolde af sten og dækket af en artsfattig, men interessant vegetation med Strand-Bede(o), Strandkål(o), Strand-Mælde(o), Strand-Kamille(o), Strandarve(o), Alm. Kvik(o), Strand-Kvik(o), deres indbyrdes krydsninger(o), Marehalm, Dansk(?) Kokleare(o), Gåse-Potentil(o) og Sand-Star(o).

Kystskrænterne rummede i hvert fald i 1918 overdrevsvegetation af flere arter med kontinental udbredelse. Her kan nævnes Dansk Astragal(o), Fliget Vejbred(o), Vår-Star(o), Gul Evighedsblomst(o), Bakke-Jordbær(o), Rundbælg(o), Blåmunke(o), Bakke-Nellike(o), Eng-Havre(o), Lav Tidsel(o), Stribet Kløver(o), Kornet Stenbræk(o), Salep-Gøgeurt(o) og Knoldet Mjødurt(o). Nyere botaniske oplysninger om vegetationen på denne kyststrækning er ønskelige.

2. Dallebæk. Omkring udløbet forekom i hvert fald omkring 1920 saltprægede enge og rigkær. Herfra er angivet Blågrøn Kogleaks(o), Strand-Kogleaks(o), Tagrør(o), Enskællet Sumpstrå(o), Kryb-Hvene(o), Strand-Trehage(o), Harril(o), Alm. Rapgræs(o), Eng-Kabbeleje(o), Toradet Star(o), Alm. Star(o), Alm. Hønsetarm(o), Kær-Snerre(o), Stor Skjaller(o), Rødbrun Kogleaks(o), Hestehale(o), Mose-Bunke(o), Sump-Kællingetand(o), Småskulpet Brøndkarse(o), Vand-Klaseskærm(o), Kødfarvet Gøgeurt(o) og Maj-Gøgeurt(o). Om rester af denne vegetation fortsat eksisterer, er uvist. Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kolby Kås - Grydnæs Odde: + K-E ? 0

, 2. Dallebæks udløb: + K-V ? 0

3. Koldby Kås. Herfra kendes Hulkravet Kodriver(o).

Kilder: 187, 335, 987.

23/31 Koldby

1. Koldby. Fra Koldby foreligger et gammelt belæg (1874) af Pukkellæbe(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Koldby: 0 ? ? 0

Kilde: 956.

23/32 Ballen

1. Ballen I en mose(o), hvis placering er uvis, syd for Ballen kendes Langbladet Ranunkel(o) og Smalbladet Dunhammer(o) tillige med kransnålealgerne Chara hispida(o) og Chara aspera(o). Fra en mose ved Ballen, der muligvis er identisk med førnævnte, foreligger et gammelt belæg af Pukkellæbe(o). Lokalteten er muligvis identisk med Almind Mose (omr. 23/34).

Foreløbig lokalitetskode, 1. mose ved Ballen: 0-+ V ? 0

Kilder: 58, 328, 956.

23/33 Vesborg Fyr

1. Vesborg Fyr. Kysten her er opbygget af morænelersskrænter, der rummer en vegetation af arter med kontinental udbredelse. Her forekommer River, Kær-Svinemælk og Alm. Sct. Hansurt samt svampene Dasyscyphus sulphureus, Pustulina catinus, Conocybe mairei og Geastrum recolligens. Herfra er tillige kendt Bukketorn(o), Skov-Stilkaks(o), Nikkende Limurt(o), Knoldet Mjødurt(o), Hulkravet Kodriver(o), Håret Viol(o), Stor Knopurt(o), Have-Skorsoner(o) og Rubus pseudothyrsanthus(o).

Af svampe kendes Dasyscyphus sulphureus, Conocybe mairei og den sjældne Steppe-Stjernebold. Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Lave områder mellem Maden og Store Bradsholm. Disse er af marin oprindelse og er nu i følge Geodætisk Instituts 4 cm kort 1313 I NV enten afvandet og tilplantet med skov eller opdyrket. Dele af områderne har i hvert fald tidligere i følge Ostenfeld (1918) været beklædt med en artsrig overdrevsvegetation. Rester af denne vegetation kan fortsat eksistere. Nyere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Vesborg Fyr: + K-E III 0
, 2. Maden - Store Bradsholm: + E ? 0

Kilder: 89, 258, 304, 335, 343, 358, 969, 973.

23/34 Lushage

1. Lushage. Her forekommer strandvolde med strandoverdrev. Her optræder Nikkende Limurt, Blåhat, Høst-Borst, Tidlig Dværgbunke, Alm. Firling, Vild Gulerod, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Alm. Sct. Hansurt, Gul Snerre, Sand-Star, Fåre-Svingel, Bredbladet Timian, Tormentil, Hjorterod,

Strand-Svingel, Strand-Kamille, Hundetunge, Bulmeurt og Strand-Krageklo. Herfra er tillige kendt Bakke-Nellike(o), Skarntyde(o), Pastinak(o), Strandsennep(o), Strandkål(o), Strand-Bede(o), Aks-Ærenpris(o), Kornet Stenbræk(o), Knoldet Mjødurt(o), Mark-Hindeknæ(o), Salomons Lysstage(o) og Stivhåret Ranunkel(o).

2. Almind Mose er formodentlig afvandet. På Geodætisk Instituts målebordsblad M 3017 fra 1925 anvendes stednavnet for et moseområde øst for Hjalmarsgård. På GI's 4 cm kortblad 1313 I NØ Lushage fra 1964 er stednavnet udeladt og området er uden signatur, hvilket peger på, at området er opdyrket.

I krat(o) af Alm./Vinter-Eg(o), Ask(o), Hassel(o) samt Vrietorn(o) og på lave bakker omkring Almind Mose er i 1938 fundet Tornblad(o), Slåen(o), Alm. Ene(o), Tormentil(o), Seline(o), Hedelyng(o), Eng-Kabeleje(o), Blåtop(o), Kær-Ranunkel(o), Tvebo Baldrian(o) og Blå Anemone(o).

Lokalitetskode, 1. Lushage: ++ K-E II r-s

Foreløbig Lokalitetskode, 2. Almind Mose: + V-E ? 0

Kilder: 58, 83, 415, 755, 962.

23/35 Brattingsborg Skov

1. Brattingsborg Skov (Brattingsborg skovdistrikt) rummer overvejende plantet løvskov af Bøg, Alm. Eg, Ask, Vorte-Birk, Tjørn, Slåen, Hassel samt blandskov tillige med lidt nåleskov af Skov-Fyr og Rød-Gran. I skovbundsvegetationen indgår Brombær, bl. a. *Rubus pseudothyrsanthus*, Vedbend, Vild Gedeblad, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Krat-Viol, Stor Fladstjerne, Løgkarse, Feber-Nellikerod, Gærde-Vikke, Skovsyre, Storblomstret Kodriver, Hulkravet Kodriver, Fladkravet Kodriver, krydsninger mellem Fladkravet og Storblomstret Kodriver, Gederams, Alm. Bingelurt, Stinkende Storkenæb, Korsknapp, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Bjerg-Ærenpris, Desmerurt, Stor Konval, Firblad, Ægbladet Fliglæbe, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Springklap, Rams-Løg, Tornblad, Hundetunge, Kæmpe-Bjørneklo, Eng-Kabeleje og Plettet/Dansk Ingefær.

Fra skoven er tillige kendt Gul Anemone(o), Tykakset Star(o), Alm. Kohvede(o), Vild Æble(o), Akselblomstret Star(o), Skov-Star(o), Knippe-Star(o), Kæmpe-Svingel(o), Skov-Stilkaks(o), Bjerg-Rørhvene(o), Eng-Rørhvene(o), Strand-Svingel(o), Skov-Hullæbe(o), dennes krydsninger(o) med Glat Hullæbe, Dunet Gedeblad(o), Benved(o), Sanikel(o), Nælde-Klokke(o), Alm. Mangeløv(o), Smalbladet Mangeløv(o), Fjerbregne(o), Opret Hønsetarm(o), Håret Frytle, Miliegræs(o) og Skovbyg(o). I skoven er indplantet Kristtorn(o), Taks(o) og Spring-Balsamin(o).

Af svampe kendes *Dasyscyphus sulfureus*, *Hypoxyton multiforme*, *Hypoxyton rubiginosum*, *Vej-Champignon*, *Blomkålssvamp*, *Oksetungesvamp*, *Poppel-Skælhat*, *Conocybe appendiculatus*, *Conocybe mairei*, *Conocybe magnicapitata*, *Conocybe macrocephala*, *Conocybe siennophylla* og de sjældne *Ege-Spejlporesvamp*, *Brunporesvamp*, *Poppel-Ildporesvamp*, *Vinrød Champignon*, *Agaricus variegatus*, *Mycena abramsii* og *Marasmius epiphylloides*.

På stranden syd for skoven vides at forekomme Kær-Svinemælk, Aks-Ærenpris og Hjorterod. Herfra er tillige kendt Strand-Mandstro(o) og Sand-Rottehale(o).

2. Skovridergården. I og ved vandhuller syd for gården er fundet (1938) Småskulptet Brøndkarse(o), Bredbladet Mærke(o), Smalbladet Mærke(o), Grenet Pindsvineknop(o), Lancetbladet Ærenpris(o), Tykbladet Andemad(o), Samel(o), Seline(o), Vandrøllike(o), Høst-

Vandstjerne(o) og Vejbred-Skeblad(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. Store Høsepold og Lille Høsepold. Vest for Brattingsborg Skov har omkring højene og på stranden ved Lushavn i hvert fald tidligere (1938) forekommet artsrig hede- og overdrevsvegetation. Om rester af denne vegetation fortsat eksisterer, er uvist. Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, 1. Brattingsborg Skov: ++ S-Sv-K II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. skovridergården: + V III 0
, 3. St. og Ll. Høsepold: + H-E III 0

Ved godset Brattingsborg foreligger oplysninger om fund af Hundesalat(o) samt af de indslæbte Smalbladet Snerre(o) og Blågrøn Snerre(o).

Kilder: 58, 83, 89, 95, 128, 159, 167, 187, 304, 335, 340, 343, 355, 358, 371, 458, 657, 962, 969, 973.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 24.

Hovedparten af TBU 24 ligger i Vejle amt og er behandlet i dette bind. Den nordøstlige del ligger i Århus amt og behandles nedenfor.

24/1 Odder Å mellem Odder og Hesselballe Gård

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

24/2 Kysing Fjord

Stednavnet "Kysing Fjord" anvendes i flere kilder om både brakvandsområdet Norsminde Fjord (omr. 21/100) og om den afvandede arm (= Frederiksdal inddæmningen). I denne fremstilling følges navngivningen på de af Geodætisk Institut udgivne kortblade. Her benyttes stednavnet "Norsminde Fjord" entydigt om fjorden og "Kysing Fjord" om Frederiksdal inddæmningen.

Afvanding af Kysing Fjord foregik omkring 1830. De to tidligere øer Grimsholm og Kalvø med omgivelser, i alt ca. 50 ha. er sammen med Norsminde Fjord fredet 1970. Grimsholm og Kalvø henligger som græsset strandeng, mens den øvrige del af Kysing Fjord er opdyrket.

Fra strandengene kendes Smalbladet Kællingetand, Dansk Kokleare, Vingefrøet Hindeknæ, Strand-Firling, Ensidig Hønsetarm, Blågrøn Rapgræs, Tagrør, Strand-Annelgræs, Rød Svingel, Strand-Svingel, Alm. Kvik, Strand-Kogleaks, Strand-Trehage, Sand-Løg, Dug-Pil, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Strandsennep, Skt. Hansurt, Kobber-Rose, Rynket Rose, Tidlig Hunde-Rose, Kvan, Sandkryb, Strand-Vejbred, Kær-Svinemælk, Høst-Borst, Strand-Malurt, Strand-Asters, Harril, Skov-Løg, Vild Løg, Asperges, Sildig Hunde-Rose, Kveller, Engelskgræs, Kryb-Hvene, Kødet Hindeknæ, Musehale, Læge-Kokleare, Kornet Stenbræk, Gåse-Potentil, Sølv-Potentil, Strandarve, Svine-Mælde og Hulkravet Kodriver.

Lokalitetskode: ++ E-V-K-B III r

Kilder: 43, 62, 84, 85, 173, 284, 294, 491, 994, 995.

24/3 Kysing Næs og Kysing Strand

1. Kysing Strand er et 6 ha. stort statsejet areal, der er dækket af klitter, ved Fallinggård umiddelbart nord for Rude Strand. Herfra er kendt Grå-Bynke, Mark-Bynke, Ahorn, Alm. Hyld, Storblomstret Hønsetarm, Elfenbens-Padderok, Prikbladet Perikon, Blåhat, Lucerne, Høj Stenkløver, Hvas Randfrø og Strand-Svingel. Mathiesen og Mathiesen (1977 og 1978-1979) har foretaget undersøgelser af algevegetationen og Ålegræsforekomster langs kysten.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kysing Strand: + K III r

Kilder: 84, 85, 292, 293, 413, 609.

24/4 Saksild Bugt

1. Saksild Strand. På stranden findes klitter. Her er Stellers Bynke(+) fundet i 1942. Planten er siden forsvundet. Endvidere foreligger oplysninger om fund (1915) af Vellugtende Agermåne(o).

2. Dyngby Strand. Her har i alt fald tidligere forekommet græsklædte skrænter(o) med en artsrig overdrevsvegetation med Knoldet Mjødurt(o), Lav Tidsel(o), Bakke-Jordbær(o), Håret Viol(o) og Rosen-Katost(o).

Det er af stor interesse at få oplyst, om de lysåbne skrænter og klitområderne fortsat forekommer langs kysten.

Lokalitetskode, 1. Saksild Strand: + E-K III r
, 2. Dyngby Strand: + E-K III r

Kilder: 145, 343, 385, 401, 447, 461.

24/5 Kysten mellem Dyngby Hoved og Søby Fredskov

1. Hylken Strand. Her ligger et 9 ha. stort, statsejet areal. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

2. Spøttrup Strand. Her ligger et mindre, statsejet strandareal. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

3. Hov Strand. Umiddelbart nord for Hov By ligger et 4 ha. statsejet areal. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

4. Gersdorfflund. Et 85 ha. stort område omkring herregården er fredet 1963. Fra skoven er kendt Moskus-Katost(o) og bladmosset *Anomodon viticulosus*(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hylken Strand: 0 K IV 0
, 2. Spøttrup Strand: 0 K IV 0

- , 3. Hov Strand: 0 K IV 0
- , 4. Gersdorfflund: + S-Sk III 0

5. Hov By. Herfra er kendt Strand-Kamille og Gyvel(o).

Kilder: 43, 84, 85, 175, 191, 284, 384, 413.

24/6 Søby Fredskov

Den 72 ha. store Søby Fredskov (inkl. Ravnskov) (Rathlousdal skovdistrikt) ligger jævnt terræn. Jordbunden er meget leret. Mod kysten forekommer et naturligt skovbryn af Alm. Eg, Bøg, Ahorn og Ask.

Fra skoven som helhed kendes i øvrigt Rød-Gran, Sitka-Gran, Lærk, Hassel, Spids-Løn, Alm. Hyld, Hindbær, Brombær, Korbær og Alm. Gedeblad. Skovbundsvegetationen er artsrig med Alm. Mangeløv, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Lådden Perikon, Skov-/Krat-Viol, Løggarse, Gærde-Vikke, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Tyndakset Gøgeurt, Dansk Ingefær, Bjerg-Ærenpris, Guldnælde, Skov-Galtetand, Krybende Læbeløs, Alm. Brunelle, Skovmærke, Miliegræs, Kæmpe-Svingel, Skovbyg, Stor Nælde, Skov-Stilkaks, Skov-Skræppe, Lav Ranunkel, Sanikel, Feber-Nellikerod, Alm. Bingelurt, Skvalderkål, Knoldet Brunrod, Skov-Salat, Vild Kørvel, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Hulsvøb, Skov-Angelik, Haremad, Forlænget Star, Skov-Star, Hunde-Kvik, Mose-Bunke, Kål-Tidsel, de sjældne Jordbær-Potentil og Tæt blomstret Hullæbe samt Sump(?) -Hullæbe.

Foreløbig lokalitetskode: + S-K II r

Kilder: 128, 279, 601, 781, 973.

24/7 Kysten mellem Søby Fredskov og Klægmade

På strækningen mellem Klægmade og Hovgaard forekommer strandeng (ca. 14.6 ha.). Strandengene anvendes overvejende til græsning. Visse steder forekommer mindre, ugræssede arealer med strandrørskov (i alt ca. 3 ha.). Vegetationen domineres af strandengsplanter med Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Vejbred, Strand-Trehage, Læge-Kokleare, Sandkryb, Strand-Asters, Kryb-Hvene, Harril, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Rød Svingel, Strand-Kogleaks, Tagrør, Kveller, Udspærret Annelgræs, Strand-Asters, Strand-Trehage og Eng-Rapgræs, samt Eng-Klaseskærm(o).

Lokalitetskode: ++ K II r-s

Kilder: 148, 492.

24/8 Gylling By

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

24/9 Gylling Næs

Gylling Næs rummer overvejende opdyrkede arealer, men især langs kysten forekommer strandeng og skov. Disse beskrives særskilt nedenfor.

1. Horskær Strand. Her er et 18 ha. stort strandareal fredet 1985. Arealet er opbygget af en mosaik af strandvolde, barriereø og strandsøer, der er opstået som følge af materialevandring langs kysten og rummer græssede og ugræssede strandenge (ca. 9,9 ha.) og strandoverdrev samt strandrørskov (ca. 0,5 ha.). Arealerne rummer typisk strandengsvegetation med Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Harril, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Strand-Asters, Læge-Kokleare, Sandkryb, Vingefrøet Hindeknæ, Kveller, Tagrør, Strand-Kogleaks, Mærehalm, Strandsennep, Strandkål, Engelskgræs, Spyd-Mælde, Strand-Kvik, Liden Tusindgylden, Kær-Svinemælk, Rød Svingel, Jordbær-Kløver, Strand-Malurt, Strand-Trehage, Blågrøn Kogleaks, Alm. Kvik, Smalbladet Hareøre og Tætblomstret Hindebæger(x) (på et af sine få, kendte findesteder i Århus amt) som de vigtigste arter.

2. Kalsenakke. Nord herfor ligger et 0,6 ha. stort krumoddesystem, der er dannet inden for de sidste ca. 30 år. Arealet rummer strandengsvegetation med Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Kveller, Vingefrøet Hindeknæ, Læge-Kokleare, Strand-Asters, Strand-Malurt og Strand-Kogleaks som de væsentligste arter.

3. Strandenge ved Lerdrup Bugt. Ved Lerdrup Bugt ligger på strækningen mellem Jensnæs og en punkt sydvest for Lerdrupskov et sammenhængende strandengsområde på ca. 18,9 ha. Den vestlige del fra Jensnæs til udløbet af Lerdrup Bæk er beskrevet under omr. 24/10.

Strandengsarealerne mellem Lerdrup Bæk og Lerdrupskov er både græssede og ugræssede. Vegetationen domineres af strandengsplanter som Strand-Annelgræs, Strand-Vejbred, Harril, Rød Svingel, Tagrør, Strandgåsefod, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Alm. Kvik, Kryb-Hvene, Sandkryb, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Gåse-Potentil og Strand-Kogleaks.

Fra en unavngiven mose(o) "(paa Vestsiden af Gyllingnæs)" en angivet (1906) Mose-Bunke(o), Stor Skjaller(o), Vellugtende Gulaks(o), Hjertegræs(o), Skede-Star(o), Alm. Knopurt(o), Alm. Hønsetarm(o), Sump-Snerre(o), Eng-Svingel(o), Glanskapslet Siv(o), Fløjlsgræs(o), Høst-Borst(o), Trævlekrone(o), Blåtop(o), Tormentil(o), Hulkravet Kodriver(o), Alm. Syre(o), Bidende Ranunkel(o), Tandbælg(o), Djævelsbid(o), Hvid-Kløver(o), Fladtrykt Kogleaks(o), Eng-Kabbeleje(o), Eng-Troldurt(o), Vand-Pileurt(o) og Strand-Trehage(o).

4. Kalvshoved Skov. Om sammensætningen af skoven foreligger kun få oplysninger. I skoven indgår Egeblandingsskov med flere lavstammede træer af Bøg. Ud mod Horsens Fjord forekommer artsrige, uberørte skovbryn, der dog kan have været udsat for plukhugst. Her indgår Benved, Rød Kornel, Tjørn, Korsved, Alm. Gedeblad, Vedbend og Kristtorn.

Skovbundsvegetationen er særdeles artsrig med flere halvsjældne eller sjældne arter. Her vides at indgå Rams-Løg, Enblomstret Flitteraks, Sanikel, Blå Anemone, Alm. Lungeurt, Skov-Hullæbe, Liljekonval, Tandrod(o), Storblomstret Kodriver(o), Knoldet Brunrod(o), Firblad(o), Druemunke(o), Aks-Rapunsel(o), Dag-Pragtstjerne(o), Vorterod(o), Alm. Milturt(o), Spring-Balsamin(o), Stinkende Storkenæb(o), Skov-Skræppe(o), Bidende Pileurt(o), Spidsbladet Steffensurt(o), Haremad(o), Skov-Salat(o), Lund-Fladstjerne(o), Hindbær(o), Korbær(o), Alm. Mangeløv(o), Skov-Stilkaks(o), Tidlig Skov-Hejre(o), Skov-Burre(o), Alm. Bingelurt(o), Sort Fladbælg(o), Stor Konval(o), Ørnebregne(o), Liden Vintergrøn(o), Gærde-Vikke(o), Stor Fladstjerne(o), Opret Hønsetarm(o) og ved bække tillige Krans-Konval(o), Kær-Høgeskæg(o) og Vandkarse(o). Nyere oplysninger om Kalvshoved Skov er meget ønskelig.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den artsrige, enestående strandengsvegetation bevares. Det derfor ønskeligt, at pleje af strandengene ved Horskær Strand opretholdes.

Det er af stor botanisk interesse, at de uberørte skovbryn i Kalvshoved Skov og den artsrige

skovbundsvegetation bevares, hvorfor det er ønskeligt, at den nuværende skovdrift bibeholdes, og at løvtræer indplantes ved renafdrift.

Lokalitetskode, 1. Horskær Strand: ++ K II r-s

, 2. Kalsenakke: + K III r

, 3. strandenge ved Lerdrup Bugt: + K III r

, 4. Kalvshoved Skov: + S II r

Fra Gylling Næs som helhed foreligger fortrinsvis ældre oplysninger om fund af Slangetunge(o), Engelsk Kokleare(o), Småbladet Elm(o), Navr(o), Strand-Bede(o), Strand-Fladbælg(o), Småbladet Lind(o), Spæd Kløver(o) ("strandeng på Gyllingnæs") og Kost-Nellike(o).

Kilder: 64, 66, 134, 148, 172, 176, 189, 284, 294, 341, 353, 364, 373, 385, 463, 491, 493, 492, 494, 973, 995.

Fig 88: Alm. Hæg. Trørød. Peter Wind fot. 1978.

24/10 Jensnæs

Ved Lerdrup Bugt ligger på strækningen mellem Jensnæs og en punkt sydvest for Lerdrupskov et sammenhængende strandengsområde på ca. 18.9 ha. Den østlige del fra udløbet af Lerdrup Bæk til et punkt sydvest for Lerdrupskov er beskrevet under omr. 24/9.

Strandarealerne rummer både græssede og ugræssede strandenge og strandrørskov. Vegetationen domineres af strandengsplanter som Rød Svingel, Kryb-Hvene, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Strand-Kogleaks, Tagrør, Strand-Annelgræs, Strand-Trehage, Harril og Kveller. Endvidere kendes Rød Svingel, Fjernakset Star, Strand-Vejbred, Mark-Rødtop, Strand-Tusindgylden, Liden Tusindgylden, Sandkryb, Smalbladet Kællingetand, Strandgåsefod, Strand-Firling og Engelskgræs.

Lokalitetskode: + K III r

Kilder: 189, 492.

24/11 Alrø og Pollerne

1. Alrø

Alrø er en overvejende flad ø på ca. 760 ha. Størstedelen af øen er intensivt opdyrket, hvorfor antallet af naturlokaliteter er begrænset med strandeng og kystsamfund som de hyppigste.

Strandeng forekommer især på Alhale men også i mindre omfang ved Strelshoved og mellem Egehoved og Abildhoved.

På Alhale ligger ugødede, overvejende græssede strandenge (ca. 22,5 ha.) samt lidt strandrørskov. Vegetationen domineres af strandengsplanter som Strand-Annelgræs, Harril, Jordbær-Kløver, Kveller, Sandkryb, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Tusindgylden, Liden Tusindgylden, Mark-Tusindgylden, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Tagrør, Strand-Kogleaks, Kryb-Hvene, Alm. Kvik, Spidshale, Fjernakset Star og Hvid-Kløver.

Ved Strelshoved ligger ca. 2 ha. strandeng med en stor og flere små søer med

rørskovsvegetation. Fra strandengene kendes Vadegræs (indplantet fra Overgård ved Mariager Fjords udløb, omr. 13b/9), Tagrør, Strand-Kogleaks, Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Harril, Rød Svingel, Vingefrøet Hindknæ, Strand-Mælde, Strand-Malurt, Strand-Vejbred og Marehalm.

Ved kysten ud mod Alrø Sund ved Løkken ligger en ca. 1 ha. stort strandområde, der dels er græsset strandeng på 0,5 ha. dels strandrørskov. Vegetationen består af Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Harril og Tagrør.

Omkring Sønderby findes tre småskove, af hvilke den ene er en lille nåletræsbevoksning, mens de to øvrige overvejende er løvskov.

Den østligste løvskov står på fugtig til meget fugtig bund og rummer træer af Bøg, Ahorn, Hassel, Korsved(o), Avnbøg(o), Skov-Elm og Bævreasp. Skovbundsvegetationen er frodig og artsrig. Her findes Stor Konval, Stinkende Storkenæb, Kæmpe-Svingel, Bredbladet Mangeløv, Skov-Galtetand, Dansk Ingefær, Krybende Læbeløs(o), Skovmærke(o) og Sanikel(o).

Den vestlige løvskov er tæt og artsfattig. Om skovens sammensætning i øvrigt foreligger oplysninger ikke. I skovbunden vides at indgår Firblad og Feber-Nellikerod.

Omkring Holterenden forekommer Tigger-Ranunkel, Fliget Brøndsel, Knæbøjet Rævehale, Bredbladet Mærke og Sylt-Star.

Ved århundredeskiftet fandtes på Alrø omkring 60 strandsøer, damme og mergelgrave. Hovedparten af disse er gået til grunde som følge af opfyldning. De resterende trues af udslettelse som følge af opfyldning med affald.

Fra Alrø kendes endvidere Strand-Bede og Judasøre. Fra øen som helhed er registreret 487 taxa, hvoraf 69 er Mælkebøtter. En oversigt findes hos Wessberg (1985).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de resterende naturtyper på Alrø bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende udnyttelse med ekstensiv græsning bibeholdes, at den ulovlige opfyldning af de resterende vandhuller stoppes og fremover forhindres, og at der finder en oprensning sted af de belastede vandhuller.

Lokalitetskode, strandenge: ++ K III r

, skove: ++ S-Sv III r

, vandhuller: + V III s-ms

Kilder: 104, 172, 294, 353, 491, 492, 889.

Fig 89: Kål-Tidsel. Ladegårdsåen. Peter Wind fot. 1978.

2. Pollerne

De statsejede Pollerne (= Alrø Poller) består af 10 holme på i alt ca. 2 ha. beliggende i Horsens Fjord øst for Alrø. Pollerne er overvejende opbygget af sten og sand. Kystværts forekommer en smal, strandenglignende zone, hvor bunden består en blanding af ler og sand. Vegetationen rummer i første række pionerplanter. Herfra er kendt Strandgåsefod, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Strand-Annelgræs, Kødet Hindeknæ, Vingefrøet Hindeknæ, Alm. Kveller, Strand-Malurt, Alm. Kvik, Ager-Svinemælk, Kær-Svinemælk, Vej-Pileurt, Alm. Hønsetarm, Burre-Snerre, Asperges, Vellugtende Kamille, Melet Mælde, Hvidmelet Gåsefod, Strandarve, Rynket Rose og Tornet Salat. En oversigt over Pollernes vegetationsforhold og liste over forekommende planter findes hos Wessberg (1985).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de karakteristiske pionersamfund på Pollerne bevares.

Lokalitetskode: ++ K II r-s

Kilder: 413, 444, 491, 492, 890, 973.

24/14 Sondrup

Et stort område fra amtsgrænsen i Møllebæk i vest til og med Åkær Ådal i øst og mellem Horsens-Odder landevej og Horsens Fjord er sammen med et tilstødende areal mellem Søvind og Brigsted i Vejle amt (lok. 24/15) fredet 1977. Fredningen omfatter i alt 2120 ha. Om det fredede areal i Århus amt anvendes i litteraturen flere stednavne. I denne fremstilling benyttes Uldrup Bakker for lokaliteten. Botaniske oplysninger fra Sondrup Bakker (= Sondrup Banker) er medtaget her. Kun i tilfælde, hvor præcist stednavn er oplyst, er oplysningerne opført selvstændigt. Oplysninger vedrørende Trustrup Bakker er opført under omr. 24/53.

1. Uldrup Bakker

1. Uldrup Bakker er stærkt kuperede. Dele af bakkerne er dækket af lavtvoksende græs- og urtevegetation tillige med spredte krat. Andre dele er under kraftig tilgroning eller tilplantning med nåltræer. Mellem bakkerne har i hvert fald tidligere forekommet kær(o), småmoser(o), vandløb(o), Ellekrat(o) og væld(o). Jordbunden er overvejende sandet og fattig. Bakkerne har i hvert fald tidligere rummet en artsrig og karakteristisk overdrevsflora.

Fra Uldrup Bakker kendes Alm. Ene, Liden Lærkespore, Bakke-Nellike, Tjærenellike, Hedelyng, Flipkrave, Alm. Sct. Hansurt, Kornet Stenbræk, Gyvel, Mark-Krageklo, Alm. Pimpinelle, Liden Klokke, Gul Snerre, Blåhat, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Smalbladet Høgeurt, Plettet Kongepen, Alm. Kongepen, Stivhåret Borst, Mark-Frytle, Bølget Bunke, Sandskæg, Blåmunke, Håret Høgeurt, Bakke-Svingel, Vellugtende Gulaks, Draphavre, Fåre-Svingel, Rubus egregius, Ørnebregne og Alm. Engelsød.

Herfra er tillige kendt Alm. Ulvefod(o), Liden Fugleklo(o), Liden Museurt(o), Tidlig Dværgbunke(o), Rød Svingel(o), Vår-Gæslingeblomst(o), Brudurt(o), Smalbladet Timian(o), Alm. Stedmoderblomst(o), Rødknæ(o), Gul Frøstjerne(o), Opret Kobjælde(o), Grøn Skærmaks(o), Bredbægret Ensian(o), Alm. Månerude(o), Kattefod(o), Guldblomme(o), Tornblad(o), Svineøje(o), Gråddodder(o), Butblomstret Siv(o) og levermosset *Scapania compacta*(o).

På skyggede steder under træer optræder Hindbær, Brombær, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Slåen, Tjørn, Fugle-Kirsebær, Vorterod, Skovarve, Desmerurt, Vild Gedeblad, Humle, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Sanikel, Alm. Lungeurt, Korsknep, Skov-Galtetand, Nælde-Klokke, Alm. Gyldenris, Alm. Høgeurt, Skovbyg og Sump(?) -Hullæbe. Skov- og busklaget består fortrinsvis af Bøg, Alm. Eg, Rød-Gran, Skov-Fyr, Lærk, Alm. Røn, Selje-Røn, Slåen, Mirabel, Benved og Tørst.

2. Sondrup. Engene omkring vandløbet syd for landsbyen er gødskningsprægede græsningsarealer med vældpræg. Her optræder en botanisk mindre interessant vegetation. På overdrev omkring vandløbet vokser Kornet Stenbræk, Alm. Ene, Hedelyng, Håret Høgeurt og *Bellis*.

Fra Sondrup foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o). Langs vejen mod øst forbi Sondrup Mose er fundet (1955) *Seline*(o) og *Jordkastanie*(o). I selve landsbyen er tidligere fundet *Butfinnet Mangeløv*(o), *Vild Ribs*(o), *Moskus Katost*(o), *Sæbeurt*(o), *Grøn Mynte*(o)

og Filtet Burre(o).

Lokalitetskode, 1. Ulstrup Bakker: + Sv-E III s
, 2. Sondrup: + V-E III r-s

Kilder: 43, 62, 84, 85, 284, 350, 366, 367, 368, 380, 383, 384, 385, 447, 602, 781, 827, 956.

2. Skablund Skov og Sondrup Plantage

3. Skablund Skov (Boller skovdistrikt) står overvejende på fugtig bund og rummer frodig løvskov af Ask. Især langs sydranden optræder en del Alm. Eg, Hassel, Tjørn, Kvalkved, Grå-Pil, Glat Hunde-Rose og Håret Hunde-Rose. Den nordlige del af skoven rummer både nåle- og løvskovspartier. Fra skoven som helhed kendes i øvrigt Bøg, Skov-Fyr, Lærk, Rød-Gran, Dun-Birk og Ahorn.

Skovbundsvegetationen er artsrig med Ørnebregne, Bredbladet Mangeløv, Håret Frytle, Skov-Star, Bølget Bunke, Mose-Bunke, Hunde-Kvik, Skov-Stilkaks, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Majblomst, Firblad, Ægbladet Fliglæbe, Skov-Gøgelilje, Skov-Hullæbe, Sanikel, Alm. Bjørneklo, Skov-Galtetand, Guldnelde, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Bidende Pileurt, Skov-/Krat-Viol, Lund-Fredløs, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Alm. Gedeblad, Forlænget Star, Akselblomstret Star, Lyse-Siv, Dag-Pragtstjerne, Billebo-Klaseskærm, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Skov-Salat, Haremad, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke og langs vejkanter Tårnurt. Endvidere er fra mosrige steder kendt Enblomstret Vintergrøn(o) og Ensidig Vintergrøn(o) samt Kløvkron(o).

I en mose(o) øst for Skablund Skov er fundet (1955) Liden Blærerod(o) og Græsbladet Vandaks(o).

Sondrup Plantage er nåleskov med tykt moslag i bunden flere steder. Jordbunden er sandet. Artssammensætningen er artsfattig.

Undtaget er dog den nordøstlige del, hvor forholdene er mere frodige. Her forekommer Rød-Gran, Edelgran, Skov-Fyr, Bøg, Alm. Eg, Skov-Elm, Alm. Røn, Benved, Alm. Hyld, Alm. Gedeblad, Alm. Engelsød, Hvid Anemone, Vorterod, Liden Lærkespore, Stor Nælde, Stor Fladstjerne, Roset-Springklap, Hedelyng, Brombær, Blågrøn Rose, Feber-Nellikerod, Skovsyre, Sanikel, Hulsvøb, Vild Kørvel, Desmerurt, Skov-Høgeurt, Skov-Salat, Pille-Star, Enblomstret Flitteraks, Tidlig Skov-Hejre, Majblomst og Stor Konval. Fra skoven som helhed er tillige kendt bladmosserne *Ptilium crista-castrensis* og *Plagiothecium undulatum*.

Lokalitetskode, 3. Skablund Skov: ++ S-Sv II r
, 4. Sondrup Plantage: + S-Sv II r

Kilder: 43, 62, 189, 346, 385, 413, 447, 598, 781.

3. Skablund Strand, Sondrup Strand og Ulstrup Strand

5. Skablund Strand, Sondrup Strand og Ulstrup Strand. Kyststrækningen fra Møllebæks udløb til Åkær Ås udløb rummer flere steder stejle, mere eller mindre skovklædte morænelersskrænter. Disse rummer en artsrig vegetation med flere halvsvældne eller meget svældne arter, af hvilke flere har kontinental udbredelse. Tidligere har skrænterne været mere lysåbne med spredte Egetræer, hvis opvækst visse steder blev holdt nede ved hjælp af fåregræsning. Efter græsningsophør er skrænterne sprunget i skov med Alm. Eg som dominerende træ. Iblandet er Alm. Ene, Bøg, Hassel, Tørst, Benved, Selje-Røn, Slåen, Ahorn,

Kvalkved, Ask, Bævreasp, Selje-Røn og Vild Pære.

Urtevegetationen er især på lysåbne steder artsrig. Her vokser Hunde-Kvik, Lund-Rapgræs, Nælde-Klokke, Alm. Hundegræs, Mellebrudt Star, Fladstrået Rapgræs, Stor Fladstjerne, Hulsvøb, Skov-Løg, Alm. Gyldenris, Horse-Tidsel, Ager-Tidsel, Hvid Snerre, Hulkravet Kodriver, Stor Knopurt, Alm. Knopurt, Burre-Snerre, Prikbladet Perikon, Skarntyde, Draphavre, Skov-Stilkaks og den rødlistede Trekløft Alant(x).

Af buske og lave vedplanter forekommer tillige Alm. Ene, Stikkelsbær, Vedbend, Rød Kornel, Alm. Gedeblad og Brombær. Endvidere kendes Blåhat, Blåmunke, Eng-Brandbæger, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Vellugtende Gulaks, Gyvel, Plettet Kongepen, Stivhåret Borst, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Bakke-Nellike, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Alm. Røllike, Sandskæg, Sct. Hansurt, Gul Snerre, Håret Star, Mellebrudt Star, Blodrød Storkenæb, Fåre-Svingel, Rød Svingel, Alm. Torskemund, Lancet-Vejbred og Muse-Vikke samt Nikkende Limurt(o) og Merian(o).

6. Strandenge ved Sondrup Strand. Øst for Sondrup Strand forekommer et strandengsareal på ca. 7.2 ha., der ud mod Horsens Fjord afgrænses af strandvolde af sand, alger og Ålegræs. I områdets sydvestlige del er et krummoddesystem under stadig udvikling. Strandengene er delvist græssede. Arealet rummer strandengsvegetation med Strand-Annelgræs, Tagrør, Alm. Kvik, Rød Svingel, Strand-Vejbred, Strand-Asters, Udspærret Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Strand-Kogleaks, Kveller, Strandgåsefod, Harril, Sandkryb, Jordbær-Kløver, Blågrøn Kogleaks og Strand-Mælde. Fra Sondrup Strand er endvidere kendt Smalbladet Kællingetand(o), Strand-Tusindgylden(o), Liden Tusindgylden(o), Rødbrun Kogleaks(o), Tykbladet Fladstjerne(o) og Smalbladet Hareøre(o).

Trekløft Alant er meget sjælden i Århus amt og i Danmark som helhed. Inden for de seneste tredive år er planten i amtet tillige kun kendt fra Vosnæs Pynt (omr. 22a/8).

Lokalitetskode, 5. Skablund - Uldrup Strand: ++ E-K I s (kategori I på grund af I-arten: Trekløft Alant)

, 6. strandenge ved Sondrup Strand: ++ K III r

7. Drikkær. På sandede marker er fundet (1955) Liden Fugleklo(o), Sand-Vikke(o), Glat Kongepen(o), Gul Evighedsblomst(o), Bitter Bakkestjerne(o), Stinkende Gåsefod(o), Alm. Pimpinelle(o), Dværg-Perikon(o), Tårnurt(o), Storblomstret Hønsetarm(o) og Udspærret Dværgbunke(o).

8. Uldrup Gård. Her er fundet Hundesalat(o), Kær-Høgeskæg(o) og Liljekonval(o).

Kilder: 43, 62, 110a, 173, 343, 385, 388, 413, 447, 491, 492, 614, 769, 781, 939, 962, 973.

Fig 90: Trekløft-Alant. Horsens Fjord. Peter Wind fot. 1987.

24/45 Rathlousdal, Dyrehave og Vejlskov

Omkring Rathlousdal Gods ligger flere skove på kuperet morænejord langs Odder Ådal. Godset er med sine omgivelser, i alt 474 ha., fredet 1979. I fredningen indgår den næsten 600 m lange Lindeallé langs Skanderborgvej.

1. Dyrehave. Om sammensætningen af den 82 ha. store skov (Rathlousdal skovdistrikt)

foreligger kun få oplysninger. I skoven vides at indgå Bøg og Alm. Eg, samt Hestekastanie, Skarntydegran og Lærk. Skovbundsvegetationen er artsrig med Ørnebregne, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Lav Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Skov-/Krat-Viol, Løgekarse, Feber-Nellikerod, Gærde-Vikke, Gederams, Galt Dueurt, Dunet Steffensurt, Vedbend, Liden Vintergrøn, Gul Anemone, Alm. Milturt, Alm. Bingelurt, Alm. Lungeurt, Skovsyre, Skovmærke, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Sanikel, Skov-Angelik, Krybende Læbeløs, Korsknapp, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Bjerg-Ærenpris, Desmerurt, Hvid Hestehov, Filtet Burre, Skov-Salat, Majblomst, Stor Konval, Skov-Star, Enblomstret Flitteraks, Alm. Guldstjerne, Stor Konval, Rams-Løg og Skov-Hullæbe.

2. Vejlskov. Om sammensætningen af den 150 ha. store skov (Rathlousdal skovdistrikt) foreligger kun få oplysninger. I skoven vides at indgå løvskovspartier med Bøg og Ask tillige med Skov-Elm, Alm. Eg, Alm. Røn, Fugle-Kirsebær og Ahorn. I skovbunden indgår Skov-Padderok, Fjerbregne, Bredbladet Mangeløv, Hindbær, Brombær, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Kål-Tidsel, Hvid Anemone, Skov-Skræppe, Skov-/Krat-Viol, Skov-Jordbær, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Småblomstret Balsamin, Sanikel, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Burre, Skov-Salat, Haremad, Forlænget Star, Skov-Star, Enblomstret Flitteraks, Skovbyg, Kæmpe-Svingel, Vorterod, Dunet Steffensurt, Stor Fladstjerne, Majblomst, Glat Dueurt, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Løgekarse, Alm. Gedebblad, Stor Konval, Hulsvøb, Dag-Pragtstjerne og Alm. Guldstjerne. Desuden er kendt Elfenbens-Padderok(o), Kristtorn(o), levermosset Lepidozia reptans(o) og det sjældne bladmos *Racomitrium fasciculare*(o) tillige med en usikker angivelse af Sump-Hullæbe(o).

3. Slippen (Rathlousdal skovdistrikt). Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Dyrehaven: + S III r

, 2. Vejlskov: + S III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Slippen: 0 S IV 0

4. Rathlousdal. Herfra er kendt Hundesalat(o), Bjerg-Mangeløv(o), Fingerbøl(o) og Dunet Egebregne(o).

Kilder: 43, 84, 85, 128, 284, 298, 368, 371, 373, 377, 380, 384, 385, 463, 603, 676, 679, 688.

24/46 Horndrup

1. Horndrup Plantage = Haldsminde Plantage. Den 36 ha. store plantage står på fortrinsvis mager bund på den nordvendte skrænt mod Skanderborg Sø (omr. 21/90). Skoven vides at bestå overvejende af nåleskov med Skov-Fyr som dominerende skovtræ. Tillige indgår Gran, især Sitka-Gran, samt Birk. Oplysninger om skovbundsfloret foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 1. Horndrup Plantage: + S IV r

Kilde: 128.

24/47 Sydsiden af Skanderborg Sø, Lognæs og Skårup

Sydsiden af Skanderborg Sø fra Hylke Mølle til Hestehave er fredet 1971 og udgør sammen med de fredede områder øst for søen (omr. 21/98) i alt 862 ha. Det fredede område er stærkt

kuperet, meget varieret med mange naturtyper og rummer kun få skovbevoksninger samt læhegn. Fredningen rummer gode muligheder for naturpleje af tilgroede arealer langs søen samt af kær og våde enge langs Ringkloster Å.

1. Ringkloster Å. Engene ved Ring Kloster er græssede og gødskningsprægede. Arealet nord for landevejen og vest for åen er vældpræget. Vegetationen her domineres af Mose-Bunke tillige med Bidende Ranunkel, Kær-Ranunkel, Fløjlsgræs, Ager-Tidsel, Butbladet Skræppe, Høst-Borst og Skov-Hanekro.

Fra enge omkring Ringkloster Å foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o). Det er uvist, om her fortsat forekommer ekstremrigkær. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Sydbredden af Skanderborg Sø. Hvor Ringkloster Å løber ud i Skanderborg Sø forekom i alt fald i følge Larsen (1918) Smalbladet Dunhammer(o), Kalmus(o), Gifttyde(o), Stiv Star(o), Nikkende Star(o), Kær-Galtetand(o), Vand-Peberrod(o), Kær-Padderok(o), Blære-Star(o), Frøbid(o), Næb-Star(o), Rød-El(o), Langbladet Ranunkel(o), Høj Sødgræs(o), Bittersød Natskygge(o), Gul Åkande(o), Vand-Skræppe(o), Hvid Åkande(o), Grenet Pindsvineknop(o), Sø-Kogleaks(o), Tagrør(o), Brudelys(o), Pilblad(o) og Hjortetrøst(o). Ved Lognæs voksede i følge Larsen (1918) Kvan(o), Lådden Dueurt(o), Fladtrykt Kogleaks(o), Hvid Åkande(o), Knude-Firling(o), Hestehale(o), Tråd-Star(o), Svømmende Vandaks(o), Kær-Svovlrod(o) og den sjældne Krybende Ranunkel(o), der her er fundet på et af sine få, kendte voksesteder i Århus amt i dette århundrede. Det er af stor botanisk betydning at få oplyst om, den artsrige rørskov fortsat forekommer langs sydbredden af Skanderborg Sø.

3. Fårbjerg. Arealer omkring Fårbjerg (Palsgård Statsskovdistrikt), 79 m. o. h., er i regionplanen for Århus amt udlagt til særligt naturområde. Selve Fårbjerg har tidligere været anvendt til græsning og rummer nu enkelte træklynger. Vegetationen har tømmarks- til overdrevskarakter. Botanisk oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. Jordbjerggård Plantage. I den 50 ha. store, private plantage indgår overvejende nåleskov og noget blandet løvskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ringkloster Å: + E III s
, 2. sydbredden af Skanderborg Sø: + V III s
, 3. Fårbjerg: 0 E-B IV 0
, 4. Jordbjerg Plantage: 0 S IV 0

5. Lognæs. Herfra foreligger en ældre angivelse (1915) af Gul Evighedsblomst(o).

Kilder: 43, 85, 128, 270, 284, 413, 447, 784, 956.

Fig 91: Gul Åkande. Avnsø. Peter Wind fot. 1976.

24/48 Yding Skov og Ejer Skov

Denne lokalitet gennemskæres af grænsen mellem Vejle og Århus amter, idet Ejer Skov ligger i Århus amt, mens Yding Skov og Såby m. m. ligger i Vejle amt. Vejle amt. Lokaliteten er beskrevet i bind 5 om Vejle amt.

24/52 Hestehave

Sammensætningen af Hestehave (Åkær skovdistrikt) er dårligt kendt. I skoven indgår ældre løvskov med markante skovbryn. Bøg(o) var i hvert fald i begyndelsen af dette århundrede dominerende skovtræ, ligesom skovbundsvegetationen beskrives som meget artsrig. Her er kendt Skovbyg(o), Skov-Stilkaks(o), Tidlig Skov-Hejre(o), Akselblomstret Star(o), Skov-Star(o), Kæmpe-Svingel(o), Miliegræs(o), Spring-Balsamin(o), Bredbladet Klokke(o), Dunet Steffensurt(o), Glat Dueurt(o), Skov-Hullæbe(o), Rederod(o), Skovsyre(o), Alm. Engelsød(o), Sanikel(o), Guldregn(o) (forvildet), Nordmannsgran(o) og Japansk Lærk(o), samt det meget sjældne bladmos *Taxiphyllum wissgrillii*(o).

Nærmere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S III r

Kilder: 43, 189, 383, 384, 447.

24/53 Trustrup

For en samlet beskrivelse henvises til omr. 24/14, Uldrups Bakker, hvor der tillige er gjort rede for anvendelsen af stednavne.

1. Trustrup Bakker, hvoraf en mindre del er statsejet, er stærkt kuperede. Jordbunden er overvejende sandet. Her forekommer endnu åbne arealer med overdrevsvegetation, men flere af disse er i fare for at gro til med træer og buske, eller de bliver pløjet op og gødet. På de sidste rester af overdrev optræder Opret Kobjælde(x), Kornet Stenbræk, Djævelsbid, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Bølget Bunke, Gyvel, Hunde-Viol. På et areal, der blev pløjet op i 1987 forekom tidligere Bredbladet Timian(o), Smalbladet Høgeurt(o), Djævelsbid(o), Blåmunke(o), Gul Evighedsblomst(o), Gul Snerre(o), Liden Fugleklo(o) og Alm. Pimpinelle(o).

Fra Bavnhøj foreligger ældre angivelser (1906) af flere af førnævnte arter tillige med Hare-Kløver(o), Sandskæg(o), Alm. Kongepen(o), Alm. Hvene(o), Liden Museurt(o), Håret Høgeurt(o), Tandbælg(o), Pille-Star(o), Alm. Hønsetarm(o), Liden Klokke(o), Farve-Visse(o), Blåhat(o), Plettet Kongepen(o), Mark-Frytle(o), Mangeblomstret Frytle(o), Alm. Kællingetand(o), Tormentil(o) samt levermosset *Barbilophozia barbata*(o) (1949).

Fra mose ved Bavnhøj er kendt Svømmende Sumpskærm(o) og fra Langbjerg er kendt Sand-Hjælme(o).

Lokalitetskode, 1. Trustrup Bakker: + E III s

2. Hundslund. Herfra foreligger oplysninger (1913 - 1954) om fund af Vellugtende Aftenstjerne(o), Alm. Månerude(o) og Husløg(o) samt bladmosset *Plagiomnium elatum*(o).

Kilder: 189, 368, 367, 375, 383, 384, 385, 413, 447, 781, 827.

24/54 Rævså mellem Odder og Morsholt

1. Svineenge. Herfra er kendt den sjældne Tue-Star(o).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Svineenge: 0-+ E IV 0

Kilde: 385, 413.

24/55 Rævså mellem Morsholt og Bilsbæk

1. Morsholt Mose og Ørting Mose. Idet adskillelsen mellem Morsholt Mose og Ørting Mose i litteraturen er uklar, er de to moser her behandlet under ét.

Rævså er reguleret. Omkring åen ses mange opdyrkede parceller. Her forekommer både gødede parceller med græsning og ubenyttede med eller uden græsning. At de sidstnævnte har undgået kultivering, kan skyldes fremsivende grundvand. På nogle parceller kan ses knoldstruktur. Enkelte er tilgroet med Pilekrat og høje urter bl. a. Alm. Mjødurt.

Skrænterne mod Rævså mellem Morsholt og Bilsbæk (omr. 24/56) rummer flere steder bakker med Hedelyng og ugødede, græssede overdrev. Jordbunden er overvejende sandet. Yderligere oplysninger er meget ønskelige. Fra Morsholt Mose er angivet (1954) Gul Rævehale(o), Revling(o), Baltisk Ensian(o), Spyd-Pil(o) og Knippe-Star(o) Herfra foreligger tillige en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o).

Fra Rævså er kendt (1954) Gul Åkande(o).

Lokalitetskode, 1. Morsholt Mose og Ørting Mose: + E IV 0

Kilder: 368, 385, 781, 956.

24/56 Åkær Å mellem Bilsbæk og Åkær Gods

1. Engene omkring Bilsbæk. Ved Bilsbæk Bro ligger afvandede og opdyrkede arealer. Fra Bilsbæk er angivet Butblomstret Siv(o) og Tornløs Hornblad(o).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Bilsbæk : + E IV 0

2. Åkær. Ved herregården er fundet Vingefrøet Bibernelle(o) og levermosset Frullania tamarisci(o).

Kilder: 43, 84, 216b, 347, 384, 956.

Fig 92: Ugræsset eng under tilgroning med Tagrør. Overstandere af Kær-Svinemælk. Åkær Å. Peter Wind fot. 1987.

24/57 Åkær Å mellem Åkær Gods og udløbet

1. Åkær Å er reguleret på sit nedre forløb fra Åkær Gård til Horsens Fjord. Engene er afvandet gennem omfattende grøftning. Mange parceller er uden drift og vegetationen domineres af høje urter som Kær-Svinemælk, Skov-Angelik, Hjortetrøst, Alm. Mjødurt, Stor Nælde, Mose-Bunke og Tagrør. Langs siderne spredes Elle- og Birketræer ud i engene. De højere liggende parceller er opdyrket, mens nogle af de lavere parceller rummer ekstremrigkær.

Nær sit udløb i Horsens Fjord ses vest for Åkær Å et intensivt græsset område, hvis vestligste del er ryddet for træer. Nord for markvejen ligger et tilsvarende ugræsset område, hvor der er iværksat hegning og trærydning.

Disse områder rummer ekstremrigkærsvegetation. Her vokser Butblomstret Siv, Skov-Angelik, Blåtop, Bukkeblad, Gul Frøstjerne, Kryb-Hvene, Eng-Kabbeleje, Kattehale, Fåblomstret Kogleaks, Sump-Snerre, Kær-Snerre, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Vand-Mynte, Femhannet Pil, Grå-Pil, Eng-Rapgræs, Seline, Nøgle-Skræppe, Glanskapslet Siv, Tudse-Siv, Hirse-Star, Knippe-Star, Toradet Star, Krognæb-Star, Eng-Viol, Tormentil, Kær-

Trehage og Eng-Troldurt. Endvidere kendes Sump-Hullæbe, Alm. Star, Blågrøn Star, Kær-Star, Næb-Star, Loppe-Star(o), Tvebo-Star(o), Kødfarvet Gøgeurt, Stjerne-Star, Top-Star, Kær-Galtetand, Blågrøn Kogleaks, Fladtrykt Kogleaks, Skov-Kogleaks, Dynd-Padderok, Djævelsbid, Hjertegræs, Kær-Svovlrød, Eng-Klaseskærm, Vand-Klaseskærm, Trenervet Snerre(o), Vand-Brandbæger, Lancetbladet Høgeurt, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Hjortetrøst, Smalbladet Kæruld, Tykbladet Fladstjerne, Trævlekrone, Vinget Perikon, Høj Sødgræs, Leverurt, Vibefedt og Vandnavle.

Nærmest Horsens Fjord går de ferske enge over i strandrørskov eller i strandeng, der vest for Åkær Å græsses. Her vokser Jordbær-Kløver, Gåse-Potentil, Tigger-Ranunkel og Spyd-Mælde. Herfra kendes desuden Strand-Annelgræs, Engelskgræs, Harril, Kryb-Hvene, Rød Svingel, Sandkryb, Smalbladet Kællingetand, Strand-Asters, Blågrøn Kogleaks, Strand-Kogleaks, Fladtrykt Kogleaks, Rødbrun Kogleaks, Enskællet Sumpstrå, Samel(o), Strand-Tusindgylden, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Strand-Trehage, Vingefrøet Hindeknæ, Tagrør, Strand-Svingel og Strand-Kvik.

Hele området er fredet 1977 med mulighed for naturpleje.

Lokalitetskode, 1. Åkær Å: +++ E-K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: ekstremrigkær)

Kilder: 43, 62, 85, 134, 467, 468, 491, 492, 781, 923, 956, 995.

Fig 93: Græsset eng beklædt med lavtvoksende, lyselskende rigkærs- og strandengsvegetation. Åkær Å. Peter Wind fot. 1987.

24/63 Spåkær Skov ved Åkær

Om sammensætningen af Spåkær Skov foreligger kun få oplysninger. Ved århundredets begyndelse indgik lidt Bøg(o) og Eg(o). I skoven er fundet bladmosset *Thamnobryum alopecurum(o)*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S IV 0

Kilder: 189, 383.

24/64 Fredhave

Den 29 ha. store, privatejede Fredhave ligger på skrænterne omkring den øst-vestgående Askbæk. Sammensætningen er dårligt kendt. Her vides at indgå højskov af Bøg iblandet Alm./Vinter-Eg og Ask, samt Askemose. Længs Askbæk findes en 30-50 m bred og op til 300 m lang skoveng på meget våd bund med stævnedede træer af Ask, Rød-El og arter af Pil. Engen har været anvendt til løvengsdrift. Skrænterne er rige på væld, og urtevegetationen er frodig og artsrig.

Vest for Fredhave ligger den snævre, skovklædte Findal, om hvis skovsammensætning der ikke foreligger oplysninger. I bunden løber Hads Bæk, der omgives af stejle erosionsskrænter.

Jordbunden i Findal og Fredhave er overvejende næringsrig muld, der oftest tillige er fugtig. Vegetationen er artsrig og tilhører den østjyske floratype.

I skovlaget indgår Bøg, Rød-El, Fugle-Kirsebær, Kvalkved, Drue-Hyld og Benved. I skovbundsvegetationen indgår Vedbend, Vild Gedeblad, Skavgræs, Elfenbens-Padderok, Skov-Padderok, Lund-Padderok, Fjerebregne, Strudsvinge(o) (i Findal), Dunet Egebregne, Hvid Anemone, Gul Anemone, Blå Anemone, Vorterod, Skov-/Krat-Viol, Stor Fladstjerne,

Lund-Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Opret Hønsetarm, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Alm. Agermåne, Glat Løvefod, Håret Løvefod, Gulgrøn Løvefod, Skov-Jordbær, Fruebær, Skov-Vikke, Gærde-Vikke, Vår-Fladbælg(ox), Krat-Fladbælg, Dunet Steffensurt, Gederams, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Sanikel, Sødkærm, Liden Vintergrøn, Lund-Fredløs, Alm. Lungeurt, Krybende Læbeløs, Korsknapp, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Bjerg-Ærenpris, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Følfod, Hvid Hestehov, Skov-Salat, Hieracium subaustinum, Alm. Guldstjerne, Majblomst, Stor Konval, Lund-Rapgræs, Mose-Bunke, Enblomstret Flitteraks, Skovbyg, Miliegræs, Skov-Stilkaks, Tidlig Skov-Hejre, Sildig Skov-Hejre, Skovbyg, Kæmpe-Svingel, Skov-Hundegræs, Akselblomstret Star, Skov-Star, Blågrøn Star, Bakke-Star(o) (eneste fund (1955) i TBU-distrikt 24), Skov-Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Skov-Hullæbe og Rederod.

På fugtig eller våd bund optræder Vinget Perikon, Sump-Fladstjerne, Vandkarse, Kær-Padderok, Dynd-Padderok, Lav Ranunkel, Spring-Balsamin, Storfrugtet Vandstjerne, Alm. Milturt, Smalbladet Mærke, Småbladet Milturt, Tykbladet Ærenpris, Alm. Skjolddrager, Vand-Mynte, Vand-Brandbæger, Nyse-Røllike, Langbladet Vandaks(o), Blære-Star, Kær-Star, Hirse-Star og Skov-Kogleaks.

På erosionsskrænter forekommer morbundsplanter som Blåbær, Smuk Perikon, Skov-Frytle, Håret Frytle, Bleg Star og Hieracium pinnatifidum.

Lokalitetskode: + S-Sv II r

Kilder: 62, 99, 128, 368, 385, 447, 479, 679, 973, 986, 990.

24/65 Grumstrup

Dette område gennemskæres af grænsen mellem Århus og Vejle amter og er behandlet i bind 5 om Vejle amt.

24/98 Elling Skov og Elling Enge

Elling Skov og Elling Enge rummer frodige løvskove, samt enge, sø og et renvandet vandløb. Området rummer i følge Worsøe (1975) en karakteristisk og meget artsrig flora. Nærmere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S-E-V III r

Kilde: 973.

24/100 Terrænet mellem Tebstrup og Eldrup

Dette område gennemskæres af grænsen mellem Vejle og Århus amter. Området er behandlet i bind 5 om Vejle amt.

24/130 Tammestrup

1. Tåning Skov. Om sammensætningen af den 16 ha. store, privatejede skov foreligger kun få oplysninger. Skoven vides at rumme løvskov i den sydlige og nåleskov i den nordlige del. Størstedelen af nåleskoven faldt under stormen i 1981, men arealerne er siden tilplantet med nåletræer. Om skovbundsvegetationen foreligger oplysninger ikke.

2. Skove omkring Ejer Bavnehøj. Området er stærkt kuperet morænebakkeland med Ejer Bavnehøj, 171 m. o. h., som højeste punkt. Her forekommer flere, isolerede småskove på skrånende terræn samt på siderne af ådale. For disse skove foreligger botaniske oplysninger ikke. Nyere oplysninger er derfor meget ønskelige fra Balleskov, fra Dalskov samt fra skove omkring Eskholt og Dalskov.

3. Tammestrup Skov. Fra den 77 ha. store, privatejede skove kendes Tæt blomstret Hullæbe.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tåning Skov: + S IV 0

, 2. Skove omkring Ejer Bavnehøj: + S IV 0

, 3. Tammestrup Skov: 0-+ S III 0

Kilder: 128, 279, 479.

24/131 Hylke

1., 2. + 3. Hylke Skov, skov ved Elbjerglund og skove ved Pederslund. Området er stærkt kuperet morænebakkeland med flere mindre skove på skrånende terræn og på randen af ådale, samt med adskillige vandhuller. Hylke Skov er en 30 ha. stor, private partsskov.

For disse lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke. Nyere oplysninger er derfor meget ønskelige.

Foreløbig Lokalitetskode, 1. Hylke Skov: 0 S IV 0

, 2. Elbjerglund: 0 S IV 0

, 3. Pederslund: 0 S IV 0

Kilde: 85, 128, 479.

24/132 Torrild

1. Torrild Nørreskov. I sammensætningen af den 144 ha. store Torrild Nørreskov (Rathlousdal skovdistrikt) indgår blandet løvskov med Bøg, Alm. Eg, Rød-El, Tørst, Hæg, Ask, Ahorn og Skov-Elm tillige med større partier af indplantede nåletræer. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her optræder Skov-Salat, Aks-Rapunsel, Drue-Hyld, Alm. Gedeblad, Desmerurt, Burre-Snerre, Skovmærke, Alm. Lungeurt, Korsknep, Skov-Galtetand, Tykbladet Ærenpris, Vorterod, Blå Anemone, Hvid Anemone, Gul Anemone, Lav Ranunkel, Eng-Kabbeleje, Krat-Viol, Skov-Viol, Stinkende Storkenæb, Spring-Balsamin, Skovsyre, Alm. Milturt, Alm. Mjødurt, Alm. Løvefod, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Gederams, Skov-Angelik, Alm. Bjørneklo, Sanikel, Stor Fladstjerne, Alm. Bingelurt, Alm. Guldstjerne, Stor Konval, Majblomst, Skov-Hullæbe, Gærde-Kartebolle, Mose-Bunke, Skovbyg, Firblad, Skavgræs, Skov-Padderok, Bølget Bunke, Kæmpe-Svingel, Akselblomstret Star, Hare-Star, Liljekonval, Haremad, Alm. Gyldenris, Hedelyng, Blåbær, Nælde-Klokke, Mark-Frytle, Håret Frytle og Lyse-Siv.

I og ved Drosselmosse forekommer Hvid Åkande, Pebertræ, Alm.(?) Blærerod, Tornfrøet Hornblad, Gul Iris, Kattehale og Chara sp.

Fra en mose(o) ved Torrild Nørreskov foreligger et ældre belæg (1913) af den rødlistede og i Jylland særdeles sjældne Spidsbladet Vandaks(ox). Ud over dette fund er planten i dette århundrede i Jylland kun kendt ved en angivelse fra Hvilsted (omr. 21/99) samt ved en indsamling (1945) fra Munksø i Ribe amt.

2. Torrild Sønderskov. Om sammensætningen af den 68 ha. store skov (Rathlousdal skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Vedbend, Blåbær, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Alm. Milturt, Gederams, Glat Dueurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Skov-Angelik, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Majblomst, Stor Konval, Håret Fryttele, Hedelyng, Eng-Nellikero, Alm. Mjødurt, Desmerurt, Lyng-Snerre, Lyse-Siv, Blomkålssvamp og levermosset *Scapania curta*(o).

3. Fensholtmark. Her ligger et vandhul omgivet af agerland. Det er formodentlig opstået som følge af gravning af mergel, men det har siden været anvendt til henkastning af affald. Det blev i 1984 oprenset totalt. Siden dette er her konstateret Svømmende Vandaks, Liden Vandaks, Alm. Vandranunkel, Liden Andemad, Tykbladet Ærenpris, Eng-Forglemmigej, Rosen-Dueurt, Vejbred-Skeblad, Kryb-Hvene, Manna-Sødgræs, Smalbladet Dunhammer, *Amblystegium riparium*, *Chara vulgaris* og *Chara globularis*.

4., 5. + 6. Fensholt Skov, Merkær Skov og Sparkærhoved. Om den 50 ha. store Fensholt Skov, den 43 ha. store Merkær Skov og den 13 ha. store Sparkærhoved (alle Rathlousdal skovdistrikt) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, 1. Torrild Nørreskov: ++ S-Sv-V II r-s
, 3. Fensholtmark: + V II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Torrild Sønderskov: + S III r
, 4. Fensholt Skov: 0 S IV 0
, 5. Merkær Skov: 0 S IV 0
, 6. Sparkærhoved: 0 S IV 0

7. Krogstrup. Herfra foreligger en oplysning om fund (1918) af Alm. Månerude(o).

Kilder: 128, 266, 357, 373, 383, 384, 385, 567, 676, 679, 781, 962.

24/133 Snærild

1. Ulvskov. Om sammensætningen af den 48 ha. store skov (Rathlousdal skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke. Fra skoven er kendt Femradet Ulvefod(o) og levermosset *Lejeunea cavifolia*(o).

2. Tvenstrup Skov. Herfra foreligger ikke oplysninger om sammensætningen. Fra skoven er kendt Strudsvinge.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ulvskov: + S III r
, 2. Tvenstrup Skov: + S III r

3. Fillerup. Fra og ved landsbyen foreligger oplysning om fund (1913) af Gul Abeblomst(o), mens levermosset *Lejeunea cavifolia*(o) er kendt (1926) fra Stampemølle.

Kilder: 128, 298, 368, 373, 377, 384.

24/134 Odder

1. Odder. Fra Odder foreligger fortrinsvis ældre oplysninger om fund af Navr(o), *Phacelia*

ciliata(o) (Hydrophyllaceae), Hulrodet Lærkespore(o) (forvildet), Grå Potentil(o), Tornløs Hornblad(o), Kæmpesalat(o) og Husløg(o).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Odder: + B III 0

Kilder: 49, 137, 216b, 268, 364, 368, 385, 401.

24/135 Bjergager

1. Skov ved Bjergager. Vest for landevejen mellem Bjergager og Saksild ligger en mindre unavngiven skov. Skoven er overvejende løvblandingsskov med en artsrig skovbundsvegetation.

Her indgår Skov-Elm, Bøg, Alm. Eg, Hassel, Tjørn, Slåen, Ahorn, Ask, Fugle-Kirsebær, Alm. Hyld, Hindbær, Brombær, Fruebær, Vedbend, Stikkelsbær, Mirabel, Hvid Anemone, Druemunke, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Skov-/Krat-Viol, Stor Fladstjerne, Skovarve, Stor Nælde, Feber-Nellikerod, Eng-Nellikerod, Alm. Bingelurt, Gærde-Vikke, Stinkende Storkenæb, Dunet Steffensurt, Vild Kørvel, Skov-Galtetand, Korsknapp, Knoldet Brunrod, Alm. Lungeurt, Burre-Snerre, Skovmærke, Stor Konval, Firblad, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Ægbladet Fliglæbe, Lådden Perikon, Haremad, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs og Skællet Stilkporesvamp.

2. Tuskær Skove. Ved Tuskær vest for Saksild ligger flere stævningsskove domineret af Ask. Her indgår tillige Aske/Elleskov med busklag domineret af Hassel og skov af Bøg.

Skovbunden rummer en artsrig og karakteristisk vegetation. Her indgår Stikkelsbær, Ribs, Alm. Røn, Alm. Hyld, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Gul Anemone, Vorterod, Firblad, Aftenstjerne, Vild Kørvel, Vedbend, Stor Konval, Skov-Star, Mose-Bunke, Eng-Nellikerod, Nyrebladet Ranunkel, Alm. Rapgræs, Alm. Mjødurt, Ægbladet Fliglæbe, Kær-Høgeskæg, Tyndakset Gøgeurt, Skov-Angelik, Hulkravet Kodriver, Alm. Bjørneklo, Rams-Løg, Sildig Hunde-Rose, Lav Ranunkel, Skov-Viol, Brombær, Skov-Burre, Eng-Rørhvene, Alm. Baldrian, Gul Iris, Gederams, Alm. Guldstjerne, Eng-Kabbeleje, Kål-Tidsel, Alm. Mangeløv, Skov-Salat, Gærde-Vikke, Enblomstret Flitteraks, Stinkende Storkenæb og Skov-Galtetand.

3. Hostenskov er overvejende Aske/Elleskov opstået efter tidligere stævningsdrift.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den rige flora i skov ved Bjergager, i Tuskær Skove og i Hostenskov bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes.

Lokalitetskode, 1. skov ved Bjergager: + S II r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Tuskær Skove: + S II r-s

, 3. Hostenskov: + S II r-s

4. Saksild. Fra landsbyen foreligger oplysning om fund af Gyvel(o).

Kilder: 371, 385, 479, 695, 697, 973.

24/136 Oldrup

1. Tornsbjerg Skov og Oldrup Krat

1. Tornsbjerg Skov (inkl. Torrild Nyskov). Om sammensætningen af selve den 170 ha. store skov foreligger oplysninger ikke. Fra skoven foreligger angivelser af Otteradet Ulvefod(o) (1912), Kambregne(o) (1927), Butfinnet Mangeløv(o), Aflangbladet Vandaks(o) (1915) og Liden Singrøn(o).

Fra Torrild Nyskov kendes Skavgræs(o) og det meget sjældne levermos *Chiloscyphus fragilis*(o). Fra Klokkeholt kendes det temmelig sjældne levermos *Cephalozia pleniceps*(o) og bladmosserne *Calliergon trifarium*(o) og *Scorpidium scorpioides*(o). Yderligere oplysninger om Tornsbjerg Skov er ønskelige.

2. Oldrup Krat (Rathlousdal skovdistrikt) består overvejende af nåleskov men rummer tillige et stort parti løvskov domineret af Alm. Eg i skovens nordøstlige del og mindre, spredte bevoksninger i den øvrige del. I Egestykket indgår i øvrigt Bøg, Rød-El, Kvalkved, Drue-Hyld, Ahorn, Hassel, Ask og i skovbrynet Slåen.

Af skovbundsvegetationen kan under et nævnes Hedelyng, Lyng-Snerre, Bølget Bunke, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Skovmærke, Mose-Bunke, Skov-Angelik, Skov-Padderok, Skov-Hullæbe, Mark-Tusindgylden, Rank Evighedsblomst, Dværg-Perikon, Håret Frytle, Skov-Salat, Haremad, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Ørnebregne, Alm. Gyldenris, Smalbladet Høgeurt, Tårnurt og Kransbørste.

Fra damme(o) i Oldrup Krat kendes Hvid Åkande(o), ligesom der fra skoven foreligger en angivelse af Baltisk Ensian(o) (1912), af det sjældne levermos *Metzgeria fruticulosa*(o) (1928) og af bladmosset *Atrichum angustatum*(o) tillige med et belæg (1919) af den meget sjældne skorpelav *Bryoria subcana*ox, der i Danmark kun med sikkerhed er indsamlet her.

Lokalitetskode, 2. Oldrup Krat: + S-Sv III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tornsbjerg Skov: + S-Sv-V III r-s

Kilder: 81, 128, 368, 380, 383, 384, 385, 447, 781.

2. Tammbjergene

3. Tammbjergene. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes Krans-Konval(o) (1918) og Blomme-Iris(o) (1937), samt Paryk-Blækhat(o) (1929).

4. Bukkedal. Engene på vestsiden af dalen er ikke vældprægede græsgange, mens østsiden er skovklædt. I en mose i dalen forekommer en række almindelige moseplanter. Her er kendt Alm. Brunelle, Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Alm. Star, Dynd-Padderok, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Glanskapslet Siv, Gul Iris, Knop-Siv, Knæbøjet Rævehale, Kær-Galtetand, Kær-Høgeskæg, Kær-Star, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Lav Ranunkel, Lådden Dueurt, Mose-Bunke, Rørgræs, Skov-Kogleaks, Top-Star, Toradet Star, Hvid Snerre og Trævlekrone.

Ved Oldrup gl. holdeplads ses mod syd mellem banedæmningen og Tammbjergene dyrket mark. Banelinien er omdannet til natursti (Hundslund - Åkær) og er statsejet. Langs denne sti vokser mange almindelige skovbunds-, vejkanter- og ruderatplanter.

Lokalitetskode, 4. Bukkedal: + E-V III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Tammbjergene: + S III 0

Kilder: 157, 373, 381, 384, 385, 413, 952, 956, 995.

3. Hadrup

5. Hadrup Mose. Stednavnet optræder ikke på GIs kort. 1 km nordvest for Hadrup ligger nord for Hadrup Skov en ubenævnt mose, for hvilken der i litteraturen anvendes stednavnet Hadrup Mose. Denne mose er ugræsset og omgives af småkuperet morænebakkeland. Selve mosen er af stor tørvemægtighed og rummer en mosaik mellem gamle, vandfyldte tørveskær af varierende størrelse i mosens centrale del med dystroft vand og mere næringsrige, åbne flader med rigkærsvegetation og randkrat.

Disse randkrat består af Øret Pil, Vorte-Birk, Alm. Eg, Kvalkved, Alm. Hyld, Stikkelsbær, Solbær, Tørst, Engriflet Hvidtjørn, Slåen og Rød-El. På de endnu åbne flader optræder lavtvoksende urtevegetation af Blåtop, Smalbladet Kæruld, Kragefod, Eng-Rørhvene, Skov-Angelik, Kær-Svovlrod, Rundbladet Soldug, Vibefedt, Leverurt, Hirse-Star, Tråd-Star og Skede-Star.

I og ved tørvegravene forekommer Bredbladet Dunhammer, Tagrør, Rørgræs, Kær-Star, Bukkeblad, Øret Pil, Kors-Andemad, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Spæd Pindsvineknop, mindst en art af Blærerod samt kransnålealgerne *Chara vulgaris* og *Chara globularis*. Fra mosen kendes tillige bladmosset *Scorpidium scorpioides*, Maj-Gøgeurt og Kødfarvet Gøgeurt samt den rødlistede Liden Kæruld(x), der er samlet så sent som i 1970.

Omkring landsbyen Hadrup har i hvert fald tidligere ligget flere moser. Parcellerne omkring Hadrup er nu alle intensivt opdyrkede. Fra moserne er kendt Baltisk Ensian(o) (1913), Butbladet Vandaks(o) (1904), levermosset *Porella cordaeana*(o), og det meget sjældne bladmos *Calliergon trifarium*(o), der i Danmark ikke er fundet siden 1932. Liden Kæruld optræder her på sit ene kendte voksested i Århus amt. Det andet er Jenskær (omr. 20/1) ved Silkeborg, hvor planten sidst er set i 1920.

Fra en ikke nærmere angivet lokalitet (= Hadrup Mose?) har den rødlistede, ekstremrigkærspilte *Melet Kodriver*(+) været kendt i slutningen af forrige århundrede og har her haft sit eneste voksested i Århus amt. Fra Horsenseggen i Vejle amt kendes flere voksesteder, nemlig på kyststrækningen mellem Horsens og Boller Nederskov (Vejle amt, lok. 24/21), Klokkedal og Dallerup Sø (Vejle amt, lok. 24/24), syd for Stenderup (Vejle amt, lok. 24/74), Torsted Dal (Vejle amt, lok. 24/88) og den nu forlængst forsvundne Spedalsø (= Flaskens udløb) langs Horsens Å.

6. Hadrup Skov. Om sammensætningen af den 40 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. Fra skoven er kendt Pebertræ(o) (1925) og det sjældne levermos *Metzgeria fruticulosa*(o) (1928).

7. Ovdrupgård Skov. Om sammensætningen af den 10 ha. store, privatejede skov foreligger oplysninger ikke. Fra skoven foreligger en angivelse af Drue-Hyld(o).

Lokalitetskode, 5. Hadrup Mose: + V II s

Foreløbig lokalitetskode, 6. Hadrup Skov: + S IV 0

, 7. Ovdrupgård Skov: + S IV 0

Kilder: 128, 365, 375, 380, 383, 384, 385, 424, 635, 956, 960, 962.

Fig 94: Liden Kæruld. Bagholt Mose. Peter Wind fot. 1980.

4. Oldrup og Sødrup

8. Oldrup. Fra landsbyen og omegn foreligger oplysninger om ældre fund af flere mere eller mindre sjældne eller usædvanlige planter. Således er fundet Kronløs Firling(o), Ager-

Løvemund(o), Teucrium botrys(o), (læbeblomstfamilien), Pinselilje(o), Skavgræs(o), Bidende Ranunkel (ssp. friesianus)(o), Sump-Hullæbe(o), levermosset Riccia fluitans(o) samt de sjældne bladmosser Rhynchostegium murale(o) og Dichodontium pellucidum(o).

9.Sødrup. Fra landsbyen foreligger oplysninger om ældre fund af Opret Hejre(o) (1918), Hjerteskulpet Dodder(o) (1915), Hør- Rajgræs(o) (1915), Manglefrøet Gåsefod(o) (1915), Sæbeurt(o) (1915) og Kløvplade(o) (1912).

Lokalitetskode, 8. Oldrup: + B III r
, 9. Sødrup: + B III r

Kilder: 351, 368, 373, 374b, 375, 377, 383, 384, 385, 447.

24/137 Tyrnøse og Lundhof Skov

1. Tyrnøse (= Storskov). Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. I skovens sydlige del indgår en del nåleskov tillige med en del løvskov med Bøg som hyppigste træ tillige med Alm. Eg, Rød-El, Hassel og Alm. Hyld. I skovbundsvegetationen optræder Skov-Hullæbe, Skovmærke, Bjerg-Ærenpris, Småbladet Milturt, Akselblomstret Star, Lund-Fladstjerne, Skov-Stilkaks, Alm. Bingelurt. Fra skoven som helhed kendes Kristtorn(o), Vellugtende Agermåne, Kambregne(o), Blød Filt-Rose(o), Blågrøn Rose(o), Rubus plicatus(o), Rubus sciaphilus(o), Rubus suberectus(o) og Rubus fissus(o), Prægtig Køllesvamp(o), levermosserne Lejeunea cavifolia(o) og Ptilidium pulcherrima(o), samt det meget sjældne bladmos Dicranella subulata(ox). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. Lundhof Skov. Den 60 ha. store, privatejede skov består overvejende af løvskov domineret af Bøg. I øvrigt indgår lidt Alm./Vinter-Eg og blandet løvskov, samt noget nåleskov. Fra skoven kendes Tue-Siv(o), Orange Ringhat(o) og det sjældne levermos Metzgeria fruticulosa(o).

lokalitetskode , 1. Tyrnøse: + S III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Lundhof Skov: + S III 0

Kilder: 128, 365, 369, 370, 374a, 377, 380, 383, 384, 385, 447, 781

Fig 95: Elfenbens-Padderok. Fløjstrup Skov. Peter Wind fot. 1987.

24/138 Ondrup

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

24/139 Gosmer

1. Malskær området. Området mellem Ørting, Falling, Malskær og Dybvad er intensivt dyrket. Vandløbene er regulerede. Herfra er angivet Butblomstret Siv(o).

2. Falling Skov. Herfra foreligger en gammel angivelse af Guldnælde(o). Yderligere oplysninger er ønskelige.

3. + 4. Fensten Sønderskov og Halling Skov. Om den 24 ha. store Fensten Sønderskov og den 16 ha. store Halling Skov (begge Rathlousdal skovdistrikt) foreligger botanisk oplysninger ikke.

5. Krat ved Mølhøj. I en lille unavngiven skov mellem Bilsbæk Bro og Mølhøj optræder Skov-Hullæbe, Sanikel, Stor Konval, Dunet Steffensurt, Skov-Star, Skovmærke, Feber-Nellikerod, Alm. Gedeblad, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Mose-Bunke, Håret Frytle, Pille-Star, Vedbend, Bølget Bunke, Majblomst og Nælde-Klokke. Skovlaget domineres af Bøg iblandet Skov-Elm, Ahorn, Ask, Benved, Kvalkved, Hassel og Alm. Eg.

Lokalitetskode, 5. krat ved Mølhøj: + S II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Malskær området: + E IV 0

, 2. Falling Skov: + S IV 0

, 3. Fensten Sønderskov: 0 S IV 0

, 4. Halling Skov: 0 S IV 0

6. Ørting. Herfra er angivet Grå Potentil(o), hvilket er artens hidtil eneste, kendte findested i Jylland.

Kilder: 128, 373, 376, 385, 781, 956.

24/140 Hov Røn, Søby Rev og Svanegrunden

1. Hov Røn. Ca. 4 km ud for Hov By (omr.24/5) dannedes i begyndelsen af 30'erne to barreøer på et stenrev. Disse barreøer blev midt i 50'erne forenet til en ø. Den 9,8 ha. store ø er statsejet og er opbygget af strandvoldssystemer. Jordbunden er overvejende stenet men visse steder gruset eller sandet. Sandstrand, der er vegetationsløs, forekommer på den smalle krumodde mod nordøst. Egentlig strandeng forekommer kun mod sydøst. Øens indre dele er lavereliggende end de omgivende strandvolde og dækket af et tyndt humuslag. I den sydlige del ligger flere vandhuller. Her forekommer grønalger, mens der ikke er registreret højere planter.

Vegetationen på Hov Røn som helhed domineres af Marehalm. Andre fremtrædende planter er Strand-Bede, Østersø-Strandsennep, Gederams, Snerle-Pileurt, Sodaurt, Strand-Mælde, Kæmpe-Bjørneklo, Strand-Svingel, Alm. Salturt, Kortakset Salturt, Strand-Asters og Strandgåsefod. I lavninger dominerer Alm. Kvik sammen med Gederams, Tagrør, Ager-Tidsel, Alm. Hundegræs og Hyrdetaske. På øen er registreret 27 småarter af Mælkebøtte.

Fra farvandet omkring Hov Røn kendes Alm. Ålegræs. En samlet oversigt over øens planter og vegetationsforhold findes hos Løjtnant og Wessberg (1986).

2. Søby Rev. På det statsejede Søby Rev ligger to holme, af hvilke den sydligste, hesteskoformede er den største. Holmene er sandsynligvis opstået i dette århundrede. Det samlede areal anslås til ca. 3000 m². De to holme er opbygget af sten og overlejret af sand, der stedvis er dækket af et humuslag. Strandbredden er stedvis domineret af større sten. Her forekommer flere forskellige naturtyper spændende fra stenstrand, sandstrand, eve, klit, marsk til strandeng. Vegetationen præges af pionerplanter. Af de i alt 63 registrerede arter kan nævnes Strand-Mælde, Strand-Kvik, Hybrid-Kvik, Alm. Kvik, Marehalm, Strand-Annelgræs, Alm. Byg, Strand-Malurt, Strand-Vejbred, Kveller, Strand-Asters, Strand-Kamille, Mælkebøtte, Dansk Kokleare, Østersø-Strandsennep, Læge-Kokleare, Kødet Hindeknæ, Vingefrøet Hindeknæ, Alm. Fuglegræs, Strand-Bede, Sodaurt, Strandgåsefod, Spyd-Mælde, Strand-Mælde, Kruset Skræppe, Vej-Pileurt, Bidende Stenurt, Rød Svingel, Grå-Bynke, Ager-

Svinemælk, Draphavre, Strand-Svingel, Strandarve, Håret Blågrøn Rose, Rynket Rose, Sandkryb og Høst-Borst.

En grundig gennemgang af vegetationsforholdene på Søby Rev er foretaget af Løjtnant & Wessberg (1986).

3. Svanegrund. På den statsejede Svanegrund ligger fire øer, hvoraf de to større mod syd dækkes af vegetation. Disse to øer havde i 1984 en størrelse på henholdsvis 3 ha. (Sydsande) og 1,8 ha. (Nordsande).

Vegetationen domineres af eve- og forstrandssamfund af pionerplanter. Fra Løjtnants omfattende floraliste (1984) kan nævnes Strand-Malurt, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Strand-Bede, Østersø-Strandsennep, Dansk Kokleare, Strandkål, Strand-Kvik, Alm. Kvik, Strandarve, Marehalm, Sodaurt, Bidende Stenurt, Bleg Fuglegræs og Strand-Kamille.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de uberørte pionersamfund på Svanegrund bevares.

Lokalitetskode, 1. Hov Røn: ++ K II r-s

, 2. Søby Rev: ++ K II r-s

, 3. Svanegrund: ++ K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Enestående pionersamfund)

Kilder: 105, 106, 210, 294, 357, 413, 709, 715, 716a.